

AALISARNEQ PILLUGU ATAATSIMIITITALIARSUUP ISUMALIUTISSIISSUTAA

Juli 2021

AALISARNEQ PILLUGU ATAATSIMIITITALIARSUUP ISUMALIUTISSISSLUTAA
(piginittussaaneq 2021)

Suliarinittoq: Aalisarneq Pillugu Ataatsimiititaliarsuaq

Ilusilersuinermik suliarinnittoq: iCICERO, Nuuk

Saqqaani assitaliisoq: Leiff Josefson, (anorersuarmi asseq) aamma Lars Demant Poort (qatsungasumi asseq)

Naqiterisoq: Nuuk Offset

Namminersorlutik Oqartussanit saqqummiunneqarpoq, Aalisarnermut Piniarnermullu
Naalakkersuisoqarfik

ISBN: 978-87-973405-2-3

Saqquummiusineq siulleq

AALISARNEQ PILLUGU ATAATSIMIITITALIARSUUP ISUMALIUTISSIISUTAA

Juli 2021

Siulequt

Aalisarneq pillugu ataatsimiititaliarsuaq 2019-imi februariimi Naalakkersuisut pilersippaat Naalakker-suisut isummernissaannut tunngavissiaq malillugu siunertarineqartoq pingarnerpaajusoq tassaasoq

*"aalisarneq pillugu inatsisisamut suliniutissanullu tassunga atasunut allanut, aalisarne-
rup ineriertornissamut periarfissaanut pitsasumik tapersiisinaasunik inuiaqatigiit aali-
sarnermik inuussutissarsiuteqarnermit isumalluutinillu annertunerpaamik iluaquteqarnis-
saannut qulakkeerinneqataasumillu innersuussutinik Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliar-
suaq saqqummiussissasoq."*

Suliarisassat allassimaffiat sammisanik aalajangersimasunik assigiinngitsunik imaqarpoq, taakkunannga isumalioqatigiissitaq innersuussutinik saqqummiussisussavoq.

"Aalisarneq pillugu Isumalioqatigiissitaq:

- *Aalisarneq pillugu Inatsisartut inatsisaata nutarternissaanut inatsisitigut sinaakkusiisin-
naasunik siunnersuusiusaaq. Aalisarneq pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. 18, 31. oktober
1996-imeersoq atuutilersinneqarnerata kingorna 13-eriarluni allanngortinneqarnikuovoq,
taamaammat paasiuminartumik, nalitsinnut naleqquatumik atuisussanut piuminarsakka-
mik aalisarneq pillugu inatsisiornissaq pisariaqartinneqarpoq, aamma*
- *aalisarnermik inuussutissarsiummut immikkoortumut pilersaarummut anguniakkamut
qulaaniittumut tapersiisussamik inassuteqaatissatut siunnersuusiusaaq."*

Sulinissamut tunngavissiaq sammisanik arlalinnik assigiinngitsunik aalajangersimasunik ataatsimiitita-
liarsuup inassuteqaateqarfisassaanik imaqarpoq.

Sammisat taakkua suliarineqarneranni sammisap aalajangersimasuunera apeqqutaatinnagu pineqartumi eqqarsaatigisassat pingaruteqartut arlallit ilanggunneqarnissaat, innersuussutigineqartut suliarineri-
nut atatillugu isiginiarneqarnissaat ataatsimiititaliarsuup qulakkiissavaa.

Eqqarsaatigineqartut akornanni siullersatut piumasaqaataasoq tassaavoq, piujuartitsinissamik tunnga-
veqarluni aalisarnerup ungasinnerusoq isigalugu inuiaqatigiinnit sapinngisamik annertunerpaamik pis-
sarsissutaanissa innersuussutigineqartut qulakkiissagaat.

Isumaliutissiissut suliarisassat allassimaffiannit piumasaqaatinik naammassinnittoq ersarissumik siun-
nerfilik isumalioqatigiissitap suliarisimavaa.

Inuiaqatigiinnit ungasinnerusoq isigalugu sapinngisamik annertunerpaamik pissarsissutaanissa eqqa-
mallugu pingarnertut qulequtaq taaneqartoq pillugu, taaguummut "isumalluutinit iluanaarutit" attuu-
massuteqartunut tamanut arlalinnik ataatsimiititaliarsuaq akunnattooruteqartarsimavoq. Aalisarner-
meersut aningaasartutit tamakkerlutik aamma aalisartumut/umiarsuaateqarfimmuit¹ naammaginartu-
mik iluanaarutit akilerneqareernerisa kingornagut iluanaarutaasumut sinneruttumut taagut atuuppoq.
Ataatsimiititaliarsuarmut apeqqut pingaruteqarluinnartoq tassaasimavoq, inuussutissarsiutip inger-
lannerani tunngaviusutigut qanoq annertutigisumik aningaasatigut iluanaarut suli annerpaamik ikorfar-
torneqassanersoq, iluanaarutip taassuma saniatigut allat eqqarsaatigineqartut qanoq annertutigisumik
tulleriaartariaqarnersut, iluanaarut qanoq agguanneqassanersoq, imaappoq tassani kina pissarseqa-
taassava, aamma pissarsiarineqartoq qanoq annertutigissava. Isumaliutissiissut aalisarneq pillugu poli-
tikkimi aningaasaqarnikkut inuillu atugaasigut piujuartitsinernit taamaammat aamma sammiveqarnera-
nik aamma tunngassuteqarpoq.

¹ Isumaliutissiissummi aalisarnermi namminermi ingerlatsisut pillugit taaguutit assigiinngitsut atorneqarput. Suliffeqarfinnut inummit ataatsimit pigineqartunut, umiatsiaararsorluni aalisarnermi amerlanersaasunut, taagut tassaagajussaaq aalsartoq imaluunniit umiatsiaararsorluni aalisartoq. Aalisnerup ilaani aningaasanik annertuunik pisariaqartitsiviusumi, suliffeqarfinnut ingerlaseqatigiiffittut aaqqissiuussaagajuttuni, ingerlaseqatigiiffinnut taagut atorneqarajuttoq tassaavoq aalisariutaatileqa-
tiigiflik imaluunniit ingerlatseqatigiifflik.

Kisianni apeqqutit taakku politikkikku inaarutaasumik erseqqissaavagineqartariaqarput, pissutigalugu naleqartitat assigiinngitsut naliliiffigineqarneri pineqarmata. Periaatsit tunngavigalugit inuiaqatigiinni nalillit qanoq agguanneqassanersut aalajangiiffigissallugu piviusorsioruntuunngilaq. Tamanna tunngavigalugu eqqarsaatigineqartunit allanit tamarmik immikkut pingarnerutitsisut ataqtigii-sut ilaanni ilusiliussat assigiinngitsut oqaatigineqassasut, peqatigitilluguli suliassat allassimaffianni eqqarsaatigisanik allassimasunik allanik sappingnisamik annerpaamik isiginninniartut ataatsimiititalia-suup toqqarpai.

Eqqaarsaatigineqartumut ataatsimut, innersuussutigineqartunut tamanut ilaasumut tassalu *uummas-susilinnik nungusaataanngitsumik* ingerlatsineq pilliuteqarluni naaperiaanermut atorneqassanngitsoq ataatsimiititaliarsuaq isumaqarpoq. Uummassusilinnik nungusaataanngitsumik ingerlatsineq pillugu tunngaviusoq aamma suliassat allassimaffianni namminermi atatitsisoq tassaavoq::

"Aalisarneq aalisakkat amerliartoqqinnissaat annertunerpaamillu atuineq qulakkeer-niarlugit aalisakkanik pisuussutinik peqassutsikkut nungusaataanngitsumik atuineq tunngavigalugu ingerlanneqassaaq, aalisarneq taamaalilluni qaqugorsuarmulluunniit suliffissaqartitsinermut inuiaqatigiillu aningaasaqarnerannut suli tapersiisinnaanias-samat."

Allatut oqaatigalugu: kinguariit kingulissagut minnepaamik isumalluutinik tunngaveqarnitsitut pit-saatigisumik pisariaqarput, aamma aalisarnermut politikki tunngaviusumik taassuminnga aarlerinar-torsiortitsisoq, iluatsinngitsoornertut isigisariaqarpoq. Tamanna ataatsimiititaliarsuup sulineranut pissutaavoq isumaliutissiissummillu suliaqarneranut tamarmiusumut tunngaviulluni.

Ataatsimiititaliarsuup sulineranut atugassatut tunuliaqutaasunut oqaaseqaatit 23-t suliarineqarput, piffissallu ingerlanerani Naalakkersuisut nittartagaannut ikkunneqartarlutik, killilersugaanngitsumik iserfigineqarsinnaalluni.

Ataatsimiititaliarsuarmi ataatsimiinnerit katillugit 15-it ingerlanneqarput tassungalu atatillugu katillu-git ilangussat amerlaqisut saqqummiunneqarput. Ilangussat taakkua ilai tunuliaqutaasunut oqaase-qaatitut suliareqqinneqarput, allarpasuillu isumaliutissiissummut atatillugu saqqummiunneqarlutik. Kiisalu taaneqassaaq Oqallisissiaq Aalisagaatigut – atugarissaarnerput Aalisarneq pillugu ataatsimiiti-taliarsuup december 2019-imi aamma saqqiummaappaa.

Nalunaarusiami innersuunneqarput oqallissaarutit, tunuliaqutaasunut oqaaseqaatit, ilangussat allallu atortussat. Tamatuma kingunerisaanik atugassiat tunngaviit amerlasuut saqqummiunneqarnerisa kingu-neraa, isumaliutissiissut annertussutimini killilerneqarsinnaammat, taamaattorli isumaliutissiissutip ilaatut annertungaatsiartumik ilaalluni. Tassunga annertoorujussuaq immikkoortunut attuumassuteqar-tunut innersuunneqarpoq, isumaliutissiissutillu atuarnerani tunuliaqutaasunut paasissutissat tigoriaan-naaneri naleqqutissaaq.

Immikkoortut taakkua tunngaveqarput ataatsimiititaliarsuarmi oqallisiginninnernik paasissutissanillu tamanut saqqummiunneqanngitsunik, tassanilu ataatsimiititaliarsuup isummernerminut innersuussute-qarnermillu tunngavigisai isumaliutissiissutip oqaasertaanit namminermiit ersarinnerusumik allaaseri-nissai pisariaqarsimavoq.

Suleqatignerusunnermik aamma apeqqutit ajornakusoortut akissutissarsilluarnissaanut piumassuse-qarnermik ataatsimiititaliarsuup sulinera malunnaateqarsimavoq kisiannili aamma coronamik pissutsit atuuttut pissutigalugit unammillernartoqarsimavoq. Tamatuma kinguneraa, ataatsimiinnerit taamaatit-tariaqarneri kinguartittariaqarneriluunniit, piffissallu ilaannaani killeqartumillu naapilluni ataatsimiin-ne-rit periarfissaqarsimapput. Taamaattumik ilaasortanik aamma taaseqataasinnaanatik ataatsimeeqataa-sunik peqataasoqarluni isiginaarut (video) atorlugu ataatsimiinnerit ilai ingerlanneqartarput. Corona peqquaalluni avaqqunneqarsinnaanngitsumik ataatsimiititaliarsuup suliassaanik kinguattorfiuvoq.

Ataatsimiititaliarsuarmut tassunga immikkut allatseqarfeganikuungilaq. Taamaammat Aningaasaqarnermut Nunamullu Namminermut Naalakkersuisoqarfimm aamma Aalisarnermut Piniarnermullu Naalakkersuisoqarfimm sulisut allattaanikuupput. Suliarujussuaq sulisut Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuarmut ingerlannikuusaat naalakkersuisoqarfinni suliassanut allanut ataqtigilissarneqartariaqarnikuovoq. Suliassalli pitsasumik suliarineqarneri maluginiagassaavoq, minnerunngitsumillu siulittaasoqarfipu selineq takutinneqartoq qujamasuutigalugu.

Siulittaasoqarfipu periarfissaq manna atorusuppa Naalakkersuisut, aamma Aalisarnermik Piniarnermu lu Naalakkersuisoqarfik, allattoqarfik, oqaloqatigiinnikut ataatsimiinnernut inuppassuit peqataasarsi masunut paassisutissanillu tunniussisimasunut, politikkikkut taaseqataasinnaanatik ataatsimeeqataas sarsimasunut, sulianut tunngasunut taaseqataasinnaanatik ataatsimeeqataas sarsimasunut siullertullu ataatsimiititaliarsuarmilu ilaasortanut qujassuteqarluni! Isumaliutissiisummut matumunnga maanna saqqummiunneqarsinnaalersumut tamarmik kingunissaqarluartumik nalilerneqarsinnaanngitsumillu ilangussaqarsimapput.

Atuarluarisi!

Nuuk, juulip 21-iat 2021

Siulittaasoqarfik

Imarisai

Siulequt 3

Sulinissamut tunngavissiaq, isumaliutissiissutip aaqqissuunnera aamma ataatsimiititaliarsuup suleriaasia katitigaaneralu 11

1 Eqikkaaneq 14

1.1 Ataatsimiititaliarsuup tunngaviusumik apuussassai..... 14

1.2 Aalisarnermiq inuussutissarsiutip pingaaruteqarnera 15

1.3 Aalisarneq pillugu politikkimi anguniakkat pingarnertigullu tunngaviit 17

1.3.1 Aalisakkanit isumalluutit inuiaqtigiiinit pigineqarput..... 17

1.3.2 Aqutsinermi politikkikkut akuliutinnginnissamut tunngavik..... 17

1.3.3 Uumassusilinnik piujuartitsinermik tunngaveqarneq 17

1.3.4 Aningaasarsiornikkut piujuartitsisinnaaneq 19

1.3.5 Inuit atugaasigut piujuartitsineq 22

1.3.6 Tunngaviit allat 22

1.4 Innersuussutit aalajangersimasut – tunngavagineqartut 23

1.5 Inassuteqaatit aalajangersimasut – aalisarnerit ataasiakkaat..... 26

1.5.1 Raajarniarneq 26

1.5.2 Aalisakkat naliginnaasut (aalisakkat allat raajat aalisakkallu ikerinnarsiortut pinnagit) 27

1.5.3 Ikerinnarsiortunik aalisarneq 28

1.5.4 Sinerissap qanittuani qaleralinniarneq..... 29

1.5.5. Sinerissap qanittuani saarullinniarneq..... 31

1.5.6 Saattuarniarne 32

1.5.7 Sinerissap qanittuani nipesanniarneq..... 33

1.6 Sammisat allat 33

1.6.1 Nunat tamat imartaanni aalisarneq 33

1.6.2 Misileraalluni aalisarneq 33

1.6.3 Imaani uumatitsiviit 34

1.6.4 Umiarsuit tunitsiviit nuussiviillu 34

1.6.5 Naleqarnerulersitsinerit annertusarnissaat..... 34

1.6.6 Suliffissaqartitsinermi ilinniartitaanermilu pissutsits 35

1.6.7 Aalisarnermi aningaasaqarnermut suliaqarfik 36

1.7 Aningaasaqarnikkut allaffissornikkullu sunniutit..... 36

1.7.1 Allaffissorrnermi aaqqissuussaanermilu suliniutit..... 36

1.7.2 Aalisarnernut ataasiakkaanut kingunissai 37

1.7.2.1 Raajarniarneq 37

1.7.2.2 Aalisakkanik naliginnaasunik avataasiorluni aalisarneq 39

1.7.2.3 Aalisagaqtiginnik ikerinnaasiortunik aalisarneq 39

1.7.2.4 Sinerissap qanittuani qaleralinniarneq..... 39

1.7.2.5 Sinerissap qanittuani saarullinniarneq..... 39

1.7.2.6 Saattuarnianeq 39

1.7.2.7 Nipesanniarneq..... 39

1.7.3 Umiatsiaararsorlutik aalisartunut ataasiakkaanut kingunissai 39

1.7.4 Aningaasaqarnermut allaffissornermullu kingunissaanik ataatsimut naliliineq	42
2 Aallaqqasiut	43
2.1 Aalisarnermik inuussutissarsiornerup aningaasaqarnermut suliffissaqartitsinermullu pingaaruteqarnera	43
2.2 Nunap immikkoortuisa pingaaruteqarnerat	51
2.3 Aalisarnermut politikkimi sunniutilimmik ingerlatsinerup sulisoqarnerullu eqqarsaatiginerannik missingineq.....	53
2.4 Pisortat aalisarnermik inuussutissarsiorunit isertitaat piffissallu ingerlanerani ineriartorneq.....	55
3 Aalisarneq pillugu politikkimi anguniakkat pingaanertullu tunngaviit	58
3.1 Aalisakkanik pisuussutit inuaqatigiit pigisaraat	58
3.2 Politikkikkut akuliutinnginnissamik tunngavik	59
3.2.1 Aalisarsinnaannermut akuersissutinik, pisassiissutinit pigisanik il.il. politikkikkut akuliutinnginnissamik tunngavik tunngavigalugu tunniussarnermut ingerlatsiviit suleriaatsillu	61
3.3 Aalisakkanik nungusaataanngitsumik atuineq aalisarnermik aqutsinermi tunngavittut	66
3.3.1 Mianersortumik iliuuseqarnissamat tunngavik MSY	67
3.3.2 Aqutsinermut pilersaarutit	68
3.3.3 Maannakkut Aqutsineq	69
3.3.4 Ilisimatuuussutsikkut, biologinit siunnersuinerit	71
3.3.5 Aalisarneq pillugu Ataatsimiitaliarsuup innersuussutai:.....	71
3.4 Aningaasaqarnikkut piujuartitsineq atugarissaarnermut toqqammavittut	72
3.4.1 Aalisarnermi aningaasaqarnikkut angusaqarluarfiusumut tunngaviit.....	72
3.4.2 Aalisarnermut politikkip diamantia – piginnaasat pingaarutillit sisamat	73
3.4.3 Aalisarnermi politikkimi diamantimut sanilliullugu aalisarnerit assigiiinngitsut	74
3.4.4 Pisassiissutit pigisat, pisassiissutit pigisat tunineqarsinnaasut kiisalu aalisarnermi politikkimi diamanti	75
3.4.5 Inerniliineq inassuteqaatillu	78
3.4.6 Pisuussutinit iluanaarutit akileraarusersuinerlu kiisalu aningaasaqarnermik aqutsinermi tunngaviit	78
3.4.7 Ataqatigiissumik tamakkiisumik politikkimut atatillugu aalisarnermi pisuussutinit iluanaarutinik akileraarusersuineq ukkataralugu aningaasaqarnikkut aqqutsinermi tunngaviit ilassutaasut	81
3.4.8 Maannakkut aaqqissuussineq tunngaviusunik naammassinnippa?.....	83
3.5 Inuit atugaannik piujuartitsineq.....	84
3.5.1 Eqqarsaatigisassat assigiiinngitsut naleqqussarneri nalilersuinerilu	85
3.5.2 Naleqqussaanissamik pisariaqartitsineq	86
3.6 Aalisarnermik aqutsinermi paassisutissat pitsaanerusut ersarinnerusumillu periuseqarneq tunngavigalugu aqutsineq	89
3.6.1 Aalisarnermit paassisutissanik ingerlatitseqqinnerup katersinerullu pitsanggorsarneqarnissai.....	90
3.6.2. Paassisutissanik nutaanik katersuinissamat nutaanillu nalunaarsuinissanut innersuussutit	93
3.7 Teknikkikkut malittarisassat	95
3.8 Aalisarnermik sunnuteqartumik nakkutilliineq	96
3.8.1 Ataatsimiitaliarsuarmit innersuussutigineqartut tunngaviusut	99

3.8.2 Nalilersuineq.....	100
3.8.3 Sunniuteqarnerusumik nakkutilliinissaq siunertalaralu inassuteqaatit aalajangersimasut	100
3.8.4 Aalajangersakkat aalisarneq pillugu inatsimmi piginnaatitsinikkut nalunaarutikkut atuutilerneqalersut.....	101
4 Aalisarnerit suussusaat.....	103
5 Anguniakkat tunngaviillu aalisariaatsinut taakkununngalu tapiissuteqartarnermut atorneqartarnerat	107
5.1 Aalisarnerup aningaasatigut annertuumik sakkortussuseqarnera	107
5.2 Aalisarnerup suliaqarnermut annertuumik sakkortussuseqarnera.....	109
5.3 Maannakkut tapersiisarnermut tunngatillugu pingaarnertut naliliineq	110
6 Aalisagaqatigiaat ataasiakkaat iluaqtigineqarnerannut suliaqarfiit akornanni anguniakkat periutsillu	112
6.1 Aalisarnerit aqunneqarnerannut suliassaqarfiit akimorlugit innersuussutit	112
6.2 Raajarniarneq	120
6.2.1 Oqaluttuaarisaanermi aqtsineq.....	121
6.2.2 Ullumikkut raajarniarneq	122
6.2.3 Biologit raajanut siunnersuisarnerat raajarniarnermilu pisassiissuteqartarneq	126
6.2.4 Raajarniarnermi angallatit aalisarsinnaassusiannik naleqqussaaneq	127
6.2.5 Angallatit immikkoortui malillugit raajanik pisat nunamilu suliffissuarnut tunisat aggunarnerat	129
6.2.6 Raajat akiisa ineriartornerat	132
6.2.7 Raajanik inuussutissarsiuteqarnermi aningaasaqarneq	133
6.2.8 Raajarniarnermi pisussutinit iluanaarutinut akitsuutit	134
6.2.9 Raajarniarnermi ajornartorsiutit	135
6.2.10 Piginnittuunerup siammarnissaanut peqatigitillugulu naammassisqaarsinnaassutip kulakkernissaanut periusaasinnaasut pillugit isumaliutit	137
6.2.11 Innersuussutit kingunissai pillugit ataatsimiititaliarsuup isumaliutai.....	149
6.2.12 Maannakkut pisassiissuteqarsinnaatitaaneq allangortillugu inatsisisssatut siunnersuutissamik inatsisilerineremi sukumiinerusumik nalilersuineq.....	150
6.2.13 Periusaasinnaasunik inassuteqaatinillu nalilersuineq	150
6.3 Raajaannngitsunik aalisagaqatigiillu ikerinnarsiortuunngitsunik aalisagaqatigiinnik allanik avataasioluni aalisarneq.....	154
6.3.1 Aalisakkanik aalisakkat naliginnaasunik avataasioluni aalisarnermi pissutsit unammillernartuilu.....	154
6.3.2 Naliginnaasumik aalisakka aalisarnerup aaqqissuussaanera	155
6.3.3 Aalisalersunut nutaanut tunngatillugu immikkut ajornartorsiutit	158
6.3.4 Ajornartorsiutinut aaqqiissutaasinnajumaartut.....	161
6.3.5 Pisassiissutit qummut killissaannik aalajangiineq.....	163
6.4 Avataasioluni ikerinnarsiortunik aalisarneq	165
6.4.1 Avataasioluni ikerinnaasiorluni aalisarnermi pissutsit unammillernartuilu.....	165
6.4.2 Ikerinnarsiortunik aalisarnerup aaqqissuussaanera	168
6.4.3 Ikerinnarsioluni aalisarnermi ajornartorsiutit.....	171
6.4.4 Ajornartorsiutinut aaqqiissutaasinnasut.....	172
6.5 Sinerissap qanittuani qaleralinniarneq.....	174

6.5.1 Sumiiffimmi 47-mi sinerissap qanittuani qaleralinniarneq	175
6.5.2 Kalaallit Nunaata sinnerani sinerissap qanittuani qaleralinniarneq	212
6.6. Sinerissamut qanittumi saarullinniarneq	218
6.6.1 Sinerissamut qanittumi saarullinniarnermi piviusut ajornartorsiutillu.....	218
6.6.2 Sinerissamut qanittumi saarullinniarnermi aningaasaqarneq.....	221
6.6.3 Sinerissamut qanittumi saarullinniarnermi ajornartorsiutit	224
6.6.4 Ajornartorsiutinut aaqqiissutaasinnaasut	225
6.7 Saattuarniarneq.....	228
6.7.1 Saattuarniarnermi ajornartorsiutit.....	231
6.7.2 Ajornartorsiutinut aaqqiissutaasinnaasut	232
6.8 Nipisanniarneq	233
6.8.1 Ajornartorsiutit	236
6.8.2 Ajornartorsiutinut aaqqiissutaasinnaasut	236
7 Sammisat allat	238
7.1 Kalaallit nunat tamalaat imartaanni aalisarnerat.....	238
7.1.1 Ajornartorsiutit	240
7.2 Misileraalluni aalisarneq	240
7.2.1 Misileraalluni aalisarnerup siunertaa	241
7.2.2 Kajumissaatissat	241
7.3 Imaani uumatitsiveqarneq	243
7.3.1 Aporfiusinnaasut	244
7.4 Angallatinut tunitsivinnik nuussivinnillu atuinermut tunngavissat	244
7.4.1 Inassuteqaatit.....	246
7.5 Annertunerusumik naleqalersitsisinjaaneq	247
7.5.1 Aalisakkanik pisuussutinik pitsaanerusumik atuinermi tamanut tunngasut.....	247
7.5.2 Nalitusaaviit pillugit misissueqqissaarneq.....	249
7.5.3 Innersuussutit	250
7.6 Suliffeqarnermut ilinniartitaanermullu tunngasut	251
7.6.1 Aalisarneq pillugu immikkoortumi ilinniartitaanikkut piginnaanngorsaanikkullu ineriartortitsinissat	252
7.6.2 Kalaallit Nunaanni naleqarnerulersinissani ingerlaartitsiviit nukitorsarnissaanut ilinniartitaanermik piginnaanngorsaanermillu pisariaqartitat allat	255
7.6.3 Suliffeqarnermut tunngasut.....	256
7.7 Kalaallit Nunaanni Aalisarnermi aningaasaqarneq pillugu Ilisimatusarfik	261
7.7.1 Aalisarnermi Aningaasaqarneq pillugu Ilisimatusarfik aaqqissuussaanikkut attuumassuteqarnera annertussusialu.....	261
7.7.2 Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup innersuussutai	261
8 Ataatsimiititaliarsuup innersuussutaasa aningaasaqarnikkut allaffissornikkullu kinguneri	262
8.1 Siuleqtsiussaq	262
8.2. Anguniakkat angunissaannut pisariaqartut aammalu kingunerisassaannut nalilersuiner eqqarsaatigisariaqakkat	264
8.3 Kingunissat assigiinngitsut	265
8.3.1 Akuersissutinik aqutsisoqarfik arlaannaannulluunniit atanngitsumik maalaaruteqartarfik, pisortat nittartagaat, Aalisarnermi Aningaasaqarneq pillugu Ilisimatusarfik il. II	265
8.3.2 Aqutsinermi suliniutit - aalisarnerni ataasiakkaani aningaasaqarnermi kingunissai	266

8.3.3 Sinerissap qanittuani aalisarnermi umiatsiaararsorlutik aalisartut sammillugit aalisartunut ataasiakkaanut aningaasatigut kingunissai	272
8.3.4 Aalisarnerit ataasiakkaat aqunneqarnerisa allangortinneqarnissaannut pisortanut suliffeqarfinnullu allaffisornikkut kinguerisinnaasai.	274
8.3.5 Immikkoortunut allanut ataqtigijinnej - tamatuma kingunerisaanik ilinniartitaanikut sulisoqarnikkullu suliniutit	275
8.3.6 Ataatsimiititaliarsuup innersuussutaata malitsigisaanik ilinniartitaanikkut sulisoqarnikkullu politikkip allangortinnerani aalisarnerup avataani inuussutissarsiutinut allanut kingunissat	276
8.3.7 Akileraarutiniit pisuussutinillu iluanaarutinit akitsuutiniit pisortat isertitai pillugit aningaasatigut kingunissai.....	277
Ilanngussaq	279
Ilanngussaq A - Aalisarneq pillugu Isumalioqatigiissitap suliassaat	280
Ilanngussaq B - Aalisarneq Pillugu Ataatsimiititaliarsuarmi ilaasortat, taaseqataasinnaanatik peqataasut kiisalu allattoqarfimmuit allattorsimaffiat.....	287
Ilanngussaq C - Aalisagaqatigiit pillugit takussutissiaq - 2020-mi aqutsinermut killiffik.....	289
Ilanngussaq D - Aalisarneq pillugu inatsisissami aalajangersakkanut ataasiakkaanut siunnersuutit aalajangersimasut.....	296
Ilanngussaq E - Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup inassuteqaatai tamarmiusut aamma immikkoortumut pilersaarut pillugu inassuteqaatit	312
Ilanngussaq F - Aalisarneq Pillugu Ataatsimiititaliarsuarmi ilaasortanit ikinnerussuteqarluni oqaaseqaatit	337
Ilanngussaq G - ALLAKKIAQ Taarsiiffiusussaanngitsumik iluarsiissuteqarnissaq pillugu eqqarsaatersuutit.....	348
Ilanngussaq H - Suliffeqarnermi ilinniartitaanermilu pissutsit pillugit takussutissiat tabelillu	357
Ilanngussaq I - Isumaliutissiisummi takussutissiat allattorsimaffiat	363
Ilanngussaq J - Oqallinnissamut naqoqqutassiat Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuarmiit.....	368
Ilanngussaq K - Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup isumaliutissiisutaata oqaasertaanut nassuaat	370
Ilanngussaq L - Atuakkat najoqqutarineqartut.....	375

Sulinissamut tunngavissiaq, isumaliutissiissutip aaqqissuunnera aamma ataatsimiititaliarsuup suleriaasia katitigaaneralu

Sulinissamut tunngavissiaq

Aalisarneq pillugu ataatsimiititaliarsuup sulinerani siunertaq sinaakkutillu sulinissamut tunngavissiami sukumiisumik allaaserineqarput, takuuk ilangussaq 1. Tassani ilaatigut allaqqavoq,

"Aalisarneq pillugu Isumalioqatigiissitaq:

- Aalisarneq pillugu Inatsisartut inatsisaata nutarternissaanut inatsisitigut sinaakkusii-sinnaasunik siunnersuusiussaaq. Aalisarneq pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. 18, 31. oktober 1996-imeersoq atuutilersinneqarnerata kingorna 13-eriarluni allanngortinne-qarnikuovoq, taamaammat paasuminartumik, nalitsinnut naleqquttumik atuisussanut piuminarsakkamik aalisarneq pillugu inatsisiornissaq pisariaqartinneqarpoq, aamma
- aalisarnermik inuussutissarsiummut immikkoortumut pilersaarummut anguniakkamut qulaaniittumut tapersiisussamik inassuteqaatissatut siunnersuusiussaaq."

Sulinissamut tunngavissiaq sammisanik arlalinnik assigiinngitsunik aalajangersimasunik ataatsimiititaliarsuup inassuteqaateqarfigisassaanik imaqarpoq.

Isumalioqatigiissitami sammisat taakku suliarineranni pingaarnertut mianerisassanik arlalinnik ilangus-sissaaq, tassanilu, sammisat aalajangersimasut apeqqutaatinngagit, inassuteqaatit suliarinerannut atatil-lugu ilangunneqarnissaat qulakkiissavaa.

Mianerisassat taakku akornanni sallusoq tassaavoq inassuteqaatit nungusaataanngitsumik atuineq tunngavigalugu inuiaqatigiit piffissami sivisuumi aalisarnermit annertunerpaamik pissarsinissaasa qulakkeerneqarnissaanik piumasaqaat.

Ataatsimiititaliarsuup inuiaqatigiit piffissami sivisuumi annertunerpaamik pissarsinissaannik taamatut piumasaqaateqarneq eqqaamallugu akunnattoorfiit arlallit taaguummut "pisuussutinit iluanaarutit" tamarmik tunngassuteqartut isummerfigisariaqarnikuai. Taaguut imatut paasineqassaaq pissarsiat aningaasartuit tamaasa aamma aalisartut/aalisariutaatileqatigiiffiit pissarsiaat naleqquttut akilerne-qareerneranni sinneruttut. Ataatsimiititaliamut apeqquutit pingaaruteqarluinnartut tassaanikuupput:

- inuussutissarsiummik ingerlatsinermut sinaakkutit aningaasatigut annertunerpaamik pissarsiaqqaqinnissaq qanoq annertutigisumik tapersissagaat,
- pissarsiaqarnerup taassuma saniatigut mianerisassat allat aningaasatigut kingunissaanut sanilliullugu qanoq annertutigisumik pingartinneqassanersut,
- pissarsiat qanoq agguaanneqassanersut, tassa kina taakkuninnga pissarsissava aamma
- pissarsiat qanoq annertugissappat.

Inuiaqatigiinni naleqartut qanoq agguaanneqassanersut piviusorsiortumik teknikkimik tunngaveqarluni aalajangerneqarsinnaanngillat. Isumalioqatigiissitap tamanna tunngavigalugu pisut ilaanni periutsinik assigiinngitsunik tunngaveqartut misissoqqissaarnissai ingerlassimavai, aalisarnermi politikkikku ilangunneqarsinnaasorisat, taakkulu mianerisassanut allanut sanilliullugu immikkut tamarmik pingartinneqarnerupput, peqatigitilluguli mianerisassat sulinissamut tunngavissiami allaqqasut allat annertunerpaamik sianigalugit.

Mianerisassarli ataatsimiititaliarsuup tunulliunnianngisa inassuteqaatinilu tamani ilanngunneqartoq tassaavoq aalisakkanik pisuussutinik aqutsinermi aalisakkanik nungusaataanngitsumik atuinissap qulakkeerneqarnissaa aalisakkanik nungusaataanngitsumik atuineq sulinissamut tunngavissami namminermi aamma tunngaviulluinnarpoq:

"Aalisarneq aalisakkat amerliartoqqinnissaat annertunerpaamillu atuineq qulakkeer-niarlugit aalisakkanik pisuussutinik peqassutsikkut nungusaataanngitsumik atuineq tunngavigalugu ingerlanneqassaaq, aalisarneq taamaalliluni qaqugorsuarmulluunniit suliffissaqartitsinermut inuiaqatigiillu aningaasaqarnerannut suli tapersiisinhaanias-samat."

Pisuussutinik tunngavissaqarluartumik kinguaariit tulliuttussat toqqammavissaqarnissaat aammalu inuiaqatigiinni siunissami tunngavissani aalajangiisunera ataatsimiititaliarsuup sulinerani tunngaviu-voq. Ataatsimiititaliarsuup inassuteqataani tunngaviulluinnarpus.

Isumaliutissiissutip aaqqissuunnera

Isumaliutissiissut Ataatsimiititaliarsuup pingarnertut inassuteqaataanik eqikkaanerup saniatigut kapitalimik aalisarnermik inuussutissarsiutip Kalaallit Nunaanni maannakkut siunissamilu atugarissaar-nermut pingaruteqarluinnartuuneranik imaqarpoq. Sunnutilimmik killilersugaalluartumillu aalisarneq inuiaqatigiit atugarissaarnerannut tunngaviusumik pisariaqarpoq.

Isumaliutissiissutip immikkoortuini tulliuttuni sunnutilimmik killilersugaalluartumillu aalisarneq qulakkeerniarlugu tunngavinnik arlalinnik allaaserinnttoqarpoq. Taakku akornanni taaneqarsinnaapput pisuussutinik nungusaataanngitsumik atuineq, aningaasaqarnikkut piujuartitsineq, inuit atugaasigut piujuartitsineq, kiisalu politikkikkut akliuttanginnissamut tunngavik. Tunngaviit taakku aalisarnermut inuiaqatigiinnullu pingaruteqassusiat aalisarneq pillugu inatsisissap nutaap imarisassaa pillugu ataatsi-miititaliarsuup isumaliutaanut sinaakkusiippu.

Isumaliutissiissummi aalisarnerni assigiinngitsuni pissutsit aamma aalisarnerni assigiinngitsuni taakku-nani inuussutissarsiortut inuiaqatigiillu sunik ajornartorsiuteqarnerannik tamassuma kingorna allaase-rinnittoqarpoq. Taamatut takussutissiineq tunngavittullu aalajangerneqartutigut ataatsimiititaliarsuaq aalisarnernut ataasiakkaanut aalajangersimasunik inassuteqaateqarpoq.

Pingarnertut eqikkarneqartut siunertaraa isumaliutissiissummi tunngaviusumik inassuteqaatigineqar-tunik takussutissiinissaq, inassuteqaatinillu aaqqiissutissatullu periusissanit siunnersuutigineqartunit amerlanngitsunik taamaasilluni takussutissiitsiarluni, isumaliutissiissummi tamakkiisumit tigusanit.

Ataatsimiititaluarsuup sulinerata ilaaut tunuliaqutaasumik allakkiat arlallit suliarineqarput, taakkulu pillugit immikkoortunut ataasiakkaanut taakkununngat tunngassuteqartunut innersuussisoqarpoq. Ilanngussaq J-mi. Tunuliaqutaasumik allakkianik Naalakkersuisut nittartagaanni aamma takuneqarsin-naasumik allattuveqarpoq

Ataatsimiititaliarsuup suleriaasia katitigaaneralu

Ataatsimiititaliarsuaq katillugit 15-eriarluni ataatsimiippoq tassungalu atatillugu ilanngussat amerlaqisut saqqummiunneqarput. Ilanngussat ilaat taakku tunuliaqutaasumik allakkiangorlugit suliareqqinne-qarput allallu isumaliutissiissummi ilanngussatut ilanngunneqarlutik.

Ataatsimiititaliarsuup suleriaasia ilaatigut kinguneqarpoq ataatsimiinnerit ilaanni saqqummiussanan aggersaasoqartarnera, siulittaasoqarfillu inuussutissarsiortut sinnisaannik oqaloqatigiilluni arlalinnik ataatsimeeqateqarpoq ataatsimiititaliarsuullu ataatsimiinnerini allakkiat ilanngussallu amerlasoorpas-suit saqqummiunneqartarput.

Atortut saqqummiunneqartut ilaat tunuliaqutaasumik allakkianngortinneqarput isumaliutissiissummullu ilanngussaallutik. Tamanna isumaliutissiissumk namminermik sammisaqartitsilerpoq, tassanilu immik-

koortuni tamakkununnga tunngassuteqartuni tunuliaqtaasumik allakkiat ilanngussallu innersuussutigi-neqarput.

Ilanngussaq B-mi ilaatigut Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup katitigaanera pillugu paassisutissat, ilaasortat, aalajangeeqataasinnaanatik politikkikut peqataasartut aamma suliamik ingerlatsinermi aalajangeeqataasinnaanatik peqataasartut aamma Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup allatseqarfia, ilaatigut ataatsimiititaliarsuup inassuteqaataanik tamarmiusunik ataatsimiititaliarsuup inaarlugit suliarinikuusaanik takussutissiaq ilanngullugit takuneqarsinnaapput. Aamma inatsisini aalajangersagassatut siunnersuutit ilanngussamiipput. Oqaatigineqassaarli ataatsimiititaliarsuup siunnersuutit tamaasa tamassuma kingorna inatsisini aalajangersagassatut siunnersuuttingortinnissaat angumerisinnaani-kuunngikkai.

Ataatsimiititaliarsuup ataatsimiinnera kingulleq ingerlanneqarpoq juulip 8-anni 2021-mi, isumaliutisiisutillu inaarsarlugu suliarineqarnera juulip 21-iat 2021-mi naammassineqarpoq.

1 Eqikkaaneq

Aalisarneq pillugu ataatsimiititaliarsuaq aprilimi 2019-imi pilersinneqarpoq, sulinermilu tunngavissaa tassaasimalluni suliassat Naalakkersuisunit akuerineqarsimasut, aallarniutigalugu ima allassimasoq

"Ataatsimiititaliarsuup sulinerani siunertaq pingaernerpaaq taamaalilluni tassaa-voq Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup aalisarneq pillugu inatsisissamut suliniutissanullu tassunga atasunut allanut aalisarnerup ineriertornissamut periar-fissaanut pitsasumik tapersiisinnaasunik inuiaqatigiillu aalisarnermik pisuussuti-illu annertunerpaamik iluaquteqarnissaannut qulakkeerinneqataasinnaasunik inas-suteqaateqartoqarnissaa."

Suliassani pingaarnertut anguniakkami allanneqarpoq ataatsimiititaliarsuaq sinaakkusiussat uku iluanni sulissasoq

"nungusaataanngitsumik ingerlatsineq tunngavigalugu aalisarnerup inuiaqatigiit aningaasaqarneranni piffissami sivisuumi annertunerpaamik pissarsissutaanissa."

ingerlaqqillunilu

"... suliniutillu tassunga tunngasut allat nalornissuteqarnermik annikillisitsus-sanik imminnut atatitsilissapput, patajaatsunik sinaakkutaasumik atugassaqartitsilissapput, taamaalillunilu inuussutissarsiutip ineriertorteqqinnejarnissaanut iluaqutaasumik aningaasaliisarnermik pilerinartunngortitsissallutik ..."

Suliassaq taanna aallaavigalugu apeqqtinik aalajangersimasunik arlalinnik imaqarput, paasissutissat pigineqartut aamma paasissutissanik taakkuninnga tunngaveqartut misissueqqissaarnerit tunngavigalugit ataatsimiititaliarsuarmit pisinnaasakkut akissuteqarfingeqartussat.

1.1 Ataatsimiititaliarsuup tunngaviusumik apuussassai

1. **Siunissami sulifissaqartitsinissaq, isertitaqaatissat atugarissaarnerlu pitsasumik sunniute-qarfiginissaq pillugu pisuussutit nungutsaaliorneqartariaqarput**
2. **Aalisarnermik inuussutissarsiuteqarneq ineriertorsitseqqinnermi aningaasaliinerit eqqarsaatigalugit aalajangersimasunik siumullu naatsorsutigineqarsinnaasunik sinaakkus-erneqarli aamma aalisarneq pillugu politikkimi anguniakkanut pingarernut tunngatillugu tapiissutaasinnaasut sumut atorneqarnissaat**
3. **Aalisarnermik aqtsineq imatut aaqqissuunneqarli, aalisartut ataasiakkaat isertitaqarluar-sinnaalersillugit aalisarnermilu pisuussutinit iluanaarutit tamarmiusut annertusineqarsin-naalersillugit, taamaalilluni tamanna tunngavigalugu pisuussutinit iluanaarutit naleqqut-tumik akileraartitsinikkut pisuussutinit iluanaarutit naleqquttumik agguanneqarsinnaa-niassammata**
4. **Aqtsinermi ersarissumik suleriaaseqarneq assigiimmillu pinninnissaq qulakkeerniarlugit politikkikkut akuliutinnginnissamik tunngavik ingerlanneqarli**
5. **Aalisariutaatileqatigiiffinnut tunngatillugu aalisarsinnaassuseq annertusinagu piginnittuu-neq pisuussutinit iluanaarutinit atuinermut annertusineqarli**
6. **Suliffissaqartitsineq ilinniartitaanerlu pillugit politikkimi suliniut inuit atugaasigut imminut nappassinnaasumik ikaarsaariarnissaq qulakkeerniarlugu aalisarneq pillugu politikkimi al-lannguutinut atatillugit ingerlanneqarlik.**

1.2 Aalisarnermik inuussutissarsiatip pingaaruteqarnera

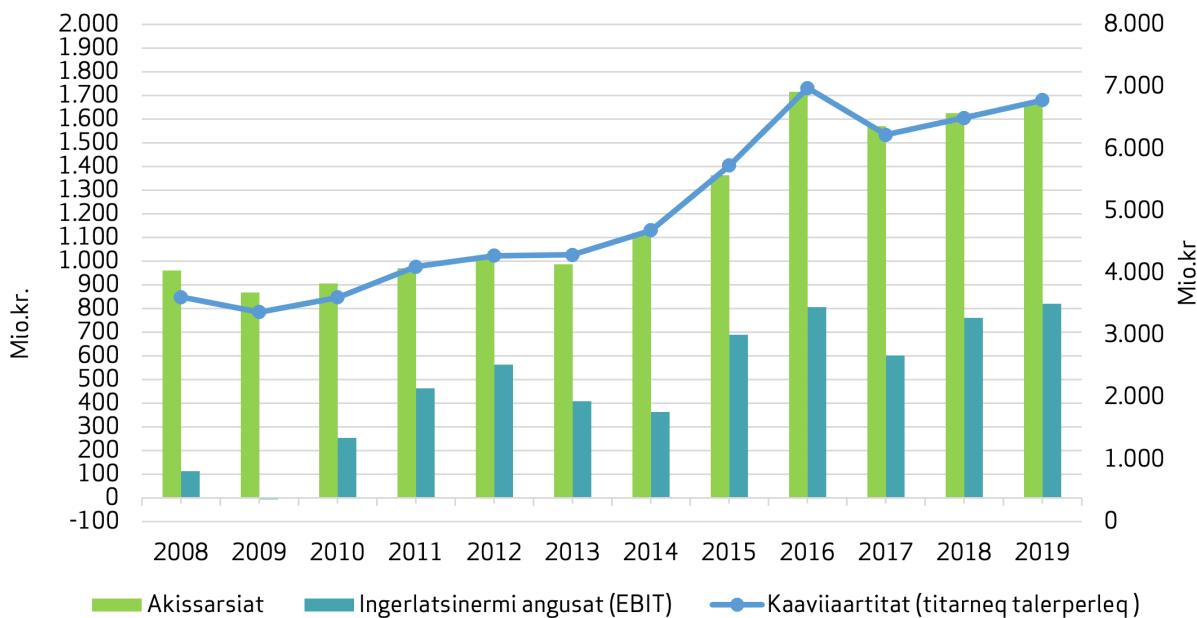
Ataatsimiititaliarsuup aallarniutaasumik paasisimavaa aalisarnermik inuussutissarsiatip inuaqatigiinnut kalaallinut pingaaruteqarnera ingasaanneqarsinnaannngitsoq.

Aalisakkanik aalisakkanillu tunisassianik avammut niuerneq nunanit allaniit isertitat annersaraat aamma 5 mia. kr.-it sinnerlugit naleqarlutik, tassa nioqqutissanik avammut niuernerup tamarmiusup 91 pct.-ita missaa. Avammut niuernermi tunisassiat pingarnerit pingasut tassaapput raajat, qalerallit aamma saarulliit.

Peqatigisaanik aalisarnermik inuussutissarsiat pilersuisuniit pisiortortoqarneratigut nunaqqatigiinnut annertuumik pingaaruteqarpoq aamma aalisartut aalisakkerivinnilu sulisut isertitaminnik atuinermut atuineranni. Aalisarnermik inuussutissarsiat tamarmiusoq taamaalilluni Kalaallit Nunaanni 2017-mi naleqarnerulersitsinerup tamarmiusup 25 %-ianik annertussuseqarsimavoq.

Taamatut toqqaannartumik naleqarnerulersitsinerup saniatigut aalisarneq aningaasaqarnermut allamut arlalinnik sunniuteqarpoq. Kalaallit Nunaanni aalisarnermik inuussutissarsiatip ilaani aningaasaqarneq, aktiatigut ingerlatsivinniittooq, ingerlatseqatigiiffinni piginneqatigiiffinniittooq nunanilu allani immikkoortortaniittooq takussutissiat takuneqarsinnaapput.

Kalaallit Nunaanni aalisarnermik inuussutissarsiummi aningaasaqarneq tamarmiusoq, 2008-2019.

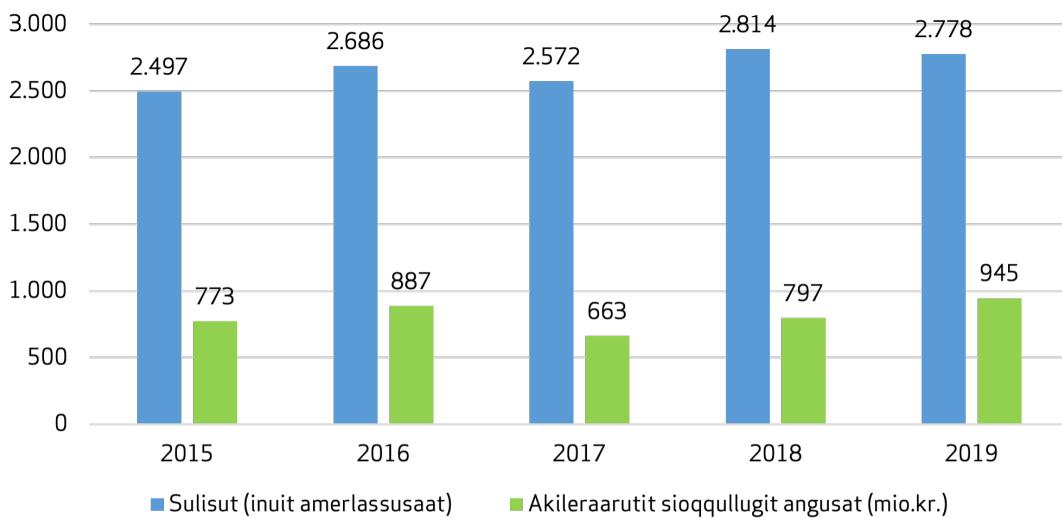

Pissarsiffit: Naatsorsueqqissaartarfik, naatsorsuutini kisitsisitigut paassisutissat, ukiumi akit. Ukioq 2019 tassaavoq pissarsifiusuni nutaanaerpaaq.

Nassuaat: Naatsorsuutini kisitsisitigut paassisutissat taamaallaat aktiatigut ingerlatseqatigiiffinnut, ingerlatseqatigiiffinnut piginneqatigiiffiusunut nunanilu allani immikkoortortanut tungasuuupput. Kaaviaartitat tassaapput tamakkiisumik kaaviaartitat. Inuussutissarsiutgalugu aalisartuni namminersortuni aningaasaqarneq, assersuutigalugu umiatsiaararsortuni, takussutissiamilaatinneqanngilaq

Tamassuma saniatigut inuussutissarsiateqarnerup suliffissaqartitsinikkut annertungaatsiartumik sunniuteqarpoq.

Piffissami 2015-2019-mi aalisarnerup aamma aalisarnermut attuumassuteqartuni suliffissuit niuer-
nerullu iluanni ingerlatseqatigiaffinni sulisut amerlassusaat kiisalu akileraarutit akilerneqannginneri-
ni angusat.

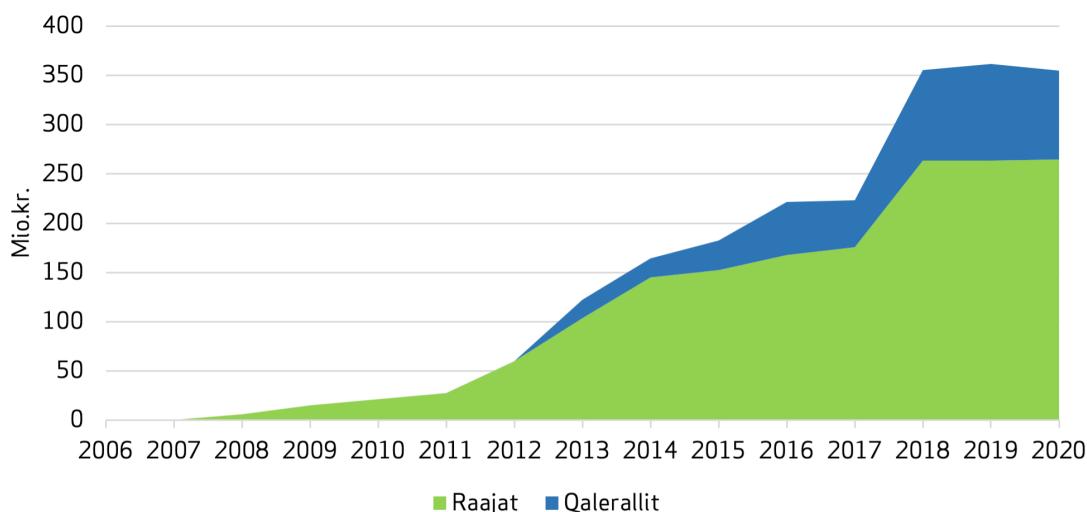

Aallerfik: Naatsorsueqqissaartarfíup naatsorsuutini kisitsitigut paassisutissaatai

Inuussutissarsiummili isertitat nunami atugarissaarnermut naleqqiullugu pingaaruteqarluinnarlutik. Raajarniarnermiit qaleralinniarnermiillu ukiuni kingullerni toqqaannartumik akitsuutit 350 mio. koruunnik annertunerusimapput; nunatta karsianut isertitat, annerusumik raajarniarnerup avataasiolnulinu qaleralinniarnerup aningaasarsiornikkut ingerlalluarnerenik pissuteqartut, kiisalu raajaniit qaleralinniillu tunisassiani akit ukiuni kingullerni qaffasissumiissimallutik. Tamanna raajanut qaleralinnullu akitsuutiniit annertuumik iluanaaruteqarnermut tunngavilliivoq.

Tamanna tigusassat ukiumoortumik ukioq 2015-imiit 2019-ip akornani piffissami Namminersornerullutik Oqartussat pisortatigut isertitaanni iluanaarutit 31-t aammalu 41,3 %-it akornaniippoq, naalagaaf-fimmit tapiissutit ilanngunnagit.

**Piffissami 2006 - 2020-mi raajanut akitsuutiniit aamma qaleralinnut akitsuutiniit iluanaarutit mio.
kr.-inngorlugit.**

Aallerfik: Akileraartarnermut Aqutsisoqarfik..

Piviusut siulii tunngavigalugit – aalisarnermik inuussutissarsiornerup qanoq pingaaruteqartiginera annertunaarneqarsinnaasorinanngilaq – ataatsimiititaliarsuarmullu suliakkiutip naammassillugu sularine-qarnissaani aaqqiisutissat patajaatsumik toqqammavilerneqarnissai eqqarsaatigalugit, ataatsimiititaliarsuup siunnerfiit tunngaviusumillu isummersuutit aalisarneq pillugu politikkimi aammalu aalisarnermi aqutsinissami tunngavissatut tunaartassat allattorsimavai..

1.3 Aalisarneq pillugu politikkimi anguniakkat pingaarnertigullu tunngaviit

1.3.1 Aalisakkanit isumalluutit inuiaqatigiinnit pigineqarput

Inuit ataasiakkaat aamma umiarsuaatileqatigiiffit ataasiakkaat arlaannaalluunniit pisassiissutinik, pi-sassiissutinit pigisanik imaluunniit aalisarnissamut pisinnaatitaaffimmik pigisaqarsinnaanngillat. Taanna inuiaqatigiinnit pigineqarpoq, aalisartumut ataatsimut imaluunniit umiarsuaatileqatigiiffimmut ataatsimut atugassanngortinneqarsinnaasoq. Isumalluutinik iluaquteqarnissamut pisinnaatitaaffik taanna piu-masaqaatinik tunngaveqarpoq, taassumalu kingunerisaanik inuiaqatigiit pissarsisarlutik. Peqatigisaanik inuiaqatigiit qulakkiissallugu ingerlataqartut isumalluutinik sapinngisamik pitsaanerpaamik iluaquteqarnissaat, tassami isumalluutit iluaqutigineqarnerannit inuiaqatigiit isumalluuteqarmata.

Peqassutsinut amerlanernut pissusissamisoopoq isumalluutit inuiaqatigiinnit pigineqarneri, kisianni aalisarnernut pisassiissutinik niuerutigineqarsinnaasunik nammineq pigisanik atuiffiusunut naleqqiul-lugu tunngaviusumik tunngavik taanna erseqqissarneqartariaqarpoq.

Tunngavik taanna tamatigut ingerlatiinnarniarlugu innersuussutigineqarpoq isumalluutinik iluaquteqar-sinnaatitaaneq piffissamut killeqartinneqassasoq, kiisalu iluaquteqarsinnaatitaanermut piumasaqaatit pillugit malittarisassanik aalajangersaasoqassasoq, tassunga ilanngullugu tassunga akiliut. Atuisinnaati-taanermik tunineqaqqinnermi sivitsuinermilu atorunnaarsitsinissamik siumut nalunaaruteqarnermi piu-masaqaatinik tunniussinermilu piumasaqaatinik allanik siunissami tamatigut aalajangersaasoqartas-saaq.

Tassungalu ilanngullugu atuisussaatitaanermik pisussaaffiliineq equnneqarnissaa inassutigineqarpoq, taaneqartumili immikkut akuersissuteqarfingineqarsinnaasarsinnaasussamik, innuttaasunik sullissiner-nik pisussaaffinnik suliaqarnissamik ingerlatsisoqartussaattillugu, sivilsunerumik napparsimanerni as-singusuniluunniit pisoqartillugu, tamatumani isumalluutinik atuisinnaassutsimik akuersisummiik pigin-nittup ingerlatsisinnaanngiffiani.

1.3.2 Aqutsinermi politikkikkut akuliutinnginnissamut tunngavik

Tulluartumik aalisarnermik nakkutiginninnermut tunngaviusoq ataatsimiititaliarsuup isumaa malillugu tassaavoq politikkikkut akuerineqarsimasunik erseqqissunik tunngavilersukkanik, tunngavinnik isuma-liutigeqqissaarneqarsimasunik tunngaveqartumik tamanna pissasoq, aamma aalisarneq pillugu inatsim-mut nutaamut ilaassasoq. Akerlianilli aalisarneq pillugu nakkutiginninneq ingerlaavartoq nalinginna-sumik piffissamut sivikitsumut politikkikkut aalajangiinerup inernererinagu. Taamaallaat taamatut ingerlatsisoqarneratigut tulluartumik aalisarnermik nakkutiginninneq aamma sinaakkusiussat piumasa-qaatillu politikkikkut aalajangersarneqarsimasut naapertorlugit pingaarnertigut qulakkeerisumik ine-riartornerup sammiveqarnissaa qulakkeerneqarsinnaavoq.

SQAPK-imit aallartitat ikinnerussuteqartut nakkutiginninnermi akuliutinnginnissamik tunngavik taper-sinngilaat.

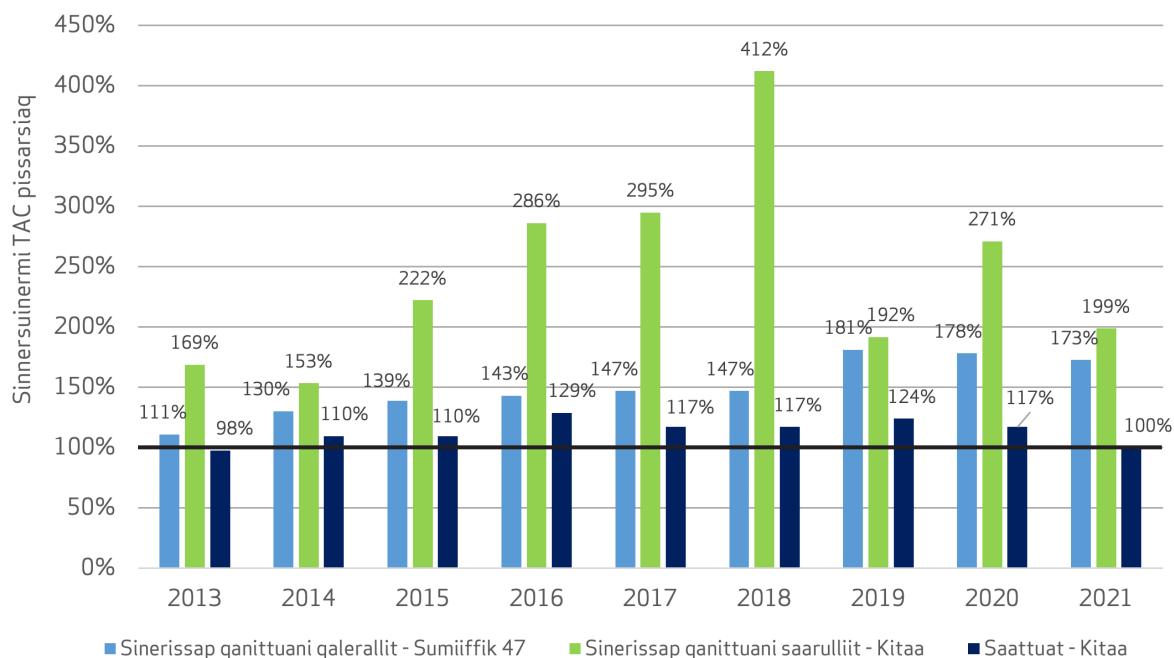
1.3.3 Uumassusilinnik piujuartitsinermik tunngaveqarneq

Isumalluutinik nakkutiginninneq uumassuseqarnikkut piujuartitsinermik tunngaveqassaaq aamma sa-pinngisamik siunissami ungasissumi inuiaqatigiinnit annertunerpaamik iluanaaruteqartitsinissamut tunngavissiissalluni. Taamaattumik nakkutiginninneq tunngavinnik pingaaruteqartunik makkuningga tunngaveqartariaqarpoq:

- TAC (pisat annertussusai akuerineqarsinnaasut tamakkiisut) taakkununngalu naapertuuttut pisassiissutit siunissami ungasinnerusumi peqassutsip amerliartoqqissinnaaneranik qulakkeerinnissinnaasut annertussutsit qaangissanngilaat.
- Peqassutsit aallaavigalugit ilisimatuussutsikkut qaffasisumik siunnersuineq.
- Pisaqarnissamut periarfissat allanngornerinut atatillugu nalimmassaateqartumik ilisimatuussutsikkut siunnersuinerterik tunngaveqartumik TAC-mik aalajangersaanermut atatillugu peqassutsini pingaaruteqartuni tamani, ilisimatuut, atuisut nakkutiginnittullu akornanni suleqatigiinnerterik ineriertortitsisumik aqutsinerterut pilersaarutit pillugit inatsisitigut aalajangersaasoqassaag. Tassa imaappoq nakkutiginninnermi pilersaarutinut atatillugu politikerit akuliutinnginnissaannut tunngaviup atorneqarnera.
- Nakkutiginninnermi pilersaarutit nunani tamalaani malittarisassat tunngavilli naapertussavaat. Maannakkut nakkutiginninnermi pilersaarutit nalilersorneqassapput iluarsanneqarsinnaallutillu taamaalillutik nunani tamalaani malittarisassanut tunngavinnullu naapertuutilerlutik.
- Qulaani allassimasuni sinaakkusiussat iluanni ilisimatuut, atuisut nakkutiginnittullu akornanni suleqatigiinnerterut najoqquutassanik ineriertortitseqqittoqartariaqarpoq innersuussutigalugulu tamanna pissasoq nunani tamalaani tassani suleriaaseq akuerineqarsimasoq aallaavigalugu.

Aalisarneq pillugu Ataatsimiitaliarsuup paasisimavaa Kalaallit Nunaata eqqaani aalisarnerit ilai tunngavinnik taakkuninnga naammassinninngitsumik ingerlanneqartut. Taamaalilluni sinerissamut qanittumi saarullinniarnerup qaleralinniarnerullu ilarujussuanni akuersissutit amerlassuseqartut atulersinneqarsi-mallutik aamma ilisimatuussutsikkut siunnersuinerterik annertuumik qaangiisumik TAC-mik aalajangersaasoqarsimalluni. Assersuutigalugu sumiiffimmi 47-mi sinerissamut qanittumi aalisarnermi qaleralit-tassiissutit ukiuni kingullerni biologit innersuussutaannit 70 %-imik annertunerusimapput saarulliillu eqqarsaatigalugit 300 %-it sinnersimallugit.

Peqassutsini aalajangersimasuni biologit siunnersuinerannut naleqqiullugu pisassiissutit, 2013-2021.

Aallerfik: Pinngortitaleriflik, KANUAANA aamma Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinermulu Naalakkersusoqarfik
Nassuaat: Titarnermi sanimukartumi 100 %-imi takussutissinneqarpoq TAC siunnersuutigineqartup sumiiffissinera, imaappoq piujuartitsineq tunngavigalugu pisassiissutit inissinneqarnissai.

Sinerissap qanittuanut atatillugu ICES siunnersuusiortarpoq, tamakkiisumillu pisarineqartuniit affaat sinerissap qanittuani aalisagaqatigiinneersuusarput.

Pinnortitaleriffiup nalilerpaa sinerissap qanittuani 10.000 tonsinik saarullinnik pisaqartoqaraangat taava 5.000 tonsit avataani aalisagaqatigiinneersuusartut, naak aalisarneqanngiivittariaqaraluarnernik siunnersuuteqaraluartoq.

Siunnersuineq 2019-2021-imoortoq siuliani taaneqartutut nalimmassarneqarpoq. Assagiarsuit naatsorsorneqarneri sumiiffiit siunnersuiffiusartut kisimik toqqammavigineqarput.

Aalisarneq pillugu politikkilu siuliani aalisarfiusunut tunngasuni ima aaqqissorneqassappat, tunngaviusumik toqqammavinnik taaneqartunik aallaaveqarluni ingerlatsisoqarluni, TAC-imik appariaateqarfiumgallartoqarnissaanik kinguneqassaaq, massakkumullu pisunut sanilliullugu aalisarnernik ingerlatsinernik killiliüssalluni, siunissarli ungasinnerusoq isigalugu aningaasaqarnikkut piujuartitsisinnaanermik tunngaveqarnerusumik ingerlatsilersinnaanernik periarfissaqarnermik kinguneqassalluni.

Tamanna nunami tamarmi suliffeqarnikkut pissutsinut naleqqiunneqartariaqarpoq. Nuna tamakkerlugu sulisussatigut annertuumik annertusiartortumillu amigaateqartoqarpoq, tamatumalu ilaatigut kinguneralugu sulisinnaasunut pissarsiarineqarsinnaasunut naleqqiullugu tunisassiorfinni unammillernartoqarnera. Taamaalilluni aalisarnerup nunamilu suliffiit akornanni sulisoqarnikkut ilinniartitaanikkullu tulluarsaasoqarnissaanik pisariaqartitsisoqarpoq. Tamanna aalisarnermik pitsaanerusumik aqutsinerup peqatisaanik pissaaq.

1.3.4 Aningaasarsiornikkut piujuartitsisinnaaneq

Aalisarneq pillugu politikki sisamanik piginnaasaqarpoq aalisarnermiit siunissami ungasinnerusumi qaffasissumik iluanaaruteqarnissaanik qulakteerinninnissamut pingaaruteqartut, tassunga ilangullugu qaffasissumik pisuussutinit iluanaarutit. Pisuussutinit iluanaarutit tassaapput aalisarnermi kikkut tamarmik nalinginnaasumik akissarsitinneqareernerisa qanoq annertutigisut sinnerunnerinut uuttuut.

Aalisarneq pillugu politikki piginnaasat sisamat, akuttunngitsumik taaneqartarpot diamantip piginnaasai sisamat, tassaasut:

- Pisinnaatitaaffik eqqarsaatigalugu *ikittuinnarnut tunngasuuneq*, tassa imaappoq aalisartup pisassiissutinik pisaqarsinnaanermut pisinnaatitaaffik kisimiiffigaa.
- Pisinnaatitaaffik pillugu *isumannaassuseq*, tassa imaappoq aalisartup pisassiissutit nammineq pigisai allanut agguanneqarsinnaanngillat.
- *Pisinnaatitaaffiup sivisussusaq*, tassa imaappoq aalisartup nalunngilaa pisassiissutinit nammineq pigisani qanoq sivisutigisumik oqartussaaffigalugit.
- *Pisinnaatitaaffiup nuunneqarsinnaanera*, tassa imaappoq pisinnaatitaaffiup tunniunneqarnissaanut imaluunniit tunineqarnissaanut pisinnaatitaaffiup annertussusia, tassa imaappoq pisassiissutit imaluunniit pisassiissutinit nammineq pigisani pisisinnaanerup aamma tunisisinnaanerup annertussusia killeqartinneqarnera.

Piginnaasat taakku sisamat pilligit eqikkaalluni oqartoqarsinnaavoq taakkunani ataasiakkaani qaffasin-nerpaamik pissarsigaanni taava aningaasaqarnikkut sinneqartoorneq annertunerussaaq, tassunga ilangulligit siunissami ungasinnerusumi aalisarnermi pisuussutinit iluanaarutit. Tamanna ilaatigut angune-qassaaq aalisarnerup nalorninartoqannginerulernera pissutigalugu, tassa siunissamut ungasinnerusumut pitsaanerusumik pilersaarusiortoqarsinnaammat, peqatigisaanillu aningaasaqarnerit nutaat allanguine-rillu aningaasalersornissaat akikinnerulerluni.

Pisassiissutinik niuerutigineqarsinnaasunik nammineq pigisanik aaqqissuussineq, tassa imaappoq pisassiissutit niuerutigineqarsinnaasut nammineq pigisat atorlugit aalisarneq, tunisisinnaaneq ajornanngitsuulluni, aamma pisassiissutinut nammineq pigisanut piginnituuneq piffissamut sivisuumut atuulluni aalisarnermi pisuussutinit iluanaarutit qaffasissut aamma inuiaqatigiit aningaasaqarnikkut iluanaarutaat qaffasissut qulakteerneqarnissaannut piumasaqaatit naammassineqarlutik.

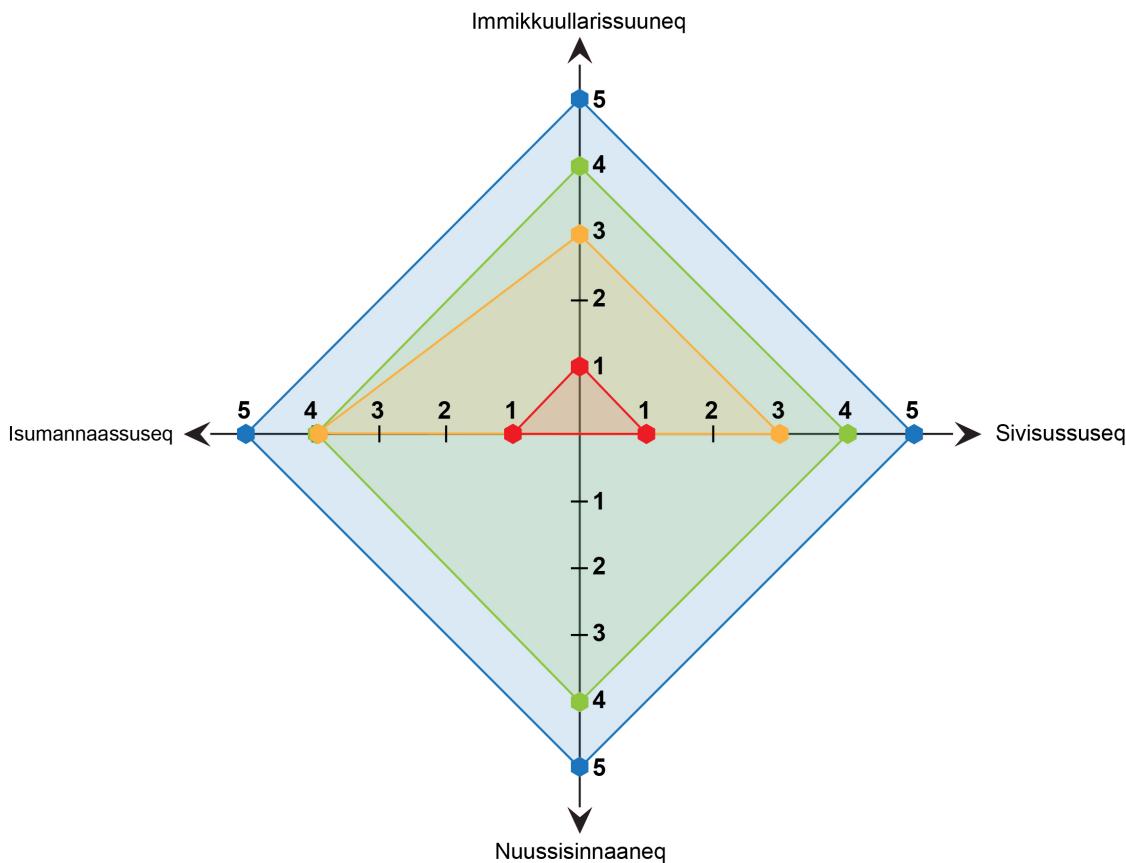
Paggatassilluni aalisarnermi pisuussutinik aalisarsinnaanermut ikittuinnarnik killilersuiffigineqartumi killilersugaanngitsumik aalisarneq piginnaasani sisamani tamani annikitsumik pissarsiffiuvoq. Killilersugaanngitsumik aalisarneq aamma aalisarneq ajortumik malittarisassaqartitsisoq inuaqatigiit aningaa-saqarnikkut qaffasissumik iluanaruteqarnissaat pisinnaatisssangilaa.

Tamanna aamma aalisarneq uumassuseqarnikkut piujuartitsinermik tunngaveqartumik aalisarneruga-luarpalluunniit akornusiisumik malittarisassaqarpat, aalisarnermi annikitsumik eqaassuseqarpat, anner-tuumik nalorninartoqarpat annertuallaamillu sinneqartumik piginnaasaqarpat tamatuma inuaqatigiinni aningaasaqarnikkut qaffasissumik sinneqartoornissaq qulakkiissangilaa.

Aalisarneq pillugu politikkimi siunissami ungasinnerusumi aalisarnerup piujuartitsinermik tunngaveqar-luni aalisarnermi siunissami ungasinnerusumi qaffasissumik sinneqartoortitsinermik pilersitsinissamut pitsaanerpaamik periarfissaqarnissamik anguniagaqaraanni, uumassusillit piujuartitsinneqarnissaan-nik tunngaveqarnerup saniatigut aalisarneq pillugu politikkimi diamantimi piginnaasani sisamani tamani qaffasissumik angusaqarnissaq pingaaruteqarpoq. Tamanna isumaqarpoq aalisarnermi annertuumik ki-sermaassinerup annertungaatsiarnissaq qulakkeerneqassaaq, aalisarnissamut pisinnaatitaaffiit qular-naatsuussapput siunissamilu ungasissumi atorunnaarsinneqartussaanatik, kiisalu aalisarnermik ingerla-taqartut aalisarnermik pisinnaatitaaffinnik paarlaassiniissamut, pisinissamut tunisinissamullu eqaatsu-mik periarfissaqassapput.

Takussutissiami tulliuttumi aalisarnerit malittarisassaqartinneqarneri qanoq inissisimanersut takutinne-qarput.

Aalisarneq pillugu politikkip diamantianut naleqqiullugu aalisarnerit assigiinngitsut

- Piginnittusaatitaaneq pitsaalluinnartoq – Pisassiissutit pigisat tunineqarsinnaasut (IOK)-nik aaqqissuussineq killilersugaanngitsoq
- Pisassiissutinik pigisat tunineqarsinnaasut (IOK)-mik aaqqissuussineq aalajangersimasumik piffissartalik aamma nuussisinnaaneq
- Inunnut ataasiakkaanut pisassiissutinut aaqqissuussineq
- Paggatassiissutinik aalisameq

Uttuut 0-5

0	Pitsaassuseqanngilaq
1	Pitsaassuseq assut appasisoq
2	Pitsaassuseq appasisoq
3	Pitsaassuseq akunnattoq
4	Pitsaassuseq qaffasisoq
5	Pitsaassuseq assut qaffasisoq

Qularutigineqarsinnaanngilaq aalisarnermik pisinnaatitaaffinnik niuerutigineqarsinnaasunik pisassiissutinik niuerutigineqarsinnaasumik nammineq pigisanik aaqqissuussinermut taarsiullugu pisassiissutinik nammineq pigisanik atuinermi aningasaqarnikkut annaasaqartarneq, tassa imaappoq pisassiissutini nammineq pigisani. Pisassiissutinik niuerutigineqarsinnaasunik nammineq pigisaqarnermi eqaatsumik periuseqarnissamut aaqqissugaanikkullu tulluarsarnissamut periarfissaqarpoq, assigiinngissutaasorlu assersuutigalugu aaqqissuussinerni taakkunani marlunni umiarsuaateqarfimmi pisuussutit iluanaaru-taannit akitsuutit, akissarsiat aamma aningasaqarnikkut sinneqartoortut katinnerisigut uuttorneqarsinnaalluni. Kisianni aalisarnerni assigiinngitsuni annertuumik assigiinngitsoqarneranut pissutaasut ar-lalissuusinnaallutik. Pisassiissutinik nammineq pigisanik pisassiissutinillu niuerutigineqarsinnaasunik nammineq pigisanik aaqqissuussinerit akornanni toqqaanermi eqqarsaatigineqassapput, tassunga ilanngullugu annikinnerusumik eqiterunneq. Qaffasisumik eqiteruttoqarnera pisassiissutit qummut killilernerisigut killilorsorne-qarsinnaavoq, peqatigisaanilli annikinnerusumik eqaassuseqarluni aningasaqarnikkut annaasaqarnermik kinguneqartumik. Taamatut eqqarsaatiginnineq pissusissamisoortumik aalisarnerni assigiinngitsuni assigiinngitsumik kinguneqarsinnaavoq kiisalu piffissani assigiinngitsuni politikkikkullu pingarner-siuinernut imaluunniit suliffeqarnermi immikkoortuni allani pisariaqartitsinermut atassuteqarsinnaalluni.

Peqatigisaanik pisuussutinit iluanaarutinit akitsuutit aalisarnerit ataasiakkaat iluanni pisuussutinit iluanaarutinut naapertuutissapput, aaqqissugaanikkullu tulluarsarnissamut iluaqsiissallutik peqatigitilluglu pisuussutit atorneqavinneri qulakkeerneqassalluni.

Avataasiorluni raajarniarnermi ikittuinnaat ingerlatsinerannut TAC-p appariarnerani kilisaatillu tunisasiortut nutaalialasut marlunnik pingasunillu aqajarulinnik qalorsuallit annertunerusumik qerititerisinnasut useqarsinnaasullu ilanngullugit pissutaapput. IOK-mik aaqqissuussinerup tamanna pisinnaatilernikkuua pingartumillu aalisarnermi tassani pisuussutit qaffasissumik iluanaarutaanerat qulakkeerneqarluni.

Tamanna tunngavigalugu ataatsimiititaliarsuup iluaqteqarnissamut pisinnaatitaaffiup angallatinut amerlanernut siuaruartinnerata kingunerik misissueqqissaarsimavoq. Taamaalilluni kilisaatit (angisoorujussuit) angeeqqataannut angallatinut amerlanerusunut siammartiterinermik angallatillu amerlanerusut maannamit annikinnerusumik piginnaasallit atorneqarpata susoqassaneranik naatsorsuisoqarsimalluni.

Misissueqqissaarnerup paatsuugassaanngitsumik takutippaa maannakkut aalisariutaasut atorneqarnerinut sanilliullugu takorluukkani marlunni aningaasaqarnikkut iluanaarutit malunnartumik appasinнерусут.

Suliassat naapertorlugit ataatsimiititaliarsuup innersuussutaanut piumasaqaataavoq inuiqatigiinnut pissarsissutaasinaasut pitsaanerulersinnissaanut ujartuisoqartussaammat, taamatut paasiaqarnerup nassatarisaanik aalisarnermut isersinnaaneq siaruartinniarlugu periarfissanik allanik ataatsimiititaliarsuaq misissuisariaqarsimavoq, "Innersuussutit aalajangersimasut – tunngavigineqartut" takukkit.

1.3.5 Inuit atugaasigut piujuartitsineq

Immikkoortumi matuma siuliani aalisarnermi aningaasaqarnikkut sunniutit kisimik sammineqarput. Eqqarsaatigisassalli allat naleqqussinnaapput, taamaattumillu ataatsimiititaliarsuup uumassusilinnik aningaasaqarnikkullu piujuartitsinissat pillugit tunngaviit saniatigut innersuussutigisaminut inuit atugaasigut piujuartitsinermik tunngavik aamma tunngavilersuutigismallugu.

Oqaatsini taakkunani assersuutigalugit ilaapput suliffeqarnerup eqqarsaatigineqarnera, sumiiffiup imikkut eqqarsaatigineqarnera, aalisartut inuuusuttut eqqarsaatigineri, annertuallaamillu eqiteruttoqannginnissaata eqqarsaatigineria.

Taamatut eqqarsaatiginninnerit pisuussutinit iluanaarutit tamarmiusut appartissinnaavai taamaalillunilu aalisarnermit aningaasaqarnikkut iluanaarutit appartillugit. Taamaattumik iluaqtit akornutillu allaaserineqarlillu erseqqissarneqarnissaat pingaaruteqarpooq. Peqatigisaanik eqqarsaatigisassat suut sallutinneqarnissaannik oqimaalutaanermi ingerlataqarfiiit allat taakkunanilu periarfissat pisariaqartitsinerilu isigneqarnissaat pingarpaq.

Inuit atugaasigut piujuartitsineq immikkut maluginagassaavoq, tamatumani pisassiissutit qaffasippallaamik inissinneqarsimasut uumassusilinnik piujuartitsinermik tunngaveqarnerusumik pisassiissutit nalimmassarlugit inissinneqarnissaanni. Naleqqussarnissamut pisariaqartitsinerup qanoq annertuginera apeqqutaatillugu allannguutissanik piviusungortitsinerni ikaarsaariarnermut ukiunut arlaqartunut aaq-qiiissuteqarnissaq pisariaqartinneqassaaq. Ikaarsaariarnermut aqqiissutit piareersarneqarnerat sulifissaqartitsinikkut ilinniagaqarnikkullu politikkikkut iliuuseqarnissanut suliffisanik allanik pilersitseqataasussanut naleqqussarneqartariaqarput.

1.3.6 Tunngaviit allat

Ataatsimiititaliarsiaq aalisarnermiit paassisutissanik katersuisarneq avitseqatigiittarnerlu pillugit tunngavinnut tunngasunik arlalinnik aamma innersuussuteqarsimavoq, tassunga ilanngullugit paassisutissanik toqqaannartumik internetsikkut tunniussinerit aqtsinermilu ersarissunik periuseqarnissaq.

Aalisarnermik nakkutilliinermut tunngatillugu ataatsimiititaliarsuaq aalisarnermik aqtsinermut tunnga-

tillugu tunngaviusunik arlalinnik innersuussuteqarsimavoq, nakkutiginninnermilu sunniuteqarnerusumik angusaqarsinnaanissaq siunertalarugu aalajangersimasunik innersuussuteqarsimalluni.

1.4 Innersuussutit aalajangersimasut - tunngavigineqartut

Peqassutsit assigiinngitsut aalisarnerallu misissoraanni paasilertorneqassaaq peqassutsinik amerlaner-
nik aqutsineq pitsaanerpajunngitsoq, tunngaviit anguniakkallu siuliani allaaserineqartut aallaavigalugit
taanna uuttorneqarpat. Taamatut paasisaqarnerup nassatarisaanik ilaatigut allannguisoqassaaq. Allan-
nguisoqanngippat periarfissat inuiaqatigiinni atugarissaarnikkut kinguneqartitsisinaasut annaaneqas-
sapput. Aalisarnermik aqutsinermi sakkut atorneqartut taarserneqassapput pitsaanerulersinneqarlutil-
luunniit.

Taamatut taarsiinissaq pitsangorsaanissarlu siunertalarugit ataatsimiititaliarsuaq arlalinnik innersuus-
teteqarpoq. Innersuussutit tamarmik ilanngussaq E-mi katersorneqarput, allatigut tassunga innersuus-
sisoqarluni.

Pisuussutit inuiaqatigiinnit pigneqarnerat pillugu aalajangersimasumik tunngavik iluaquteqarnissamut
siunissami pisinnaatitaaffik ukiunut arlalinnut piffissamut killilimmuit taamaallaat tunniunneqarsinnaa-
nera pillugu innersuussinermik nassataqarpoq, taannalu iluaquteqarnissamut pisinnaatinneqartup pis-
sarsissutimi ilaaniq naleqquttumik inuiaqatigiinnut utertitsinissaa qulakkeerniarlugu piumasaqaatinik
sapinngisamik ilisimatinneqassalluni. Tamanna aalisarnernut tamanut piffissap ingerlanerani atuussin-
naavoq atuuttariaqarlunilu pisuussutinillu iluanaarutinit akitsuuteqarnikkut pissalluni. Pisuussutinit
iluanaarutinit akitsuutip qanoq annertutiginissaanik aalajangersanermi aningaasaqarnikkut isigniagas-
sat taamaallaat pinnagit eqqarsaatigisassat allat ilaasariaqarput, imaappoq inuit atugaasigut piujuartit-
sineq eqqarsaatigineqassalluni.

Aalisarnermi pisuussutinit iluanaarutit akileraarusersornerinut naleqqiullugu akileraarutit akitsuutillu
allat oqlisaaffiginiarlugit tapertariissinniarlugit pisuussutinit iluanaarutinit akitsuutit aalajangersarne-
qassasut innersuussutigineqarpoq, pisassiissutilli iluaqutigineqarnissaat suli pilerinarluni. Pisuussutinit
iluanaarutinit akitsuutit imatut qaffasissuseqartillugit aalajangersarneqassapput siunissami ungasinne-
rusumi patajaassuseq pisuussutinillu iluanaarutit naleqquttumik agguarneqarneri qulakkeerneqarluni.

Politikkikkut akuliutinnginnissamik tunngavik tunngavigalugu ataatsimiititaliarsuarmit innersuussutigi-
neqarpoq tunngavik aqutsinermi tunngaviit ilaattut inatsisinngorlugu aalajangersarneqarnerusariaqar-
toq, aalisarnerni pingaarutilinni tamani aqutsinissamut pilersaarutit eqqunneqarnissaat pillugu piuma-
saqarnermut ilatillugu, kiisalu inatsisikkut naammagittaalliorfissamik eqquissisoqarluni.

Aamma innersuussutigineqarpoq akuersissutinut aqutsisoqarfimmik pilersitsisoqassasoq, taassuma
inatsisinik aqutsineq suliarissallugu. Tamanna politikkikkut akuleruffigineqarani ingerlanneqassammat,
naalakkersusoqarfimmut naammagittaalliorfissamik eqquissisoqarluni.

Akuersissutinut aqutsisoqarfimmik pilersitsinermi tulliuttut suliarineqartarnissaat eqqarsaatigineqar-
put: Akuersissutinik tunniussinerit, ukiumoortumik pisassiissutinik pisassiissutilli ilaannik pisinernut
tunisinernullu atatillugu allaffisorneq, misileraalluni aalisarnermut akuersissutinik aqutsineq, pisassiis-
sutit ukiumit ukiumit nuunneqarsinnaanerat pisassiissutinillu atuineq pillugit aqutsineq, IOK-mik (pisas-
siissutit niuerutigineqarsinnaasut) IK-millu (pisassiissutit nammineq pigisat) atulersitsinermut atatil-
lugu aqutsineq, kiisalu paasissutissanik attuumassuteqartunik katersinerit internetsikkullu isertarfimmii
saqqummiussinerit.

Ilanngullugu innersuussutigineqarpoq aalisarnermik inuussutissarsiummi periaatsit ersarinnerulernis-
saat qulakkeerneqassasoq, taamaalillunilu paasissutissanik katersineq saqqummiinerlu aalajangersima-
nerullunilu naleqqunnerussalluni. Tamatuma saniatigut ilaatigut misileraalluni aalisarneq, pisassiissutit
ilaannik ukiumoortumillu pisassiissutinik niuerneq paasissutissallu katersorneqartut pillugit Inatsisar-
tunut ukiumoortumik nalunaarusiortoqartariaqarpoq, soorluttaaq akuersissutinik aqutsisoqarfiup sulia-
ni pillugit nalunaarusiortussaatitaassasoq.

Uumassusilinnik piujuartitsinissaq pillugu tunngaviup malitsigisaanik ataatsimiititaliarsuarmit inner-suussutigineqarpoq:

Peqassutsini annertuumik aalisarneqartuni aalisarnerit killilersorneqassasut siunnersuinermut naapertuutilersillugit. Taamatut aaqqiineq ingerlataqartut pitsaanerpaamik aaqqissuussinissaannut periarfisiinissaq eqqarsaatigalugu ukiut arallit ingerlanerini pissaaq. Tamanna ilaatigut sinerissamut qanittumi qaleralinniarnermut saarullinniarnermullu atuuppoq.

Pisassiissutinik aalajangiineq aalisarnernut peqassutsink atorluaasunut tamanut atuutissaq, pinngitsqoqassanngivippoq, aamma sumiiffinni pisassiissutinik tunniussuiffiungitsuni. Ikinnerussuteqarluni SQAPK-mit aallartitaq tunngavissiinissami taaneqartumi isumaqataanngilaq.

Aalisarnerit tamarmik aqutsinissamut pilersaaruteqarnissaannut piumasaqaat inatsimmi ilangunneqas-saaq, aalisarnermilu soqutigisallit tamarmik sunniuteqaaqataasinaanissaat qulakkeerneqassaaq.

Aalisagaqatigiinni ataatsini aalisarneq tamarmi assigiimmik aqutsivigineqassaaq, pissutsit immikkul-larissut allamik pissutissaqartitsingippata. Tamanna assersuutigalugu isumaqarpoq Kalaallit Nunaata Kitaani raajarniarneq tamarmi sinaakkusiussap ataatsip iluani ingerlaneqartariaqartoq, sinerissamullu qanittumi avataasiorlunilu aalisariutit tunngaviusumik inatsimmik ataasiusumik tunngaveqassasut, tas-sanilu kingumut naatsorsuutigineqarluni sinerissamut qanittumi aalisariutit ineriartortinnissaannut periarfissinneqassasut;

Innersuussineq taanna tunngavigalugu Kalaallit Nunaata Kitaanut tamarmut raajanut TAC ataatsimoortoq siunissami aalajangersarneqarsinnaassaaq, umiarsuaateqarfiillu pisassiissutinit nammineq pigisaat tamanna tunngavigalugu naatsorsorneqartussaassallutik.

Sumiiffimmi 47-mi qaleralinniarneq taassuma iluani ataasiakkaanut tamanut malittarisassaqartinneqas-saaq, tassa taakku immikkut peqarfittut isigineqarmata.

Piujartitsinissaq siunertalaralugu teknikkikkut aaqqiissuteqarluni angallatit mikinerusut sumiiffillu im-mikkullarissut illorsorneqarnissaat periarfissaalissaq.

Pisassiissutit annerpaamik 15%-iat nuunneqarsinnaassaaq.

Aningaasaqarnikkut piujartitsineq pillugu tunngavik makkuningga innersuussuteqarpoq: Iluaquteqarsinnaanermut pisinnaatitaaffiup piffissatigut killilerneqarnera ingerlataqartut inuussutissarsiummik ingerlataqarnissamut atugaanni allannguisinnaanermut inuussutissarsiuteqartut piffissalernissaannik qulakkeerisumik ilaatigut piffissalerneqarsimassaaq. Raajarniarneq eqqarsaatigalugu taamaalilluni in-nersuussutigineqarpoq ukiunut qulinut iluaquteqarnissamut pisinnaatitaaffik ukiut tamaasa nalunaarutigineqartassasoq, kisiannili piumasaqaatit ajorseriarnerisa atulersinnissaat aatsaat inuussutissarsiutip aalisartullu ataasiakkaat umiarsuaateqarfiillu tulluarsarnissamut periarfissinneqarnerisa kingorna aal-lartinneqarsinnaalluni.

Paggatassiilluni aalisarneq aalisarnerni immikkullarissuni taamaallaat pisinnaasassaaq aatsaallu im-mikkorluinnaq piumasaqaateqarpat, aalisarnerlu ineriartortutut isigineqarsinnaappat. Aalisarnerni allani pisassiissutit ataasiakkaanut agguanneqassapput, ataatsimiititaliarsuarmilu amerlanerussuteqartut tulluarnerpaatut isigaat pisassiissutit taakku niuerutigineqarsinnaassasut, siuliani "Aningaasaqarnikkut piujartitsisineq" takuuk, ikinnerussuteqartullu qaleralinniarnermi immikkoortuni tamani IOK-p (pisasiissutit niuerutigineqarsinnaasut nammineq pigisat) eqqunneqarnissaa tapersorsornagu. Amerlanerussuteqartut aamma innersuussutigaat IOK eqqunneqartinnagu aalisarfinni ataasiakkaani nutaanik akuer-sissutinik tunniussisoqassanngitsoq.

Aalisarnerni massakkut atuuffiunngitsuni IOK-mik atulersitsineq oqaluttuarisaanermi pisat tunngaviga-lugit pisassiissutinik nammineq pigisanik agguassisoqartariaqarpoq. Ataatsimiititaliarsuarmit aalaja-ngersimasumik innersuussutigineqarpoq tamanna ukiuni kingullerni tallimani aalisarneq tunuliaqtara-lugu pissasoq, taakkunanga ukiut pingasut annertunerpaamik pisaqarfiusimasut tunngavigineqassal-lutik.

Iluaquteqarnissamut pisinnaatitaaffik iluaquteqarnissamut pisussaaffimmik ilaqrpoq, takuuk pisuus-sutit ataatsimoorussat piviusumik iluaqtigineqarnerinik inuiaqatigiit pinngitsuugaqarsinnaanerat pil-lugu qulaani allanneqartoq. Tamanna aamma isumaqarpq isumalluutinik iluaquteqarsinnaaneq attartor-tinneqarsinnaasariaqanngitsoq, kisiannili pisinnaatitaaffimmik tigummennitumit taamaallaat isumagi-neqassasoq, aamma ukiumut pisassiissutinik tunisineq nalinginnaasumik attartortitsinertut iluseqarts-saassanngitsoq. Tamanna tunuliaqutaralugu ataatsimiititaliarsuarmiit innersuussutigineqarpq pisassiis-tutinik nammneq pigisanik tunniussineq taamaallaat killilimmik pisariaqartoq.

Pissutsit nalinginnaaneranni ukiumut pisassiissutinik tunisinerup annertussusaa ukiumut pisassiissutit 5 %-iinit annertunerussanngilaq. Tamanna iluaquteqarnissamut pisinnaatitaaffeqartut atornissaanut pi-sussaaffeqarnissaannik qulakeerinnissaq.

Ataatsimiititaliarsuup innersuussutigaa inuiaqatigiinni sullisinerni, sivisumik napparsimanerni assi-ngusuniluunniit pisassiissutinik piginnittut iluaquteqarnissamut pisinnaatitaaffeqartut atuisinnaanngin-nerat immikkut ittumik akuersissutigineqarsinnaassasoq.

Ataatsimiititaliarsuarmi ikinnerussuteqartut tassaasoq Sulisitsisut sinniisuut ukiumut pisassiissutinik tunniussisinhaanerup maannakkut tamatigoortuunerata allangortinnissaa tamassuminngalu killiliini-saq tunngavissaqarsorinngilaa.

Inuit atugaasigut piujuartitsineq pillugu tunngavik aamma makkuningga innersuussuteqarpq:

IOK malillugu aalisarnerni aalisartut umiarsuaateqarfiillu ataasiakkaat pisassiissutinik nammneq pigisa-nik qanoq annertutigisunik iluaquteqarnissamut pisinnaatitaaffiini qummut killiliussamik aalajangersaa-soqassaaq. Tamanna iluaquteqarnissamut pisinnaatitaaffiup siaruartinneqarnissaanik qulakeerinneqa-taassaaq - imaluunniit allatut oqaatigalugu iluaquteqarnissamut pisinnaatitaaffiup eqiteruppallaarnis-saa pinngitsortissavaa. Qummut killiliussap qaffasissusianik aalajangersafermi aalisartut umiarsua-tileqatigilli siumut naatsorsuuteqarsinnaanerat ilaatigut eqqarsaatigineqassaaq, ilaatigut aalisarnerni pineqartuni pissutsit piviusut, tassungalu atatillugu aamma niuerfinni pissutsinut il.il. kiisalu aalisarner-mi allangngisariaqartoqartillugu nalimmassarnissani aningaasartuutit.

Umiarsuaateqarfinnik, pisassiissutinik nammneq pigisaqartunik taamaalillunilu ataatsimut pisuussuti-gisanik iluaquteqarnissamut pisinnaatitaaffeqartunik, piginnittuunerit piviusumik siammartinniarlugit, aningaasaliisarnermik peqatigiiffiit soraernerussutisianillu ileqqaarfiit il.il. aalisarnermi aningaasaliis-in-naanngortinnejqassasut, taamaalilluni inuit ataasiakkaat piginneqataalersinnaalissasut ataatsimiitita-liarsuarmiit innersuussutigineqarpq.

Aalisakkanik suliffissaqarfinni suliffissaqartitsineq eqqarsaatigalugit pisat ilaannik tulaassisussaati-taaneq atorneqassaaq, massakkut tulaassisussaataanermut annertussutsit piumasaqaatillu assigalugit. Tassunga atatillugu innersuussutigineqarpq, IOK malillugu aalisarnermi pisassiissutit ilaat tulaassi-sussaataanermut ilaatinnejqarnissaat ilaallu tulaassisussaataanermut ilaangginnissaat atuutilersin-neqassasut, tamarmillu immikkut tunineqarsinnaassallutik.

Eqqarsaatigisassat assigiinngitsut annertussusaat suussusaallu suliffissaqartitsinikkut allatigut periar-fissanut ilinniartitaanermilu suliassaqarfimmi sulinutaasinaasunut ataqatigiissinnejqassapput. Aalisar-nermik ingerlatsiviusuni taakkulu avataani suliffissaqartitsinissanik periarfissat iliuuserineqartullu assi-ginngitsusinnaapput. Tamannalu tunngavigalugu pingaaruteqarpq aalisarnermik suliassaqarfimmi pol-ittikkikkut allaffissornikkullu suliassaqarfinnut allanut ataqatigiissarneqartariaqarnerat peqataatinne-qarnissaallu pingaaruteqarmat minnerunngitsumik ilanngullugit suliffeqarnermut ilinniartitaanermullu suliassaqarfimmiit taakkununngalu atatillugu naalakkersuisoqarfiit attuumassuteqartut.

Suliffissaqartitsinikkut aningaasaqarnikkullu annertusisamik aalisarfiusut isumaliutissiisummi immik-koortinnejqarput. Naatsumik oqaatigineqarsinnaavoq aalisarnerit aningaasaqarnikkut annertuumik ingerlatsiviusut pilersitsiviusullu inuiaqatigiinni sunniutilimmik nalittorsaanernilu ima annertutigisumik sunniuteqartut inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut pinngitsoortinnejqarsinnaanngivillutik. Pineqartumilu suliassaqarfimmi sunilluunniit allannguisoqassappat sukumiisumik eqqarsaatigilluakkamik ingerlan-neqartariaqassallutik. Aalisarnerit aningaasaqarnikkut annertuumik pilersitsiviusut ullumikkut tassaapput

sinerissap qanittuani avataanilu raajarniarneq uumassusilinnillu aalisagaqatigiinnik avataaniitunik allanik aalisarneq. Suliffissaqartitsiviulluartut aalisarnerit annertuumik aalisapiluffiupput, aalisarsinnaas-sutsillu annertusineqassappat pisuussutinik kingunerluuteqarsinnaaneri navialaffiorujussuarsinnaavoq. Aalisarnerit suliffissaqartitsiviulluartut ullumikkut tassaapput sinerissap qanittuani aalisarnerit, raajanik aalisarfiiq minillugit.

Periarfissatut innersuussutigineqartut tunngaviusumik toqqammavissanik inassuteqaatit ima eqikkarneqarsinnaapput: massakkut killiffigineqartup ingerlatiinnarnissaa periarfissaanngilaq.

1.5 Inassuteqaatit aalajangersimasut – aalisarnerit ataasiakkaat

Anguniakkat tunngaviillu aalajangersarneqartut aallaavigalugit aamma anguniakkat tunngaviillu taakku kingunerisaannik innersuussutit tunuliaqutaralugit ataatsimiititaliamit aalisarnermi peqassutsit ataa-siakkaat misissorneqarsimapput, innersuussutit peqassutsinut pineqartunut imaaliallaannaq nuunneqarsinnaanersut, suli allanik innersuussutinik ilaneqassanersut, pissutsillu immikkullarissut kingunerisaannik nalinginnaasumik innersuussutit tamakkiisuunngitsumik atorneqarsinnaannginnersut nalilersornis-saat siunertaralugu.

1.5.1 Raajarniarneq

Kalaallit Nunaata Kitaani raajarniarneq aningaasarsiornikkut isigalugu inuussutissarsiutini nunami pingaarnersaavoq, suliffeqarnermullu atugarissaarnermullu annertoorujussuarmik tapertaalluni.

Aalisarnermit tassannga inuiaqatigiit toqqaannartumik isertitaannut naleqqiullugu aatsaat iluamik naatsorsuutigineqarsinnaasunik nunap missingersuutaanut tapertaanera nassaariniarlugu 2009-2010-mukkasaagut. Tamatuma kingorna inuussutissarsiut sakkortuumik ineriertorpoq ullumikkullu raajanut akit-suutit ukiumut 260 mio. kr.-inik annertussuseqarlutik.

Raajarniarnermi sinaakkusiussat allanngortinnissai pillugit isumaliutit suulluunniit inuiaqatigiinnut suli allanik aningaasatigut iluanaaruteqarnissamut periarfisanut ilaanerat erseqqippoq, kisianni aamma isertitassat annaaneqaratarsinnaallutik taamaalillunilu nunami atugarissaarneq ajornerulersillugu. Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup sulinerani siunissami ungasinnerusumi aningaasaqarnikkut an-nertunerpaamik pissarsissutaasinnaanissaata qulakkeerneqarnissaanik innersuussutit anguniarnissaat aamma aalajangerneqarsimavoq.

Qulaani eqqaaneqartutut ataatsimiititaliarsuup misissueqqissaarnerit arlallit aqqutigalugit paasisimavaa pingaartumik avataasiorluni aalisarneq maannakkut ilusimigt ataaatsimiititaliarsuup innersuussuttaanut arlalitsigut naammassisqartoq. Ataatsimiititaliarsuup siuliani suliniutit sinerissamut qanittumi raajarniarnerup ineriertornissaanut periarfissiisut innersuussutigai taamaalillunilu inuussutissarsiutip ingerlanneqarneranut piumasaqaatit avataasiorluni aalisarnermut atuuttut assgilissallugit.

Ataatsimiititaliarsuaq misissueqqissaarnerit naammassineqarsimasut tunuliaqutaralugit atuisinnaataanerup siaruartinneranik kinguneqartunik suliniutit malunnaatillit innersuussutigisinnanngilai, taamatut suliniutit inuiaqatigiinni iluanaarutit annertuumik ajorseriarnerinik kinguneqarsinnaammata. Aalisarnissamut piginnaasap qaffanneranik kinguneqartut suliniutit pillugit innersuussutit suliassamut toqqaannartumik akerliunerisa saniatigut qularnangilluinnartumik aalisarnerup atugarissaarnermut tapertaanerata ajorseriarneranik kinguneqarsinnaammata. Tamanna aamma piginnaasap imatut qaffangikkaluarlugu aalisarnermi angallatit amerlanerulernissaannut suliniummut atuuppoq, tassa tamatuma naammassisqarsinnaassuseq ajornerulersissammagu. Tamanna tunuliaqutigalugu aqqutip taassuma atorneqarnissaa ataatsimiititaliarsuup innersuussutigingilaq, pisuussutit toqqamavigineqartut malunniuteqavissumik annertuumik qaffariaateqarfiusut allanguuteqanngippata.

Allatut oqaatigalugu iluaquteqarnissamut pisinnaatitaaffiup immikkoortunut amerlanernut siaruartin-nissaa innersuussutigineqanngilaq.

Tamanna tunngavigalugu pisuussutinik atuisinnaatitaanerup aalisariutaatileqatigiifinnillu piginnittuune-

rup siammarnerunissaannik suliniuteqartoqannginnissaanik politikkikkut aalajangiinissaq ataatsimiititaliarsuup isumaa malillugu periarfissaviuvoq. Tassani periarfissaasinaasunik aamma raajarnernermi pisuussutit ertiaannik akileraarusersuinerup naleqqussarnissaanik pisariaqartitsisoqarnersoq naliler-suisoqarnissaa naleqqussinnaavoq.

Ataatsimiititaliarsuulli siammaanissamut periarfissat misissorneqarnissaat siunnerfigaa. Aqqutit assi-giinngitsut marluk tassunga ingerlasinnaasut ataatsimiititaliarsuarmit tikkuarneqarput.

Periarfissaq ataaseq tassaavoq, siuliani allanneqartutut, innuttaasup nalinginnaasup aalisarnermi inger-latseqatigiiiffinni aningaasaliinissamut periarfissiisumik inatsisini allannguisoqassasoq. Tamanna tun-ningaviatigut maannakkut malittarisassat malillugit pisinnaavoq, ataatsimiititaliarsuarmillu siunnersuuti-gineqarluni innuttaasut kattussimasut, assersutigalugu aningaasaliinermik peqatigiiffiit imaluunniit soraarerussutisianik ileqqaarfiiit taamatut periarfissinneqarnissaannut ammaassisooqassasoq – ullu-mikkut taamatut periarfissaqanngitsoq.

Akileraaruteqartarnermi pitsaanerusumik kajumissaataasinaasunik aamma ilaatigut aalisarnermi nammineq pigisanut Kalaallit Nunaanni aningaasaliisoqarnissaata siuarsarnissaanut sinaakkutinik pe-qatigitillugu suliaqarneq tunngavigalugu siunnersuuteqavittoqarnissaata ataatsimiititaliarsuup tassunga atatillugu aamma qilanaaraa.

Aqqutissaq alla atorneqarsinnaasoq tassaavoq, umiarsuaateqarfiit inuillu piginnittut pisassiissutit pigi-sinnaasaasa qummut killingisa appartinnerisigut isumalluutinik iluaquteqarnissaamut periarfissaat an-tertunerusumik killilerneqassammata.

Malittarisassanut atuuttunut naleqqiullugu avataasiroluni raajarnernermi pisassiissutinut qummut killiussat 33 %-imiippoq sinerissamullu qanittumi 15 %-imiilluni. Toqqaannangitsumik piginnittuuneq umiarsuaateqarfimmi pisassiissutit nammineq pigisat naatsorsornerinut ilaaneq ajorpoq. Iluaquteqar-nissaamut pisinnaatitaaffiup siaruartinnissaannut tunngavissaliinissaq politikkikkut tulluartutut isigine-qassappat umiarsuaateqarfinnut inunnulu ataasiakkaanut pisassiissutini qummut killiliussat 20 %-imut aalajangersarneqassasoq ataatsimiititaliarsuarmit innersuussutigineqarpoq, toqqaannangitsumik piginnittuuneq tassunga ilanggullugu naatsorsorneqassalluni. Raajarnernermi ataatsimiititaliarsuarmit innersuussutigineqarpoq tamanna inatsisikkut pissasoq, inuussutissarsiummi annertoorujussuarmik aningaasaliinernut aalisarnermut piumasaqaatit patajaalluinartariaqarmata.

Ikinnerussuteqartut aallartitat kukkunersiuisunersut Sulisitsisunersullu umiarsuaateqarfiit toqqaan-nartumik toqqaannangitsumillu annertunerpaamik pigisinhaasaat maanna 25 %-it missaanniiittoq parnaarnissaai innersuussutigaat. Sulisitsisut sinniisuat atuisussaatitaaneq pillugu ukiumullu pisassiis-sutinik nuussisarneq pillugu ataatsimiititaliarsuup innersuussutaanut ikinnerussuteqararluni oqaaseqaate-qarpoq, takuuq qulaani pisuussutit inuiaqatigiinnit pigineqarnerat pillugu tunngaviup ataani allassimasut.

Umiarsuaateqarfiit ikittut malittarisassanik taakkunannga eqquutsitsinialrutik pisassiissutiminnik an-tertuumik tunniussisariaqassapput, annertuumillu akulerunnertut sakkortuutut isigineqartariaqarluni. Tamanna tunngavigalugu ataatsimiititaliarsuup innersuussutigaa inatsisitigut tunngavissat eqquunneqar-nissaata aalajangiunneqarneranut atatillugu ikaarsaariarfiusumik aaqqiisumik suliaqartoqassasoq, umiarsuaateqarfiit sinaakkutinut tunngaviususanut malittarisassat atuutsinnejalernerannit ukiut katillugit 15-it piareersarnissaannik tunngavissiisoqassalluni, tamatumalu kingorna pisassiissutissatut qummut killigititamut naleqqussarsimassallutik.

Inatsisitigut tunngavissat Inatsisartunut siunnersuutigineqannginneranni ikaarsaariernerut malittari-sassat inatsisitigut nalilersoqqarneqarsimanissaat ataatsimiititaliarsuup innersuussutigaa.

1.5.2 Aalisakkat nalginnaasut (aalisakkat allat raajat aalisakkallu ikerinnarsiortut pinnagit)

Aalisakanik nalginnaasunik taagorneqartunik avataasiroluni aalisarneq angallatinit arfineq marlunnit 2021-mi ingerlanneqarpoq. Aalisarnerup ilaa uumassusilinnik piujuartitsinissamik tunngaveqartumik ingerlanneqarpoq, tassa qaleralinniarneq suluppaagarniarnerlu. Akerlianilli avataasiroluni saarullinniar-nermi TAC siunnersuinermit pingasoriaat sinnerlugu annertuneruvoq.

Ingerlatseqatigiiffinnut Kalaallit Nunaata Kitaani, Tunumi aamma Barentsip imartaani avataasiorluni aalisakkanik naliginnaasunik aalisarnermi peqataasunut unammillernartoq tassaavoq ukiut ataasiakkalugit pisassiissutinik niuerutigineqarsinnaanngitsunik taamaallaat tunineqartarnerat, pisassiissutilu ukiup ingerlanerani agguaanneqartarlutik. Nukilaqaqtavaaq tamatumani aalisarnerup pitsaanerpaaamik aaqqissuullugu ingerlanneqarsinnaanngimmat, `klumpikkaarluguli` ingerlanneqartarluni.

Ingerlatseqatigiiffiit ukiup tulliani pisassiissutinik pissarseqqinnissaat qularnangikkaluartoq ukiut ingerlanerini ingerlanerup takutissimavaa ingerlatseqatigiiffiit (akuersissutinik piginnittut) taakkorpiaat ukiut tamaasa pisassiissutinik pissarsisartut. Tamatumali aamma siunissami atuunnissaa qularnarsinaalluni.

Aalisarneq pillugu ataatsimiititaliarsuup ilaatigut innersuussutigaa qaleralinniarluni, suluppaagarniarluni saarullinniarlunilu avataasiorluni aalisarnermi IOK eqqunneqassasoq. Tamanna isumaqarpoq pisassiisutit nammineq pigisat umiarsuaateqarfinnut agguaanneqassasut, siulianili eqqaaneqartutut innersuussutigineqarluni tamanna ukiuni kingullerni tallimani aalisarsimanerat tunngavigalugu pissasoq, taakunannga ukiut pingasut pitsaanerpaaftit agguaqatigiissinneri atorneqarlutik.

Aammattaaq innersuussutigineqarpoq qaleralinniarnermi pisassiissutini qummut killiliussat 16,67 pct.-inut inissinneqassasut, kiisalu raajanut qaleralinnullu tamanut atuuttumik pisassiissutinut qummut killiliussaq 19,6 pct.-it eqqunneqassasoq - raajanut (20 pct.) aamma qaleralinnut (16,67 pct.) innersuussutit eqqaaneqartut malinnejqassappata.

Aalisakkanut naliginnaasunut allanut pisassiissutinut qummut killiliinissaq ataatsimiititaliarsuarmit innersuussutigineqanngilaq.

Saarulleqassuseq maannakkutut appasitsitigillugu Sulisitsisut sinniisuut isumaqarpoq avataasiorluni aalisarnermi tassani IOK-mik atuutilersitsinissaq maannakkut tunngavissaqanngitsoq. Aalisarnermi tassani pisassiissutinik aalisartut ikittuararsuupput, taakkulu IOK-p maannakkorpiaq atuutilersinneratigut TAC-mik annertunerujussuarmik siunissami periarfissiisoqassappat avataasiorluni aalisarnermi kisermassilissapput.

1.5.3 Ikerinnarsiortunik aalisarneq

Ikerinnaasiorluni aalisarneq Kalaallit Nunaata, nunat tamalaat, Islandip Savalimmiullu imartaanni ingerlanneqarpoq. Kalaallit Nunaata aningaasarsiornikkut oqartussaaffigisaani ikerinnaasiorluni aalisarneq Tunumi ingerlanneqarpoq. Immikkoortumi tassani ikerinnaasiorluni aalisarneq avaleraasartuunik, ammassassuarnik, ammassannik saarullernanillu aalisarnertut nassuiarneqarpoq.

Peqassutsini ikerinnaasiorfiusuni kalaallit angallataannit aalisarneqartut tamarmik tassaapput peqas-sutsit nunat assigiinngitsut arlallit imartaasa akornanni ingerlaartartut.

Kalaallit Nunaanniit isigalugu ikerinnaasiorluni aalisarnerup ineriartorneranut atatillugu siunertaq pingaarneq tassaavoq, kaaviaartitaqarnissap saniatigut, avaleraasartuut ammassassuillu Kalaallit Nunaata imartaaniinnerinik uppernarsaanissaq. Tassani siunertaavoq Kalaallit Nunaata nunatut sineriaqarneranut naapertuuttumik siunissami pisassiissutit pillugit isumaqatiginniarsinnaanera, kiisalu Kalaallit Nunaata nunatut sinerialittut inissimalernissaa.

Ikerinnaasiorluni aalisarneq ukiup ilaannaani ingerlanneqartarpoq, tassa aalisakkat ataasiakkaat soorlu avaleraasartuut Kalaallit Nunaanni ukioq kaajallallugu aalisarneqarsinnaanatik. Angallatit Kalaallit Nunaanneersut amerlanersaat eqqarsaatigalugit avaleraasartuunik ammassassuarnillu aalisarneq pingarnertut aalisarnerannut tapertaapput.

Akuersissummik piginnittut ukiukkaartumik pisassiissutinik pissarsisarput, niuerutigineqarsinnaanngitsunik, ukiullu akornanni nuunneqarsinnaanngitsunik. Aalisarnermi tassani tulaassuisussaatitaaneq atuutinngilaq.

Massakkut angallatit ikerinnaasiortut marluinnaapput, ukiup annersaanut aalisarnissamut pisassiissuti-

nik naammattunik peqartut. Taakkunani marlunni taamaallaat ataatsip aalisarnini aningaasarsiornikkut imminut akilersinnaasumik ingerlappaa. Tamanna pissutigalugu aalisariutit ikerinnaasiortut anginerusut ineriertortinnissaat ajornakusoorpoq. Taamaattumik ikerinnaasioluni aalisarneq isumatuumik ineriertortinneqarsinnaarpasippoq. Kalaallit Nunaanni angallatit, raajarniartut, saarullinniartut, qaleralinniartut suluppaagarniartullu ukiup ilaani assersuutigalugu avaleraasartuunik ikerinnaasiolutik aalisarlutik aalisarnertik tapertaqaqtippassuk.

Tamanna tunngavigalugu ataatsimiititaliarsuaq isumaqarpoq ikerinnaasioluni aalisarnermi pisassiissut niuerutigineqarsinnaasut nammineq pigisat atulersinnissaannut suli piffissaanngitsoq, ataatsimullu isiginninneq aallaavigalugu aalisarnerup paggatassiilluni aalisarnertut ingerlanneqarnissaa innersuustigisariaqarlugu.

Tamannali Islandimik aamma Savalimmiunik isumaqatigiissutinik aallaaveqartuni aalisarnerni atutinngilaq. Tassani ukiut ataasiakkaarlugit pisassiissutit nammineq pigisat innersuussutigineqarput, Kalaallit Nunaata eqqaani aalisarnermut sanilliullugu tamaani aalisarneq annertuitigut pilersinneqareersimamat.

Ataatsimiititaliarsuarmit aamma innersuussutigineqarpoq pisuussutit qanoq innerat nunanillu sanilerisanik isumaqatigiissutit aalisarnermut ataavartumik tunngavisiisinnaalerpata ikerinnaasioluni aalisarnermi IOK atulersinneqassasoq.

1.5.4 Sinerissap qanittuani qaleralinniarneq

Aalisarneq angallatit assigiinngitsut marluk atorlugit ingerlanneqarpoq, tassa angallatinik 6 meterinit takinerusut atorlugit umiatsiaaqqaniillu.

Ataatsimiititaliarsup paasivaa ilisimasat pissarsiarineqarsinnaasut takutikkaat qalerallit qaleraleeraallutik kangerlummut takkukkaangamik kangerlummiiginnartartut, kangerloqarfiillu akornanni nikitarnerat killeqartorujussuusoq, soorlu qalerallit aamma avataanut nooqqinnej ajortut. Taamaammat sinerissap qanittuani qaleralinnik pitsaanerpaamik aqqutsineq tassaavoq kangerlunnik ataasiakkaanik immikkoortillugit aqutsineq, taamaalilluni qalerallit ataasiakkaat alliartornissamut periarfissaat pitsaa-nerpaatinneqassalluni.

Maluginiarneqassaaq ikinnerussuteqartut SQAPK-meersut ima paasinnimmata qalerallit sinerissami qanittumi suffisartut – “sumiiffik 47”-mut minnerpaamik atatillugu.

Ataatsimiititaliarsuarmi amerlanerussuteqartut nalilerpaat, tamanna ilumoorsimappat aalisarnerup an-nikillisineqarnissaa suli annertusisamik pisariaqartinneqarluinnassasoq, aalisarneq suffinerup nalaani pisarsimassammat TAC-it inissinniarneranni aamma eqqarsaatigineqartariaqassammat.

Tamanna tunuliaqutigalugu ataatsimiititaliarsuaq isumaqarpoq sumiiffinni qaleraleqarfiiut tamarmik immikkoortillugit nakkutigineqassasut, taamaalilluni assersuutigalugu Qeqertarsuup Tunuani, Uummanami Upernavimmilu peqarfiiut tamarmik immikkut nakkutiginninnermi pilersaaruteqartariaqartut, naak taakku pingasut tamarmik “sumiiffik 47”-mut atagaluartut.

Sumiiffik 47-mi angallatit IOK-mik aqqissiuussineq aallaavigalugu nakkutigineqarput, ataatsimiititaliarsuarlu isumaqarpoq tamanna taamaaginnassasoq. Ataatsimiititaliarsuaq aamma isumaqarpoq angallatin taakkunanit aalisarneq umiatsiaaqqanit aalisarnermit avissaartillugu nakkutigineqassasoq, aalisarnermilu tessani pisassiissutinut qummut killiliussaq allangortinnagu 5 %-imiissasoq.

Umiatsiaararsorluni aalisarnermut tunngatillugu ukiuni kingullerni aqutseriaaseq ataatsimiititaliarsuarmit tulluartutut isigineqanngilaq. TAC ukiuni arlalinni ima qaffasitsigisumik aalajangersarneqarsimalluni siunnersuinermiit qaffasinnerujussuulluni, soorlu aamma aalisarnissamut akuersissutit amerliartuinnartut atulersinneqartarlutik, kiisalu “sumiiffiit pisassiiffiunngitsutut” taaneqartut atuussimallutik, angal-latinit aamma aalisarfigineqarsinnaallutik. Ataatsimut isigalugu peqassutsit ikileriarsimanerannik qale-rallillu pisarineqartartut agguaqatigiissillugu angissusaasa mikinerulersimanerannik kinguneqarpoq. Imaappoq pisat tunisat annertoqataat anguniarlugit qalerallit suli amerlanerusut aalisarneqalersimallutik.

Ataatsimiititaliarsuaq isumaqarpoq maannakkutut annertutigisumik aalisarneq ingerlatiinnarneqassap-pat ukiualunnguit ingerlanerinnaanni tamanna aalisarnermi aningasaqarnerup isasoorneranik kingune-qassasoq. Tamatuma pinngitsoortinnissaanut ingerlaannartumik suliniuteqartoqartariaqarpoq, taa-maaliortoqanngippat toqqaannartumik aningasaqarnikkut annertuumik annaasaqarnerup saniatigut tamanna sumiiffinni kalluarneqartuni inuiaqatigiinni ilungersunarlunnartumik aamma kingunerlutsits-sammatt.

Aalajangersimasumik ilaatigut ataatsimiititaliarsuarmit innersuussutigineqarpoq:

Aalisarnermi TAC-ip pisallu piujuartitsinerup inissismaffianut tulluarsarnissaa pisariaqassaaq. Siunissa-mi pisinnaasunik nassuaatinik assigiiungitsunik misissueqqissaarnerit tunuliaqtaralugit ataatsimiitita-liarsuarmit innersuussutigineqarpoq tulluarsaaneq ukiut tallimat ingerlaneranni pissasoq.

Siusinnerusukkut eqqaaneqartut eqqarsaatiginninnerit tunuliaqtaralugit ataatsimiititaliarsuarmi amerlanerussuteqartunit innersuussutigineqarpoq IOK-mik aaqqissuussineq aalisarnermut eqqunne-qassasoq. Tamanna isumaqarpoq pisassiissutinit pigisat aalisartunut ataasiakkaanut agguarneqassasut, aamma innersuussutigineqarluni, qulaani eqqaaneqartutut, tamanna ukiuni kingullerni tallimani taakku aalisarsimanaerat tunngavigalugu pissasoq, ukiut pingasut pitsaanerpaat agguaqatigiissinneri atorneqar-luni.

Ataatsimiititaliarsuaq naliliivoq ilaqtariit ataatsit pilersornissaannut 33 tonsit missaanniittut naam-matumik kaaviaartitaqarnissamut umiatsiaararsortumit atorneqassasut. Umiatsiaararsortut ilarpa-rujussui (80 %-init amerlanerusut) taakkuningga annikinnerusunik pisaqartarput, aalisartulli ataasiak-kaat malunnartumik qaffasinnerusumiillutik. 2021-mi 33 tonsit TAC'ip 0,23 %-ianut naapertuupput, piffissamilu tassani appasinnerpaamik 0,31 %-it missaaniinnissaanut taanna naatsorsutigineqarluni. Ataatsimiititaliarsuaq isumaqarpoq aalisarnermut sinaakkusiussat aalisartumut ingerlalluartumut malunnartumik annertunerusumik aalisarnissamut periarfissiissasut.

Aammattaaq innersuussutigineqarpoq aalisarnermi tassani pisassiissutinut qummut killiliussat sumiif-fik 47-mi 0,4-0,6 %-inut aalajangerneqassasut, sumiiffik 46-milu umiatsiaararsorluni aalisarnermi ilaqtariinnik pilersuinissamut aningasaarsiornikkut tunngavissiisumik aalisarnissap angunissaanut periarfissat eqqarsaatigalugit pisassiissutinut qummut killiliussat eqqunneqassasut. Tamanna sumiif-finni marlunni umiatsiaararsorluni aalisarnermut atuutissaaq sumiiffillu 46-mi angallatinut 6 meterinik takinerusunut aamma Inatsisartunit piginnaatitsineq malillugu Naalakkersuisunit aalajangersarneqartoq pisassiissutinut qummut killiliussat innersuussutigineqarlutik. Tamatumunga pissutaavoq aalisarnermi tassani qaleraleqarnikkut peqassutsimi ilaatigut ineriertorneq tunngavigalugu naleqqussaanissaq pisa-riaqarsinnaammat taamaallilunilu aamma TAC-ni. Peqassutsit patajaallippata inatsisitigut pisassiissuti-nut qummut killiliussat ataavarnerusunngortillugit aalajangersarneqarsinnaassapput.

Ikinnerussuteqartut, tassaasut SQAPK, innersuussutigaat aalisarnermi piginnittut eqiterussinnaanerat eqqarsaatigalugu IOK eqqunneqassanngitsoq, kisianni umiatsiaararsorluni aalisarnermi IK (pisassiissutit nammineq pigisat) atulersinneqassasoq.

Ataatsimiititaliarsuup innersuussutigaa suliffissaqartitsinermi ilinniartitaanikkullu ilutigitillugu iliuuse-rineqartussat qulakteerneqarnissaat ikaarsaariarnermut atatillugu immikkut eqqumaffigineqassasut, tamatumani aalisartut namminerisamik iliuuseqarnermikkut kissaatigisatillu nammineq naapertorlugit aalisarnermit suliaqarfimmut allamut ingerlaqqikkusutt piviusorsiortunik tigussaasunillu allanik pe-riarfissinnejqassallutik. Aalisarnermi suliassaqarfimmi allami suliaqalernerusinnaavoq, imaluunniit su-liassaqarfinni allani sulisussarsiorfiusuni.

Ataatsimiititaliarsuup paasinninna naapertorlugu sinerissap qanittuani 6 meterinik malittarisassap naleqqussarnissaani qanimut misissueqqissaarnissat pisariaqartinneqassapput, qaleralinniarnermiin-naanngitsoq aammali aalisagaqatigiit allat pineqartillugit.

Ataatsimiititaliarsuup paasinninna aamma naapertorlugu misissueqqissaarnissami tassani umiatsiaa-rarsorluni aalisartut kattussoriarlutik angallammik anginermik pissarseriarlutik IOK-mik aqunneqartu-mik aalisarnermi pisassiissutinik pissarsissanersut aamma misissoqqissaarneqartariaqarpoq. 6

meterinik massakkut killeqartitsineq allanngortinniarneqanngippat tamanna pingaartumik akissutissarisariaqalissaq.

1.5.5. Sinerissap qanittuani saarullinniarneq

Kalaallit Nunaanni sinerissamut qanittumi saarullinniarneq annerusumik Kalaallit Nunaata Kitaani, Ilulissaniit Kujataanut ingerlanneqarpoq. Sinerissamut qanittumi aalisarneq ukiuni arlaleriaani kingullerni annertuumik ineriertorsimavoq, piffissami ilisimatuussutsikkut siunnersuinerup appariartornerani aalsarnissamut piginnaasaq sakkortuumik qaffassimalluni. Aalisarneq uumassusilinnik piujuartitsinermik tunngaveqanngilaq, uumassusilinnillu piujuartitsinermik tunngaveqartinnagu aqunneqarsimalluni.

Sinerissami qanittumi saarullinniarneq ukiorpassuarni aqunneqarnera sumiiffikkarnerit, nunap immikoortukkaarneri nunalu tamakkerlugu suliffissaqartitsinissat annertuumik sunniuteqartillugit ingerlanneqarpoq, tamatumalu kingunerisaanik aalisartorpassuit nutaat saarullinniarnissamik akuersissutinik nutaanik tunineqarsimallutik.

Akuersissutit sinerissami qanittumi saarullinniarnissamut akuersissutaasut ukiuni arfineq marlunni sakkortuumik amerlierujussuarput, piffissami tassani kitaani saarullinnik siunnersuineq appariaateqarsimalluni. Inuussutissarsiutigalugu akuersissutit piffissami 2003-mit 2020-ip tungaanut akuersissutit katillugit 384-inik amerleriartinneqarput, procenttingorlugit 40 procentimik amerlariartinneqarlutik.

Sinerissap qanittuani inuussutissarsiutigalugu saarullinniartut amerlanerit kaavialtitsinerat sinerissap qanittuani nalinginnaasumik aalisarnerminnut sanilliullugit appasitorujussuarmiippit, ilangullugulu saniatigooralugu aalisarluartut, inuussutissarsiutigalugu aalisartunut sanilliullugit aalisarnerminni kaa-viiaartitaqarnerujussuullutik. Taamaasilluni pisariaqartinneqarpoq sinerissap qanittuani saarullinniarneq eqqarsaatigalugu inerisaanissani ersarissumik siunnerfeqarnissat, tamatumani aalisarnermi tamakkiisumik inuuniutigalugu aalisarnerussanersoq imaluunniit naamik.

Tassungali atatillugu oqaatigineqartariaqarpoq umiatsiaararsorlutik aalisartut saarullinniarnermi saarullinniarnertik aalisakkanik allanik aalisarnerminnut tapertariissittarmassuk, soorlu assersuutigalugu qalerliinniarnerminnut nipsisaniarnerminnullu. Sinerissap qanittuani saarullinniartartut akornani ilaannai saarullittai ikittiunnaasarput, saarullinniarnermik saniatigut ingerlatsisunut appasittumik isertitaqartunut saarullinniarnerinnarmillu ingerlatsisunut sanilliunneqarsinnaallutik.

Aalisarnerup annertussusaata qaffasinera attatiinnarneqassappat uumassusillit amerlassusaannut annertoorujussuarmik ajulusoortitsinermik sunniuteqarnissaa qularnaatsumik oqaatigineqarpoq, taa-maalillunlu siunissami sivisunerusumi aalisarnissamik periarfissanik innarliissalluni. Aalisarnermi piffissami sivisumi siumut isigaluni aalisarnerup periarfissarsiornissaata qulakeerneratigut Kalaallit Nunaanni inuiaqatigiit aningaasaqarneranik pitsasumik sunniuteqarnissaa annertunerujussuuvooq, uumasoqatigiit navialaffimmiiittut qajannartullu amerlassutsimikkut ammuinnaq ingerlasut qaavatigut piffissap sivikitsup iluani iluanaarfignerannit.

Akuersissutinik pigisaqtut 68%-ii 2020-mi 5 tonsinit ikinnerusunik saarullippit, ataatsimiititaliarsuul-nalilerpaa umiatsiaararsorluni aalisartup ataatsip ilaqtutani pilersussaguniget saarulliinnarnillu aali-sassaguni saarullinnik 67 tonsinik pisqartariaqassasoq.

Aalisarneq ukiumik ataasiakkaartumik akuersissuteqarluni ingerlanneqarpoq.

Ataatsimiititaliarsuup innersuussutigaa aalisarnermut tassunga tunngatillugu ilaatigut piffissami TAC-mik aalajangiisarnerit biologit innersuussutaat naapertorlugit nalimmassarneqassasoq.

Imaappoq aalisarnermik ingerlatsiviusumi taaneqartumi piffissap ilani nutaanik akuersissutinik tun-niussisoqannginnissaa pisariaqassasoq, peqassutsimilu tassani aalisarnermi IOK atulersinneqassasoq. Ataatsimiititaliarsuup paasinninera naapertorlugu atorunnaarsitsinissamik nalunaaruteqarfik, tassa piffissaq akuersissutinik pigisaqtut piumasaqaatinut nutaanut nalimmassarnissaminnik periarfissineqarnissaat, aalisarnermi pineqartumi ukiunit pingasuniit ukiunut tallimanut nalimmassarnissamik periarfissiineq naapertutissasoq.

Ataatsimiititaliarsuup innersuussutigaa suliffissaqartitsinermi ilinniartitaanikkullu suliniutigineqartus-
sanut ilanngullugu ikaarsaariarfissamut atatillugu piffissaliinissaq immikkut eqqumaffigineqarnissaa
qulakkeerniarneqassasoq, tamatumani aalisartut namminerisamik iliuuseqarnermikkut kissaatigisatillu
namminneq naapertorlugit aalisarnermit allamut ingerlaqqikkusuttut piviusorsior tunik tigussaasunillu
allanic periarfissinneqassallutik. Aalisarnermi suliassaqarfimmi allami suliassaqalernerusinnaavoq,
imaluunniit suliassaqarfinni allani sulisussarfiusuni.

1.5.6 Saattuarniarne

Kalaallit Nunaata Kitaani saattuarniarneq sinerissamut qanittumi angallatinit anginerusunit mikinerusu-
nillu ingerlanneqarpoq pullatillu atorneqarlutik.

Sinerissamut qanittumi aalisarnerit allat assigalugit 100 %-imik tulaassuisussaatitaasoqarpoq. Saat-
tuat tamarmik uumatillugit suliffissuarnut tulaanneqassapput.

Sinerissamut qanittumi aalisarnermit tunisat nalingat uuttoraanni saattuarniarneq sinerissamut qanittu-
mi piffissami 2013-2020-mi aalisarnermi anginersat sisamaraat. Agguaqatigiissillugu saattuarniarneq
piffissami tunisat nalingat 5 %-iannik annertussuseqarpoq.

Piffissami 2013-2020-mi aalisarneq Kalaallit Nunaata Kitaani nakkutiginniffinnut arfinilinnut agguarsi-
mavoq.

Siunnersuineq sinerissamut qanittumut avataasiortifinnullu aggarneqarsimavoq. Namminersorlutik
Oqartussat piffissami 2013-2020-mi pisqaqnerit sinerissamut qanittumut aamma avataasiortifinnut
agguarsimimanngilaat.

- Nuuk-Paamiuni TAC piffissami 2013-2020-mi tamani siunnersuineq assigaa, imaluunniit inulaar-
lugu inissinneqarsimalluni, 2015 2016-ili eqqaassanngikkaanni taakkunani siunnersuineq qaffa-
sinnerusimalluni. Agguaqatigiissillugu TAC piffissami 2013-20-mi siunnersuinermit 2 %-inik taa-
maallaat qaffasinnerusimavoq. Taamaalilluni piffissap ingerlanerani siunnersuineq agguaqatigiis-
sillugu malinnejqarsimalluni.
- Qeqertarsuup Tunuani-Uummamanni TAC piffissami 2013-2020-mi ukiuni tamani siunnersuiner-
mit qaffasinnerusimavoq, 2013 2016-ili eqqaassanngikkaanni tassani TAC-p siunnersuineq assi-
gisimallugu. Malugineqassaaq Qeqertarsuup Tunuani-Uummamanni, piffissami 2013-2020-imi,
taamaallaat sinerissap qanittuanut siunnersuisoqarsimammat, TAC sinerissamut qanittumut
avataasiortermullu atuussimalluni. Agguaqatigiissillugu pisassiissutit piffissami 2013-2020-mi
Qeqertarsuup Tunuani-Uummamanni siunnersuineq 19 %-imik qaangersimallugu.
- Sisimiuni TAC piffissami 2013-2020-mi ukiuni tamani siunnersuinermit qaffasinnerusumik inissin-
neqarsimavoq. TAC sinerissamut qanittumut avataasiortermullu tunngasimavoq, avataasiorter-
mulli aalisartoqartariaqannginneranik siunnersuisoqarsimalluni. Agguaqatigiissillugu TAC piffissa-
mi 2013-20-mi siunnersuinermit 55 %-it sinnerlugit inissinneqarsimavoq.

Aalisarneq pillugu aqutsinermut pilersaarusiortoqarsimavoq, tassanilu unammillernartut ilaatigut sam-
mineqarsimallutik.

Aalisarnermut tessunga naleqqiullugu suli aaqqinneqarsimangitsunik unammillernartoqarpoq:

- Angallatit nunami nuttarsinnaanerat killeqartinneqarput, tassa sumiiffinni arfineq pingasuniit taa-
maallaat pingasunut akuersissuteqarnissaq periarfissaammat.
- Narsap-Qaqortup, Maniitsup-Kangaamiut, Qeqertarsuup Tunuata-Uummannap aamma Upernaviup
eqqaanni saattuat pillugit siunnersuineq amigaataavoq.
- TAC tamakkerlugu aalisarneqarpat aalisarnerit matuneqassapput.
- Ukiut ataaatsimut akuersissutit pilersaarusiornissamut aningaasalersuinissamullu ajoqutaavoq.
- Aqutsinissamut pilersaarut inatsimmik tunngaveqanngilaq.

Aalisarnermi tessana aamma ilaatigut ataaatsimiititaliarsuarmit innersuussutigineqarpoq IOK atulersin-

neqassasoq, tassungalu atatillugu pisassiissutinut qummut killiliussat sumiiffinni tamani tamarmik im-mikkut nakkutigineqartariaqartuni TACp 15 %-ianut aalajangersarneqassallutik.

Angallatit nuttarsinnaanerisa killilfersorneqarnerisa atorunnaarsinneqarneratigut nikerarsinnaassuseq annertusissavaa piffissamilu aalajangersimasumi imminut akilersinnaanerpaaffiusumi saattuarnissamut aalisartunut periarfissiissalluni, sumiiffimmi aalisartumullu namminermut pisassiissoqarsimappat.

1.5.7 Sinerissap qanittuani nipesanniarneq

Nalingat uuttoraanni nipesat sinerissamut qanittumi aalisarnerni anginerit tallimaraat aalisarnerillu tamarmiusut 3,4 %-iannik annertussuseqarluni, tunisinermi nalingat uuttoraanni.

Kalaallit Nunaata Kitaani nakkutiginniffinnut arfineq marlunnut ukiumut pisassiissutit aalajangersarneqartarput. TAC-p 2015-mit 2019-mut siunnersuineq malissimavaa, kisianni 2020-mi siunnersuinermit qaffasinnerusumut inissinneqarsimalluni. Nipesat aalisarnermut allamut tapertatut pisarineqartarput ukiumullu taamaallaat ulluni 60-ni aalisarneqarsinnaallutik.

Aalisarneq pagatassiilluni aalisarnertut ingerlanneqarpoq, taamaakkaluuartorlu MSC-mik allagartaler-neqarsimalluni, akianut tunisaanerinullu pingaaruteqartumik.

Tamanna ilaatigut tunngavigalugu ataatsimiititaliarsuaq innersuussuteqarpoq, nipesanniarneq pagatassiilluni aalisarnermit IOK atorlugu killilfersorneqalersillugu allangortinneqassasoq, tassa aalisarnerni IOK-mik atuilersitsinermi nipesannialersussat amerlisorujussuussasut ilimagineqarmat.

1.6 Sammisat allat

1.6.1 Nunat tamat imartaanni aalisarneq

Nunat tamalaat akornanni imartani aalisalersinnaanermik periarfissinneqarnissaq aalisarneqartut oqaluttuarisaanermi ingerlasimaneri aammalu naalagaaffit sinerillit pisinnaatitaaffiisigut anguneqartarput. Naak tamanna aalisarneq nikeraraluartoq aningasaqaqarnikkullu isigalugu kajuminnannginnerusin-naagaluartoq, pingaaruteqarpoq kalaallit angallataasa aalisarnissamik periarfissiissutinik tamanik atuilluartuarnissaat, taamaanngippat pisinnaatitaaffiit taakku annaaneqariaannaammata.

Tamannalu tunngavigalugu Ataatsimiititaliarsuup ilaatigut innersuussutigissavaa, nunat tamalaat akornanni imartani iliuusissat qanoq qulakkeerneqarsinnaanersut, tamatumani ilanggullugit umiarsuaatileqatigiit kajumissaarneqarsinnaanissaat aammalu imaluunniit immikkut ittumik atugassaqartinneqarsinnaanissaat.

1.6.2 Misileraalluni aalisarneq

Piffissami qaqqukkulluunniit aalisarnerup inerisarneqarnissaq pisariaqartinneqartuaannassaaq, aammalu misileraataasumik aalisarnermik ingerlatsiviusup nutaanik ilisimasanik pissarsisinnaanissaanik periarfissiisarpoq, taaneqartut naleqarnerulersinissamik ilapertuutaasinnaammata, aamma imaluunniit pinngortitaqtigikiutaanik kissaatigineqanngitsunik sunniuteqaataasinnaasunik annikillisaanissat eqqarsaatigalugit.

Misileraataasumik aalisarnernik aallarnisaasoqarnissaanik aqqtissiueqataaffiusinnaasunik kajumissaataasinnaasunik arliinnik tunngaviliisoqarsinnaavoq, tamatumani assersuutigalugu misileraataasumik aalisarnermi aalisakkanik siunissami aalisalernissanik pilersitsiviusimappat aalisakkat pineqartunik kisremaassinissamik periarfissiinerit, imaluunniit toqqaannartumik tapiissuteqartoqarsinnaaneranik. Akuersissutinik aqtsisoqarfimmut aqutsinissat inissinneqarnissaat innersuussutigineqarpoq.

Misileraataasumik aalisarnerup aalajangersimasumik sukumiisumillu nalunaarsorneqarnissaq ersareq-qissaartumik pisariaqartinneqartoq takussutissaqarpoq - taamaanngippammi siunertaqanngilaq.

1.6.3 Imaani uumatitsiviit

Imaani uumatitsivinnik periarfissat annertoqaat, aporfissaqartuarallarpulli, suliniutit ajornaatsumik aal-larnisarneqarnissaannut siuarsarneqarnissaannullu.

Innersuussutigineqarpoq tamanna tunngavigalugu "matu ataaseq" saaffigineratigut sullinneqarnissamik periuseq eqqunneqassasoq, sullissinermik pisariillisaasussaq, soorlu danskit oqartussaqarfii suliassa-qarfimmi pineqartumi ilangunneqarsinnaallutik.

1.6.4 Umiarsuit tunitsiviit nuussiviillu

Angallatinik tunitsivilinissani tunngaviusariaqartoq pingaarneq tassaavoq aalakkaasumik qularnaatu-millu pisuussutinik tunisassiassaqarnissaq aammalu aalisartut tunisiffissaqarnissaat. Akunnattoorfiu-sorli tassaagallarluni angallatit tunitsiviit pisuussutit amerlassussaannik nunami tunitsivinnut tunine-qartussaagaluanik ikilisaasarmata. Angallatinik tunitsivilinerni siunertamut naapertuussorinninnernut apeqqutit imaaliaallaannaq akissutissarsinissai taamaasilluni ajornakusoortorujussuusinnaalluni.

Maannakkorpiaq pineqartumi tunngaviusumik isummernerit ersarlupput, politikkikkullu siunnerfilt sunil- lu salliussoqarnera ersarinnani.

Tamannalu aamma isumaqarpoq malittarisassat avaqqullugit akuersissoqartarneranik,

taamalu iliortarnerit ilumut suliassaqarfimmi aalajangersimasumik politikkeqartoqannginneranik isigin-ninneq suli sakkortusisarpaat.

Ataatsimiititaliap paasinninera naapertorlugu pisassiissutinik niuerutigineqarsinnaasunik nammineq pigisanik aaqqissuussinerup eqqunneqarneratigut ajornartorsiut annertuumik oqilisaaffigineqarsinna-sasoq, aalisarnermi ingerlanneqartoq taamaasillunilu tunisinarneq siaernerullugu assigikkaarnerusu-millu ukioq naallugu agguarneqarsinnaassasoq, taamaasillunilu angallatinik tunitsivinnik ilaseqqinnissap pisariaqartinneqarneranut annikillisaataassalluni.

Tamanna tunngavigalugu Ataatsimiititaliarsuup innersuussutigaa ilaatigut suliani akuliutinnginnissamik tunngaviusup tamakkiisumik atorneqarnissaa, aqutsinerlu akuersissutinik aqutsisoqarfimmuit ingerlan-neqassasoq, kiisalu sumiiffigisamit sulisoqarnissaq piumasaqaatigineqarsinnaassasoq.

Tunitsivinnut- imaluunniit pisanik angallatinut nuussisinnaanermut akuersissutit immikkut ittumik tuniunneqarsinnaassapput suliffissuit annertusisamik aserfallatsaolineqarnerisa imaluunniit nutaamik suliffissualiortoqarnerata nalaanni. Aammattaaq nalunaarutigisinnaasariaqarpoq pisanik angallatinut nuussisinnaanissamik akuersissutinik aalisakkanik pifffimmiit pifffimmut allamat assartuisariaqartoqar-tillugu suliffissuup matuneqarnerani ilaannakortumilluunniit matusineq pissutigalugu.

1.6.5 Naleqarnerulersitsinerit annertusarnissaat

Periarfissaasorinartoq isertitanik qaffaassutissatut aammalu pisuussutit akitsuutaata pisuussutit aali-sartakkatta nalinginik qaffassaaqataasinnaapput.

Tunngaviusumik inuussutissarsioriusup tunisassianik inerisaanissat ersarissumik soqutigisaraa, inuus-sutissariorlu nutaanik tunisassiassanik inerisaanissanik isumaginninnissaat naleqqunnerpaassaaq.

Ataatsimiititaliarsuup aammattaaq isummersuutigaa paasinninneralu naapertorlugu taamaattumik ine-riartornermik siursaasoqassappat suliffeqarfiiit ilisimatusarnermillu ingerlatsiviit siunnerfeqartumik suleqatigiinnerisigut tamanna pisinnaasoq, suleqatigiinnerlu suliassaqarfiiit akimorlugit tamanna inger-lanneqartariaqarsorinarluni, ataatsimoorluni suleqatigiissitatigut il. il.

Naalakkersuisunut avataaniit siunnersortip naleqarnerulersitsinerup ingerlarnga ukioq 2019-imi aallar-nisarparaa, Ataatsimiititaliarsuullu isumaliutissiisummit suliaqarnissamini tapertassatut qilanaarisismal-lugu suliassaqarfimmi siuliani taaneqartumi. Misissueqqissaarnermillu sulineq assigiinngitsut peqquti-galugit suli naammassineqanngilaq.

Tamannalu tunngavigalugu Ataatsimiititaliarsuup ilaatigut tulleriissakkamik misissueqqissaarnerup ma-litseqartinneqarnissaat innersuussutigaa taaneqartoq saqqummiunneqariarpas, inuussutissarsiornermilu suliaqartut suliniutinik aallarnisaanissani eqeersimaartumik peqataatinneqarnissaat innersuussutigineqarpoq, tunisassiat nalitunerulersinneqarnisaanni suliat ingerlanneqarnissaanni. Suliniutit pineqartut pillugit nunani allani misilittagarineqartut ilanngunneqartariaqarsorinarpas,

Ilanngullugulu inuussutissarsiornermik ilisimatusarnermillu ingerlatsiviit suleqatigiinnerulersittariaqarput. Taama iliornikkut tunisassiassat inerisarneqarnissaani toqqammavissiinerit ingerlanneqassammata, eqqaavalalaanginnissallu upalungaarsimatinneqassallutik. Saarullinnik aalisarnermi ilaatigut saarulliit niaquinik annertuumik eqqaanerit takussutissaqarluarfiusut ilagaat.

1.6.6 Suliffissaqartitsinermi ilinniartitaanermilu pissutsit

Aalisarnermik inuussutissarsiornerup tassungalu atatillugu ajornartorsiutigisatta ataqtigiinnerannik paasinninneq, kiisalu suliffissaqarnermut ilinniartitaanermillu immikkoortortaqarfiit aalajangiisulluin-narput ajornartorsiutit isumaginirerneranniaaqqiissutissarsiniarnerannilu. Immikkoortortaqarfiit pine-qartut ataatsimiititaliarsuup sulinerani taamaasillutik qitiulluinnartumik pingaaruteqqaqlutik inissisi-mapput.

Sulinermi pineqartuni inuussutissarsiornermi ilinniartitaanermilu soqtigisaqaqatigiit peqataatinneqar-put suleqatigiinnermilu unammilligassat sumiissusersineqarput, arlarinnillu innersuussuteqartoqararluni isumaliutissiissummi ilanngunneqartunik.

Taamaalilluni ataatsimiititaliarsuup ilaatigut innersuussutigaa sulanut attuumassuteqartumik aalisar-nermut sammisumik ilinniarfimmik pitsaasumik pilersitsisoqassasoq, tassungalu atatillugu immikkoor-tuni suliassaqarfiulluartuni ilinniartitaanerit pingarnerutinneqartassasut.

Aalisarnerpiarmi ilinniarneq kisimi pisariaqartinneqanngilaq; assersuutigalugu nittarsaassineremi avam-mullu tunisinermut atatillu niuernermi, ingerlatsineremik aqutsineremi, tunisassianik inerisaanermi il.il. tunngatillugit piginnaasat aamma pisariaqartinneqartorujussuupput.

Taamannak iliuuseqarnissat immikkut aalisarnermi aningasaqarnermut ilisimatusarfiliornissamik ataatsi-miititaliarsuup innersuussutaanut naapertuulluarput.

Sinerissap qanittuani qaleralinniarnerup saarullinniarnerullu annersaanni aalisarsinnaanerit annikillisar-neqarnissaat pisariaqartinneqarput, ataatsimiititaliarsuullu innersuussutigaa, pisassiissutit siunnersui-nerillu ataqtigiissinniarneqarnissaat anguniarneqassasoq. Akuersissutinik piginnittunik ikilisaanissa-mik tamanna kinguneqassaaq.

Pissutsit taamaannerat tunngavigalugu, nunallu ilaani inuussutissarsiutini arlalinni sulisussanik amigaateqarnermut assersuukkaanni, ataatsimiititaliarsuup qitiulluinnartumik suliarisimasaanit tulliuttoq in-nersuussutigissavaa:

- Immikkoortortat akornanni ataqtigiissumik siunissamullu ungasissumut isigaluni pilersaarusior-toqartariaqarpoq iliuuserineqartunillu aalajangersimasunik ataavartumik ataqtigiissaarisoqar-luni, aalisarnermi aaqqissuussaanerup ineriertortinneqarnera suliffissaaleqinerunermik nassa-taqannginniassamat, akerlianilli inuussutissarsiutini allani suliffiit nutaat inuttaqanngitsullu-niit kalaallinit annertunerusumik sulisoqarsinnaalersillugit, inuussutissarsiuterpassuarnilu atorfiiut nutaat inuttaqanngitsulluunniit sulisussanik amigaateqarnerat naaperiarneqarsinnaassalluni.

Tassunga atatillugu isiginiarneqassaaq nunap immikkoortortaani assigiiungitsuni tamani assigiiimmik sulisussaqarniarnerni pissutsinik nalileeriaaseqarnerni pisariaqartitsineq assigiiimmik nalilorsorneqar-sinnaanngimmat.

Sumiiffinni sulisussaqanngitsuni pisariaqartitsisoqartillugu innuttaasut suliffissaqartissinnaanissaan-nut aalajangersimasumik pilersaarusiortoqarnissaat tassungalu atatillugu pisariaqartitanut nutaanut, aalisarnermi suliassaqarfik aamma ilangullugu sammisunik ilinniartitaaneq piginnaanngorsarnerlu qiti-utinneqarnissaat innersuussutigineqarpoq.

1.6.7 Aalisarnermi aningaasaqarnermut suliaqarfik

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup sulinerminut atatillugu paasivaa Kalaallit Nunaani aalisarnermi aningaasaqarneq pillugu ilisimatusartoqanngitsoq. Aalisarnermi aningaasaqarnerup pingartinneqaler-nerani iluanaarutaasinnaasut arlallit Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup takusinnaavaa, tamannalu tunngavigalugu ataatsimiititaliarsuaq innersuussuteqarpoq inuiaqatiit aningaasaqarnerannut aalisar-nermillu inuussutissarsiortunut iluaqutaasumik aamma aalisarnermut inuussutissarsiummut naleqquttu-nik ilinniartitaanerup pingartinneqalerneranut atatillugu aalisarnermi aningaasaqarneq pillugu ilisima-tusarfimmik pilersitsisoqassasoq.

1.7 Aningaasaqarnikkut allaffissornikkullu sunniutit

Isumaliutissiisummi uani innersuussutinut tunngatillugu apeqqutigineqartariaqartoq pisariaqartoq tas-saavoq, taakku aningaasaqarnermut allaffissornermullu qanoq sunniuteqassanersut. Isumaliutissiisum-mik suliaqarnermi siunertatuaq tassaavoq piviusunngortinneqarunik sammisanut ataatsimiititaliarsuup suliarisaanut tunngatillugu aalisarnermik inuussutissarsiummut inuiaqatigiinnullu pitsaasunik kingune-qartitsilissasut.

Taamaammat isumaliutissiisummi naggasiussatut immikkortumi inassuteqaatit aningaasaqarnermut allaffissornermullu kingunissaattut ilimagineqartut ersarissarniarneqarput. Ersarissaanerli taanna pis-sutsinit arlalinnit ajornakusoortinneqarpoq, tassunga ilanngullugit paassisutissat amigaataasut, aalis-aqassutsip siunissami allanngoriartornissaa, niuernermi, ilinniartitaanermi suliffeqarnermilu pissutsit kiisali innersuussutit qanoq annertutigisumik piviusunngortinneqassanersut.

Suliniutissatut innersuussutit kingunissaat annertussusaat assigiinngiaarput, taakkulu immikkoortin-nissaat pingaaruteqarpoq:

Inassuteqaatit ilaat, piviusunngortinneqassagunik, aqtsiveqarfimmi suleriaatsimik allannguissapput, tassa ilaatigut innersuussutigineqarmat allaffissornermi immikkoortortaqarfimmik nutaamik pilersit-sisoqassasoq. Ilimagineqassaaq suliniutit taamaattut aqtsiveqarfimmi aningaasartuutinut aaqqissuu-saanermullu kinguneqassasut.

Kisiannili suliniutissatut innersuussutit aaqqissuussanermut piffissamullu sivisuumut atuuttut piviu-sunngortinneqarpata kingunissaat inuiaqatigiinnut ataatsimut isigalugit pingaaruteqarnerungaaassapput. Innersuussutit immikkoortunut allanut atatillugit isigineqarnissaat pingaaruteqarluinnarpoq, tassunga ilanngullugit ilinniartitaaneq aamma suliffeqarneq/suliffeqarfeqarneq.

Suliniutissatut innersuussutit akileraarutinut pisuussutinillu iluanaarutinut pingaaruteqarmata immikkut immikkoortumi allaaserineqarput.

1.7.1 Allaffissorrnermi aaqqissuussaanermilu suliniutit

Ataatsimiititaliarsuaq politikkikkut akuliutinnginnissamik tunngavimmik atuutilersitsinissaq aallaavi-galugu akuersissutinut aqtsisoqarfimmik aamma naammagittaalliorfimmik atuutilersitsinissamik innersuussuteqarpoq.

Aalisarsinaanermut akuersissutinut aqtsisoqarfik eqqarsaatigalugu naalakkersuisoqarfimmik suliaa-reersut suliassarisussaassavai, tassungalu atatillugu aningaasartuutit qaffasisusaa annertuumik allanngornissaat ilimagineqanngilaq. Akerlianik ilimagineqarpoq immikkut naammagittaalliorfimmik pilersitsineq annikitsunik aningaasartuuteqarnerulernermik kinguneqassasoq. Tassungali atatillugu eqqarsaatigineqartariaqarpoq naalakkersuisoqarfik aalisarnermi naammagittaalliuutinik aalajangerne-qartunik suliassangortitseqqivittut maannakkut atuummat.

Ataatsimiititaliarsuaq aamma innersuussuteqarpoq ukiumut pisassiissutinik aamma pisassiissutinik pigisanik il.il. tuniniaanerni pisinermilu atugassamik nittartakkamik tamanit takuneqarsinnaasumik pilersitsisoqassasoq. Taamatut pilersitsineq paassisutissanillu annertunerusumik katersuisarneq

aninaasartuutit annikitsumik qaffannerannik kinguneqartussaassaaq. Kisiannili aalisartunik umiar-suaateqarfinnillu peqataatitsinikkut aninaasartuutit taakku killeqartinnissaannut annertuumik taper-taasinnaavoq.

Ataatsimiititaliarsuaq naggasiullugu periarfissatut inassuteqaateqarpoq *aalisarnermi aningaasaqarneq pillugu ilisimatusarfimmik pilersitsisoqarsinnaasoq*. Missingerneqarpoq tassunga aninaasartuutit 3-6 mio. kr.-nik annertussuseqassasut, ilimagineqarporli ilisimatusarfiuup aninaasat taakku ilaat nammineq matussusersinnaassagai.

Aalisagaqassutsimik misissuinerit pingaartinneqarnerunissaannik pisariaqartitsisinnaaneq. Ataatsi-miititaliarsuup ilaatigut inassuteqaatigaa, aalisarnerit uumassusilinnik piujuartitsinermik tunngaveqas-sasut tunngaviusumillu taamatut ingerlatsisuunerat allagartalersorneqarsinnaassasoq. Tamanna asser-suutgalugu MSC-mit missuinerulernissamik piumasaqaateqarnermik kinguneqarsinnaasvoq, tassunga ilaatigut ilanngullugu immap naqqani qalorsuarsorluni aalisarnerit pillugit immap naqqani aalisakkat uumaffiannik misissueqqissaarnerit, ullumikkut nukissaqarfigineqanngitsut.

Taamaammat Pinngortaleriffiuup inuussutissarsiortut (allagartalersuinermik iluaquteqarsinnaasut) oqa-loqatigalugit isumalluutinik pisariaqartitsinermik missingiineq aningaasalersuinissamillu siunnersuut ilanngullugit 1.7.2-mi misissueqqissaarnerusinnaasunut tunngatillugu pingaarnersiuilluni tulleriinniler-sukanik misissueqqissaarnissaa naleqqussinnaavoq.

1.7.2 Aalisarnernut ataasiakkaanut kingunissai

1.7.2.1 Raajarniarneq

Aalisarneq taanna pisortat isertitaasa ilarujussuinut tapersiisarpoq, taakkuli maannakkut raajaqassut-sip tuniniaanermilu piumasaqaatinut annertuumik qaffannissaanut periarfissaqarpoq. Tamassumunnga pissutaavoq avataasiorluni aalisarnerup annertuunik iluanaaruteqarfiusarnera, ilaatigullu ilimanarpoq inuiaqatigiit ullumikkumut sanilliullugu siunissami taamatut annertugisinnaasumik pissarsivigisinja-sagaat.

Tamassuma saniatigut sinerissap qanittuani maannakkut angallatit aaqqissuuussaanerisa naleqqussarne-ra pisuussutinit iluanaarutit qaffannerannik taamaalillunilu pisuussutinit iluanaarutinut akitsuutit qaf-fannerannik kinguneqarsinnaassalluni.

Takussutissiami ataaniittumi raajarniarnermik aqutsinermut periusaasinnaasut maannakkut pissutsinut sanilliunneqarput (maannakkut aalisarpallaarneq tamassuminngalu allaffissornikkut aqtsineq aallaavi-galugit tunngaviusumik periarfissaq). Tassa periutsip 1-ip ataani pissuussutinit iluanaarutit nalaanni allaqqappat "ajunngitsorujussuovoq" tamanna isumaqarpoq periuseq 1 tunngavigalugu aqtsineq isu-maqassasoq raajarniarnermik maannakkut aqutsinermit ingerlatitsiinnarnermut tunngatillgu pissuus-sutinit iluanaarutit ineriartornerat pitsaasorujussuusoq. Sunniutaalu piffissap ingerlanerani takuneqar-sinnaalissapput.

Erseqqissassallugu pingaaruteqarpoq nalingi taaneqartut (pitsaasorujussuarmit ajortorujussuarmut) paasinartunngortillugit katinneqarsinnaanngitsut.

	Tunngaviusumik pisinnasutut nassuaat Maannakkut aalisarnermik inatsit taassuminngalu aqutsineq	Periuseq 1 <i>Pisuussutinit iluanaarutit taassuminngalu akileraarusersuineq annertusisaq</i>	Periuseq 2a <i>Pisassiissutit qummut killissaat piginnittunerullu qummut killissaat</i>	Periuseq 2b <i>Periuseq 2-mit allanerusumik periuseq -pisassiisutinit toqqaannangitsumik pigisat ilangullugit</i>	Periuseq 3 <i>Isumaqtiginninniarneq</i>
Piginnittuunerup siammarnerata sunniutaa	(Pingaartumik avataasiolnuni aalisarnermi ikittunut katersuussimapput)	Ajorpoq	Sunniute-qanngilaq/ Ajunngilaq	Ajunngilaq	Sunniute-qanngilaq / Ajunngilaq
Atuisinnaatitaanerup siammarnerata sunniutaa	(Pingaartumik avataasiolnuni aalisarnermi ikittunut katersuussimapput)	Ajortorujussuuvoq	Sunniute-qanngilaq	Sunniute-qanngilaq	Sunniute-qanngilaq / Ajunngilaq
Pisuussutinit iluanaarutit	(Avataasiorluni aalisarnermi pisuussutiterniaat annertungaataisiartut)	Ajunngitso-rujussuuvoq	Sunniute-qanngilaq / Ajunngilaq	Sunniute-qanngilaq / Ajunngilaq	Sunniuteqanngilaq
Akileraarusiinermit isertitat tamarmiusin-naasut	(Avataasiorluni aalisarnermi annertungaatsiarput)	Ajunngitso-rujussuuvoq	Sunniute-qanngilaq / Ajunngilaq	Sunniute-qanngilaq / Ajunngilaq	Sunniuteqanngilaq
Niuernemi aningaaasalersuineq	(Avataasiorluni aalisarnermi ajornartorsiuti-taqanngilaq)	Ajunngilaq	Sunniute-qanngilaq / Ajunngilaq	Sunniute-qanngilaq / Ajunngilaq	Sunniute-qanngilaq / Ajunngilaq
Suliffissaqartitsineq	(Sinerissap qanittuani aalisarnermi annertunerungaatsiarpoq)	Ajorpoq	Sunniute-qanngilaq / Ajorpoq	Sunniute-qanngilaq / Ajorpoq	Sunniute-qanngilaq / Ajorpoq
Nunap immikkoortuini sunniutai	(Aalisariutaatileqatigiiffiit avataasiortunik kilisaataatillit Nuummi angerlarsimaffeqartut)	Ajorpoq	Sunniuteqanngilaq	Sunniuteqanngilaq	Sunniute-qanngilaq / Ajorpoq
Umiarsuaateqarfiiut ajutoorfigisinnaasaat	(Annikippoq, sinerissalliqanittuani angallatitsuliffeqarfissuarnik angisuunik marlunnik isumalluuteqarput)	Ajunngilaq	Sunniute-qanngilaq / Ajorpoq	Sunniute-qanngilaq / Ajorpoq	Sunniute-qanngilaq / Ajunngilaq
Inuiaqatigiit ajutoorfigisinnaasaat	(Annikippoq)	Sunniute-qanngilaq	Sunniute-qanngilaq	Sunniute-qanngilaq	Sunniuteqanngilaq
Ersarissuutitsineq	(Akunnappoq)	Ajunngilaq	Ajunngilaq	Ajunngitso-rujussuuvoq	Sunniuteqanngilaq
Allaffissornermut piumasagaatit	(Appasippoq)	Sunniute-qanngilaq	Sunniute-qanngilaq / Ajorpoq	Sunniute-qanngilaq / Ajorpoq	Sunniute-qanngilaq / Ajorpoq

1.7.2.2 Aalisakkanik naliginnaasunik avataasiortuni aalisarneq

Aalisarnernut taakkununnga ataatsimiititaliarsuup innersuussutai tamarmiusut kingunissaasa allaaserineqarnissaat nalorninartoqarpuit, taakkulu sunniutaannik annertussusiliisitsisinjaasunik nalilersuinernik tunngavissaqanngilaq. Aallaaviusumilli missingerneqarpoq taakku piffissami sivikitsumi sunniuteqassansngutsut piffissamilu sivisuumi annikitsumik pitsasumik sunniuteqassasut.

Aalisarnerni taakkunani suliffissaqartitsinerup allangorarnera ataatsimiititaliarsuup innersuussutai tamarmiusut aallaavigalugit immaqa aamma annikitsumik appariassaaq, piffissamili sivisuumi immaqa annertuseqqilaassalluni.

1.7.2.3 Aalisagaqtiginnik ikerinnaasiortunik aalisarneq

Ataatsimiititaliarsuaq innersuussissut pillugu naliliivoq paggatassilluni aalisarnermik tunngavik malilugu piffissap ilaani aqtsineq pisuussutinik pitsaanerusumik atuilersitsissasoq pisassiissutillu aalajangerneqartut annertunerusumik atorneqarnissaannut tapersiissasoq pisuussutinillu iluanaarutinik annertusisitsisinjaasoq.

Aalisarneq taanna aalajaallisarneqarneroreerpat piffissamilu tassani IOK ilimagineqartutut atuutilersin-neqareerpat, tamanna nammineq pisuussutinit iluanaarutinik pitsanngoriartitseqqissinjaasariaqarpoq.

1.7.2.4 Sinerissap qanittuani qaleralinniarneq

Piffissap ikaarsaariarfiusup IOK-p kinguneranik ilaatigut aalisagaqassutsimik annertusisitseqqiiifiusup ilaatigullu aalisarsinnaassutsimik naleqqusajartorfiusup kingorna ilimagineqarpoq pisuussutinit iluanaarutit pitsanngoriartuaassasut piffissamilu sivisuumi siulliup affaanut tunngatillugu ilaatigut suliffisaqartitsinerulernissamut tunngavissiissasoq.

1.7.2.5 Sinerissap qanittuani saarullinniarneq

Piffissap ikaarsaariarfiusup IOK-p kinguneranik ilaatigut aalisagaqassutsimik annertusisitseqqiiifiusup ilaatigullu aalisarsinnaassutsimik naleqqusajartorfiusup kingorna ilimagineqarpoq pisuussutinit iluanaarutit pitsanngoriartuaassasut piffissamilu sivisuumi siulliup affaanut tunngatillugu ilaatigut suliffisaqartitsinerulernissamut tunngavissiissasoq.

1.7.2.6 Saattuarnianeq

Piffissap ikaarsaariarfiusup IOK-p kinguneranik ilaatigut aalisagaqassutsimik annertusisitseqqiiifiusup ilaatigullu aalisarsinnaassutsimik naleqqusajartorfiusup kingorna ilimagineqarpoq pisuussutinit iluanaarutit pitsanngoriartuaassasut piffissamilu sivisuumi siulliup affaanut tunngatillugu ilaatigut suliffisaqartitsinerulernissamut tunngavissiissasoq.

1.7.2.7 Nipisanniarneq

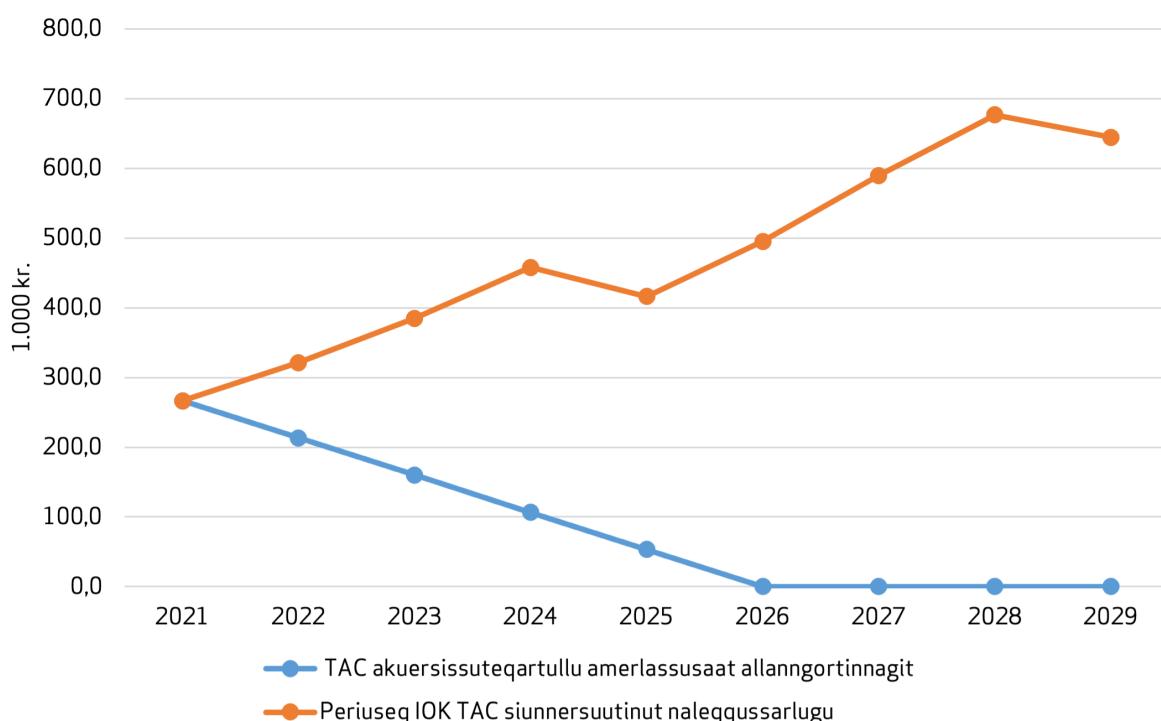
Piffissap ikaarsaariarfiusup IOK-p kinguneranik ilaatigut aalisagaqassutsimik annertusisitseqqiiifiusup ilaatigullu aalisarsinnaassutsimik naleqqusajartorfiusup kingorna ilimagineqarpoq pisuussutinit iluanaarutit pitsanngoriartuaassasut piffissamilu sivisuumi siulliup affaanut tunngatillugu ilaatigut suliffisaqartitsinerulernissamut tunngavissiissasoq.

1.7.3 Umiatsiaararsorlutik aalisartunut ataasiakkaanut kingunissai

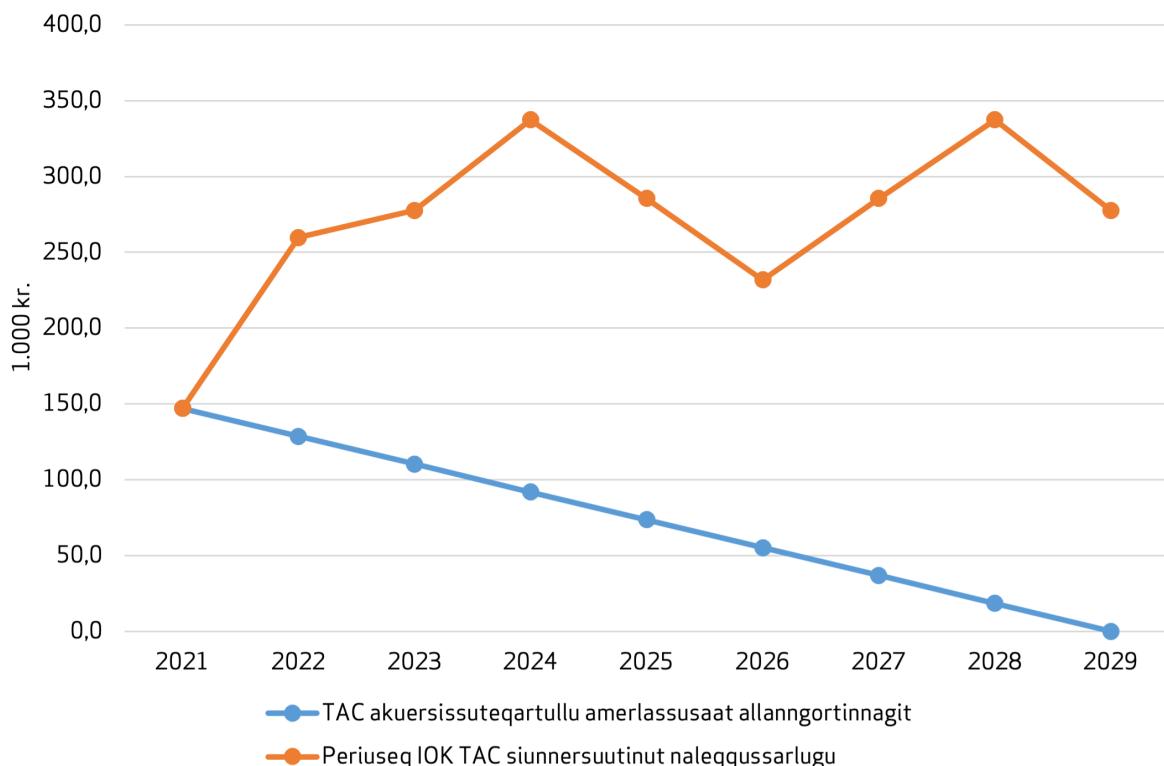
Ataatsimiititaliarsuup isumaa malillugu aqtsinermik aaqqissuussinermi umiatsiaararsorlutik aalisartut ataasiakkaat aalisarnermik pingarnertut inuussutissarsiuteqarnissamut periarfissaqavinnissaasa aalisagaqassutsimilli piujuartitsilluni pisassiissutinik aalajangiisarneq aallaavigalugu isertitaqarlu-

tarnissaasa aallaaviginissaat pingaaruteqarpoq. Ataatsimiititaliarsuup nalilersuinerata takutippaa umiatsiaararsorluni aalisarnermi ataatsimut isigalugu pissutsit ullumikkut taamaannngitsut. Taamaammat pisassiissutit naleqqussarlugit aalisarsinnaassuserlu tamarmiusoq annikillisillugu naleqqussajartuaarn-nissaq pisariaqtinneqarpoq. Sinerissap qanittuani qaleralinnik saarullinnillu aqtsineq pillugu ataatsi-miititaliarsuup innersuussutaani siunertaq pisariaqtumik oqimaaqatigiissitsinissamik siunertaqartoq piffissami ukiuni qulini agquaqatigiissillugu isertitanik naatsorsuineq aallaavigalugu maannakkut piujuartitsineq tungavigalugu aqtsinerup ingerlatiinnarnissaat sanilliullugu ataani takussutissiorneqarpoq.

Sinerissap qanittuani qaleralinniarneq – TAC-p biologit siunnersuinerannut naleqqussarlugu aqutse-riaaseq allanngortinnagu periutsimillu IOK-mik atuutilersitsilluni sumiiffik 47-mi sinerissap qanittua-ni qaleralinniarnermi umiatsiaararsorlutik aalisartut agquaqatigiissillugu isertitaasa allanngorarnerat.

Sinerissap qanittuani saarullinniarneq - TAC-p biologit siunnersuinerannut naleqqussarlugu aqutse- riaaseq allanngortinnagu periutsimillu IOK-mik atuutilersitsilluni sumiiffik 47-mi sinerissap qanittua- ni saarullinniarnermi umiatsiaararsorlutik aalisartut agquaqtigiissillugu isertitaasa allanngorarnerat.

1.7.4 Aningaasaqarnermut allaffisornermullu kingunissaanik ataatsimut naliliineq

Ataatsimiititaliarsuup innersuussutaasa tamarmiusut aningaasaqarnermut allaffisornermullu kingunissai immikkut immikkoortumi nalilersorneqarput. Erseqqissarneqassaaq, inuiaqatigiinnut, pisortanut umiarsuaateqarfinnullu aningaasatigut kingunissaanik tamarmiusunik missingiinissaq allaaserinninnis-sarlu ajornannngitsuinnaanngimmat. Taamatuttaaq pisortat aalisarnermk allaffissornikkut aqtsinerisa pisuussutinut aningaasaqarnermullu qanoq kinguneqarnissaannut tamanna atuuppoq. Taamaammat inassuteqaatit aalisarnermi aningaasaqarnermut allaffisornermullu qanoq sunniuteqassanersut nalor-ninartorujussuuvoq.

Nalilersuinerni taakkunani inerniliinerit pingarnerit tassaapput:

- Aalisarnerni amerlanerpaani naammassisqaqsinnaassuseq pisuussutinillu iluanaarutit piffissami sivisuumi annertusissapput, taamaalliluni akileraarutinit isertat aamma qaffassallutik pisuussutinillu iluanaarutit akitsuutaasa qaffannissaat periarfissaalluni.
- Raajarniarnermk aqtsinermi pisassiissutit qummut killissaasa nutaat allannguutissaattut siunnersuutigineqartut avataasiroluni maannakkut aalisarnerup ilaani ullumikkut naammassisqaqluarfiusartumi annertuunillu aningaasaqarnissamik pisariaqartitsiviusumi ineriaortitsinermi ajutooruteqariaannaanermik kinguneqarsinnaapput. Nalornissuteqarneq siunissami aningaasaler-suinissap annertuumillu ingerlatsinermi iluaquteqaannarnissap qulakkeernissaannut pingartaumik piffissami sivisuumi periarfissanut tunngavoq. Nalinerneqarpooq sinerissap qanittuani raajar-niarnermi angallatit ullumikkumut sanilliullugu nutarternissaannut pitsaanerujussuarmik periar-fissaqalernissaat ilimanartorujussusoq.
- Aalisarnerit ilaanni naleqqussarneqartussani akileraarutinit isertitat tamarmiusut annikilligallarsinnaapput, taamatulli pisoqassanersoq aalisarnermk inuussutissarsiuteqarnermi immikkoortuni allani inuussutissarsiutillu immikkoortuini aalisarnerunngitsuni allani suliffissaqartitsinerup an-tertusitinneqarnissaannut periarfissat atorluarniarlugit pisariaqavissunik suliffissaqartitsineq ilinniartitaanerlu pillugit politikkimi suliniutinik pingarnersiuineq apeqqutaassaaq.
- Pingarnertut naliliineq tassaavoq, ataatsimiititaliarsuup siunnersuutai pingartaumik piffissami akunnattumi sivisuumilu akileraarutinit isertitat tamarmiusut qaffannissaannut aamma pisuussutinit iluanaarutinut akitsuutit qaffannissaannut tunngaviliisinaasut. Kisannili akileraarutinit isertitat appariassapput, tassa ataatsimiititaliarsuup innersuussutai malinneqanngippata aalisarnermi aningaasaqarneq ukiut tulliuttut qanittut ingerlaneranni ajutooriataarsinnaanera ilimanartorujussumat.
- Ataatsimiititaliarsuup inassuteqaatai aamma allaffisornermk naleqqussaanernik assigiinngitsunik kinguneqassapput, tassunga ilangullugu aalisarnermk aqtsinerup allanngortinneranut, akuersissutinut aqtsisoqarfimmik pilersitsinermut, naammagittaalliortarfimmut ataatsimiititaliarsuup innersuussutigisaanut inatsisilerinermi ikuinermut, paassisutissanik katersuisarnerup avammullu saqqummiisarnerup pitsangortinnissaannut isumalluutinut atatillugu aalisartunut qaammatini arfinilinit aqqaneq marlunut siunnersuisarnermk ukkataqarneq.

2 Aallaqqasiut

2.1 Aalisarnermik inuussutissarsiornerup aningaasaqarnermut suliffissaqartitsiner-mullu pingaaruteqarnera

Aalisarnermik inuussutissarsiuteqarneq nunatsinni isaatitsissutini pingarnerpaajuvoq taamatullu aamma nunatsinni aningaasaqarnikkut aalajangiisuuunerpaajusarluni, inuaqatigiinni suliffissaqartitsinikkut. Aalisarnermik inuussutissarsiuteqarnermi, aalisakkanik tunisassiorfinni inuussutissarsiutinilu allani matuma malitsigisaanni suliffissaqartitsilluartuusarpooq. Tamakkua sunniutigisartagai annertoqaat, nunatta avataani nunatsinnilu. Taamatullu aamma eqqaasariaqarpooq avammut nioqquteqartarnermi aalisarnerneq pingarnerpaatut inissismammatt. Taamaallilluni aalisakkanik aalisakkanillu tunisassianik avammut tuniniaaneq nunat allanit isertitaqartarnerup annertunersaraa, taakku 5 mia. kr. sinnerlugit na-leqarlutik assigalugu nioqqutissanik avammut tuniniaanerup tamarmiusup 91 procentiata missaa. Avammut tuniniaanermi tunisassiat pingarnerit pingasut tassaapput raajat, qalerallit saarulliillu.

Taamaattumik piujuartitsinermik aallaavilimmik pisuussutillu eqqarsaatigalugit patajaatsumik aqutsineq, inuaqatigiit siunissami ineriarluassappata pisariaqarluinnarpooq.

Tamassuma pingarutaa arlainngorlugu takutinneqarsinnaavoq. Periarfissat ilaat tassaavoq ilanngaate-qanngitsumik (brutto) nalitussutsip qaffanner (naalisarlugu BVT), taassuma naatsorsortarpaa nalitus-sutsip qaffariaataa, tassani inuussutissarsiummi tamanna qaffariarneruvoq, tamannami aamma inuaat aningaasaqarnerata naatsorsorneqartarnera eqqarsaatigalugu pingarutileruujussuartut inissismavoq. Tabeli 1-im BVT aalisarnermi inuussutissarsiuteqarnermi naatsorsorneqarsimavoq, taannalu nuna tamakkerlugu piffissami aalajangersimasumi naatsorsugaalluni (2010-2019)

Tabeli 1. Aalisarnermik inuussutissarsiuteqarnermi ilanngaateqanngitsumik naleqalersitsinerunerat annertussusaat, BVT ingerlaavartumik akit atorlugit piffissami 2010-2020.

Mio. kr.	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Sinerissap qanittuani aalisar-neq (angallatit)	474	576	759	685	782	707	865	867	873	863
Avataasiorluni aalisarnerit	910	969	1.105	975	1.329	1.482	1.724	2.034	1.931	2.012
Aalisarnerit allat (annermik umiatsiaararsortut)	146	210	257	240	285	335	453	388	418	413
Tunisassiorfiit (aalisakkat qaleruallillu)	451	598	660	640	540	562	665	306	759	674

Aallerfik: Naatsorsueqqissaartarfik

Nassuaat: Aalisakkanik qalerualinnillu Inuussutissanik tunisassiorfinni 2019-im BVT utaqqiisaasumik missingiillu-nilu annertussusiliineruvoq.

Susassaqarfiit allat tabeli 2-mi BVT-mik naatsorsuineremi piffissami ataatsimi imminnut sanilliullugit takusassiarineqarsimapput.

Tabeli 2. Aalisarnermik inuussutissarsiummi ilanngaateqanngitsumik naleqalersitsinerunerup (BVT) annertussusaa, piffissami 2010-2020 ingerlaavartumik akit atorlugit, inuussutissarsiatini allani (sanaartornermi) kisitsisinut assingusut sanilliullugit.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Aalisarnermik inuussutissarsiatini	1.981	2.353	2.781	2.540	2.936	3.086	3.706	3.594	3.982	3.962
BVT-mit tamakkiisumit pis-sat, pct.	14,5	16,8	19,0	17,4	19,1	18,9	21,1	19,8	21,6	20,7
Aatsitassarsiorneq	106	57	180	90	118	83	66	77	74	60
BVT-mit tamakkiisumik pis-sat, pct.	0,8	0,4	1,2	0,6	0,8	0,5	0,4	0,4	0,4	0,3
Akunnittarfiiit neriniartar-fiillu	304	257	262	236	259	312	330	358	341	352
BVT-mit tamakkiisumit pis-sat, pct.	2,2	1,8	1,8	1,6	1,7	1,9	1,9	2,0	1,8	1,8
Angallassinerit	1.189	1.213	1.235	1.058	1.211	1.251	1.390	1.429	1.498	1.579
BVT-mit tamakkiisumit pis-sat, pct.	8,7	8,7	8,4	7,2	7,9	7,7	7,9	7,9	8,1	8,3
Sanaartorneq	1.443	1.326	1.377	1.371	1.157	1.547	1.734	2.047	2.043	2.405
BVT-mit tamakkiisumit pis-sat, pct.	10,6	9,5	9,4	9,4	7,5	9,5	9,9	11,3	11,1	12,6
Pisortat inuillu kiffartuussinerat	4.196	4.306	4.346	4.480	4.502	4.624	4.710	4.918	5.113	5.403
BVT-mit tamakkiisumit pis-sat, pct.	30,7	30,8	29,7	30,6	29,2	28,3	26,8	27,0	27,7	28,3

Aallerfik: Naatsorsueqqissaartarfik.

Nassuaat: Aatsitassarsiornermik BVT aatsitassarsiornerinnarmut tunngassuteqanngilaq, kisiannili aamma aatsitassarsiorfissanik ujaasinermi suliaqarnerit ilanngunneqarput BVT-lu angallassinermi kiffartuussinermilu ilanngunneqarlutik. Taamatullumi aamma ullutsinni takornariaqarnermi ineriertorneq annikigisassaangnilaq. Tamannalu aamma immikkoortuni assigiinngitsuni saqqummerpoq. Tassunga aamma ilanngullugu malugeqqunarpooq, takornariaqarneq aalisarnermi aammalu aatsitassarsiornermut tunisanut taamatulli nallersuussinaanngitsoq, tassami takornariaqarsinaanermi atuusuut tassaanerummata nunap nammineq inui. Pisortanik Inunnillu kiffartuussiveqarnermi pineqarput, pisortat allaffeqarfii, ilinniartitaaneq, peqqinnissaqarfik, inunnik tungiuinerit, kulturi, timersorneq sunngiffimilu sammisassaqtitsinerit kiisalu iluarsaassinerit inunnillu kiffartuussinerit.

Taagut pisortat inuillu sullississutaat tassaapput pisortat allaffisornerat, ilinniartitsineq, peqqinnissaqarfik, isumaginninneq, kulturi, timersorneq sunngiffeqarnerlu kiisalu iluarsaassinerit allat inuillu sullissineri.

Takussutissiaq 1-mi 2-milu takuneqarsinnaasutut 2010-mit 2019-ip tungaanut aalisakkerinerup iluani annertoorujussuarmik qaffariaateqartoqarsimavoq, soorlu sanaartornermut annertussuseq tamanna sanilliutissagaanni annertunerungaatsiartoq. Aatsitassarsiorneq, Akunnittarfiiit Neriniartarfiillu aamma Assartuineq piffissami apparialaarpot. Takussutissiaq 2-mi takuneqarsinnaavoq, aalisarnermik inuussutissariut piffissami ilanngaateqanngitsumik naleqalersitseqqinneaq tamarmiusoq annertusiartortoq. Piffissami tessani aalisarnermik inuussutissariut annertuumik annertusiartortumillu pingaaruteqarpoq. Tamatuma takutippaa inuiaqatigiinni ineriertorneq aalisarnerup piujuartitsinerlik tunngaveqarlungi aqunneqarneranik ineriertortinnejarneranillu atorluaalluarnerullunilu aningaasarsiornermik pinngitsuuisinnaajunnaarnerusimammatt.

Aalisarnermik inuussutissariut assigiinngitsunik atugassaqarpoq, periarfissat ajornartorsiutillu

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup sulinerani aalisarnerup annertuumik aningaasaqarnissamik pisariaqtitsiviusumut aalisarnermullu annertuumik suliaqarfiusartumut immikkoortinnissaat kiisalu Kalaallit Nunaanni aalisarnerup naleqalersitsarnermut tamarmiusumut naleqqusarnissaata eqqumaf-figinissaa pissusissamisoornikuupput. Aatsaat pisisoq tunisassiamik inerikkamik inaarutaasumik pisip-

pat naleqalersitsiviusartut immikkoortuini assigiinngitsuni agguagassamik isertitaqaataalersinnaavoq. Kalaallit Nunaata naleqartunit tamarmiusunit pissarsinerunissaa nammineq anguniagaanera pissusissa-misooraluertoq, naleqalersitsiviusartut annertuut Kalaallit Nunaata avataaniinnerisa suliniuteqanngik-kaannilu Kalaallit Nunaanni aalisakkanik pisuussutaat annertooq naleqalernavianngitsut piviusorsiorluta nassuerutigissavarput.

Aalisarnerup naleqalersitsisarnera taamaasilluni tassaavoq aalisarnermi tunisassiareqqiinermi Kalaallillu Nunaannit assartuinermeri nunatsinni naleqalersitsisarneq. Naleqalersitsisarnerup sinneri tassaapput tunisassiap inaarutaasumik atuisumut apuunnera (atuisup puugutaanut), tamanna soorunami Kalaallit Nunaata avataani pisarpoq, tassaallutillu tunisassiareqqiisinnaaneq, aamma poortueqqissinnaaneq, nasiussuineq, takoqquaarneq, pisiniarfiillu aqqutigalugit kiisalu suliffeqarfiiit annertuunik nerisassiorartut aqqutigalugit tuniniaaneq.

Kalaallit Nunaanni nalitusaanerup annertussusaani apeqqutaavoq suliffeqarfiiit, taakkualu piginneqataaffii allanit aqunneqartut kiisalu piginneqataaffiusut allat assingusut piginittuisa qanoq inissisimani-neri qanorlu annertutigisumik kivitsisinnaaneri, minnerungitsumillu avammut nioqquteqarsinnaanermi qanoq inissisimaneri apeqqutaalluinnarlutittaqaq. Tassani tunisassiassanik assingusunik nunanit allanit tunisassiarineqartunut unammillertutut inissisimasoqarpooq taamatullu pisisartunut pissaaneqqaqisunut unammineq annertussutsimut aamma apeqqutaasorujussuulluni. Taamaakkami aamma isumaqarpooq pingaartorujussuullunilu kalaallit avammut nioqquteqartartut kisarmaassillutik nukittullutik imaluunniit suliffeqarfiiit allat peqatigalugit, ataatsimoorussillutik, niuffannermi inissisimanertik isertittakkallu attatiinnassagunikkit; ataatsimoorussamik pisariaqartut. Soorlu tamanna uani atuarneqarsinnaasoq: "Fiskeriets økonomiske fodafttryk i Grønland" (2013).

Naleqalersitsiviusartumi naleqarnerulersitsinerup Kaallit Nunaanni suliffeqarfinnut tuttartup qanoq annertutigineranut kalaallit suliffeqarfii tuniniaanermi allaffiit, nassiussassanik pilersaarusiortarneq tunisassiamillu inaarutaasumik suliaqarneq aqqutigalugit avammut tuniniaanermi niuerfinni qanoq annertutigisumik ingerlatsinersut taamaalilluni apeqqutaavoq. Ingerlatsinerit Kalaallit Nunaanni ingerlanne-qartartut Kalaallit Nunaannut nuunneqarnissaannik politikkikkut piumasaqaatip piviusunngortinnerani aningaasaqarnermi kingunissai nalorninarput, kisiannili ataatsimiititaliarsuup naliliinera malillugu Kalaallit Nunaata naleqalersitsisarnermit tamarmiusumit pissarsiarisartagai piffissami sivisuumi annikille-riaannaapput. Immikkoortumi VIII-mi naleqarnerulersitsisarneq pillugu apeqqut ataatsimiititaliarsuup sukumiinerusumik allaaseraa.

Kalaallit Nunaani aalisarnermik inuuussutissarsiummi ingerlatsisut tassaapput suliffeqarfissuit angisuut, ingerlatseqatigiiffiit akunnattumik angissusillit immaqa tunitsivinnik suliareqqissarfinnillu ilallugit aamma aalisartut akunnattumik angissusilinnik mikinerusunnilu angallatillit umiatsiaaqqalluunniit pisamnik tamanik nunami pisiortortunut tunisaqartartut. Annertunerusumik ingerlatsisut ingerlatitsivinnik aaqqissuussaagajuttarput, kiisalu angallatit mikinerusut umiatsiaaqqallu atorlugit aalisartut amerlasuut inuup ataatsip pigisaanik suliffeqarfuiteqarlutik.

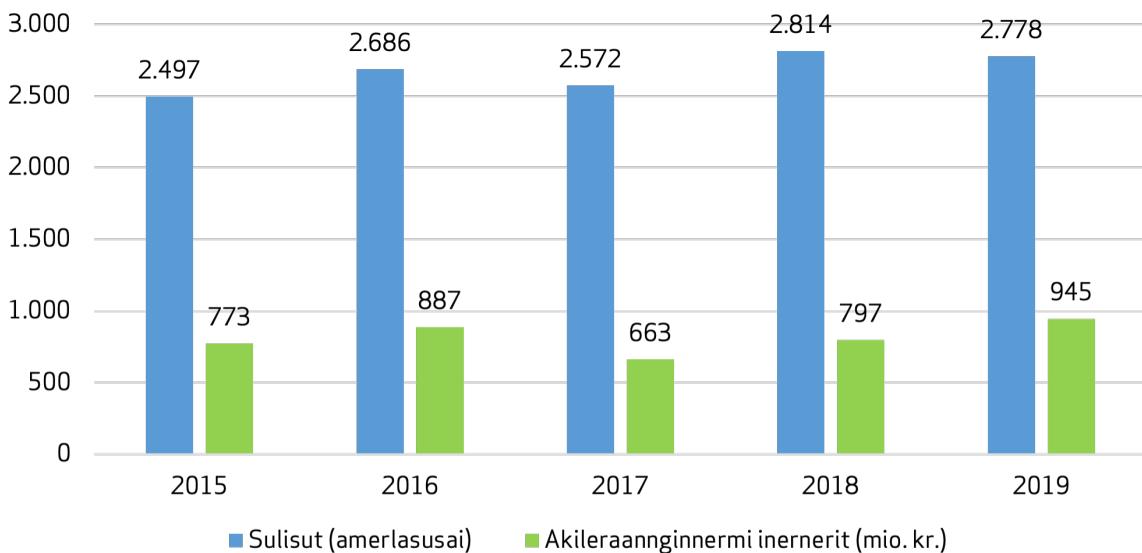
Ataatsimiititaliarsuup sulinermini aalisarinerit aalisarernut annertuumik aningaasaqarnissamik pisariaqtitsiviusunut aamma annertuumik suliaqarfiusartunut immikkoortippai, tak. kapitali VI.

Ingerlatseqatigiit aalisarnerillu annertuumik aningaasaqarnissamik pisariaqtitsiviusut

Sulisoqnerit sinneqartoortillu ingerlatseqatigiiffinni² suli akileraartinnani piffimmi 2015-2019 aalisarnerup aammalu tunisassiornermi aalisarnermik aallaavilimmi taamatullu aamma niuerfiusuni. Taman-na takussutissiaq 1-imi takuneqarsinnaavoq.

2 Naatsorsuinerni ilaapput, ingerlatseqatigiiffiit assigiinngitsut, ApS, A/S, il.il, aallarnisaasoqarfii nunanilu allani ingerlatseqatigiiffiit Kalaallit Nunaanni immikkoortortaqarfii. Suliffeqarfiiit allat, soorlu kisimiilluni ingerlatat, soqtigisaqaqatigiilluni pigin-neqatigiiffiit, aningaasaateqarfii, peqatigiiffiit, pisortat suliffeqarfiaata il.il. ilanngunneqanngillat

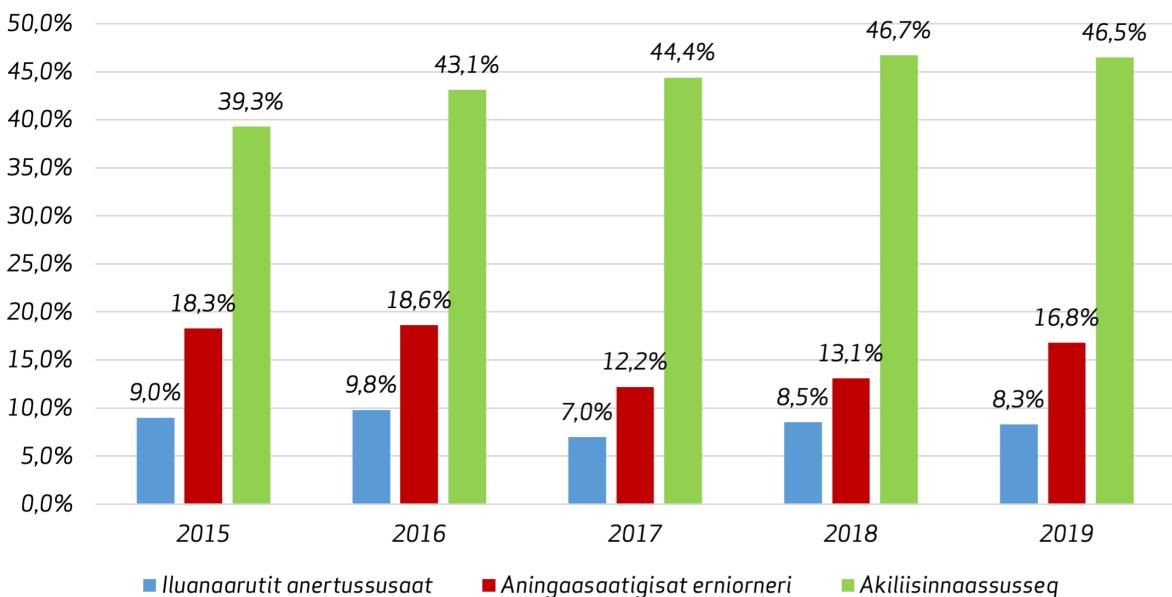
**Takussutissiaq 1. Sulisut amerlassusai aalisarnermillu inuussutissarsiornermi, tunisassiorfinni niuer-
nermilu aalisarnermut atassuteqartuni piffissami 2015-2019 akileraarutit ilanngaatiginagit angusaat.**

Aallerfik: Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik

Taamatulli aamma takussutissiap aappaata takutippaa susassaqarfinni aningaasaqarnermut tunngas-
sutilit pingaarutillit (iluanaarutit annertussusaat, nammineq aningaasaliissutit ernaliat kiisalu akiliisin-
naassutsip annertussusaa) ingerlatseqatigiiiffinnut aalisarnerup iluani aalisakkerinermillu suliaqartunut
nioqqueteqartunullu.

**Takussutissiaq 2. Aalisarnermik inuussutissarsiummi kiisalu tunisassisorfinni niuernermilu suliffe-
qarfiit pissarsiaat procentinngorlugit, nammineq pigisat erniorneri akiliisinnaassuseqarnerallu, 2015-
2019.**

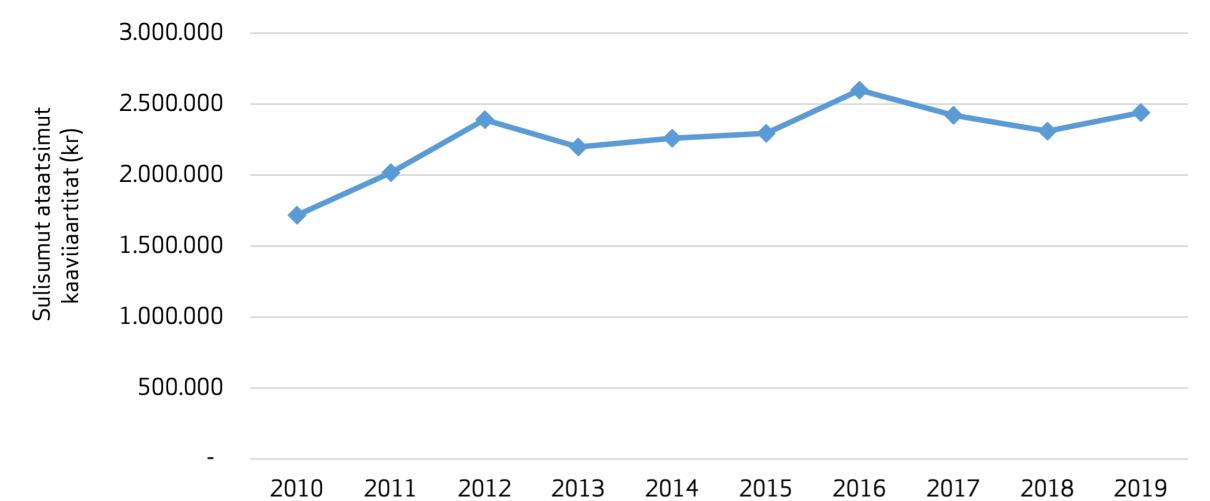
Aallerfik: Naatsorsueqqissaartarfik

Takussutissiap siulliup aappaatalu pisortatigoortumik paassisutissanik isumaliutissiissutip suliarinerani
pissarsiarineqarsinnaasunik tunngaveqarnertik assigiissutigaat, nalaatsortumillu tassaavoq COVID-19-
ip nunarsuarmi tuniluutilinnginnerani ukioq kingulleq aamma nunatsinni aalisarnermik inuussutissarsior-
nermut sunniuteqarmat.

2015-2019-imi kisitsisit takutippaat ingerlatseqatigiiffiit aalisarnermik aallaavilimmik ingerlataqartut, sulisut tungaasigut annertuseriarsimasut aningasaqnerullu tungaatigut ilorraap tungaanut ingerlariaqqissimasut, tamassumalu aamma iluani annertuumik sulilu qaffakkiartortumik akiliisinnaasuseqale-riartorlutik. Naak kisitsisit ingerlatseqatigiiffinnut assigiiinngitsunut atuukkaluartut, takuneqarsinnaasorinarpooq aalisarnermik inuussutissarsiuteqarnermi COVID-19-ip nunarsuarmi tuniluunnerata kinguneranik nunarsuarmi niuerfinni tuniniaanermi ajornartorsiutit akillu appariartortut iliuuseqarfinginnaasimagaat. Naak piffissaq nunarsuarmi tuniluuffiusoq tunisinermi nunamullu eqqussuinermi akit appariartornerannik kinguneqaraluartoq aalisarnermik inuussutissarsiummi manna tikillugu (juni 2021) ataatsimut isigalugu piffissaq maannakkut atugarissaafiunginnerusoq iliuuseqarfinginnaasimavoq. Tamanna soorunami inuiaqatigiit ineriatortinnerannut iluaqtaavoq,

Takussutissiat pingajuata takutippaa sulisumut ataatsimut kaaviaartitat ineriatornerat ukiuni 2010-2019.

**Takussutissiaq 3. Ingerlatseqatigiiffiit iluanni suliffeqarfinni aalisarnermik suliaqartuni suliffissuar-
nilu aalisarnermut tunngassuteqartuni niuernermlu sulisumut ataatsimut kaaviaartitat piffissami
2010-2019.**

Aallerfik: Naatsorsueqqissaartarfimmit kisitsit naatsorsorneqarsimasut tunngavigalugit nammineq naatsorsuinerit.

Takussutissiaq 3-p takutippaa ataatsimut isigalugu piffimmi tassani kisitsisitigut qaffariartoqarsimasoq ukiunilu taakkunani kisitsisit qaffakkiartorsimasut:

- Siunissamat ungassisumut isigaluni FAO-miit kisitsisit takutippaat, nunarsuaq tamaat isigigaanni, aalisakkat akiisa qaffakkiartornerat suli annertusiartortussaasoq, tunisassiorinnaassuserlu ukiuni aggersuni qaffakkiartortussaasoq.
- Taamaattorli pissutsit allat aamma nutsuipput, tamannalu sulisumut ataatsimut kaaviaartitanut nikeralersitsisarpoq. Peqassutsip ineriatornerata nikerartuarnerinik aallaaveqarpoq (taamatulu aamma pisassiissutit) kiisalu tunitsivissat piumaneqassusaasalu inissisimanerisa kaaviaartitat aamma sunnertarpaat.

Aalajaatsumik sinaakkutassiuissap pingaaruteqarnerujussua

Inatsisilornermi sinaakkutassiuinermi pingaaruteqartorujussuussaaq maluginiassallugu, piffissat ilaani kaaviaartitat appartarnerat tamannalu aalisarnerup nammineq nammassinnaasariaqarppa, tassanilu piffissani pitsaasuni isumannaallisarnissamik pisariaqartitsiviavoq. Tamanna aalisarnermik aningasaqarnissamik pisariaqartitsiviusumi mianernartoqarnerpaavoq.

"Kalaallit Nunaanni aalisarnermi pisuussutinit iluanaarutit pillugit nassuaat aamma pisuussutinit iluanaarutinit akitsuuseeriaasissat nutaat pillugit nassuaat"-mi (2017-imeersumi) isummat, aalisarnermi

isertitat tulluuttut annertussusilerneqarneri assigiinngitsut saqqummiunneqarput. Aalisarnermi inuus-sutissarsiutilinniit saqqummiunneqarpoq iluanaarut 25 %-i tassanngaanniillunniit qaffasinnerusoq tul-luarnerpaajussasoq. Tassani tunngavilersuutigineqartut ilagaat, aalisarnermi aningaasaliinermi ernuma-nartoqarsinnaanerata qaavatigut politikkikkut siunissami aalisarnermi sinaakkutassiisarnerit aamma ernumanarsinnaanerat. Tassani aamma tunngavilersuutigineqarpoq aalisarnermi inatsisisamik siorna-tigut siunnersuutaasimasumi, pisassiissutit kaaviiartineqarsinnaasut utertinneqarnissaannut tunngassutilik, kingornalu agguateqqinnejqartalernissaannut, kingornalu piffissaliunneqartumi atugassan-gortinneqarnerinut tunngassutilik. 2017-imi oqallinnerit takutippaat inatsisisamik nutaamik piareer-saaneq taamaalillunilu Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup sulinera inuussutissarsiummut inuiqaati-giillu ataatsimut isigalugit pingaaruteqartorujussusoq. Allanngoranngitsunik sinaakkutaasumik atugas-saqartitsinissap qulakkeerneqarnissaanik mianerinninneq taamaalilluni aamma sulinissamut tunngavis-siami anguniagassatut pingaaruteqarluinnartutut ilangunneqarpoq.

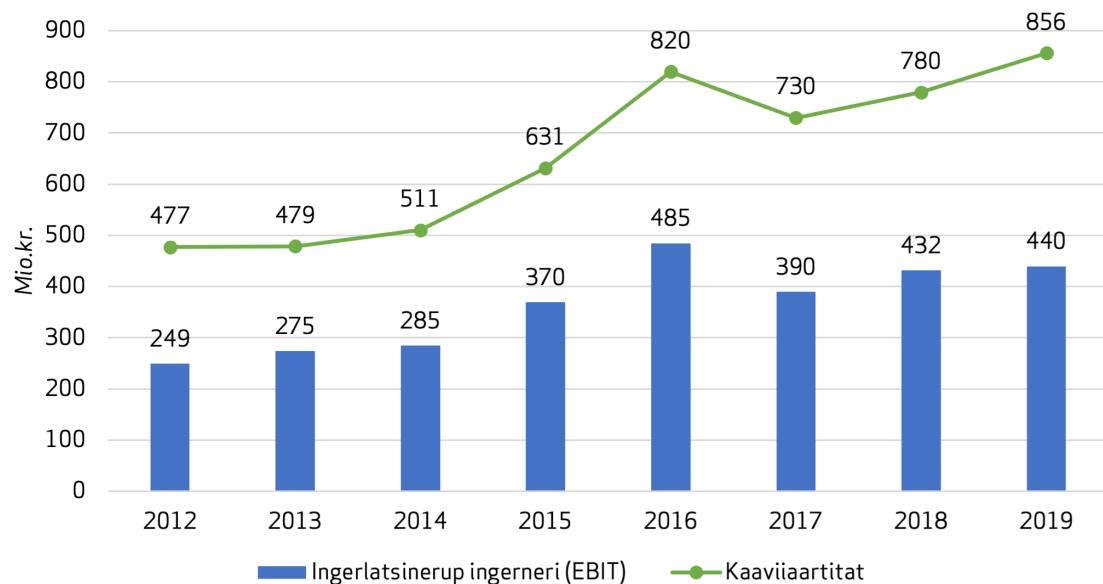
Aalisarnerni suleruluffiusuni unammillernartut immikkuullarissut

Aalisarneq ingerlatseqatigiiffinnik angisoorsuarnik kisimi nappateqanngilaq, kisiannili aamma annertuu-mik ingerlatseqatigiiffinnik ataasiinnarmik pigineqartunik tunngaveqarpoq. Tamannalu sinerissap qanit-tuanit annertuumik ingerlanneqarpoq ingammillu umiatsiaararsornermi.

Aalisarnermi tessani aalisartut amerlasuut, akleriaartumik isaatitaqarfefqartarput, aalisarnermit aam-ma assersuutigalugu qilalugarniarnermit isertitaqartarneq tunngaviulluni, imaluunniit nunami suliffeqar-toqartarluni. Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup aalisarnermi annertuumik suliassaqarfiunerusar-tumi ajornartorsiutit isigniarsimavai.

Takusassiat sisamaasa takutippaat aalisartup namminersortup, anermik umiatsiaararsortut, aningaa-saqarnerisa katinneri, aalisartut akileraartarnermut pisortaqarfimmut kalerrutigisimasaanik tunngave-qarlungi kisitsisit naatsorsukkat.

Takussutissiaq 4. Aalisartup namminersortup aningaasaqarnera 2012-2019.

Aallerfik: Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfip nammineq naatsorsuutai malillugit, akileraartarnermik pisortaqarfimmit aamma GFLK-mit paasissutissat tunngavigalugit.

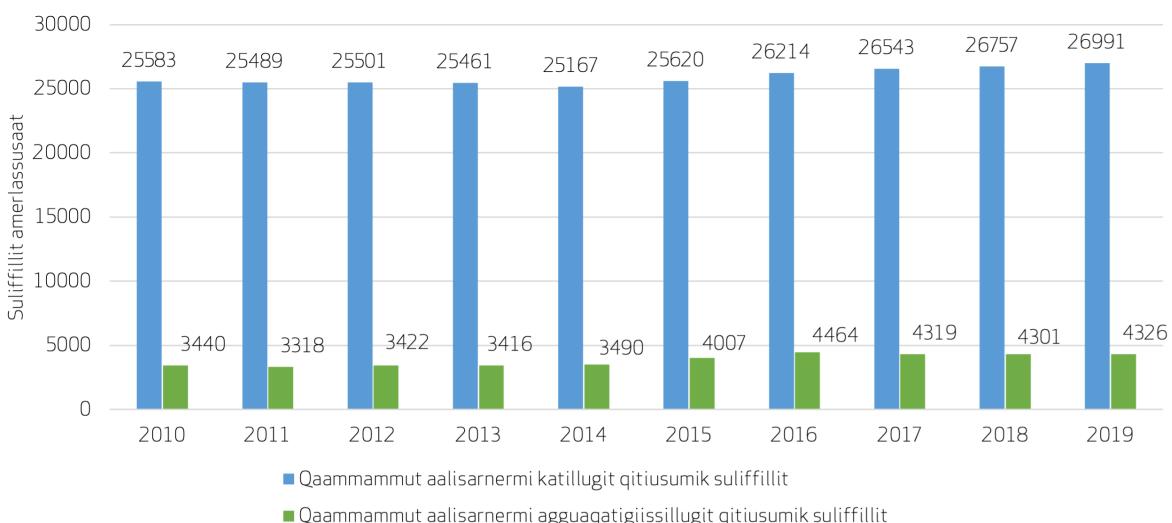
Inuussutissarsiutigalugu aalisartut namminersortut piffissami 2012-imut 2019-imut ingerlatsinermi angusaat (EBIT) qaffariarpoq. 2012-imi sinneqartoortit (EBIT) 250 mio. kr.-niit 2016-imi 485 mio. kr.-it missaannut qaffapput. 2017-imi sinneqartoort 2016-imut sanilliullugu kr. 100 mio. missaannik appar-put, kisiannili 2019-ip tungaanut qaffariartorlutik. Tamassuma nalaani sinneqartoortit 440 mio. kr.-it missarpiaanniipput. Ingerlatsinermi inernerit tamarmik aalisartumut tuttussaapput sanilliunneqarsin-naallutillu aalisarnerup sinnerata akissarsiaannut.

Aalisarnermik inuussutissarsiuteqarnermi suliffissaqaqtitsineq

Sinerissap qanittuani aalisarnermi suliffissaqaqtitsineq tamarmiusoq pillugu paasissutissaqanngilaq. Naatsorsueqqissaartarfik taamaallaat aalisarnermik inuussutissarsiornermi sulisut tamaasa pillugit suliffissaqaqtitsinermi tamakkiisumik naatsorsueqqissaarinernik pineqarpoq, taakkulu angallatit immikoortuinut tunisassiorfinnullu immikkoortinnejarnikuunngillat.

Kalaallit Nunaanni inuit pingaarnertut suliffiisa amerlassusaasa tamarmiusup ineriarornera tamarmiusoq aalisarnermilu inuussutissarsiornermi pingaarnertut suliffeqartut amerlassusaat takussutissiaq 5-imik takutinneqarput. Inuit aalisarnermik inuussutissarsiornermi suliffeqartut amerlassusaat tassaapput inuit avataasiorluni sinerissallu qanittuani aalisarnermi, suliffissuarni aalisarnermut tunngassuteqartuni niuernermilu sulisut kiisalu aalisaartut namminersorlutik inuussutissarsiortut. Takussutissiaq 5-imik takuneqarsinnaavoq aalisarnermik inuussutissarsiummi inuit sulisut amerlasussaat tamarmiusoq 2010-mi 3.400-sut, assigalugu sulisut tamarmik 13 procentiisa missaat, inuillu tassani sulisut 4.326-nut amerleriartut, assigalugu sulisut tamarmik 16 procentiat. Oqaatigineqassaaq inuit aalisarnermik inuussutissarsiummi pingaarnertut suliffeqarfiit amerlassusaat kisimi takussutissaq 5-imik takutinneqarmat. Aalisarnermik inuussutissarsiummi pingaarnertut suliffeqartut saniatigut tassaanerupput inuit aalisarnermi inuussutissarsiummi piffissap ilaan sulisut imaluunniit saniatigooralugu aalisarnermit isertitaqartut.

Takussutissiaq 5. Kalaallit Nunaanni sulisut tamarmiusut aamma aalisarnermik inuussutissarsiummi sulisut, 2010-2019.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Aalisarnermik inuussutissarsiummi sulisut tamarmiusut procentinngorlugit	13%	13%	13%	13%	14%	16%	17%	16%	16%	16%

Aallerfik: Naatsorsueqqissaartarfik.

Nassuaat: Takussutissiami sulisut nassuaaserneqarput qaamatikkaarlugit pingaarnertut suliffeqartut agguaqatigiissillugit. Pingaarnertut suliffeqarneq nassuaaserneqarpoq sulisut, tassani inuit ataasiakkaat qaamatini aalajangersimasuni qaammamut akissarsiaqartutut nalunaarsorneqartut amerlanerpaaaffiat, tassa taaguummi qaammaammut akissarsiaqarneq tassaavoq akissarsiat akilerneqartut, tunisinermit akilerneqartut, nammineq suliffeqarfimmi sinneqartoortut il.il.

Aalisarnermi annertuumik suliassaqarfiusumi aalisarsinnaanermik akuersissutilit amerliartorneri

Piffissami tassanerpiaq aamma pingaaruteqarpoq aalisarnerup iluani ineriarnermi kisitsisinik allanik pingaarutilinnik qimerluualaarinnissinnaaneq, tassa sinerissap qanittuani aalisarnermi akuersissutit, raajarniarnermit pinngitsut, amerliartorneri.

Tabeli 3-imi takuneqarsinnaapput sinerissap qanittuani qaleralinniarluni, sarullinniarluni, assagiarsun- niarluni nipesanniarlunilu akuersissutit tunniunneqartut atorneqartullu piffissami 2013-2020. Piffissami tassani akuersissutit tunniunneqartut marloriaammik amerleriaateqarsimapput, taamatullu aamma akuersissutit atorneqartut 80 %-imik qaffariaateqarsimallutik.

Tabeli 3. Sinerissap qanittuani aalisarnermi, raajat ilangunnagit, akuersissutinut tunniussanut atorneqartunullu takussutissiaq.³

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Akuersissutit tunniunneqartut	2.422	2.876	4.024	4.506	4.852	4.739	4.956	5.020
Akuersissutit atorneqartut	1.967	2.241	3.002	3.203	3.325	3.498	3.639	3.551

Maluginiaqqunarpoq, takussutissaq 3-imi akuersissutit tunniunneqartut aalisartullu amerlassusaat imminnut naapertuitinngimmata, tassami aalisartoq ataaseq ataasinnaangitsumik akuersissummik peqarsinnaasarmat, taamaasilluni assersuutigalugu nipesaniarnissamut saarullinniarnissamullu akuersis- sutnik peqarsinnaalluni.

Tabeli 3-imi aalisarnermk inuussutissarsiutilimmut akuersissutit taaneqartut qaavatigut 2016-2020- imi sinerissap qanittuani sunngiffimmi saarullinniarnissamik akuersissutinik aamma tunniussisoqarpoq. Piffissami tassani akuersissutit 191-it 389-illu akornanniissimapput, ukiuni taakkunani amerlassutsi- mikkut nikerarsimaqalutik.

Tabeli 4-imi takutinneqarput, CPR/CVR-normut immikkullarilluinartut sinerissap qanittuani inuussu- tissarsiutigalugu aalisarsinnaanermut akuerissutilit (ukiuni ataasiakkaani) 2013-20, tassani pineqarput qalerallit, saattuat, saarullit nipaallu.

Tabeli 4. CPR/CVR normut immikkullarilluinartut sinerissap qanittuani inuussutissarsiutigalugu aalisarsinnaanermut akuerissutilit (ukiuni ataasiakkaani) 2013-20, tassani pineqarput qalerallit, saattuat, saarullit nipaallu.

Ukioq	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Amerlas- susaat	1.588	1.692	1.775	1.920	1.988	2.005	2.051	2.044

Tabeli 3 aamma 4 aallaavigalugit takuneqarsinnaavoq, sinerissap qanittuani inuussutissarsiutigalugu aalisartut ukiuni 2013-2020 aalisagaqatigiinnut arlalinnut akuersissutinik pisimasut. Tassa imaappoq, aalisartut amerlanerusut aalisagaqatigiinnik arlariinnik ataatsikkut aalisarsinnaasut, taamaasillunilu aalisagaq ataasiinnaaq isertitsissutiatut isumallutigiunnaarlugu.

³ Nipesanniarneq 2015-imi aatsaat akuersissummik peqarnissamik piumasaqaatitaqalerpoq. Tassa imaappoq, akuersissutit akuersissutilu atorneqartut 2015-imut sanilliullugit 600-t missaannik amerleriaarsimapput. Siornatigut umiatsiaararsortut inuussutissarsiutigalugu aalisarsinnaanermut piniarsinnaanermullu allagartaq atorlugu tunisisinnaataanikuupput. 2018-imiit nipesanniarneq nunap immikkoortuinut assigiinngitsunut aggulunneqarpoq - taamaasillunilu nunap immikkoortuinut assigiin- ngitsunut akuersissuteqarnissaq periarfissaalerluni, tamannalu aalisartut amerlinatik aalisarsinnaanermut akuersissutit amer- leqqinnerannik kinguneqarpoq. Saattuarniarnermi aamma taamak ippoq, tassa nunap immikkoortuinut marlunnut pingasunul- luuniit allagartaqartoqarsinnaasarpooq. Maluginiarneqarpoq, akuersissutit amerlassusaat aalisarsinnaassutsimut aalisarnerni taakkunani tulluuppallaanngimmat.

Tassani aamma malunnarluarpoq sinerissap qanittuani aalisarsinnaanermut akuersissutillit ukiut ikit-tunnguit ingerlaneranni amerleriarsimammata. Aalisarsinnaanermut akuersissutit taamatut amerleriarnissaannik tunngavissiisinnaasumik pisuussutitigut tunngavigineqartut annertuseriarnikuunngillat, taamaalillunilu pisuussutit pisarinissaannut aalisartut amerleriarsimallutik. Piffissami tassani akit pingaartumik piffissap aallartinnerani pitsasumik ineriantorput isumaliutissiisutilli naammassineran ilaatigut killormut ingerlasimallutik. Aalisarsinnaanermut periarfissat annertusinerannik pissuteqanngitsumik aalisarsinnaanermut akuersissutit amerliartornerat ajutoorfissaqarpooq. Tamassuma nassatari-saanik pisaqarsinnaassutsip annertusinerata pisuussuteqarnermik nammineq ajornartorsiortitsilernera. Aalisarsinnaanermut akuersissutit amerlavallaartut aalisarnerunerlu piujuartitsinssamik tunngaveqarluni aalisarnerup inissismaffissaa sinnerlugu pisassiissutinik ilasinissamut politikkikkut toqqaannangitsumik aalajangiisinniarneqarsinnaapput. Kingullertut taaneqartoq sinerissami saarullinniarnermi qaleralinniarnermilu pisimavoq.

2.2 Nunap immikkoortuisa pingaaruteqarnerat

Tabeli 5-p takutippaa tunisarineqartartut (Avataasiortuni+Sineriassortuni) akiisa nikerartarnerat kom-munerujussuarnut agguataarlugit, piffissami 2013-2020, kommunikaarlugit nalunaarsorneqarput, tunitsivikkaarlugit katinnerilu. Kisitsisit qaffariarnermik takutitsippu (2020-imik coronamik peqquteqartumik appiararput), kommunikaarlugillu nikingassutsit aamma saqqumillutik.

Tabeli 5. Tunisinerit nalingisa qaffakkiartornerat million kr.-inngorlugit (avataa+sineriak) kommunikaarlugit, ukiuni 2013-2020.

Mio.kr.	Kommune Kujalleq	Kommuneqarfik Sermersooq	Qeqqata Kommunia	Kommune Qeqertalik	Avannaata Kommunia	Umiarsuit tunitsiviit	Katillugit
2013	17,8	154,3	125,1	156,3	413,7	3,9	871,2
2014	21,6	136,1	116,4	177,8	427,3	31,9	911,2
2015	44,9	180,5	128,1	205,2	413,5	52,2	1.024,4
2016	39,1	184,2	228,7	221,5	523,5	89,9	1.286,9
2017	40,9	204,8	226,4	168,4	465,6	69,5	1.175,6
2018	40,6	241,0	215,0	232,4	568,8	19,5	1.317,3
2019	52,5	258,0	251,8	220,1	636,1	15,1	1.433,8
2020	30,1	209,9	233,3	194,6	609,4	13,3	1.290,5

Aallerfik: APN.

Kommunikaarlugit tunisat nalingi ersarissumik nikingassuteqarput, pingaartumik Avannaata Kommunia aalisarnermik isumalluuteqartorujussuulluni. Tunisinermi nalinganut tunngatillugu kisitsisinnorlugit takutinneqartumut tamanna atuuppoq, taakkualu kommunip katillugit aningaasaqarneranut sanillunne-qarpata. Ataatsimut isigalugu imaappoq, kommunit amerlanerit pisuussutit akitsuutaannik atorluasut, taamaattumillu tunisisarneq akitsuutilluunniit apparneratigut, soorlu immaqa piujuartitsinermik tunngaveqarluni atorluasoqarsimanngippat, eqqornerlunneqartussaallutik.

Tabeli 6-imik takuneqarsinnaavoq piffissami tassanerpiaq tunisassiornerup nikerarnera. Tulaanneqartartut katinneri annikitsumik qaffariaateqarsimapput, tassani aamma takuneqarsinnaalluni Avannaata Kommunia, nunami sulisoqarneq eqqarsaatigalugu tulaassisarnermik pisariaqartitsilluinnartusoq.

Tabeli 6. Tons-inngorlugu tunisat annertussusaasa amerliartornerisa katinneri, taakku 2013-2020-imut kommunerujussuarnut agguarlugit.

Tons	Kommune Kujalleq	Kommuneqarfik Sermersooq	Qeqqata Kommunia	Kommune Qeqertalik	Avannaata Kommunia	Umiarsuit tunitsiviit	Katillugit
2013	2.671	25.911	17.995	22.486	38.447	1.127	108.636
2014	3.636	18.820	20.256	25.658	36.703	3.448	108.521
2015	6.847	21.348	21.797	24.014	31.803	3.513	109.321
2016	5.470	19.346	32.475	28.081	36.856	6.620	128.849
2017	4.939	21.795	31.693	21.937	34.948	5.408	120.720
2018	4.812	24.701	29.077	20.072	38.839	958	118.460
2019	6.524	26.780	27.194	18.286	40.916	832	120.532
2020	4.546	24.281	28.346	20.083	39.432	699	117.387

Aallerfik: APN.

Aalisakerivinni sulisoqarnerup ineriarornera

Aalisakerinermik suliffissuarni illoqarfinni nunaqarfinnilu arlalinni annertuumik suliffissaqartitsisoqarpoq. Tabeli 7-imi takuneqarsinnaavoq kommunikkaarlugit naatsorlugit piffissami 2017-imit 2019-imut aalisakerivinni suliffissaqartitsineq. Halibut Greenland-imiilli nalunaarsuinermi atugassanik ilisimatitsinssat amigaataapput, taamaasilluni nalunaarsuiffimmi kisitsisit appasinnerullutik taamatullu aamma Avannaata Kommuniani.

Tabeli 7. Kalaalit Nunaanni aalisakerivinni ukioq tamaat suliffiit amerlassusaat 2017-2019.

	2017	2018	2019
Kommune Kujalleq	65	67	70
Kommuneqarfik Sermersooq	238	242	289
Qeqqata Kommunia	327	323	338
Kommune Qeqertalik	263	269	302
Avannaata Kommunia	482	479	561
Katillugit	1.375	1.380	1.560

Aallerfik: Aalisarnermik inuussutissarsiortut tunisassiorfiit ataasiakkaat aningaasaqarnerat pillugit paassisutissat KANUANA-mut nalunaarutigisaat.

Nassuaat: Malugiuk, Halibut Greenland-imiit paassisutissat amigaataammata.

Inuup ataatsip ukiumut suliarisinnaasaasa naatsorsornerat imaanngilaq sulisut amerlassusaannik naatsorsuinerusoq, tassami aalisakerinermik suliffissuit annertoorujussuarmik ukiup ingerlanerani sulisunik kaaviiartitsisarmata. Tamanna immikkoortumi allami, sulinermut ilinniarnermullu tunngassutilimmi, iluamik nassuaatigineqarumaarpoq.

Aalisarnermisulli aalisakkanik suliffissuarni, tunisassioriaatsinik pitsangorsaajuartoqartalernikuuvog, soorlu inuit maskiinanik taarsernerisigut tunisassiallu suliffissuarnut annerusunut nuunnerisigut. Tamaniali takussutissiaq 7-imi takuneqarsinnaanngilaq, tassami piffissaq siviktsuinnaq sammimmagu. Tassani aamma malugeqqunarpaq suliffissuarmi suliaqarsinnaassuseq aalisakkanik suliareqqitassanik annertuumik pisariaqartitsiuarmat.

Piffissaq sivisooq isigigaanni raajaleriffiillu amerlassusaat qiviaraanni, assiliaq ersarississaaq.

Ullumikkut raajaleriffiit sisamaapput, ukiut 20-25 matuma siorna raajanik tunisassiorfiit qulit missaa-niinnikuullutik.

2.3 Aalisarnermut politikkimi sunniutilimmik ingerlatsinerup sulisoqarnerullu eqqarsaatiginerannik missingiineq

Immikkoortortami ilaatigut "4 Aalisarnerit suussusaat"-nni aalisarnerni assigiinngitsuni aningaasarsiorerit assigiinngissusaat takuneqarsinnaavoq. Tamanna aalisarnernik ataasiaakkaanik akitigullu atugas-sarititaasunik aallaaveqarpooq, kiisalu aalisarsinnaassutsip tulluarsarneranik tunisassiorsinnaanerullu inerisarneranik atassuteqarluni. Takussutissiaq 8-mi avataani sinerissamullu qanittumi 2017-imik aks-sarsianik naatsorsuinernik issuaasoqarpooq.

Tabeli 8. Avataasiorluni sinerissallu qanittuani raajarniarnermi akissarsiat 2017-imik kisitsisit aallaav-galugit.

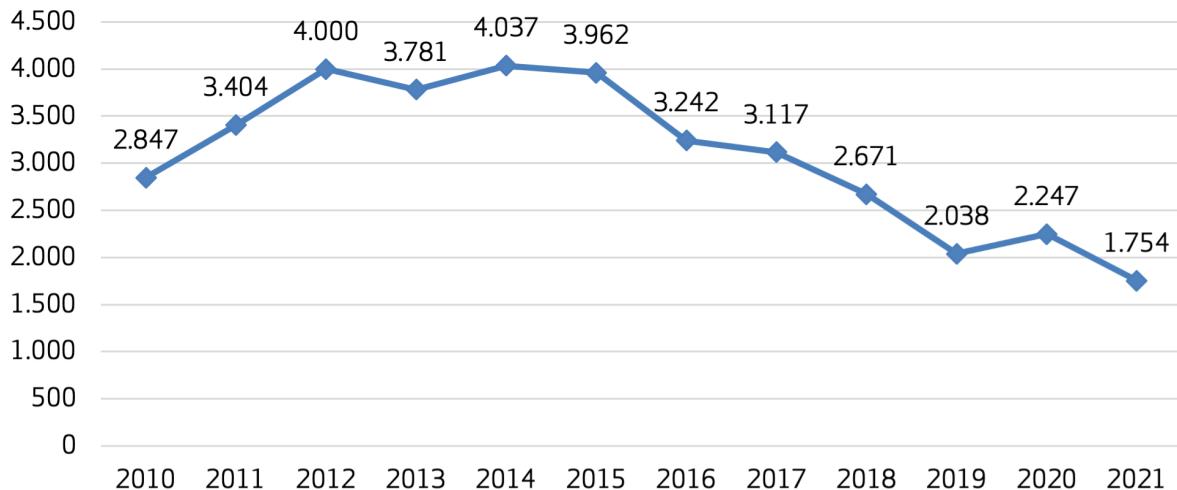
	Akissarsiat katillugit, mio.kr.	Ukiumut suliarisinnaasat amerlassusaat	Ukiumut akissarsiat 1.000 kr.-inngorlugit ukiumut inuup ataatsip suliarisinnaasai aallaavigalugit	Sulisut amerlassusaat
Raajarniartut	486,1	416	1.169	580
Avataasiortut	333,2	223	1.494	336
<i>Sinerissap qanittuani</i>	153	193	793	244

Aallerfik: Kisitsisit aalisarnermi inuussutissarsiortunit KANUAANA-mut kalerriutigineqartut aallaavigalugit nammieq naatsorsuk-kat.

Tabelip takutippaa inuup ataatsip 2017-imik avataasiorluni raajarniarnermi ukiumut sulisinnaassusaa aallaavigalugu akissarsiai, tamannalu qaffasissorujussuuvoq malunnarlunilu tamanna sinerissap qanit-tuani raajarniarnernut sanilliullugu qaffasinnerujussuusoq. Tamanna 2009-mi aalisarnerneq pillugu ataatsimiititaliarsuusimasup isumaliutissiisutaani nassuiarneqartunut nallersuuppoq, naak naatsor-sueriaatsit imminnut toqqaannartumik assersunneqarsinnaanngikkaluartut. Takkutissiaq 8-mi assi-giinngissutsit takutippaat, sinerissap qanittuani aalisarneq nutarsaanissamik aalisarsinnaassutsimillu allannguinissamik pisariaqartitsisoq, soorlu tamanna "Raajarniarnermi killiffiit unammilligassallu" pillu-git tunuliaqutaasumut oqaaseqaammi takuneqarsinnaasoq nassuiarneqarnerusimasoq.

Aalisarneq pillugu ataatsimiititaliarsuup sulineranut suliassani, oqallisissiami isumaliutissiisummilu 2009-iimeersumi Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuusimasumit suliarineqarsimasumi, aalisarneq pillugu politikkimi illuatungaani sunniutilimmik periuseqarnissap isertitaqarnissallu illuatungaanilu inuiaqatigiinni suliffissaqartitsinissap eqqarsaatigineqarnissaannut oqimaaqatigiissaarineq pillugu eqqarsaatersuuteqarpooq. Oqimaaqatigiissaarinissaq taamak ittoq soorunami aamma inuiaqatigiinni suliffissat allat oqimaaqatigiissarnissaannik aallaaveqartussaassaaq. Oqimaaqatigiissaarineq taamak ittoq piffissap ingerlanerani assigiinngitsumik inissittarnissaa naatsorsutigineqassaaq, soorlu aamma sulisoqarnerup nunap immikkoortuini arlalinni piffissallu ataatsip iluani nikerarsinnaasartussaassasoq. Takussutissiap 6-ip takutippaa sinerissami suliffissaaleqisut amerlassusaasa 2011-2021-imik naat-sorsorneqarnerat, taakkua april qaammat ukiut tamaasa kisitsisit naatsorsugaapput.

Takussutissiaq 6. Sineriammi suliffissaaleqisut 2011-2021 nalunaarsorneqarnerat. Kisitsisit aprilimi naatsorneqartarput.

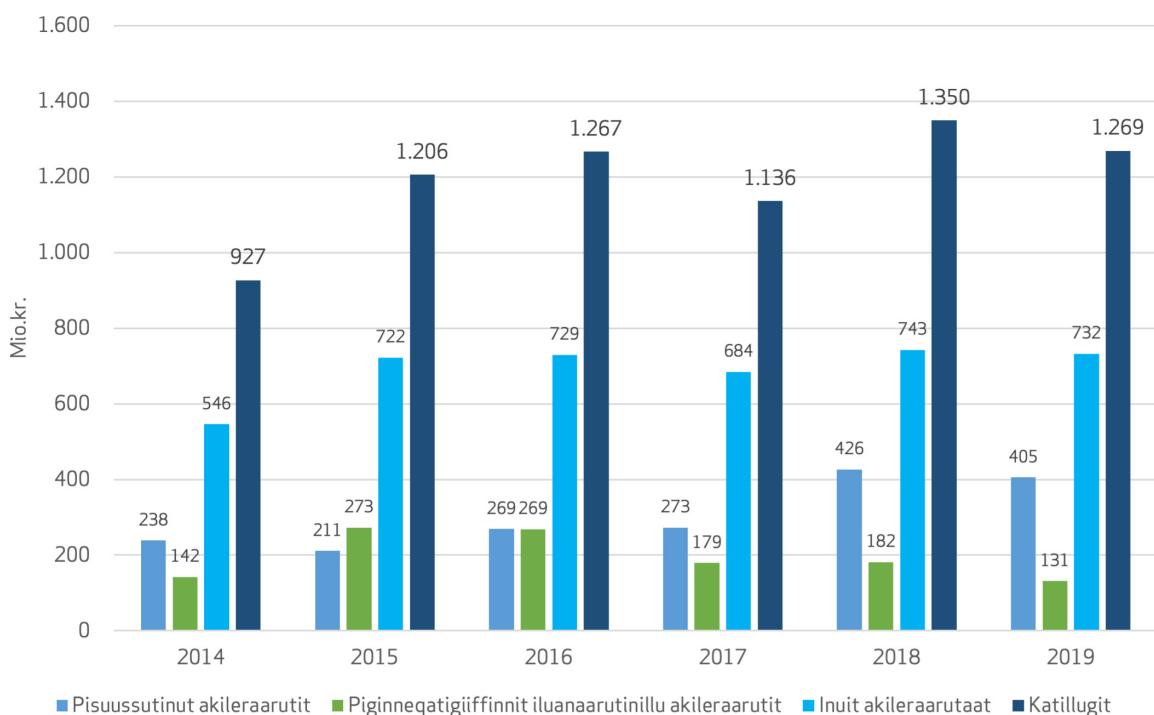
Aallerfik: Naasorsueqqissaartarfik

Soorlu takussutissiami 6-imni takuneqarsinnaasoq, sineriak tamaat isigalugu 2014-imiilli ersarilluinnar-tumik suliffissaaleqisut ikilerujussuarsimasut. Tamassumunnga ilanngullugu aamma malugeqqunarpooq, avataaniit ilinniarsimasunik ilinniarsimanngitsunillu sulisussanik tikisitsisoqartalernikuunera, aamma aalisakkerinerup iluani suliffissuarnut. Aalisarnermi politikkip inaarsarnerani imaangnilaq, sulisoqarniar-nissaq pingaaruteqanngitsoq, kisiannili ukiut tallimat qulit matuma siorna inissisimanermit allaanerujus-suusoq. Tamanna isumaliutissiissummi immikkoortortami allami eqqartorneqarumaarpoq.

2.4 Pisortat aalisarnermik inuussutissarsiorunit isertitaat piffissallu ingerlanerani ineriartornej

Aalisarnermi aningaasaqarnerup ineriartornera inuttut isertitat, suliffeqarfiiit sinneqartooraat suliffeqarfiiillu akileraarutaat kiisalu pisuussutinit iluanaarutit akitsuutaat aqqutigalugit pisortat isertittagaan-nut pingaaruteqartorujussuuoq. Tamanna takussutissiami 7-imni takutinneqarpoq.

Takussutissaq 7. Aalisarnermik inuussutissarsiummit akileraarutit pisuussutinillu iluanaarutinit akitsuutit aqqutigalugit pisortat isertittagaat, 2014-2019.

Aallerfik: Akileraartarnermik Aqutsisoqarfip, Naatsorsueqqissaartarfip aamma Aningaasaqarnermut Akileraartarnermullu Naalakkersuisoqarfip naminneq naatsorsusuaat. Iluanaarutit naatsorsukkuat A-mik akileraarutit aalisarluni naminersortut nalunaarsureerernerisa kingorna naatsorsoqqissaarneqarput.

Ataatsimut isigalugu pisortat 2019-imni isertitaat 2014-imut sanilliullugit annertoorujussuupput, kisan-nili 2018-imuit 2019-ip tungaanut appariangaatsiarsimallutik.

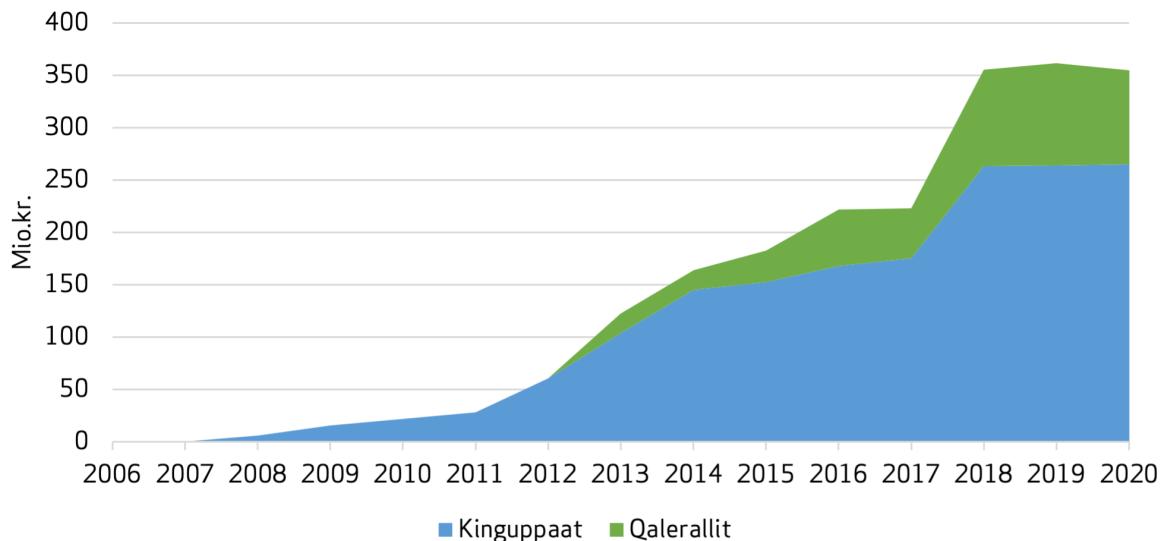
Pisuussutinit iluanaarutinit akitsuutit tassaapput pisanit akitsuutit taamatullu inuiaqtigiiinnut pisuussutit iluanaarutaanissaanik qulakteerinnittut. Avataasiorluni aalisarnerup imminut akilersinnaaleriar-tornerata, tassa tuniniaanermi akit qaffannerinik amerlassusaannillu aallaaveqartumik, pisuussutinit iluanaarutinit akitsuutit pisortaqarfiiut kaasarfiinut nakkartartut qaffakkiartortippaat. Raajanut akit-suutinit isertitat tamarmiusut qaffariarnerat ilaatigut aalisarnermi tassani ukiut arlallit ingerlaneranni piujuartitsinermik tunngaveqarluni aqutsinermik aallaaveqarput.

Siuinissaq ungasinnerusoq isigalugu takuneqarsinnaavoq aalisarnerup iluani imminut akilersinnaanerule-riartortoqartoq. Tamassumunnga pissuttaaqataasut annerpaat ilagaat raajarniermi aalisarsinnaas-sutsip tulluarsarneqarsimanera. Tamannalu allangguinerit annertuut marluk ingerlaneqarsimanerinik aallaaveqarpoq. Allannguinerni siulleq annertunerpaarl tassaavoq 1990-imni avataasiorluni pisassiis-sutit niuerutigineqarsinnaasut nammineq pigisat (IOK) equnneqarnerat. Tamanna sinerissap qanittuanri raajarniermi 2006-imni aamma malitseqartinneqarpoq. Taakkua marluk aalisarsinnaassutsip naleqqus-sarnerinik nassataqarput, pingaaqtumillu avataasiorluni aalisarnermi angallatit nutarterneqarnerannik kinguneqarlutik. Tassunga aamma ilanggullugu avammut niuernermi raajanut qaleralinnullu akigititaasut qaffanneri peqqutaaqataapput, naak COVID-19 ajornartoortsigaluarluni ukiut 5-10 matuma siornarniit akigititat pitsaanerusimapput.

Taakkua pisuussutinit iluanaarutinik akitsuutit aallartinnerini tulluarsarneranilu, siullermik raajarnier-

mi kingornalu qaleralinniarnermi, pisuussutinit takkunannga isaatitsinerit annertuserujussuarnikuupput. Tamanna takussutissiaq 8-mi takuneqarsinnaavoq.

Takussutissiaq 8. 2006-2020 raajat qaleralillu akitsuutaannit iluanaarutit million kr.-nngorlugit.

Aallerfik: Akileraartarnermut Aqutsisoqarfik

Takussutissiap takutippaa aalisarnermi aningaasarsiornerup ilorraap tungaanut ingerlanera, akit pitsangoriartornerisa kingunerisaanik, kisiannili aamma avataasiorluni aalisarnermi tulluussarnerup kingunersai ersarissumik tassani takuneqarsinnaapput.

Qulaanilu aamma taaneqartoq pisuussutit erniaannik akitsuusiisarnermut inatsisip tulluussarnera, tamanna pisimavoq piffimmii qulaani taaneqartumi. Tassungalu tapertaliullugu "Aningaasaqarnikkut piujuartitsinissaq atugarissaarnermut tunngavittut" taassumalu ataani "Pisuussutinit iluanaarutit akileraarusersuinerlu aningaaqarnikkullu aqutsinermi tunngaviit ataqatigiinnerat".

Annermik pisortat isertittagaat akileraarutinit aammalu akitsuutinit assigjinnitsorujussuupput, soorlu qiviaraanni avataasiorluni raajarniarneq, qaleraliarneq aammalu sinerissap qanittuani raajarniarneq qaleralinniarnerlu. Allaassutaat tassani tabeli 9-mi ersarilluinnarpoq.

Tabeli 9. Qaleralinniarnermit raajarniarnermiillu pisuussutit akitsuutaannit isertitat tamarmiusut, sinerissap qanittuani avataasiorlunilu aalisarnermi piffissami 2014-imit 2020-mut akitsuutinillu isertitat tamarmiusut katillugit naatsorsorlugit

Mio.kr.	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Qalerallit katillugu	18,8	29,8	54,2	47,8	92,0	97,6	90,0
Avataasiorluni qalerallit	18,8	29,8	25,0	23,8	62,7	70,4	68,6
Sinerissap qanittuani Qalerallit			29,2	24,0	29,3	27,2	21,5
Raajat katillugu	145,3	152,6	167,7	175,4	263,3	263,8	264,8
Avataasiorluni raajarniarneq	126,6	119,8	136,4	145,6	207,4	198,7	195,4
Sinerissap qanittuani raajarniarneq	18,7	32,7	31,2	29,8	55,9	65,1	69,4

Paasissutissiisoq: Akileraartarnermi Aqutsisoqarfik.

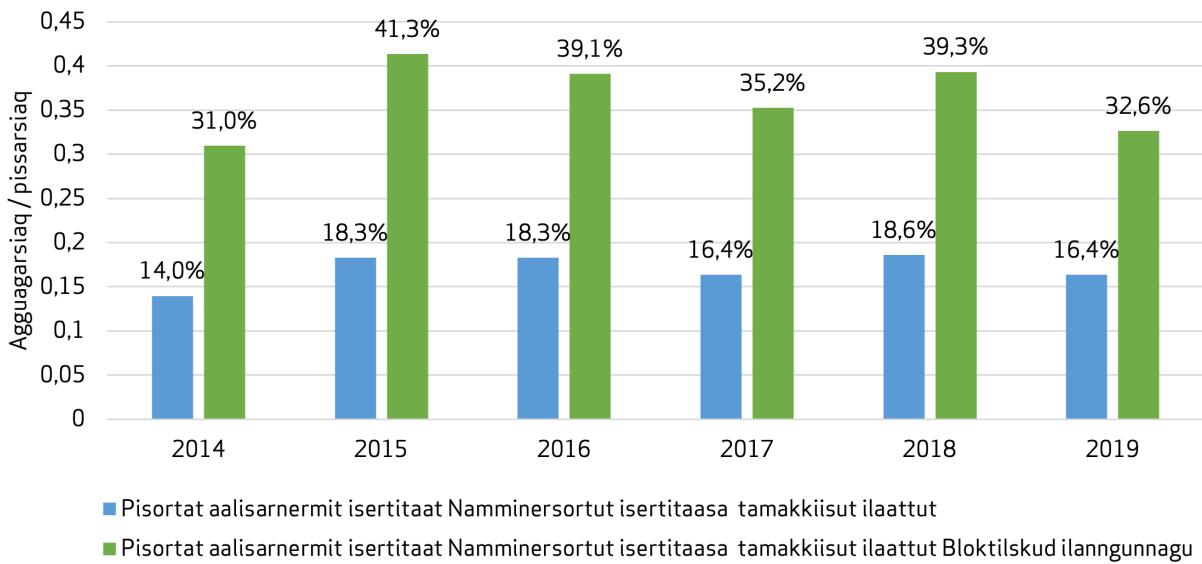
Oqaaseqaat: Januarip aallaqqataanit 2018-imi siullerpaamik raajat avataasiorluni aamma sinerissap qanittuani pisasut akitsuuserneqartarsimapput. Tamatuma siorna taamaallaat avataasiorluni aamma sinerissap qanittuani pisaniq avammut tunisaqarnermeersut akitsuuserneqartarsimapput. Sinerissap qanittuani qaleralinniarnermi akitsuut aatsaat 1. januar 2016 atuutilersinneqarpoq.

Sinerissap qanittuani raajarniarnermi iluanaarutit missingersuutannaapput. 2018-2020 qiviaraanni, sinerissap qanittuani raajarniarnermi kilisaataatileqatigiiflu ataatsip kisimi kr. 30 mio. raajarniarnermut akitsuutinut nakkartisimavai. Taassuma angissusaa eqqarsaataligulu avataasiutitulli angitigaaq.

Qulaani allaaserinninnerit tunngavigalugit ilimagineqartariaqarpoq, periarfissaqarsinnaasoq pisortat pisuussutit ernalannit isertittagaasa annertusisinnaanissaat, soorunami piumasaqataasussat iluatsippata. Aalisarnermiq ataatsimiititaliarsuup apeqqut tamanna immikkoortortami allami sammisavaa, immikkoortoq tamanna aningasaqarnikkut aqutseriaassisami tunngaviusussanik imaqartussaassaaq, siunissami aalisarnermi politikkeqarnermi akitsuuseeriaatsnik imaqarlunilu aallaaveqartussaq.

Takussutissiaq 9-mi takutinneqarput Namminersorlutik Oqartussat isertitaannut tamarmiusunut aamma Danmarkimi ataatsimut tapiissuteqartoqarneranut tapiissuteqartoqannginneranullu tunngatillugu pisortat aalisarnermit akileraarutinit akitsuutinillu isertitaat tamarmiusut procentinngorlugit.

Takussutissiaq 9. Pisortat isertitaat Namminersorlutik Oqartussat isertitaattut procentinngorlugit, 2014-2019.

Aallerfik: Takussutissiaq 7-imí pisortat isertitaannik aningaasanullu inatsit naapertorlugu Namminersorlutik Oqartussat isertaannik naatsorsuineq tunngavigalugu nammineq naatsorsuinerit.

Takussutissiami 9-mi takuneqarsinnaavoq, pisortat aalisarnermit isertitaat Namminersorlutik Oqartussat isertitaannut tamarmiusunut sanilliullugit pisortat aalisarnermit isertitaat piffissami taakku 2014-imit 2019-imut procentinngorlugit 14 aamma 18,6 procentit akornanniittut. Ataatsimut tapiissutit Namminersorlutik Oqartussat isertaannit ilanngaatigigaanni pisortat aalisarnermit isertitaat piffissami tassani 31 aamma 41,3 procentit akornanniippuit. Ukiuni 2015, 2016 aamma 2018-imi procentinngorne-ra 40 procentit missaanniippoq.

3 Aalisarneq pillugu politikkimi anguniakkat pingoanertullu tunngaviit

3.1 Aalisakkanik pisuussutit inuiaqatigiit pigisaraat

Kalaallit Nunaata imartaani aalisakkanik pisuussutit inuiaqatigiinnit pigineqarnerat Aalisarneq Pillugu Ataatsimiititaliarsuup sulinermini tunngavigaa.

Tamanna sulinermi tunngavinnilu ataatsimiititaliarsuarmit malinneqarpoq, nunami aalisakkanik pisuussutnik tulluartumik piujuartitsinermillu tunngaveqartumik iluaquteqarnermik malittarisassanik sinaakkutissatigullu piumasaqaatinik inuiaqatigiinnut qulakteerisoqarluni aalisarneq pillugu politikkip aaqqisuunnissaanut ilassutitut ataatsimiititaliarsuup innersuussutigalugu.

Aalisarneq pillugu inatsit taassumalu malitsigisaanik inatsisit tunngavigalugit aqtseriaatsit assigiingitsut aqqutigalugit aamma akuersissutit aalisarnermik inuussutissarsiuteqartunut periarfissiisut aqqutigalugit aalisakkanit pisuussutit iluaqutigineqarput.

Aalisarneq, allaaserineqareersutut, nunami inuussutissarsiutini pingaarnersaammat, pisuussutnik ataatsimoorussanik aqutsinitta pitsaassusaa inuiaqatigiit atugarissaarnerannut pingaaruteqarluinnarpoq taamaalillunilu atugarissaarnerup pitsaanerulersinnissaanut nalinginnaasumillu inuiaqatigiit ineriatortinnerannut.

Siunissami aqutsinissaq pillugu politikkikkut toqqaanerit taamaalillutik inuiaqatigiinnut tamarmiusunut annertuumik sunniuteqartitsipput.

Tamatuma kingunerisai

Aalisakkanik pisuussutit inuiaqatigiit pigisaraat, taamaammat inuinnaat taakkunannga immikkut piginittussaatitaasinjaanngillat, taamaallaalli piffissami killilimmi atuisinnaatitaallutik.

Tassunga pissusissamisoortumik tapiliullugu atuuppoq piffissamut killilimmut aalisarsinnaatitaaneq, umiarsuaateqarfii ataasiakkaat pigisaat, naleqquttumik sapinngisamillu akuusunut tamanut annikinerpaamik nanertuutaasumik utertinneqassasut, tamassumalu kingorna piffissamut killilimmut nutaanik atugassaqartitsilluni aalisarnermi ingerlatseqatigiiffinnut atugassanngorteqqinnejassasut. Atugassarinneqartut ilaagit tassaasinjaapput:

- Uumassusilinnik piujuartitsinissamik piumasaqaat
- Aalisarnerni annertuumik iluanaaruteqarfiusartuni ataatsimut pisuussutnik atuisinnaatitaaner- mut pisuussutinit iluanaarutinik pisortanut akiliuteqarnissaq pillugu piumasaqaat
- Ersarissumik periuseqarneq, tassa pisuussutnik atuinermut takkualu inuiaqatigiinnut sunniutaan- nut tunngatillugu ataatsimut isigalugu paasisaqarsinnaaneq
- Pisuussutnik iluaquteqarnermit tunisassiat avammut nioqqtiginissaannut atuisut peqqissuunis- saat qulakteerniarlugu uumasunut nakorsaqarnikkut inuussutissalerinermi piumasaqaatit.
- Aalisarnerup illersorneqarsinnaasumik kinguneqarluartumillu ingerlanneqarsinnaaneranut pigin- naasaqarsinnaaneq pillugu piumasaqaataasinjaasut.
- Aalisarnermi aningaasalersuinissamut periarfissanik malittarisassaqartitsineq. Aalisarneq pil- lugu inatsisip inatsisillu allat Kalaallit Nunaanni innuttaasunut aalisarnerup ineriatortinneranut aningaasalersuisinnaanerannut annertuumik periarfissiisoqarnissaa taamaattumik tulluarpoq, tassunga ilanggullugu umiarsuaatileqatigiiffiit aalisakkerivissuarnilu nammineq aningaasaliis- suteqarnikkut, pineqartut aningaasatigut annaasaqarsinnaallutik taamaaqataanillu tulluartumik isertitaqalersinnaallutik.
- Unammilleqatigiinneq qulakteerlugu tulluanngitsumillu eqiterussineq illuatungilerniarlugu.

Pisuussutit inuiaqatigiinnit pigineqartut

Pisuussutit inuiaqatigiinnit pigineqarnerisa pissusissamisoortumik kinguneraa, inuiaqatigiit aalisarsin-naatitsisut aalisartut aalisariutaatileqatigiiffiillu pisuussutinik atuisinnaatinneqarnerannut atugassarin-neqartunik sukumiinerusunik aalajangersaanissamut pisinnaatitaaffeqarnerat pisussaaffeqarnerallu. Inuiaqatigiit illuata tungaani aalisarnermik inuussutissarsior tut pisuussutinik atuivinnissaannik isumal-luuteqarput.

Inuiaqatigiit aamma ingerlatseqatigiiffiit aalisartullu pisuussutinik periarfissinneqartut akornanni su-liassap taassuma avinnejarneranut paasinninnermut pingaarpooq sulinerup avinnejarneranut tunngaviul-luinnarmat pisuussutit aatsaat naleqalersarmata taakku iluaqtiginissaannut aningaasaliisoqarsimagaan-gat, tulluartumillu naleqarnerulersitsinikkut naggataatigut atuisussamut tunisassianik tunisisoqarluni.

Atuisinnaanermut atugassaritinneqartuni taakkunani mianerisassat, tunngaviit anguniakkallu ataatsimii-titaliarsuup aamma inassutigisai pitsaanerpaamik malinneqassapput.

Pisuussutinik atuisinnaatitaanermik atukkiussineq inuussutissarsior tut naleqqussarsinnaanerannik qulakkeerinnittunik atugassaqaartitisilluni pissaaq. Tassunga atatillugu pisunut piumasaqaatinullu erseq-qinnerusunut innersuussutit aalisarnerit ataasiakkaat suliarinerini tamatuma naleqquffiini misisorne-qassapput, takuujk immikkoortoq "VII Aalisagaqatigiit ataasiakkaat atorneqarnerini anguniakkat tun-gaviillu".

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup innersuussutai

Taamaattumik innersuussutigineqarput:

- Kalaallit Nunaanni atuisinnaatitaanermik tunniussineq inuiaqatigiinnut utertitsinissaq ilanngullugu piffissamut killilerneqartariaqartoq.**
- Atuisinnaatitaanermik tunniussinermut piumasaqaatit pisuussutinillu iluanaarutinut akitsuutit atorlugit atuisinnaatitaanermut akiliinissamut atugassaritinneqartut pilligit malittarisassanik aalajangersaasoqassasoq.**
- Pisassiissutinik atuisinnaatitaanerit tamarmik aallaaviusumik pisassiissutitut nammineq pigi-satut niuerutigineqarsinnaasutut ilusilersorneqassasut, aamma**
- Atuisussaatitaaneq atuutilersinneqassasoq, tassanili immikkut akuersissuteqartoqarsinnaa-voq, tassani inuiaqatigiinnik sullissineq, sivisuumik napparsimaneq, angallatip ajutoora assi-gisaallu pissutigalugit aalisarsinnaanermik akuersissutilik pisinnaatitaaffimmik atuisinnaann-ginnerani.**

3.2 Politikkikkut akuliutinnginnissamik tunngavik

Susassaqarfinni amerlanerpaani aqtsiveqarfinni, oqartussat/politikkikkut aaqqissuussat aalajangiisar-nerat, pingitsoqaratik aalajangiiffigineqartunut iluaqtissartaqlutillu ajoqtissartaqartarput. Aalaja-ninginerit allarpassuarnut aamma sunniuteqassapput – ilaqtigulluunniimm aamma inuiaqatigiinnut.

Aalajangiisarnerit tassaasarput aqtsinermi upernarsaataasartut, taakkualu innuttaasumut iluaqtsii-sinnaasarput nammakiisinnaasarlutilluunniit. Aalajangiisarnerni najoqqutassianik ersarissunik siumut aalajangersarneqartunik tunngavissaqannginnerujartortillugit nalaatsortunik taamaammallu tunngavi-lersorneqanngitsunik aalangiisoqariaannaasarpooq.

Taamatullu inummut inunnnulluunniit iluaqtaasussamik ajoqtaasussamilluunniit aalajangiisoqartillugu aalajangiisartut tatineqarnerannik kinguneqartarpoq. Tamaasillunilu nalaatsortumik sallititsilluniluun-niit aalajangeeriaataarsinnaaneq annertusinneqartarpoq.

Aalajangiisarnerit ilai, taamannak tunngaveqarluni aalajangerneqartartut eqqartuussisarnermi tunngaviusunut naapertuunnavianngillat, soorlu pissaanermik killormut saatisinnaanermut tunngasut (aqutsi-nermi suliatigut tunngaveqarnissamik piumasaqaat) assigümmillu tunngaveqarnissamut tunngasut. Ma-littarisassanik taamaattunik toqqaannartumik akerliunngikkaluartunik aalajangiinerit tulluanngitsunik aamma sunniuteqarsinnaapput.

Kalaallit Nunaanni, minnerunngitsumik aalisarnermiq aqtsinermi, takusinnaavarput, tunngavinnik akuer-sissutigeriikanik tunngaveqarnani aalajangiisarnerit, siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu tul-luutinngilluinnartunik kinguneqarsinnaasartut. Assersuutitut taaneqarsinnaavoq periuseq 1980-ikkunni atuttoq, tassa politikkikkut ataatsimiititaliap ukiut tamaasa pisassissutaasussat, TAC-mit aalajanger-sarneqarsimasut umiarsuaatileqqatigiiffinnut agguassisarneri. Ukiut tamaasa umiarsuaatileqqatigiiffiit nutaat akuersissummik pisassiissutitalimmik tunineqartarpuit, tamatumalu kinguneraa ukiualunnguit qaangiuttiinnartut aalisarsinnaasut ima amerlatigilerlutik, allaat umiarsuaatileqqatigiiffiit ilai pisassiis-sutigineqartunik nappateqarsinnaajunnaarlutik. Tamassuma kingunerisaanik aqtseriaatsip tunngavigi-samigut annertuumik allannguiffigineqarpoq.

Ukiuni nutaajunerulaartuniit assersuut tassaavoq, sinerissap qanittuani qaleralinniarneq, taamatullu aamma ukiuni kingulliusuni aalisarsinnaasunik annertuumik amerlanerulersitsineq, tamassumalu aamma kinguneraa pisuussummik taassuminnga atuipilunneq.

Ataatsimiititaliarsuaq tamanna tunngavigalugu innersuussuteqarpoq, aqtsinermi oqartussat aalaja-ngiisarnerannut tunngaviit siumut aalajangerneqartut, najoqqtassat ersarissut tunngavigalugit pisa-riaqartut.

Suliassanik suliaqarneq, soorlu piumasaqaatinik inatsisinillu malinnittoqarneranik naliliineq allaffissor-nikkut oqartussanit suliarineqartariaqarput, sulisut naleqquttunik piginnaasallit tunngavilersukkamik eqqortumillu suliarinninnissamik qualkeerisut atorlugit. Politikkikkut ingerlatsivimmiitinneqarnera piu-masaqaammik naammassinninngilaq.

Akerlianik sulianik suliaqarnermut tunngaviliisunik najoqqtassanik inatsisitigullu sinaakkutissanik aala-jangersaanermut atatillugu politikkikkut ingerlatsivik aalajangiisumik inisisimasarpoq.

Ataatsimiititaliarsuaq tamanna tunngavigalugu isumaqarpoq suliassat politikkikkut allaffissornikkullu suliarineqartut agguannerat tunngaviit qulaani taaneqartut tunngavigalugit aalajangersarneqassasut, taamaalilluni tunngaviit najoqqtassiallu politikkikkut aalajangerneqartut illuatungaanilu taakkunannga allaffissornikkut aqutsineq ersarissumik immikkoortinnejassallutik.

Suliassat agguataarnerinut tunngaviusoq isumaliutissiisummi "politikkikkut akuliutinnginnissamik tunngavimmik" taaneqarpoq.

Politikkikkut akuliutinnginnissamik tunngaviup atulersinnejarnissaanut naleqqunnerpaq tassaavoq aalisarnerup sinaakkutaata inatsisitigut aalajangersarneqarnissaa, inatsimilu aalajangiisinnassutsip ilamininnguanik taamaallaat Naalakkersuisunut tunniussisoqarluni. Suliakiisoqarpallu tamanna tamak-kiisumik najoqqtassanik aalajangersaanermut tunngassuteqassaaq sulianik aalajangersimasunik suliaqarnermut tunngassuteqaratik. Immikkut akuersissuteqarnissamik politikkikkullu aalajangiisarnissat, assingiinngitsunillu siunertaqartut killilerujussusussaassapput. Nalunaarutit annermik aqqutissiuner-mik-/siunnersuinerterik imaqarnissaat naatsorsuutigineqassapput.

Politikkikkut akuliutinnginnissamik tunngavik aamma allatut anguneqarsinnaavoq, soorlu sulianik aala-jangersimasunik suliaqarnermut tunngaviusussanik aqtsinissamik pilersaarutinik akuersinermi. Aqutsi-nissamik pilersaarutinik allattoqarfik immikkoortumi 3-mi allaaserineqarpoq.

Suliamit suliamut aalajangiisarneq pinnagu, iluaqtissamik nammakiutaasumillu aqtsinermi aalaja-ningiinermut akuerisamik periuseqartoqarnerujartortillugu aqtsinermi aalajangiinermut akuerisamik pe-riuserineqartup apeqqusersorneqarsinnaanera tunngaveerukkaluttuinnassaaq.

2021-imi Naalakkersuisunngortut Isumaliuiteqarput, Kalaallit Nunaanni Aalisarsinnaanermut Akuer-sissutinik Nakkutilliivik (KANUAANA) aqtsivittut naatsorsuunnejassasoq. Tamannalu aalajangiinerit nakkutilliisunit maleruagassanngortinnejassasoq, maanna Naalakkersuisoqarfimmut maalaarutaasin-naalertussaaneranik kinguneqassaaq.

Aalisarnermut Piniarnermullu Naalakkersuisoqarfik qullerpaatut inisisimammat, tassani aalajangiine-rit maalaarutigineqarsinnaassanngillat. Tunuliaqtaasumut oqaaseqaammi "Aalisarnermut inatsimmut tunngatillugu maalaartarfissamik pilersitsisinnaanissamut eqqarsaatersuutit", taaneqarpoq soqutigi-

nassagaluartoq maalaartarfissamik pilersitsisoqarsinnaassappat, taamaasilluni Naalakkersuisoqarfim-miit aalajangikkat maalaarutigineqarsinnaalissallutik.

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup innersuussutigaa makkua aalisarneq pillugu inatsimmut ta-piliunneqassasut:

- **Aalisarneq pillugu aqutsivimmi tunngavissamik aqutsinermi politikkikkut akuliuttussaanngin-nermik tunngavimmik atulersitsisoqassasoq/inerisaasoqassasoq,**
- **Aalisarneq pillugu inatsisissami Naalakkersuisut ataanni akuersissutinut immikkut aqutsiso-qarfimmik pilersitsisoqassasoq, suliassaanik pisinnaatitaaffiinillu inatsimmi ersarissumik maleruagassalimmik, soorlu tamanna isumaliutissiisummi taaneqareersoq, aamma**
- **maalaartarfimmik pilersitsisoqassasoq.**

SQAPK-mit aallartitaasoq ikinnerussuteqarluni aqutsinermi politikkikkut akuliutinnginnissamik tunngavik isumaqtiginngilaa. Sinerissap qanittuani qaleralinnik aalisarneq pillugu qulequttami aqutsinermut tunngasumi SQAPK-mit aallartitaasoq ikinnerussuteqarluni oqariartuutai arlariit ataatsimoortinnejarsimasut innersuussutigineqarput. Taamatuttaaq isumaliutissiisummut ataatsimut ikinnerussuteqarluni oqariartuutaasut assilineri immikkut ilangussatut ilaatinneqarput.

Maalaarfissamik pilersitsinissamut tunngatillugu makkua innersuussutigineqarput:

- **peqataasut saniatigut "inuit imaluunniit peqatigiiffiit nalinginnaasumik soqutigisallit"** maalaarsinnaanissamut periarfissaqassasut;
- **maalaartarfik imatut katitigaassasoq, aalisarnermik inuussutissarsiummit naleqquttuneersut amerlaqatigiit inuillu suliatigut attuumassuteqartut kiisalu siulittaasoq Nunatta Eqqartuussi-veqarfianit innersuussineratigut toqcarneqartoq, kiisalu**
- **maalaartarfissap pilersinneqarnissaanut sinaakkutissat aalajangersarneranni, maalaartarfimmi sorianut piumasaqaataasinnaasut, maalaarnissamut ullut killigititaasut, maalaarnermikinguartitsigallartarnissat kiisalu maalaartarfiup suleriusissaanik sinaakkusersuinissaq isummerfigineqassapput.**

3.2.1 Aalisarsinnaannermut akuersissutinik, pisassiissutinit pigisanik il.il. politikkikkut akuliutinngin-nissamik tunngavik tunngavigalugu tunniussisarnermut ingerlatsiviit suleriaatsillu

Aalisarnermi killilersorneqartumi sumiluunniit aalisarnermi atuisinnaatitaanermik tunniussisarnermi ingerlatsiveqarnissaq pisariaqartinneqartarpooq taamatullu ingerlatsinissamut periutsinik pisariaqarttisoqartarluni. Ingerlatsivik assersuutigalugu tassaasinnaavoq naalakkersuisoqarfik imaluunniit aqut-sisoqarfik suliassanik toqqaannartumik suliarinninnermi politikkimik ingerlatsivimmut annertunerusu-mik annikinnerusumilluunniit qanumut atassuteqartoq. Politikkikkut akuliutinnginnissamik tunngavimmik akuersinerup kinguneraa sinaakkutit malittarisassallu politikkikkut aalajangerneqartut tunngavigalugit aalajangiisoqartarnissaa, politikkikkulli toqqaannartumik sunnisoqartassanan. Pisassiissutinit pigisanik tunniussisarnermut periuseq assersuutigalugu tassaasinnaavoq oqaluttuarisaanermi pisinnaatitaaf-fiit tunngavigalugit aalisarsinnaanermut pisinnaatitaaffinnik tunniussineq.

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup aalisarsinnaanermut pisinnaatitaaffinnik aqutsineq oqaluuse-risimavaa isumaqporlu massakkut aqutsineq politikkikkut akuliutinnginnissamik tunngavimmik naam-massinninngitsoq. Tamanna tunngavigalugu suliassat taakku suliarineqarnissaannut ingerlatsiviit marluk misissorpa, tassa pisassiissutinik toqqorsivik aamma aalisarsinnaanermut akuersissutinik aqutsisoqarfik. Suliassat suliarineqartussat assigittussaassapput, pisassiissutinik toqqorsivik imaluunniit aalisar-sinnaanermut akuersissutinik aqutsisoqarfik akisussaasuussanersoq apeqqutaatinnagu.

Ataatsimiititaliarsuaq "Kalaallit Nunaanni pisassiissutinik aningaasaateqarfik - inuaqatigiit aalisak-kanik pisuussutaannik aqutsineq. Kalaallit Nunaanni aalisarneq pillugu politikkimi pisassiissutinik ka-tersuvimmik pilersitsinissaq atuinerlu pillugit isumaliutit" pillugu tunuliaquatasumik oqaaseqaasiorpoq. Aqutsisoqarfik ingerlatsiviuvooq ilisimaneqarluartoq, taamaammat akuersissutinik aqutsisoqarfik pillugu immikkut suliaqartoqarsimanngilaq.

Aalisarnermik aqtsinermik annertuumik allannguinermut atatillugu pisassiissutinik aningaasaateqarfip aalisarneq pillugu politikkimi inisisimaneranik nalilersuineq tunngavigalugu aqtsineq naleqquttumik aaqqissuunneqarsimanersoq nalilersussallugu naleqqutissaq. Kalaallit Nunaanni Pisassiissutinik aningasaateqarfimmik politikkikkut akuliutinnginnissamik tunngaviup atorneqarnera pingaartillugu aalisarnermik aqtsinerup nutaap ilaaut pilersitsinissap isumaliutigineqarnissaa tassunga atatillugu naleqqussinnaavoq.

Atuisinnaatitaanerup piumasaqaatit aalajangersakkat tunngavigalugit killilimmillu killilikamik tunniuneqartarnissaata saniatigut pisassiissutinik aningaasaateqarfip pisassiissutinillu aqtsisoqarfip politikkikkut akuliutinnginnissamik tunngavik qulakeersinnaassavaat kiisalu uumassusilinnik, aningasaqarnikkut inuillu atugaasigut piujuartitsinermut iluaqutaallutik.

Tulliuttumi ingerlatsiviit taakku marluk, pisassiissutinik aningaasaateqarfik aamma pisassiissutinik aqtsisoqarfik, assersuunneqassapput. Pisassiissutinut pisinnaatitaaffinnik agguaanermut akitsortere-riaatsip atorneqarnera isummersorfigineqassaaq.

Pisassiissutinik aningaasaateqarfik

Pisassiissutinik aningaasaateqarfik atuuffimmigut, inatsisitiguunngitsorlu, aningaasaateqarfimmum nalinginnaasumut tunngaviusumik assersuunneqarsinnaavoq. Pisassiissutinik aningaasaateqarfik pisassiissutinik pisassiissutinillu pigisaqarsinnaavoq, aningaasaateqarfip illu taakku piffissami sukumiinerusumik aalajangerneqartumi aalajangersimasunillu atugassaqartitsilluni tunineqarnissaat, attartortinneqarnissaat imaluunniit atuisinnaatitaanermik neqerooruteqartitsisoqarnissaa qulakeersinnaavaa, soorlu aamma pisassiissutinik pisassiissutinillu pigisanik pissarsisinnaasoq.

Pisassiissutinik aningaasaateqarfip iluatsitsinera aningaasaateqarfip aningaasatigut angusaatigut uuttortarneqarsinnaanngilaq – uuttorneqassananilu, kisiannili aningaasaateqarfip anguniakkanik Aalisarneq pillugu inatsimmi aalajangersarneqartunik siuarsaasunik suliniuteqarnera iliusaalu tunngavigalugit uuttorneqassalluni. Pisassiissutinik aningaasaateqarfimmik pilersitsinermi ataatsimut isigalugu imaluunniit anguniakkat aalajangersimasut mianeriniarlugit inatsisilerinermi, aningaasaqarnermi aaqqis-suussaanelmilu pissutsit eqqarsaatigalugit sukumiisumik piareersaanissaq pisariaqassaaq.

Akuersissutinik Aqtsiveqarfik

Akuersissutinik aqtsiveqarfip suliassat aalisarneq pillugu inatsimmi sukumiinerusumik nassuaaser-neqartut killilerneqartullu suliarisassavai politikkikkullu akuliutinnginnissamik tunngaveqarneq aallaavagalugu aalajangiisassalluni. Tamanna Naalakkersuisut naalakkersuisoqarfilluunniit akuliutitinnagit soorunami pisinnaassaaq. Taarsiullugu siunnersuutigineqarpoq maalaaruteqartarfimmik pilersitsisoqas-sasoq, taannalu taamaalilluni "Aalisarnermut inatsimmut tunngatillugu maalaartarfissamik pilersitsisinnanissamut eqqarsaatersuutit" pillugit ataatsimiittialiarsuup tunuliaqutasunut oqaaseqaataa isumaliutissiisummilu kapitali III naapertorlugit Naalakkersuisunut attaveqarani atutissaq.

Aalajangersimasumik siunnersuutigineqarpoq aqtsisoqarfik taamaattoq aalisarneq pillugu inatsit naapertorlugu inatsimmik aqtsinermik akisussaaffeqassasoq, tassunga ilanngullugit suliassat uku aki-sussaaffigalugit:

- Aalisarsinnaanermut akuersissutinik tunniussisarneq
- Aalisarneq pillugu inatsit naapertorlugu pisassiissutinit pigisanik neqeroortitsisarneq – sinaakkutillu aalisarneq pilugu inatsimmi aalajangersarneqartut imaluunniit tassani piginnaatitsisoqarneratigut malittarisassat aalajangersarneqartut aallaavagalugit agguateqqinnejartarnissaat. Tamanna assersuutigalugu akitsorterusseraatsip atorneqarneratigut pisinnaavoq, tak. ataaniittooq.
- Paasissutissanik katersuisarneq taakkuninngalu pisortat nittartagaanni tamanut saqqummiussesarneq, tak. paasissutissanik katersisarneq taakkuninngalu tamanut saqqummiussesarneq pillugu ataatsimiittialiarsuup innersuussutai.
- Ingerlatsinermik ukiumoortumik nassuaasiortarneq, taannalu Naalakkersuisut Inatsisartunut nassiuutassavaat.

Suliassat ilaasa naalakkersuisoqarfimmit KANUAANA-millu ullumikkut suliarineqartartut aqtsisoqarfimmut taamaattumut nuunneqarnerannik kinguneqassaaq. Oqaatigineqassaaq akisussaaffik qulaani taaneqartoq minnerpaamik aalisarsinnaanermut akuersissutinik aqtsisoqarfimmit akisussaaffigineqassamat tamannalu aalisarneq pillugu inatsimmi allaqqasariaqartoq. Naalakkersuisut aqtsinermi suliassanik allanik aalisarsinnaanermut akuersissutinik aqtsisoqarfimmut suliakkiisinhaassapput, kisiannili akuersissutinik aqtsisoqarfiup suliassaanik arsaarsinnaanagu.

Ataatsimiititaliarsuaq isumaqarpoq akuersissutinik aqtsisoqarfiup ilaatigut politikkikkut akuliutinnginnissamik tunngaveqarneq qulakkeersinnaassagaa ilaatigullu maalaaruteqartarfimmik sumulluunnit atassuteqanngitsumik pilersitsisinnaassasoq. Periutsimi Akileraartarnermut Aqtsisoqarfiup aaqqisuussaanera arlalissuartigut assigaa, tassani suliassanut aalajangersimasunut aamma akuliuttoqarsinnaanani, kiisalu Akileraartarnermut Siunnersuisoqatigiit maalaaruteqartarfittut sumulluunniit attuumasuteqanngitsutut atuullutik.

Periutsimik taamaattumik eqqarsaateqarnermi taamaalluni suliassat uku imatut agguaanneqassapput:

- Inatsisartut inatsisiortutut,
- Naalakkersuisut (naalakkersuisoqarfillu) aalisarneq pillugu inatsimmi piginnaatisineq naapertorlugu kinaassusersiunngitsumik tunngaveqartunik itisiliillutik nalunaarusiorsinnaassapput,
- Aalisarsinnaanermut akuersissutinik allaffissornikkut aqtsineq aqtsisoqarfimmi sumulluunniit attuumassuteqanngitsumiissaq, kiisalu
- tamassuma kingorna nakkutilliineq KANUAANA-mit ingerlanneqassaaq.

Pisassiissutinik aningaasaateqarfik illuani akuersissutinik aqtsisoqarfik

Pisassissutinik toqqorsiviup akuersissutinillu aqtsisoqarfiup akisussaaffigisinnaasaat ataani allatorneqarput:

1. Pisassiissutinik atuisinnaatitaanerup siamarneqarnissaa
2. Aaqqissuuussaanermik naleqqussaaneq
3. Aalisartut inuusuttut ajornanginnerusumik aalisalersinnaanissaat
4. Misileraalluni aalisarnerit
5. Pisassiissutinit pigisanik (immaqalu ukiumut pisassiissutinik) tuniniaasarnerup erseqqarinnerunissaa killilersornissaalu, tassunga ilangullugit pisassiissutinik ukiuni arlalinni atuinnginnermi inatsimmi aalajangersakkanik atuutilersitsinermut atatillugu pisassiissutinit pigisanik utertitsinissaq imaluunniit piffissap naleqquttumik sivisussuseqartup kingorna utertitsinissaq (immaqa utertitsiartuaarnissaq) pillugit inatsimmi aalajangersakkatigut.

1 pillugu. Pisassissutinik atuisinnaatitaanerup siamarnera

Pisassiissutinik aningaasaateqarfik pisassiissutinit pigisanik pisiortortarneq tuniniaasarnerlu atorlugit siammaanermik tunngaviusumik siuarsaqataasinnaavoq. Pisassiissutinik aningaasaateqarfik pisassiissutinit pigisanik tuniniaasarnermk aamma akisussaaffilerneqarsinnaavoq assersuutigalugu pisassiissutinik tuniniaasarfimmik aaqqissuuussinikkut, akitsorterussisarnikkut imaluunniit pisassiissutinit pigisanik attartortitsinikkut. Akuersissutinik aqtsisoqarfik suliassanik taakkuningga suliakerneqarsinnaassaaq.

2 pillugu. Aaqqissuuussaanermik naleqqussaaneq

Pisassiissutinit pigisanik naleqquttumik aningaasaliinissamut aningaasalitsisoqarnerani taarsigas-sarsitsisarnerup killilersorneqarnera pissutigalugu taamaallunilu aaqqissuuussaanerup naleqqussarnissaata qulakkeerneqarnissaanik ajornartorsiortoqassappat, pisassiissutinik aningaasaateqarfik qitiusumik inissismasinnaavoq, kisianni aaqqissuuussaanermik naleqqussaannginnermut pissutaasut tamatigut isiginiarneqartariaqarput. Tamanna assersuutigalugu naleqqutinngitsunik killilersuinermk pissuteqarpat, pisassiissutinik aningaasaateqarfip aningaasaqarnikkut periarfissai atornagit taakku aaqqinnejqassapput.

Sinaakkutit siunertanut ilusilorsorneqarpata akuersissutinik aqutsisoqarfiup suliassat taakku sulia-
risinnaassavai, akuersissutinilli aqutsisoqarfik aningaasalersuisarneq eqqarsaatigalugu taamatut
suliaqarsinnaassanngilaq.

3 pillugu. Aalisartut inuusuttut ajornannginnerusumik aalisalersinnaanissaat

Pisassiissutinik toqqorsivik aalisartut inuusuttut ajornannginnerusumik aalisalersinnejarsinnaanerat
pillugu anguniakkamik eqatsumik paasiuminartumillu piviusunngortitseqataasinnaavoq. Tamatu-
manili aalisarneq pillugu politikkimut atuuttumut akerliunngitsumik imminut atatitsinissap isiginiar-
neqarnissaa aamma pingaaruteqarpoq. Pisassiissutinik aningaasaateqarfiusinnaasup suliassarisin-
naasai inuusuttut aalisartut ajornannginnerusumik aalisalersinnaanerannut tunngatillugu aalisarneq
pillugu inatsisip avataaniittunik tapiissuteqartarnermik aaqqissuussinerit aalajangersimasunik siu-
nertaqtut siunissami allaffissornikkut aqunneqarsinnaanerannut atatinneqarluarsinnaapput.

Akuersissutinik aqutsisoqarfik suliassat assinginik tunngaviusumik suliakkerneqarsinnaavoq, naliler-
neqarporli aalisartut inuusuttut ajornannginnerusumik aalisalernissaannut tamatigoortumik sinaak-
kusiinissaq eqqarsaatigalugu aningaasaateqarfiup pisassiissutinit pigisanik uninngasutai atorlugit
ingerlatsisinnaanerussasoq.

4 pillugu. Misileraalluni aalisarnerit

Misileraalluni aalisarneq nalorninartoqartorujussuuvoq, tassanilu pisassiissutinik aningaasaateqarfik
ajutoorfiusinnaasunik qulaajaqaataasinnaavoq, taamaalilluni misileraalluni aalisarnermik sapinngisa-
mik aningaasartutikinnerpaamik ingerlatseqataasinnaalluni.

Akuersissutinik aqutsiveqarfiup suliassat assinginik suliakkerneqarsinnaassasaoq nalilerneqarpoq.

5 pillugu. Erseqqarissuutitsineq

Pisassiissutinik aningaasaateqarfiup ersarissunik malittarisassaqartup, erseqqaritsitsisup sumul-
luunniillu attuumassuteqanngitsunik ulluinnarni aqutsisoqartup erseqqarissuutitsineq annertusisini-
naavaa politikkikkullu akuliutinnginnissamik tunngaveqarneq aallaavigalugu sumulluunniit attuumas-
uteqarani ingerlatsisussaalluni. Sinaakkutit politikkikkut aalajangersarneqassapput.

Akuersissutinik aqutsisoqarfiup politikkikkut akuliutinnginnissamik tunngaveqarnermik atuutsitsi-
nikkut taamatut erseqqarissuutitsinissaq qulakteersinnaassavai.

Aalisarsinnaatitaanernik agguassisarnernut periutsit pillugit isumaliutit

Ataatsimiititaliarsuup paasivaa aalisarneq pillugu politikkimi anguniagassatut kissaatigineqartut
anguneqarnissaannut pisassiissutinik aningaasaateqarfimmik sakkutut atuisinnaaneq suliassaasaoq
ajornaatsuinnaangitsoq, ilaatigut aalisarneq pillugu politikkip nutaamik aaqqissuunneqarnissaa pissuti-
galugu. Akerlianik ingerlatsivik soorlu akuersissutinik aqutsisoqarfik ingerlatsiviussaaq ilisimaneqartoq.
Pisassiissutinik aningaasaateqarfiup imaluunniit akuersissutinik aqutsisoqarfiup suliassaasa pingaar-
nerit ilai tassaassapput politikkikkut sinaakkusiarineqartut iluanni aningaasaqarnerlu kisiat pinnagu
eqqarsaatigisassat allat ilanngulligit, pisassiissutit pisassiissutinilli pigisat aamma aalisarsinnaanermik
pigisaqtunit atorneqarnissaasa qulakteerneqarnissaat.

Neqeroortitsinikkut akitsortereriaaseq

Pisassiissutinik aningaasaateqarfik imaluunniit akuersissutinik aqutsisoqarfik aqqutigalugu pisassiissu-
tinik atuisinnaatitaanerit utertinneqartut agguanneqartarnerat apeqqutaatinnagu akitsortereriaatsitut
ittup isumaliutigineqarnissaaleqqutissaaq. Taamatut ittoq assigiinngitsorpassuarnik ilusilorsorne-
qarsinnaavoq. Tassaasinnaavoq neqeroortitsisarnermi nalinginnaasumi piumasqaatit immikkualuttun-
ngortitat atorlugit akissuteqarnikkut toqqaannartumik ammasumik neqerooruteqartitsisarneq imaluun-
niit matoqqasumik neqeroruteqartitsisarneq. Isumaliutit taakku assingi aalisarnerni ataasiakkaani
tunngaviusumik pisariaqarput, kisiannili imaanngilaq periutsip taassuma assinga aalisarnernut tamanut
pitsaanerpajussasoq.

Akitsorterisarnermik, neqerooruteqartitsisarnermik attartortitsinermilluunniit atuinnginnermi neqerooru-
teqartitsisarnerit assigiinngitsut sukumiinerusumik nalilorsorneqassapput. Qulaaniittuni aalisarneq
pillugu inatsisisami akitsortereriaatsimik pilersitsinissamik piginnaatitsinissaq pisariaqarpoq. Tamas-

suma kingunerissavaa Naalakkersuisut pisassiissutinit pigisanik akitsorterinertermut nalunaarutikkut piumasaqaatinik sukumiinerusunik aalajangersaagajuttarnissaat, akuersissutinillu aqtsisoqarfik nam-mineq neqeroortitsinermik aqtsisuussalluni tamassummingalu aqtsinertermut tunngatillugu maalaaruti-gineqarsinnaasut maalaaruteqartarfimmit arlaannulluunniit attuumassuteqanngitsumit sularineqartas-sallutik.

Aalisartut umiarsuaateqarfiillu suliamut attuumassuteqarsinnaasut akornanni toqqaannartumik isumaqatigiinniarnerisigut pisassiissutinit pigisanik utertitsisarneq.

Periusaasinnaasoq tassaavoq aalisartut umiarsuaatileqatigiiffiillu suliamut attuumassuteqarsinnaasut toqqaannartumik isumaqatigiinniarnerisigut pisassiissutinit pigisanik tunniussisarneq. Periutsimi taa-mattumi pisassiissutinit pigisanik tuniniaanermi neqeroortitsinermut pisortallu nittartagaat siusinne-rusukkut taaneqartoq aqqutigalugu ukiumut pisassiissutinik tuniniaasarnertermut tunngatillugu erseqqa-rissuutitsinissaq tunngavagineqartariaqarpooq.

Oqallinneq isumaliutillu

Aalisarnernut ataasiakkaanut isumaliutigineqartariaqartut tunngavimmikkut assigiippu, aalisarnernili tamani imaanngilaq neqeroortitseriaatsit, attartortitseriaatsit isumaqatigiinnariaatsillu assigiit tama-nut pitsaannerussasut.

Akitsorterusseriaatsimik atuilinnginnermi akitsortereriaatsit assigiinngitsut sukumiinerusumik naliler-sorneqassappu, periutsillu taamaattut assersuutigalugu isumaqatigiinnariaatsinut sanilliunneqassal-lutik.

Periutsit assigiinngitsut akornanni toqqaaneq pillugu politikkikkut aalajangernertermut atatillugu naam-massisaqarsinnaassutsip pisortallu isertitaasa akornanni oqimaaqatigiissitsinissaq politikkikkullu aku-liutinnginnissamik tunngavimmik atuinikkut erseqqrissuutitisinissap qulakkeerneqarnissaata isiginiar-neqarnissaa pingaaruteqarpooq.

Pisassiissutinik aningaasaateqarfimmik atuineq nunat tamat akornanni ilisimaneqanngilaq, naak Nor-gemi tamanna pillugu eqqarsaateqartoqarnikuugaluartoq, tamannali maannamut piviusunngortinnejnar-nikuunngilaq.

Pisassiissutinit pigisanik neqeroortitsinermi akitsortereriaatsimik atuineq Savalimmiuni iluatsitsiviaval-laarnikuunngilaq. Tamassuminnga atuineq nunanit allanit atuisinnaatitaanermik kinguneqarsinnaavoq. Tamanna akerleriiffiusinnaavoq immaqalumi politikkikkut kissaatigineqarani akitsortereriaatsimullu aamma piumasaqaataanani. Akerlianik akitsortereriaatsimik atuissagaanni unammilleqatigiivinnissaq pisariaqarpooq. Tamanna Kalaallit Nunaanni aalisarnerni annertuumik aningaasaqarnissamik pisariaqar-fiusumi nalorninartussaavoq, kisiannili pissuseq taanna qanorluunniit pisoqaraluarpat agguasseriaat-simi periutsimik toqqaaneq apeqqutaatinnagu annertunerusumik annikinnerusumillu atuuppoq. Akit-sortereriaatsimi agguanermilu allatut periuseqarnermi umiarsuaatileqatigiiffiit namminersortut ingerlatseqatigiiffiillu pisortanit pigineqartut akornanni equngasumik unammilleqatigiittoqannginnissaa qulakkeerneqassaaq, ingerlatseqatigiiffimmi kingullermi taaneqartumi piginnittuunkut atugassariti-taasut niuernermi piumasaqaatit sakkortuut kisiisa tunngaviginagit allatut niuernissamut periafissaqar-toqarsinnaammat.

Akitsortereriaaseq killilersorneqanngitsumik ammasumillu akitsorterinertermi ikittuinnaat aalisalerneru-nissaannik kinguneqarsinnaavoq, tamannali pisassiissutit qummut killilernerisigut aqunneqarsinnaavoq. Kiap atuisinnaatitaanermik pisisinnaanera pillugu akitsorterinertermut piumasaqaateqartoqassappat, akerlianik pisuussutinit iluanaarutit appiarnerannik kinguneqassaaq. Akitsortereriaatsimik atuinertermi taamaalilluni tamassumunnga piumasaqaatinik aalajangersaanermi politikkikkut oqimaaqatigiissitsi-soqassaaq.

Aalisartut umiarsuaatileqatigiiffiillu suliamut attuumassuteqarsinnaasut toqqaannartumik isumaqati-giinniarnerisigut pisassiissutinit pigisanik utertitsineq, nittartakkakkut ammasumik neqeroortitsineq aallaavigalugu immikkut tamassumunnga akitsuusiisoqanngippat piffissamut aalajangersimasumut at-tartorsinnaatitaanermut pisortat akiliisitsinissaannik assinganik periafissiisinnaassaaq.

Aalisarneq pillugu Ataatsimiitaliarsuup paasivaa, aalisarneq pillugu politikkimi anguniakkutut taane-qartuni aamma tunngavittut taaneqartuni pisassiissutinik aqutsinermut maannakkut sinaakkutit allan-ngortinneqarnissaannik pisariaqartitsisoqassasoq, taamaalilluni politikkikkut akuliutinnginnissaq ataqeqassalluni, kiisalu politikkikkut piffissamut sivisuumut anguniakkat qulakkeerneqassallutik periuserlu taaneqartoq sorleq aalisarnerni assiginnngitsuni pitsaanerpaatut isigineqarnersoq sukumiinerusumik nalilorsorneqassalluni.

Aalisarneq pillugu Ataatsimiitaliarsuup inassuteqaatai

Ataatsimiitaliarsuaq naliliivoq suliassat pisassiissutinik aningaasaateqarfimmit suliarineqarsin-naasut akuersissutinillu aqtsisoqarfimmit suliarineqarsinnaasut kiisalu akuersissutinik aqtsisoqarfegarnissaq innersuussutigalugu. Assiginnngissut annertunerpaaq politikkikkut akuliutinnginnissa-mut tunngavimmut aqutsinermilu pissutsinut attuumassuteqarsinnaapput.

Aalisarneq pillugu Ataatsimititaliarsuup innersuussutigaa lnatsisartut Naalakkersuisullu aalisarner-mut sinaakkutinik aalajangigaannik teknikkikkut aqtsisussamik akuersissutinik aqtsisoqarfimmik pilersitsisoqassasoq.

Akuersissutinik aqtsisoqarfik pillugu tunuliaqtaasunut oqaaseqaasiortoqarsimanngimmat innersus-sut ataani itisilerneqarpoq.

Aqtsisoqarfik Aalisarnermut Naalakkersuisoqarfiup ataaniissaaq, kisiannili aalisarneq pillugu inatsit nalunaarutillu naapertorlugit aalajangiinernut Aalisarnermut Naalakkersuisoqarfik sunniisinnaassanani, tassa Aalisarnermut Naalakkersuisoqarfik aalajangiisussaanngimmat. Suliassaqarfinnik agguanermi, aqtsisoqarfik naalakkersuisoqarfiup ataaniittussaalluni, aqtsisoqarfimmit aalajangerneqartunik inatsisitigut aalajangigaanngitsunik qulliunerusunut suliassanngortitsinissamut tunngavissaqassalluni. Politikkikkut akuliutiginnginnissamik tunngavik isiginiarlugu siunnersuutigineqarpoq maalaaruteqar-tarfimmik sumulluunniit attuumassuteqanngitsumik pilersitsisoqassasoq. Tamassuma aalajangiinerit taamaattut pillugit qulliunerusunut suliassangortitsisoqarsinnaannginnera kingunerissavaa. Akerlianik maalaaruteqartarfimmut maalaaruteqartoqarsinnaassaaq, takuuk kapitali III.

Aqtsinermi allagaatit ilaat qulliunerusumut suliassanngortitsisinnanaermut ilaanngitsut taaneqarsin-naapput aalisarsinnaanermut akuersissutinik tunniussineq, pisassiissutinit pigisanik sinneruttunik ag-guaasseqqinneaq, pisassiissutinik ukiumit ukiumut nuussisinnaaneq, ukiumut pisassiissutinik tunniussi-nerit, paassisutissanik il.il. katersuineq tamanullu saqqummiineq pillugit aalajangiinerit.

Aalisarneq pillugu Atatsimiitaliarsuaq pisassiissutinit pigisanik aamma aalisarsinnaanermut akuersis-sutinik tunniussarnermik oqallinnermini aamma aalisarneq pillugu inatsisissami pisassiissutinit pigisa-nik sinneruttunik agguasseqqittarsinnaanermut periarfissaqarnermik akitsorterussinerit pillugit isu-maliuteqarnikuovoq. Pissutsit eqqarsaatigalugit Naalakkersuisut pisassiissutinit pigisanik sinneruttunik agguasseqqittarneq pillugu nalunaarutikkut sukumiinerusunik malittarisassiorissaanut piginnaatitsi-soqarsinnaavoq. Aalajangersagassanik piareersaanermi pisassiissutinit pigisanik kinaassusersioranilu atugassaqartitsilluni neqerooruteqarnermi eqqortinnejartutut upternarsarneqartussanik politikkikkut aalajangersarneqartunik atugassaqartitsilluni tuniniarneqartunik neqeroortitsisarnissaq allaqqasar-qarpoq. Tamassuman ersarissuutitsinissaq ingerlatsisullu tamarmik assigjimmik atugassaqartinnissaat qulakkeerniarlugu.

3.3 Aalisakkanik nungusaataanngitsumik atuineq aalisarnermik aqtsinermi tunngavittut

Aalisakkanik pisuussutit pinngortitami pisuussutitut inuiaqatigiit atugarissaarnerannut pingaaruteqar-luinnarput. Siunissami aalisakkanik nungusaataanngitsumik atuineq maannakkut siunissamilu kingu-aariit atugarissaarnerannut tunngavittut pingaaruteqarput. Aalisarneq pillugu Atatsimiitaliarsuup aalisakkanik nungusaataanngitsumik atuineq aalisarnermik aqtsinermi tunngavittut isigaa. Tamanna Aalisarneq pillugu Atatsimiitaliarsuup sulinissaanut tunngavissiamut naapertuulluinnarpoq, tassani allaqqavoq ataatsimiitaliarsuaq laatigut aalisarneq pillugu politikkimi pingarnertut tunngaviit uku aallaavigalugit sulissasoq:

"Aalisarneq aalisakkat amerliartoqqinnissaat annertunerpaamillu atuineq qulakkeerniarlugit aalisakkanik pisuussutinik peqassutsikkut nungusaataanngitsumik atuineq tunngavigalugu ingerlanneqassaaq, aalisarneq taamaalilluni qaqqugorsuarmulluunniit suliffissaqartitsinermut inuiqaqtigilli aningasaqarnerannut suli tapersiisinnaaniassammatt."

Aalisakkanik pisuussutinik uumassusilinnik nungusaataanngitsumik atuineq sulinissamut tunngavissami maannakkulluunniit aalisarneq pillugu inatsimmi nassuiaaserneqarnikuunngilaq. Kisiannili nunat tamat isumaqatigiissutaanni arlalinni aalisagaqassutsimi nungusaataanngitsumik atuinermut sinaakkusiisoqarnikuuvooq. Nunat tamat isumaqatigiissutaat pingaerterit tassaapput;

- Imariit pillugit FN-imi isumaqatigiissut (UNCLOS) 1982-imeersoq, tassani ilaatigut nungusaataanngitsumik annertunerpaamik atorluaanissaq (MSY) pillugu anguniagaq aallaavigalugu aalisarnerit aqunneqarnissaat piumasaqataalluni.
- Aalisarneq pillugu FN-imi isumaqatigiissut (UN Straddling Fish Stock Agreement) 1995-imeersoq, tassani Imariit pillugit Isumaqatigiissutip atuutilersinneqarnissaat ilaatigullu mianersortumik pisusilersortarnermik tunngaviup (precautionary approach) aamma MSY-p atorneqarnissaannut najoqqtassianik imalik.
- FAO Code of Conduct for Responsible Fisheries 1995-imeersoq. Pissuserissaarnissamik tunngavimmi FN-imi Aalisarneq pillugu isumaqatigiissut malitseqartinneqarpoq aalisarnerillu pigiinnarnissaannut, aqunneqarnerinut ineriartortinneqarnerannullu tunngaviit pitsaassutillu aalajanger-sarneqarlutik.
- Uumassusillit assigiiinngiäarnerat pillugu FN-imi isumaqatigiissut (CBD) 2002-meersoq, ilaatigut pinngortitami ataqtigiiñeq tunngavigalugu iliuuseqariaatsikkut (ecosystem approach) uumassusillit assigiiinngiäarnerisa pigiinnarneqarnissaat pineqarluni. 2011-mit 2020-mut periusissiaq CBD-mit 2010-mi akuerineqarpoq, ilaatigut sumiiffiit matoqgasut atorlugit immap 10 %-iata al-lanngortinneqannginnissaat siunertaalluni.

Isumaqatigiissutini qulaaniittuni tunngaviit pingaerterit pingasut imatut eqqikkarneqarsinnaapput:

- Mianersortumik iliuuseqarnissamut tunngavik (precautionary approach),
- Nungusaataanngitsumik annertunerpaamik atorluaneq (MSY), aamma
- Pinngortitami ataqtigiiñeq tunngavigalugit iliuuseqartarneq (ecosystem approach).

Taakku oqallisissami itisilerneqarput. Immikkoortut pingaerterit uani uteqqinnejassapput, tassa pingaernertut tunnguvummata kiisalu Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup inassuteqaataani pingaa-ruqearmata.

3.3.1 Mianersortumik iliuuseqarnissamut tunngavik MSY

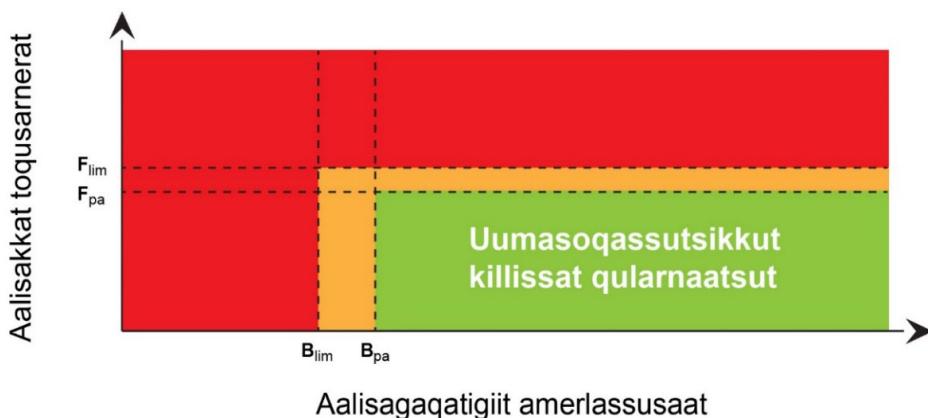
Mianersortumik iliuuseqarnissamut tunngavik malillugu aalisarnernik aqtsinermi pisuussutit peqassutsip qularnaatsup killingata iluaniissapput (safe biological limits). Tassa aalisagaqtigiiñeq nissaasa qulakkeernissaat tunngavigalugu amerlassuseqassapput, aalisarnerlu aalisagaqtigiiñeq amerliartornissaannut oqimaaqtigiiñeqassaaq. Aalisarneq pillugu FN-imi isumaqatigiissut mianersortumik iliuuseqarnissamut tunngavimmik nassuaasiornermut atuinermullu ilitsersuutinik imaqarpoq, tassunga ilanngullugu aalisagaqtigiiñeq aalisagaqassutsip qularnaatsup iluaniinnissaata qulakkeernissaanut uuttuu-tissat atorneqarnerat.

Takussutissami 10-mi ataaniittumi uuttuitissat aalisagaqassutsillu qularnaatsup iluaniinnissaanut killingi takussusersiorneqarput. Aalisagaqtigiiñeq nissaasa uumassusilinni qularnaalluartup killingata iluanissappata, tassa qorsuup iluani, aalisagaqtigiiñeq annertunerpaamik amerliartornissaasa qulakkeernissaanut amerlassuseqassapput. Tassa killissamut nalinga (Blim), tassani aalisakkat suffisut ikippal-laarnerat pissutigalugu amerliartornerata sunnernerlunneqarfia, qaangissavaat. Peqatigitillugu aalisarneq imak annertugissanngilaq aalisagaqassutsip killinga Blimi sinnissanagu. Aalisarnerup qummut killinga taaneqarpoq Flim.

Aalisagaqassutsip aalisarnerullu annertussusianik naliliinermi nalorninartut sillimaffiginiarlugit Blim

aamma Flim nalornissutit annertussusiisa assigisaanik sillimaffeqartinneqarput. Aalisagaqassutsip ammut killinga taaneqarpoq Bpa (precautionary biomasse) Blimimiillu annertunerulluni. Aalisarnermut uuttuut taassuma assinga taaneqarpoq Fpa appasinnerullunilu taamaalilluni Flim-imit akimmisaarnar-toqarnerulluni.

Takussutissiaq 10. Aalisagaqassutsimi killinut qularnaatsunut tunngatillugu aalisagaqassutsimik nali-lersuinermi tunngaviit Nunat Tamat Akornanni Immamik Ilisimatusarnermi Siunnersuisoqatigiit (ICES) atugaat.

Takussutissiamut nassuaat: Piujuartitsisumik annertunerpaamik pissarsiat (MSY) nassuaaserneqartoq tassaavoq, pisat amerla-nerpaafissaat aalisagaqtigiiinnik piffissami sivisuumi pisarineqarsinnaasut. Aalisagaqatigiiit aalisagaqassutsip qularnaatsuunis-saanut killingata iluaniittariaqarpoq, kisiannili piujuartitsisumik annertunerpaamik pissarsiaqarnissap qulakeernissaanut nam-minermut naammannani. MSY qorsuup iluaniippoq, kisiannili sumeerpiaqinneranut aalisagaqtigiiinnik qanoq aalisagaqartiginera aalisarnermullu periusissiaq toqcarneqartoq apeqqutaapput. Teknikkikku itisilineq pillugu Oqallissiammi qupperneq 26 takuuk.

Allagartalersuisarnermik aaqqissuussinerit, tassunga ilanngullugu Marine Stewardship Council (MSC)
 Nunat tamat akornanni pitsaassutsit naapertorlugit aalisarnernik aqtsineq pisat tuniniarneqartarne-rannut pingaaruteqartorujussuuvooq. Marine Stewardship Council tassunga atatillugu nunat tamat akor-nanni aningaaasnanniuutanngitsumik suleqatigiiffik pingaaruteqartoq, aalisarnernut meqqiliisarnermik allagartaliisarnermillu ineriertortitsinikuuvooq. MSC nunat tamat akornanni meqqiliisarnerni siuttuuvoq pisiniarfissuarnillu arlalissuarnit akuerisaalluni, taamaammallu tuniniaasarnermut taamaalillunilu akinut pingaaruteqarsinnaalluni. MSC aalisarnerit qanoq allagartalersornissaannut arlalinnik piumasaqaate-qarpoq, tassani piumasaqaatit aalisagaqassutsip imminut nappassinnaanissaannut, pinngortitami sunneeqatigiittarnermik sunniisarnerit aqtsinerullu sunniuteqarneranut tunngallutik. MSC-milli alla-gartaliinerit imaanngilaq piujuartitsisumik tunngaveqarluni aalisarnermik aqtsineq MSY-p assinganik annertussusilimmik aalisartoqarneranik qulakeerinissutaanngilaq, allagartaliinermi pissutsit allat ilaatinneqartarmata.

3.3.2 Aqtsinermut pilersaarutit

Aalisagaqatigiinnik/aalisarnermik aqtsinermut periusissiaq aqtsinermut pilersaarutikkut piviusun-ngortinnejqarajuttarpoq, takuuq Tunuliaquaasumik oqaaseqaat (Aqtsinissamat pilersaarusrornermi su-leriaaseq pitsaanaerpaamik suliaqarneq). Aqtsinermut pilersaarummi nalinginnaasumik siunissamat si-visuumut anguniagaqartoqartarpoq, tassaagajuttarlutillu aalisarnermi malittarisassat TAC-mik aalajan-giinkut aalisarnissamat qanoq periarfissaqarnermik allaaserinniffiusartoq. Tamassuma saniatigut pi-sat agguanneqarnissaat, aalisarfinni aalisarsinnaaneq nakkutillinermilu apeqqutit aamma aalisarnermi atortut, sumiifinnik killilersuinerup pisallu katitigaanerisa ilusilersonerinut teknikkikku malittarisas-sanik pilersarutit imaqarajuttarput. Teknikkikku malittarisassat aalisagaqatiigiinnut pineqartunut tun-nagasinnaapput aalisarnerullu pinngortitami ataqtigiiinnermut sunniutaasa annikillisinnejqarnissaannut tunngasinnaallutik.

3.3.3 Maannakkut Aqtsineq

Aalisarnernik aqutsinermi TAC (Total Allowable Catch) aamma aalisagaqatigiinnut pingaanernut pisasiissutit atorlugit teknikkikkut malittarisassat assersuutigalugu aalisarnermi atortut, sumiiffinnik killilersuinerup pisallu katitigaanerisa ilusilorsornissaannut piumasaqaatit ilanggullugit aalisarsinnaanermut killilfersuineq ullumikkut tunngavigineqarpoq.

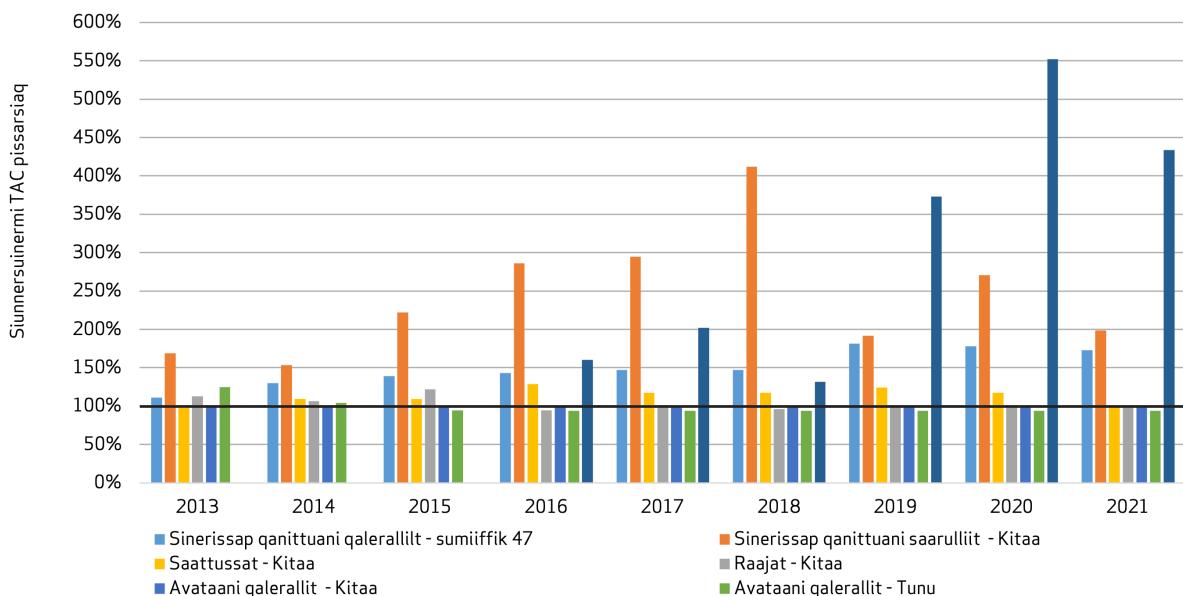
Ilangussaq C-mi takussutissiami takuneqarsinnaapput, Kalaallit Nunaanni aalisagaqatigiit, taakku uuttuutinut tunngatillugu killiffii, kikkut ilisimatuussutsikkut siunnersuisarnermut akisussaasuunerat TAC-millu aqutsinermi aalisagaqatigiit ilaandersut pillugit piffissamullu sivusuumut aqutsinermut pilersaaruteqartoqarnersoq.

Pinngortitaleriffimmit, NAFO-mit (Northwest Atlantic Fisheries Organization) ICES-imillu (Nunat Tamat Akornanni Immamik Ilisimatusarnermi Siunnersuisoqatigiit, tuluttut International Council for Exploration of the Sea) biologit siunnersuisarnerat, Kalaallit Nunaanni TAC-p pisassiissutilu aalajangerneqartarnerannut tunngaviusut, mianersornissamik tunngavimmik aallaaveqarpoq, piujuartitsisumillu annertunerpaamik pissarsiaqartarnissamut (MSY) sammilluni. Taamaammat TAC-t aalajangerneqarnerannut ilisimatuussutsikkut aalajangiinermut tunngavik nunat tamat akornanni pitsaassutsimut ataatsimut isigalugu naapertuuppoq.

Aalisagaqatigiit/aalisarnerit qulaani allaaserineqartut tunngavigalugit siunissamut sivisuumut aqutsinermik pilersaarutinik tunngaveqartut, aalisarnerup pisqaqarnissamullu periarfissat ullumikkut oqimaaqatigiissinneqartarput. Taamaammat aalisarnerit aalisagaqatigillu piujuartitsisumik atorneqartarput aningaasaqarnikkullu piujuartitsisumik aalisarnerup qulakteernissaanut tunngaviulluni. Aalisagaqatigiini/aalisarnerni tunngaviiit taaneqartut tunngavigalugit siunissamut sivisuumut aqutsinermut pilersaursiorfigineqarnikuunngitsuni pissutsit assiginnigiaarnerupput.

Takussutissiaq 11-mi ilangussamilu C-mi aalisarnerni pingarerni arlalinni piujuartitsisumik atuisoqanngitsoq takuneqarsinnaavoq.

Takussutissiaq 11. Aalisagaqatigiinnik toqcarneqartunik biologit pisassiissutissatut innersuustaannut atatillugu TAC-it inissinneqarsimasut, 2013-2021.

Aallerfik: APN.

Nassuaat: Titarerup sanimukartup 100 pct.-p nalaanittup takutippaa, TAC-p siunnersuineq assigigaa, imatut paasillu piujuartitsisumik pisassiissutinik aalajangiineq.

Sinerissap qanittuani saarullinniarnissamut ICES siunnersuisartuuvoq, taamaattorli sinerissap qanittuani pisaasimasut affaannaat sinerissap qanittuani saarullittassaneersuupput. Pinngortitaleriffiup nali-

lerpaa sinerissap qanittuani 5.283 tonsinik pisaqartoqassappat, sinerissap qanittuani katillugu 10.566 tonsinik saarullinnik pisaqartoqassasoq, saarullittat affaat sinerissap qanittuani pisarineqassammata, pisallu affaat avataani pisarineqartussaassammata. Taamaattumik 2019-2021 siunnersuineq taamatut aaqqiivigineqarnikuuvooq.

Kalaallit Nunaata Kitaani raajartassat kalaallit kilisaataataannut, aalisarnermi isumaqatigiissut malillugu EU-mut Canadamullu aggurarneqarput. MSC aallaavigalugu Kalaallit Nunaannit Canada ukiumut TAC-mit 3 procentit tunniunneqartarput, tamatumunngalu pissutaasut ilagaat Kalaallit Nunaata Kitaani raajat Canadap imartaani annikitsumit pisuusarmata. Taamaattorli Kalaallit Nunaata Canadallu akornanni Canadap pisassaasa annertussusaat pillugu isumaqatigiissuteqartoqarnikuunngilaq. Canadap imartaminni procentit pingasuinnaat pisassiissutaasarnerat akuerisinnaanngilaat, taamaattumillu namminneerlutik innersuussutaasunit Kitaanit raajartassat 14-17 procentinik imminnut pisassittarput. Canadap namminersuutigalugu imartaminni 14-17 procentinik imminnut pisassittarnerata innersuussutaasut angullugit TAC-p annertunerulersarneranuit ilapittuutaapput. Canadamili ukiuni kingullerni tonsialuinnaat kilisanneqartarput, taamaattumillu imminnut pisassittarnerat suli annertunerusumik malunniuteqarneq ajorpoq. Canadap Kalaallit Nunaatalu Canadap pisassaasa annertussusisaat pillugu isumaqatigiissuteqanngip-pata Kalaallit Nunaata Kitaani raajat MSC-qartinneqarnerannut sunniuteqarsinnaavoq. Kalaallit Nunaata Kitaani raajanut TAC takussutissiaq 11-mi takuneqarsinnaasutut ukiut ilaanni innersuussutaasunit annertunerullutillu annikinnerusarnerannut pissutaavoq aqutsinissamut pilersaarut aallaavigalugu TAC ukiup siuliani pisaasimasunit annertusinagillu annikillineqarsinnaannginnerat. 2021-2025 aqutsinissamut pilersaarummi ukiup siulianit pisaasunit TAC 12,5 procentinik annikillisinnagillu annertusineqarsin-naassanngillat.

Takussutissiami 11-mi saattuat pillugit sumiiffinni innersuussisoqarfiusartunit taamaallaat naatsorsorneqarsimapput. Kalaallit Nunaata Kitaata avataani qaleralinniarnermut TAC-mik naatsorsuisarneq Kalaallit Nunaanni Canadamilu innersuussutit TAC-ltu aallaavigaluit naatsorsorneqartarput. Kalaallit Nunaata Canadallu isumaqatigiissutaat aallaavigalugu nunat marluullutik Kalaallit Nunaata Kitaani Canadamilu TAC annertoqqatigiimmik avittarpaat.

Kalaallit Nunaata Kangiani qalerallit pillugit naatsorsuisarnermi Islandimi, Kalaallit Nunaanni Savalim-miunilu innersuussutaasut TAC-lu katinneri aallaavigalugit naatsorsuusiorqartarpoq (Islandip Kalaallit Nunaatalu isumaqatigiissutaat malillugu TAC tamarmiusut aallaavigalugit Island 54,6 procentinik Kalaallit Nunaallu 37,6 procentinik pissarsisarput). 2015-2021-mut innersuussinermit TAC 6 procentimik appasinneruneranuit pissutaavoq taakku annertussusaat Savalimmiunt illuartinneqarmata. Savalimmiut isumaqatigiissummut peqataanngillat, qaleralinnullu pisassiisinnaanatik, ullulli aalisarfiusinnaasut atortarlugit.

2016 sioqqullugu avataani saarullinniarneq pillugu Kalaallit Nunaata Kitaani Kangianilu innersuussisarneq ICES-imit ingerlanneqarpoq, innersuussutaasimallunilu 2013-2015-imi "aalisartoqassangitsoq". Pinngortitaleriffik Kalaallit Nunaata Kangiani avataani saarullinniartarnermut 2016-mit siunnersuuteqartarpoq.

Takussutissaq 11 naapertorlugu pingarnertut aalisarneq (sinerissap qanittuani qaleralinniarneq saarullinniarnerlu) biologit innersuussineranit TAC annertuneraungaatsiarpoq. Aalisarnerit aningaasarsiorfigineqarluartut eqqarsaatigalugit aamma taamaappoq, ajornartorsiulli uaniippoq piujuartitsisumik avataani saarullinniarnissamut pisassiinerit taamaallaat Kalaallit Nunaata Kangiani inissinneqarsimagamik.

Pingartumik saarullinniarnermi sinerissallu qanittuani qaleralinniarnermi annertuunik ajornartorsiuteqartoqarpoq. Aalisarnerni taakkunani marlunni takuneqarsinnaavoq aalisakkat pisarineqartut ikileriarujussuarsimasut pisallu amerlasuut mikisuullutik.

Tamanna aalisakkat aalisarneqarpallaarnerannut ersarissumik takussutissaavoq aalisarpallaarnerlu ingerlaannarpat aalisarnissamut periarfissat annertuumik annikilleriaannaapput. Tamanna pisassiissutit aalisagaqatigiit amerlassusaannut naleqqussarnissaa qulakkeerniarlugu piujuartitsisumillu aqutsinissaq qulakkerniarlugu isumaliuteqarnermik iliuuseqarnermillu kinguneqartariaqarpoq.

3.3.4 Ilisimatuussutsikkut, biologinit siunnersuinerit

Tunngaviit qulaniittut tunngavigalugit pisuussutinik aqtsinermi aalisagaqtigiiit ineriarnerat aalisar-nissamullu periarfissat pillugit ilisimatuussutsikkut siunnersuinerit qaffasissumik pitsaassuseqarnis-saat aalisarnerlu pillugu paassisutissat eqqortumik takutinnissaat pisariaqarpoq.

Pingortitaleriffik Kalaallit Nunaanni eqqaanilu pisuussutinik uumassusilinnik piujuartitsisumik atui-nissaq pillugu siunnersuinissamik akisussaasuuvoq. Pingortitaleriffik nunat tamat akornanni ilisima-tuussutsikkut oqallittarfinni arlalinni peqataavoq, Atlantikullu Avannaata Kitaani pisuussutinik atuineq pillugu ilisimatuussutsikkut siunnersuinerit ilarujussui ICES aqqutigalugu aamma NAFO aqqutigalugu pisarlutik.

Naalakkersuisut taamaalillutik aalisagaqtigiiit katillugit 22-it pillugit biologit siunnersuinissaannik ICES aamma NAFO qinnuivigisarpaat. Nunat tamat akornanni immikkut ilisimasallit Kalaallit Nunaata nammi-neq ilisimatuuisa peqataaffigisaannik aalisarnermit paassisutissat biologillu misisuineri tunngavigalugit siunnersuuteqartarput. Suliat ICES-ip NAFO-llu ataanni immikkut ilisimasallit nutaamik suleqatigiittut misissortapaat pitsaassusiilu qulakkeertarlugit. Pitsaassutsimik qulakkeerisoqareeraangat siunnersui-neq inaarutaasumik akuerineqartarpooq Pingortitaleriffiullu ICES-ip NAFO-llu siunnersuutaat Naalak-kersuisunut tamassuma kingorna saqqummiuttarpai.

ICES-ip NAFO-llu sulinerannut tunngaviuvoq siunnersuinerup ilisimasanik pissarsiarineqarsinnaasunik tunngaveqarnissaa, pitsaassutsit qulakkeerneqarnissaat, paassiumartuunissaat, naleqquutuunissaal-lu aamma sumulluunniit attuumassuteqarani suliarineqarnissaat. Ilisimatuussutsikkut siunnersuinermi sumulluunniit attuumassuteqannginneq siunnersuinerit tatiginartuunissaannut tunngaviuvoq, tassunga ilanngullu siunnersuinerup piujuartitsisumik atuineq pillugu anguniakkanut aalajangerneqarnikunut naapertuunnissaa politikkikkullu piffissamut sivikitsumut soqtigisanik tunngaveqannginnissaa.

ICES-ip NAFO-llu ilisimatuussutsikkut siunnersuinerni ilisimasat tunngavigineqarnissaat aamma sumul- luunniit attuumassuteqannginnissaq eqqumaffigisorujussuaat. Tamassuma ilaatigut kinguneraa politik- kip ilisimatusarnerullu siunnersuinermi ersarissumik immikkoortinnejnerat.

Paassisutissanik katersineq paassisutissanillu pitsaassusiliineq ilisimatuut, aalisartut soqtigisaqr-tullu allat suleqatigiinnerisigut ingerlanneqarajuttartut, aalisagaqassutsimik nalilersuinerit pisanillu missingersuinerit taamaallat ilisimatuunit suliarineqartarput.

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuaq peqatigillugu isumaqarpoq ilisimatuut, atuisut aqtsisullu akornanni suleqatigiilluarnissaq pingaaruteqartoq, aammali ilisimatuussutsikkut siunnersuinermi sumul- luunniit attuumassuteqannginnissaq kiisalu ilisimatuussutsikkut siunnersuinerup politikkillu akornanni politikkikkut akuliutinnginnissap attatiinnarneqarnissaa aalajangiisusut.

3.3.5 Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup innersuussutai:

Pisuussutinik aqtsineq uumassusilinnik piujuartitsissaaq inuiaqtigiiillu piffissami sivisuumi anner-tunerpaamik pissarsinissaannut tunngaviussalluni. Taamaammat aqtsineq tunngavinnik ukuninnga tunngaveqartariaqarpoq:

- TAC pisassiissutilu tassunga atasut aalisagaqtigiiit siunissamut sivisuumut amerliartornis-saannut qulakkeerinninnissamut amerlassutsit qaanngissanngikkaat. Tamassuma ilaatigut kinguneraa sumiiffiit pisassiivigineqanngitsut aalisagaqtigiiinnik pisassiivigineqartunik aqut-sinermi atorneqarsinnaanngitsut.
- Ilisimatuussutsikkut siunnersuutit aalisagaqtigiiit aallaavigalugit qaffasissumik pitsaassuse-qassasut.
- TAC-nik aalajangersaanernut atatillugu aalisagaqtigiiinnik pingaanernik tamanik aalisarnis-samut periarfissat allanngorarnerannut tunngatillugu patajaallisaatit ilanngullugit ilisimatuuss-utsikkut siunnersuinermi tunngavigineqartunik ilisimatuut, atuisut aqtsisullu akornanni ine-riartortinneqartunik aqtsinermut pilersaarusiortarnissaq inatsisini aalajangersarneqassasoq.

Tassa aqutsinermut pilersaarutinut atatillugu politikkikut akuliutinnginnissamik tunngavik atorneqassasoq.

- **Aqutsinermut pilersaarutit nunat tamat akornanni pitsaassutsinut tunngavinnullu naapertuutissasut. Aqutsinermut pilersaarutit atuuttut nalilorsorneqassapput immaqalu nutarterterneqarlutik, taamaalillutik nunat tamat akornanni pitsaassutsinut tunngavinnullu naapertuut-tunngortinneqassallutik.**
- **Ilisimatuut, atuisut aqutsisullu suleqatigiinneranni periutsinik qulaani sinaakkutit iluanni inerriartortitsineq malittarisassiuunneqassaaq, tamannalu pillugu nunat tamat akornanni periuseq nalinnginnaasoq akuerineqartoq aallaavigalugu pissaaq.**

3.4 Aningaasaqarnikkut piujuartitsineq atugarissaarnermut toqqammavittut

Aalisarnermik inuussutissarsiutip aalisakkanik piujuartitsisumik atorluaanera inuiaqatigiiit maanna siu-nissamilu atugarissaarnerannut pingaarutilerujussuivoq. Aalisarnerli ingerlalluassappat atuinerup piujuartitsisumik tunngaveqarnissaata saniatigut aalisarnermik inuussutissarsiummut aalisarnermil-lu suliffissuaqnermut siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu aningaasaqarnikkut piujuartitsi-sumik ingerlatsisoqarnissa pingaaruteqarpoq. Tamanna Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup aningaasaqarnikkut innersuussutaanut pingaarutilimmik aallaaviuvoq. Inuussutissarsiuteqartut suline-ranni malittarisassaannut piumasaqaatitaqarpoq. Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuarmut suliak-kiummi tamanna pingaarutilittut aamma ilaavoq, ataatsimiititaliarsuarlu ilaatigut aalisarneq pillugu poli-tikkimi pingarnertut periuseq tulluttoq aallaavigalugu sulissasoq atuarneqarsinnaavoq:

"Piffissami sivisunerusumi aalisariutit aalisarsinnaassusiisa taakkulu aalisarnissamut periarfissaasa akornanni patajaatsumik piffissami sivisuumi oqimaaqatigiissitsilerniarluni naleqquttumik pissarsiari-tinneqarsinnaasunik killiliineq (TAC pisassiissutillu) kiisalu aalisariaatsini ataasiakkaani aalisarsin-naassutsimik killiliinikkut pissarsiarineqarsinnaasunik killiliineq."

Nangillugulu ima allassimasoqarpoq:

"Inuiaqatigiiit taamaalillutik nunap aalisakkanik pisuussutaanik naleqquttumik nungusaataanngitsumil-lu atuineq tunngavigalugu malittarisassanik sinaakkutaasunillu atugassaritinneqartunik qulakkeerin-niffiqeqassapput. Aamma siunertaavoq sinaakkutaasumik atugassarititat ingerlatsisut nutaat ajornannginnerusumik ingerlatsilersinnaanias-sammata naleqquttumik naleqqussarneqassasut."

3.4.1 Aalisarnermi aningaasaqarnikkut angusaqarluarfiusumut tunngaviit

Aalisarnerup aningaasaqarnikkut sunniutaa inuiaqatigiiit pinngortitap pisuussutaanik pingarnerpaamik, aalisakkanit pisuussutinik, iluaquteqarluarnerannut attuumassuteqarpoq. Aalisarnermi aqutsineq angusaqarluarnermik qulakkeerinnittoq, aalajangiisumik pingaaruteqarneruliinnarpoq, pinngortitamit pi-gisat inuiaqatigiiit maanna siunissamilu atugarissaarnissaannut taamak annertutigisumik aningaasaqar-nikkullu aalajangiitigisumik tunngaviutillugit. Taamaalilluni annertussusiliinernut aalajangernerit pisor-tallu pinngortitami pisuussutinik atuisinnaanermut akiliisitsinikkut isertitarisinnaasaat, inuiaqatigiiit atugarissaarnerisa inerartortuarnissaannut aalajangiisuulluinnartumik pingaaruteqarput.

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuaq IOK atorlugu (pisassiissutit niuerutigineqarsinnaasut) aali-sarnerni misissueqqissaarnerit misilittagaalersullu tunngavigalugit tunngavilersuivoq tamanut killili-gaangitsumik aalisartitsineq, paggatassiilluni aalisartitsineq peqassutsimik piujuartitsisumik atui-nerunngitsut aalisarsinnaanermilu periarfissanik atuinermi ajortumik aningaasaqartitsisoq. Aalisarneq uumassusilinnik aningaasaqarnikkullu piujuartitsinermik tunngavilut naapertorlugit malittarisassaqartin-neqangippata siunissamut ungasissumut pilersaarusiorsinnaanermik akornusiisarpoq. Tamanna inuit inuiaqatigiiillu aningaasaqarnerannut angusaqarliortitsissaaq.

Killiligaanngitsumik aalisartitsineq inuussutissarsiortut inuiaqatigiiillu siunissami aningaasarsiornissa-mut suliffissaqartitsinissamullu periarfissaannik annertoorujussuarmik siumoornervuovoq. Ajornerusin-

naavorlu aalisagaqassutsillu ineriertornissaanut iluarsineqarsinnaanngitsumik ajoqsiisinnalluni, taamaalillunilu maanna kinguaariinnilu tullerni aalisarnermut aningaasaqarnikkut toqqammavik aserorneqarluni.

Angusaqarluarfiusumik aalisarnermik aqtsineq, aalisartut suliffeqarfiillu ataasiakkaat maannakkorpiaq siunissamilu ukiorpassuarni aqtsinermik ilisimasaqarnerannik toqqammaveqassaaq. Tamatumana lornineq minnerulersissavaa siunissamullu ungasissumut pilersaarusrorseq ajornannginnerujussuangortillugu, naak tamatigut peqassuseq, taamaalillunilu pisassiissutit akillu nalorninartuunerat allanganorartussaagaluartut. Angusaqarluarfiusumik aalisarnermik aqtsineq sukumiisumik malittarisassaqartitsinermik toqqammavilerneqassangilaq. Pisassiissutit uumassusilinnik piujuartitsisumik toqqammaveqarluni aalajangersarneqartariaqarput, piffissamilu sivisuumi annertunerpaaamik pissarsi-viussalluni aalisarsinnaanermullu perarfissat siunissamut ungasinnerusumut isigaluni agguanneqartariaqarput.

Aalisarnermik aqtsinikkut aalisakkat amerlisarsinnaassapput piffissamilu killiligaanngitsumi piujuartitsinermik tunngaveqarluni iluaqtigineqarsinnaalluni. Tamanna aamma siunissami kinguaariinnut isertitaqartitsillunilu suliffissaqartitsissaq.

3.4.2 Aalisarnermut politikkip diamantia – piginnaasat pingaarutillit sisamat

Aalisarneq pillugu politikki sisamanik piginnaasaqarpoq aalisarnermit, pisuussutinit iluanaarutit ilanngulligit aningaasaqarnikkut siunissami ungasissumi pissarsiaqarluarnissamik qulakkeerinissamut pingaaruteqartunik. Pisuussutinit iluanaarutit aalisarnermi akuusut tamarmik nalinginnaasumik akissar-sitinneqareerneranni qanoq sinneqartiginerannut uuttuutaavoq.

Aalisarneq pillugu politikkimi piginnaasat sisamat, diamantip piginnaasaanik sisamanik taaneqartartoq ukuninnga imaqarpoq:

- *Kisermaassineq* pisinnaatitaaffimmut tunngatillugu, tassa aalisartoq pisassiissutinit pigisaqarlu-ni iluaqteqarsinnaatitaasoq.
- *Isumannaatsumik* pisinnaatitaaffimmut, tassa aalisartup pisassiissutinit pigisai allanut agguaneqarsinnaanngillat.
- *Pisinnaatitaaffiu* sivisussusaa, tassa aalisartup pisassiissutinit pigisani qanoq sivisutigisumik atugarisinnaanerlugit ilisimavaa.
- *Nuussisinnaaneq* pisinnaatitaaffimmik, tassa pisinnaatitaaffimmik qanoq annertutigisumik tunniussinissamut tunisinissamullu pisinnaatitaaffik, tassani pisassiissutit pisassanillunniit pigisat pisiarineqarsinnaanerannut tunineqarsinnaanerannullu killilersuutit annertussusaat.

Piginnaasanut sisamanut eqikkarlugu oqaatigineqarsinnaavoq, taakkunani angusat qaffakkiartortillugit, aningaasatigut sinneqartoortut annertusiartortarput, tassani siunissamut ungasissumut isigisumik aalisarnermi pisuussutinik iluanaarut ilanngullugu. Tamanna ilaatigut siunissamut ungasinnerusumut pilersaarusrorsinnaanerunikkut aalisarneq isumannaannerulersarmat peqatigisaanillu nutaanik aningaasa-liinerit allannguinerillu aningaasalersornerat akikinnerulersarmat.

IOK-mik aaqqissuussineq, tassa pisassiissutinit pigisat tunineqarsinnaatillugit aalisarneq, tunisisinna-nerup ajornaatsuunera, pisassiissutiniillu pigisanik sivisuumik pisinnaatitaaffeqarneq, aalisarnermi pisuussutinit qaffasissumik iluanaarutinut, inuaqatigiillu aningaasaqarnerannut annertuumik iluanaaru-teqarnermut piumasaqaatinut naammassinnittooq.

Aalisarneq aalisarsinnaanermut ikittuinnarnik killilersorneqartoq, soorlu paggatassiilluni aalisartitsineq, piginnaasani sisamani tamani appasissumik angusaqarfivoq. Killeqanngitsumik aalisartitsineq pitsaanngitsumillu malittarisassalimmik aalisartitsineq inuaqatigiit aningaasaqarneranni qaffasissumik iluanaaruteqarsinnaanermut akornusiisuuvoq.

Tamanna aamma aalisarnerup piujuartitsinermik tunngaveqarluni ingerlagaluarneraniluunniit atuuppoq, inuaqatigiinnimi aningaasaqarnikkut qaffasissumik iluanaaruteqarnermik qulakkeerisuunngilaq, siam-

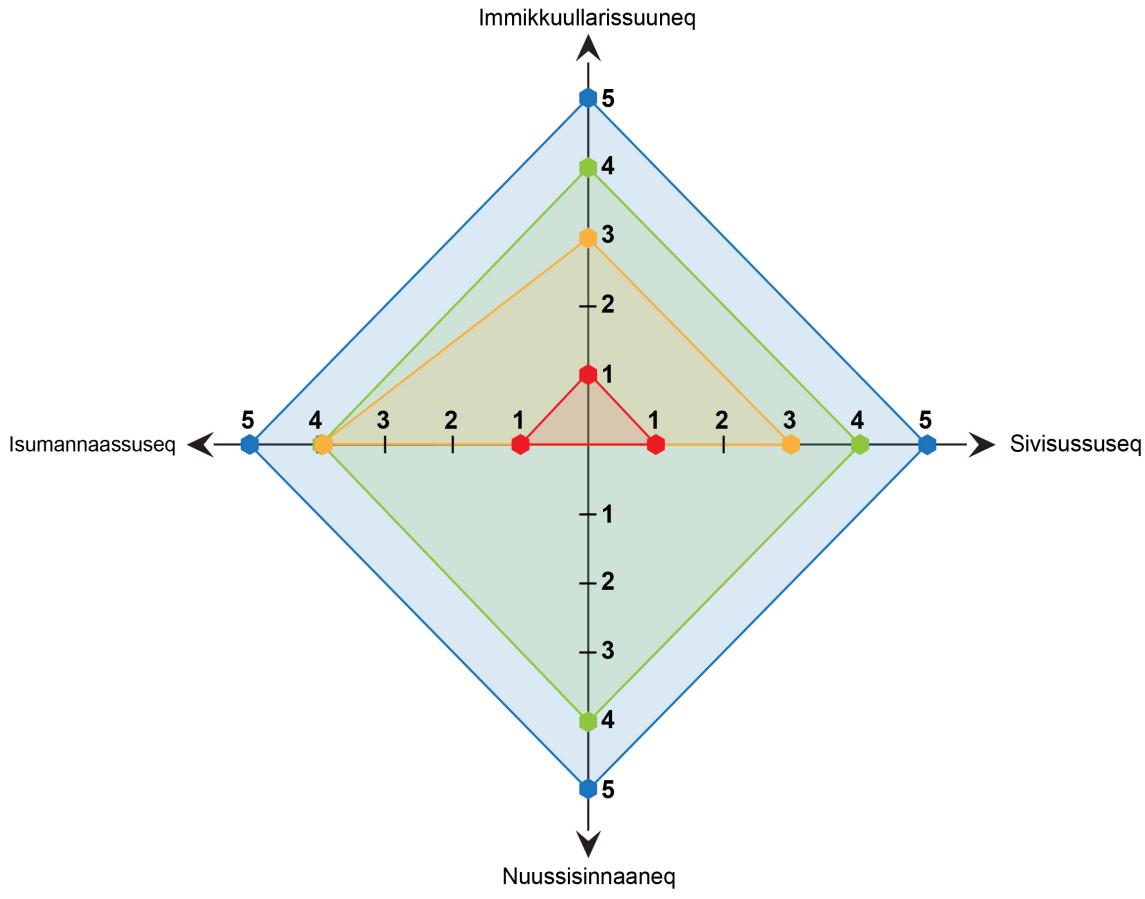
masippallaanik allaffissornikkut malittarisassaqarnermi eqartumik ingerlatsinermi annertuumillu nalor-ninartoqarnerani taamatullu aalisarnermi akusut pisasanut sanilliulligit amerlavallaarnerisigut.

Aalisarneq pillugu politikkimi siunissamut ungasissumut isigisumik piujuartitsinermik tunngaveqartumik annertuumik aningaasaqarnikkut sinneqartoorfiusumik pitsaanerpaamik periarfissiisumik aalisarnermik anguniagaqarnermi, uumassusilinnik piujuartitsinerup saniatigut, aalisarneq pillugu politikkimi diamantip piginnaasani sisamani tamani qaffasissumik angusaqarnissaq pingaaruteqarpoq. Tamatuma aalisarnerup ikittuinnarnik peqataaffigineqarnissaanik isumannaarinnttuunera, aalisarsinnaanermut pisinnaatitaaf-fiit piffissamik sivisuumik siumut nalunaarluni atorunnaarsinneqarsinnaasutut isumannaatsorujussuunissaat, aalisarnermilu aalisarsinnaanermut pisinnaatitaaffinnik paarlannissamut, pisinissamut tunniaanissamullu eqaatsumik periarfissiinissaaq nassataraa.

Aalisagaqatigiinnik Kalaallit Nunaata piffissami sivikitsumi imartaaniittartunik imaluunniit imartani Kalaallit Nunaata nunatut sinerialittut TAC-mik tunniunneqartunik aalisarnerni pagatassiilluni aalisarneq pilerinarnerusinnaavoq, takuuk aalisarnernut aalajangersimasunut tunngatillugu ataatsimiititaliar-suup isumaliutai immikkoortumi kingusinnerusumiittut.

3.4.3 Aalisarnermi politikkimi diamantimut sanilliullugu aalisarnerit assigiiinngitsut

Tulliuttuni (takussutissiaq 12) aalisarnerup assigiiinngitsumik malittarisassiornerata qanoq inissisimane-ra titartakkatut takutinneqarpoq.

Uttuut 0-5

0	Pitsaassuseqanngilaq
1	Pitsaassuseq assut appasissoq
2	Pitsaassuseq appasissoq
3	Pitsaassuseq akunnattod
4	Pitsaassuseq qaffasissoq
5	Pitsaassuseq assut qaffasissoq

Takussutissiaq 12. Aalisarneq pillugu politikkip diamantiani aalisarnerup inissisimanera.

IOK-mik toqqammaveqarluni ikittunnguanik killilersukkamik aalisarneq diamantimut qorsummut naapertuutissaqaq, killiliinerit pissutigalugit diamantimit tungujortumit minnerulersumut. IOK-mik aaqqissuussineq nuussinissamik periarfissaqanngivissoq pingasunik teqeqlimmut sungaartumut naapertuutissaqaq, aalisarnerlu killiligaanngitsoq, paggatassiilluni aalisartitsineq pingasunik teqeqlimmut aappalaartumut naapertuutissalluni.

3.4.4 Pisassiissutit pigisat, pisassiissutit pigisat tunineqarsinnaasut kiisalu aalisarnermi politikkimi diamanti

Aalisarneq pillugu Ataatsimiitaliarsuup sulineranut atatillugu pisassiissutit pigisat, IK (inummut pisassiissutit ataasiakkaat niuerutigineqarsinnaanngitsut), IOK-lu tunngavigalugit aqutseriaatsit pitsaaqtai ajoqutaalu sammineqarput, aaqqissuuusseriaatsip qanoq naammassinninnissaa qanorlu isumaginninnissaa pillugit siunertat eqqarsaatigisassallu qulaajarnissaat pingaaruteqarmat, takuuk tunuliaqtaasunut oqaaseqaat "Pisassiissutit pigisat (IK), Pisassiissutit pigisat tunineqarsinnaasut (IOK) aamma aalisarneq pillugu politikkimi diamanti".

IK-mik IOK-millu tunngavilimmik aaqqissuussinernik aqutsissuteqartoqarsinnaavoq aaqqissuussinerit taakku marluk aalisarneq pillugu politikkimi diamantip piginnaasaanut sisamanut assersuukkaanni.

IK-mik IOK-millu aaqqiissutit qiviaraanni, immikkoortut arlaqartut assigiimmik atulersinneqarsinnaapput atorneqarlutillu, qitiusumilli assigiinngequteqarput pisuussutinit iluanaaruteqarnissamut periarfissar-siornermut sunniuteqarsinnaasunik kiisalu sungiussiasunissamut aningaasaliinissamullu piumasaqaati-nut tunngatillugit aalisarnermik aaqqissuussinermut pisassiissutit pisassiissutiniilluunniit pigisat pillugit piginnittunut piumasaqaatit eqqarsaatigalugit. Pissutsit taakku tulliuttuni naatsumik eqqartor-neqassapput.

Kisermmaassineq

Kisermmaassilluni pisinnaatitsinermut tunngatillugu, tassa imaappoq pisassiissummi tassani pisassiissutinit pigisamik pisassiissummulluunniit aalisartup suliffeqarfijulluunniit kisimi pisaqarsinnaatitaanera, aqutseriaatsini taakkunani marlunni qulakkeerneqarsinnaavoq. IK-mik IOK-millu piginnittut isumannaas-susaat kisiisa isigmaanni, agguaanissamut atuinissamullu piumasaqaataasut assigiippata taava aalisar-nerup aallartinnissaa aaqqissuunnissaalu assigiinnngissuteqanngillat. Akuersissut tunniunneqarsimasoq, pisassanik aalajangersimasunik annertussusilimmik pisaqarsinnaanermik pisinnaatitaasoq, ukiumi aala-jangersimasumi oqaatigineqartartutut allanit tillinnejqarsinnaanngilaq.

Isumannaassuseq

IK-mut IOK-mullu tunngatillugu isumannaassuseq aamma taamaappoq, taannalu isumaqarpoq aalisartut umiarsuaateqartulluunniit pissassai pissassiissutillu allanut tunniunneqarsinnaanngitsut. Atugassari-taasut periutsini taakkunani marluusuni qulakkeerneqarsinnaapput. Akuersissut pisaqarsinnaanermut pisinnaatitaaffilik, assinganik piumasaqaatitalik ukiumilu aalajangersimasumik pisassanik annertussu-siligaq tunniunneqarsimasoq, oqaatigineqartartutut IK-mik IOK-milluunniit piginnittoq arsaarneqarsin-naanngilaq, assersuutigalugulu aalisartumut umiarsuaateqateqarfimmulluunniit allamut tunniunneqar-sinnaanngilaq.

Pisinnaatitaanerup sivisussusia

Pisinnaatitaanerup sivisussusia eqqarsaatigalugu, tassa imaappoq pisassiissutinit pigisat pisassiissutiluunniit qanoq sivisutigisumik piginerlugit aalisartup umiarsuaateqarfijulluunniit ilisimagaa, aaqqissuussinerit taakku marluk IK-mik IOK-imillu piginnittumut assigiimmik atugassaqartillugit aallaaviatigut aaqqissuunneqarsinnaapput.

Kisianni assigiinnngissuteqarput. Nuunnejqarsinnaanngippata, tassa imaappoq IK-mik aaqqissuussinermi nalorninartut arallit takkussinnaapput, taakkualu isumaqarsinnaallutik, pisinnaatitaaffiup sivisussusaa-nut tunngatillugu piviusumik assigiinnngitqartoq:

- Assersuutigalugu piginnittoq aalisarunnaassappat pisassiissummut pisinnaatitaaffik qanoq pine-qassanersoq isummerfigineqassaaq.
- Aalisartoq umiarsuaateqarfijulluunniit assersuutigalugu pisassiissutit pisassiissutinillu pigisat ilanngullugit aalisariummik tunisisinnaassava imaluunniit pisassiissutit inuiqaqtigii-nut utertin-neqassappat? Apeqqut taanna toqusoqarneranut atatillugu aamma atuuppoq.

Pisinnaatitaaffik suliffeqarfimmit arlalinnit, soorlu aalisartunit marlunnit pigineqarpat aappaalu aalisa-runnaappat tamanna aamma malittarisassiorneqartariaqarsinnaavoq.

Pisinnaatitaaffit sivisussusaannut nalorninartut taamaattut assersuutigalugu aalisartup suliffeqarfijulluunniit naliginnaasumik aningaasassarsiorsinnaaneranut akornutaasinnaapput, pingaartumik pisassiissutit pisassiissutinilluunniit pigisat nuunnejqarsinnaanngitsut qularnaveeqqutigineqarsinnaannginnerat pissutigalugu.

Nuussisinnaaneq

IK-mik IOK-millu aaqqissuussinerit assigiinnngissutiginersaasaat soorunami nuussisinnaatitaanermut tunngassuteqarpoq, tassa imaappoq pisassiissutinut pisassiissutinillu pigisanut pisinnaatitaaffimmik nuussisinnaatitaaneq tunisisinnaatitaanerluunniit.

IK-mik aaqqissuussinermi akimmisaarnartoqarnerpaami nuussisinnaaneq ajornaruinnarpoq tassa imaappoq pisassiissutinik imaluunniit pisassiissutinik pigisanik tunisisoqarsinnaanngilaq.

IOK-mik aaqqissuussinermi akimmisaartitsiviunnginnerpaami pisinissamik imaluunniit pisassiissutinik pisassiissutinillu pigisanik tunisinissamik killilersuisoqanngilaq. Taassuma iluani IK-mik IOK-milluunniit aaqqissuussinermiperiutsit assigiinngitsorpassuit eqqarsaatigineqarsinnaapput. Assersuutit aralialunnguit nassuaatigineqassapput.

IK-mik aaqqissuussinermi takorloorneqarsinnaavoq ukiumi pisassiiviusumi pigisanik atortitsisoqarsinnaasoq, tunniussisoqarsinnaasoq imaluunniit tunisisoqarsinnaasoq, soorlu amma assinganik atorneqar-sinnaasoq, tunissutisiarineqarsinnaasoq imaluunniit pisiarineqarsinnaasoq. Pisassiissutit nuunneqarsin-naasut isumaqarpoq pisassiissutinik ukiup tulliani aalisarnissamut imminut tunineq allaassutigaluguli uu-massusilinnut sunniuteqarsinnaammatt.

IK-mik aaqqissuussineq eqaanneruppat taava umiarsuaateqarfimmut aalisartumullu aalisarnerup akun-naatsuunissaanut ajornannginnerulissaq. Kisianni pissutsit assigiinngitsut IK-mik aaqqissuussinermiperiuterata ataani pisassiissutinik angallammillu akunnaatsumik aningaasarsiorissaq killeqartippaa:

- Pisassiissutit pisassiissutinillu pigisat aalisartup umiarsuaateqartulluunniit oqaluttuarisaanermi aalisarnerannik tunngaveqartinnigipassuk taava ilaqtuq oqaluttuarisaanermi pisarineqartarsim-a-sut ataannittunut allallu oqaluttuarisaanermi pisarineqartarsimasunit amerlanerusunik pisassiissutinik tunineqassapput. Tamanna siullermut pisumut aalisarnermik periarfissanut killiliisssaq aalisarsinnaassutsimillu atuinngitsoortoqassalluni taamaalillunilu siusinnerusumut naleqqiullugu aningaasatigut annaasaqarfiussalluni.
- Illuatungaatigulli angallat pisassiissutinik amerlanerusunik tunineqartoq aalisarnerusariaqalis-saaq immaqa angallat aalisarnerunissamut piukkunnanngikkaluartoq imaluunniit siornatigut aali-sakkanik allanik aalisarnernut atorneqartarsimalluni. Taamaattumik imaassinnavoq pisassiissutit taamaasa pisarinngitsooraat.
- Tamassuma saniatigut umiatsiaaqcap angallatilluunniit anginerusumik nutaalialerusumilluunniit aalisarnerusinnaasumik taarserniarneranut atatillugu ecarnerusumik periuseqartoqassaaq.
- IK-mik aaqqissuussinermi ajornartorsiutaasinnaasoq alla tassaavoq, IK-mik IOK-millu aaqqissuussinermiperiutsit assigiinngissutetqarfiginissaa ajornarerujussuanngortussaammat, pisassiissutimmi pisassiissutinillu pigisat tunineqarsinnaanngitsut qularnaveeqqutit atorneqarsinnaanngimmata.
- Ilutigitillugu umiatsiaaqqamik angallammillu piginnittuunerup allanngortinneqarneranut atatillugu pissutsit assigiinngitsut, suna peqquaagaluarpalluunnit.

Akuersissut pisassiissutinik pigisanillu atuisussaatitaanermik ilaqpata tamanna IOK-mit aaqqissuussi-nermut sanilliullugu IK-mik aaqqissuussineq ajornartorsiortitsinerussaaq, umiarsuaateqarfik aalisartor-luunniit IK-mik pisassiissutinik aalisarnissaminut pituttorneqarnerulissammat IOK-mi aaqqissuussamut sanilliullugu, illuatungaani IOK-mi aaqqissuussinermi piffissami qaninnerusumi ungasinnerusumilu tunis-i-nissamik pisinissamillu naleqqussarnissamut periarfissarissaarneruovoq.

Aalisartup umiarsuaateqarfifulluunniit oqaluttuarisaanermi aalisarsimasai tunngavigalugit pisassiissutit pisassiissutinillu pigisat tunniunneqarsimappata IK-mik IOK-imillu sivikitsuaqqamiit sivikitsumut aali-sarnerup assigiinngissutai annikinnerussapput, IK-milli aaqqissuussinermi aalisartoq umiarsuaateqarfif-llu sungiussiassuseqarnaviangillat killilimmilluunniit sungiussiassuseqarlutik, pisassiissutit sinneruttui-nik attartornissamut attartortitsinissamut/tunisinissamut, umiatsiaaqqat angallatilluunniit mikinerusut anginerusunik taarsernissaannut pilersaarusrornernut il.il. tunngassuteqartut ilanngullugit.

IK-mik aaqqissuussinermiperiutsit iluaqutigaa, tuniniaanissamut tunngatillugu pisassiissutinik katersuuttoqas-sanngimmatt illuatungaatigulli pisassiissutit pisassiissutinillu pigisat piffissaaq sioqqullugu utertut aggu-aannissaannut tuninissaannulluunniit periusissamik nassaartoqartariaqassaaq.

Politikkikkut kissaatigineqartut saniatigut IK-mik aaqqissuussinermiperiutsit katersuunneran-rik kinguneqassaaq. Tamanna pinngitsoortinniarlugu aalisarnermi pineqartumi pisariaqartinneqartunut eqqarsaatigisassanullu naleqqussarlugit pisassiissutissat amerlanerpaaaffissaannik politikkikkut aala-

jangersaasoqarnissaa naleqquttuullunilu periarfissaavoq. Tassani pisariaqartitsineq naapertorlugu toqqaannangitsumik pisassiissutit pisassiissutinillu pigisat ilanngunneqarsinnaapput. Tassunga atallugu pisassiissutinit pigisanik tuniniaaneq allatulluunniit pisassiissutinik tunniussineq nammineq piu-massuseralugu iliuusaanerat erseqissaatigineqarpoq. Pisassiissutinit pigisamik piginnittup tunniusserunnerluni nammineerluni aalajangissavaa.

3.4.5 Inerniliineq inassuteqaatilla

IOK-mik aaqqissuussinermik atuinani IK-mik atuigaanni tamanna aningaasaqarnikkut angusaqarnissamut annaasaqaataassaaq taamaalillunilu inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut annaasaqaataalluni. Aaq-qissuussinerit taakku marluk nikingassutaat uuttortarneqarsinnaapput assersuutigalugu pisuussutinit iluanaarutit, akissarsiat suliffeqarfimmilu aningaasaqarnikkut sinneqartoorutit inernerisigut. Ilutigittillugu IK-mik aaqqissuussami aalisartut paggatassiiilluni aalisarnermit aaqqissuussinermut nutaamut nuunnermi pisassiissutinit pigisanut pissarsiarineqarsimasunut parnaaqqassapput. Taamaalilluni assersuutigalugu aalisartut inuusuttut annertunerusumik aalisarsinnaanikkut ineriartortitsinissamik periarfissaat killeqartorujussuussapput. IOK-mik atuinermut tunngatillugu misilittagarineqarpoq anner-tunerusumik aalisarluarnerusoqalersartoq iluaqteqarsinnaatitaasullu ikilillutik, taamaammallu IK-mik IOK-millu aaqqiissutit akornanni toqqaanermi mianerisassanut allanut sanilliullugu inuiaqatigiit aningaasaqarneranni annaasanik oqimaaqatigiissitsinissaq pisariaqartoq, iluaqteqarsinnaatitaasullu ikittuinnangornissaat minnerutilugu. Iluaqteqarsinnaasulli ikilivallaarnissaat akiorneqarsinnaavoq pisassiissutit amerlanerpaaffilerlugit aqtsinikkullu nalimmassarnikkut. Taamatut nalilersuineq aalisarnerni assigiinngitsuni piffissanilu assigiinngitsuni pissusissamisoortumik nikerarsinnaavoq, kiisalu politikkikut tulleriaarinermut tunngassuteqarsinnaalluni imaluunniit suliffeqarfinni allani pisariaqartinneqartunut.

Tamakkiisumik takunninnissaq eqqarsaatigalugu oqaatigineqassaaq aalisarnerni aalisagaqassutsit pil-lugit naammattumik ilisamasqarfiunngitsuni IOK IK-lu atoruminaassinnaammata. Taamaattoqartillugu ataasiakkaat pisassiissutinit pigisaqtillugit aaqqissuussinerasup toqcarneqannginnissaa naleqqussin-naavoq, taamaattoqartillugulu paggatassiiilluni aalisarneq periarfissani pitsaanerpajusinnaalluni.

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuarmi amerlanerussuteqartut tamanna tunngavigalugu innersuussutigaat

- **Aalisarnermik aqtsinermi aalisarnerni ataasiakkaani atugassarititaasunut immikkullarissunut naleqqussarlugu inunnut ataasiakkaanut pisassiissutit niuerutigineqarsinnaasut (IOK) tunngavigineqassasoq.**

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuarmi ikinnerussuteqartut tassaasoq SQAPK-p sinniisua sinerissap qanittuani umiatsiaararsorluni qaleralinniarnermut tunngatillugu inassuteqaat tamanna tapersersinnaanngilaat. Ilanngussaq F-imi ikinnerussuteqartut oqaaseqaataat innersuussutigineqarpoq.

3.4.6 Pisuussutinit iluanaarutit akileraarusersuinerlu kiisalu aningaasaqarnermik aqtsinermi tunngaviit

Tunuliaqutaasoq

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup suliassaani allassimavoq, Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup aalisarneq pillugu inatsisisamik iluarsartuussilluni suliaqarnermini qulakkiissagaa, aalisarnermipiussutinit iluanaarutinut akileraarutit pillugit inatsit aqtsinerlu eqqarsaatigineqassasut, taamaalior-nikkut piussutinit iluanaarutinut akitsuutinit pissarsissutigineqartartut annaaneqaqqunagit imminut akilersinnaasumik aalisartoqaannarnissaa qulakkeerneqassalluni.

Pisuussutinit iluanaarutit inuussutissarsiutinit allanit iluanaarutinut naleqqiullugit aalisakkanik isumal-luutinik iluaqteqarnermit nalinginnaanngitsumik annertuumik iluanaarutaapput. Imaappoq, aalisarnermi

aninaasartuutit, aninaasaliinerit piginnittullu nalinginnaasumik pissarsissutaat matussuserneqareer-neranni aalisarnermi sinneqartoortut qanoq amerlatiginerat.

Aalisarnerup inuaqatigiinni aninaasaqarnikkut sunniutai pillugit misissuinermi pisuussutinit iluanaaru-tinit sapinngisamik annerpaamik angusaqarnissaq amerlasuutigut ukkatarineqartarpooq. Misissuiner-ri taakkunani qanoq ililluni pisuussutinit iluanaarutit suliffeqarfii, inuit ataasiakkaat pisortallu akornanni agguaneqassanersut qaqtigut apeqqutigineqartarpooq.

Pisuussutinit iluanaarutit annertussusaannut aalisarnermik aqtsissutit atorneqartut, aalisarnermik aqtsineq aalisarnermilu immini qanoq aaqqissuussaanersoq apeqqutaasorujussuupput.

Pisuussutinit iluanaarutit sapinngisamik annertunerpaajutinniarlugit akigitinneqartut pitsaanaerpaajutin-nissaannut attaveqarnissaq niuernermilu atugassarititaasunik ilisimasaqarnissaq kiisalu suliffeqarfim-mik ingerlatsinermik aalisarnerlu pillugit misilittagaqarnissaq piumasaqaataavoq. Pikkorissumik aqut-sisoqarnikkut pisuussutinit iluanaarutit amerlinissaannut iluaqutaasinnaavoq. Assersuutigalugu aalis-aariummut anginerusumut aninaasaliinissaq nalorninartoqarlunilu aninaasatigut oqimaatsorujussuovoq. Aalisarnermik inuussutissarsiorneq sunniuteqarluartoq qulakkeerniaraanni ingerlatsinermi pikkorissunuk aqtsisoqartariaqarlunilu ilinniarluarsimasunik sulisoqartariaqarpoq, aqumiut inuttallu ilinniarluarsima-sut ilanggullugit.

Qanorluunniit sinneqartoornissap pisuussutinillu iluanaarutit angunissaannut perarfissaqassagaanni aqtsinermi aaqqissuussineq aqtsinerlu apeqqutaasarput.

Aalisarnermik inuussutissarsiut pisuussutinit iluanaarutinut akitsuutinit pisortanut pissaqartitsillua-nassappat aalisarnermik aqtsinerup imminut akilersinnaasumik siunissamullu ungasissumut uumassu-silinnik aninaasaqarnikkullu piujuartitsisumik aalisarnermik ingerlatsinissamut tatiginartunik sinaak-kutassaqartitsinissa aalajangiisuuvoq.

Tamanna aalisartunut, umiarsuaateqarfinnut, aalisarnermik inuussutissarsiummi sulisunut inuaqatigiin-nullu tamarmiusumut iluaqutaasumik pisuussutinit iluanaarutit qaffasissumiinnissaannik qulakkeeris-saaq.

Pisuussutinit iluanaarutit agguannissaat akileraartarnermut malittarisassanit aalajangerneqarpoq (pisuussutinit iluanaarutinut akitsuutit, suliffeqarfinnut akileraarutit isertitanillu akileraarutit), kisianni tassunga atatillugu maluginiassallugu pingaaruteqarpoq pisuussutinit iluanaarutit allanut akileraarutinik equititsisunik oqilisaassisarmata. Assersuutigalugu isertitanit akileraarutit inuaqatigiinni tunisassior-nermut tamarmiusumut ajoqutaasumik suliffissaqartitsinissamik annikillisitsisinnaapput.

Pisuussutinit iluanaarutinut akitsuutit pisat annertussusat tunngavigalugu akitsuutaapput inuaqatigiil-lu ataatsimut aalisagaatinit pisuussutinit iluaquteqarnermut iluanaarutinit pissarinissaannik qulakkee-risarlutik.

Pingartumik avataasiorluni aalisarnermi ukiuni kingullerni pisat akiisa qaffasissumiinnerannik pisari-neqartullu amerliartornerannik pissuteqartumik imminut akilersinnaanerujartorneratigut pisuussutinit iluanaarutit isertitaannut annertuumik tapertaalerput.

Aalisarnerni ataasiakkaani pissutsit immikkuullarissinnaasut arlallit pisuussutinit iluanaarutit annertus-susaannut sunniuteqarsinnaapput, taamalu pisuussutinik inuaqatigiinnit pigineqartunik iluaquteqarsin-naanermut naleqquttumik tulluartumik akileraarusiisinnanissamut. Tunuliaqutaasumut oqaaseqaammi "Aninaasaqarnermut aqutseriaatsini periutsit aalisarnermi pisuussutit erniaat akileraarusersuineral-lu"-mi aalisarnermi akileraarusiisarneq sammineqarpoq itinerusumillu misissornissaa innersuussutigine-qarluni.

Aalisarnermi aalajangersimasumik akileraartitsineq – pisuussutinit iluanaarutinut akitsuutit Kalaallit Nunaanni avataasiorluni aalisarnermi sinerissallu qanittuanii aalisarnerit ilaanni pisuussuti-nit iluanaarutinut akileraaruseeriaaseq nutaaq januarip allaqqaataani 2018-imii atuutilersinneqarpoq. Akitsuutinut inatsimmi sinerissamut qanittumi qaleralinniarneq raajarniarnerlu ilaatinneqarput. Aamma ilaatinneqarput avaataasiorluni raajarniarneq, qaleralinniarneq, saarullinniarneq, kullerinik aalisarneq,

sejnik aalisarneq suluppaagarniarnerlu, kiisalu ikerinnarsiortuni avaleraasartuunik, ammassassuarnik, ammassannik, blåhvillinnginik guldaksinillu aalisarneq. Aalisakkat allat akileraarusiinermut ilanngillat.

Akileraartussaatitaaneq aallaaviatigut avataasiortunut tamanut atuuupoq – aamma sinerissamat qanit-tumi aalisarnermut, ilanngullugit Naalakkersuisut nunamik allamik aalisarnissamik isumaqatigiissutaa-sa nassatarisaanik nunat tamalaat imartaanni pisassiissutinik akuersissutinilluunniit kiisalu aalisarsin-naatitaanernik kalaallit aalisariutaannut tunniussisinnaanermit aalisarnernut. Pisuussutinit iluanaaru-tinut massakkut akitsuuseeriaaseq, nioqqutip nalingata ilaanut akitsuusiinermik ilaqartoq, akitsuutini nunami tunisassiorfimmut tunisinerit toqqaannartumillu avammut tunisinissaq siunertaralugu imaani nalituunngorsaanerit immikkoortinneqartarpuit. Pissutsit taakku Tunuliaqtaasumut oqaaseqaammi iti-silerneqarput, suliaqarfinni assigiinngitsuni akileraarusiineq sammiveqarluni, tamannalu pisuussuti-nit iluanaarutinut akitsuutit pillugit suliarujussuarmi „Kalaallit Nunaanni aalisarnermi pisuussutinut iluanaarutit pillugit nassuaat aamma pisuussutinit iluanaarutinut akitsuusersueriaasissat nutaat pillugit siunnersuut, marsi 2017”-imi itisilerneqarnerulluni.

Pisuussutinit iluanaarutit pillugit apeqqutit pingaarutillit

Aalisarneq pillugu inatsisip, pisuussutinit iluanaarutinut akileraarutit pisuussutinillu iluanaarutit piviusu-mik annertussusaasa ataqtigiinnerat pillugu apeqqut amerlasuunik sammiveqarpoq, aamma ataatsimii-titaliarsuarmi suliassat ilaasa aaqqiissutissarsiniarnissaanut tunngatillugu.

Pisuussutinit iluanaarutinut akileraarutip siunertaa naammassiniarlugu aalisarnerni ataasiakkaani pisuussutinit iluanaarutit annertusarniarlugit aalisarnerni ataasiakkaani pitsaanerusumik aqutsinissaq pingaaruteqarpoq, tamatumunngalu tunngatillugu ilaatigut isiginiarneqassapput:

- aalisagaqatigiit pingarnerit ukkatalalugit sinerissap qanittuani aalisarnermik aaqqissuussaanik-kut naleqqussaanissamik siuarsanissamut iliuusissat naleqquttut annertussusaannut pisuussuti-nit iluanaarutit sunniataat.
- aalisarnermut sammisumik tapersiisarnernik nalilersuineq, ilanngullugu massakkut tapiissutaa-sartut aalisarnerni tapiissuteqarfingeqartartuni pisassiissutinit iluanaarutinut siunissami qanoq sunnerneqassanersut.
- pisuussutinit iluanaarutit akileraaruserneqartarnerallu pillugit apeqqutip piginnittut siammar-nissaannut, aalisartut inuusuttut periarfissaqarnissaasa qulakkeernissaanut il.il. apeqqutinut ilanngunneqarnissaa.
- akileraarutit inisisimaffiata (pissutsillu allat, akit aningaasartuutillu aaqqissuussaanerat ilan-ngullugit) aaqqissuussaanerullu ineriartornerata ataqtigiinnerat.
- pisuussutinit isertitat tulaassisussaatitaanerullu annertussusaata ataqtigiinnerat, ilanngullugit tulaassisussaatitaanerup kingunerisaanik pisuussutinit iluanaarutini siunissaq qaninnerusoq unga-sinnerusorlu eqqarsaatigalugit annaaneqarsinnaasut.
- sakkusanik aalajangersimasunik aalajangersaanermi „aallarniutaasumik/tunngaviusumik akitsuutit“ atuutilersinneqartariaqarnersut.

Aningaasaqarneq pillugu Siunnersuisoqatigiit ukiumoortumik 2018-imi aalisarnermi pisuussutinit iluanaarutit pisuussutinillu iluanaarutinut akileraarusiisarneq pillugu nalunaarusiamini tulliuttumi ilanngunneqartumik allappoq, apeqqutip qulaaniittup paasinerunissaanut naleqqussorinarluni:

“Kalaallit Nunaata nunanit aalisartoqarfinnit amerlanerpaanit immikkussutaa tassaavoq, nunap isumalluutinik akileraarusersuisarnermut aaqqissuussinermik sanalluagaasumik pitsaasumik peqareernera, immamit pisuussutit inuiaqatigiinnut tamanut iluaqtaasussatut atorneqarsinnaanerannik naliusumik qulakkeerinittumik, takuuk takussutissiaq 2.9. Kalaallit Nunaat suliassaqarfimmii tassani maligassiuisuovoq.

Agguaanissamat tunngasut tulluarnerpaamik aaqqissuussinikkut kiisalu isumalluutinik akileraarusersuinerup annertussusaatigut ingerlanneqarsinnaapput pisassiissutinik agguasseqqinnernit. Agguassineremi piumasaqaatit ilusilersornerat apeqqutaatillugu akuersissutinik agguasseqqinnerup inuit aalajangersimasut, akuersissutinik

agguaassanik nutaanik pissarsisut isertitaatigut siuariartinneqarsinnaapput, tamannali agguasseqqinnermut politikki eqquilluanngitsorujussuussaaq kikkullu pisassiissutinik tunineqassanerinik lottortitsinertut ittumik imaqassalluni. Peqatigitillugu akileraarutinit akitsuutinillu iluanaarutit appassapput, naammassisakinnerunerup kingunerisaanik, tamatumalu malitsigissallugit inuiaqatigiit sinnerinut akileraarutini/ akitsuutini allani qaffaanikkut imaluunniit sipaarniarnikkut kinguneqaatit pitsaanngitsut.“

3.4.7 Ataqatigiissumik tamakkiisumik politikkimut atatillugu aalisarnermi pisuussutinit iluanaarutinik akilerausersuineq ukkataralugu aningaasaqarnikkut aqqutsinermi tunngaviit ilassutaasut

Aalisarneq pillugu Ataatsimiitaliarsuaq aalisarnermik aqtsinermik aningaasaqarneranillu misissuinermut atatillugu aalisarnermit pisuussutinit iluanaarutit akileraarsusersorneqarnerallu pillugit apeqqutit aallaavigalugit aningaasaqarnikkut aqtsinermut tunngaviit ilassutigineqartussat pillugit tulliuttunik siunnersuuteqarpoq:

1. Akileraarutit akitsuutillu allat oqilisaaviginiarlugit pisuussutinit iluanaarutinut akileraarutit atorneqartariaqarput, taamaalilluni pisassiissutinik tamakkiisumik atuinissap, aalisarnermut aningaasaliinissap sunniuteqarluartumillu aalisarnerup attanneqarnissaata ingerlatsinermi aningaasaqarnikkut soqtiginarnerat attanneqassalluni.
2. Aalisarnerni assigiinngitsuni pisuussutinit iluanaarutinut akitsuutit aalisarnerni ataasiakkaani pisuussutinit iluanaarutinut naapertuutumik aalajangerneqassapput.
3. Pisuussutinit iluanaarutinut akitsuutit pisuussutinit iluanaarutinut tunngatillugu piffissap ingerlanerani aaqqinneqartassapput.
4. Pisuussutinit iluanaarutinut akitsuutit inuiaqatigiinnit kissaatigineqartumik aaqqissuussaanermik naleqqussaanissamik siuarsaaqataassapput.

Aqtsinermut tunngaviusunut sisamanut itisiliinerit aqtsinermullu tunngaviusunut ilassutigineqartunut

Tunngavissatut siunnersuutigineqartut sisamat siunissami pisuussutinik aqtsinermut atugassat qulakkeerinninnissamut sammipput:

- Massakkut akitsuusersueriaaseq tunngavinnik naammassinnippoq.
- Taamaanngippat tunngavinnik naammassinnittunik allannguutissanik siunnersuuteqartoqassaaq.

Tulliuttuni tunngavigineqartut ataasiakkaat oqaaseqarfingineqassapput taakkulu tunngavigalugit aqtsinermi tunngaviusunut ilassutitut innersuussutit ilusilerneqarsimapput.

Pineqartoq 1. Akileraarutit akitsuutillu allat oqilisaaviginiarlugit pisuussutinit iluanaarutinut akitsuutit atorneqartariaqarput, taamaalilluni pisassiissutinik tamakkiisumik atuinissap, aalisarnermut aningaasaliinissap sunniuteqarluartumillu aalisarnerup attanneqarnissaata ingerlatsinermi aningaasaqarnikkut soqtiginarnerat attanneqassalluni.

Akileraarutit akitsuutillu allat oqilisaaviginiarlugit, atugarissaarnermik ineriartortitsinermut tapertaa-nissamut peqatigitillugulu pissarsissutigineqartut inuiaqatigiinni siamasinnerusumut agguarnissaanut taamaaliornikkut peqataanissamut pisuussutinit iluanaarutinut akitsuutit atorneqarsinnaapput.

Peqatigitillugu pisuussutinit iluanaarutinut akitsuutinit akileraarutitigut isertitat tamarmiusut allanngor-ranginnissaat eqcumaffigissallugit pingauteqarpoq pisuussutinillu iluanaarutinut akitsuutit allanngor-pallaarpata pisortat ukiumut isertaat pisortallu aningaasartuutaannik aalajangiiniarnerit iliuuseqarfingissaat ajornakusoorsinnaallutik.

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup innersuussutigaa, pisuussutinit iluanaarutit siunissami ungasinnerusumi patajaatsuunissaat naapertuuttumillu agguarneqarnissaat qulakkeerniarlugu pisuussutinit iluanaarutinut akitsuutit annertussusissaat aalajangiunneqassasoq.

Pineqartoq 2. Aalisarnerni assigiinngitsuni pisuussutinit iluanaarutinut akitsuutit aalisarnerni ataasiakkaani pisuussutinit iluanaarutinut naapertuuttumik aalajangerneqassapput.

Tunngaviup tamatuma malinnejarnissaat qulakkeerniarlugu Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup innersuussutigaa:

- **Aalisarnerni assigiinngitsuni pisuussutinit iluanaarutit inissisimanerannik ersarissumik takusutissaqarnissaq anguniarlugu aalajangersimasumik akuttussusilimmik aningaasaqarnermik misissuisitsisoqartassaaq.**
- **Aalisarnerni assigiinngitsuni pisuussutinit iluanaarutit annertunerusumik assigiinngissutaan-nut pissutaasut nalilersorneqassapput.**
- **Akitsuutit aalisarnerni assigiinngitsuni pisuussutinit iluanaarutit nikingassutaasa pisuussutit amerlassusaannut tuninissaannullu periarfissaannut kiisalu aalisarnerni aalajangersimasu-ni aningaasartuutitigut atukkat immikkullarissusaannut siunissami ungasissumi eqqortunik tunngavissaqartitsissanersut nalilersorneqassaaq.**

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup aamma innersuussutigaa aalisarnerni assigiinngitsuni pisuussutinit iluanaarutit ataavartumik annertunerusumik nikingassuteqarnerat uumassusilinnut teknikkimullu atukanut immikkullarissunut attuumassuteqartinneqarsinnaangngitsut pisuussutinit iluanaarutinut akitsuutit allanngortiinnarnagit aqutsinerup allanngortinneqartariaqarsinnaanera aamma nalilersorneqassasoq.

Pineqartoq 3. Pisuuussutinit iluanaarutinut akitsuutit pisuussutinit iluanaarutinut tunngatillugu piffissap ingerlanerani aaqqinneqartassapput.

Uumassusilinnut, teknikkikut aningaasaqarnikkullu atukanut allanngoriartortillugit pisuussutinit iluanaarutinut akitsuutit iluarsisarsinnaajumallugit pisuussutinit iluanaarutit ineriartornerat aalisarner-nilu assigiinngitsuni nikingassutsit ataavartumik misissorneqartarnissaat pingaaruteqarpoq.

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup innersuussutigaa aalisarnermi atukanut pisariaqartitsiler-sitsippata pisuussutinit iluanaarutinut akitsuutinik pisariitsumik allanngortinneqarsinnaalersillugit inatsit aaqqissorneqassasoq.

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup peqatigitillugu innersuussutigaa pisuussutinit iluanaaruti-nut akitsuutit naatsorsornissaannut tunngaviit nunani tamalaani pisuussutinit iluanaarutinik naatsor-suinermi aningaasaqarnikkut tunngavigineqartut malillugit naatsorsorneqartassasut, taakkulu tun-ngavigalugit aalisarnerni assigiinngitsuni pisuussutinit iluanaarutinut akitsuutit nalilersorneqartas-sasut. Paasissutissanut tunngavissat pitsaanerujartortillugit pisuussutinit iluanaarutinik naatsorsui-nermi nunani tamalaani tunngavigineqartut atorneqarnerannik ersarissunik tatiginartunillu misissui-soqarsinnaalissaq.

Pineqartoq 4. Pisuuussutinit iluanaarutinut akitsuutit inuiaqatigiinnit kissaatigineqartumik aaqqissuussaanermik naleqqussaanissamik siuarsaaqataassapput.

Aalisarnerni assigiinngitsut ilaanni pisassiissutinit ilaunaarutinut akitsuutit assigiinngitsorujussuit massakkut atuupput. Tamanna tunngavissaqaruarsinnaavoq soorlu akuersissummi pineqartumi uumassusillit atugaat killilersuutillu, tulaassisussaatitaanerlu pissutigalugit. Aaqqissuussaanikkulli siunissamut ungasinnerusumut ineriartortsinermut pingaaruteqarpoq, aalisarneq pillugu politikkimi siunissamut ungasissumut anguniakkat ukkataralugit piumasaqaatit iluanni naleqqussaasoqarnissaanut akitsuutit tunngavissaqartitsissasut. Nutaanik aningaasaliisoqassaaq, tamannalu aalisariutit aningaasarsiorluartut pisassiissutinik atorneqanngitsunik tigusinissaannut periarfissiissalluni.

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup innersuussutaanut qulaaniittunut tapiliullugu pisuussutinit iluanaarutinut akitsuutit aaqqissuussaanermik nalimmassaanermut aalisarpallaarnermillu annikilli-saanermut tunngatillugu aalisarneq pillugu politikkimi sakkutut atorneqarnissaat innersuussutigaa.

3.4.8 Maannakkut aaqqissuussineq tunngaviusunik naammassinnippa?

Tamatuma ilumoorneranik ataatsimut takussutissaqanngitsoq misissueqqissaarnerit takutippaat.

Avataasiorluni raajarniarneq pisuussutinit annertuumik iluanaaruteqarpoq. Qanoq annertuginersoq er-seqqissumik ilisimaneqanngilaq, kisianni paasineqarpoq umiarsuaateqarfinnut inuttanullu iluanaarut akitsuutitigullu pissarsiat annertusut. Nalilersuinerit takutippatt aalisarsarlartoqartoq. Taamaammat avataasiorluni raajarniarnermi pisuussutinit iluanaarutinut akitsuutinik aalajangiineq, aalisarnerni inuiaqatigiinnilu akileraarutini allani equngatitsisut oqilisaavigineqarnissaannut akornannilu naleqquttumik agguasoqarnissaanut apeqqutinut attuumassuteqarneruvoq. Atortut pigineqartut tunngavigalugit nali-lerneqarpoq raajarniarnermi pisuussutinit iluanaarutinut qaffasissumik akitsuuteqarneq aalisarluarner-mik ajornerulersitsinavianngitsoq.

Taamaammat pisuussutinit iluanaarutinut akileraarusiisarnerup allangortinneranut atatillugu raajanut akitsuutit inisisimanagerat ineriertornissaasalu ilusilersorneqarnera oqaluuserineqarsinnaavoq. Tamatu-ma saniatigut pisassiissutinik atorluaanissamut tunngavinnik sunniuteqangaanngitsumik, inuiaqatigiin-nili pisuussutinik atorluaaSinnaanermut tunngaviusumik akiliutit akuersissummik peqarnissamut "tunngaviusumik akiliut" periarfissaavoq.

Aalisarnerni allani nalginaasumik aalisarpallaartoqarpoq aaqqissuussaanerallu naleqqussarneqarsima-natik.

Aalisarnerni taakkunani IOK-mut IK-mulluunniit aaqqissuussinernut ikaarsarnerni avataasiorluni raajar-niermeri tunngavait eqqarsaatillu assingi malillugit allangortitsinissamik tunngavissaqtitsilerput. Eqqaamasariaqarporli aalisarnerit immikkuullarissut uumassusilinnut, teknikkikkut aningaasaqarnikkul-lu atugassarititaasut eqqarsaatigalugit akitsuutit tunngaviusumillu akiliutit inissinneqassamata.

Aalisarneq pillugu politikkimik ingerlatsinermi, assersuutigalugu IOK-mik IK-milluunniit aaqqissuussineq atorlugu piffissap ingerlanerani pisuussutinit iluanaarutit amerlinerannik qulakkeerisussamik, ilutigitil-lugu siunissamut ungasissumut pilersaarusiornissamut sinaakkutit pitsangorsarniarlugit aalisarnerni ataasiakaani pisuussutinit iluanaarutinut akileraarutit annertussusaasa aaqqissuussaanerisalu allan-gortinnejarsinnaanerat pillugit pilersaaruteqartariaqarpoq. Pisuussutinit iluanaarutit amerliartornerat ilutigitillugu pisuussutinit iluanaarutinut akileraarutit qaffannerat ilutigitillugu iluaquteqarsinnaatitaa-nerit aningaasarsiutigineqarsinnaanerannik killiliissaaq.

Pisassiissutinit iluanaarutit naatsorsornissaannut nunani tamalaani tunngaviit naapertorlugit pisuus-tinit iluanaarutit inisisimaffiannik ineriertornerannillu erseqqarissumik qulaajaasumik aningaasaqar-nikkut misissueqqissaartoqarnissaa pingaaruteqarpoq, akit aalajangersimasut tunngaviusumillu akiliutit aalajangersarnerannut patajaatsumik tunngaviusussamik.

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup peqatigitillugu eqqumaffigaa, aalisarneq pillugu politikkimi pisassiissutinit iluanaarutit sunniutilimmik akileraarutitigullu eqqarsaatigisassat najukkani inuuniarnikkullu eqqarsaatigisassanot oqimalutarneqartariaqarsinnaammata, aamma takuuk inuit atugaannik piujuartitsineq pillugu immikkoortoq.

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup innersuussutigaa politikkikkut nalilersuineq taamaattoq ersarissuutitsinissamik tunngaveqassasoq. Taassuma qulakkiissavaa, najukkani inuuniarnikkullu eq-qarsaatigisassat ilanngunneqarneranni pitsaaqutit ajoqutillu nassuiarneqarlutillu ersarissarneqar-nissaat. Taamaalilluni assersuutigalugu akileraarutinit pisuussutinit iluanaarutinik isertitanillu an-naasaqarneq pitsasumik ajortumillu sunniutinut allanut tunngatillugu nalilersorneqassalluni.

3.5 Inuit atugaannik piujuartitsineq

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup siusinnerusukkut allaaserineqarsimasutut aalisarneq pillugu politikkimi uumassusilinnik piujuartitsisumik atorluaanermik tunngaveqarneq naaperiutiginianngilaa. Ataatsimut pisuussutigisat annertuallaamik iluaqtigineqarnerat aalisagaatini pingarnerit ilaannik aqutsinermi maanna assersuuteqarpoq, tamannalu inuiaqatigiinni siunissami ineriarternissamut periarfissanut taamalu kinguariit takkuttut inuunermi atugaannut ajoqutaassalluni. Tamanna piujuartitsirunngivippoq, aalisarnermilu aqutsinermi tunngaviusut allat uanilu isumaliutissiisutip tunngavigisai malinneqassapput.

Qulaani allaaserineqartutut ataatsimiititaliarsuup nassuaatigaa aningaasarsiornikkut piujuartitsisumik aalisarnissamik piumasaqaat pisassiissutinit iluanaarutinit aalisartut, ilaquaasa inuutissarsiutillu pisarsinissaannut periarfissarissaarnerulersitsissasoq.

Tunngavineqartut taakku taamaattumik aalisarneq pillugu politikkip tamarmiusup aaqqissuunnerani qitiusumik aallaavigneqarput, kisianni tassunga ataatsimoortumik oqimaaqatigiissumillu aalisarneq pillugu politikkimut isumalerujussuaq tassaavoq, inuit atugaannik piujuartitsinerup qulakkeernissaa aningaasaqarnerinnarmik tunngangitsunik sammivinnik pingaarutilinnik aamma imaqartoq.

Sammiviit tulliuttut ilaatigut aamma atuupput aalisarneq pillugu politikkip immikkoortunilu attuumasuteqartuni politikkit ilaattut eqqarsaatigisassat assiqiinngitsut oqimaaqatigiissarnissaannut tamarmik pisariaqartitsisut:

- Naleqqussaanissanut periusissiat pilersaarutillu, allanngortoqarnissaanut piviusumik periarfisisut, aalisakkanik aalisarneqarpallaartunik pisarialimmik pisassiissutinik naleqqussaanernut kiisalu aalisarnerni aalisarpallaarfiusuni allanilluunni ajornartorsiuteqartuni aalisartut ataasiakkat isertitaqarnerulernissaannik siunertaqarluni allannguinerni.
- Ataatsimoorussamik aalisakkanik pisuussutinik aalisarsinnaaneq taamaalillunilu siunertarinqanngitsumik aalisarsinnaataanerit katersuunissaannik pinngitsoortitsitsineq, peqatigitillugu sunniuteqarluartumik aalisarnissamik eqqarsaateqarneq.
- Aalisarnermiit pisuussutinit iluanaarutit pissarsiarineqartut agguannissaat, inuiaqatigiit aalisakkanik pisuussutaannik atorluaasinnaanermut atatillugu nalinginnaasumit amerlanerusunik sinneqartoorutinik naleqquttumik akileraarusiineq ilanngullugu.
- Aalisakkanik pisuussutit tunngavigalugit siammassisumik nunap immikkoortuini inuussutissarsiornertunngavisaannik inoqarfinni amerlasuuni aalisarnermik, tunisinermik tunisassiornermillu pisariaqartitsinermik illuatungaatigullu inuussutissarsiummi tunisassiornerup ingerlaavartumik ineriarterniqarnissaata qulakkeerinissamik pisariaqartitsinermik nalilersuisoqassaaq. Kingullertut taaneqartoq tassaagajuppoq annertuumik ingerlatsinermi iluaqtigineqartoq taa-maasillunilu pigissaarnermik atugarissaarnermillu ingerlaavartumik pilersitsilluni.
- Aalisarnermik inuussutissarsiummi atorfilt pingaarutillit amerlanerusut pikkorissunik nunaqavisunit inuttalerneqarsinnaaneri, kilisaatini aquminiunik akissarsiarissaartorujussuarnik imminut pilersornerulernissaq ilanngullugu, pisarialimmik tunngavissiinerussaaq.

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup suliassaani ersarissumik malugeqquneqarpoq aalisarneq pilugu politikki immikkoortuni allani politikkinit immikkoortinnejassanngitsoq:

"Aalisarnermik immikkoortup aamma immikkoortuni killilikkan ikeriarternorup imminut ataneri

Ataatsimiititaliarsuup immikkoortunut allanut tunngatillugu kingunissaatut ilimagineqartut siunnersummilu piumasaqaatissat misissoqqissaassavai nassuiarlugillu, tassunga ilanngullugu piginnaangorsaanissamik pisariaqartitsineq, taamaalilluni ilinniartitaanermi, suliffissaqartitsinermi pissutsit, taamaalilluni suliffeqarneq pillugu periusissiaq, unammille-qatigiinnermi pissutsit taakkulu pillugit malittarisassat. Tassani ataatsimiititaliarsuup siunner-susiorfigissavaa nuttarnermi tapiissutit aamma sulisussaaleqinermi suliniutit, soorlu meeque-riviit, inissat allallu."

3.5.1 Eqqarsaatigisassat assigiinngitsut naleqqussarneri nalilersuinerilu

Aalisarnermi sinaakkutissat assigiinngitsut allannguutai qanorluunniit tunngaveqarluni allanngortinneqarpata siunissami qaninnerusumi ungasinnerusumilu inunnut aningaasarsiornikkullu akisoorujussuusinnaavoq.

Inuaqatigiinnut tamarmiusumut pitsaanerusussaq anguniarlugu aalisakkanit pisuussutinik pitsaanerumik piujuartitsumillu siunissamut ungasissumut atorluanissaq anguniarlugu aalisarnermik inuusutissarsiummik allannguinissat siunertarineqartillugit, inuaqatigiinni aningaasaqarnikkut iluaqtissat nassuiarnerisa saniatigut naleqqussarnermut aningaasartuutit eqqarsaatigineqarnissaasa eqquaffigineqarnissa pingaaruteqarpooq. Tamanna naleqqussarnermi kikkut qanorlu aningaasaqarnermik inuttullu atukkanik sunniuteqarsinnaanersut nassuiarneqarlunilu qulaajarneqarneratigut qulakkeerneqassaaq. Naleqqussarnermi aningaasartuutinik ikilisaanissamut iliuuseqarsinnaanissaq piffissallu ingerlanerani naleqqussarnerup oqimaaqatigiinnissa tamatumani siunertaqarpooq.

Pisuni arlalinnik uppernarsaatissaqarpooq siunissami ungasinnerusumi pisuussutinit iluanaaruteqarluar-nissaq ukkatarineqaleraangat, taamalu inuaqatigiit ataatsimut pigisaannik inuaqatigiit pigissaarne-rannik malunnaatilimmik tapertaanissaanut atorluasinnaaneq ukkatarineqaleraangat, aalisarnermi ataatsimut aalisarsinnaassutsip naleqqussarnissa aqtseriaatsillu maanna atorneqartut arlallit allanngortinneqarnissaat pisariaqassaaq.

Tamaaattumik allannguisoqarnissaanut aningasanik pisariaqartitsisoqalissaq. Suliffeqarnermut politikkikkut ilinniartitaanermullu tunngasunik iliuuseqarnissaq pisariaqarsinnaavoq, sulisut inuaqatigiinni aalisarnermut tunnganngitsunut allanut aalisarnermiluunniit allanut nuussisoqarsinnaanera ajornanginnerulersinniarlugu. Aalisarnermik inuussutissarsiuoteqarnerup naammassisqaqarsinnaanera itaanik annertusaaneq marloriaammik iluanaaruteqartitsisinaavoq sulisussanik inuussutissarsiuutinut allanut immikkoortunullu allanut, sulisussat pisariaqartinneqartut matussuserumallugit ullumikkut nunanit allanit sulisussarsiortariaqartartunut, pilersitsilluni. Aalisarnermik inuussutissarsiuoteqarneq nunap inuus-sutissarsiutaata pingarnersarigaluaraa inuussutissarsiuoteqartut ilaat annertuunik unammilligassaqar-put. Taakkua politikkikkut isummerfigineqarnissaat pisariaqarput atugassarititaasullu pitsaanerusumik sinaakkutaqarnissaat qulakkeerniarlugu suliassaqarfinni arlalinni politikkikkut aalajangiisoqartariaqar-luni.

Tunuliaqtaasumut oqaaseqaat "Kalaallit Nunaanni aalisakkanik pisuussutit malittarisassiuunneqar-trneri anguniakkallu arlaliusut", illuatungaani siunissamut ungasissumut aningaasaqarnikkut sinneqar-toorutit illuatungaanilu aalisarnermi, aalisarnermik suliffissuarni inuussutissarsiuutinilu aalisarnermik pisariaqartitsisuni suliffissaqartitsinerup aalisarnermilu aningaasaqarnerup najukkani isumaat, aalisarnerup ilitseqqusanut ileqqunullu isumaa ilanngullugu, akornanni oqimalutaanermik itinerusumik nassuaammik ilaatigut imaqpooq.

Taakkua pisariaqartitsinerit isumaliutissiissutip matuma aallaqqaasiutaani aamma nassuiarneqarput, paasissutissanik aalajangersimasunik tamakkiisumik aamma takussutissinneqartunik tabeli 1-imi, tabeli 2-mi takussutissamilu 7-mi.

Tamaaamat eqqarsaatigisassat assigiinngitsut akornanni nalilersusoqartariaqarpooq, aalisarnerlu pil-lugu politikkip aaqqisornerani anguniakkat arlallit (uani assigiinngitsut ilaatigullu imminnut akerleriit-tut) isumagineqarsinnaassapput. Tamarmilli immikkut ersarissarneqarsimasariaqarput.

Eqqarsaatigisassat assigiinngitsut nalornissutilu taakkununnga attuumassuteqartut nalilersorneqar-neranni pisariitsumik aaqqiissutissaqanngilaq

Siunertarineqartut amerлагаangata, pisariitsumik toqqaanissamut "najoqquqattassamik" soqanngilaq. Eqqarsaatigisassat/siunertat ataasiakkaat pingaarutaat politikkimut sammiveqakkajuttarput. Taa-maamat eqqarsaatigisassanut ataasiakkaanut ilaatinneqartut, pissutsinut pisariitsumik najoqquqattassamilluunniit "kinaassusersiunngitsumik" akuttunngitsumik aaqqinnejqarsinnaasanngillat.

Tamatuttaaq pissutsit taakku qanoq pingaaruteqartiginerannut qanoq piffissalerneqarsimanerat apeqqutaassaaq. Assersuutigalugu aalisarnermi sulisoqarnerup pingaarutaanut pisumi sulisussaqarneq

siunissamilu qanoq isikkoqarnersoq apeqqutaasarpooq, inuussutissarsiutini allani suliffissaqartitsinikkut aningaasarsiatigullu pissutsit qanoq innerat ilanngullugit.

Suliffissaqartitsineq misilitakkat tunngavigalugit piffissap ingerlanerani allanngorartarpooq. Taa-maattumik suliffeqarnermut nunallu immikkoortuini politikkikkut eqqarsaatigisassat tunngavigalugit aalisarnermiq inuussutissarsiutip immikkualuttut ilanngullugit aqunniarneqarnissaa inuiaqatigiit aningaasaqarnerannik equitseratarsinnaavoq.

Pissutsit taamaattut sakkortusisinneqartarput aalisarnermi tunisassiornermilu sukkasuumik inger-laavartumik teknikkikkut atortut allanngoraangata, aalisarnermi aaqqissuussaanermik allannguinermut aalisariutinullu angusaqrluapallassinnaasunut sammisumik, pisaqarnissamullu periarfissat (TAC-it) allanngoortinneqanngippata aalisariutit ikilinerannik sammisumik aaqqissuussaanikkut ineriarornermik nassataqartumik.

Aalisakkanik suliffissuarni ineriarorneq aamma taamaappoq, sulisunut tunngatillugu suliffissat katillugit amerlassusaasa ikilinerannik piginnaasanullu piumasaqnerulernermik arriitsumik saakkiartorsimal-luni. Ineriarorneq tamanna siunissami ingerlaannarnissaa naatsorsuutigisariaqarpoq.

Ilisimasat tunngavigalugit akunnattoorutinik aaqqiineq

Sinaakkutinik aalajangersaanermut atatillugu najugaqartunik inuillu atugaannik eqqarsaateqarnissamik peqataatitsinerup pitsaaqtai ajoqtaalu pisuussutinit katillugit iluanaarutit ikilinerannik nassataqarsin-naanerat nassuiarneqarlunilu, qulaajarneqarlunilu ersarissarneqassasoq ataatsimiititaliarsuup naqissu-serpaa.

Aningaasaqarnerinnarmik tunngasuunnaanngitsut pissutsit allat pitsaaqutaat ajoqtaallu nassuiarsin-naajumallugit, qulaajarsinnaajumallugit ersarissarsinnaajumallugillu taakku ersarissarnissaat, eqqar-tornissaat salliuunissaallu pisariaqarpoq. Taakku tunngavigalugit pineqartut annertunerusumik kingu-nerisinaasai pillugit misissuinissat ingerlanneqarsinnaalissapput, siunissamut qanittumi ungasissumilu sunniutit ilanngullugit.

Misissuinermi taamaattumi inuussutissarsiutini allani ineriarorneq aamma ilaatinneqassaaq. Pinngorti-tap ataqtiginneranut sunniutissaanut tunngatillugu eqqarsaatigisassat suut pingaartumik ukkatarine-qassanersut, Kalaallit Nunaata nunani tamalaani pisussaaffiinut aamma atatillugu, aamma eqqartorne-qartariaqarput.

3.5.2 Naleqqussaanissamik pisariaqartitsineq

Sinerissamut qanittumi aalisartut amerlangaatsiartut inuussutissarsiornermanni annikitsumik isertita-qartarput, aningaasarsiornerallu nikingassuteqangaatsiarlutik. Amerlasuut inuussutissarsiornermiit isertitaat, SIK-p isumaqatigiissutaa naapertorlugu ulloq naallugu sulisartut aningaasarsiaannit isertita-kinnerungaatsiarput.

Taamatut paasinninneq Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliarsuup 2011-imi isu-maliutissiisutaani ilaareersimavoq. Tassani ilaatigut oqaatigineqarpoq:

"Ukioq 2009-mi aalisartunit piniartunillu katillugit 1.668-iusunit 27 pct-ii akileraaru-taasussanik ikittuinnarnik isertitaqarsimagamik akileraarutinik akiliisimanngillat, 81 pct-ili akileraarutaasussanik isertitaqarsimapput SIK'p akissarsiaasa minnerpaaffiisa amerlaqataanik ataallugilluunniit".

Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliarsuup tassunga peqatigitillugu uparuarpaa aalisartut piniartullu aningaasatigut piviusumik pisinnaasaat nalilersorneqarsinnaanngitsoq taassuma nalunaarsornissaa nalinnnginnaasumik systemimi nalunaarsorneqanngimmat. Suli ajornartorsiut taanna minnerusumik annerusumilluunniit atuuppoq qularnangitsumillu ilumoorpoq aalisartut piniartullu ilaannut isertitat annikikkaluilluunniit ilaqtariit ataasiakkaat isertitaannut tapertaasarmata.

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup siunnersuummut innersuussutai pisassiissutinik tunineqar-

sinnaasunik annertunerusumik atuinissamut siunnersuutaa pillugu tamatumalu nalilersorneqarnissaa eqqarsaatigeqquneqarpoq, aamma takuuq immikkoortumi VII-imi sinerissap qanittuani qaleralinniarneq saarullinniarnerlu pillugu immikkoortoq.

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuaq nammineq inuussutissarsiutigalugu aalisartut namminersortut akornanni isertitaannik nutaanik naatsorsuisimavoq 2012-imi 2019-imilu ukiut isertitaqarfiusut aal-laavigalugit.

Inuussutissarsiutigalugu aalisartut namminersortut amerlanerpaartaat tassaapput umiatsiaararsorlutik aalisartut, taakkununngali aalisartut mikinerusunik aalisariutaatillit aamma ilaapput.

Tabeli 10-imi ataaniittumi pissutsit soqutiginartut arlallit pillugit naatsorsuinerit takutinneqarput:

- Inuussutissarsiutigalugu aalisartut namminersortut 2012-miit 2019-imut amerleriarujussuarput.
- Sanaartornermi SIK-mi akissarsiat ikinnerpaaffiannik ilinniarsimanngitsutut sulisunut sanilliul-lugu isertitat ilaatigut pitsanngoriaateqarput, immaqa piffissami tunisinermi akit pitsasumik ine-riartornerat pissutigalugu
- Aalisartut namminersortut akileraarutaasussaatitaasumik akissarsianit isertitaqartut 2012-mut sanilliullugu 2019-imi pitsaanerungaatsiartumik isertitaqarput.
- Inuussutissarsiutigalugu aalisartut namminersortut suli ataatsimut isigalugu appasisorujussuar-mik isertaqartarpuit.

Tabeli 10. Inuussutissarsiutigalugu aalisartut namminersortut 2012-imi 2019-imilu isertitaasa inissi-simaneerannik takussutissiaq⁴.

Aalisartut namminersortut amerlassusaat	Ukioq isertitsiviusoq 2012		Ukioq isertitsiviusoq 2019	
	1.710	2.414		
Naatsorsueriaaseq	Isertitat aki-leraarutaasussat 1	Isertitat aki-leraarutaasussat 2	Isertitat aki-leraarutaasussat 1	Isertitat aki-leraarutaasussat 2
Pissat akileraaruserneqan-ngitsut (pct.)	15,8	-	11,6	-
SIK-mi akissarsiat minner-paaffissaannik ikinnerusu-nilluunniit akissarsiallit pissaat (pct.)	69,6	71,1	59,8	68,0

Aallerfiit: Naatsorsueqqissaartarfik, Akileraartarnermut Aqutsisoqarfik naammierlu naatsorsuinerit

Nassuaat: Isertitat akileraarusigassat 1 = aalisnermit isertitat akileraarusigassat (suliffeqarfiup akileraannginnermi angusai) + akissarsianit isertitat akileraarusigassat

Isertitat akileraarusigassat 2 = aalisnermit isertitat akileraarusigassat (suliffeqarfiup akileraannginnermi angusai)

Sulisut ilinniarsimanngitsut 18-it sinnerlugit ukiullit SIK malillugu akissarsiaasa minnerpaaffissaat SIK-p Sulisitsisullu (GE) isu-maqatigiissutaat tunngavigalugu naatsorsorneqarput: 2012: apriliip aallaqqataa 2012-imit = 167.253 kr. 2019: apriliip aallaq-qaataa 2019-imit = 187.325 kr.

⁴ 2012-imi 2019-imilu naatsorsuinerit Naatsorsueqqissaartarfimmit aamma Akileraartarnermut Aqutsisoqarfimmit kisisitsit tunngavigalugit sularineqarput. Naatsorsueqqissaartarfimmit kisisitsit atorneqartut tassaapput sinerissap qanittuani aalisar-sinnaanermut akuersissutit, tassani cpr-normut nalunaarsorneqartut (aalisartut namminersorlutik inuussutissarsiuteqartut) aamma aalisarsinnaanermut akuersissutit isertitat pillugit Akileraartarnermut Aqutsisoqarfimmit paasissutissanut sanilliun-neqarlutik. Imaassinaavoq aalisartut namminersorlutik inuussutissarsiuteqartut CVR-normuat aalisarsinnaanermut akuersis-summut nalunaarsorneqarsimasut, taamaammat imaassinaavoq inuttut isertitaat paasissutissanut katinneqartunut kiisalu isertitanut akileraarutinullu naatsorsuinernut ilaatinneqarsimanngitsut. Tabelimi aalisartut namminersorlutik inuussutissarsi-or-tut amerlassusaat taamaammat isumaliutissiisummi allanilu sinerissap qanittuani aalisarsinnaanermut akuersissutit amerlas-susaannut nikingassuteqarsinnaapput.

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup isumaa naapertorlugu aalisarneq pillugu politikkimi inuit atu-gaasigut piujuartitsisinnaanermut piumasaqaataavoq politikki sunniiniutillu atorneqartut aalisarnermik inuussutissarsiuteqartut akornanni isertitat inuiaqatigiinni peqatigisaasa isertitaat nalingannut inissimalissasut. Paassisutissat takutippaat ullumikkut taamaattoqanngitsoq, ineriarornerlu arriitsuinarmik ilorraap tungaanut ingerlaasoq. Immikkoortumi taamak angitigisumi agguaqatigiissillugit isertitat appasissumiinnerat inuiaqatigiinni naliginnginnermik pilersitseqataavoq.

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup sulinermini aalisakkanik suliffissuarni sulisut isertitaat ukkatarisimavai, takuuq immikkoortoq II Aallaqqasiineq. Tabeli 11 taamaalilluni aallaqqasiinermi tabeli 7-imut ilassutaavoq.

Tabeli 11. Aalisakkanik suliffissuarmi isertitat kommunikaartumik nalunaarsorneqarneri ukioq naallugu sulisunut sulisunullu ataasiakkaanut.

	Ukiumut agguaqatigiissillugu aninaasarsiat			Sulisup ataatsip ukiumut agguaqatigiissillugu aninaasarsiai		
	2017	2018	2019	2017	2018	2019
1.000 kr.						
Avannaata Kommunia	254,0	314,7	304,4	83,1	96,2	135,9
Kommune Kujalleq	249,6	300,1	252,0	74,1	86,3	88,2
Kommune Qeqertalik	286,9	418,6	249,6	84,4	124,7	94,5
Kommuneqarfik Sermersooq	306,1	301,1	274,7	88,8	76,9	89,2
Qeqqata Kommunia	271,7	294,3	281,4	87,4	114,0	131,9
Katillugit	273,3	327,1	281,0	84,9	100,7	113,4

Aallerfik: Akileraartarnermut Aqutsisoqarfik

Tabeli 11-p takutippaa ingerlaavartumik sulineq inunnut ataasiakkaanut annertunerusumik isertitaqar-nissamut tapersiisartoq.

Ukiumi ataatsimi sulisimasut agguaqatigiissillugit aninaasarsiaasa sulisullu ataatsip ukiumut ag-guaqatigiissillugu aninaasarsiaasa taamak annertutigisumik nikingassuteqarnerannut pissutaasut amerlasinnaapput. Sulisut aalisakkanillu suliffissuit akornanni ataavartumik suliffissaqartitsiner-nissaq suleqatigiissutigineqarpoq. Sulisumut ataatsimut piffissami 2017-imiit 2019-imut ukiumut aninaasarsiat agguaqatigiissinnerat qaffariarsimasut qujanartumik takuneqarsinnaavoq.

Ajornartorsiulli aalisarneq pillugu politikkimit aamma sunnerneqarpoq. Paggatassiilluni aalisarneq, immaqa qaammatikkaartumik pissassiissutinik ilaqtillugu, aalisakkerivinni tunisassiornerup ataavan-ningeruneranut pissutaqataavoq. Aqtseriaatsip tamatuma qimannissaanut tamanna aamma tunnga-viupoq.

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup aalisarneq pillugu politikkimi pisarialimmik eqqarsaatigineqar-tariaqartut eqqumaffigeqqissaarpai, aalisakkanit pisuussutinik atorluaanerup annertuallaarnerata aali-sartullu amerlavallaarnerisa aalisarneq pillugu immikkoortumi inuiaqatigiinnullu sinneranut siunissamut ungasissumut sunniuteqartussaanerat ilanngullugit, kiisalu suliffeqarfiit ataasiakkaat ineriarornerat taakkulu ataqtiginnerat aamma eqqumaffigalugit. Akuersissuteqartut ataasiakkaat isertitaqarneruler-nerisa saniatigut akuersissuteqartut amerlassusaasa piffissap ingerlanerani ikiliartuaartinnejcarnerat inuiaqatigiinni immikkoortuni sulisussaaleqiffooreersuni allani sulisussaqalersinnaanerattut isigisaria-qartoq erseqqissaassutigissallugu matumani aamma pingaaruteqarpoq. Ataatsimiititaliarsuup isumaa naapertorlugu tamatuminnga atorluaanissamut immikkoortuni politikkini ullumikkornit pitsaanerusumik ataqtigissaarisooqartariaqarpoq.

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuaq taamaammat inassuteqaateqarpoq,

- **sinaakkutinik aalajangersaanermut tunngatillugu najugaqartunik inuillu atugaannik eqqarsaateqarnissamik peqataatitsinerup pitsaaqtai ajoqtaalu pisuussutinit katillugit iluanaarutit ikilinerannik nassataqarsinnaanerat nassuarneqarlunilu, qulaajarneqarlunilu ersarissarneqassasoq.**

- eqqarsaatigisassatut naleqquttut nalilersorneqassasut najukkami nunalu tamakkerlugu immikkoortuni aalisarneq pillugu immikkoortuunngitsuni ineriertortitsinissamut periarfis-sanut pisariaqartinneqartunullu tunngatillugit politikkiniq eqqarsateqarnerup ataqatigiis-saaringerillu isiginaatigalugit isummer toqartariaqarpoq.
- Immikkoortortami 7.7-imi Aalisarnermi Aningaasaqarneq pillugu Ilisimatusarfik innersus-sutigineqartoq, ajornartorsiutinik qulaani taaneqartunik qulaajaanermut atugassanik arlaan-nut attuumassuteqannngitsunik misissueqqissaarnissamut peqataasinnaavoq, eqqarsati-gisassat assigiinngitsut politikkikut nalilersorneqarnerannut atatillugu aalajangiinissanut tunngaviulluarsinnaasunik.
- Aalisarnerni IOK-mik aaqqissuussinermut ilaasuni piginnittuunerup siammarnissaata qulak-keerneqarnissaa siunertarlugu pisassiissutit amerlanerpaaffilernissaat atuutilersinneqas-sasoq.

3.6 Aalisarnermiq aqutsinermi paasissutissat pitsaanerusut ersarinnerusumillu periuseqarneq tunngavigalugu aqutsineq

Aalisarnermi paasissutissat pitsaasut aalisarnernik aqutsinermut tunngaviullutillu qanoq aalisartoqar-tigineranik naleqalersitsinerannillu tamakkiisumik takunnissinnaalernissamut pisariaqarput. Aalisak-kanit pisuussutinik atorluaanermut atatillugu ersarissumik periuseqarnissamut allannguutaasinaasul-lu qulaajarluakkamik tunngaveqarnissaannnut aamma pingaaruteqarput. Aalisarneq pillugu politikkimi anguniakkat tикинneqalernersut imaluunniit amerlassusiliisoqarsinnaanersoq malinnaavagineqarsinna-a-nissaat aamma pingaaruteqarpoq, uumassusilinnik, inuit atugaasigut aningaasaqarnikkullu piujuartitsi-nerit pillugit anguniakkat aalajangersimasut eqqarsaatiginissaat ilanngullugit.

Tamakku tamarmik paasissutissanik naleqquttunik tatiginartunillu pissarsisinnaanermik piumasaqaati-taqpurt, arlaqartunullu tunngatillugit paasissutissat piffissamik takussutissiisut. Tunngaviusumik paasissutissat aqutsinermut atugassatut katersorneqartut paasissutissallu tamat, taamalu iniuqatigiit pissarsiarisinnaasaannik nalunaarsuinerit immikkoortinneqarluarsinnaapput. Aalisarneq pillugu paasis-sutissanik katersinertert nalunaarsuinerullu pissarsiarieqarsinnaasunut tunngatillugu innersuussutigi-neqarput tunuluaquatasunut oqaaseqaatit "Aalisarneq pillugu paasissutissat ilaatigut ingerlatsinertert siunertamut ilaatigullu innuttaasunut tunngasut pillugit saqqummiussineq", aamma "Aalisarnermiq inuussutissarsiornermi suliffeqarneq aningaasaqarnerlu pillugit paasissutissat attuumassuteqartut".

Paasissutissanik ullumikkut katersineq aalisarnerlu pillugu nalunaarsuinerit tamanit takuneqarsin-naasut

Aalisarneq pillugu paasissutissat assigiinngitsut katersorneqarnissaat pingaaruteqaaq, paasissutis-sammi katersorneqartut aalisakkat amerlassusiisa inissisimanerink nakkutilliinerni, agguaqatigiisillugu kisitsisiliinissani misissueqqissaarnissanilu tunngavissaqarluarnerusumik nalilersorneqarnissaanni pisariaqartinneqarput, taaneqartummi inatsisink nalunaarutinullu siunnersuusiornissani, aalisarnermiq aqut-sinermi iliuuseqarnissani assigiinngitsuni kiisalu aalisariutit imminut akilersinnaanerannik pisuussutinillu iluanaarutinik misissueqqissaarnissanut naatsorsuinissanullu tunngatillugu. Aalisarneq pillugu politikkip pisuussutinillu iluanaarutinut akitsuusersueriaatsip aamma nalilersorneqarnissaani paasissutissat pisariaqartinneqarput.

Aalisarneq pillugu paasissutissanik arlalinnik ullumikkut katersisoqartarpooq, aqutsinermut tunngatillugu imaluunniit paasissutissat tamat pissarsiarisinnaasaanut atugassanik.

Pinngortitaleriffiup nittartagaani pinngortitat pissusaannut tunngasut pillugit uumasoqatigiillu ataa-siakkat pillugit siunnersuineq aammal piffissami sivisunerusumi pisassiissutigineqartut pisallu an-neritussusaat allattorsimapput. Kalaallit Nunaata Pinngortitaleriffiata pisarineqartut amerlassusaat nalunaarsorneqartartut, ilaatigut KANUAANA-mit pisortatigoortumik nalunaarsorneqartunit nikingas-suteqarsinnaasarput.

Aalisarnermut Piniarnermullu Naalakkersuisoqarfiup aammal KANUAANA-p nittartagaanni TAC pisas-iissutillu tulaassat pisallu amerlassusaat takuneqarsinnaapput. Paasissutissalli taakku uppernarsaati-

nut assigiinngitsunut agguarneqarnikuupput, tassanilu innuttaasut taakkuninnga nassaarinissinnaanerat atuisinnaanerallu ajornakusoortippaa.

Aalisarnermik inatsisip maleruartinneqarnissa ullaunnarnilu nakkutilliineq KANUAANA -mit ingerlan-neqarpoq, tamatumani nalunaarusiat attuumassuteqartut ilangullugit. KANUAANA aalisarnissamut licens-inik, angallatit annertussusaat najoqqutaralugit pisassiissutissat agguarneri ullaunnarnilu pisasiissutit pillugit periutsit assigiinngitsut allaffissornikkut ingerlatarai. KANUAANA aammattaaq kalaallit aalisarneri aammalu nunanit allanit kalaallit nunaanni aalisarfiusuni aalisartut nakkutigisarai.

KANUAANA aalisagartassiissutissat pillugit paasissutissanik ketersillunilu tigumminnituuvooq, aalisarnissamut akuersissuteqartut, angallatit, angallatit pisarisartagaat angallatit nammineq nalunaarsuutigisai aammalu logbog-ineersut paasissutissat kiisalu tunisat annertussusii pisisartunit aammalu angallatit nakkutilliissutaaneersut paasissutissat ilangullugit. KANUAANA-p paasissutissat katersortagai inatsimmut nalunaarutinullu tunngatillugit aalisarnermik nakkutilliinermut allaffissornikkullu aqutsinermut pingaaruteqarput.

KANUAANA -ip paasissutissat katersortagaanit amerlassusai killeqartut tamanut saqqummiussassanganortinneqartarput. Taamaammallu kalaallit nunaanni aalisneq pillugu paasissutissat ataatsimut katiterlugit takussutissinniarnerini paasissutissanik pissarsiffissat assigiinngitsut arlallit aqutigeq-qaarlugit pissarsiarineqarsinnaasarpot. Taamaammallu Kalaallit Nunaanni aalisarnermi kikkut aalisinsinaanerannik akuersissutinik, kikkut tunineqarnerannut, pisassiissutinik piginnittuunerannut, pisusuutinik atuinerannut aalisarnermiillu iluanaaruteqarnerannut tunngatillugu paasissutissat ersarissut amigaatigineqarput.

Kalaallit Nunaata Naatsorsueqqissaartarfiata naatsorsoqqissaagaani kalaallit nunaanni aalisneq pillugu paasissutissanik aallerfigineqarsinnaanera arlariitsigut ataatsimut isigalugu aallerfigineqarsinnaanera periarfissaqarpoq.

Kalaallit Nunaata Naatsorsueqqissaartarfiata KANUAANA-p paasissutissat katersai toqqammavigalugit tamanut saqqummiisarpooq, tamatumani umasoqatigii assigiinngisitaartut agguarneqarneri aallaav galugit, aalisariutit pineqartut tunngaviusut, ukiumoortumik aalisagartassiissutit pillugit paasissutissat ataatsimoortut, pisat amerlassusaat ukiullu kvartal-ikkaarlugu avinneranut agguataarlugit, tunisat amerlassusaat tunisallu naleqassusii, qaammatinut agguataarlugit, kiisalu aalisakkat suussusiisa assigiinngitsut tunisassiarineqartut avammut tunineqartut pillugit paasissutissat ilangullugit.

Aalisariutit amerlassusaasa naatsorsorneqarneri aamma ilangullugit avammut saqqummiunneqartarput, aammalu aalisarnermi inuussutissarsiutaanerani naatsorsuutit naatsorsorneqarneri. Aalisarnermi suliffissaqartitsinerit, avammut saqqummiunneqartarput ataatsimoortumik saqqummiunneqartullu aalisneq tamakkiisumik kiisalu aalisarnermit suliffissaqarfiit niuernerlu pillugit paasissutissat ataatsimoortut pillugit.

Akileraartarnermi aqtsisoqarfiup nittartagaani avammuttaaq saqqummiunneqartarput aamma kvar-tal-imut tulliuttumut pisuussutinut akitsuutit pillugit periuseqarneq inississuinerlu. Aammalu ilangullugu pisuussutinut akitsuutit iluanaarutit aningasanut inatsimmi aammalu nunatta naatsorsuutaani takuneqarsinnaapput.

3.6.1 Aalisarnermit paasissutissanik ingerlatitseqqinnerup katersinerullu pitsanggorsarneqarnissai

Paasissutissanik KANUAANA-mut ullumikkut nalunaaruteqarnerit inummit suliarineqartarput. Pisat annertussusaat pillugit paasissutissat KANUAANA-mut nassiuunneqartarput, aallarniutigalugu email-ikkut kingornalu logbogikkut. Aalisakkeriviit tunisinerit pillugit paasissutissat Excelfil-it atorlugit nassiusortpaat, paasissutissallu KANUAANA-p paasissutissaasivianut inummit ikkussuunneqartarlutik. Taa-maattumik inummit allattuinerinerit annertupput naqinnerliuisoqarsinnaasarluni. Aalisariutit Kalaallit Nunaanni tunitsivinnut sorliuneri apeqquaatinngagit tunisinermit malittarisassat assigiissarneqarnissaat KANUAANA-mit tunngavilersuutigineqartarsimavoq. Tamatumani angissutsinut assigiimmik immik-koortiteriveqarnissat pitsaassutsinillu nalilersuutit (nutaajuneri- pitsaassutsip qaffasissusia) assigiit.

Aalisartunut oqartussaqarfinnullu tunisat akiisa tunisassiorfiusullu ersarinnerusumik tamanit takune-qarsinnaalerneranik kinguneqassaaq. KANUAANA-p ilaatigut tunisisarneq pillugu nalunaarusiapi naliler-soqqinneqarnissaani tamakkua ujartugarai. Logobini paassisutissat pitsaassusaat qaffasissumik nali-lerneqarput, pitsaanerusinnaallutilli. Tunisat pillugit paassisutissat tunitsivinniit nalunaarsorneqartut pitsaassutsimikkut appasinnerusutut nalilerneqarput, minnerunngitsumik aalisariutit atortorisat pillugit paasisutissat nalunaarsorneqartut, aalisarfiusut akunnilersorlugit nalunaarsorneri, aalisarfiusut sumiif-fiit assigisaallu eqqarsaatigalugit. KANUAANA ukiorpaalunni maanna elektroniskimik logbogeqalernis-sap eqqunneqarnissaanik piumasaqaateqartoqarnissaa sulissutigigaluarpa. Pisat nalunaarsorneqarne-risa automatiskiusumik ingerlatsilernissat naatsorsuutigineqarpoq sulisuuusut nukissaanik pilersitsissa-soq, taakkulu siunnerfeqartumik uppermarsiinissani malitseqartitsinissanilu KANUAANA-mi atuiffiune-rulernissaanik kinguneqarluarsinnaanera naatsorsuutigineqarluni. Pisanik nalunaaruteqarnerit nammi-neq ingerlasunngortinnerisigut sulisut suliassaannik ikilisaataassangatinneqarpoq, KANUAANA-mi nak-kutillinerik uppermarsaarenut malitseqartitsinernullu atorneqarnerusinnaasunik. Nammineq ingerla-sunngortitsinkkut inuussutissarsiummi pisortanilu allaffisornermi sulisunik pisariaqartitsinerannik an-nikillisaataasinnaavoq paasisutissallu tunniunneqartut pitsaanerulerlutik.

Innuttaasut inuiaqatigiit ataatsimut pisuussutaannik pisassiissutinik kikkut tunineqarsimanerat pillugu ilisimasaqartussaatitaanerat aalisarnermit paasisutissanik avammut saqqummiussinissamut tunngavi-gineqarpoq. Aalisarnermut tunngasunik paasisutissanik saqqummiinermut atatillugu ammanerusumik ingerlatsinerup aalisarnermut pissutsinik nalorninaannerulersitsinissaa kiisalu oqaluttuarsianik tati-ginninnginnermillu nungutitsinissaa naatsorsuutigineqarpoq. Ammasumik ingerlatsineq inuiaqatigiinnit nakkutigineqartumik aalisarnerup ingerlanneqarnissaanut aamma tapertaassaaq.

Ersarissumik ingerlatsineq siuarsarniarlugu Kalaallit Nunaanni aalisarnermi paasisutissat naleqquttut arlallit Aalisarnermut Piniarnermullu Naalakkersuisoqarfiup KANUAANA-lluunniit nittartagaani tamanut takuneqarsinnaasunngorlugit ammasumik saqqummiunneqarnissaat siunnerfigineqartariaqarsorin-arpoq. Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup aamma innersuussutigaa tulliuttav ammut tamanut pis-sarsiarineqarsinnaasunngortinneqassasut:

- Aalisarnermi pisassiissutinik piginnittut suliffeqarfiillu aalisakkanik piareersaaviusut taakkualu piginnittuunikkut ilusilersorneqarneri, pisassiissutinik pigisarisinnaasaannik allattukkat ilangulg-lugit.
- Aalisagaqatigiinni ataasiakkaani TAC-it pisassiissutillu pillugit paasisutissat.
- Aalisagaqatigiit akuersissuteqartullu ataasiakkaarlugit pisassiissutit annertussusaat pisassiis-tutinillu pigisat.
- Aalisariutit pillugit paasisutissat, ilangullugit teknikkikku paasisutissat, piginnaasaat, pisin-naasaat, pisassiissutinik atorluaanerat, tulaassat amerlassusaat tunisallu nalingi.
- Aalisakkerivinni tulaassat amerlassusaat tulaassallu nalingat pillugit paasisutissat.
- Pisassiissutit niuerutigineqarneri pillugit paasisutissat
- Aalisagaqatigiikkaarlugit ukiumullu pisassiissuteqarfiusumi pisassiissutinik ataatsimut atorlu-aneq pillugu paasisutissat.
- Akuersissummik pigisaqartut angallatillu ataasiakkaat Kalaallit Nunaanni nunanilu allani aalisar-nermut akitsuutit akilersimasaat pillugit paasisutissat.

Aalisarnermi paasisutissat pisassiissutinillu atorluasinnaanermut piginnittuuneq pillugit ersarilluin-nartumik ingerlatsilerneq Islandimi aammalumi aatsitassarsiornermik aqtsinermi ilisimaneqareersut tunngaviit assingi atorlugit pilersinnejarlarsinnaavoq.

Aalisarnermik inuussutissarsiutillit ataasiakkaat pillugit paasisutissat pisortat nittartagaanni ataasiin-narmi takuneqarsinnaasariaqarput.

Aalisarneq pillugu immikkoortumi nalunaarsuinerit pisortatigoortut inerisarneqarnerat Naatsorsueqqis-saartarfimmit aamma pingartinneqartariaqarpoq. Kalaallit Nunaanni aalisarneq pillugu immikkoortumi paasisutissat pisortanit tunniunneqartut ingerlateqqinneqarnerannut atatillugu Naatsorsueqqissaar-tarfik pingaarutilimmik inissisimasariaqarluarpooq, inuit ataasiakkaat suliffeqarfiilluunniit nalunaarsor-

neqarnerinut kisimik tunngassuteqanngitsunik. Kisitsisaataasivik sumiiffit amerlanersaat pillugit ta-kutitsisunik tabelinik, pingaartumik piffissap ingerlanerani ineriarneq takusinnaajumallugu piffissap ingerlanerani tulleriinnik pisariaqarttsisoqartillugu tunniussisarnissamut naleqquppoq.

Atorfilitat ilisimatuullu paasissutissanik isertortunik suliaqarnissamut immikkut akuersissuteqarlutik misissueqqissaarnissanut ilisimatusarnissanullu Naatsorsueqqissaartarfik kisitsisaataasivillu aamma atorneqarnissaat tulluarpoq.

Naatsorsueqqissaartarfik kisitsisaataasivillu pisortatigoortumik aalisarnerup iluani Naalakkersuisunut, Inatsisartuni inatsisisanik siunnersuutinut assigiinngitsunut, nalunaarsorianut, nassuaatinut kiisalu paragraf 37 tungavigalugu apeqquteqaatinut atorneqarnissaat piukkunnassagaluarput. Aallerfinnit assigiinngitsunit nukippasuarnik atuinngikkaanni aalisarneq pillugu immikkoortumi ineriarneq kil-lifillu pillugit paasissutissanik ullumikkut pisoqarsinnaanngilaq. Kalaallit Nunaanni aalisarneq pillugu immikkoortumi pisortatigoortumik nalunaarsuinerit inerisarneqarnerat Namminersorlutik Oqartussani suliassarpasuuarnik ikilisaataassaaq. Naatsorsueqqissaartarfik pillugu inatsimmit killeqartinneqarnera malugeq-quneqassaaq. Aalisarneq pillugu inatsimmi paasissutissanik katersinermut saqqummiussinermullu aalajangersakkat naleqqussarneqarsinnaalluarput, tassunakkut aalisarnermi paasissutissat isertuussassaannginnerat ersarissumik allanneratigut. Aalisarneq pillugu immikkuualuttunik nalunaarsukkanik saqqummiussinissamut Naatsorsueqqissaartarfik periarfissaqarnerulissagaluarpoq.

Ataatsimiititaliarsuup paasissutissanik katersinissamut pilersaarummut tunngatillugu paasissutissat pisariaqartinneqartut tulliuttut immikkoortippai:

- Pisassiissutinik akuersissutinillu tunniussinermi nakkutilliinermilu imaluunniit akitsuutinik aala-jangersaanerni allaffissornikkut siunertaq, aamma
- paasissutissat nalunaarsuinermi, misissueqqissaarnermi ilisimatusarnermilu atugassatut kater-sorneqartut.

Paasissutissanik inunnut ataasiakkaanut imaluunniit inuup ataatsip suliffeqarfiutaani allaffissornikkut atugassanik katersuinissamik Naatsorsueqqissaartarfip suliakkineqannginnissaa pingaaruteqarpoq. Paasissutissat allaffissornermut katersorneqartut, kingorna nalunaarsuinernut atorneqarnissaannut atatillugu iluaqtigaat, katersisumit nalunaaruteqartumillu misissorneqarsimasarmata pitsaassusaal-lu taamaammat naammattumik pitsaassuseqarlutik. Paasissutissat sapinngisamik elektroniskimik nalunaarutigineqarnissaat Naatsorsueqqissaartarfimmit soqtigineqarpoq, kingorna allattuinermet kuk-kuneqarsinnaasunik kukkunernillu ujaasiffiusariaqarsinnaasunik nukippasuarnik atuisoqaqqunagu.

Naatsorsueqqissaartarfip aamma pisariaqartippaa paasissutissanik katersinermi siusissukkut taague-riaatsinik immikkoortunillu aalajangersaasoqarnissaa, paasissutissat kingorna nalunaarsuinerni, misis-eqqissaarnerni ilisimatusarnernilu atorneqarsinnaanerat mattukkumanagut.

Aalisarnermit paasissutissarpasuuarnik ullumikkut katersisoqartalaruartoq, paasissutissanik katersui-nerunissaq pisariaqartinneqarpoq. Ilutigitillugu paasissutissanik katersinermut ersarissunik tunngave-qarnissaq periuseqarnissarlu nalinginnaasumik pisariaqartinneqarpoq, paasissutissallu internetikkut immersugassat digitaliusut atorlugit katersorneqartut paasissutissaasivimmut toqqaannartumik toq-qorterneqartunik periuseqarnerulernissaq pisariaqartinneqarlni. Elektroniskimik nalunaarsuinerit al-laffissornikkut oqilisaataanissaat nalinginnaasumik naatsorsuutigineqarpoq. Elektroniskimik nalunaar-suinerit paasissutissaasivimmullu toqqaannartumik toqqorterinerit aaqqissuussanit paasissutissanik piaariaqartinneqartunik aallernissamut periarfissanik pitsaassutsimillu pilersitsissaq.

Aalisarnermik inuussutissarsiummit paasissutissanik aallernermet saqqummiussinermullu tunngaviit tulliuttut atorneqarnissaat Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup siunnersuutigaa.

Ataatsimiititaliarsuup innersuussutigai:

- Paasissutissanik katersinermut kina akisussaanersoq ersarissumik allassimassaaq.
 - Paasissutissanik katersinermut oqartussaqarfik sorleq akisussasuunersoq inatsimi taassumaluuunniit ataani akisussaaffit agguanneqarneranni ersarissumik allassimasariaqarpoq.
 - Oqartussaqarfik akisussaasoq katersinermut naammattunik isumalluuteqarnissaa quakkeerneqassaaq.
- Paasissutissat suut tunniunneqassanersut ersarissumik nassuiarneqassaaq.
 - Paasissutissat suut tunniunneqartassanersut ersarissumik nassuiarneqassaaq.
 - Aalisarneq pillugu immikkoortoq pillugu paasissutissat suut nalunaarsorneqarsimandersut aaqqissuussamik ataatsimut misissorneqartariaqarput paasissutissat assigiit marloriarluta katersunnginniassavagut.
 - Paasissutissanut pisariaqartinneqartunut naleqqussarlugit paasissutissanik katersisoqarsinnaaqquillugu paasissutissanik katersinermut sinaakkutit ilusilersornerannut ingerlanneqarnerannullu atuisussat peqataatinneqarnerusariaqarput.
- Kikkut paasissutissanik tunniussisanersut ersarissumik nassuiarneqassaaq.
 - Inuk paasissutissanik tunniussisoq immikkut piumasaqaatinik, taamaassappallu sunik naammassinnissinnaassanersoq allassimasariaqarpoq.
 - Kina paasissutissanik tunniussisanersoq kiallu akisussaaffiginerai ersarissumik allassimasariaqarpoq. Assersuutigalugu angallatip naalagaata pisat nalunaarutigissavai, aalisakerivimmi pisortap tunisat nalunaarutigissavai aqtsisullu aningaasaqarneq pillugu paasissutissat nalunaarutigissallugit.
- Paasissutissat qanoq tunniunneqassanersut ersarissumik nassuiarneqassaaq.
 - Paasissutissat tamarmik internetikkut isumannaatsumik nalunaaruteqarneq aqqutigalugu immersugassat digitaliusut atorlugit tunniunneqartariaqarput, paasissutissalu paasissutissaavimmut ingerlaannaq toqqorterneqarlutik.
- Paasissutissat qanoq misissorneqarlutillu kukkunersiorneqassanersut ersarissumik nassuiarneqassaaq.
 - Paasissutissat misissornissaannut pitsaassusaasalu quakkeernissaannut immikkut periuseqarnissamut aalajangersaasoqassaaq.

3.6.2. Paasissutissanik nutaanik katersuinissamut nutaanillu nalunaarsuinissanut innersuussutit

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup pingartippaa Kalaallit Nunaanni aalisarneq pillugu nalunaarsuinerit immikkualuttut nunaat inerisarniarlugit sulineq nangeqqinnejassasoq, pingartumik maanna amigaatigineqartunik aalisarnermi aningaasaqarnermut suliffissaqartitsinermullu tunngatillugit. Aalisarnermi nutaanik nalunaarsuinissamik ineriertortitsinissaq pillugu Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuarmit aalajangersimasumik innersuussutigineqartut ataani nassuiarneqarput.

Aalisarnermi suliffeqarneq aningaasarsiallu pillugit nalunaarsueriaaseq nutaaq:

Aalisarnermi suliffeqarnermut immikkut nutaamik nalunaarsueriaasussamik inerisaasoqartariaqarpoq, sulisut amerlassusaat (ukiumut) umiarsuarnut agguataarneri, umiarsuillu suuneri allattorsimallutik. Umiarsuit 24 meterimit anginerusut sulisuinik nalunaarsuinermut siunnersuutigineqarpoq, KANUANA-mi sulisut allattorsimaffiannit akileraarutillu pillugit paasissutissat atorlugit nalunaarsuinermik inerisaasoqassasoq.

Ataatsimiititaliarsuup aamma siunnersuutigaa nalunaarsuinermi paasissutissat tunngavigineqartut anertusarniarlugit, immikkoortunut sulisuinullu attuumassutilinnik Kalaallit Nunaanni oqartussanut tama-

nut attaveqarnernut atatillugu angallatinut nunamilu tunitsivinnut CVR-nr. aamma/imaluunniit P-nummer assigüimmik atorneqartalissasut. Soorlu inunnut ataasiakkaanut cpr-nr. Aamma atorneqartartut.

Aalisarnermi naatsorsuutinut nalunaarsuineq nutaaq:

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup pingaartippaa aalisarneq pillugu immikkoortumi, umiarsuurnut agguarnerinut, umiarsuit suunerinut aalisakkerivinnullu agguataarlugit, ingerlatsinermut aningaasaqarnerup ineriarornera qulaajarsinnaajumallugu aalisarneq pillugu immikkoortumi naatsorsuutinik nalu-naarsueriaaseq inerisarneqassasoq. Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup siunnersuutigaa KANU-NAANA-p umiarsuit umiarsualiviillu pillugit ukiumoortumik aningaasaqarnikkut paasissutissanik katersisarnera Naatsorsueqqissaartarfik peqatigalugu inerisarneqassasoq.

Islandimit Danmarkimiillu naatsorsuutit nalunaarsorneqarnerat isumassarsiorfiusinnaapput. Pisortani oqartussaasut paasissutissat misissueqqissaarnernut assigünnitsunut atornerisa saniatigut, paasisutissat aalisarneq pillugu immikkoortumi naatsorsuutinut pisortatigoortumik nalunaarsuinernik ineriaanernut atorneqarsinnaassapput. Nalunaarsuinerit tunngaviusumillu paasissutissat aalisarnermi kattuffinnit siunnersuinernut ilisimatusarnernullu atorneqarsinnaalissapput.

Aalisarnermi nalilinnik tamanik naatsorsuineq nutaaq (sattelitegrnskab):

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuaq isumaqarpoq aalisarnermi nalilinnik tamanik naatsorsuusioraaseq nutaaq (sattelitegrnskab) atorneqalissasoq, Kalaallit Nunaanni aningaasaqarnikkut naatsorsuusianut ilangunneqarsinnaasumik. Siornatigut eqqartorneqartarsimagaluarpoq, Kalaallit Nunaanni aalisarnermi nalilinnik tamanik naatsorsuusiorneq Kalaallit Nunaanni aningaasaqarnikkut naatsorsuusianut “ilanngunneqassasoq”.

Nalilinnik tamanik naatsorsuutit tassaapput tabelit Kalaallit Nunaanni aningaasaqarnikkut naatsorsuutinut ilangunneqarsimasut, kisiannili akinut aalajangersimasunut ingerlaartunullu annertussutsit nalillillu pillugit paasissutissartallit. Kalaallit Nunaata naatsorsuutaata ilaani tunngaviusumik eqqarsaatigine-qartoq assigalugu tamanik ataqtigiiqtsilernissaq siunertaralugu aalisarneq pillugu immikkoortumi nalunaarsuinernit paasissutissat pigineqartut tamaasa nallersunneqarnissaat, kiisalu ilisimatuut immikkoortuni allani aaqqissuussinerni allannguinerit sunniutaannik naatsorsuisinnaanngorlugit isertut anisullu pillugit tabelit/ilusiliussat nalingannik misissueqqissaarnissamut sakkussaqalernissaat siunertarineqarpoq.

Kalaallit Nunaata naatsorsuutaani aalisarneq pillugu paasissutissat immikkuualuttortallit atorneqartut isertut-anisut pillugit tabelit peqatigalugit misissueqqissaarnissanut sunniutinillu naatsorsuinissamut arlalinnik annertusisamik periarfissiippit. Assersuutigalugu akinik aalisagaqatigiillu amerlassusaannik allanngortoqartillugu inuiaqatigiinni allanut sunniutinik misissueqqissaarnerit, siunissamut ungasissamut aningaasaqarnikkut sapinngisamik annertunerpaamik qanoq pissarsisoqarsinnaaneranik naliliineq ilanngullugu.

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup siunnersuutigaa aalisarnermi nalillit tamaasa naatsorsuutaannik inerisaanissamut tunngavittut, angallatit nunamilu tunitsiviit ataasiakkaat pillugit aningaasaqarnikkut paasissutissanik KANUAANA-p ukiumoortumik katersisarnera Naatsorsueqqissaartarfik suleqatigalugu inerisarneqassasoq. Katersineq ingerlatsiviit aningasartuutaannik naatsorsuutaannilu aningaasartuutinik aalajangersimasunik ilalluarneqarsinnaavoq.

Aalisarneq pillugu immikkoortumi tunisassiorneq pillugu nalunaarsuineq:

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup ilangullugu siunnersuutigaa, kilisaatit aalisakkeriviini imaani tunisassiaat umiarsuit tunisassiaannut agguarlugit tunisassiat tunisanngorlutik oqimaassusaat, pisari-neqarnermilu oqimaassusaat kisitsisinngorlugit nalunaarsuisoqassasoq. Imaani tunisasiornerpup nalinganik takutitsisumik nalunaarsuinerit ilaneqarsinnaapputtaaq. Assinganik aalisakkerivinni tunisassiornermut nalunaarsuineq Aammattaaq aamma inerisarluarneqarsinnaavoq.

Paasissutissanik katersineq atuinerlu pillugit innersuussutit

Paasissutissanik pitsaanerusumik katersinermut atuinermullu tunngatillugu Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup tulliuttut innersuussutigai:

- Aalisarnermi paasissutissat ersarinnerusut aalisarnermilu paasissutissat immikkualuttortaannik ataavartumik saqqummiussinerit inatsisitigut aalajangersarneqartariaqarpoq.
- Aalisarnermi paasissutissat pingaaruteqartut ketersorneqartalernissaannut annertusisamik pisinnaatitsineq inatsisitigut aalajangersarneqartariaqarpoq.
- Aalisarnermi paasissutissat pisortatigut saqqummiussinnaanerisa killeqarneri inatsisitigut atorunnaarsinneqartariaqarpoq.
- Paasissutissanik katersinermut tunngavissanik ersarissunik suliaqartoqartariaqarpoq.
- Suleriaatsit nammineq ingerlasinnaalernissaat qulakkeerneqartariaqarpoq, paasissutissat internetimi immersugassat digitaliusut atorlugit tunniunneqarsinnaalersillugit, allaffissornikkulu pisariillisaataasumik paasissutissat ingerlaannaq toqqorneqartalerlutik.
- Aalisarnermi suliffeqartitsineq aningaasarsiallu pillugit nalunaarsuinerit nutaat.
- Aalisarnermi naatsorsuutinik nalunaarsueriaaseq nutaaq.
- Aalisarnermi nalilinnik tamanik naatsorsueriaaseq nutaaq (satelitregnskab).
- Aalisarneq pillugu immikkoortumi tunisassiornermik nalunaarsueriaaseq nutaaq.
- Paasissutissanik nalunaaruteqarnermut internetikkut pisortani aaqqiissut nutaaq, assinganilu internetikkut pisortani isaariaq aalisarnermit paasissutissat pisortatigoortut pissarsiarine-qarsinnaasut takuneqarsinnaassallutik, takukkit aalisarneq pillugu inatsimmi nassatarisaanillu nalunaarutaasinnaasuni aalajangersakkat.

3.7 Teknikkikut malittarisassat

Kalaallit Nunaanni aalisarnermik aqutsineq TAC-kut (Total Allowable Catch), aalisagaqtigiaanillu pingaarnernit pisassat teknikkullu malittarisassat, soorlu piniutit ilusilersorneqarnerannut piumasaqait, piffinni killilersuutit pisallu katiterneqarneratigut killiliinermik toqqammaveqarpoq.

TAC-t pisassallu aalisarnerup kapitali 3.3 Peqassutsikkut piujuartitsineq aalisarnermik aqutsinermi toqqammavittut nassuarneqartumi annertunerpaamik iluanaarutissiinissamik pingaarnertut anguniak-kat naapertorlugit ingerlanneqarnissaanik qulakkeerinissamut sakkussani pingaarnersaapput.

TAC pisassallu annertunerpaamik piujuartitsinermik aallaaveqartumik iluanaaruteqarnissamik qulakkeerinissamut tamatigut naammattangillat, teknikkullu malittarisassat akuttunngitsumik TAC-mut – pisassanik aqutsinermut – atorneqartarput. Assersuutigalugu aalisakkanik piaqqanik pisanik illersu-nermi angissutit katitigaanerannut, soorlu piniutini nigartat minnerpaaffissaannik aalajangersaanikkut imaluunniit alisakkat qaleruallillu tulaanneqarsinnaasut minnerpaamik angissusiliinikkut malittarisassii-nikkut.

Teknikkikut malittarisassat kissaatigineqanngitsumikpisaqartuunnginnissamut aalisagaqtigiillu qajannaatillit pinngortitallu, soorlu korallit havsvampillu illersorneqarnissaannut aamma atorneqartarput. Tamanna assersuutigalugu piffinnik illersukkanik, aalisarnerit ilaasa peqassutsimut pinngortitamullu il-lersorneqartariaqartunut akuersarneqarsinnaanngitsumik sunniuteqarfigisaasa pilersitsinikkut pisarpoq.

Teknikkikut malittarisassat annertunerpaamik piujuartitsisumik iluanaaruteqarnissamut, kissaatigine-qanngitsumikpisaqartoornissamut aalisagaqtigiilluunniit pinngortitarluunniit aalajangersimasut iller-sornissaannik sammitinneqartut, amerlanertigut teknikkikut illersuiniutitut taaneqartarput.

Teknikkulli malittarisassat aamma inuuniarnikkut anguniakkat ikorfartorneqarnerannut iluaqutaalluar-sinnaapput. Assersuutigalugu malittarisassat kilisaatit anginerit sinerissap qanittuani ingerlatsisinna-nermut inerteqqusiinikkut sineriasortunik ikorfartuisut.

Taamattaarlu aamma teknikikkut malittarisassat, malittarisassat allat nakkutigineqarnerannik ajornaal-lisaasumut sammisumik nakkutilliinermi iliuutsinut ilaasut assersuutissaapput.

Kalaallit Nunaanni teknikikkut malittarisassat aalisarnermut inatsit 1996-meersoq naapertorlugu Naalakkersuisunit aalajangersarneqartarput. Malittarisassat maanna atuuttuni (2021) ingammik maluginiagassaapput (Aalisarnermi saniatigut pisat pillugit Namminersorlutik Oqartussat nalunaarutaat nr. 14, 6. december 2011-imeersoq aamma Piujuartitsineq siunertaralugu aalisarnerup teknikikkut iluarsartuusivigneqarnera pillugu Namminersorlutik Oqartussat nalunaarutaat nr. 4, 30. marts 2017-imeersoq) taak-kunanilu malittarisassat arlallit, ilaatigut minnerpaaffissat, pisarisuukkanik nalunaarsuineq, avalatsit-seqqitarneq, nigartanut minnerpaaffissat, piniutit ilusilersorneqarnerat, piffinnik killilersuutit, atortut ilaasa atorneqarnerat, atortut ilisarnaaserneqarnerat piniutaarsiutillu qaqinneqarnerat ilapput.

Nalunaarutini siuliani taaneqartuni malittarisassani ataasiakkaani siunertarineqartut oqaatigineqanngilat, taamaattumillu malittarisassat ataasiakkaat pisariaqassusaasa iluaquataassusaasalu nalilersornissat ajornakusoortorujussuuvoq.

Teknikikkut malittarisassat, TAC-mi pisassanut malittarisassatut ilapittuutitut aalisagaqatigiaanik aalajangersimasunik, aningaasaqarnikkut, inuuniarnikkut nakkutilliinikkullu siunertanut angusaqarnissamut pingaaruteqarsinnaasut Isumalioqatigiissitaq naliliivoq.

Teknikikkut malittarisassat aalisarnerit ataasiakkaat aqunneqarnerannik, taakkununga anguniakkatut aalajangiunneqartut angunissaannut pisariaqartunut ataatsimut naliliinermut ilaatinneqarnissaat pingaaruteqarpooq. Tassunga atatillugu teknikikkut malittarisassat ataasiakkaat siunertaasa nassuiarnisaat pisariaqarpooq, taamaalluni taakku pisariaqassusaat nalilersorneqarsinnaaqquillugu.

Taamaammat aqtsinermi pilersaarutinik suliaqarnermut atatillugu teknikikkut malittarisassat nalilersorneqarnissaannik pisariaqartitsineq nalilersorneqassasoq pissusissamisoorpoq.

Aalisarnermut Isumalioqatigiissitap kaammattuutiga:

- **Teknikikkut malittarisassat siunertat aalajangersimasut anguneqarnissaannut atorneqassasut,**
- **Teknikikkut malittarisassanik pisariaqartitsineq aqtsinermut pilersaarusrornermut ilaatinneqassasoq,**
- **Teknikikkut malittarisassanut ataasiakkaanut siunertat nassuiarneqassasut.**

3.8 Aalisarnermik sunniuteqartumik nakkutilliineq

Suliassat

"Aalisarnermik nakkutilliinerup pitsangorsaaviginera

Nakkutilliinermi oqartussat unioqqutitsilluni killilersugaanngitsumillu aalisartoqarneranik nakkutilliinermi pisariaqartunik sakkoqartinneqassapput. Ataatsimiititaliarsuup taassuma ataani teknologimik nutaamik eqquassisinnaaneq Aalisarneq pillugu Isumalioqatigiissitap suliassaat 5 siunertamik taassuminnga pitsangorsaataasinnaaneroq suliniutinillu allat sulinermik pitsangorsaataasinnaanersut nalilersussavai. Ataatsimiititaliarsuup nakkutilliinermi oqartussat unioqqutitsinernut kinguneqartitsinis-saminut periarfissai pitsangorsarneqarsinnaanerinut siunnersuusiussaaq."

Aallaqqiasiut

Aalisarnermik nakkutilliineq aalisarneq pillugu politikkip qaqugukkulluunniit aalajangerneqarnikup piviusungortinnissaanut tunngatillugu qitiulluinnarpooq. Politikki malittarisassiornikkut atuutilersinnejassaaq iluatsittumillu malittarisassiornermut pisariaqartoq ilaatigut tassaavoq malittarisassanik sunniuteqartumik atuutsitsineq, taamaalluni sammivimmut kissaatigineqartumut inerlartortoqannngippat politikkikkut aqtsinermilu akliussinnaasoqarniassamat.

Peqatigitillugu ilisimatuussutsikkut siunnersuisarnerit pitsaassusaannut aalisarneq pillugu kisitsisit paasissutissallu alisarnermik nakkutilliisoqarfimmit katarsorneqartut siunnersuinermilu tunngavimmut pingaaruteqartumik ilaasut aalisarnernik eqqortumik pissutsinillu takutitsinissaat aalajangiisuuvoq.

Kalaallit Nunaat FAO-p akisussaaffilimmik malittarisassiaanut pisussaaffeqalernikuunermini, Kalaallit Nunaat pisussaalernikuuvvoq, nunat umiarsualivillit maleruagassaanut malinnissalluni, tassa anngiorrumik aalisarneq, killilersugaanngitsumik aalisarneq, nalunaarsugaanngitsumik aalisarneq unitsissallugit pakkersimaassallugillu (Agreement on Port State Measures to Prevent, Deter and Eliminate Illegal, Unregulated and Unreported Fishing). Inatsisitigut tunngavissaqannginneq tunngavigalugu piumasaqaatit taakku piviusunngortinnejarsinnaanngillat.

Kalaallit Nunaat NEAFC-imi (The North East Atlantic Fisheries Commission) aamma NAFO-mi (North-west Atlantic Fisheries Organization) nunat ilaasortat nunarsuup immikkoortuini aalisarnermik suleqati-giiffiini ilaasortaavoq taakkununngalu nuna sinerialiulluni. NAFO-mi Atlantikup Avannaata Kitaa suleqatigiiffingeqartoq, NEAFC-imi Atlantikup Avannaata Kangia suleqatigiiffingeqarpoq.

Kalaallit Nunaanni Aalisarsinnaanermut Akuersissutinik Nakkutilliisoqarfíup (KANUAANA-P) NAFO-mi NEAFC-imilu peqataanikkut kalaallit angallataasa nunat ilaasortat umiarsualiviini misissuivigineqarnisaannik nunat allat aalisarsinnaanermik akuersissutinik nakkutilliisoqarfíi qinnuigisinnaavai, akerlianillu taakku angallataannik Kalaallit Nunaata misissuinssaa pillugu KANUAANA aamma qinnuivigineqarsin-naalluni.

NAFO-mi NEAFC-imilu nunanik ilaasortanik suleqateqarneq aamma KANUAANA-p nunat marluk isuma-qatigiissutaani suleqateqarnera tunngavigalugit inerniliisoqarsinnaavoq Kalaallit Nunaanni aalisarnermik nakkutilliisoqarfík nunani allani nakkutilliisoqarfínnut assersuunneqarsinnaasoq. Nakkutilliinermi oqartussat akornanni paasissutissanik misilittakkanillu paarlaasseqatigiittoqartarpoq.

Aalisarnermik nakkutilliiviup aaqqissugaanera

Aalisarsinnaanermut akuersissutinik nakkutilliiviup inatsisitigut maannakkut tunngavia aalisarneq pil-lugu inatsimmi kapitali 11-mi nalunaarutinilu tassunga atasuni aalajangerneqarnikuuvvoq. KANUAANA-p pingaarnertut anguniagaa tassaavoq Namminersorlutik Oqartussat aalisarneq piniarnerlu pillugit inatsisit eqqortinnejarnissaasa qulakteernissaa, tassunga ilanngullugit Kalaallit

Nunaata nunat tamat suleqatigiiffinni ilaasortaanera imaluunniit aalisarnermik ingerlatsineq pillugu nunat tamat akornanni isumaqatigiissutinik akuersinera naapertorlugit malittarisassiarineqartut.

Allaaserinninneq 1. KANUAANA-p oqaluttuassartaa aaqqissugaaneralu

KANUAANA Kalaallit Nunaata EF-mi februaarimi 1985-imi ilaasortaajunnaernerata kingorna aalisarneq pillugu nammineq inatsisiliorsinnaalererata kingunerisaanik 1985-imi pilersinneqarpooq. Rigsombudeqarfip tassunga tapiliullugu nakkutilliisinaatitaanini Namminersornerullutik Oqartus-sanut tunniuppaa.

KANUAANA suliassaminik ingerlatsisinhaaniassammat aqtsiveqarfik qitiusumi qarasaasiakkut nalunaarsuveqarnikkut (paasissutissanik tunngaviusunik nalunaarsuivik) nalunaarsuiviit arlallit atorlugit nutaalialasunik nalunaarsuiffeqarpooq: angallatinik nalunaarsuiffik, aalisarnermik ingerlat-sisunik ataasiakkaanik nalunaarsuivik, nalunaarutinut nalunaarsuiviit, logboginit paasissutissat aamma tunisinermi paasissutissat kiisalu pisassiissutinik aalisarsinnaanermullu akuersissutinik nalunaarsuiviit. Qarasaasiami nalunaarsuveqarnikkut paasissutissat pitaassusilerneqarsinnaapput aamma nunami namminermi nunallu tamat akornanni atugassanik assigiinngitsunik naatsorsueqqisaarnernik suliaqarnermut tunngaviusinnaallutik, taakku ilaatigut TAC pisassiissutilu pillugit ilisi-matuussutsikkut siunnersuinernut atatillugu ilisimatuunut atugassiaapput.

Tassunga ilanngunneqassappat nakkutilliisut ilinniarluarsimasut piginnaasaqartullu tassaasut ala-pernaarsuisut aalisarnermillu nakkutilliisut umiarsualivinni immamilu nakkutilliisut. Nakkutilliisut amerlassusaannut soorunami nakkutilliinerup annertussusia nakkutilliinermillu suliassanik taakku-nannga aaqqissuisarnerit apeqquaassapput. Tamanna aalisarnerup annertussusianut naleqqutissaq, tassunga ilanngullugit pisassiissutit, umiarsualiviit amerlassusaat, isorartussutsit, angallatit suune-rani unioqqutitsillunilu tulaassisqarjataartoqarsinnaanera.

KANUAANA ullumikkut inunnik aalajangersimasumik atorfiliinnik 16-18-inik sulisoqarpooq, taakku-nannga inuit arfinillit aalisarnermik nakkutilliisutut ukiuni pingasuni sinerissap qanittuani immami aamma kalaallit kilisaataasa nunaniillu allaneersut tulaassaannik misissuinissamut piginnaasaqar-fiuersumik ilinniarsimasut. Aalisarnermik nakkutilliissut taamaallillutik qaffasissutsini tamani pit-saassuseqarluartumik nakkutilliinissamut nunallu tamat aalisarnermi misissuisarneranni aallaaviu-sumik pisariaqartunik pisariaqartunik piginnaasaqarput.

Nakkutilliisuni aamma aaqqaneq marlunniq aalisarnermik alaper-naarsuisoqarpooq. Aalisarnermik ala-pernaarsuisut suliassaraat aalisarnermik nakkutiginninnissaq, tassa aalisarneq malinnaavigalugu nakkutigalugulu, tassunga ilanngullugit pisanik eqqortumik nalunaarsuisarnerup qulakkeerneqarnis-saa igitsisoqannginnissaalu. Aamma angallatit naalagaat ilitsersorsinnaavaat, unioqqutitsinernillu nalunaaruteqarlutik politiinut unnerluussisartunik suliali suliareqqinnsaannik piginnaatinneqara-tik. Aamma sulinermi atorsinnaasaannik marlunniq biileqarpooq kiisalu snescooterit ATV-iillu arlallit.

KANUAANA aamma allaffissornikkut misissuisarpoq. Allaffissornikkut misissuinermi logbogini quppernerit 14.800 missaanniittut kiisalu tunisinerit 90.000-it missaanniittut nalunaarutilu 3.600-t missaanniittut misissorneqartarput.

Tassani ilaatigut aalisarsinnaanermut akuersissutinik nakkutilliinermi ajornartorsiutit, tulaassat annertussusaasa logboginilu paaissutissat imminut naapertuutinnginnerat kiisalu Port-State Con-trolimi nalunaarutit sularineqartarput.

KANUAANA-p nakkutilliinermi maannakkut aaqqissugaanera politikkikkut 2016-ip naanerani akue-rineqarpooq, tassanilu Ilulissani, Sisimiuni Nuummilu inspektøreqarfiit ilaapput.

Arktisk Kommandomik Søfartsstyrelsenimillu suleqateqarneq

KANUAANA-p Arktisk Kommando (AKO) qanumut suleqatigaa. AKO Kalaallit Nunaata aningaasaqarnik-kut oqartussaaffiani aalisarnermik misissuisarpoq politiillu peqatigalugit politiitut oqartussaalluni. AKO Kalaallit Nunaata imartaaniittunik nakkutilliinermi arlalinnik umiarsuaqarpooq. Tamassuma saniatigut oqartussaaffimmi timmisartut atorlugit ilaatigut nakkutiginnitarpoq. Pingaartumik angallatit nunanit allaneersut pillugit alaper-naarsuisut ajornartorsiutinik nalunaarutaannik nangitseqqiiermut atatillugu AKO KANUAANA-lu kinguneqarluartumik suleqatigiipput. AKO taamaallilluni arlaleriarluni aningaasanik

annertuunik akiligassiisarnikuuvooq pisanillu arsaarinnittarnikuulluni. KANUAANA AKO-lu aamma paasisutissanik nalunaarsuiffinni, paasissutissanik kisitsisinillu paarlaasseqatigiittarnikkut aamma AKO-p umiarsuarnut ikineranut/misissuineranut atatillugu suleqatigiittarput.

KANUAANA AKO-mik suleqateqarnerup saniatigut Søfartsstyrelsenimi umiarsuarnik nalunaarsuivik qa-nimut attaveqarfisarpaa. KANUAANA-p ilinniartitaanermut atatillugu Danmarkimi aalisarnermik nak-kutilliisoqarfik suleqatigaa. Nunatsinni Namminersorlutik Oqartussani naalakkersuisoqarfiit aqutsiso-qarfiillu akornanni suleqateqartoqarpoq.

Uppernarsaatinik tunniussisarneq

KANUAANA uppernarsaasiorfinni marlunni pitsaassusiliinermi oqartussaavoq, tassani unioqqutitsilluni, nalunaarutigineqanngitsunik killilersugaanngitsumillu aalisarnerup pinaveersaartinnissaa, pinngitsoor-tinneqarnissaa unitsinnejarnissaalu siunertaalluni nunallu avammut tuniniaavagineqartut tamanna an-neriusiartortumik piumasariartorpaat.

1. Uppernarsaasiorfik siulleq tassaavoq nunami umiarsualivinni nakkutilliineq NEAFC-mit NAFO peqatigalugu pilersinnejartoq, tassani tulaassat tamarmik oqartussanit marlunnit tamatigut akuerineqartassallutik. Nunani erfalasulinni oqar-tussat pisat pillugit paasissutissat pitsaassusilertarpaat nunallu umiarsualiviini oqartussat tulaanneqartut akuerisarlugit misissorsinnaasarlugillu.
KANUAANA nunat allat angallataannut Kalaallit Nunaanni tulaassisunut nunap umiarsual-iviini oqartussaavoq kalaallillu angallataannut Kalaallit Nunaata avataani nunatut erfala-sulittut oqartussasuulluni.
2. Uppernarsaasiorfiup aappaa tassaavoq ataasiinnarmut tunngasumik uppernarsaasior-fik EU-p nunat pingajuinut eqqussuisunut piumasaqaataa, tassani EU-mut nassiu-sat tamarmik uppernarsaateqassallutik, umiarsuup naalagaanit, Kalaallit Nunaanni avammut tuniniaasumiit atsiornejassallutik nunamilu erfalasulimmi oqartussanit pitsaassusiler-neqassalluni. KANUAANA kalaallit angallataanneersunik EU-mut nioqqutissanik avammut tuniniaanermi nunap erfalasullip oqartussaatut atuuppoq.

3.8.1 Ataatsimiititaliarsuarmit innersuussutigineqartut tunngaviusut

Ataatsimiititaliarsuup aqtsiveqarfimmi immikkoortut nakkutilliinissamut annertunerpaamik tunngavissiisut paasivai, taakkunani lu malittarisassanik atuutitsinnaera saniatigut eqqortitsinissamut tunngapput.

Taamaalilluni innersuussutigineqarpoq periutsinik imaattunik atuutsitsisoqalissasoq:

- Periuseq immikkualuttunik aqtsinerup sammneqarneranut taarsiullugu sinaakkutinik sam-misaqarfiusoq
- Periuseq immikkualuttunik aqtsinerup akerlianik killilersuinermi tunngaviatigut ajornar-torsiutinik iliuuseqartarfiusoq.
- Aalisarnermik aqtsineq ersarissunik sinaakkusiisoq, aalisartullu tunisassiornermi atortut taakkulu atorneqartarnerat eqqarsaatigalugu sinaakkutit taakku iluanni namminneq aalaja-nga-isarlituk.
- Ajornartorsiutinik aqqinnejartussatut kissaatigineqartunut tunngatitanik ilassutaasumik killilersuinerit (assersuutigalugu aalisarsinnaassutsip naleqqussarneqarnera).
- Aqtsinermut pilersaarutit inatsisinik tunngaveqassapput.
- Aalisarnermi nalunaarutit aalisarnermillu nakkutilliinerup digitalinngorsarneqarnissaata isi-giniarneqarnera.
- Aalisarnermik nakkutilliiviup naleqquttumik akuttussusilimmik avataaneersunit nalilorse-qartarnissaa.

3.8.2 Nalilersuineq

Ataatsimiititaliarsuaq aalisarnermik nakkutilliivimmik nalilersuinissaq pillugu Naalakkersuisunut 2020-mi innersuussuteqarpoq. Naalakkersuisut innersuussut tigulluarpaat. Aallartinneqarnikuvoq 2021-llu ingerlanerani naammassinissaa ilimagineqarpoq. Nalilersuinerup inernera taamaalilluni ataatsimiititaliarsuup sulinerani ilanngunneqannngilaq.

Ataatsimiititaliarsuup nalilersuinissamut innersuussutaani pingarnertut imarisaa imaappoq.

"Aalisarnermi akuersissutinik nakkutilliinerup nalilersorneqarnerani minnerpaamik makku isiginia-gassaapput:

1. Attuumassuteqarneq, tassa imaappoq KANUANA suliassanik assigiinngitsunik pisariaqartinneqartunik inatsimmilu aalajangersarneqartunik suliaqarpa?
2. Pisuussutit tunngavigisat, tassa imaappoq aalisarneq ingerlatissallugu, aqussallugu nakkutigis-sallugulu naammattunik pisuussutissaqarnersoq, aamma pisuussutit naammaginarnerpaamik atorneqartarpat?
3. Paasissutissanik katersineq, tassa imaappoq paasisat attuumassutilit aalisarneq pillugu aqt-sivimmi atugassaasut aamma tassunga atatillugu uumasoqatigiaanik naliliinissamut kiisalu ili-simatuussutsikkut siunnersuinermut paasisanik atugassanik ketersisoqartarpa, aamma katersi-nermi peraatsit pisariitsuunersut sunniuteqarnersullu?
4. Paasissutissanik suliaqarneq, tassa imaappoq paasissutissanik katersinermi suliaqarneq sun-niuteqarnersoq, aamma paasissutisanut pisariaqartunut naapertuunersut, tassungalu ata-tillugu aalisarneq pillugu nakkutilliisoqarfik naammattumik IT-mut atortulersuiteqarnersoq kiisalu paasissutissat pillugit suliaqarnissamut, paasissutissanik uninngatitsinissamut paasis-tutissanillu atuinissamut piginnaasaqartoqarnersoq?
5. Sunniuteqartitsineq, tassa imaappoq KANUANA-p suliassani aningaasaqarnikkut sunniuteqar-tumik anguniakkanullu naleqquttumik ingerlappai, tassungalu atatillugu inuussutissarsiummut aqutsinermut akissaajaatit nakkutilliinermut suliassanut tunngasunut naleqquttuuppat?
6. Suliassat ataqatigiinnerat, tassa imaappoq assigiinngitsutigut nakkutilliinermut suliassat ataqatigiissarneqarsimappat, tassungalu tunngatillugu Kalaallit Nunaanni nakkutilliinermk su-liassanut attuumassutilinnut atatillugu?"

3.8.3 Sunniuteqarnerusumik nakkutilliinissaq siunertaralugu inassuteqaatit aalajangersimasut

Sulinissamut tunngavissiamut tunngatillugu aalisarnermik nakkutilliivimmi pisariaqartinneqarsinnaasut allaaserinissaat amigaataalerpoq, imaanngilarlu taakku nalilersuinissami angusat kingunerisariaqaraat. Ataatsimiititaliarsuaq tassunga atatillugu innersuussuteqarpoq nakkutilliinermi oqartussat unioqqutit-silluni, nalunaarutigineqanngitsumik killilersugaanngitsumillu aalisartoqartarnersoq nakkutiginissaanut pitsaanerpaanik sakussaqartinneqassasoq, tassunga ilanngullugit inuit pigisaannut isersinnaaneq, nak-kutilliissutinik angallatini ikkusuineq, pisanik oqimalutaaneq kiisalu umiatsiaaqqanik 6 meterinik miki-nerusunillu nalunaarsuineq.

Allaffissornikkut pillaammik akiliisitsisarneq

Allaffissornikkut pillaammik akiliisitsineq eqqartuussivillu avaqqullugit arsaarinninneq unioqqutitsiso-qarsimanera isumaqatigigaanni suliap sukkasuumik naammassineqarnissaanik innuttaasumut neqeroor-rutaavoq. Innuttaasup tamanna isumaqatigingippagu suliaq misissorneqassaaq eqqartuussivinnullu suliassangortinneqarsinnaalluni. Taamaalilluni innuttaasut inatsisitigut innarlitsaalugaanerisa anni-killisinnera pineqanngilaq, kisiannili suliad annertuumik uppernarsaasiornissaannik pisariaqartitsiviun-gitsut sukkasuumik sularineqarnissaannut oqartussanut innuttaasumullu periarfissaalluni.

Pillaasarneq pillugu aalajangersakkanik sukumiinerusumik allaaserineqartunik unioqqutitsisoqarneran immikkut oqartussat Justitsministeriap ilitsersuutaa imm. 4.5.1. malillugu taamaallaat unioqqutitsinerit ataatsimut isigalugu assigiaarpata, ajornangippata uppernarsarneqarsinnaanngitsunillu nalornissuti-gineqartunik apeqqusiisoqarsinnaanngippat pillaammik akiliisitsisinnaasariaqarput. Taamaalilluni unioq-

qutitsinerit ataatsimut isigalugu ersarissuuusariaqarput imaalinnarlunilu paasineqarsinnaasariaqarlutik, suliamillu aalajangiineq, pillaammik akiliutip annertussusianik aalajangiineq ilanngullugu, pingaaruteqartunik missingiinernik imaqartariaqaratik.

Suliaqarfimmit allamit taaneqarsinnaavoq, inuussutissalerinermi allaffissornikkut pillaammik akiliisitsisinnaanermik eqqartuussiviillu avaqqullugit arsaarinnissinnaanermik periarfissaq 2019-imi atuutilersineqartoq.

Allaffissornikut pillaammik akiliisitsinissamut eqqartuussiviillu avaqqullugit arsaarinnissamut piu-masaqaataavoq illuatungerisap pineqartup unioqqutitsinermi pisuunerarnissaa piffissarlu oqaatigine-qartoq qaangertinnagu akiligassaq akilissagaa.

Ataatsimiititaliarsuup innersuussutigaa:

- **allaffissornikkut pillaammik akiliisitsisarnermut eqqartuussiviillu avaqqullugit arsaarinnittar-nermut malittarisassat tunngaviit qulaani taaneqartut malillugit atuutilersinneqassasut, aam-ma**
- **periarfissaq inatsimmi tamani atuutissasoq, taamaalilluni nalunaaruteqartarneq tulaassinerlu pillugit inatsimmi malittarisassanik unioqqutitsineq tunngavigalugu pillaammik akiliisitsinerit arsaarinninnerilluunniit allaffissornikkut aalajangerneqarsinnaallutik.**

Piginnaatitsinermik nutarterineq

Kalaallit Nunaanni Politiit aamma Arktisk Kommando aalisarneq pillugu inatsit atuuttoq malillugu inatsimmi aalajangersakkat inatsillu naapertorlugu malittarisassiarineqartut eqqortinnejnarerat maannak-kutut annertutigisumik nakkutigissavaat. Piniarneq aallaaniarnerlu pillugit inatsisissatut siunnersuutip nutaap suliarineranut atatillugu politiit uparuaapput, "Kalaallit Nunaanni Politiit immikkoortunut tigune-qartunut tunngatillugu nakkutiliinermi oqartussaanngillat. Kissaatigineqarpat Kalaallit Nunaanni Poli-tiit eqqartuussisoqarneq pillugu inatsimmi allaqgasut saniatigut suliakkinneqassasut, tamanna taa-mallaat justitsministerip akuersineratigut pisinnaavoq."

Nakkutiliinermi oqartussat sunniutilimmik naammattumillu nakkutiliinissamut pisariaqartunik pigin-naatinneqarnissaat qulakteerniarlugu politiinut maannakkut atuuttunik KANUAANA-p piginnaatinneqar-nissaa sakkussaqartinnissaalu pisariaqarsinnaavoq.

Politiit nakkutiliinermi oqartussat sulii ilagissappatigit Namminersorlutik Oqartussat Justitsministeria-mik isumaqtiginniinarerit aallartissinnaavaat.

Immikkoortoq tamanna avataaneersut nalilersuineranni ilaasaaq.

3.8.4 Aalajangersakkat aalisarneq pillugu inatsimmi piginnaatitsinikkut nalunaarutikkut atuutilerne-qalersut

Tamassuma saniatigut aalisarneq pillugu inatsimmi atuuttumi piginnaatitsinikkut nalunaarutinik atuuti-lersitsinikkut suliassaqarfinni qitiulluinnartuni aalajangersakkat immaqlu aalisarnermut inatsisissap su-liareqqinnejnissaani inatsisitigut tunngaviusut pisariaqarfiani annertusinissaat qulakteerniarlugin suli-a-rineqarnissaat Naalakkersuisut piaartumik qulakteertariaqaraat takuneqarsinnaavoq.

Tamassuma ataani innersuussutigineqarput:

Elektroniskimik logbogit atuutilersinneqarnissaat

- **Ilaatigut aalisarnermk nakkutiliiviup annertunerusumik digitaliseeriinissaa Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup siusinnerusukkut innersuussutiginikuua, maannakkulli inatsisini angal-latit tamakkiisumik takissusaanni 17 meteri sinnerlugu takitigisut E-logboginut ikaarsaarnisa-annik pisussaaffilernissaat pillugu pisariaqartunik malittarisassaqanngilaq. Piginnaatitsinerup pisariaqartup piaartumik qulakteerneqarnissaat innersuussutigineqarpoq.**

Aalisakkat qaleruallillu avammut tunineqartussat akuersissummik allagartalersinnaanerannut ersarissumik piginnaatitsineq

- Avammut tuniniaanissamut periarfissaqarnitsinni pisariaqartoq pingaaruteqartoq tassaavoq aalisakkat aalisakkaniillu tunisassiat Kalaallit Nunaanneersut pitsaassusaasa tatigineqarnissaa. Soorunami tamassumunnga pitsasunik malittarisassani tunngaveqassaaq, innersuussutigineqarporlu malittarisassani tunngaviit taamaattut pilersinneqassasut.

Nunat tamat akornanni isumaqatigiissutit ilanngunneqarnerat

- Kalaallit Nunaat nunat tamat akornanni suleqatigiiffinni arlalinni ilaasortaavoq nunallu tamat akornanni isumaqatigiissutit arlallit atortussanngortinnikuullugit, tassunga ilanngullugit Port State Control, NAFO, NEAFC il.il. Isumaqatigiissutit tamarmik atortussanngortinnejarnikuungillat, KANUAANA taamaammat isumaqatigiissutit Kalaallit Nunaata imminut pisussaaffingortinnikuusata malitsinnejarnisaannut pisariaqartunik sakkussaqanngilaq.

Suleriaqqinnissaq

Nalilersuinerup taaneqartup aasap ingerlanerani naammassinissaata ilimagineqarnera tunngavigalugu innersuussutigineqarpoq innersuussutit qulaani taaneqartut atuutilersinnejarnissaannut taanna utaqqimaarneqassasoq, tassa ilaatigut inaarutaasumik aalajangiiniissanut tunngaviit allanguallatseqqinnejarnissaannut tapersiisoqarnissaa ilamanartorujussuummat kiisalu aningaasartuuteqartoqarnissaa ilimagineqarsinnaammat suliniutissatullu innersuussutigineqartuni annertunerusumik digitalinngorsaareernermermi iluaqtissat kingunerannik siunissami pisariillaasoqarsinnaassammat.

Tassunga atatillugu aalisarnermik nakkutilliiviup allaffisornermi inissisimanerata isumaliutiginissaa pissusissamisuussaq. Maannakkut Aalisarnermut Piniarnermullu Naalakkersuisoqarfip ilagaa kisianni-nakkutilliisoqarfip - ilaatigut politikkikkut akuliutinnginnissaq mianeralugu - naalakkersuisoqarfip ataani aqutsisoqarfittut inissinnejarnissaata isumaliutigineqarnissaa innersuussutigineqarpoq.

4 Aalisarnerit suussusaat

Kapitali 3-mi "Aalisarneq pillugu politikkimi anguniagassat pingaarnertullu tunngavissat"-mi immik-koortullu ilaani "Aningaasaqarnikkut piujuartitsineq atugarissaarnermut toqqammavittut"-mi sammisatut pingaarnertut ilaasumi atugassarititatut killiliussat patajaatsuunissaasa pingaaruteqassusaat nassuiarneqarput. Matumani aalisarnermut politikkip diamantiatut taaneqartartoq atorlugu aalisarnerup aalajangersimasup aqunnissaanut killiliussanut tunngatillugu immikkoortut pingarnerit sisamat nassuiarnissaannut periuseq sulinermi atorneqarsinnaasoq atorneqarpoq:

- *Kisermaassinnissamik* pisinnaatitaaffik, tassa imaappoq aalisartoq pisassiissutinik kisimiilluni pisarisassaminut pisinnaatitaaffeqarpoq.
- *Isumannaatsuunissaanut* pisinnaatitaaffik, tassa imaappoq aalisartup pisassaasa ilai allanut aguaanneqarsinnaanngillat.
- *Pisinnaatitaaffiup sivisussusia*, tassa imaappoq aalisartup pisassani qanoq sivisutigisumik pigisanerlugit ilisimassavaa.
- *Nuussisinnaanermut pisinnaatitaaffik*, tassa imaappoq pisinnaatitaaffimmik tunniussisinnaanermut tunisisinnaanermulluunniit pisinnaatitaaffiup annertussusia, tassa imaappoq pisassiissutit imaluunniit pisassiissutinik pigisanik pisinnaanermi tunisisinnaanermilu killiliussat qanoq annertiginerat.

Aalisarnermut politikkip diamantiani immikkoortut sisamat saniatigut aalisarnerup aaqqissugaanerata ineriarngerata nassuiarnissaanut uuttuutinik pingaarutilinnik allanik peqarpoq.

Matumani ataatsimiititaliarsuaq ilaatigut aalisarnerni pingarnerpaani tullinguuttuni nalilersuisimavoq:

- Aalisarfiusuni qitiusuni pisuussutit aalisarsinnaassuserlu⁵ imminnut nallersunnersut (uumassusilinnik piujuartitsineq aallaavigalugu pisassiisarnermik aalajangersaaneq)
- Aningaasaanut tunngasut, tassunga ilanngullugit aningaasaatinik annertuunik pisariaqartitsiffiutsut pisortani aningaasalersorneqarsinnaaneq
- Pisassiissutit isiginiarneqarnerat
- Niuernermik ingerlatsisunut aningaasalersuinerup tungaaniit sammivik aallaavigalugu aalisarsinnaanermut pisinnaatitaaffiup sivisussusissaa pisariaqartinneqartoq

Taamaattumik tabeli 12-imni aalisarnerni assigiinngitsuni pissutsit nalilersorlugit ataatsimut takussutisiortoqarniarsimavoq.

5 Angallatit immikkoortuini ataasiakkaani aalisarsinnaassuseq angallatit immikkoortuanni angallatit umiatsiaaqqalluunniit pifissap ingerlanerani pitsaanerpaamik aalisarsimappat ukiumi aalangersimasumi aalisarsinnaasimaneq tunngavigalugu tabelimi missingerneqarput.

Tabeli 12. Aalisarnernut assigiinngitsunut tunngatillugu uuttuutit assigiinngitsut nalilersorneri.

Uuttutit	Pisuussutinik tunngaviit iluata tungani aalisarsinnaas-suseqarneq	Aningaasaqarnermi pissutisit		Pisassiissutit eqitersimane-rat	Aalisarsinnaa-titaanerup sivisussusaa
		Aningaasa-qarnerup annertus-susia	Pisortat aningaasa-lesuinerit		
Ukununnga nalililineq:	(Aalisarsin-naassutsip naleqquttuu-nera: naleqquppoq; qaangerpaa; ataappa. neq)	(qaffasip-poq, akunnappoq, appasippoq)	(aap: aali-sagaqatigit annertuu-susaallu, naamik)	(qaffasippoq, akunnappoq, appasippoq)	(Ukiut amerlas-susaat missi-ngerlugu) ukiut. 15 missaanni
Raajat - avataani	naleqquppoq	qaffasippoq	naamik	qaffasippoq	ukiut. 15 missaanni
Raajat - sinerissap qanittuani	qaangerpaa	qaffasippoq	FFP: Tapiis-sutit -nali- neq.	akunnattumiip-poq	ukiut. 15 missaanni
Qalerallit - Avataani	annikitsumik aalisarsinnaas-suseqarpallaar-neq	qaffasippoq	naamik	qaffasippoq	ukiut. 15 missaanni
Qalerallit - Sinerissap qanit-tuani - Angallatit 6 meterimit anginerit	qaangerpaa	akunnattumiippoq	FFP: Tapiis-sutit - nali- liineq.	appasippoq	ukiut. 8 - 10 missaanni
Qalerallit - sinerissap qanit-tuani - umiatsiaaqqat	qaangerpaa	appasippoq	ESU: tapiis-sutit 75% - 84%	appasippoq	ukiut. 4-6 missaanni
Saarulliit il.il. - avataani	Annikitsumik aalisarsinnaas-suseqarpallaar-neq	qaffasippoq	naamik	qaffasippoq	ukiut. 15 missaanni
Saarulliit il.il. - sinerissap qnittuani (umiatsiaaqqat aamma angallatit)	qaangerpaa	appasippoq	ESU: tapiis-sutit 75% - 84%	appasippoq	ukiut. 4-6 missaanni aamma ukiut 15
Saattuat	qaangerpaa	akunnattumiippoq	FFP: tapiis-sutit - nali- liineq.	appasippoq	ukiut 10-15 missaanni
Nipisat suaat	naleqquppoq	appasippoq	FFP: tapiis-sutit -naliili- neq	appasippoq	ukiut 6 missaanni
Ikerinnarsiortunik aalisarneq (avataani)	ataappa. neq	qaffasippoq	naamik	appasippoq	ukiut15 missaanni

Aalisarnernut assigiinngitsunut ataatsimut takussutissap takutippaa ingerlataqartunut nutaanut aningaasanik taarsigassarsinissamut periarfissat ajornakusoorsimasut avataasiorlunilu raajarniarneq pinnagu aaqqissugaanikkut piginnaasanik pisariaqartitsisoqartoq. Atugassarititatigut killiliussat nalilersorneri aningaasalersuinermilu pissutsit sanilliukkaanni ataatsimut isigalugu assigiikkertut takune-

qarsinnaavoq, taamaattorli aamma aalisarnerit taakkua akornanni aaqqissuussaanikkut assigiinngissutit. Ilutigalugulu takussutissiami takuneqarsinnaavoq pisariaqartinneqartut sinnerlugin pigisaqarnermi aalisarnernut pisortat annertuunik tapiissuteqartartut.

Tamatumani aalisarnerit arallit aningaasaatinik annertuunik pisariaqartitsiviusutut taaneqarsinnaapput. Taakkua ilisarnaataat tassaanerusarput pisortanit sivisuumik aningaasalersuinikkut periarfissaqannginerat (pisortatigoortumik imaluunniit pissutsit piviusut tunngavigalugit). Aalisarnerni taakkunani pisasiissutit ataatsimut isigalugu isiginiarneqartupilussuupput, isumalluutitigut tunngavissat piginnaasallu akornanni pissutsit naapertuupput taakkualu amerlanerit avataasiorluni aalisarnermiillutik. Taamaattorli sinerissap qanittuani raajarniarnermi pissutsit annertunerusumik assigiimmata matuman allanngorarne-ra annikinneruovoq, illuatungaanili ikerinnarsortunik aalisarnermi piginnittut siammasillutik (aalisarnermi matumani nunanit allanit aalisariutinik attartornissaq suli periarfissaagami).

Paarlattuanik aalisarnerit arallit sulinermik annertuumik pisariaqartitsiviusutut taaneqarsinnaapput. Taakkua ilisarnaataat tassaanerusarput isumalluutitigut tunngavissanut tunngatillugu annertuallaartumik piginnaasaqarnerat, annikitsumik naammaannartumilluunniit aningaasaatinik annertuunik pisariaqartitsiviusarnerat, pisortanit aningaasalersorneqarnissamut periarfissaqarnerat, ataatsimut isigalugu sivikitsumik aningaasalersorneqartut, piginninnermik annikinnerusumik isiginiarneqartut aalisartunullu imaluunniit suliffeqarfinnut minnerusunut ataasiakkaanut agguarsimasunik amerlasuunik akuersissutilit. Soorlu takuneqarsinnaasutut aalisarnerit ilaanni qanoq aalisartigisoqarnerata pisuussutillu tunngavigneqartut akornanni nikingassuteqarpoq, tamannalu ajornartorsiutaavoq, takuuk assersuutigalugu FAO-p illersorneqarsinnaasumik aalisarneq pillugu pissusilersonissamut malitaa, imannak oqaaserta-qartoq:

- "Pisassiissutigineqartunit amerlanerusunik aalisartoqarnissaa sinnilimmillu aalisartoqarnissaa unitsinniarlugu aamma aalisakkanik pisuussutit annertussusaat piujuannartitsisumillatuineq naapertorlugit aalisartoqarnissaa qulakteerniarlugin aqtsinikkut aaqqiissutinik atulersitsisoqarnissaa naalagaaffinnit isumagineqassasoq".

Ataatsimut isigalugu aalisarnermik inuussutissarsiummi isertitat suliffeqarnerlu pillugit kisitsisit pingarnerit aamma annertuumik assigiinngissuteqarput, taakkua aaqqissuussaanikkut pissutsinut atasuteqarput tamannalu ajornartorsiut nutajunani.

Aalisarnerup ilaani assigiinngitsuni tunngaviusumik assigiinngitsunik unammiligassaqartoq periarfisaqartorlu takuneqarsinnaammat, ataatsimiititaliarsuup aalisarnermik inuussutissarsiornermut tunngaviit naleqqussarnissaannut siunnersuutinik piviusunik piareersaanissamut isumaliutigeqqitassaanut tunngatillugu aalisarnerup aningaasaatinik annertuunik pisariaqartitsiviusut sulinermillu annertuumik pisariaqartitsiviusut agguaanneqarnissaat naleqquttuusorineqarsimavoq tabeli 13-ni naapertorlugu.

Tabeli 13. Avataasiorluni sinerissallu qanittuani aalisarnermi aningasanik annertuunik pisariaqartitsiviusut aaliarnermilu annertuumik suliassaqarfiusut agguarneqarnerat.

Aalisarneq	Ilisarnaatai
Raajat - Avataasiorluni	Aningaasartornartut
Raajat - Sinerissap qanittuani	Aningaasartornartut
Qalerallit - Avataasiorluni	Aningaasartornartut
Saarulliit il.II. - Avataasiorluni	Aningaasartornartut
Ikerinnarsortunik aalisarneq (Avataasiorluni)	Aningaasartornartut
Qalerallit - Sinerissap qanittuani angallatit 6 meterimit anginerit	Suleruluffiusut
Qalerallit - sinerissap qanittuani - umiatsiaaqqat	Suleruluffiusut
Saarulliit il.il. - Sinerissap qanittuani (umiatsiaaqqat angallatillu)	Suleruluffiusut
Saattuat	Suleruluffiusut
Nipisat suaat	Suleruluffiusut

Aalisariaatsit taakkua oqaatigineqartut malunnartumik assigiinngitsunik unammilligassaqarput immikkullu ilisarnaateqarlutik, sulinerup nanginnissaanut attuumassuteqartumik matumani ilanggullugu naleqquppoq makkua erseqqissaavavigissallugit:

- Ullumikkut aalisarnerit annertuumik aningaasartuuteqarfiusutut oqaatigineqarsinnaapput. Isu-maqarnarpoq aalisarnerni taakkunani maannakkut aaqqissuussanermi pissusiusut immikkut ukkattissallugit naleqquttusoq:
 - aaqqissuussaanermi pisariaqarsinnaasut aningaasalersorsinnaanerinut tunngaviusut naleqquttut qulakkiissallugit,
 - kissaatigineqartunut tunngasut ilaatigut ingerlalluartumik aalisarnerup, ilaatigut inuia-qatigiinnut iluaqutaasumik qaffasissumik pisuussutinik iluanaaruteqarnerup attatiinnarnissaa, aamma
 - piginnittuunermik malinnaanissamillu ajornartorsiuteqarnerup il. il. aqunnissaat.
- Ullumikkut aalisarnerit sulisunik annertuumik pisariaqartitsisutut oqaatigineqarsinnaapput. Isu-maqarnarpoq aalisarnerni taakkunani maannakkut aaqqissuussaanermi pissusiusut immikkut ukkattissallugit naleqquttusoq:
 - aalisartunut ataasiakkaanut annertunerusumik iluanaarutaanissaanut tunngavissat piukkunnartut qulakkeernissaat aamma
 - ungasinnerusoq isigalugu siammakkamillu suliffissaqarnerup attatiinnarnissaanut tunngaviusooq, aamma
 - pisuussutinit iluanaaruteqarneq pitsaasoq pilersissallugu - imaluunniit tassannga inuia-qatigiinnut iluaqutaasup annerulersinnissaa.

Aalisariaatsit taakkua marluk immikkoortuni tulliuttuni pissutsit immikkoortillugit suliarineqarput.

Aalisarnernut aaqqissuussaanikkut pissutsit allatut ajornartumik kisitsisit atorlugit nassuaasierne-qanngilaq, kisianni piffissap ingerlanerani tassannga aqtsinerup kingunerinut ilaatigut ersiutaavoq. Taamaattumik aamma aaqqissuussaanerup ineriartortinneranut anguniakkani periusissianillu aallaave-qarluni aqtsinermut tunngavigisat politikkikkut aalajangersarneqartut apeqqutaapput. Tamanna amer-lasununik assersuutissaqarpoq, matumani ilanggullugu ukiuni 30-40-ni kingullerni raajarniarnermi aaqqis-suussaanikkut naleqqussarnermut suliniuteqarnerit assigiinngitsut.

Taamaattumik aamma naleqquppoq pingarnertut anguniakkanik isumaliuteqarnissap immikkut ittumik eqqarsaatiginissaa aamma aalisarnerup aaqqiiffigineqarnerani pioreersut aallaavigalugit siumullu sam-misumik ineriartortitsinissamut atatillugu immikkut eqqarsaateqarnissaq isumaliutigissallugu. Taanna immikkoortoq VI-mi erseqqarinnerusumik nassuarneqarpoq.

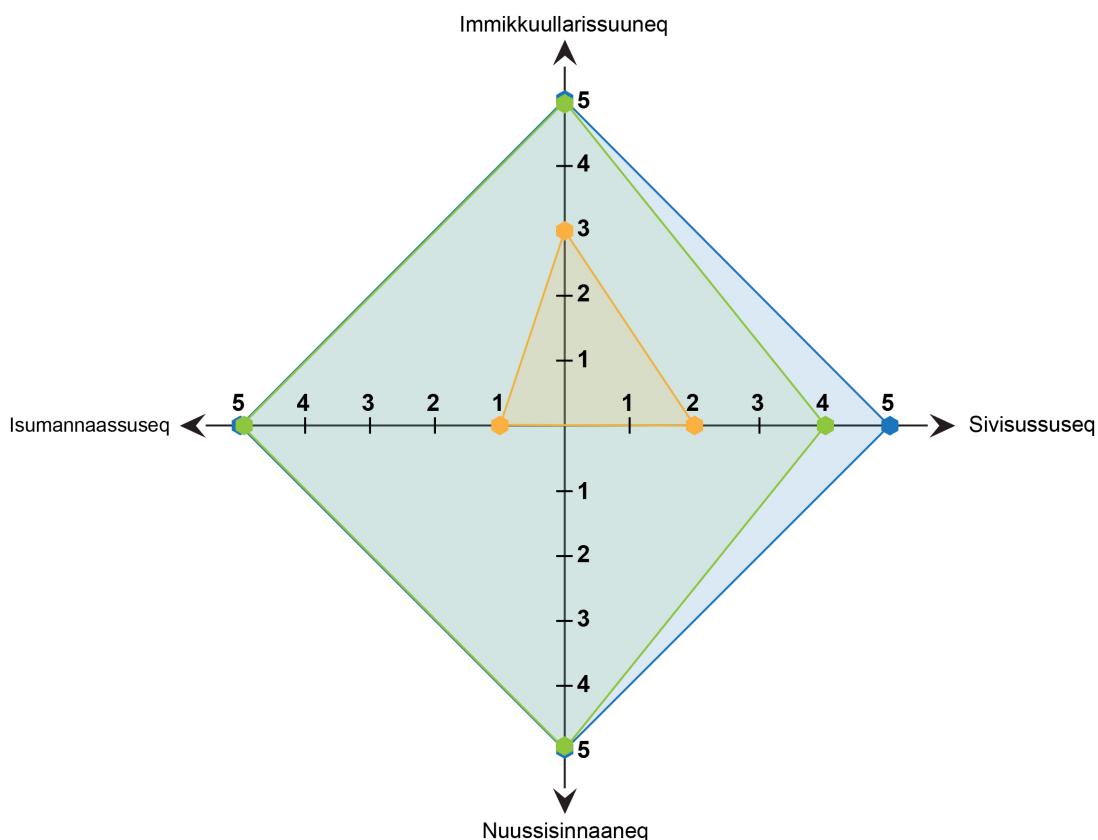
5 Anguniakkat tunngaviillu aalisariaatsinut taakkununngalu tapiissuteqartarnermut atorneqartarnerat

Immikkoortoq 4 aalisakkat suussusaat aallartiffigalugit uani immikkoortumi itisilerneqassapput, qanoq ilillutik aalisarnerit ataasiakkaat aalisarnermi politikkimi diamantimi inissitsiterneqarsimanersut, suussusaat malillugit aalisarnerup aningaasatigut suliaqarnerullu annertuumik sakkortussuseqarneranut immikkoortiterneqarput. Tassunga atatillugu immikkoortunut taakkununnga marlunnut innersuussutit assigiissutai isigineqassapput. Aalisarnernut ataasiakkaanut innersuussutaasut immikkoortumi tulliutumi immikkoortumi pingarnermi "VII anguniakkat tunngaviillu ataasiakkaani atorneqarnerat" ilangnun-neqassapput.

5.1 Aalisarnerup aningaasatigut annertuumik sakkortussuseqarnera

Apeqqut qanoq ililluni aalisarnerup aningaasatigut annertuumik sakkortussuseqarnerata aalisarnermi politikkimi diamantimi inissinneqarnersut, takussutissiaq 13-imí assiliartalerneqarpoq.

Takussutissiaq 13. Aalisarnerup aningaasatigut annertuumik sakkortussuseqarnera (avataani/sinerissamut qanittumi raajat, qalerallit allallu aamma ikerinnarsiortut) taakkulu aalisarnermi politikkimi diamantimi inissitsiterneri.

- Piginnittussaatitaaneq pitsaalluinnartoq – Pisassiissutinik pigisat tunineqarsinnaasut (IOK)-mik aaqqissuussineq killilersugaanngitsoq
- Avataasioluni aalisarneq sinerissallu qanittuanii pisassiissutit pigisat tunineqarsinnaasut (IOK)-mik raajarniarneq
- Avataani qalerallinniarneq, saarullinniarneq, suluppaagarniarneq aamma aalisakkanik ikerinnarsiortunik kiisalu uiluinnik aalisarneq

Uuttuut 0-5

0	Pitsaassuseqanngilaq
1	Pitsaassuseq assut appasissoq
2	Pitsaassuseq appasissoq
3	Pitsaassuseq akunnattoq
4	Pitsaassuseq qaffasissoq
5	Pitsaassuseq assut qaffasissoq

Soorlu takussutissiami takuneqarsinnaasoq sinerissamut qanittumi avataanilu raajarniarnerup aalisarnermi politikkimi diamantimi inissitsiterneri assigiinngissuteqangaatsiarput. Avataasiorluni qaleralinniarneq, saarullinniarneq, suluppaagarniarneq allanillu aalisarneq ikerinnarsiortunillu aalisarneq ukiukkaartumik akuersissummik pisarnermik ilisarnaateqarput.

Oqallisisssiap saqqummiunneqarneranut atatillugu aalisarnermi aningaasatigut sakkortussuseqarnerata unammillernartui tullerit ersarissarneqarput:

- Pisuuussutit tunngavigisat pisaqarsinnaassutsillu akornanni tamatigoortumik naapertuuttoqarpoq aammattaaq annertuunik iluanaaruteqarnermik kinguneqartunik. Ajortortariinnarpaa aalisarnerup ikittuinnarnut eqiterussimanera aalisartunngorniartullu taamatut inuussutissarsiuteqalernissaminnut ajornartorsiuteqarnerat.
- Suli qaleralinniarnermi, saarullinniarnermi aalisakkanillu ikerinnarsiortunik aalisarnermi ukiunut ataasiakkaanut akuersisstuteqartoqartarpooq.
- Sinerissamut qanittumi avataanilu aalisariutinik piginnituuneq ikittuinnarnit peqataaffigineqarpoq tunisinermut tunisassiornermullu iluaqutaasinnaasumik, kisiannili aamma sinerissamut qanittumi aalisariutinik ineriertitsinermut akit appasinnerunerisigut pituttorsimanertigullu ki-gaalaqaqtuaasinnaalluartumik. Ajutoorfiusinnaasoq taanna ilaatigut Unammilleqatigiinnermut Aalajangiisartunit upuarneqarpoq.
- Kilisaatini aquttarfimmi maskiinaqarfimmilu sulisussanik tikisitsisarnissaq annertuumik pisariaqartinneqarpoq.
- Aningaasaliisinnaanermut amerlasuunillu aningaasaateqarnissamik piumasaqaatinut inatsisitigut killilersuinerit kinguneraat avataasiorluni aalisarnermi kinguaariit paarlaattarneri piginnittullu al-lanngortarneri ajornakusoortitarnerat taamatullu inuussutissarsiuteqarnermi piginnaasat annikiliartissinnaallugit. Tamakkua kinguneraattaaq akunermiliuttulerluni ingerlatsisoqarsinnaanera.
- Avataasiorluni aalisarnerup ilarujussuani annertoorujussuarnik iluanaaruteqartoqartarnerata pisariaqalersippaa pisuuussutinit pissarsiassat eqqortuliorluni aalisarneqartarnerisa qulakkeerne-qarnissaat, taamaammat taakkuninnga atuinermut tunngaviusumik atugassarititaasut pingaaruteqarlutik.

Siunnersuutip allaaserineqarneranut atatillugu aalisarnerit ataasiakkaat immikkoortumi pingarnermi "VII anguniakkat tunngavillu ataasiakkaani atorneqarnerat" taassuma avataatigut, isumaliutissiissutataatsimoorussanik innersuussutinik imaqarpoq, unammillernartunut ukununnga ingerlateqqittussan-ngerlugit, ilaatigut inuttaqarnermut ilinniartitaanermullu tunngasunik.

Politikkikkut ineriertornermut isumaliutiginninnermut apeqquataasoq tassa qanoq illilluni ajornanngin-nerulersinneqarsinnanersoq aalisarnermi aningaasatigut annertuumik sakkortusisamik iliuuseqartussat nutaat (kalaallit) taakku killilimmik periarfissaqarnissaat nammineq aningaasaliissutissat qaffasis-sorujuusinnaammata tamanna tappiffigineqassaaq. Taamaalilluni peqataalernissaq aamma aalisarnermi aningaasatigut annertuumik sakkortusisamik annertuumik piginneqataasinjaaneq ajornarsisissavaa.

Ullutsinni pissutsit taama ittut taamaallaat sumiiffinni najugaqartut ilaatigut piginneqataanissaminnik periarfissaqarput. Ataatsimiititaliarsuaq kingusinnerusukkut isumaliutissiissummi periarfissanut pit-sanngutissanik innersuussuteqarpoq. Tamanna raajanut immikkoortumi immikkut suliarineqarpoq.

Aamma naleqquttuuvoq aalisarnermi aningaasatigut annertuumik sakkortussuseqarnermut periarfissat takussallugit:

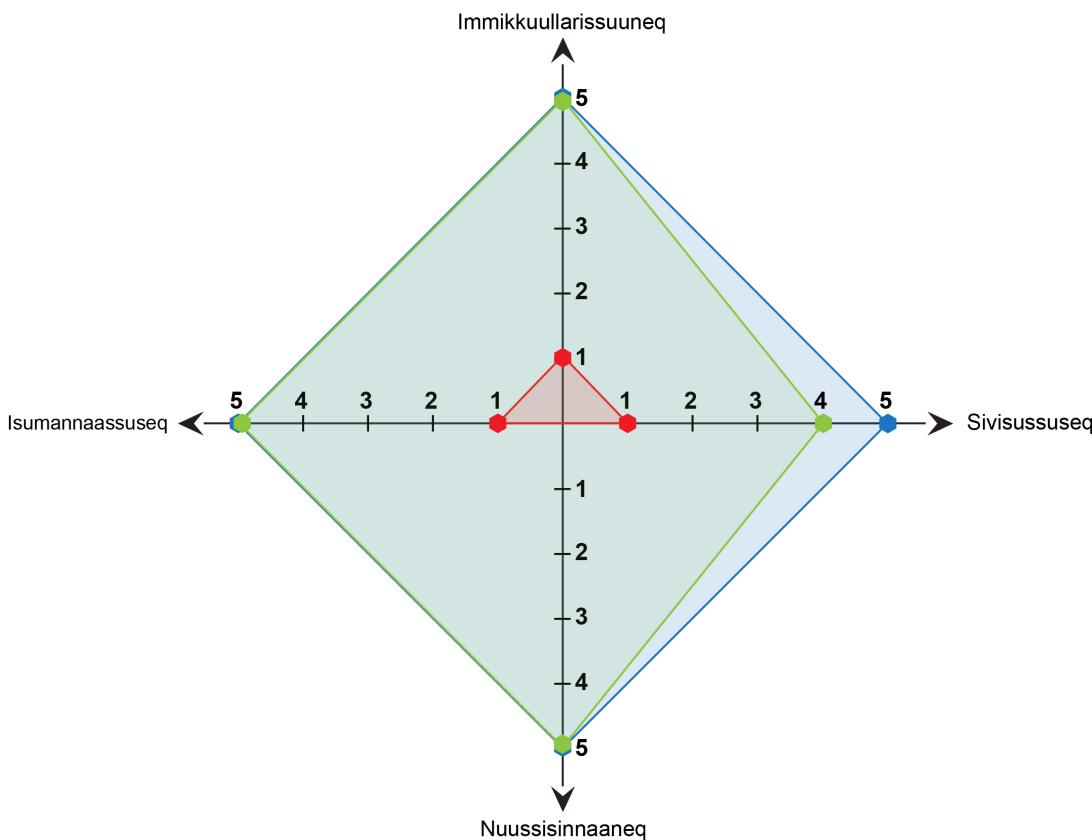
- Aalisartoq siunissami avataasiorluni aalisarnermik aningaasaliinissamik soqtigisaqartoq imaluunniit sinerissap qanittuanit aalisariummik annerusumik pigisaqalerusuttoq, aallartissin-naasariaqarpoq aningaasanillu katersaqaleriartorluni siullertut ingerlatami sinneqartooraanit.
- Assersuutigalugu aalisariummik mikisumik aallartissinnaavoq aalisarluarnikkut aningaasatigulu aqtsilliarnikkut 10 meteritut takissusilinnik aalisariummut aningaasaliisinjaalerluni - aamma ajornanngippat allanik assingusunik pisinikkut suli annermik pisinnaalerluni.

Tamanna piviusorsiorpalaarneruvoq, umiatsiaararsorluni aalisartup aalisariummilluunniit mikisumik pil-
lip aningaasatigut annertuumik sakkortussilimmik piginnaasatigut piumasaqaatilimmik avataasiorluni
aalisariummik peqalernissaanut.

5.2 Aalisarnerup suliaqarnermut annertuumik sakkortussuseqarnera

Apeqqut qanoq ililluni aalisarnerup suliaqarnermut annertuumik sakkortussuseqarnerata aalisarnermi
politikkimi diamantimi inissinneqarnersut, takussutissiaq 14-im i assiliartalerneqarpoq.

**Takussutissiaq 14. Suliaqarnermut annertuumik sakkortussusiliilluni aalisarneq (sinerissap qanittuani
qaleralinniarneq aalisariummik 6 m sinnerlugu angissusilimmik aamma umiatsiaaqqamik sinerissap
qanittuani saarullinniartut, saattuarniartut nipsisallu suanniartut) taakkulu aalisarnermi diamantimut
inissinneqarnerat.**

- Piginnittusaatitaaneq pitsaalluinnartoq – Pisassiissutit pigisat tununeqarsinnaasut (IOK)-mik aaqqissuussineq killilersugaangnitsoq
- Angallatit 6 meter sinnerlugu tamakkiusumik angissusillett atorlugit sinerissap qanittuani Pisassiissutinik pigisat tunineqarsinnaasut (IOK)-mik qaleralinniarneq
- Sinerissap qanittuani paggatassiissutinik qaleralinniarneq, saarullinniarneq, nipsisanniarneq aamma saattuarniarneq

Uttuut 0-5

0	Pitsaassuseqangjilaq
1	Pitsaassuseq assut appasissoq
2	Pitsaassuseq appasissoq
3	Pitsaassuseq akunnattoq
4	Pitsaassuseq qaffasissoq
5	Pitsaassuseq assut qaffasissoq

Soorlu takusassiami takuneqarsinnaasoq, sinerissap qanittuani aalisariutinik 6 meteri sinnerlugu angissusilinnik qaleralinniarneq illuatungaanilu saarullinniarneq, nipsisallu suanniartut, saattuarniartut dia-
mantimi inissisimanerat assigiinngitsorujussuupput. Kingulleq taasaq ilisarnaateqarpoq ukiukkaartumik
akuersissummik pisarnerat ilaatigut aamma paggatassiilluni aalisartitsinertut taaneqartartoq.

Aalisarnerni annertuunik suliassaqarfiusunut tunngatillugu ajornartorsiutit uku ersarissarneqarsinnaap-put:

- Pingaartumik sinerissamut qanittumi aalisarnerup pingaarutilittaasa ilai pisassiissuteqartarner-mik tunngaveqarput (raajat nipisaallu äjunngitsumik pinngitsoornerupput).
- Sinerissamut qanittumi aalisarnerup ilaani pisaqarsinnaassuseq annertuallaarpoq isumalluutinik atuivallaarnartumik amerlasuunullu isertitakinnartumik.
- Ukiutat ataatsimut akuersissutit killilersugaannngitsumillu aalisarneq ajortumik aalisariutinik atuinerupput aningaasaliinissamullu pilersaarusiortarnermi aningaasalersuinermilu ajornartorsi-taallutik.
- Aalisagaqtigii ilaannik pisaqarsinnaajunnaarnermik kinguneqarsinnaapput, inuiaqtigii aningaasaqarnernut suliffissaqarnermullu tunngatillugu annertuumik annaasaqaataallutik.
- Sinerissamut qanittumi aalisarnerup ilarujussuani angallatit pisoqalismapput aningaasaliisinnaa-nerullu qulakkeerneqarnissaanut ajornartorsiutaallutik, ilaatigut siuliiniittut kingunerisaannik. Sinerissamut qanittumi aalisarnermi pisuussutit pissarsissutaasinnaanerata annertusarneqarnis-saanut taamaalillunilu pisarisinnaasanik tunngavigineqartut annertusarneqarnissaannut iluaqtigineqanngitsunik periarfissaqarpoq.

Kalaallit Nunaanni nalilinnit aningaasarsiorneq qaffassarumallugu aqtsineq allangortittariaqarpoq, taamatullu aamma nalillit taamak, taakkuuppullu nalillit aalisarnerni assiginngitsuni nunamilu inissisima-sut, soorlu aalisakkanik suliffissuarni.

Aalisartumut ataatsimut tamanna iluaqsiissaaq, aalisakkerivimmi sulisunut, suliffinnut akuusunut inuiaqtigiiinnullu, tamarmik assigiimmik. Tamanna aningaasanik aqtsinermi qitiusumik anguniagaq, tunngaviliisuuussaaq ataatsimiititaliarsuup innersuussutigisimasaanut isumaliutersummi takuneqarsin-naasuni, naak tamaasa ataasiakkaarlugit Kalaallit Nunaanni nalillit taakkartunngikkaluarlugit.

Aalisarnermik aningaasaqarnikkut mianersortumik ingerlatsineq, siunissami ungasinnerusumi inuiaqtigii annerpaaq iluanaaruteqarnissaannut tunngavissiisinnaasoq, iluaqtaasumik tunngaviusumik tunngavissat tulliuttat atorlugit sananeqartariaqarpoq:

- Pisassiissut nammineq pigisat ukiuni arlaqartuni inatsisitigut pisassiissutigineqartut aqqutigalugit aalisarnermik inuussutissarsiummut sunniuteqarluartumik namminersortutut aningaasalersui-nissamut pilersaarusiorneq.
- Aalisarnermik inuussutissarsiummik ingerlatani periarfissanillu atorluaaneq piginnaasaqarnerup aningaasaqarnikkut sunniuteqartumik atornera (pisat, suliareqqiineq aamma tunisineq) niuerutigineqarsinnaanerit eqaatsuunerlu aqqutigalugit.
- Ingerlatsinkkut aalisarnermut tunngasunut inuiaqtigiiillu ineriartornerinut pingarnertut anguniakkanik takussutissiineq, matuman ingerlatsineq sunniuteqarluartariaqarpoq paasuminartuulunilu.

Aalisarnerit ataasiakkaat innersuussutillu allaaserinninnermi apeqqut ukiunut arlalinnut pisassiissutit nammineq pigisat allaaserineqarput. Pingaartumik umiatsziaararsorluni qaleralinniarnermi atuuppoq.

5.3 Maannakkut tapersiisarnermut tunngatillugu pingarnertut naliliineq

Aalisarneq pillugu ataatsimiititaliarsuup persortat aningaasaliissutissatut tapiissutit pillugit apeqqut suliarisimavaat. Tamanna pivoq aalisarneq pillugu politikkimi anguniakkat tunngaviillu sunniutaat quajaarniarlugit, takuuq oqallisissiaq.

"Aalisarnermik inuussutissarsiuteqarnermut tapiissutaasartut pillugit allagaq tunuliaqutaasoq" inner-suussutigineqarpoq.

Ataatsimiititaliarsuup aningaasaqarnermut aaqqissuussat pioreersut aallaavigalugit nalilersuineq inger-lateereerpa. Taassuma nalilersuinerit uku tulliuttut imarivai:

- Nalinginnaasumik tapiissutaasartut tamarmik angusassamik toraagaqartarsimannigillat - imaluunniit minnerpaamik atorneqartarsimannigillat - misileraalluni aalisarnermik nutaaliortunut, aalisarluni atortunut aalajangersimasunut teknologikkullu atortut nutaat imaluunniit aalisarnermi sillimaniarnermi pitsangorsaatissanik ineriertortitsinermut.
- Tapiissutaasartut killeqarsorinarp (aalisarnermi aningaasaliissutit aamma umiatsiaararsortut tapiissutit aqqutigalugit) - tamannalu ataqatigiissarlugu aaqqissuussaanngilaq sallituttsillunilu pullaviunani - siunnerfeqarneq aalisarnermut annertusaataavoq, inuiaqatigiit aningaasarsiornerat peqatigitillugu nalilissagaanni:
 - tunngavilersorneqarsinnaavoq aalisarnerup annertusarnissaa tulluartuusoq imaluunniit
 - angallatit pioreesut naammassisqaqarsinnaanerisa pitsangorsarneqarnissaat
 - Tapiissuteqartarneq anneruleriartortumik tunisassiornerup suliffissallu aalajangersimasut annertusarneqarneranut tapiissutaasarp, aningaasarsiornikkut isumaliutigigaanni namminersortunut aningaasaliinissaq imminut akilersinnaanngitsoq, kisianni politikkikkut tulleriaarnermi suliffissat ukkatarineqarput.
 - Tassani ersippoq anguniakkap angunissaanut erseqqissumik tunngaveqarsimangnitsoq.
 - Tassunga ilanngullugu erseqqissumik tunngavilersukkamik nalilersuisoqartarsimangnila, sumiiffinni aalajangersimasuni tapiissutit suliffissat ingerlaannarnissaanik inuussutissarsiutillu aalajangersimasut inuussutissarsiutit allat ineriertornissaraluannik sumiiffinnilu akornusiisinnaanersut.

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup tamanna tunngavigalugu innersuussutigai

- Anguniakkat aalisarnerlu pillugu politikkip naapertuutilernissaa anguniarlugu aalisarnermi tapiissuteqartarnerup nutarterneqarnissa - ilaatigut aalisarneq pillugu inatsimmi takuneqarsinnaasoq - tapersiinissamullu politikkimut atuuppoq.
- Isumaliutiginnilluarnissaq, qanoq ililluni aningaasat immikkoortitat imaluunniit aningaasaqarnermut inatsisip ilaanit iluaqtissatut siunertamut tulleeriaarneqarsinnaanersut, anneruleriartortumik uumassusilinnik piujuartitsineq aningaasatigullu piujuartitisumik ineriertorneq taassuma ataani nutaaliorneq ineriertortillugu aamma kissaatigisamik aaqqissugaanikkut ineriertornikkut ingerlatillugu. Tassani minnerunngitsumik, ineriertorneq taamaattoq namminersortut aningaasaliinerinaatigut pisinnaanngilaq.
- Tapersiisarneq, aalisarnermik ineriertortitsinissamik pisortanit tapiiffigineqarnissamik pisariaqartitsisunut, ullumikkut pissutsinut sanilliullugu angusassamik toraagaqarnerusumik ukkatarineqartumillu ingerlanneqassaaq.
- Siunissami ingerlataqarfinnut tapersiisarnermut aaqqissuussamik nalilersuisarneq ingerlanneqartassaaq.
- Siunissami nalilersuisarnissat aalisarnermut killilersuutaassanngillat, kisianni aamma tapiisarnermik imaqassapput, nunami aalisakkerinermut atugassanik.

6 Aalisagaqatigiaat ataasiakkaat iluaqutigineqarnerannut suliqaqarfiiit akornanni anguniakkat periutsillu

Aalisarnermut politikkimut anguniakkanut periutsinullu immikkoortumi 3-mi, ataatsimiitaliarsuaq ataatsimut innersuussutinik arlalinnik, aalisarnermik aqtsinerup sanarfineqarfisinnalluagaanik suliaqarpoq. Anguniakkat periutsillu taakku aalisagaqatigiaat assigiinngitsut aqunneqarnerannut tunngavissatut sukumiisunik kaammattuittingortinnejarnissaat pisariaqarpoq. Immikkoortumi siullermi tamakkiisumik siunnersuutit saqqummiunneqassapput, taakkua aalisarfiusunut tamanut atuupput. Immikkoortuni tulliuttuni aalisarfiusut ataasiakkaarlugit eqqartorneqassapput taakkunungalu ataatsimiitaliarsuup innersuussutai.

6.1 Aalisarnerit aqunneqarnerannut suliassaqarfiiit akimorlugit innersuussutit

Immikkoortumi aallarniutaasumi innersuussutissanut siunnersuutissat sammineqassapput, taakkualu aalisarfiusunut tamanut tunngassuteqarput. Aqtsinissamut siunnersuummi aalisarnerni ataasiakkaani pisariaqarsinnaavoq allatut siunnersuteqarsinnaanissaq ilassuteqartarsinnaanissarlu suliassaqarfiiit akornanni siunnersuteqartarnerni. Taamaasilluni immikkoortuni ataasiakkaani aalisarnerit ataasiakkaat nassuaiteqarfingeqartassapput.

Aalisarneq pillugu Ataatsimiitaliarsuup paasisimavaa suliassaqarfiiit akornanni makkunani innersuuteqartoqartariaqartoq:

1. Piujuartitsinermik iluaquteqarneq toqqammavigalugu aqtsinermut pilersaarutinik inatsisitigut toqqammaviliineq.
2. Aalisarnerni aalisagaqatigiinnik ataatsinik aalisartunik piumasaqaatit assigiit.
3. Aalisakkanit pisuussutit inuiaqatigiit pigaat pisuussutinillu atuisussaatitaaneq pisassaaq aalajingersimasumik atuisussaatitaanikkut.
4. Periusissaq akuersissutissanik pisassiissutinillu agguasarnermi atuuttussaq.
5. Pisassiissutit inummut ataatsimut naatsorsuussat tunineqarsinnaasut (IOK) aqtsinermik qitiusumik tunngaviusussat. TAC inummut ataatsimut pisassiinertallit (IK) tunineqarsinnaanngitsut imaluunniit paggatassiinerit periarfissaatillugit, pissutit aalajangersimasut periarfissiippata.
6. IOK-mut aamma IK-mut ikaarsaariarneq.
7. Pisassiissutinut nuunneqarsinnaasunut periarfissinneqarneq.
8. Aalajangersakkat ukiumut pisassiissutinik tunisisinnaanermut tunngaviliisut pisassiissutinillu atuinissamut piumasaqaatit.
9. Kalaallit Nunaanniit nammineq aningaasaatigisanik aningaasaliisinnanissamut periarfissinneqarsinnaaneq.

Pineqartoq 1. Piujuartitsinermik iluaquteqarneq toqqammavigalugu aqtsinermut pilersaarutinik inatsisitigut toqqammaviliineq

Immikkoortut pingajuat uumassusilinnik piujuartitsinermik aqtsineq tunngaveqarpoq, aalisagaqatigiinnik tamanik aqtsineq aqtsinissamik pilersaarut pituttusoq tunngavigalugu pisuussutinillu piujuartitsisumik atorluaanermik qulakkeerinnittumik, taamalu annertunerpaamik piujuartitsilluni atorluaanissamik anguniagaqarluni pisariaqarpoq.

Ataatsimiitaliarsuup innersuussutigaa, aalisarneq pillugu inatsimmi aalajangersagaqassasoq, aalisarnerni pingarutilinni aalisagaqatigiinnilu tamani ukiuni arlalinni atuuttussanik aqtsinissamik pilersaarusiortoqassasoq pituttuisunik, ilaatigullu annertunerpaamik piujuartitsisumik atorluaanissa-

mik anguniagaqarneq naapertorlugu TAC-p inissinneqartarnissaanik malittarisassalimmik. Aalisagaqtigiiinnut annertunerpaamik piujuartitsilluni atorluaanissamik anguniagaqarnissamik naleqqutinngitsunik ullumikkut TAC-nut pisassiissutinullu aalajangiiffiqeqartartut, TAC-tigut pisassiissutitigullu naleqqussaavigneqartassapput, taamaasillutik ilisimatuussutsikkut innersuussutinut naleqquttunngorlugit. Taamaasilluni aqutsinermik tulluarsaaneq ingerlanneqarsinnaasaat tulluarsariartuaartil-lugu ukiuni arlalinntu inissillugu.

Pineqartoq 2. Aalisarnerit aalisagaqtigiiinnik ataatsnik iluaquteqartunut assigiimmik atugassariti-taasut.

Aalisarneq pillugu Ataatsimiitaliarsuup aalisagaqtigiaat ataatsit aqunneqarnerisa aalisariutinut assi-giingitsunut, immikkut maleruagassaqartunngorlugu agguarneqarnissaa oqallisigaa.

Eqqartuisarnerit Kalaallit Nunaata Kitaani aalisagaqtigiiinni ataatsimi raajarniarnermit aallaaveqarput. Uumassusillit ataatsimut isigissagaanni raajat avataani sinerissalluuniit qanittuani pisarineqarnersut apeqqutaanngilaq.

Tamanna aallaavigalugu, massakkut malittarisassat naapertorlugin aalisarnernik assigiinngisitaartumik isumaginninnerit immikkut tunngavissaqarluartariaqarput. Tunngavilersuutit taamaattut raajarniarner-mi saqqumiunnaarnikuupput. Aqutsinermili pisariaqarsinnaavoq angallateqatigiit aalajangersimasut iluaqutsilaassallugit, soorlu aalisariutit minnerit. Tamanna isumaliutissiisummi immikkoortoq l-imi nas-suarneqartutut teknikkikkut aalajangersaanikkut pisinnaavoq.

Ataatsimiititaliarsuup innersuussutigaa, aalisagaqtigiiinnik ataatsnik aalisarnerit tamarmik assi-giimmik atugassaqaqtitsiviussasut. Tunngavik tamanna immikkut illuinnartunik pisariaqartitsisoqar-pat aatsaat avaqqunneqarsinnaassaaq.

Pineqartoq 3. Aalisakkanik pisuussutit inuiaqatigiit pigaat pisuussutinillu atuisussaatitaaneq piffis-sami aaliangersimasumi killilimmik pissaaq.

Aalisakkanik pisuussutit inuiaqatigiit pigaat. Pisassiissutit aalajangerneqartut, killilerlugu iluaquteqar-nissamik pisinnaatitaaffeqartunit iluaqutigineqassapput.

Tassunga tunngatillugu qitiulluinnarpooq:

- Aalisarnermik aqutsinermik allannguinermi aalisarnermi naammassisqaqluarsinnaaneq eqqarsaatigineqassaaq, taamatullu akileraarusiinerup iluaquteqarsinnaanermillu pisinnaatitaaf-fiit agguarneqarnerat naapertuuttuunera qularnaarneqarluni.
- Aalisarnermik aqutsinermi siunissami ungasissumi inuiaqatigiit aningaasaqarnikkut annertuner-paamik pissarsinissaat qularnaarneqassaaq.

Killilerlugu iluaquteqarnissamik pisinnaatitaaffit aqutigalugit ullumikkut aalisarnerit aqutinnejqanngit-sut maanna aqutseriaatsimiit nutaamut aqutseriaatsimut naleqquttunik ikaarsaariarnissamut aaqqiis-suteqarfigineqarnissaat aalajangerneqassaaq.

Ikaarsaariarnissamik aaqqissuussinernut tunngatillugu eqqumaffigisassat pingaarnerit

Ikaarsaariarnissamik aaqqissuussinernut tunngavigineqartussatut siunnersuutigineqartut tunngavinnik immikkoortunillu tulliuttunik imaqarput:

1. Maanna pisinnaatitaaffinnut atugassaritaasunullu piffissamik aalajangersimasumik atorunnaar-sitsisinnanissaq
2. Piffissami aalajangersimasumi ikaarsaariarnissaq
3. Siunissami malittarisassat

Sinaakkutit nutaat piffissami sivilsunersumi atulersinneqarlutillu aalisarnernut ilangukkiartornissaat, aalisarnermi akitsuusiinerup qulakkeernissaanut aningaasaliinermilu pitsaasunik atugassaqaqtitsinis-mut pingaaruteqarluinnarpooq. Tunngavissaritat nutaat erseqqissumik nassuiarneqarsimasariaqar-put, tassani aamma allannguutit piffissap ingerlanerani qanoq atulersinneqarnerat ilangullugu.

Taamattaaq tunngavissarititatut taaneqartut aatsaat taamaaliorriessamut tunngavissarititat nassuiarneqarlutillu ilisimaneqareerneranni allanngortinnejanginnissaat isumannaarneqartariaqarpoq. Taman-na assersuutigalugu pisassat qaffasinnerpaaffiisa allanngortinneranni, pisuussutinik iluaquteqarnermi akitsuutit allanngortinneqarneranni tunngavissallu allat atuisinnaanermut pisinnaatitaaffinnut attuumasut pillugit apeqqutiginnissinnaavoq.

Tamanna eqqarsaatigalugu malittarisassat nutaat naapertuuttumik ikaarsaarnermi aaqqissuussinernik, aalisartitseqatigiiffiit nutaat tunngavissaritanut nutaanut aaqqissuussinissaannut naapertuuttumik periarfissaqartillugit imaqartinnejartassasut isumalioqatigiissitaq isumaqarpoq.

Ikaarsaariarnissamut immikkut taasassat

Atugassarititaasut ilisimaneqartut tatalgalugit aalisariutaatilinnit aningaasaliisimanerat apeqqutaatillugu piffissaq atuukkunnaarsitsiviusussaq sivisussusilerneqassaaq. Assersuutigalugu imappoq, avataani raajarniarneq, raajarniummut ataatsimut 100 mio. kr. it arlaqartunik nalinginnaasumik aningaasaliiffiutsartoq aalisarnermi aningaasaliinikinnerujussuup piffissaq atuukkunnaarfissaanit sivisunerusumik pif-fissalerneqassaaq. Piffissami atuukkunnaarsitsiviusussami aalisariutaatilik pisassiissutinut siunissami killissarititaasunik qaangiisoq malittarisassat atuuttut naapertorlugit pisassiissutinik pisisinnaanera ingerlaannassaaq.

Ikaarsaariarnissamut immikkut taasassat

Piffissaq ikaarsaariarfiusoq tassaavoq piffissaq ulloq atuukkunnaarsitsiviusup aallarnerfia, tassanganainillu umiarsuaatileqatigiit atugassarititaalersussanut tulluarsaleriartuaalerfissaat. Atuukkunnaarsitsivissaq ungasippat, piffissaq ikaarsaarfiusussaq sivikitsunnguusinnaavoq allannguutit umiarsuaatileqatigiiffiinnut annaasaqarfiunatik. Soorunami aamma periarfissaavoq umiarsuaatileqatigiiffiit piffissami atuukkunnaarsitsivimmuit tulluarsarneq aallarteriissappassuk. Atuukkunnaarsitsivimmumi umiarsuaataileqagigitigiiffiit pisassiissutissanik pisisinnaajunaassapput, taamaasillutillu pisassiissutissanik siunissami sippuisinnaanatik imaluunniit arlaatigut inatsisnik atuutilerumaartussanik unioqqutisisinnaanngillat.

Aalisarnerni assigiinngitsuni ikaarsaariarnermut aaqqissutinut pisariaqartinnejartut qanorlu ittuunerat assigiinngitsorujussuupput, soorlu ataani takutinnejartumi:

- Kitaani raajarniarnermi aningaasaqarnikkut pisariitsumik ingerlasinnaanermut aamma inatsisnik malittarisassanillu ataqqinnissinnaanermut aalajangiisuussaaq, assersuutigalugu pisassiissutit amerlanerpaaffilernissaannik sukaterinissamik siunnersuuteqarnermut atatillugu ikaarsaariarnermut aaqqiissuteqarpat.
- Aalisarnerni ukiut tamaasa pisassiissutinik tunniussiviusartuni, paggatassiinermilu aalisarfiusuni, assersuutigalugu IOK-mik IK-milluunniit aalisarnermut ikaarsaarnermi ikaarsaarnissamut aaqqiisuteqarnissamut aalisartut siornatigutut aalisarsinnaanerannik arsaarinnittumik imannak piu-masaqartoqarnaviangilaq.

Ikaarsarernut aaqqissuussinerni pissutsit assigiinngitsut aalisarnerni assigiinngitsunit ataasiakkaani tulliuttuni, tassanilu aalisarnermut ataatsimiiitaliarsuup ikaarsaarnermut aaqqissuussinernut sukumiis-unik kaammattuutai sammineqassapput, tassani aqutsinerup nutaap atulersinnissaata tungaanut piffis-sap sivisussusaa ilanngullugu.

Ungassisumut sammisumik aqutsinermi maleruagassani nutaani pissutsit pingaarutillit

Aqutsinermi malittarisassat nutaat atuisinnaanermi pisinnaatitaaffiup agguarnissaa, taamaalilluni aali-sakkaniq pisuussutit iluaqutigineqarsinnaalersillugit, taamaalillunilu aalisarnermik inuussutissarsior-tunut killiliussani ungassisumut sammisumik inuiaqatigiit aningaasaqarnikkut iluanaarutaata sapinngisamik annertunerpaanissaa qulakkeerneqassaaq.

Aalisartut aalisartitseqatigiiffiillu aalajangersimasunik piumasaqaateqarfiusunik piffissami aalajanger-simasumi iluaquteqarsinnaanermik pisinnaatitaaffilerneqarnerat aallaavagineqarpoq, tassani tulaassi-sussaataitaaneq, isumalluutinik iluaquteqarnermi akileraarusiivigineqarneq, pisassanik agguagarsianik tunisisinnaaneq attartortitsisinnaaneq il.il. Ima oqaatigineqarsinnaavoq, akuersisummit pigisaqartut

aalisarsinnaatitaanermut akuersissutit Namminersorlutik Oqartussaniit piffssami aalajangersimasumi attartoraat, attartornissamut piumasaqaatit aaliangersimasut tunngavigalugit

Taamatut attartornerup ilaatut attartornerup tamassumunngalu akiliinerup ilaatut aalisartup attartorsin-naatitaanerup taamaalillunilu aalisarsinnaanermut akuersissutaillip ingerlaavartumik sivitsorneqarnera aalisartup aalisariutaatileqatigiiffiulluuniit qanoq qulakkiissaneraa aamma isummerfigineqassaaq. Attartortup (uani aalisariutaateqatigiiffiup) attartoriaatsini nalinginnaasuni piffissap attortorfiusup naanerani sivitsuisinnaatitaavoq. Tamakku tassaasinnaapput attartornermi atugassartinneqartut nutaat.

Una periusissanut tamanut assigiippoq, ikaarsaariarnissamut iliusissanik pilersaarusiortoqarneq. Ataatsimiititaliarsuup eqqarsaatersuutai sukumiisut aamma innersuussutai aalisarnernut ataasiakkaanut immikkoortuni taakkununnga tunngasuni saqqumissapput, annermik maanna aalisarfiusuni IOK-mik ingerlanneqarfiusuni immikkut mianerisassaqarmat.

Tamanna akuersissummik pigisallip siunissamut ungasinnerusumut aaliangernissaanut pingaaruteqarpoq aammalumi qulakkeerinnittussaavoq iluanaarutit ertiaasa qaffasissunissaanut, atugassarititasut ikaarsaariarnermi patajaatsuunissaat, aqtseriaatsip nutaap atuutsilerneqarnerani. Ammattaq qulakkeerluinnartariaqarpoq, piumasaqaatit atuuttut allangortinneqannginnissaat, annikitsumilli taa-masiortoqarsinnaavoq piumasaqaataasussat nassuaatigineqarsimappata naluneqanngippatalu. Al-lannguutaasinnaapput soorlu pisassiisarnerni qummut killigitat, pisuussutit akitsuutaat aammalu allat piumasaqaatit atuisussaatitaanermut tunngassutillit.

Tamanna eqqarsaatigalugu isumalioqatigiissitaq isumaqarpoq maleruagassani nutaani naapertuuttumik ikaarsaarnermut aaqqissuussinermik, akuersissutinik pigisallit piumasaqaatinut nutaanut nalimmassar-sinnaanerannik periarfissiisunik ilanngussisoqassasoq.

Atuinissamut pisinnaatitaaffiup killeqartup taamaatinneranut atatillugu eqqarsaatersuutit

Atuinissamut pisinnaatitaaffik piffissami killilerneqassappat isummerfigineqartariaqarpoq qanoq iliornikkut atuinissamut pisinnaatitsissutip atorunnaarnerani kilisaatatilinnut aalisartunullu utertinne-qarsinnaanersut. Atuinissamut pisinnaatitaaffik assersuutigalugu ukiunut qulinut tunniunneqassappat kilisaatatilinnut aalisartunulluunnit tunniunneqassappat kilisaataatillit aalisartullu pisassiissutaasut tigummiinnassanerlugit, appasanerlugit annertusassanerlugilluunnit (pisassat qummut killingisa iluani) eqqarsaatigisariaqarpaat. Taamaattumik pisassiissutaasut utertinneqartut qanoq atorluarneqarnissa-nut ersarissumik malittarissassaqarnissaa pingaaruteqarpoq.

Iliusaasinjaasutut assersuutaasinjaasut tassaasinnaapput:

1. Kilisaataatillit/aalisartut pisassiissutigineqartut tigummiinnarsinnaavaat, tamanna aalisarnermik aqutsisuuusut nutaamik piumasaqaatai tassani akisussaasuusut aallaavigneqassapput. Kilisaataatillit/aalisartut pisassiissutinik atuinissamut qujaannarpata atuinissamut pisinnaatitsissut al-lanut neqeroorutigineqassaaq
2. Utertinneqartut tuniniarneqassapput. Uani akitsorterinertert/ neqeroortitsinerlu (akitsorterussinertut/ neqeroortitsinertut ingerlasoq atorneqarsinnaavoq) il.il.
3. Isumaqatigiinniarsinnaanermut periuseq, periuseq 1-tut ittuusoq.
4. Allat "Immikkuualuttunut akuliutinnginnissamik tunngavik" tunngavigalugu
5. Allat "Immikkuualuttunut akuliutinnginnissamik tunngavik" aallaaviginagu, tamannali aalisarneq pillugu ataatsimiititaliarsuup qitiusumik innersuussutaanut akerliussaaq

Aallaaviit 1-3 raajanut, qaleralinnut allanullu atussallugit assigiinngissinjaapput. Ilaatigut pineqartut apeqqutaassapput, aammattaarlu piumasaqaatit aningaasaqarnikkut inooqatigiinnermilu pissutsinut taputartuunneqarsinnaallutik.

Ataatsimiititaliarsuup innersuussutigaa pisassiissutinit pigisat piffissamut ataatsimut tunniunne-qartassasut, tak. Immikkoortut uku:

- IOK-nik aalisarnerit tamaasa eqqarsaatigalugit innersuussutigineqassaaq siumut ukiuni arla-linni atuisinnaanermut pisinnaatitsissummik tunniussisoqartassasoq, taamaalilluni aalisartut

ataasiakkaat aningaasaliinissamut periarfissaqarnissaat anguniarneqassalluni;

- Atuisinnaanermut pisinnaatitsisumik pigisaqartut pisinnaatitsissutip naammatsilernerani ingerlaavartumik pisinnaatitsisumik tunineqartarnissaannut periuseq eqqunneqarsinnaavoq, tamatumani atuisinnaanermut pisinnaatitsissut uterteqquneqarsimangippat;
- Ingerlaavartumik nutarterinissamut piumasaqaatit nutaat sivikinnerpaamik ukiunik pingasunik sivisussusilerlugit inatsisiliullugit ilisimatitsissutigineqassaaq. Piffissaliussat sivisussusisaannut tunngatillugu apeqquaalluinnassaaq akuliuffigisassat annertussusaat;
- Atuisinnaanermut pisinnaatitsisumik nutarterisoqassanngippat, qulequattami siuliani sam-mineqartumi immikkoortoq 2-mi periutsit oqaatigineqartut atorneqassapput, imatut paasillugu pisassiissutaasut utertinneqarsimasut akitsorterussinikkut-/neqeroortitsinkkut periuseqarluni ingerlanneqartassasut, taamaalilluni politikkikut aalajangikkami pisassiissutit tuniniarneqassapput, kinaassusersiorneraqanngitsumik, neqeroorummik tunniussinikkut, kingusinnerusukkullu neqeroorutit takkuttut uppernarsaaserlugit pisassiisarnermi aqutsisoqarfimmmit sulia-rineqarlutillu aalajangiiffigineqartassapput.
- Pisassanik agguagarsianik atorunnaarsitsineq tamatuma kingorna piffissamik pisassanik agguagarsiffiup sivisoqataanik siumut nalunaaruteqarnikkut pissasoq, aamma
- tamanut ammasumik tuniniaaneq aallaavigalugu pisassanik pisassat qaffasinnerpaaffiisa qaa-nigiissutaannik tunniussinernut periutsinik ersarissunik atulersitsisoqassasoq.

Aalisarnermut Isumalioqatigissitamut makku isumaliutiginissaat pinngitsoornani suliassaavoq:

- Qanoq isilluni atuisinnaatitaaneq, soorlu IOK-mit pisassiissutinik pissat piffissami aaliangersumi, soorlu ukiuni qulini, qanoq piviusunngortinnejarsinnaanersoq,
- Qanoq illilluni atuisinnaatitaanermik pisinnaatitaaffiit siammasinerusunngortinnejarsinnaanerat, peqatigisaanillu isumalluutit naammassisqaqrifsumik iluaqtigineqarnerat qulakkeerneqarluni, taamaalilluni pisortat aalisarnermit isertitaat mangiarneqaqqungagit, aamma
- Qanoq isilluni atuisussaatitaanerit atorneqanngitsut, uterteqqinnejarnissaanut siunnersuuteqar-fineqarnikut, qanoq isillutik agguaateqqinnejarnissaanersut.

Tamatuma nassataaraa pisassanik agguagarsiat utertinneqartut agguanneqarnissaannik qularnaarisumik periuseqartoqarnissaa.

Aalisarnermut isumalioqatigissitap aningaasaqarnikkut pijuartitsinermik periuseq, isumaginninnikkut piujuartitsineq aammalu attuumassuteqannginnermik periuseq pingaartippaa. Tamatuma nassataaraa:

- Akuersissutinik agguaassisarnermi malittarisassat atuisussaatitaanerlu tassunga attuumasut naammassisqaqriluarnermik qulakkeerisuussasut, akuersissutinillu tunniussisarnermi tunngaviit allat malinnejarnerannik qulakkeerisuussasut, aamma
- Pisassanik agguagarsianik ingerlatsitseqqinernut nutaamilluunniit ingerlatsisuunermut malittarisassat ersarissuullutillu nakkutigineqarsinnaasuussasut.

Aqutsineq nutaaq aalisarnermut inatsimmi aalajangersimasunik sinaakkutinik aallaaveqassasoq, pisassanik pisinnaatitaaffinnut tamanut ammasumik qarasaasiakkut iserfissaqassasoq, akuerissutinik pisassiissutinillu agguagarsianik sinneruttunik agguassinermi ersarissunik periuseqarnissaq ataatsimiititaliarsuup kaammattuutigaa.

Pineqartoq 4. Siunnersuinerunermik periuseqarnikkut akuersissutinik pisassiissutinillu pissarisanik agguaasarnermi periusissiaq

IOK-mik aamma IK-mik aalisarnerni atuisussaatitaanerit pisassiissutinik pissanit aallaaveqassapput, taamaasilluni akuersissumik pigisaqartoq pisinnaatitaaffeqalissaq pisassiissutaasunik aalajangersakanik atuisinnaalernissaminut, isumaliutersuummi immikkoortumi siullermi taaneqartutulli.

Tamanna aallaavigalugu siunnersuutigineqarpoq aalisarneq pillugu inatsimmi sukumiinerusumik nas-suiaaserneqartut ilaasa suliaqartussami aalisarsinnaanermut akuersissutini aqutsiveqarfimmik pilersitsinissaq pillugu ataatsimiititaliarsuup inassuteqaataa aallaavigalugu aalisarnernik ataasikkaanik aqutsisoqassasoq.

Pineqartoq 5. Inummut ataatsimut pisassiissutissanik tunniussassat kaaviiartinneqarsinnaasut (IOK) TAC-imik aqutsinermi tunngavittut pingarnertut inissimasut aammalu Inummut ataatsimut pisassiissutissanik tunniussassat kaaviiartinneqarsinnaanngitsut (IK) imaluunniit paggatassiisarnerit periarfissaapput.

Atuisussaatitaanermut aqutsinerit ingerlanneqartariaqarput ukiunut arlalinnut pisassiissutinik pisassii-nikkut, taamaasilluni akuersissutinik pigisaqartut uummaarisumik aningaasaliinissamut periarfissaqar-luaqqullugit.

Aalisarneq Pillugu Ataatsimiitaliarsuup ilaasortat amerlanerussuteqartut tamatuma aalajangersima-sunut niuerutigineqarsinnaasunik pisassiinikkut pitsaanerpaamik pisinnaaneranik, aalajangersimasunul- lu pisassat aalisagaqtigiaat ataasiakkaat aqunneqarneranni, pissutsit immikkut ittut atuutsinnagit pingarnertut periusineqarnissaanik isumaqarput.

IOK-li aalisarsinnaassutsimik sippuisinnaavoq politikkikkut kissaatigisanut illuatungiliuttumik. Tamanna pakkersimaarniarlugu pisassarititaasunik qummut killiliisoqartariaqarpoq, taamaasilluni aalisaqataasu-mut killiliisinnaasoqarsinnaanngorlugu. Tassani ilangunneqassapput toqqaannaq pisassarinngisat aam-malu pisariaqartitsineq naapertorlugu pisassiissutinik pissat.

Ataatsimiitaliarsuarmi amerlanerussuteqartut innersuussutigaat, IOK atuisussaatitaanernik aqut-sinissamik tunngaviliusuusariaqartoq.

Ataatsimiitaliarsuarmi ilaasortat ikinnerussuteqartut SQAPK-meersut aalajangersimasunut niuerutigi-neqarsinnaasunik pisassiisarnerup Kalaallit Nunaanni aalisarnernut aqutsinermi atorsinnaannginneranik isumaqarput. Tassani eqiterinnerit aalajangersimasunik niuerutigineqarsinnaasunik pisassat 1991-mili eqqunneqarnerisa kingorna raajarniarnerup ilaani atuuttut innersuussutigineqarput.

SQAPK-mit ilaasortap innersuussutigaa, sinerissap qanittuani atuisussaatitaanermik aqutsinerit IK-mik tunngaveqarluni umiatsiaararsortunut ingerlanneqassasoq imaluunniit maanna aqutseriaaseq ukiumut ataatsimut ukiunulluunniit arlalinnut atuuttusanut akuersissutinik tunniussisarnermik.

Pineqartoq 6. IOK-mik IK-millu atuutitsilerneq

IOK-mik aamma IK-mik atuutitsilernermeri Aalisarneq Pillugu Ataatsimiitaliarsuup pingartippaa, atuut-sitsilerneq immini pisanik akuersissutillet akornanni allanguinissamik aqutissiuissangitsoq. Tamassu-munnga immaqa aqutissiusinnaassaaq, ukioq kingulleq pisat aallaavigalugit akuersissitaillit akor-nanni aagguaassisarnerup ingerlanneqarsinnaanera.

Ataatsimiitaliarsuup innersuussutigaa, IOK-mik aamma IK-mik atuutitsilerneq aalisarnerni ataa-siakkaani pisarisimasanik aallaaveqarluni aallartinneqassasoq. Tamannalu tunaartaqartinneqas-saaq, ukiuni kingullerni tallimaasuni ukiut pingasut pitsaanerpaat aallaaviginerisigut.

Pineqartoq 7. Pisassat nuunneqarsinnaanerinut aqut

Ataatsimiitaliarsuup eqqartorsimavaa, ukiumut pisassarititaasunut tunngatillugu eqaannerusumik arlaatigut aaqqiisinnaanissap pisariaqartinneqarsinnaanera. Ataatsimiitaliarsuup isiginjarsimavaa, pissusissamisuussasoq ukiumut pisassiissutaasartuni eqaannerusumik periuseqarsinnaanissaq. Anner-mik eqqarsaatigalugu akuersissummik pigisallip eqaannerusumik pilersaarusiorsinnaalernissaa tunaar-taralugu, tassungalu aamma atatillugu eqaannerusumik pilersaarusiorsinnaanissaa siunertarineqartoq eqqaaneqarpoq. Kisianilli eqaassuseq ima annertutigilissanngilaq allaat ukiumut pisassissutaasut tamakkiisumik atorneqartarnatik imaluunniit peqassutsimut kalluaasunngorlutik.

Eqaatsumik pisassiisarnerup kingunerisinnaasai eqqarsaatigalugit aalisagaqtigiiit ataasiakkaat amer-lassusai apeqquataalluinnartassapput. Eqaatsumik aaqqissuussinissap qanoq annertutiginissaataa piu-masaqaatitassai aalajangersussallugit periarfissaqanngilaq, tassani pisassat annikillisinneqarneri imaluunniit nungusaataanngitsumik piniarsinnaannginnej apeqquataaqataasussaamat. Ataatsimiitaliarsuulli naliliinera aallaavigalugu ukiumut pisassiissutaasartut 15 procent sinnerlugu ukiup tullianut nuunneqassappata, imaluunniit ukiumi pineqartumi aalisarneqassappata, ukiuni tulliuttuni ataatsimut

pisarineqartartut apparnerannik kinguneqarsinnaavoq, kingunerisinnaallugulu nungusaataasumik aali-sartoqarnera. Taamaattumillu ataatsimiititaliarsuup eqaatsumik aaqqisinnaneremi annerpaamik killigitaat tassaavoq 15 procentit.

Ukiumi pisassiissutigineqartut annertunerpaamik atorluarneqarnissaat qulakkeerniarlugu ataatsimiiitaliarsuup innersuussutigaa akuersisummik pigisaqartoq ukiut nikinneranni annertunerpaamik 15 procentinik nuussisinnaatitaasarnissaq. Innersuussutigineqarportaaq eqaatsumik pisassiisarneq ataatsimiititaliarsuup innersuussutaanut ukiumut pisassiissutaasut tuniniartarnerannut ataaniittooq aallaavigalugu ataatsimoortinneqarnissaat.

Ataatsimiititaliarsuarmi ikinnerussuteqartup tassaasup GE-p sinniisua pisassiissutinik ukiumiit ukiumut nuussisinnaanerup killilernissaa tunngaviusumik akerleraa, kisiannili GE isumaqarpoq 20%-iusa-riaqarneranik GE-p isumaqarfigisaanik 15 %-imik killiliisoqarpat pisassiissutinik ukiumiit ukiumut nuussisinnaaneremi immikkut akuersissuteqarnissaq periarfissaasariaqartoq, assersuutigalugu angal-latip ajutoornerani, force majeure-mik pisoqarnera il.il.

Pineqartoq 8. Ukiumut pisassarititaasunik tuniniaasinnaaneq aamma pisassiisutinik atuisussaatitaa-nermut piumasaqaat.

Aalisarnermi eqaatsumik ingerlatsisoqarsinnaanera aammalu aalisarsinnaassusermik atorluanerup kalluarneqannginnissaanik innimittarneq. Tamassumanilu aamma ammaassisooqarnissaa ukumoortunik pissassiissutinik tuniniaasoqarsinnaaneranik.

Ataatsimiititaliarsuup innersuussutigisinnaanngilaa, "pappiaqqatigut aalisartunik" peqalissappat imaluunniit ukiut tamaasa pisartumik pisassiissutinik tuniniaasoqartalissappat, tamassumammi pisassiisutinik pisaagaluit kaaviaartinneri annikillisssammassuk, taamallu aamma aaqqissuussaanermut tulluarsarsinnaanissaraluarmik ahalusoortitsisinnaammat tamanna. Taamaasilluni tamanna qulakkeerneqassappat ukiumut pisassissutinik "atukkiisarnissaq" pakkersimaarneqartariaqarpoq.

Ataatsimiititaliarsuup innersuussutigaa, akuersisummik pigisaqartup ukiumut pisassiissutaasut 8 %-iat tunniussinnaassagai. Ataatsimiititaliarsuup innersuussutigaattaaq, ukiumut pisassiissutinut tunniunneqartoq pisassiissutinit nuunneqarsinnaasunit ilanngaatigineqarumaartoq.

Killilersuinerit imatut sakkortutigippata pisuussutit soorlu ullumikkut taamatut pisoqartartoq aali-sarluarneqariaannaanngippata inuiaqatigiinnut ajortumik kinguneqarsinnaanera ikinnerussuteqartup ernumassutigaa. Taamatut killilersuinerit pisassiissutit nammineq pigisat niuerutigineqarsinnaasut (IOK) aalisarnerup aaqqissuussaanerata naleqqussariartuaartinneqarnissaanut tapersiisussat atuuti-lersinneqarnissaanni siunertaq aamma akornuseriaannaavaat.

Ataatsimiititaliarsuup aamma tulluartuutippaa, ukiumut pisassiissutit akuersissutinik pigisaqartut pigisaat, pinngitsoorani atorneqarnissamik pisussaaffiliissasut. Aallaaviujuartariaqarpoq akuersisummik pigisaqartoq piumassuseqarluinnartariaqartoq pisassiissutaasut atorluarumanissaanik piumassuseqarnermik.

Atuisussaatitaaeq tunngavilersoneqarsinnaavoq, ukiumut pisassarititaasut, akuersissuteqartumut tunniunneqartut imaluunniit pisarineqartut tamakkiisumik atorluarneqassasut, taamaasilluni akuerisuteqartumut aammalu inuiaqatigiinnut iluanaarutaasussanngorlugit. Atuisussaatitaaeq aamma imapopoq, akuersissuteqartup pisassiissutit ukiut tamaasa atukkiuttassanngikkai, kisiannili pingitsoorani najuulluni aalisqataasariaqartoq ataavartumik akuersisummik pissarsiussaguni.

Pisuussutinik iluanaarutinik akileraartoqartassaaq aalisakkanik pisussutinik atuinermut periarfissa-qartuassagaanni. Pisuussutit iluanaarutaasa erniaannut akitsuutit sakkuupput pisassiissutinik atuil-luarsinnaanissamut aaqqutissiusut. Pisuussutit iluanaarutaasa erniaanut akitsuutit, eqqortumik aaqqissunneqarunik, tassaapput aaqqissuussaaneremi tulluarsarnissamut periarfissiisoq aammalu aalisapiluttoqannginnissaanut aaqqutissiuisoq. Tamanna assersuutigalugu pisinnaavoq pissuussutinut erniaannit akitsuutit pisassiissutit tunniunneqartut tunngavigalugit pisassiissutillu pisarineqartut kisiisa tunngavinagit akilerneqarpata.

Sakkussaq aalla tassaavoq, atorluaanissamik pisussaaffiliineq pisassiissutaasunut tapertaliussatut. Taamak toqqaannaq periuseqarneq aqukkuminarnerussaaq aammalu pisassiissutnik atukkiussinissamik periarfissaasualernermik kinguneqartitsissaaq. Soorlu ukiumut pisassissutit 85 %-ii atorluagassatut inissinneqarsinnaapput, tamannalu tassaassaaq akuersisummik pigisaqartup, immikkut akuerineqaq-qartaattinnani tunniussinnaanngisai imaluunniit nuussinnaanngisai.

Qulaani siunnersuutigineqartut, ukiumut pisassanit 5 %-imik tunniussineq tunngavimmigut inerteq-qutaassaaq. Kisiannili akuersisummik pigisaqartut akuersisummik pisinnaassapput annerusumik imaluunniit pisassiissutnik tamarmiusunik tunniussinnaanissaminnik, kisiannili akuerissuteqartup tamatumunnga tunngavilersuuteqarnermigut uppernarsassavaa angallamminik ajornartorsiuteqarluni, umiarsimalluni allatulluunniit allatigut misigisaqarsimasut pisassiissutnik atorluasinnaajunnaernermerik kinguneqartumik. Kingulleq taaneqartoq piviusunngorsinaavoq angallammik nutaamik pissarsisimaner-ri. Aamma aalisartoq nutaaq (inuusuttoq) pisassiissutit tamarmiusut tamassuma kingorna angallammut aningaasaliinissamut katersuilerpagit tamanna aamma pisinnaavoq, tassani inuaqtigilnik sullissine-rup, sivisuumik napparsimanerup assigisaasalu aalisarsinnaanermut akuersissuteqartoq pisinnaatitaaf-fimmik atuinngitsoortissinnaallugu.

Ataatsimiititaliarsuup innersuussutigaa, akuersisummik pigisaqartoq ukiumut pisassissutaasunik pisussaaffilerneqassasoq taakkua 85 %-iinik pinngitsooran atuisussanngorlugu. Sinneruttut 15 % akuersisummik pigisaqartup ukiut nikinnerini nuussinnaavai imaluunniit 5 % tikillugit tunisinnaavai. Taakkualu ukiumut pisassiissutaasunit sinneruttunit ilanngaatigineqassapput. Annertunerusumik, ukiumut pisassiissutaasunit, tunisineq taamaallaat pisinnaavoq, akuersissuteqartup tunngavilersor-sinnaappagu, immikkullarissumik peqquteqartumik ukiumut pisassissutnik aalisarsinnaannginnini. Tamanna tassaasinnaavoq ajutoorneq, inuttut inissisimaneq, imaluunniit aningaasalersuinermut tunngassutilimmik, soorlu ukiut ingerlanerini pisassatut tunngavinnik annertusaaneq.

Ataatsimiititaliarsumi ikinnerussuteqartoq tassaasoq GE-p sinniisua isumaqarpoq atuisussaatitaane-rup atuutilersinneqarnerata kingunissai tamannalu qanoq pisanersoq nassuarneqanngitsut, GE-llu taamaammat siunnersuut akuerisinnaanngilaa. Pisassiissutnik ukiumit ukiumut nuussisinnaanermik ukiumullu pisassiissutit tunniunneqarsinnaanerat killilersorneqarpata pisassiissutit tamakkerlugit pisarineqanngitsooriaannaapput – tamannalu atuissussaatitaanermik alajangersaanermut nammineq tunngavilersuutaavoq.

Pineqartoq 9. Aningaasaleeqatigiffiit, soraarnerussutisianik katersiviit il.il. ammaannerisigut nammieq aningaasaatinik aningaasalersuinermi kalaallit aningaasaliisinnnaanerisa ajornannginnerulersinnea-ra.

Sinaakkutinik aalisakkanik pisuussutit iluaqtigineqarsinnaanerannik pisinnaatitaaffinnik siaruaanissa-mut periarfissiisunik eqqussinissaq isumalioqatigiisitap suliaralugulu kaammattutitigaa. Tamanna raa-janik pisuussutini pisassat qaffasinnerpaaffiata apparneqarlunilu maanna avataasiorlutik sineriassor-lutillu raajarniarnermi akuersissutaatilinnut atugassarititat assigiissinneqalerneranik aallaaveqarluni pivoq. Ingammilli aningaasartornartuni aalisarnermi nammineq aningaasaliissutissanut aningaasalersui-nissamut periarfissamik isumannaarinissamik ajornartorsiut akimuisuovoq.

Ataatsimiititaliarsuup isumaliutersuutini tunuliaqtaralugit "inuonnaat" inuussutissarsiummi aningaasa-liinissamut periarfissagissaarnerulerlerannik ammassivigineqarnissaat, taamaallillutillu aalisariutinik, inuaqtigiiit ataatsimut pigisaannik pisuussummik iluaqteqartunut piginneqataasinnaalernissaat siun-niuppa.

Taamaaliornissamut pisariaqartitsineq kinguaariit nikinneranni aamma/imaluunniit angallatinut nutaanut aningaasaliinernut atatillugu pisinnaavoq. Piviusumik isigalugu aningaasarpassuarnik aningaasaliisoqar-sinnaanera tunngavissaavoq, tamannalu aningaasaleeqatigiffiit, inuit aalajangersimasut ataatsimoorlutik aalisartitsecatigiffimmut aningaasaleeqatigiffigisaat aqqutigalugit pisinnaavoq, imaluunniit tamanna soraarnerussutisianik katersivitsigoortumik aningaasaliinikkut pisinnaalluni.

Ataatsimooqatigiffik Kalaallit Nunaanni ingerlataq najugaqartoq aqqutigalugu pissaaq, tamakkiisumillu nunatsinnut akileraartussaatitaasaaq, soorluttaaq aningaasaleeqatigiffinnut tunngatillugu, ilaasortat

ataasiakkaat inunnut ataasiakkaanut aalisarnermi peqataasunut piumasaqaatit (attuumassuteqarneq, najugaqartutut nalunaarsorsimanissaq tamakkiisumillu akileraartussaatitaaneq) nalinginnaasut naam-massissagaat.

Kalaallit Nunaat qimallugu nuunnermi pigisat tuninissaannut piffissamik sinaakkummik ersarissumik taasisoqassaaq. Tamanna aningaasaliinissamut soqutiginninnerulersinissamut, tunisinermilu annertuumik annaasaqartitsinnginnissamut atatillugu pisariaqarpoq. Aallaavittu killiliussaq taamaattoq assersuutigalugu ukiut marluusinnaavoq, taamaattoq soorlu aalisartitseqatigiiffimmi piginneqataasoq nunani allani ukiuni arlalinni ilinniassatillugu immikkut aalajangersagaqartoqarsinnaalluni. Immikkut aalajangersakkat sukannersut aningaasaliisussanik nassaarnissamut ajornakusoortitsisinnaanerannut aarlerinartoqarpoq. Aarlerinaat taanna annertussusileruminaatsuuvoq. Tamanna piffissap aggersup takutikkumaassavaa. Nalorninartup taassuma immikkut aalajangersakkat nalunaarutikkut erseqqinnerusumik aalajangersarneqarnissaannik isummertitsivoq, taamaaliornikkut pisariaqartitsineq naapertorlugu ajornannginnerusumik aaqqiissoqarsinnaavoq.

Akileraartarnermi pitsaanerusumik kajumissaarisinnaaneq aamma aalisarnermi Kalaallit Nunaanni nam-mineq pigisat atorlugit aningaasaliinerit siuarsarnissaannut sinaakkut ataatsimiititaliarsuup aamma oqallisigisai, tamanna pillugu maannakkut qulaajaasoqarpoq, siullermik Aningaasaqarnermut Naalakkersisoqarfiup aamma nunatsinni kukkunersiuisut suleqatigiinnerisigut, tamannalu siunnersuusiuivinnissaq siunertaralugu soqutigisaqtunut arlalinnut ukioq manna oqaloqatigiinnissutigineqartussaavoq. Suliap taassuma naammassisnasaataatsimiititaliarsuup qilanaaraa.

Ataatsimiititaliarsuup aningaasalersuinermut periarfissat ajornaallisarneqarnissaannut periarfissat allat oqallisigisai, tassani ingerlatseqatigiiffiit pappiaqqanik nalilinnik niuerfinni nalunaorsorneqarnerat ilanngullugu. Tamanna piginnittunik siaruassaaq, tamannali aamma aningaasaliisartut nunanit allaneersut, maanna periarfissat atuuttut, aalisarnerni allani pingajorarterut tikillugu nunanit allanit piginnittoqarsinnaasuni, qaangerlugit aalisarnermut aningaasaliinerat nassatarissavaa, raajarniarnermili nunanit allaneersuni aningaasaliisoqarsinnaanngilaq. Aalisarnermut inatsimmi nutaami tamatuma allangortin-neqarsinnaaneranut tunngasunik isumalioqatigiissitaq kaammattuutimini ilanngussinngilaq.

Aalisarnermi piginnituunerup siaruarsinnaanera pisinnaaqqullugu, aalisarnermut inatsimmi aalisariutinik piginnituunermi aalajangersakkani, inunnit ataasiakkaanit suliffeqarfinnilluunniit (tassani aalisaqatigiiffiit) kiisalu "soraarnerussutisianik katersivinnit, aningaasaleeqatigiiffiinnt assigisaarnilluunniit inuinnaat ataatsimooqatigiiffiinit" pigineqarsinnaanerat ilannguneqassasoq Isumalioqatigiissitap kaammattuutigaa.

Immikkoortuni tulliuttuni aalisagaqatigiit ataasiakkaarlugit sammineqassapput, ullumikkut aqtsineq, unamminartut aamma aqutseriaasissamut nutaamut siunnersuut, taakkua tamarmik Aalisarnermi Ataatsimiititaliarsuup suliassaani ipput. Aamma takuuk ilangussaq C takuniarlugu aalisagaqatigiit ataasiakkaat inisisimargi maannamullu aqunneqarneri.

6.2 Raajarniarneq

Kalaallit Nunaanni raajarniarneq Kalaallit Nunaata Kitaani ingerlanneqarneruovoq. Taassuma saniatigut Tunumi annikitsumik raajarniartoqarpoq aamma nunat tamat imartaanni, Norge-p Rusland-illu imartaani annikitsumik raajarniarsinnaatitaasoqarluni.

Immikkoortumi uani Kalaallit Nunaata Kitaani raajarniarneq aalisarnerit taakku pingaanersaat peqatigitillugulu iluanaaruteqartarnermut, avammut tuniniaanermut suliffissaqartitsinermillu nunatsinnipi-ngaaruteqartorujussuaq sammineqarpoq.

Immikkoortoq una tunuliaqutaasumik allakkiat arlallit aallaavigalugit allanneqarpoq. Tunuliaqutaasumik allakkiat uku pineqarput:

- *Raajarniarnermi killiffik ajornartorsiutillu*
- *Aalisarnermik inuussutissarsiummi aningaasaqarneq suliffissartitsinerlu pillugit paasissutissat*

- Aqtsinermi aningaasaqarnermi tunngaviit
- Raajarninermik aqtsinerup allannguutissaatut sulinissamut tunngavissami siunnersuutinik nalilersuineq
- Avataani rajanik pisassiissutit siammarneri – Aningaasatigut kingunissaanik nalilersuineq
- Tunumi aamma Kalaallit Nunaata avataani raajarniarneq

6.2.1 Oqaluttuaarisaaanermi aqtsineq

Kalaallit Nunaata aalisarnikkut oqartussaaffiani raajarniarneq pillugu 1978-imi malittarisassaliortoqaq-qaarpoq. Aalisarsinnaanermut akuersissutit nalunaarut naapertorlugu Kalaallit Nunaannut ministerip akuersineratigut umiarsuarnut 80 BRT-mik angissusilinnut tunniunneqartarpuit. Aamma aalajangerneqarpoq aalisariutaatileqatigiiffit/aalisartut pisarisinnaasaat akuersissummik tunniussinermut peqatigitil-lugu agguaanneqarsinnaasut.

Akuersissutini qaamatisiutit ukiuat malinneqartarpoq taamaalillutillu sivisunerpaamik ukiumut ataatsimut piffissamut killiligaallutik angallamullu aalajangersimasumik piginnittumut aalajangersimasumut tunniunneqartussaallutik allanullu tunniunneqarsinnaanatik. Peqatigitillugu raajanik pisassiissutit tamarmiusut tamakkerlugit pisarineqareeraangata raajarniarnerup unitsinneqarnissaa pillugu malittarisassanik atuutilersitsisoarpoq. Taamaalilluni raajarniarnermik killilersuinermet malittarisassat marluupput, ilaatigut angallatip aalisarsinnaasussianut atasumik akuersissutini ataasiakkaani pisat anpertussusaannik killiliineq, ilaatigullu pisassatut akuerineqartut tamarmiusut tamakkerlugit pisarineqarnerannut tunngatillugu tamanut tunngasumik killiliineq.

Raajarniarsinaanermut akuersissutit "Aalisarsinaanermut akuersissutinut ataatsimiititaliamit" piffissami 1984-imiit 1990-mut tunniunneqarpoq, taassumalu qinnuteqaatit tiguneqartut Naalakkersuisullu inassuteqaateqanerat tunngavigalugit aalisartunut/aalisariutaatileqatigiiffinnut ataasiakkaanut ukiumat aalisarsinnaanermut akuersissutit pisassiissutillu tunniuttarpai. Aalisarsinnaanermut akuersissutinut ataatsimiitiliaq politikkikkut ataatsimiititaliaavoq politikerinik Inatsisartunit toqqarneqartunik ilaasortalik.

Aalisarsinnaanermut akuersissutinut ataatsimiitialiap raajarniarsinnaanermut akuersissutit pisassiissutillu ingerlatseqatigiiffinnut amerliartuinnartunut 1980-ikkut ingerlaneranni tunniuttarpai, naalakkersuisullu biologit siunnersuutaat naapertukannerlugit ukiumut pisarineqarsinnaasutut akuerineqartut (TAC) aalajangiusimmatiget aalisarsinnaanermut akuersissuteqartunut allanut pisassiissutit annertoqataanik ikilisaanerannik kinguneqarpoq.

TAC-mik aalajangiinermi tunngaviusumik killeqarfimmit 3 somlip avataanut taamaalillunilu angallatinut 80/BRT/120 BT-nut anginerusunulluunniit atuuppoq (ataaniittooq takujuk). Angallatit 80 BRT/120 BT-mit mikinerusut - taaneqartartut "79-erit" 20-nit amerlanerusut aalisalernissamik akuerineqarnissaannik tamanna tunngavigalugu aalajangiisoarpoq. Paasinarsivoq angallitit 120 BT-mit anginerungaartut, taamaammat angallatit immikkoortuannut avataasiortunut ilaasut. Angallatit allat raajaqarfintti aalisarfigisaanni aalisarput, taamaammat aalisarneq annertuserujussuarneqarpoq. Piffissap sivikitsup iluani umiarsualiorfinnut inniminnerneqarput, taamaammat akii qaffapput aningaasaqarnerallu pisassiissutit annikimmata ajornartorsiorfiuvoq, taamaammat angallatini tunisassiorsinnaanissamik, angallatit talline-qarnissaannik il.il. piumasaqartoqalipallappoq.

Aalisariutaatileqatigiiffinnut ataasiakkaanut ukiumut pisassiissutit ingerlaavartumik annikillineqartarnerat angallatillu amerlanerulerneranni aalisarsinnaassutsip qaffakkiartornera aalisariutaatileqatigiiffiit ataasiakkaat ingerlatsinermi amigartooruteqartarnerannik, annertuunik akiitsoqaleranerannik pisuussutillu erniaqannginnerannik kinguneqarpoq. Raajarniutit 1990-ikkut aallartinneranni angallatinut 200-t missaaniittunut amerlipput. Aalisariutaatileqatigiiffiit 1980-ikkut naaneranni ajortumik angisaaqarnerat aalisarsinnaanermut akuersissuteqariaatsip allanngortinnejarnissaanik piumasaqarnermik kinguneqarpoq, tassa aalisariutaatileqatigiiffinnut ataasiakkaanut pisassiissutit imatut annikillitigmata aalisarnermik ingerlatsisut amerlanersaat aningaasatigut imminent akilersinnaasumik aalisarsinnaajunnaarlutik.

Raajarniarnermi aningasatigut ajornatoorneq inuussutissarsiutigalugu aalisarneq pillugu lnatsisartut inatsisaata nr. 17, 22. oktober 1990-imeersup akuerineqarneranik kinguneqarpoq. Aalisariutaatileqati-giiffiit aningaasaliisullu ajornartorsiutaannut aaqqiissutissatut siunnersutigineqartoq tassaavoq, avataasiorluni aalisarnermut ukiumut ataatsimut siusinnerusukkut aalisarsinnaanermut akuersissutit aalisarneq pillugu inatsisip allanngortinneratigut avataasiorluni aalisarnermi pisarineqarsinnaasutut akuerineqartut annertunerpaaffilerlugit pisassiissutit nammineq pigisat niuerutigineqarsinnaasut (periuseq IOK) atorlugit piffissamut killigaanngitsumut aalisarsinnaanermut akuersissuteqartarnermik taarserneqassasut. Aalisariutaatileqatigiiffiit ataasiakkaat raajanut TAC-mit tamarmiusumit kalaallit angallataannit aalisarneqarsinnaasumit pigisaqalerput. "79.erit" amerlanerusut aalisalersinnissaat peqatigitillugu unitsinneqarpoq, taamaalilluni pilersaarutaaqqaaruartumit ikinnerulerlutik.

Piffissamut killiligaanngitsumut aalisarsinnaanermut akuersissutit inuussutissarsiutigalugu aalisarneq pillugu lnatsisartut inatsisaata allanngortinnera pillugu lnatsisartut inatsisaata nr. 4, 2. maj 1996-imeersup akuerineqarneratigut aatsaat sinerissap qanittuani raajarniarnermut atuutilersinneqarput. Tamasumunnga ilaatigut pissutaavoq sinerissap qanittuani raajarniarneq annikinnerusumik aningaasaqarnissamik tamatigut pisariaqarfionera aammalu aalisarnermik annikitsumik ingerlatsisut amerlanerat angallatillu mikisuunerat ilisarnaataalluni.

6.2.2 Ullumikkut raajarniarneq

Ullumikkut raajarniarneq Aalisarneq pillugu inatsisikkut 1996-imeersukkut pingaarnertut malittarisorsioneqarpoq. Inatsit 1996-imeersoq inatsisit allannguutit assiginngitsut 13-it atorlugit kingusinerukkut allanngortinneqartarpooq. Aalisarneq pillugu inatsit naapertorlugu 21-nik nalunaaruteqarpoq, taakkunani aalisarneq aamma malittarisassiorneqarluni sumiiffillu ataasiakkaat pillugit malittarisassat sukumiinerusut allaaserineqarlutik.

Raajarniarneq ilaatigut pisassiissutit aalisarsinnaanermullu akuersissutit atorlugit killersorneqarpoq. Kalaallit Nunaata aningaasaqarnikkut oqartussaaffigisaani aalisagaqatigiinnik pisarineqarsinnaasutut akuerineqartut tamarmiusut Naalakkersuisunit ukiukkaartumik aalajangerneqartarpooq. Aalajangiineq NAFO-mit biologit siunnersuataat raajanillu aqutsinermut pilersaarut aallaavigalugit pisarpoq.

Aqutsinermut pilersaarummi 2010-mi atuutilersinneqartumi, raajanut TAC-p biologit siunnersuataat qaangissannngikkaa aallaaviuvoq. Aqutsinermut pilersaarummi allanngorartoqannginnissaa ilanngun-neqarpoq, taamaalilluni biologit siunnersuataat allanngortorujussuuppat TAC 12,5 procentinik ukiumiit ukiumut annertunerpaamik qaffatsinneqarsinnaalluni appatinneqarsinnaalluniluunniit.

Raajarniarnermi angallatit Kalaallit Nunaata Kitaani avataasiorluni aalisarnermut aamma sinerissap qanittuani aalisarnermut immikkoortinneqarput. Kalaallit Nunaata Kitaani raajat ataatsimoortutut isigne-qarput, taamaammat avataasiorluni sinerissallu qanittuani raajarniarnernut immikkoortinnerat raajaqsutsimik tunngaveqanngilaq.

Kalaallit Nunaata Kitaani Tunumilu raajanut TAC pisassiissutillu ukiumoortumik aalajangerneqarput. Kalaallit Nunaata Kitaani TAC sinerissap qanittuani aamma avataasiorluni angallatit immikkortuannut pisassiissutinut agguanneqartarpooq. Angallatit avataasiortut nassuaaserneqarput tassaasut (Kalaallit Nunaata Kitaani tunngaviusumik killeqarfuiup nautisk somilit pingasut avataani) aalisarsinnaatitasut. Sinerissap qanittuani angallatit 3 somilip iluani avataanilu aalisarsinnaapput. Sinerissap qanittuani raajarnianermi angallatit angissusaat killeqartinneqavinnigilaq. Sinerissap qanittuani taamaallaat angallatit tunnisassorsinnaanermut akuersiissutillit angissusaat killilerneqarpoq, angallatilli 100 procentimik tulaasisussaatitaasut angissusaat killiligaanani. 2021-mi sinerissap qanittuani raajarniutit sisamat 120 bruttotonsinik angissuseqarput mikinerullutillunniit. Kalaallit Nunaanni raajarnianermi kilisaatit anginersaasa ilaat 80 meteri sinnerlugu angissusilinik sinerissap qanittuani raajarniarnermi kilisaatitut isigneqarpoq.

Tunumi aalisarneq angallatit immikkortuinut agguarneqanngilaq.

APK (Kalaallit Nunaanni Avataasiorlutik Aalisartut Avammullu Tuniniaasartut Kattuffiat) aamma KNAPK (Kalaallit Nunaanni Aalisartut Piniartullu Kattuffiat) pisassiissutinik agguasarnermi tunngavimmik

2001-imi isumaqatigiissuteqarput, tassani aalajangerneqarluni Kalaallit Nunaata Kitaani TAC sinerissap qanittuani angallatinut 43 procentimik angallatinullu avataasiortunut 57 procentimik agguasoqartas-sasoq. Tunumi raajanut TAC taamaallaat angallatinuit avataasiortunit aalisarneqarneqartarpooq.

Raajarniarneq periuseq IOK atorlugu aqunneqarpoq, tassani aalisarsinnaanermut akuersissutillit ataasiakkaat pisassiissutinit pigisanik tunineqartarlutik, aalisarsinnaanermullu akuersissuteqartoq ukiumut pisassiissutit taassuma kingorna angallatimik akornanni agguassinggaallugit. Aalisarsinnaanermut akuersissuteqariaaseq, tassani pisassiissutinit pigisat angallammut aalajangersimasumut tunniunnagit aalisarsinnaanermut akuersissuteqartumut tunniunneqartarlutik, avataasiorluni aalisarnermut 1. januari 1991 atuutilersinneqarpoq. Aalisarsinnaanermut akuersissuteqariaatsip taassuma assinga sinerissap qanittuani aalisarnermut 1996-imi atuutilersinneqarpoq, aamma pisassiissutit tamakkiumik niuerutigineqarsinnaallutik. Aalisarsinnaanermut akuersissuteqartup pisassiissutinit pigisani taamaallaat angallatit immikkoortuanni akuersissuteqarfigisamini nuussinnaavai tunisinnaallugillu. Avataasiorluni raajarniarinnaanermut akuersissuteqartup taamaalilluni pisassiissutinit pigisat sinerissap qanittuani raajarniarinnaanermut akuersissutilimmut nuussangnilai tunissinnaanagilluunniit, akerlianillu. Kisiannili ukiumut pisassiissutit avataasiorluni raajarniarnermit sinerissap qanittuani raajarniarnermut nuunneqarsinnaapput. Tunumi ukiumut pisassiissutit Kalaallit Nunaata Kitaanut nuunneqarsinnaanngillat. Pisassiissutinit pigisat taamaallaat avataasiorluni sinerissalluunniit qanittuani angallatit immikkoortuisa iluanni tunineqarsinnaapput.

Pisassiissutit qummut killissaat

Ingerlatseqatigiiffit inuillu ataasiakkaat pisassiissutinit pigisinjaasaasa qummut killissaat inatsisikkut aalajangerneqarpoq. Ingerlatseqatigiiffit inuilluunniit ataasiakkaat arlaannaalluunniit sinerissap qanit-tuani aalisarnermi 15 procenti avataasiorlunilu aalisarnermi 33 procenti sinnerlugu pigisinjaanngilaat.

Kisiannili pisassiissutinit toqqaannartumik pigisat kisimik pisassiissutit qummut killissaannut ilanngulligit naatsorsorneqartarput. Ingerlatseqatigiiffimmik piginnittup avataasiortunut raajanik pisassiissutinit 33 procentimik pigisaqareersup ingerlatseqatigiiffimmi pisassiissutinit 10 procentimik pigisaqartumi pisassiissutinit pigisai 45 procentit ilanngulligit naatsorneqarneq ajornerat tamassuma kinguneraa

Toqqaannanngitsumik pigisat ilangunneqassappata, ingerlatseqatigiiffik 37,5 procentinik pigisaqs-saaq (33 procenti + $0,45 \times 10$ procenti), tassanilu pisassiissutit qummut killissaat qaangerneqarpoq.

Kalaallit Nunaanni raajarniarnermi avataanit aningaa salersuisoqqaq suaanngilaq. Pisassiissutinit pigisat taamaalillutik inunnit Kalaallit Nunaanni angerlarsimaffeqartunit 100 procentimik pigineqassapput. Ki-siannili raajaleriffinni avataaneersut piginnittuusinnaanerat killegangnilaq.

Raajarniarnermi angallatit

Avataasiorluni aalisarnermi angallatit raajanut TAC-p annertunersaanik tunineqartut Kalaallit Nunaata Kitaani Tunumilu avataani aamma nunat tamat imartaanni aalisartarput. Avataasiorluni aalisarsinnaaner- mut akuersissutilit tallimat kilisaatit tunisassiorfillit 67,5 meterimit 82,3 meterimut angissusillit maannamut arfineq marluk atorlugit avataani pisamik ilaannik tunisassiareqqiisinjaanermut 2021-mi akuer- sissuteqrarput. Angallatit taakku Kalaallit Nunaata Kitaani aalisarnermi ukiumut pisamik 25 procentianik raajaleriffinnut tulaassisussaatitaapput, Tunumi aalisarnermi tulaassisussaatitaasoqangilaq. Avataa- siorluni aalisarnermi kilisaatit avammut tunisassatut piaariikkanik Raajatut qalerualittut immami uutatut, Japan raajatut (raajat qalipalittut uunneqanngitsut qerisutut) inaarlugit tunisassianik aamma raajanik qalipalinnik uunneqanngitsunik qerisunik raajaleriffinnut tulaanneqartussanik tunisassiornerupput.

Sinerissap qanittuani angallatit 2021-mi tassaapput aalisarsinnaanermut akuersissutillit 18-it aalisar-sinnaanermut akuersissutinik 20-nik pigisaqartut, tassani kilisaatit raajarniutit 21-t Kalaallit Nunaata Kitaani junimi 2021-mi raajarniavipput. Sinerissap qanittuani kilisaatit raajarniutit angissusaat assigiinngitsorujussuupput, 13,3 meterimiit 83,5 meterimut. Kilisaatilli amerlanersaat 20 meterimiit 25 mete-rimut angissuseqarput. Sinerissap qanittuani kilisaatit raajarniutit anginersaat 83,5 meteri angallatit avataasiortut assigalugit kilisaataavoq tunisassiortoq. Sinerissap qanittuani angallatit namminneq tunisassiortarput pisamillu ilaannik suliareqqiniissamut akuersissuteqarput imaluunniit tunisassioratik 100 procentimillu tulaasisussaatitaallutik. Sinerissap qanittuani angallatit namminneq tunisassiortut

angallatit avataasiortut tunisassiaasa assinginik tamakkiisumik ilaannakortumilluunniit tunisassiorput. Taamaammat pisanik tunisassiareqqiinerup avataasiorluni aalisarneq pillugu qulaani allaaserineqartoq assigaa. 2021-mi aalisarsinnaanermut akuersissutilit sisamat kilisaatit tunisassiorluni avataasiortut assigalugit ukiumut 75 procentimik immami namminneq tunisassiorsinnaapput 25 procentimillu tulaassisussaatitaallutik. Aalisarsinnaanermut akuersissutilik ataaseq 30 procentimik nammineq tunisassior-nissamik akuersissuteqarpoq 70 procentimillu tulaassisussaatitaalluni.

Tabelini 14-imi aamma 15-mi 2019-imi avataasiorluni sinerissallu qanittuani raajarniarnermi pigittuunermik pissutsinik aamma ingerlatseqatigiiffiit ataasiakkaat pisassiissutinit toqqaannartumik toqqaannngitsumillu 2019-imi pigisaannik takussutissiertoqarpoq. Oqaatigineqassaaq aalisarnermik aqut-siveqarfik piginneqartigiiffinnik piginnittuiit pillugit paasissutissaateqanngitsoq. Kalaallit Nunaanni piginneqatigiiffinnik kikkut piginnittuuinnerannik ataatsimut isigalugu paasissutissiisarnissap inatsitigut pisussaaffinngortinnissa maannakkut sulissutigineqarpoq.

Tamassuma saniatigut oqaatigineqassaaq pisassiissutit qummut killissaannik aalisarneq pillugu inatsimi aalajangersakkanik piginneqatigiiffiit eqqortitsinissaat pillugu aalajangersaanermut tunngatillugu taamaallaat pisassiissutinit toqqaannartumik piginnittuuneq maannakkut ilanngunneqarnikuusoq.

Tabeli 14. 2019-imi avataasiorluni raajarniarnermi ingerlatseqatigiiffinnik taakkulu pisassiissutinit pigisaannik takussutissiaq.

Ingerlatseqatigiiffik	Avataani raajanik pisassiissutinit toqqaannartumik pigisat	Avataani raajanik pisassiissutinit toqqaannanngitsumik pigisat
H.1	13,4%	
H.2	10,9%	
H.3	29,1%	5,5%
H.4	33,3%	6,6%
H.5	13,2%	

Aallerfiit: APNN aamma KANUAANA.

Tabeli 14-imi takuneqarsinnaavoq taamaallaat ingerlatseqatigiiffik/aalisarsinnaanermut akuersissuteqarpoq H.4 avataani raajanik pisassiissutinit toqqaannartumik pigisat aallaavigalugit pisassiissutit qummut killissaannik 33 procentimik eqqortitsisoq. Pisassiissutinit toqqaannanngitsumik pigisat ilanngunneqarsimappata ingerlatseqatigiiffiit aalisarsinnaanermut akuersissuteqartut H.3 aamma H.4 avataasiorluni raajarniarnermi pisassiissutit qummut killissaat qaangissavaat.

Tabeli 15. 2019-imi sinerissap qanittuani raajarniarnermi ingerlatseqatigiiiffinnik taakkulu pisassiisutinit pigisaannik takussutissaq.

Ingerlatseqatigiiifik	Sinerissap qanittuani raajanik pisassiissutinik toqqaannartumik pigisat	Sinerissap qanittuani raajanik pisassiissutinik toqqaannangitsumik pigisat
K.1	10,50%	
K.2	9,90%	
K.3 (sinerissap qanittuani marlunnik akuersissuteqarpoq)	9,57%	13,28%
K.4	4,67%	2,95%
K.5	14,47%	
K.6	9,98%	
K.7	2,33%	
K.8	3,04%	
K.9	3,04%	
K.10	1,81%	
K.11	2,95%	
K.12	2,58%	
K.13	9,15%	
K.14	3,59%	
K.15 (sinerissap qanittuani marlunnik akuersissuteqarpoq)	7,97%	11,99%
K.16	1,93%	
K.17	2,52%	
K.18		5,25%

Aallerfiit: APNN aamma KANUAANA.

Sinerissap qanittuani raajarniarnermi piginnittuunermi pissutsit tabeli 15-mi taamatuttaaq takuneqarsinnaapput. Sinerissap qanittuani raajarniarnermi aalisarsinnaanermut akuersissuteqartuni arlaannaataluunniit atuisinnaatitaanermi sinerissap qanittuani raajanik pisassiissutinik toqqaannartumik nammineq pigisat aallaavigalugit pisassiissutit qummut killissaat qaangernikuunngilaq.

Pisassiissutinik toqqaannangitsumik pigisat ilangunneqarpata taamaallaat ingerlatseqatigiiifiup 3-p (sinerissap qanittuani aalisarsinnaanermut akuersissuteqartup) aamma 15-ip (sinerissap qanittuani aalisarsinnaanermut marlunnik akuersissuteqartup) pisassiissutit qummut killissaat qaangerpaat. Ingerlatseqatigiiifiit 3-p aamma 15-ip pisassiissutinik toqqaannartumik toqqaanngitsumillu pigisaat 22,85 procentinut aamma 19,96 procentinut naatsorsorneqarput, taakkulu pisassiissutit qummut killissaat 7,85 procentimik aamma 4,96 procentimik qaangersimassavaat. Tamanna oqaatigineqareersutut aalisarneq pillugu inatsimmi atuuttumi ajornartorsiutaanngilaq.

Raajaleriffiit

Tunisassiorfiit raajanik tunisassiorfut piffissami sivisuumi amerlassusaat isigigaanni takussutissaq ersarilluinnarpoq. Raajanik tunisassiorfiit ullumikkut sisamaapput, ukiullu 20-t 25-t missaata matuma siorna tunisassiorfiit qulit raajanik tunisassiorfutunikuupput.

Raajanik tunisassiorfiit tunisassiorsinnaassusiat tamarmiusoq aamma appariarnikuuvvoq. Kalaallit Nuunaanni raajaleriffiit 2006-imi arfineq marluupput, taakkulu raajanik unneqanngitsunik ukiumut 100.000 tonsit sinnerlugit tunisassiorsinnaassuseqartut missingerneqarpoq. Tunisassiorfiit Nuummi, Ilulissani, Aasianni, Sisimiuni, Paamiuni, Narsami aamma Alluitsup Paani inissisimanikuupput.

Raajaleriffiit 2021-mi tunisassiorfut sisamaapput taakkualu tunisassiorsinnaanerat raajat unneqanngitsut ukiumut 80.000 tonsit tikillugit missingerneqarpoq. Tunisassiorfiit Nuummi, Ilulissani, Aasianni

Sisimiunilu inissisimaput. Taakku 2006-imut sanilliullugu tunisassiorfinnik pingasunik ikinnerupput, tunsiassiorsinnaassuserlu 20.000 tonsit missaannik appariarpoq.

Tapissuteqartarnermut aaqqissuussinerit

Ullumikkut raajarniarnermi ingerlatsinermut namminermut tapersiilluni toqqaannartumik tapersiisarnermik aaqqissuussisoqanngilaq. Sinerissap qanittuani raajarniartunut raajanik uunneqanngitsunik sikulersukkanik tunisinermi siusinnerusukkut tapiissuteqartoqartarnikuovoq. Raajanik tunisinermi tapiissutit 2007-imi atorunnaarsinneqarput. August-imiit december-imiit 2020 raajanik sikulersukkanik tunisinermi utaqqiisaasumik tapiissuteqartoqartarpooq. Tamanna COVID-ip tuniluunnerata kingunerisaanik atuutiersinneqarpoq. Tapiissuteqartarneq ulloq 31. decembari 2020 atorunnaarsinneqarpoq.

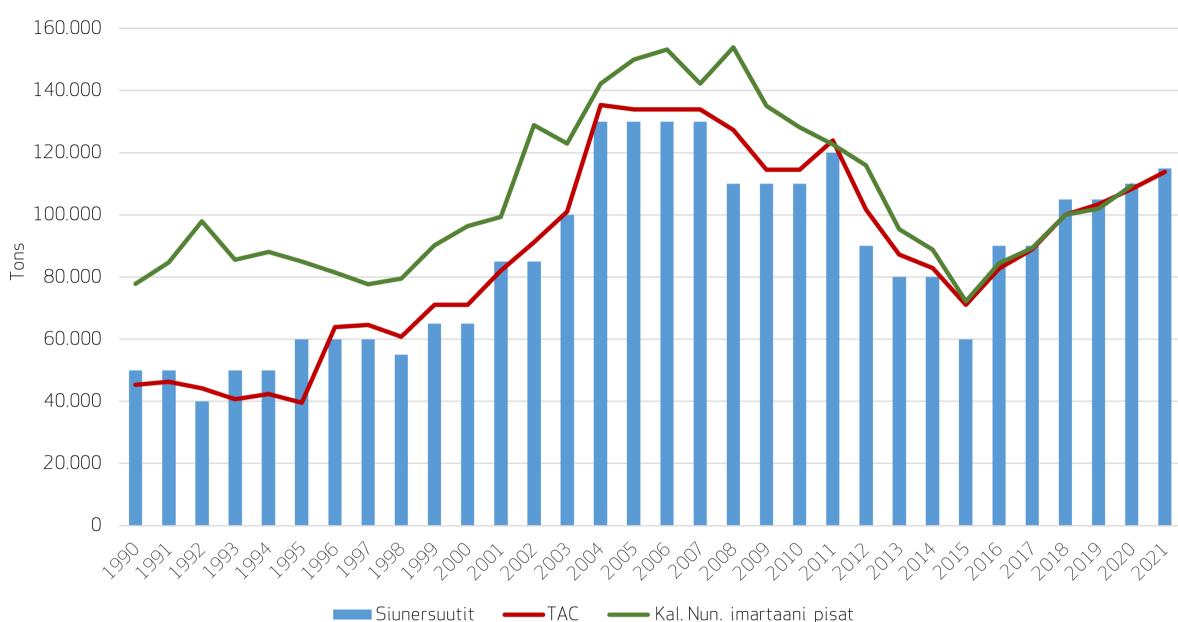
Piffissap ilaani sinerissap qanittuani raajarniarnermi uuliamut tapiissutisoqarsinnaanikuovoq. Tapiissutit taakku 2004-p kingorna atorunnaarsinneqarput.

Aalisarnermut aningaasalersuisarnermut aningaasat pillugit inatsit 2006-imiit ukiakkut akuerineqarpoq, sinerissallu qanittuani raajarniartut angallammik pisinermi aningaasalersuinermut tapiissutinik (tapiissutit 10 procentit) aamma atortunut (tapiissutit 20 procentit) qinnuteqarsinnaapput.

6.2.3 Biologit raajanut siunnersuisarnerat raajarniarnermilu pisassiissuteqartarneq

Kalaallit Nunaata avataani raajat pillugit 1977-imiit siunnersusoqartarnikuovoq. Avataasioluni raajarniarnermut TAC 1981-imiit aalajangerneqartarpooq. Sinerissap qanittuani sumiiffinni aalajangersimasuni pisassiissutit annikipput, aalisarfílli amerlanersaanni killeqanngitsumik raajarniartoqartarluni. Biologit Kalaallit Nunaata Kitaanut tamarmut avataanut sinerissallu qanittuanut raajanut siullermeerluitik 1995-imi siunnersuuteqarput. Kalaallit Nunaata Kitaani Canadamilu raajaqarfíit ataatsitut isigineqarput. Kalaallit Nunaat Canadalu 1990-miit raajanut TAC-p agguanneqarnissaa pillugu isumaqatigiiniarsarisarnikuupput. Kalaallit Nunaata Canadallu akornanni agguassinermut tunngavik pillugu suli isumaqatigiitoqarnikuunngilaq.

Takussutissiaq 15. Kalaallit Nunaata Kitaani biologit raajanut siunnersuutaat, TAC rajaallitu pisat, 1990-2021.

Aallerfik: Pinngortitaleriffik.

Nassuaat: Raajanik pisat, log bogit tunngavigalugit naatsorsorneqartut, tassaapput raajanik pisat tamarmiusut. 2020-mi pisanik naatsorsuineq suli piariinngilaq, taamaammat pisassiissutinik atuineq atorneqarpoq. Pisassiissutinik atuineq atorlugu pisanik naatsorsuinermi raajanik pisanik tamarmiusunik naatsorsuinermut sanilliullugu appasinnerussapput. TAC tassaavoq Canadamut raajanik pisassiissutit ilangnungnagit, kisianni EU-mut pisassiissutit ilangngulligit. Pisat annertussusaat tassaapput raajat Kalaallit Nunaata aalisarnikkut oqartussaaffiani pisarineqartut.

Takussutissiaq 15-imi takuneqarsinnaavoq kalaallit angallataasa Kalaallit Nunaata Kitaani raajanik pisaaat tamarmiusut 1990-imi 78.000 tonsit missaannit 2008-mi 154.000 tonsit missaannut annertusip-put. Piffissami 2008-miit 2015-imut biologit siunnersuinerminni raajarniarnerup annikillinissaa siunner-suitigaat, TAC-lu assinganik annertuumik apparnikuulluni. Taamattutaaq pisat annertussusaat appariar-poq. 2015-imiit annertuumik qaffariartoqarpoq, tamannalu raajat pillugit siunnersuineq tunngavigalugu pivoq, tassani TAC 2015-imi 74.000 tonsinit 2021-mi 115.000 tonsinut qaffalluni.

Tunumi raajat pillugit 1989-imiit siunnersuisoqartarnikuuvvoq. Aamma Tunumi raajanut TAC 1989-imiit aalajangerneqartarpoq. Tunumi raajarniarneq Kalaallit Nunaata Kitaanut sanilliullugu annikinneruovoq. Piffissami 1990-imiit 2004-mut raajanut TAC 9.000 tonsit missaannit 16.000 tonsit missaannut allan-ngrartarnikuuvvoq.

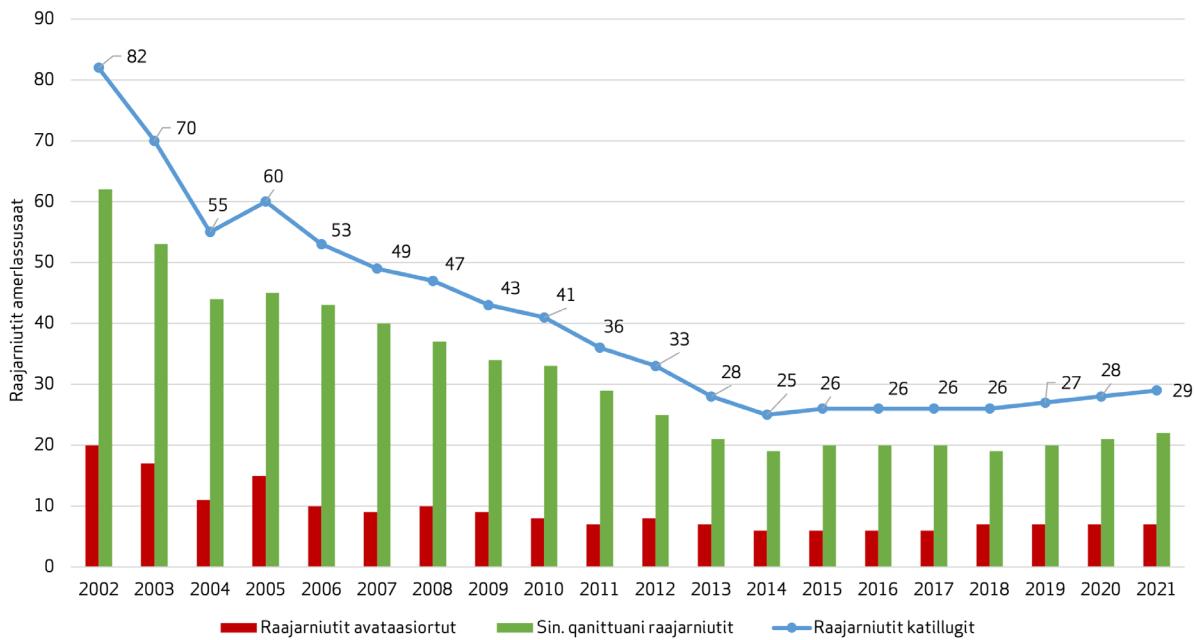
Piffissami tassani raajat pisarineqartartut 9.000 tonsit missaanniit 14.000 tonsit missaannut allanngor-rartarput, tassani annertussutsit ukiut amerlanersaanni TAC-mit qaffasinnerusarlutik. TAC 2005-imiit 2013-imut 12.000 tonsit missaaniilluni allanngornikuunngilaq. Piffissamili tassani aalisarluartoqarni-kuunngilaq pisarineqartullu appariartornikuullutik TAC-lu ataatingaatsiarlugu annertussuseqarlutik. Tunumi raajanut TAC 2013-imiit 2018-ip tungaanut appariarujussuarnikuuvvoq, pisallu assinganik appar-nikuullutik. Tunumi pisat 2019-imi 2020-milu qaffariartornikuupput, tassani 2020-mi 3.000 tonsit sinnerlugit pisarineqarlutik; ukiuni kingullerni qulini qaffasinnerpaajullutik. TAC 2021-mi 7.000 tonsinut qaffanneqarpoq, 2020-mullu suaniullugu 2.250 tonsinik qaffalluni.

6.2.4 Raajarniarnermi angallatit aalisarsinnaassusiannik naleqqussaaneq

1990-ikkut aallartinnerannit aalisarneq pillugu politikkimi qitiutinneqartoq tassaanikuuvvoq aalisarnermi imminut akilersinnaassutsip annertusinissaa aalisagaqtigiiñillu aalisarnerup annikillisinnissaa siuner-taralugit Kalaallit Nunaanni aalisariutit ikilisinnissaat.

Periutsimik IOK-mik atuutilersitsineq aalisarsinnaassutsip annikillisinnissaanut tunngatillugu siunertari-neqartutut sunniuteqarnikuuvvoq tamannalu angallatit ikilinerannik kinguneqarpoq. Kilisaatit raajarniutit 1990-imi 198-iupput 78.000 tonsit missaannik pisaqartartut, tak. takussutissiaq 16. angallatit 2002-mi 82-nut ikilipput 129.000 tonsinik pisaqarlutik. Raajarniarnermi angallatit piffissap ukiut aqqaneq marluk ingerlaneranni affaat sinnerlugit ikileriarput, angallatilli ikileriaraluartut annertunernik pisaqartoqartar-poq. Tamassuma ersarissumik ilimanarsisippaa periuseq IOK raajarniutit piffissami tassanni aalisarin-naassusiisa nleqqussarnerannut tapersiisimasoq.

Raajarniutit amerlassusaat angallatinut avataasiortunut sinerissallu qanittumi angallatinut agguarlugit amerlassusaasa allanngoriartornerat takussutissiaq 16-imi takutinneqarpoq. 2002-mi paasissutissat pitsaasusiisa nalorninarnerat pissutigalugu taamaallaat piffissami 2002-mit 2021-mut amerlassusaasa allanngoriartornerat takutinneqarpoq.

Takussutissiaq 16. Raajarniutit amerlassusaasa 2002-mit 2021-mut allanngoriartornerat.

Aallerfik: KANUAANA.

Sinerissap qanittuani raajarniutit 2021-mi 22-upput agguaqatigiissillugu ukiunik 31-nik pisoqaassuse-qartut. Sinerissap qanittuani angallat ataaseq ajutoorneq pissutigalugu 2021-mi aalisarunnaarpooq. Ukiuni 20-ni kingullerni sinerissap qanittuani raajarniummut nutaamut ataasiinnarmut aningaasaliisoqar-nikuovoq. Tamassuma ersarissumik paasinarsisippaa sinerissap qanittuani raajarniutit ullutsinnut naleq-qtinngitsut, nutarternissaallu ullumikkut annertunerusumik pisariaqartinneqartoq.

Aalisarsinnaassutsip 2013-imit unittoorsimaneranut suna nassuaatissaanersoq nalorninarpooq. Pi-ngaartumik sinerissap qanittuani angallatit ilaat pisassiissutiminnit aalisarsinnaassuseqarnerunerat tupinnarpooq. Aamma sinerissap qanittuani raajarniutinut nutaanut sooq aningaasaliisoqarsimannnginnera paasinarsinikuunngilaq:

- Nassuaat tassaasinhaavoq aalisarnermi ingerlatseqatigiiffiit angisuut ilaasa ingerlatseqatigiif-finntut taakkununnga aningaasaliisimanerat annertungaatsiartumillu taarsigassarsitsinikkut aningaasalersuisimanerat. Ingerlatseqatigiiffiit angisuut taamaaliornikkut toqqaannangitsumik piginneqataanermikkut pisassiissutit ilaat pigaat pisassiissutinillu pigisanik tunisinissaq pilerig-neqanngitsorujussuulluni.
- Nassuaat alla tassaasinhaavoq sinerissap qanittuani raajarniarnermi piginnittut ilaasa aalisarnermi peqataavinnerat. Taakkununnga ilaat ukioqqortusinikuupput, taamaammat angallammut nutaamut aningaasaliinikkut immaqa annertunerusumik ajutooriataarfearqusunngillat.
- Nassuaatit pingajuat tassaasinhaavoq ingerlatseqatigiiffiit raajarniarnermi peqataasuni pigin-nittuunermi pissutsit killeqartinneqarnerat, tassani Kalaallit Nunaanni angerlarsimaffeqartut 100 procentimik piginnituusussaallutik. Tamassumanit allat aningaasalersuisinnerisigut nunaniillu al-lanit aningaasaliisoqartitsinikkut sinerissap qanittuani raajarnialersinnaaneq killilerneqarpoq.
- Nassuaatit sisamaat tassaasinhaavoq raajarniarnermik siunissami aqtsinissap politikkikkut nalornissuteqartoqarnera, aamma tak. Immikkoortoq 6.2.9-mi allaaserinninnej.

Periutsip IOK-p atuutilersinnejnarera kingorna raajarniutit avataasiortut aalisarsinnaassusiat anner-tuumik naleqqussarneqarnikuovoq. Kilisaatit raajarniutit avataasiortut 1990-imit 54-niit 2002-mi 20-nut ikilipput. 2002-miiit 2019-imut angallatit avataasiortut angallatinut 13-inut ikileriaqqippuit, tassa 2019-imit angallatinut arfineq marlunnut. Maluginiarneqarpoq kilisaatit raajarniutit avataasiortut nutaat tallimat 2017-miiit 2020-mut aalisalernikuusut. Angallatit ataasiakkaat aalisarsinnaassusiat 2002-miit ukiunilu siuliiniit annertuumik qaffariarnikuovoq. Kilisaatit raajarniutit avataasiortut agguaqatigiissillugu ukiut qulit missaannik pisoqaassuseqarput.

Taamatuttaaq sinerissap qanittuani piffissami tamarmi aalisarsinnaassutsimik annertuumik naleqqus-saasoqarnikuovoq. 2002-mi kilisaatit raajarniutit 62-iupput, tamanna 1990-imut kilisaatinik 82-nik ikiliarneruvoq. Sinerissap qanittuani raajarniutit aalisarsinnaassusiat 2013-ip tungaanut suli annertuumik naleqqussarneqarpoq. Kisiannili piffissami 2013-imiit 2020-mut aalisarsinnaassutsip naleqqus-sarnera unittoortutut isikkoarpoq, tak.takussutissiaq 16.

Rajarniarnermi pisassiissutinit pigisanik niuertarnerup ineriartornera

Avataasiorluni sinerissallu qanittuani raajarniarnermi pisassiissutinit pigisanik niuerterup ineriartornera aalisarsinnaassutsimut atalluinnarpoq. Raajaarniarnermi killiffik ajornartorsiutilu pillugit tunuliaquatasumik allakkiami raajarniarnermi pisassiissutinit pigisanik 1998-imiit ukiumut niuerterit avataasiorluni sinerissallu qanittuani raajarnernut immikkoortillugit sukumiinerusumik allaaserineqarput.

Tunuliaquatasumik allakkiami paassisutissat takutippaat Kalaallit Nunaata Kitaani avataasiorluni raajarniarnermi pisassiissutinit pigisanik niuerterit piffissani 1998-imiit 2000-imut, 2004-imiit 2006-imut aamma 2008-mi amerlanerpaajusut. 2008-imiit, 2012-imi annikitsut tunineqartut eqqaassanngikkaanni, Kitaani pisassiissutinit pigisanik niuertoqarnikuunngilaq. Avataasiorluni raajarniarnermik aqtsineq 2003-mi allanngortinneqarpoq, tamannalu pisassiissutinik niuerternut pissutaavoq – tassa amerlanerit niuerteruijunngillat kisiannili sumiffiit agguernerini aqtsiveqarfinnut nutaanut nuussinerullutik. Ka-laallit Nunaata Kitaani avataani raajanik pisassiissutinik 29,1 procentinik niuerternut tunngaviuvoq suliffeqarfinnik nalunaarsuisarnerup sukateriffingineqarnera, taamaalliluni ingerlatsinerit suliffeqarfimmik nalunaarsuinerup eqqortup ataani eqqortumik nalunaarsorneqartarlutik, taamaammallu niuerteruijunatik. Tamanna aamma Tunumi 2018-imi pisassiissutinit pigisanut 33,3 procentinut atuuppoq.

Sinerissap qanittuani raajarniarnermi pfiffissami 1998-imiit 2014-ip tungaanut pisassiissutinit pigisanik niuertoqartorujussuunikuovoq. 2014-ip kingorna 2016-imi 2019-imilu annikitsunik niuertoqarnikuovoq. Pisassiissutinit pigisanik 2020-mi aamma 2021-mi junip tungaanut niuertoqarnikuunngilaq.

6.2.5 Angallatit immikkoortui malillugit raajanik pisat nunamilu suliffissuarnut tunisat agguernerat

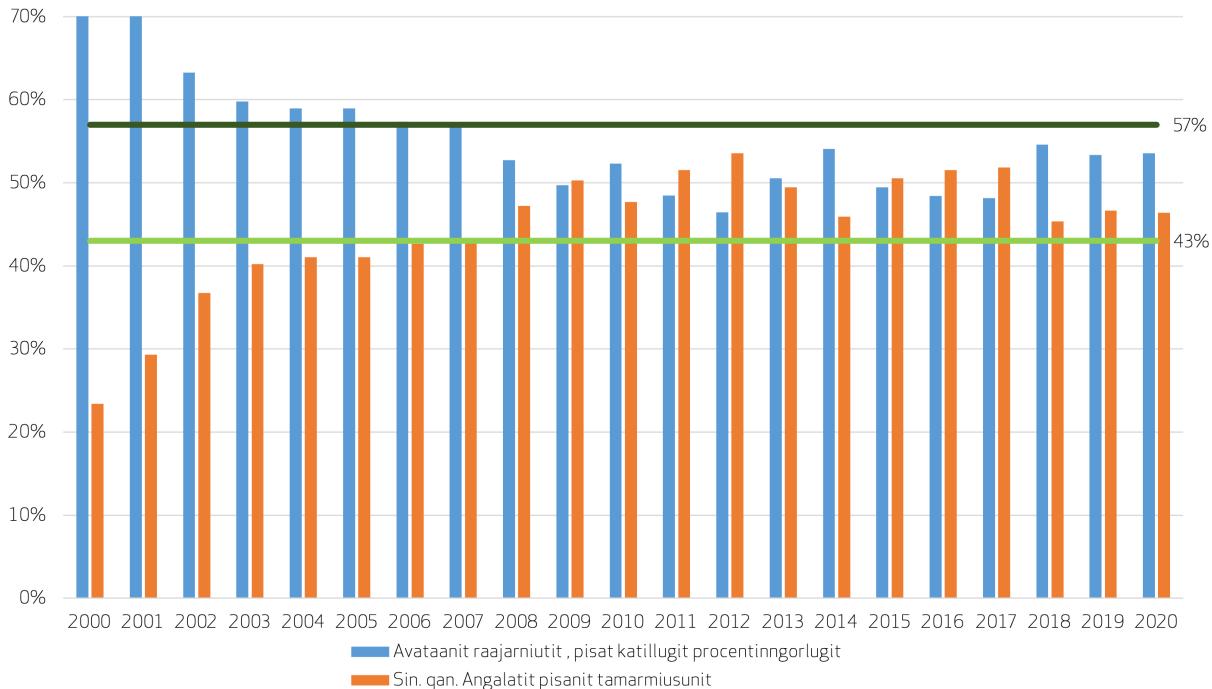
Raajarniarnermi pisassiissutinik agguassisarnermut tunngavik 2002-mi atuutilersinneqarpoq. Pisassiissutinik agguasarnermi tunngavimmut tunngatillugu Kalaallit Nunaata Kitaani raajanut TAC-p tamarmiusup 43 procentia sinerissap qanittuani angallatinut angallatinullu avataasiortunut 57 procentia agguaannejartarpooq. Tunumi raajanut TAC taamaallaat angallatit immikkoortuannut avataasiortunut pisassiissutigineqartarpooq.

Kalaallit Nunaata Kitaata avataani sinerissallu qanittuani angallatit pisassiissutinik agguassisarnermi tunngaviup atuutilersinnerata kingorna raajanik pisat agguataarnerisa allanngorarnerat takussutissiaq 4-mi takutinneqarpoq.

Takussutissiaq 17-imi takuneqarsinaavoq avataani sinerissallu qanittuani raajarniutit piffissami 2002-imiit 2007-imut pisassiissutinik agguassisarnermi tunngaviup 57 procentip aamma 43 procentip assipaajavinik pisaqartartut. Piffissami 2009-imiit 2013-imut ukiumut pisassiissutit ilaasa avataani angallatinut sinerissap qanittuani angallatinut agguaqatigiissitsinermut assingisunik tunineqarsimasutut isikkoarput, angallatillu immikkoortuisa immikkut tamarmik 50 procentit atoraat. Avataani angallatit pisaat 2014-mi 54 procentinut qaffapput, pisalli piffissami 2015-imiit 2017-imut 50 procentit ataappaat. Sinerissap qanittuani raajarniarnermi taamaalliluni raajat 2015-imiit 2017-imut amerlanerit pisarineqarput. Raajarniutillu avataasiortut 2018-imiit 2020-mut raajanik annertunerusunik pisaqarput, Kalaallit Nunaata Kitaani raajat pisarineqartut tamarmiusut 53 procentiannut 55 procentiannut.

Soorlu siusinnerusukkut oqaatigineqartoq avataasiorluni raajarniarnermi ukiumut pisassiissutit sinerissap qanittuani raajarniarnermut tunineqartarput, illuatungaunuungitsoq. Taamaammat avataasiorluni raajarniarnermi pisassiissutit pisassiissutit 57 procentit atorneqanginnerannut nassuaatip ilaa tas-saavoq ukiumoortumik pisassiissutit sinerissap qanittuani raajarniarnermut tunineqartarnerat, tak. takussutissiaq 17. Kisiannili pisassiissutinik ukumiit ukiumut nuussinissamut periarfissaqarneq avataasiorluni sinerisallu qanittuani raajarnerni pisat ilaasa ilaatigut allanngorarnerat pissutaasinnaavoq.

**Takussutissiaq 17. Kitaata avataani sinerissallu qanittuani angallatit raajanik pisaasa allangorarne-
rat, 2002-2020.**

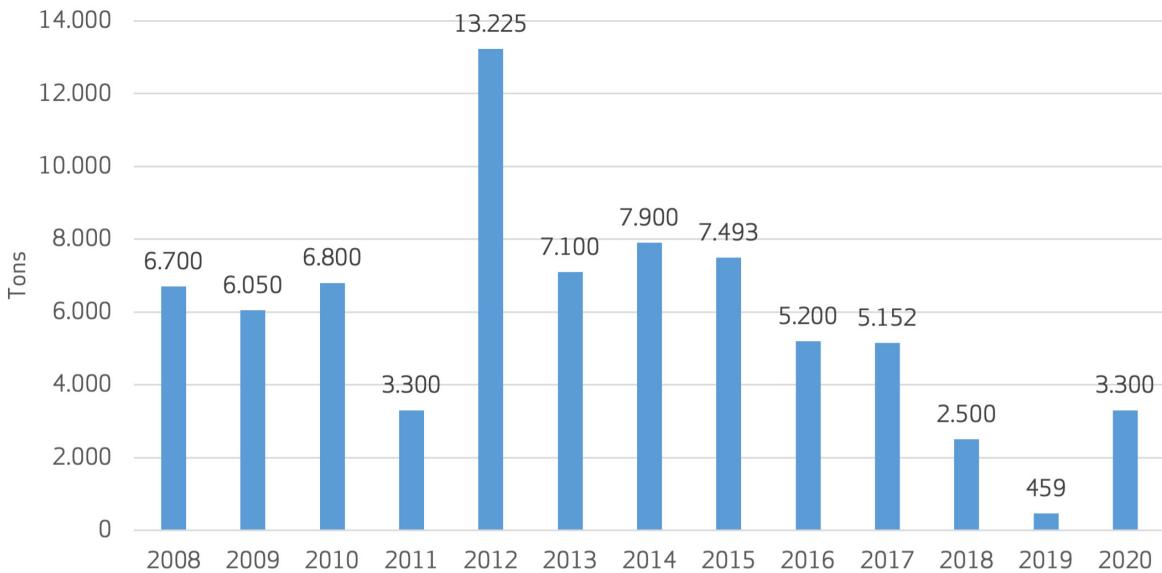

Aallerfik: Pinngortitaleriffik.

Avataasiorluni raajarniarnermit sinerissap qanittuani raajarniutinut ukiumut pisassiissutinik niuernerup annertussusia takussutissiaq 18-imi takutinneqarpoq.

Takussutissiami takuneqarsinaavoq angallatit avataasiortut sinerissap qanittuani angallatinut ukiumut pisassiissutinik annertuunik tunisaqartarnikuusut. Sinerissap qanittuani angallatinut taamatut annertutigisunik sooq tunisaqartoqarsimanersoq ersarinngilaq. Nassuaataasinnaasoq tassaasinnaavoq raajat qaleruallit qerisut immami tunisassiarineqartut aamma sinerissap qanittuani angallatit tunisassiorfinnut tunisaannit raajat uutat qalipajakkat tunisassiorfinni tunisassiarineqartut akiisa assigiinngissutaat. Avataasiorluni raajarniarnermit sinerissap qanittuani raajarniarnermut ukiumut pisassiissutit tunisat piffissami 2012-miut 2018-imut annikilliartortorujussuuunikupput. Raajarniutinit avataasiortunit sinerissap qanittuani raajarniutit 459 tonsit 2019-imti tunineqarput, tamassumalu kingorna 2020-mi 3.300 tonsinut qaffallutik. Avataani pisassiissutinik sinerissap qanittuani aalisarnermut nuussinerit annikilliartornerannut takussutaasinnaagunarpq raajarniutit avataasiortut namminneq pisassiissutiminnik annertunerusunik siunissami atuisinnaasut atuerusuttullu, pingaartumik raajarniutinut avataasiutinut nutaamik sananeqartunut annertuumik aningaasaliisoqartillugu kilisaatillu tunisassiorlut naammassisqaruarsinnaanerutilugit. Ilimageqarpoq kilisaatit nutaamik sananeqartut atorlugit avataasiorluni raajarneq annertusinerussasoq.

Takussutissiaq 18. Avataasiorluni raajarniarnermit sinerissap qanittuani raajarniarnermut ukiumut pisassiassutinik tunisisarneq, 2010-2020.

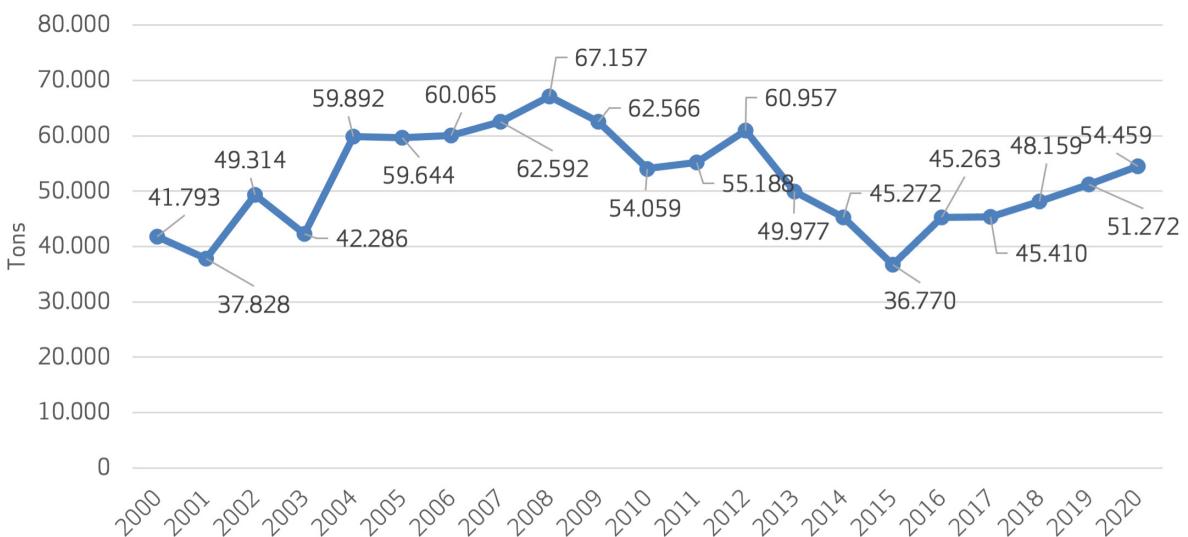

Aallerfik: KANUAANA.

Raajaleriffinnut tunisisarneq

Takussutissiaq 19-imni takuneqarsinnaavoq raajat tulaanneqartut 2000-mi 41.793 tonsinit 2008-mi 67.157 tonsinut annertuseriartut. Tulaanneqartut 2008-mit 2010-mut annikilleriarput, aammalu 2010-mit 2012-mut qaffariaqqillutik. Tulaanneqartut 2012-imit 2015-imut 60.957 tonsinit 36.770 tonsinut annikilleriarput, assigalugu appariaat 40 procentit missaanni. 2015-imni annikitsunik tulaassineq pisuteqarpooq raajat pillugit siunnersuutit annertoorujussuarmik appiarnerat, pisassiisutilu assinganik appatinneqarnikuupput. Tulaanneqartut 2015-imit annertusiartornikuupput 2020-milu 54.459 tonsiulutik.

Takussutissiaq 19. Raajat tullaanneqartut annertussusaasa ineriarornerat, 2000-2020.

Aallerfik: Naatsorsueqqissaarfik.

Raajat katillugit 60.000 tonsit missaat tunisassiorfinnut arfineq marlunnut ukiuni taakkunani pisiortunut tunisassiorlunullu 2006-imni tulaanneqarput, tak. takussutissiaq 19. Ilimageqarpat tunisassior-sinnaassuseq 2006-imni 100.000 tonsiusoq, tamassuma assigaa tunisassiorsinnaassutsip 60 procentia-

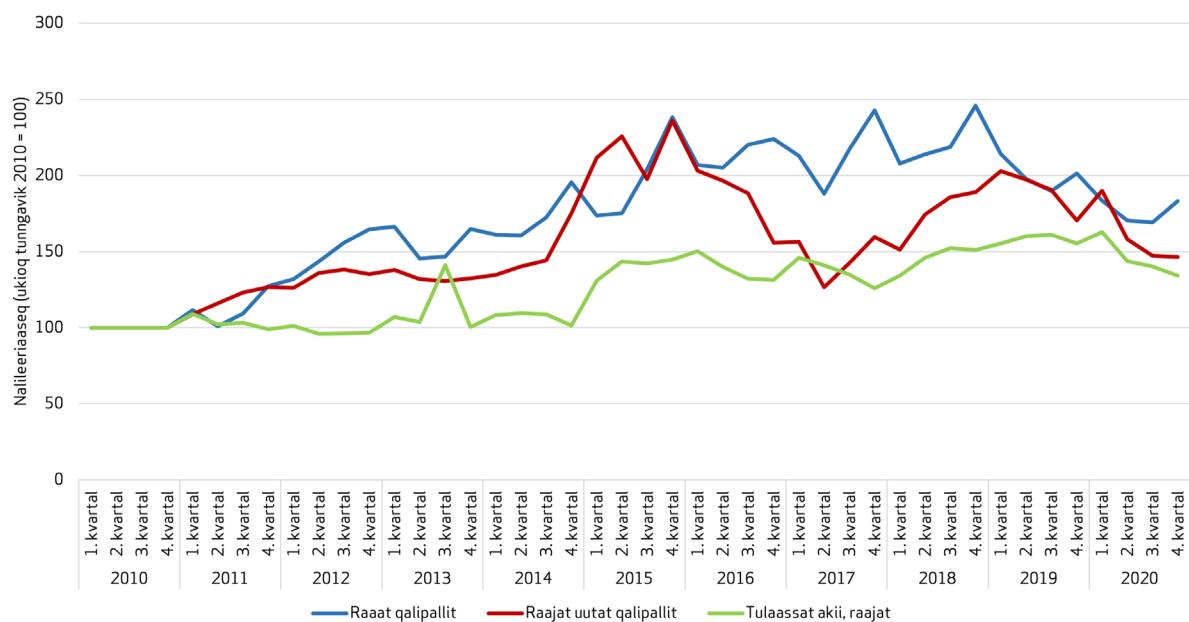
nik atuineq. Tulaanneqartut tamarmiusut 2006-imit 2015 tikillugu annikilliartornikuupput. Tamassuma kinguneraa raajanik inuussutissarsiuteqarnermi raajaleriffiit ikilisinnerisigut tunisassiorsinnaassutsip naleqqussarneqarnera. Ilimageqartariaqarpoq teknologip ineriarornera tunisassiorfinni ataasiakkaani tunisassiorsinnaassutsumik ilaatigut annertusisitsissasoq

Raajalerifiit taamaallaat raajanik uutanik qalipaajakkanik (C&P) tunisassiorput. C&P ilaannakortumik tunisassiatut isigineqartariaqarput, siullermik Danmarkimut Tysklandimullu avammut tuneqinqinneranni poortoqqinneqartarlutik. Raajaleriffinnut tunisassiassat tunisat tassaapput raajat unneqanngitsut aamma raajat qerinasuartitsivinni qerititat, sikulersukkat sinerissap qanittuani angallatit tunisassiarinagit tulaassaat, aamma avataasiortunit angallatininit namminneq tunisassiortunit raajat tunisassiassat qerisut tulaanneqartussaatitaasut, sinerissap qanittuani angallatininit avataasiortunillu.

6.2.6 Raajat akiisa ineriarornerat

Raajat akiis ukiuni qulini kingullerni qaffariarujussuarnikuupput, tamannalu raajarniarnerup numilu raajanik tunisassiornerup imminut akilersinnaanerulerteranut tapersiinikuuvooq. Raajat qalipallit aamma raajat uutat qalipaajakkallu avammut tunineranni agguaqatigiissillugit akit aamma raajat tulaanneqartut akiisa allanngorarnerat takussutissiaq 20-mi takutinneqarput.

Takussutissiaq 20. Raajat akiisa allanngorarnerat, 2010-2020.

Raajat qalipallit aamma raajat uutat qalipaajakkallu 2010-miit 2015-imut avammut tunineranni aiki 138 procentimik aamma 136 procentimik qaffapput. Raajat tulaassat agguaqatigiissillugit aiki piffissami tassani avammut tunineqartut akiisa qaffaataattut qaffatsiginngillat, tassani 44 procentimik qaffallutik, assigalugu avammut tunineqartut akiisa qaffaataasa pingajorarterutaa. Raajat qaleruallit aiki piffissami 2015-miit qaffasingaatsiarput, 2018-miilli appariartornikuullutik. Tamanna pingaartumik 2020-mi COVID-ip tuniluunnerani atuuppoq. Raajat uutat qalipaajakkat aiki piffissami 2015-miit 2017-imut annertuumik appariarput, tamassumalu kingorna 2017-miit 2019-ip tungaanut annertuumik qaffallutik. Raajat uutat qalipaajakkat aiki tamassuma kingorna appariartorput, pingaartumik 2020-mi.

Raajat tulaassat aiki 2015-miit 2017-imut allanngorarpallaanngillat. 2017-miit 2019-imut akit qaffa-ngaatsiarput, 2019-mi ukiuni kingullerni qulini qaffasinnerpaajullutik. COVID-ip tuniluunnera avammut tunineqartut akigisaatulli raajat tulaanneqartut akiinut 2020-mi ajortumik sunniuteqarpoq.

6.2.7 Raajanik inuussutissarsiuteqarnermi aningaasaqarneq

1990-ip aallartinnerani raajarniarneq, ataasiakkaat eqqaassanngikkaanni, amigartoortuvoq. Imminut akilersinnaassutsip appasinnerata saniatigut raajanik inuussutissarsiuteqartut akiitsoqalertorujussuupput. IOK-mik atuutilersitsineq, raajarniarnermi pisassiisoqartoqartarera aalisarsinnaassutsimillu tassunga atasumik naleqqussaaneq ilanngullugit, imminut akilersinnaassutsip piffissap ingerlanerani annertuumik qaffanneranut tapersiippuit. Raajarniutit aningaasaqarnerat pillugu piffissap ingerlanerani paasissutissat amigaataapput, taamaammat raajarniutit imminut akilersinnaassusaasa allanngorane-ra piffissami imminut atasumi takussutissiorneqarsinnaangilaq. Raajanik inuussutissarsiuteqarnermi ukiuni toqqakkani aningaasaqarneq tabelimi 16-im i takutinneqarpoq.

Tabeli 16. Raajanik inuussutissarsiuteqarnermi ukiuni toqqakkani aningaasaqarneq, 2013-2019.

Mio.kr.	2013	2015	2017	2019
Kaaviiartitat	1.328,0	1.654,0	2.876,3	3.452,9
Avataasioluni raajarniarneq	1.020,0	1.288,7	1.265,2	1.300,4
Sinerissap qanittuani raajarniarneq	308,0	365,4	585,1	732,0
Raajaleriffiit			1.026,1	1.420,5
Nalikilliliineq, erniat akileraarutillu sioqqullugit sinneqartoortut	344,4	580,0	736,5	792,2
Avataasioluni raajarniarneq	265,6	435,1	386,6	438,9
Sinerissap qanittuani raajarniarneq	78,8	144,9	189,2	217,2
Raajaleriffiit			160,7	136,2
Erniat akileraarutillu sioqqullugit sinneqartoortut	233,7	466,7	593,5	646,3
Avataasioluni raajarniarneq	193,8	352,7	339,4	398,4
Sinerissap qanittuani raajarniarneq	39,9	113,9	130,8	145,9
Raajaleriffiit			123,3	102,0

Aallerfik: GFLK.

Nassuaat: Ingerlatseqatigiiffiit ukiumoortumik naatsorsuutaanni ingerlatsiviit arallit pineqartarnerat pissutigalugu raajanik inuussutissarsiuteqarnermi ingerlatseqatigiiffiit paasissutissutigisaasa pitsaassusilernissaat ajornakusoornikuovoq. Taamamat kisitsisit tabelimi takutinneqartut sillimaffigineqassapput. Raajaleriffiit aalisagaqtigiiinit allanit tunisassiaannit kaaviaartitat sinneqartoortillu tabelimi kisitsisini ilaapput.

Raajarniutit avataasiortut sinneqartooraat procentinngorlugit (erniat akileraarutillu sioqqullugit sinneqartoortut kaaviiartitanut sanilliullugit) 1990-ikkunni 0-p missaanit 2010-mi 15 procentimut qaffapput. Sinneqartoortut procentinngorlugit 2013-imit 2019-imut 2017-imilu 27 procenti tikillugu qaffariaqqipput. Oqaatigineqassaaq ukiuni kingullerni sinneqartoortut angallatit avataasiortut pisuussutinit iluanaarutinut akitsuutit pisortanut akiligaat qaffasingaatsiaraluartut qaffasissorujussusut. Akitsuutit sinneqartoortinit peeraanni 2019-imti sinneqartoortut procentinngorlugit 40 procentit qaangissagaluarpaat. Ukiuni kingullerni qulini raajat akiisa qaffakkiartornerat raajarniutit avataasiortut imminut akilersinnaassusiisa pitsangoriartinneranutt annertuumik tapersiinikuupput. Pitsaasumik isumannaallisaaneq aalisarnerup akit appasissusaannit qaffasissusaannillu allanngorartunit ajortumik sunnerneqarnissaata annikillisinneranut tapersiinikuovoq. Tamassuma naleqassusia kingullermik COVID-19-ip nunarsuarmi tuniluunneranut atatillugu takutinneqarpoq.

Sinerissap qanittuani raajarniutit 1990-ikkunni aningaasaqarnerat angallatit aalisarsinnaassuseqarpalaarnerat taamaalillunilu angallatit ataasiakkaat pisassiissutinit tunngavii appasinnerat pissutigalugu amigartoortuavoq. Periuseq IOK sinerissap qanittuani angallatit imminut akilersinnaassusianut tapersiinikuovoq. Piffissalli ingerlanerani imminut akilersinnaassuseq arriitsumik qaffakkiartornikuovoq. Tapiisarnermut aaqqissuussinerit angallatit imminut akilersinnaassusiat piffissap ilaani appasissumiitinnarpaat. Sinerissap qanittuani raajarniarnermi angallatit tamarmik suli amigartoortarput. Sinerissap qanittuani angallatit 2008-mi ataatsimut sinneqartooraat procentinngorlugi 10 procentip missaanipi-poq. 2008-p kingorna sinerissap qanittuani angallatit imminut akilersinnaassusiat pitsangoriaqqippoq. Angallatit tamarmik sinneqartooraat procentinngorlugi 2015-imti 30 procentit missaanut qaffaqqip-

poq. Sinneqartoortut procentinngorlugit 2017-imi 2019-imilu 22 procentit missaannut aamma 20 procentit missaannut appariaraluartut suli qaffasingaatsiarput. Ilimageqarpoq sinerissap qanittuani raajarniarnermi aningasaqarneq aqqissuussaanerup aalisarsinnaassutsillu naleqqussaqinneratigut pitsangoriaqqissinnaassasoq.

Raajaleriffiit imminnut akilersinnaassusiat raajarniarnermit appasinnerungaatsiarpoq. Raajaleriffiit 2017-imi sinneqartoortuaat procentorlugu 12 procentiuvoq, 2019-imilu sinneqartoort procentinngorlugu 7 procentit missaannut apparpoq. Oqaatigineqassaaq aalisagaqtigiinnik allanik soorlu qaleralinnik, saarullinnik saattuanillu tunisassiorneq tunisinerlu tabelimi 16-imi raajaleriffinnut kisitsisinut ilaasut.

Sulisunik akissarsiaqartitsineq

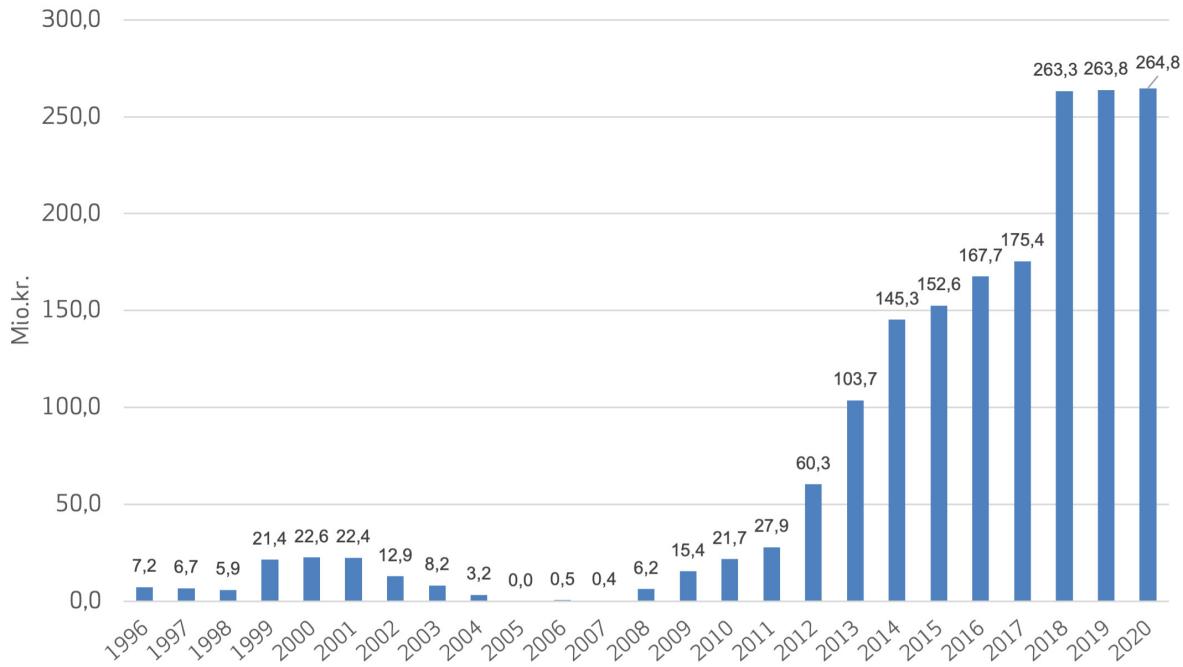
Raajarniarnermi angallatit 1990-ikkunnit ullumikkumut ikilisinneqarujussuarnerisigut aalisarnermi inuttat ikilipput. Aamma raajaleriffiit ikilipput, tamassumanilu nunami suli ikilipput. Teknologimik ineriartortitsineq angallatini tunisassiorfennilu siusinnerusumut sanilliullugu sulisunik ikinnerusunik sulisoqarnisamik pisariaqartitsinermik aamma kinguneqarpoq.

Angallatit inuttallu ikilinerat imminullu akilersinnaassutsip qaffakkiartornera raajarniarnermi agguaqatigiissillugu akissarsianut pitsasorujussuarmik sunniuteqarput. 1990-ikkunni akissarsiat agguaqatigiissillugu qaffassisusiat aamma raajarniutini raajaleriffinnilu akissarsiat allanngorarneri pillugit paasissutissat pissarsiarineqarsinnaanngillat. Tabeli 8 innersuussutigineqarpoq, tassani avataasioluni sinerissallu qanittuani raajarniarnermi akissarsiat pillugit paasissutissat pissarsiarineqarsinnaasut pitsaanerit sanilliunneqarput. Taakku takutippaat raajarniarnermi angallatit immikkoortuini taakkunani marlunni akissarsiat qaffassisuuusut pingartumillu angallatini avataasiutini qaffassisuuusut.

Raajaleriffinni tunisassiornermi sulisut agguaqatigiissillugu akissarsiaat aalisarnermi akissarsiatut qaf-fatsiginikuunngillat. Missingerneqarpoq 2008-mi ukiumut agguaqatigiissillugu akissarsiat 200.000 kr.-t missaanniittut. 2017-imi sulisup ataatsip ukiumut agguaqatigiissillugu akissarsiai 250.000 kr.-t missaannut qaffapput, assigalugu qaffariaat 25 procenti.

6.2.8 Raajarniarnermi pisussutinit iluanaarutinut akitsuutit

Raajarniarnermi kilisaatit tunisassiortut raajat toqqaannartumik avammut tunisaat siullermeeluni 1982-imi akitsuuserneqarput. Piffissap taassuma kingorna akitsuutit assigiiungitsunik aalajangerneqartput, tak. raajarniarnermi killiffik ajornartorsiutillu pillugit allakkiaq. Piffissami 1996-imiit 2020-mut raajanut akitsuutinit isertitat tamarmiusut allanngorarnerat takussutissiaq 21-mi takutinneqarput.

Takussutissiaq 21. Raajat akitsuutaannit isertitat tamarmiusut, 1996-2020.

Aallerfik: Akileraartarnermut Aqutsisoqarfik.

1996-imi raajat akitsuutaannit isertitat tamarmiusut, tassani periuseq IOK avataasiorluni sinerissallu qanittuani raajarniarnermi atuutilersinnejarluni, 7 mio. kr. missaaniippuit. 2005-ip tungaanut appasiagaatsiarput, tassani O-lungajaallutik. Isertitat tamarmiusut 2005-ip kingorna ukiumut qaffariartarpuit 2018-miit 2020-mut aatsaat taamak qaffasitsigalutik.

Akit annertussutsillu qaffakkiartortut isertitat tamarmiusut qaffakkiartortorujussuunerannut taper-siigaluartut, kisitsisit toqqaannanngitsumik takutippaat aalisariutit imminnut akilersinnaassusiat qaf-fasittusoq, tassa ingerlatsinermi aningaasaqarneq pitsangoriartillugu raajanut akitsuutit qum-mut naleqqussarnerisigut pisuussutinit iluanaarutinik qaffasinnerusumik akitsuusiinikkut inuiaqatigiit aningaasaqarneranni pissarsiat qaffakkiartortinnejarsinnaanikuummata. Taamaammat periutsip IOK-p akitsuutinit isertitat tamarmiusut qaffannerat raajarniutit inuiaqatigiillu aningaasaqarneranni iluatsiti-viuneneranut takussutissaqqipoq.

6.2.9 Raajarniarnermi ajornartorsiutit⁶

Isumaliutissiisummi tunuliaqutaasumillu allakkiani arlalinni paassisutissat nalilersuinerillu allaaserineqartut, Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup oqallinneri aamma aalisarnermik aqutsineq pillugu siusinnerusukkut inassuteqaatit tamanut tunngasut kiisalu sulinissamut tunngavissiaq raajarniarnermi ajornartorsiutit ilaasa iliuuseqarfingeqarnissaannik pisariaqartitsisoqartoq tamarmik tikkuussippuit.

- Pisuussutini tunngaviit aalisarsinnaassuserlu aamma raajarniarnermi qaffasissumik iluanaarute-qartarneq imminnut naapertuulluartut peqatigitillugulu aalisarnerup ikittunit ingerlanneqarner-nik aalisalersullu nutaat inuussutissarsiummik ingerlatsilernissaasaajornakusuuleraneranik kingu-neqartoq malunnarpoq.
- Angallatinik avataasiortunik sinerissallu qanittuani angallatinik piginnittuuneremi tulaassinermi tun-isassiornermilu tunisassianik arlalinnik ilanngusisarneq iluaqutaasinnaavoq, aammali sinerissap qanittuani angallatinik ineriertortitsineq appasisssunik akeqartitsinikkut pituttuinikkullu kigaallat-sinnejarsinnaalluni. Unammilleqatigiinnermut aalajangiisartut taamanikkut Aalisarnermut, Piniar-

6 Taaguummi "ajornartorsiutit" tassunga atatillugu pineqarput apeqquit sulinissami tunngavissiamai ataatsimiititaliarsuarmit su-liarineqartussatut kissaatigineqartut tassunga ilaatigut ilanngullugu avataasiorluni raajarniarnermi ikittut ingerlatseqatigii-fin-ni piginnittuunerat.

nermut Nunalerinermullu Naalakkersuisumut taamaalillutik uparuaapput, niuernermi amerlasuut kisermaassinerat aamma pisassiissutinit pigisanut raajarniarnermillu kilisaatinut aningaasaliinissamik annertuumik pisariaqartitsinikkut suliffeqarfiiut unammilleqatigiiinnermi killileeriaannaasut.

- Aqumiunik maskiinaqarfinnilu sulusunik tikisitsisarnissamik annertuumik pisariaqartitsisoqarpooq, tassa sumiissusersiortunik maskinaalerisunillu naammattunik ilinniartitsisoqarneq ajormat, Kalaallillu Nunaata taamaalilluni suliffiit taakku pilerinartut annasarpa.
- Aningaasalersuisitsinissamut inatsisitigut killiliinerit annertuumillu aningaasaqarnissamik pisariaqartitsineq avataasiroluni aalisarnermi kinguaariit piginnittullu nikinnissaat ajornakusoortieraannaavaat, taamaalillunilu inuussutissarsiummi naammassisqaqarsinnaassuseq annikilliartitsinnaallugu. Det indebærer samtidig en risiko for stråmandsvirksomhed. Peqatigitillugu akunnermiliuttut suliffeqarfimmik piginnittuusaartoqaratarsinnaaneranik aamma nassatarisinnaavaa.
- Avataasiroluni aalisarnerup ilaani ilaatigut annertuuunik iluanaaruteqartarnerup pisuussutinit iluanaarutinut naleqquttumik akileraartitsisarnissap qulakkeerneqarnissaanik pisariaqartitsineqtungavissippaa, taamaammallu tassani akileraartitsinermi sinaakkutaasumik atugassaritinneqartut pingaaruteqarput.

Raajarniarnermi aaqqissuussaanerup ineriartortinnejarnissaanik pisariaqartitsineq pillugu apeqqummut tunngatillugu aaqqissuussaanerup raajanik Kalaallit Nunaanneersunik avammut tuniniaavinni piffissap ingerlanerani ujartorneqartartunik ujartuinermut naleqqussarsimanagera eqqumaffigineqarnissaapingaaruteqarpoq:

1. Raajat imaan uutat aamma raajat uunneqanngitsut qerisut annertuumik qerititsisinnaasunik usesqarsinnaasunillu pisariaqartitsiviusut.
2. Raajat ataasiakkat qalipaajakkat qerititat kilisaatit raajarniutit qerititerineq ajortut atorlugit tunisassiorfinnut akulikitsumik tulaassisarnissamik pisariaqartitsiviusut

Raajat kilisaatinit tunisassiortunit nunami suliffissuarnut tulaanneqartartut imatut angissuseqarajuttarput raajatut qalerualittut uunneqanngitsutut qerititatut avammut tuniniaavinni naleqarujussuaratik.

Raajarniarnermi immikkoortut amerlassusaannut ilaatigut TAC ilaatigullu niuerfinni ujartorneqartut ilaatigullu kilisaatit aalisarsinnaassusiat apeqqutaapput.

Kilisaatit tunisassiortut aalisarsinnaassusiannut kilisassinaassuseq (akunnermit ataatsimit kilisannermi pissarsiat), qerititerisinaassuseq pisanik tunisassiornermillu malinnaasinnaassuseq aamma useqarsinnaassuseq apeqqutaapput. Ukiuni kingullerni 40-ni ineriartornerup takutippaa, kilisaatit tunisassiortut teknikkut annertoorujussuarmik ineriartornikuusut, piffissallu taassuma ingerlanerani marloriaat sinnerlugu angissuseqalernikuusut aalisarsinnaassuseqalernikuusullu. Ineriartorneq taanna pisisartut pitsaassutsimut piumasaqataannik aqunneqarpoq. Kilisaatit taamaattut ukiumut quleriarlutik-14-eriarlutik aalisariartariaqartarput.

Kilisaatit tunisassiortut aalisarsinnaassusiat TAC-mut ullumikkut naleqquppoq, taamaammat angallatit taamaattut amerlanerusut aalisalissappata, niuernermi pissutsit ullumikkutut isikkoqartillugit raajaqsutsip TAC-llu tassunga atasup qaffaffatsittuartarnissaa pisariaqarpoq.

Kilisaatit raajanik sikulersukkanik pisaqartartut tunisassiorfinnullu tulaassisartut aalisarsinnaassusiat aamma akunnermut kilisannermi pissarsianit aalajangerneqartarpoq, tamakkulu aamma akulikitsumik tulaassisarnissamik pisariaqartitsinermut naleqqussarneqarnikuupput. Kilisaatit raajarniutit qerinngitsunik tunisassiortartut ukiumut 50-it missaanni aalisariarajuttarput, taamaammallu kilisaatit taamaattut angissutsimikkut tamassumunng aqunneqarpoq. Angallatit immikkoortuanni tassani ullumikkut ilaatigut aalisarsinnaassuseqartoqarpallaarpoq angallatillu ilaatigut pisoqalinikuullutik.

Taamaalilluni kilisaatit tunisassiortut teknikkut aamma ineriartortoqarnikuunngilaq. Tamassuma kinguneraa annertunerpaamik imminut akilersinnaasumik ilaatigut raajarniartoqartannginnera.

Aalisarnerup taassuma ilaani annertuumik aningaasaqarnissamik pisariaqartitsiviunerpaa sumi ajornanginnerusumik ingerlatsilersinnaaneq pillugu apeqqut pillugu politikkimik ineriartortitsineq pillugu isumaliutini ingerlatsilersut nutaat (kalaallit) annertoorujussuusinnaasunik nammineq aningaasaateqar-

nissamik periarfissaqarneri killeqangaatsiartoq eqqumaffigissallugu pingaaruteqarpoq. Tamassuma aalisarnerup taassuma ilaani ingerlatsilersinnaanermut aamma annertuunik aningaasaqarnissamik pisariartitsiviunerpaasuini sukkangaatsiartumik piginneqataalivinnissamut periarfissaqarneq ajornakusoortippaa.

Ataatsimiititaliarsuup inassuteqaatiminik piareersaalluni sulinermi ilaatut ilaatigut sulinissamut tunngavissiaq aallaavigalugu raajarniarnermik aqtsinerup allannguutissaatut siunnersuutaasinaasut aalajingersimasut allat misissorpai. Tunuliaquaasumik oqaaseqaatit uku innersuussutigineqarput: *Raajarniarnermik aqtsinerup allannguutissaatut sulinissamut tunngavissiami siunnersuutinik nalilersuineq"* aamma "Avataani raajanik pisassiissutit siammarnissaat - aningaasaqarnermi kingunissaanik nalilersuineq."

6.2.10 Piginnittuunerup siammarnissaanut peqatigitillugulu naammassisaqarsinnaassutip qulakker-nissaanut periusaasinnaasut pillugit isumaliutit

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuaq aqtsinermi aningaasaqarnermi tunngaviit pillugit aamma avataani raajanik pisassiissutit siammarnissaat pillugu tunuliaquaasumik oqaaseqaatit issuarneqartut aallaavigalugit raajarniarnermi piginnittuunerup siammarnissaanut periarfissat peqatigitillugulu inuussutissarsiummi naammassisqarsinnaassutsip qulakkeerneqarnissaat taamaallunilu inuussutisarsiummut inuiaqatigiillu ataatsimut isigalugit iluaquataasumik qaffasissumik pissarisarnissamut periarfissanik assiginngitsunik nalilersuivoq.

Ataatsimiititaliarsuup taassuma ataani avataasiorluni raajarniarnermi aalisariutaatileqatigiiffiit angal-latillu amerleriarnissaat nalilersorpai tassanili pisassiissutit tamarmiusunut annertusinissaat tunngaviganagu. Nalilersuineremi taamaallunilu aalisarnermi angallatit mikinerit ullumikkornit amerlanerusut taakkulu immikkut tamarmik annikinnerusumik aalisarsinnaassuseqarnissaat nalilersuineranni sammineqarput.

Angallatit amerlinerisigut umiarsuaateqarfiit inuiaqatigiillu annikkinnerungaartunik aningaasatigut pissarsiaqassasut nalilersuineremi uppernarsarneqarpoq, aamma angallatit aalisarsinnaassusiat pisassiissutit annertussusianut naleqqussarneqarluarpata.

Aalisarsinnaassutsip annertusiartorneranik kinguneqartumik innersuussutit sulinissamut tunngavissiami immikkoortunut pingarnernut akerliussaaq pisortallu isertitaat annikillisissallugit nunatsinnilu atugarrissaarneq ajortumik sunnissallugu. Umiarsuaateqarfiit ingerlatsineranni pissutsit arlallit aningaasaqarnermi annasat nalilersuineremi taaneqartut annikinaarneqarnerat aamma kingunerissagunarpaat. Nalilersuineremi aamma takuneqarsinnaavoq umiarsuaateqarfiit aningaasaqarnerat patajaannginnerussasoq.

Tamanna raajarniarnermik aqtsinermut siunnersuutip ilusilersornissaanut tamakkiisumik innersuussuteqarnissamut pissutissaqartitsivoq:

Ataatsimiititaliarsuaq innersuussuteqarpoq aalisarsinnaanermut maannakkut periarfissat atorlugit angallatit raajat maannakkutut annertussusaannik aalisartussat amerlisillugit ineriartortitsinissamik siunnersuuteqartoqassanngitsoq.

Ataatsimiititaliarsuaq taarsiullugu innersuussuteqarpoq raajarniarnermi piginnittuunerup siammarnissaai pillugu politikkikkut kissaataasinnaasoq raajarniarnermi umiarsuaateqarfinnut pioreersunut amerlanerit aningaasaliinissaasa ajornannginnerulersinneratigut, pisassiissutinit pigisanik pisarneqtunisisarnerlu ersarinnerulersinnerisigut pissasoq aamma pisassiissutinit pigisanik annertunerusuniktunisisinnaanngortitsinikkut pisassiissutinik piffissamut killilimmut atuisinnaalersitsisoqassasoq.

Innersuussut taanna aamma kapitali 6-imut aallaqqaasiussami ataatsimiititaliarsuup aalisarnermik aqtsinermut immikkoortut akornanni innersuussutai aallaavigalugit ataatsimiititaliarsuaq aamma innersuussuteqarpoq raajarniartut aaqqissuussaanermik allanngortitsinissaq pillugu apeqqut pillugu isumerfigissagaat.

Aaqqissuussaanermik allannguinerni taamaattuni anguniakkat uku ataatsimiititaliarsuup isumaa malil-

lugu sapinggisamik siuarsarneqassapput:

- raajarniarnermi pisassiissutinik atuisinnaatitaanerup siammarnissaanut aamma aalisariutaatile-qatigiiffinnik piginnittuunerup siammarnissaanut periarfissat
- minnerpaamik, raajarniarnermi pisuussutinit iluanaarutit pigiinnarneqarnissaat aamma pisusu-sutinit iluanaarutit inuaqatigiit umiarsuaateqarfíillu akornanni naleqquttumik agguannissaasa qulakkeerneqarnissa,
- tulaassisussaatitaanerup maannakkut annertussusaa aallaavigalugu nunami aalisakkeriviit ullu-mikkutut amerlassuseqaannartinnissaat.

Ataatsimiititaliarsuup nalilersuinerata takutippaa anguniakkat mianerisassallu taakku tamaasa sianiga-lugit siunnersuutinik nassaarnissaq ajornaatsuinaanngitsoq. Taamaammat taakku politikkikkut nagga-taagit oqimaaqatigiissinneqassapput.

Ataatsimiititaliarsuup mianerisassat pingarnerit sianiginiarlugit siunnersuutinik tamarmiusunik ilusiler-suinermini tunngaviit uku allaavigai:

1. Avataasiorluni sinerissallu qanittuani raajarniarnermi aalisarsinnaanermut akuersissutillit assi-giimmik periarfissaqassasut tamassumalu kinguneranik pisassiissutit amerlanerpaffissaat tu-laassisussaatitaanerlu naleqqussarneqassasut.
2. Sinerissap qanittuani angallatit nutarternissaannut sinaakkutit pitsaanerusut atorlugit sinerissap qanittuani raajarniarnermi sinaakkutit naammassisqarsinnaassutsimik annertusisitsisinnaasut
3. Angallatit mikinerusut immikkut mianerineqarnissaat.
4. Tamassuma kinguneranik ikaarsaariarnermi aaqqissuussinerit.

Atuisinnaatitaanerup siammarnissaata aamma atuisinnaatitaasut akornanni piginnittuunerup siammarnissaata immikkoortinnissaat tassunga atatillugu pingaaruteqarpoq.

Raajanik avammut tuniniaanermut atatillugu nunami raajanik tunisassiornermi tuniniaanermiluunniit namminermi aaqqissuussaanerup toqqaannartumik toqqaannanngitsumilluunniit malittarisassiornissa-nut siunnersuuteqarnissaq taamaammat\$ siunertaanngilaq.

Innersuussutit aningaasatigut pissarsiat tamarmik ikinnerulinnginnissaanik tunngaviusumik tunngave-qarnermik ataatsimut isigalugu tunngaveqarput, tassunga ilanggullu pisortat aningaasanik isertitaasa ajornerulinnginnissaat.

Pineqartoq 1. Avataasiorluni sinerissallu qanittuani raajarnerni aalisarsinnaanermut akuersissu-tillit periarfissaannik naligiisitsineq tamassumalu kinguneranik pisassiissutit amerlanerpaffis-sannik naleqqussaaneq.

Kalaallit Nunaata Kitaani raajarniarneq raajaqatigiinnik ataatsinik aalisarneruvoq, aalisarnerullu sunniu-tai avataasiorluni sinerissalluunniit qanittuani aalisartoqarpat assigiipput.

Tamanna tunngavigalugu aalisarsinnaanermut akuersissutillit, soorlu maannakkut malittarisassani aala-jangersarneqartoq, assigiinngiaartumik pineqassappata immikkut ittunik pissutissaqarluartumillu tun-ngavilersuinissap pisariaqarnera aallaaviuvoq.

Angallatit ilaasa 100%-imik tulaassisarnerat raajanillu qalipaajakkanik qaffasisumik pitsaassusilinnik nunami tunisassiornermi suliffissaqartitsinissamik qulakkeerinnttarnerat tassunga atatillugu isumaliutigineqarpoq - tunisassiorneq taanna Kalaallit Nunaanni ukiuni 70-ni kingullerni tunisassiorfinni inger-lanneqartarpoq. Tunisassiat avammut tuniniaanermi niuerfinni tunisinnajummallugit (pingaartumik Tuluit Nunaannut (UK), raajat pisarineqarnerisa kingorna ullut ikittut ingerlaneranni raajatut sikulersuk-katut tulaanneqarnissaat pisariaqarpoq. Aalisarneq taamaattoq kilisaatit tunisassiorlut atorlugit raajar-niarnermut ilangunneqarsinnaanngilaq.

Tamassumunngali akerliulluni tunngavilersuut tassaavoq ilimagineqartariaqartoq raajanik sikulersuk-kanik aningaasaqarnermi naleqquttumik raajanik tulaassinissaq niuernermi pissutsit qulakkiissagaat. Ataatsimiititaliarsuaq isumaqarpoq inuussutissarsiutip annertusarnissaanik mianerisassat aamma

inuiaqatigiinni innuttaasut assigiimmik pineqarnissaat annertuumik pingaartillugu assiginngissutit atorunnaarsinnissat tunngavissaqartitsisoq.

Tamanna avataasiorluni sinerissallu qanittuani aalisarnerit immikkoortinnerisa atorunnaarsinneratigut pisinnaavoq. Tamassuma avataasiorluni aalisarnermut 3 sömiilnik maannakkut killigitatip atorunnaarsinneqarnera kingunerissavaa

3 sömiilnik killigittaq atorunnaarsinneqassappat mianerisassatut, tunngavittut anguniagassatullu ataatsimiitaliarsuup oqaatigisaanut tunngatillugu arlalinnik naleqqutingitsoqalersinnaavoq, tassunga ilangullugit tunisassiorfinnut tunineqartut annertussusaasa aalajangiusimanissaat, sinerissap qanittuani raajarniarnermi ikittuinnaat ingerlatsilernissaasa pinngitsoortinnejarnissaa aamma angallatit mikinerusut immikkut mianerineqarnissaannik pisariaqartitsineq.

Tamanna tunngavigalugu mianerisassat, tunngaviit anguniakkat taakku sillimaffigalugit atugassaritinnekartunik atuutilersitsinissaq pisariaqassaaq taakkulu ataani allaaserineqassapput.

Ataatsimiitaliarsuaq innersuussuteqarpoq Kalaallit Nunaata Kitaani raajarniarnermut sinaakkutit ingerlatsisunut tamanut tunngaviusumik assigiilersinneqassasut, aalisarsinnaanermut perarfissat immikkoortortami ataatsimi aqunneqassasut kiisalu avataasiorluni sinerissallu qanittuani angallatit immikkoortinnerat atorunnaarsinneqassasoq. Kisiannili angallatit mikinerusut aalisarnerat immikkut mianerineqartariaqarpoq, tak. tamanna pillugu kingusinnerusukkut immikkut innersuussut.

Tamassuma kinguneranik pisassiissutit amerlanerpaaffissaannik naleqqussaaneq

Ataatsimiitaliarsuup atuisinnaatitaanerup piginnituunerullu siammavinnissaannut perarfissat assiinngitsutigut misissorpai.

Soorlu inassuteqaatini qulaaniittuni takuneqarsinnaasoq ataatsimiitaliarsuaq isumaqarpoq atuisinnaatitaanerup piginnituunerullu siammarnissaat politikkikkut sallutinnejassappat, tamanna aalisarsinnaanermut maannakkutut perarfissaqartoqartillugu aalisarsinnaassuseq annertusinagu angallatillu amerlanerusut aalisalersinnagit pisariaqarpoq.

Tamassumani ikittuinnaat atuisinnaatitaanissaasa killilernissaanut perarfissat marluinnaapput, tassani killilersuinissamik pisariaqartitsineq Kalaallit Nunaata Kitaani raajarniarnermi sinaakkutit aalisarnermik ingerlatsisunut tamanut assigiissunngortilernissaannik tunngavik pillugu ataatsimiitaluarsuup inner-suussutaanit qulaaniittumit aamma sunnerneqassalluni.

1. aalisarsinnaanermut akuersissuteqartup inuup ataatsip ingerlatseqatigiiffiulluunniit ataatsip pisassiissutinit pigisat pigisinnaasaat (pisassiissutit amerlanerpaaffissaat), amerlanerpaaffilerlugu apparinneqassasoq, aamma/imaluunniit
2. piginnituunerit suulluunniit (pingaarnertut piginnituuneq aamma piginneqataasuuneq) suut pigineqarnerannik naatsorsuinermeri ilangunneqartassasut. Ataatsimiitaliarsuaq aalisarnerit tamaasa ataatsimut isigalugit peqatigitillugu siunnersuuteqarpoq, immikkoortoq VII-imut aallaqqasmusmi oqaatigineqartutut aningaasaliisut amerlanerusut aalisarnermut ajornannginnerusumik aningaasaliisinnassaasut.

Isumaliutit

Malittarisassat maannakkut atuuttut avataasiorluni raajarniarnermi TAC-ip 33%-inik sinerissallu qanittuani 15%-inik piginnituunerup qummut killeqarneranik kinguneqarput. Naatsorsuinermerili tassani umiarsuaateqarfinni 50%-it ataallugit pigineqartuni pisassiissutinit pigisat ilangunneqarneq ajorput.

Avataasiorluni sinerissallu qanittuani raajarniarnerit ataatsimoortinnejassappata peqatigitillugulu pisassiissutit amerlanerpaaffissaat allangortinnagu ikittuararsuit atuisinnaatitaanerannik kinguneqarsinnaavoq, tassa pisassiissutit amerlanerpaaffissaannik malittarisassat atuuttut malillugit avataasiorluni aalisarnermi 33%-iummata sinerissallu qanittuani 15%-iullutik.

Tamassuma kingunerissavaa umiarsuaateqarfiit taamatut atugassaqartitsinermi katillugu 25,4%-inik pisassiissutinit pigisaqarsinnaalernissaat. Tamanna angallatit maannakkut immikkoortuisa akornanni

maannakkut atuutivippoq, tassa umiarsuaateqarfiiit ilaat angallatinik avataasiorlunik sinerissallu qanit-tuani angallatinik pigisaqarmata - uani toqqaannartumik piginnituuneq kisimi isiginiarneqartarpoq.

Umiarsuaateqarfiiit sisamat piffissap ingerlerani kisimik atuisinnaatitaalernissaat tunngaviusumik akuerineqassaaq taamatullu kinguneqarsinnaalluni. Taamatut ikittuinnaat aalisarnermik ingerlatsisinnanerannik kinguneqartussamik aaqqissuussinermik inassuteqaateqarnermi pisuussutinit iluanaarutnik qulakkerinnittumik periuseqarnissamik sulinissamut tunngavissami piumasaqaat oqaatigineqa-reersutut malinneqassaaq. Peqatigitilluguli atuisinnaatitaanerup siammarnissaanik siuarsaasumik periuseqarnissaq sulinissamut tunngavissami kissaatigineqartoq malinneqassanani.

Ataatsimiititaliarsuaq oqaatigineqareersutut innersuussuteqarpoq inuit ataasiakkaat ajornannginnerusumik piginnituulersinnaassasut, tamassalamu tunngaviusumik – aammalumi piviusumik – inuit piginnit-tuulivinnissamik periarfissaqarnerat kingunerissavaa.

Ataatsimiititaliarsuaq taamaammat innersuussuteqarpoq:

- **pisassuussitinit pigisanik inuit ataasiakkaat piginnituusinnaanerisa amerlanerpaaffissaannik naleqquatumik atutilersitsisoqassasoq, aamma**
- **piginntuuneq ingerlatseqatigiiffimmi piginneqataassutit ingerlatseqatigiiffiup pisassiissutinit pigisaanik gangerlugit naatsorsorneqartassasoq. Tamassuma assersuutigalugu kinguneris-savaa NN umiarsuaateqarfimm TAC-p 15 %-ianik pisassiissutinit pigisaqartumi 10 %-imik pi-ginneqataassuteqartoq ingerlatseqatigiiffimmi piginneqataassuteqarnermigut TAC-p 1,5%-ia-nik pisassiissutinit pigisaqartoq.**

Malittarisassani atuuttuni pisassiissutit qummut killissaasa sukatereqqiffigineqarnissaat kissaatigineqarpat, ataatsimiititaliarsuaq periutsinik marlunniuk ukunninga siunnersuuteqarsinnaavoq:

1. **Pisassiissutit amerlanerpaaffissaat umiarsuaateqarfinnut inunnnullu ataasiakkaanut 10%-itut aalajangerneqassaaq, kisiannili umiarsuaateqarfiiit toqqaannanngitsumik pigisinnaasaat naatsorsuinermi ilangnguneqassanatik, aamma**
2. **Toqqaannanngitsumik piginnituuneq naatsorsuinermi ilangngunneqassaaq, pisassiissutillu amerlanerpaaffissaat TAC-p 18-20%-atut aalajangerneqassalluni. Ataaniittumi 20%-i atorne-qarpoq.**

Ilusiliaq 1 pillugu: Ilusiliaq 1-im Tunngaviiit tunngavigineqarpata, Kalaallit Nunaata Kitaani raajarniar-nermi ilusiliaq una innersuussutigineqarpoq:

- Umiarsuaateqarfinnut inunnnullu ataasiakkaanut taakkulu qanigisaannut pisassiissutit amerlaner-paaffissaat 10%-itut aalajangerneqarpoq.

Periutsip taassuma kingunerissavaa, pisassiissutinit toqqaannanngitsumik pigisat pisassiissutinit pigisanut aallaaviusumik ilangngunneqartassanngitsut. Taamaammat periuseq taanna piginnituunermi pissutsinik annertunerpaamik imaalinnarluni ersarissuutitsilersussatut nalilerneqanngilaq. Tamannali ilaatiqut piginnituunermi pissutsit nittartakkami tamanit pissarsiarineqarsinnaanerisigut annertuneru-sumik ersarissuutitsinissaq pillugu ataatsiimaliarsuup innersuussutaatigut iliuuseqarfingineqarsinnaas-saaq.

Pisuussutinik agguuaaseqqinnissamut tunngatillugu periuseq kinguneqassaaq pisassiissutinit toqqaannartumik pigisat tamarmiusut 24,6 procentit 2020-mi 27.195 tonsit assigisaat tunineqassasut. Pisassiissutinit pigisat tamarmiusut Kalaallit Nunaanni raajanut TAC-p tamarmiusup pisassiissutinit pigisatut allanngorlugu naatsorsorneratigut naatsorsuineq suliarineqarpoq. Avataasiorluni sinerissallu qanittuani aalisarnerni ingerlatseqatigiiffit pisassiissutinit pigisat ataatsimoortinnejqarput, pisassiissutinillu toqqaannanngitsumik pigisat naatsorsuinermi ilangngunneqaratik.

Periuseq 2 pillugu: Periutsimi 2-mi tunngaviit tunngavigineqarpata, Kalaallit Nunaata Kitaani raaajarniarnermi periuseq una inassuteqaatigineqarpoq:

- Aalisariutaatileqatigiiffiut inunnulu ataasiakkaanut taakkulu qanigisaannut pisassiissutit qummut killissaat 20%-itut aalajangerneqassasoq.
- Toqqaannanngitsumik piginnittuuneq pisassiissutinit pigisanik piginnittuunermik naatsorsuinermi ilanngunneqassasoq, taamaalilluni aalisariutaatileqatigiiffiup/inuup ingerlatseqatigiiffimmi pisassiissutinit pigisaqartumi pigisai piginneqataassutai ingerlatseqatigiiffiup pisassiissutinit pigisaanik gangerlugu naatsorsorneqassaaq. Assersutigalugu aalisariutaatileqatigiiffik R aalisariutaatileqatigiiffimmi TAC-p 10%-inik pisassiissutinit pigisaqartumi 50%-imik piginneqataassuteqarpat, R ingerlatseqatigiiffimmi piginneqataassuteqarnermigut 5 %-imik pisassiisutinit pigisaqassaaq.

Periuseq taanna pissutsit taamaaginnartillugit aalisarnermi aaqqissuussaanermik pitsaannerusumik paasiuminartitsilissaq. Periuseq periutsitut 1-itut annertugisimuk atuisinnaatitaanermik siamartitsisanngilaq. Akerlianik amerlanerit aalisariutaatileqatigiiffinni piginnittuulernissamut periarfissarissaarerulerannik kinguneqassaaq.

Oqaatigineqassaaq periuseq taanna periutsitut 1-itulli missingerneqartoq aalisarnermi tamarmiusumi imminut akilersinnaassuseq appartissagaa pisuussutinillu erniat appartissagai.

Periuseq pisuussutinik agguasseeqinnermut tunngatillugu, Royal Greenland A/S-ip aamma Polar Seafood Greenland A/S-ip pisassiissutinit toqqaannanngitsumik pigisannik tamanik tunisinerannik kinguneqassaaq, peqatigitillugulu pisassiissutinit toqqaannartumik pigisat 4,5%-it missaaniittut tunineqassallutik - assigalugu raajat 4.595 tonsit (pisassiissutit qummut killissaat 20%-iutillugu). Pisassiissutinit toqqaannartumik pigisanik tunisineq Greeland Greenland A/S-ip aamma Polar Seafood Greenland A/S-ip aalisariutaatileqatigiiffinni nammineertuni arlalinni piginnittuunjunnarnerannik kinguneqavittussasaq. Tamanna pissappat ingerlatseqatigiiffinni taakkunani piginneqataassuteqartut allat ingerlatseqatigiiffiit taakku marluk piginneqataassutannik pisinnaassuseqartariaqarnissaat pisariaqarpoq imaluunniit aningaasaliisunik allanik taamatut aningaasaliisinjaasunik nassaartoqarsinnaasariaqarluni. Aktianut aningaasaliinerit millionit hundredit arlallit pineqarput.

Aammali Royal Greenland A/S-ip aamma Polar Seafood Greenland A/S-ip aningaasatigut soqutisamik pigiinnarnissaat toqqarsinnaavaat (pisassiissutinik toqqaannanngitsumik pigisat). Taamatut pisoqarnerani pisassissutinit toqqaannartumik pigisatik 20,91 %-it tunissavaat - assigalugu pisassiissutit 23.243 tonsit.

Ataatsimiititaliarsuaq inassuteqaateqarpoq pisassiissutinit toqqaannanngitsumik pigisat annertunerpaaaffissaannik naatsorsuinermi periuseq 2 atorlugu pisassiissutinit toqqaannanngitsumik pigisat ilanngullugit aalajangerneqassasut, aamma:

- Pisassiissutit pigisat aalisariutaatileqatigiiffiup ataatsip pigisinnaasai 20 procentiusinnaasut.
- Aalisariutaatileqatigiiffiup, ingerlatseqatigiiffiup Inuulluunniit ataatsip taasuma qanigisai ilanngullugit pisassiissutinit pigisanik katillugit 20 procentinik pigisaqarsinnaassasut.
- Pisassiissutinik toqqaannanngitsumik pigisat pisassissutit qummut killissaannik naatsorsuinermi ilanngunneqartassasut.

GE-p sinniisua Brian Buus Pedersen (BBP) aamma kukkunersiuisunit toqqagaat Knud Østergaard (KØ), pisassiissutit amerlanerpaaffissaat piginnittuunerup siammarnissaanut sakkuunera pillugu oqaaseqarput:

Umiarsuaateqarfiit amerlinerat aamma/imaluunniit tonnage qaffannera aalisarsinnaassutsip appariatornera pissutigalugu inuiaqatigiit aningaasaqarneranni annaasaqarnermik kinguneqassasoq isumaliutissiisummi annertuunik takussuteqarpoq.

Pisassiissutit amerlanerpaaffissaannik siunnersuut una aalisarnermi piginnittuunerup ullumikkornit siammarneruneranit pisassiissutit amerlanerpaaffissaasa appasinnerunerusup atorneqarneqarnissaanik politikkikut aalajangiisoqarpat annertuumik ingerlatsisunut ilaatigut Royal Greenland A/S-mut aamma Polar Seafood A/S-mut pisassiissutinik annertuunik annasaqartussanut imatut annertutigisumik kinguneqassaaq ingerlatseqatigiiffinni maannakkut naleqalersitsisarnernut tunngaviit annertoorujussuarmik allanngussallutik.

Kalaallit Nunaanni aalisarnermi inuussutissarsiummi siumut ilimagineqanngitsunik annertuunik al-lannguissaq aamma kilisaatinik nutaaliaasunik pissarsinerup, ingerlatsinerup ingerlaavartumillu ine-riartortitsinerup imaluunniit Kalaallit Nunaata nunat tamat akornanni aalisakkanik tunisassianik niuerfinni tuniniaaneranik inerriartortitsinerup il.il. saniatigut aalisarnermi ullumikkut pisutut aningaas-lersuinermi annertuumik ajutoorfioriaannaalluni.

GE-p, BBP-mik sinniisoqartup aamma kukkunersiusut sinniisuata, KØ-p ilaatigut umiarsuaateqarfinkut nutaanik pioereersunilluunniit pisassiissutinik agguateqqinneqartussanik tigusisussanik kikkut aningaasalersuisinnaanerat aningaasaleersuerusinnaandersullu nassuiarneqannginera ataatsimiitita-liarsuup sulineranik ingerlaavartumik isornartorsiortarpaat. GE-p sinniisua, BBP, aamma kukkunersiusut sinniisuatu, KØ, isumaqarput aningaasalersuinerup allanngortinnejarnissaa piviusorsioruntuungitsoq nunaniillu allanit Kalaallit Nunaanni aalisarnermut piginneqataalernissamik periarfissiisoqartinnagu.

Tamanna tunngavigalugu aamma assigiinngiaartorpassuarnik ajutoorfissaqartillugu, pisassiissutit amerlanerpaaffissaattut siunnersuutigineqartup inuiaqatigiinnut kinguneqartussaatillugu, GE, Brian Buus Pedersenimit sinniisoqartoq aamma kukkunersiusunit toqqaerneqartoq Knud Østergaard, inner-suussuteqarput pisassiissutini pigisat amerlanerpaaffissaat umiarsuaateqarfiput ataatsip toqqaannar-tumik toqqaannanngitsumillu pigisinnaasai maannakkut annertussusaannut 25 %-inut nikinnaveer-sinnejassasut.

Ataatsimiititaliarsuup isumaliutimini periusaasinnaasut allat uani nassuiarneqartut aamma oqluuserai:

1. Pisuuussutinit iluanaarutinik annertusaaneq pisuuussutinillu iluanaarutinut annertunerusumik aki-leraartitsineq
2. Isumaqatigiinnariaaseq

Pisuuussutinit iluanaarutinik annertusaaneq pisuuussutinillu iluanaarutinut annertunerusumik akileraartit-sineq pillugit

Periuseq taamaallaat pisuuussutinit iluanaarutinik annertusaanermik isiginninniarfiusoq eqqarsaatigine-qarsinnaavoq, tassa taamaallaat pisuuussutinit iluanaarutinik isiginiarlugit aamma pisuuussutinit ilua-naarutinut akileraarusiisarnermik annertunerusumik isiginninniarneq, tassanilu raajarniarnerup umiarsuaateqarfinnit ikitsuararsuarnit ingerlatsisoqalernerusinnaanera isiginiarnagu. Periuserli taamaattoq sulinissamut tunngavissiamut akerliussaaq.

Taarsiullugu taanna sakkukillisillugu ataani allaaserineqarpoq.

Ataatsimiititaliarsuaq sulinissamut tunngavissiaq innersuussutigalugu naliliivoq raajarniarnerup ilaata aaqqissuussaanerata naleqqussarnissaanik pisariaqartitsisoqartoq, tak. ataatsimiititaliarsuup naliler-suineri. Tamanna siusinnerusukkut allannguisarnikuunerit saniatigut pisuuussutinit iluanaarutinut akile-raartitsisarneq allanngorteqqillugu siuarsaqqilluguluunniit aamma aalisarnerup ingerlanneqarnerani atu-gassaritinnejartut allanngortinnerisigut aamma pisinnaavoq. Tamanna pingaartumik taamatut allanngui-nikkut iluanaaruteqarsinnaasoqaraluartoq angallatit immikkoortuanni ataatsimi aaqqissuussaanermik naleqqussaasoqanngippat naleqqussinnaavoq. Pisuuussutinit iluanaarutinut akileraarusersuinerit allan-ngortillugit sukaternerullugilli piumasaqaatit nutaat taamaattut umiarsuaateqarfiput ilaatigut aaqqis-suussaanermik naleqqussaankkut naammassisaqarsinnaassutsiminnik annertusaanissaannut ersarissu-mik kajumilersitsissapput, aamma takukkit ataatsimiititaliarsuup tunuliaqutaasumik oqaaseqaataani "Aningaasaqarnermut aqutseriaatsini periutsit aalisarnermi pisuuussutit erniaat akileraarusersuinal-lu"-mi tamanna pillugu isumaliutit.

Aaqqissuussaaneq piffissap ingerlanerani allangortinneqartussaammat aamma nutaanik aningaasa-luinissaq piariaqarsinnaammat pisuussutinit iluanaarutinut akitsuutit allangortinnerat piffissap aala-jangersimasup iluani nalunaarutigineqartariaqarpoq, tassunga ilanggulligit tunngaviit nutaat. Pisuussu-tit akitsuutaasa annertussusiisa tunngaviillu allangortinnerisa saniatigut tunngaviusumik akitsuutip atuutilersinneqarnissaa isumaliutigineqarsinnaavoq. Tunngaviusumik akitsuut taamaalilluni pisassiis-sutnik atuisinnaatitaaneq ilanggullugu aalisarsinnaanermut akuersissutip pigiinnarnissaanut pissarsiari-neqarnissaanulluunniit ukiumoortumik akiliutaassaaq, tassa aalisarnermi peqataasinnaatitaanermut aki-liut. Tunngaviusumik akitsuut taamaattoq kaaviiartitanik tunngaveqassangilaq.

Umiarsuaateqarfiit ineriertortinneqarnerannik taakkuninngalu piginnittuunermik iliuuseqarsinnaanermik killiliinerini tamani pisuussutinit iluanaarutit annikilleriaannaanerat ilaasussaavoq. Tassunga atatillugu pisuussutnik atuisinnaanermik allannguinerit aalisarnermut namminermuinnaq sunniuteqassangitsut aammali tunisassiornermut tuniniaanermullu annertuunik kinguneqarsinnaanerisa ilimanartorujussuune-ra eqqarsaatigineqassaaq.

Tamanna tunngavigalugu pisuussutinit iluanaarutit sappingisamik annertunerpaanissaannik kissaateqar-neq kisiat isigalugu taamaalillunilu inuiaqatigiit aningaasaqarnerannik pissarsiarineqarsinnaasut sappingi-samik annertunerpaanissaannik, killilersusoqarnerit ikinnerpaanissaannik, tassunga ilanggullugu pisas-siissutit amerlanerpaaffissaannik sukaterisoqannginnissaanik periuseq pitsaerpaaq imaqarpoq.

Akerlianik oqaatigineqareersutut, pisuussutinit iluanaarutit qaffannissaannut tamatumalu kinguneranik aqitsuutit maannakkutut aaqqissussaatillugit pisuussutinit iluanaarutinut akitsuutit qaffannissaannut tunngavissaqalersinnaassaaq, tamassumanilu inuiaqatigiit pissarsiaasa annertunerunerat peqatigalugu pisortat isertitaat annertusisinneqassapput.

Pisuussutinit iluanaarutinut akitsuummik qaffaaneq pissutsit taamaaginnartillugit inuttat akissarsiaasa apparnerannik kinguneqassaaq, tassa aningaasartuutit taakku ilaat "akilertarmatigit" – aamma pissutsit taamaaginnartillugit – tamanna akileraarutit A-t apparnerannik taamaalilluni kommunit kalluarneqartut akileraarutnik annikinerusunik isertitaqarnerannik kinguneqassaaq. Taamaammat naliissaarinermut assingusumik atuutilersitsinissap isumaliutiginissaa tulluassaaq, kommunit taamaalillutik inuiaqatigiit pissarsiaannit tamarmiusunit annertunerusunik pissarsiniassammata.

Tunngaviit isumaliutillu taakku tunngavigineqassappata, Kalaallit Nunaata Kitaani raajarniarnermut periuseq ataatsimiititaliarsuup periusissatut siunnersuutanit qulaaniittumit imatut allaanerussuteqassaaq,

- Pisassiissutit pillugit malittarisassat ingerlatiinnarneqassapput
- Toqqaannangitsumik piginnittuuneq toqqaannartumik iliuuseqarfingineqassangilaq.
- Pisuussutinit iluanaarutinut akitsuutit qaffannissaannut suliniutit aallartinneqassapput

Periuseq taamaattoq atuutilersinneqassappat, atuisinnaatitaanerup ikitsuararsuarnit atorneqarnissaanik kinguneqarsinnaassaaq, tassa malittarisassat atuuttut malillugit pisassiissutit qummut killissaat avataasioluni aalisarnermi 33%-iummat sinerissallu qanittuani aalisarnermi 15%-iummat. Tamanna umiarsuaateqarfiit taamatut atugassaqtitsinermi pisassiissutinit pigisanik katillugit 25,4%-inik pissarinissaannik kinguneqassaaq. Tamanna, oqaatigineqareersutut, angallatit immikkoortuini marlunni maannakkut piviusuupoq, tassa umiarsuaateqarfiit ilaat aalisariutinik avataasiortunik sinerissallu qanit-tuani aalisariutinik pigisaqarmata.

Atuisinnaatitaanerup piffissap ingerlanerani umiarsuaateqarfinnut sisamanut katersuunnissannik tunngaviusumik kinguneqarsinnaassaaq. Aaqqissuussinermik ikitsuinnarnik aalisarnermk ingerlatsisoqar-neranik kinguneqartussamik inassuteqaateqarnermi oqaatigineqartutut pisuussutinit iluanaarutinik qulakkeerinnittumik periuseqarnissaq pillugu sulinissamut tunngavissiami piumasarineqartumik malin-ninnerussaaq, kisiannili periutsimik piginnittuunerup atuisinnaatitaanerullu siammarnissaanik siuar-saasumik periuseqarnissamik kissaateqarnermut eqqortitsinerussanani.

Isumaqtigiaanniariaaseq pillugu

Aalisarneq pillugu inatsimmi allannguutit pisassiissutinit pigisanik atorunnaarsitsinermik, ikaarsaariar-nermut aaqqissuussinernik aamma pisassiissutinit pigisat utertinneqartut aalisarnermk inuussutissar-

siummi immikkoortunut allanut utertitsinneqarnerannik kinguneqartut nalornissuteqarnerulerermik kinguneqarsinnaapput inuussutissarsiummilu nutaanik ajutoorfissaqalerermik kinguneqassallutik. Allanguinerit taamaattut assersuutigalugu maannakkut rajaarniarnermi angallatinut nutaanut aalisarlu-arsinnaanerusunut rajaarniarnermiluunniit aalisalersunut nutaanut aningaasaliisinnajumalluni pisassiis-sutinit pigisanik amigaateqarfiusumi aalisarsinnaanermut akuersissuteqartut pisassiissutinit pigisaasa agguateqqinnissaat pisariaqarsinnaavoq.

Rajaarniarnermik aqtsineq aningaasalersuinermullu sinaakkutit pillugit ataatsimiititaliarsuup isuma-liutai aalisarneq annertuumik aningaasaqarnissamik pisariaqartitsiviusorujussuup tunngaviusumik pineqarneranik tunngaveqarput. Taamaamat siusinaarujuussuarluni taamaatitsinerup nalunaaruteqar-toqarnissaa piffissamullu sivisuumut ikaarsaarisarnermi aaqqissuussinerit inuussutissarsiortut inuus-sutissarsiornermi aningaasaqarneranni inuiqaqtigilli aningaasaqarneranni annertuunik annaasaqar-nissaq pinngitsoorniarlugu piffissaq sivisooq atorlugu inuussutissarsiortut naleqqussarnissaannut pisariaqarput.

Taamaamat sinaakkutit nutaat ilusilorsornissaasa misissornissaa aamma naleqquppoq, tassunga ilanngulligit ikaarsaariarnermi aaqqissuussinerit siunissamilu pissutsit allat qulakkeerneqarsinnaanis-saat eqqarsaatigalugit nalornissuteqarneq. Rajaarniermi atugassaritinneqartunut sinaakkutinik allanguinerni umiarsuaateqarfiit ikingaatsiartut kalluarneqartussaammata inatsimmik allanguinermut toqqaannartumik aqqummut tunngatillugu allatut periuseq tassaassaaq, akuusut tamanna sioqqullugu isumaqatigiinniarnissaat, tassa illuatungaani umiarsuaateqarfiit illuatungaanilu politikkimik ingerlatsi-vik.

Oqaloqatigiinneq tunngavigalugu oqallinnermik allannguutinillu paaseqatigiissuteqarnermik kingune-qartussaq aamma isumaqatigiissummi tassunga atasumi ilaagitut iluaqtaasinnaanera ataatsimiititali-arsuup oqallisiginikuua. Tassani isumaqatigiissutip ilaagitut taamaatitsinissamik siumut nalunaarute-qarneq taarsiissuteqarnerlu pillugit sivisuumik pisuussutinillu atuilluni inatsisilerinermi aporaannissamik pinngitsoortitsisinnaasussamik isumaqatigiissuteqarnissaq aallaavagineqarpoq. Taamaattoqassappat inuussutissarsiummi naleqqussaaneq nammineq kajumissuseqarneq aallaavigalugu iluatsissagaanni inuussutissarsiortut naleqqussarnissaannik kinguneqarniartussaassaaq immaqalu sukkasuumik atuuti-lersitsinissaq qulakkeerneqarsinnaassalluni, tassa atorunnaarsitsinermik siumut nalunaaruteqarneq sivikinnerusoq aamma ikaarsaariarnermi aaqqissuussinerit sivikinnerusut immaqalu piginnituunermut atuisinnaatitaanermullu tunngatillugu amerlanerit peqataatilluarneqarnerusinnaallutik.

Periuseq taanna pillugu oqaatigineqassaaq, periutsimi 2-mi siunnersuutigineqartumit sukkanerusumik allannguinnissamik politikkikkut kissaateqartoqarnerani taanna naleqqunnerpaajusoq. Taamatut piso-garnerani taarsiissuteqarnissaq taarsiinissarluunniit pillugit apeqqut inuussutissarsiutinut sammisa-sussaassaaq, namminerlu piumassuseq tunngavigalugu isumaqatigiissuteqarnissaq illuatungeriinnit kissaatigineqarsinnaalluni.

Isumaqatigiinniariaaseq taamaattoq atorlugu isumaqatigiittoqarsinnaanngippat allatut periuseqarto-qarsinnaassaaq, assersuutigalugu periuseq 1 imaluunniit periuseq 2 ataatsimiititaliarsuarmit siunner-suutigineqartoq atorlugu.

Isumaqatigiinniarieq tunngavigalugu isumaqatigiissuteqartoqassappat, isumaqatigiissut naapertorlugu inatsisiliortoqarsinnaassaaq pissutsinilu periutsini allani taaneqartuni immikkoortut arlallit inatsisimmi pissusissamisoortumik ilanngunneqassappat, tassunga ilanngulligit Royal Greenland A/S-mut pisassiis-sutit amerlanerpaffissaat pillugit immikkut malittarisassaasinaasut isumaqatigiinniarieq tunngavi-galugu aaqqiissutaasinnaasumut ilanngunneqartussatut eqqarsaatigineqarsinnaasut.

Royal Greenland A/S pisortanit pigineqarmat ingerlatseqatigiifillu Kalaallit Nunaanni aalisarnerup aaqqissussaanerani immikkut inisisimasinnaammat Royal Greenland A/S-mut pisassiissutit pillugit immikkut malittarisassaqarnissaq kissaatiginarsinnaanersoq ataatsimiititaliarsuup tamanna tunngavi-galugu oqallisigaa.

RG-mut pisassiissutit amerlanerpaffissaasa qaffasisusiat pillugu aalajangiineq piginnituunermut mianerisassallu allat suliffeqarfimmur pisortat pigisaannut sinaakkutit pillugit politikkikkut oqimaaqati-

giissaarinermi ilaasunut atatillugu isigineqartariaqarpoq. Politikkikut oqimaaqatigiissaarinerup assinga pisassiissutit amerlanerpaaffissaat pillugu malittarisassanik aalisarnermi ingerlatsisunut tamanut suka-terinernut atuutilersitsisinnaaneq pillugu isumaliummi soorunami tamanut tunngatillugu atuutissaq.

Royal Greenlandip pisassiissutit amerlanerpaaffissaanni nutaani ilangunneqassanersoq ilangunne-qassannginnersorluunniit apeqquatainnagu suliffeqarfimmut pisassiissutit ullumikkut amerlassusaat qaangerlugu pisassiissutinit pigisanik pissarsisinnaanngineranut malittarisassanik aalajangersaasoqar-tariaqarpoq.

Oqaatigineqassaaq Royal Greenland A/S-p pisassiissutit amerlanerpaaffissaanni nutaani ilangunne-qangninnissaanut tunngatillugu unammilleqatigiinneq pillugu inatsisini aporfissaqarnersoq ataatsimiiti-taliarsuup nalilersorsinnaanikuunngimmag. Royal Greenland A/S-p pisassiissutit amerlanerpaaffissaat pillugit malittarisassami sukatikkami nutaami ilangunneqarsinnaannginnera kinguneqarsinnaassaaq, umiarsuaateqarfiiit namminersortunit pigineqartut taamaallaat ataaseq-marluk pisassiissutit amerla-nerpaaffissaasa allannguutissaatut siunnersuutigineqartumit imaaliinnarlutik kalluarneqassasut.

Ataatsimiititaliarsuaq inassuteqaateqarpoq pisassiissutit amerlanerpaaffissaat pillugit malittaris-sat nutaat eqqaarsaatigalugit Royal Greenland A/S-mut immikkut malittarisassanik atuutilersit-sisoqassanngitsoq.

Kinguneranik tulaassisussaatitaanermik naleqqussaaneq

Immikkoortoq taanna Tulaassisussaatitaanermik malittarisassiorneq - pisassiissutit akitsuutilluunniit pillugu tunuliaqutaasumik allakkiami itisiliilluni allaaserineqarpoq.

Tunuliaqutaasumik oqaaseqaammi tassani pingaarnertut inerniliineq tassaavoq avataasiorluni sineris-sallu qanittuani raajarniarnerit kattunneranni tulaassisussaatitaaneq maannakkut inatsisit tungaviga-lugit pisussaaffiusup annertussusaata aalajangerneqarnissaanik kissaateqarnermi pisassiissutinit pigisat niuerutigineqarsinnaasut tulaanneqartussatitaasut tulaanneqartussaatitaanngitsullu atorlugit maannakkut periutsip ingerlateqqinneratigut (tunuliaqutaasumik oqaaseqaammi periuseq 1) imaluunniit raajanut tulaanneqartussaatitaasunut tulaanneqartussaatitaanngitsunullu akitsuutit assigiinngitsut atorlugit periuseq (tunuliaqutaasumik oqaaseqaammi periuseq 2) atorlugit qulakkeerneqarsinnaasoq.

Inerniliineq tassaavoq ukiumut tulaanneqartartut allangorannginnissaat aalisarsinnaanermullu akuer-sissutillit annertunerusumik tamatigoorsinnaanerat annertuumik pingaartikkaanni pisassiissutinit pigisat niuerutigineqarsinnaasut tulaanneqartussatitaasut aamma pisassiissutinit pigisat tulaanne-qartussaatitaanngitsut atorlugit periuseq 1 periusaasoq pitsaanerpaaq. Ataatsimiititaliarsuup taanna innersuussutimini tunngavigaa.

Periutsimi 1-imi pisassiissutinit pigisanik tunniussesarneq pisassiissutit tulaanneqartussaatitaasunut tulaanneqartussaatitaanngitsunullu immikkoortinnerat atuutilersikkuminarnerusutut nalilerneqarpoq, tassa arlaannaalluunniit aallaaviusumi ajornerusumik pineqassanngimmat ingerlatseqatigiiffiillu amerla-nerit pitsaanerusunik sinaakkuteqalissammata.

Maannakkut aalisarsinnaanermut akuersissuteqartut pisassiissutinit pigisaat tulaanneqartussaatitaasunut tulaanneqartussaatitaanngitsunullu immikkoortinnejassapput. Pisassiissutit tulaanneqartus-saatitaanngitsut annertussusaat ullumikkut angallammi tunisassiarineqarsinnaasutut akuerineqartut assigaat.

Pisassiissutinit pigisat pisassiissutilu niuerutigineqarsinnaasut tulaanneqartussaatitaasut tulaanneqar-tussaatitanngitsullu atorlugit IOK atorlugu killilersuineq umiarsuaateqarfiiit tamarmik angallatiminink assigiinngiaartunik katiterinerminnik atuinissamut periarfissaqarnermikkut tamatigoortumik aaqqis-suisinnaassapput. Umiarsuaateqarfiiit aalisariaatsimut, aalisarnerup aaqqissuunneranut, angallatip suunerasut kissaatinullu allanut naleqquttumik piffissap ingerlanerani naleqqussasinnaassapput. Tamanna tulaanneqartussaatitaasut ammut killinginut sinaakkutit (politikkikut) aalajangikkat iluanni pisinnaavoq. Umiarsuaateqarfiiit pisariaqartumik tamatigoorsinnaanerat akilersinnaassutsimillu qulak-keerinninnissaat pillugu apeqqummi raajarniarnermi pisassiissutit amerlanerpaaffissaasa qaffasissusiat aamma sinaakkutit sukumiinerusumik aalajangersakkat iluanni ukiumut pisassiissutinik tunisassiasanik

tunisinissamut perarfissaat apeqquaassapput, tak. ataatsimiitaliarsuup siusinnerusukkut innersusutai. Tamanna tamassuminnga aalajangersaanissamik isumaliuteqarnermi ilanngunneqartariaqarpoq.

Periuseq umiarsuaateqarfinnut arlalinnik angallatilinnut nammieq angallatinink immikkut atorneqarsinnaasunngorlugit aaqqissuussinissamik piffissallu ingerlanerani angallatinik katiterinerup pitsanngorsarnissaanut aamma perarfissiisaaq.

Pisassiissutinit pigisanik pisassiissutinillu tulaanneqartussaatitaasunik tulaanneqartussaatitaangit-sunillu tunisinissamik pisinissamillu perarfissat aalisagaqtiginnik assigiinngitsunik marlunnik IOK atorlugu aalisarnerup assigaa. Kiap tamatigoorsinnaanermik iluaqutaanerusinnaaneranut pisassiissutit annertussusaat akillu allanngorarnerat apeqquaassapput, tassunga aamma ilanngullugit aalisagaqtiginnut assigiinngitsunut pisuussutinit iluanaarutinut akitsuutit aalisarnernilu ataasiakkaani immikkut piginnaasaqalerneq. Niueruteqarsinnaaneq pisumut tunisumullu iluanaarutaasartoq erseqqissassal-lugu pingaaruteqarpoq.

Pingaaruteqarpoq tulaanneqartussaatitaasut annertussusaannik nalunaarutikkut malittariassiornissap imatut siusinaarutigaluni pinissaa, suliffeqarfiit naleqquuttumik piffissaqarlutik naleqqussarsinnaallutik taamaalilluni tunisirnermi suliffeqarfeqarnermilu pissutsinut tunngatillugu tamatigoortuusoqarnias-samat.

Pisat ilaasa naleqquuttut tulaanneqartarnissaat qulakkeerneqarnissaa siunertaralugu ataatsimiitita-liarsuaq innersuussuteqarpoq, pisassiissutinit pigisat niuerutigineqarsinnaasut tulaanneqartussaatitaasut aamma pisassiissutinit pigisat niuerutigineqartussaatitaangitsut atuutilersinneqassasut.

Aallaaviusumik siunnersuutigineqarpoq tulaanneqartussaatitaasut ullumikkutut annertussusilerlu-git aalajangerneqassasut. Siunnersuutigineqarpoq taakkuninnga aalajangiineq suliffeqarnermi il.il. pisariaqartitsinermik takutitsumik naleqqussarnissamut perarfissat qulakkeerniarlugit nalunaarutikkut malittarisassiuunneqassasoq. Peqatigitillugu siunnersuutigineqarpoq TAC-p ilaa tulaanneqartussaatitaasup tulaanneqartussaatitaangitsullu akornanni sanilliussilluni annertussutsit Naalakker-suisut aalajangissagaat.

Pineqartoq 2. Sinerissamut qanittumi raajarniarnermi aalisariutit nutaternissaannut pitsaunerusu-mik sinaakkusiinikkut tunisassiornerup annertusinissaanut perarfissiisumik sinaakkutit

Aalisarneq pillugu politikkimmi piffissamut sivisuumut anguniakkat allanngoranngitsunik pilerinartunik sinaakkutaasunik atugassaqartitsilluni atuutilersinneqartut angallatit ilaasa taakku nutarterneri sine-rissap qanittuani raajarniarnerup ineriartortinnejarnissaanut pitsaunerpaamik qulakkeerinnittuupput. Siusinnerusukkut allaaserineqartutut sinerissap qanittuani raajarniarnermi angallatit ilarujussuisa nutaternissaannik pisariaqartitsisoqarpoq. Taamatut nutarterinermi aningaasaliinerit annertuut pisaria-qarput. Sinaakkutaasumik atugassaritinnejartut pitsaasut pisortanit tapiisoqarani taamatut nutarterinerup aningaasalersorneqarsinnaanera piumasaqaataavoq, aamma tak. tamanna pillugu sulinissamut tunngavissiami piumasaqaat.

Ataatsimiititaliarsuaq isumaqarput siunnersuutimik akuersinermi:

- aalisarneq pillugu inatsimmi atugassaritinnejartut aalisarnermik inuussutissarsiuteqartut ilaat⁷ malillugit annertuumik iluanaaruteqarnissamik politikkikkut piumasaqarnermik kinguneqartitsisut sinerissap qanittuani ullumikkut aningaasaliinissanut piaqaraluartunut tunngatillugu akimmisaartitsiviusutut isikkoqarsinnaapput, aamma
- isumaliutissiisummi innersuussutit aalajangersimasut ataatsimut isalugit inuussutissarsiummut inuiaqatiginnullu iluaqutaasumik maannakkut sinerissap qanittuani raajarniarnermi ilu-naarutit (pisuussutinit iluanaarutit) annertusinissaanut tapersiisinjaasut, ilaatigut tak. aningaasaqarnermik aqtsineq pillugu tunngaviit pillugit immikkoortumi inassuteqaatit isuma-liutissiisummillu aallaqqaasiineq.

⁷ "Kalaallit Nunaanni aalisarnermi pisuussutinit iluanaarutit aamma pisuussutinit iluanaarutinut akitsuutissatut nutaatut siun-nersuummik nassuaat"-mi aalisarnermut sinaakkutaasumik atugassaritinnejartut pillugit politikkikkut nalornissuteqarneq in-nersuussutigalugu 25%-imik pissarsinissamik piumasaqaat oqaatigineqarpoq.

Ataatsimiititaliarsuaq innersuussuteqarpoq sinaakkutaasumik atugassaqartinneqartut sinerissap qanittuani raajarniarnermik nutarterineq siuarsassagaat.

Pineqartoq 3. Angallatit mikisut aalisarnerinik immikkut mianerinninneq

Kalaallit Nunaata kitaani taamaalillunilu avataasioluni sinerissallu qanittuani raajarniarnerit ataatsimut aqutsiviunissaannik siunnersummut atatillugu najukkani aalisakkerivinnut tulaassisarnerup immikkut mianerineqarnissaanik pisariaqartitsisoqarnersoq taamaalillunilu aamma angallatit mikisut assersuutigalugu "angallatinut karsit" atorlugit, tassa sumiiffiit taamaallaat angallatit angissuseq aalajangersimasoq ataallugu aalisarfigisinnaasaannik pisariaqartitsisoqarnersoq pisariaqartumik isumaliuteqartoqartiaqarpoq.

Tamanna pissutsit arlallit aallaavigalugit pissusissamisoortumik killilersuinerussaaq. Angallatit mikinerusut umiarsualiviit nunami tunisassiorfillit qaninnerullugit aalisarnerusassapput, sumiiffinni ullumikkut avataaniittutut taaneqartartuni aalisarsinnaaanermut perarfissaat killeqassapput aalisarnerallu (kilisal-luni akunnermut ataatsimut pisaat) "nalinginnaasumik" aalisarfigisaanni kilisaatit angisuut aamma aalisaarpata ajornerulissaq. Tamanna ikilisitsinerup sunniutaanik pissuteqarpoq, tassa angallat anginerusoq sumiiffimmi aalisareerpat raajaqassuseq annikkillissaqaq, tamassumalu angallatip allap (mikinerusup) akunnermut kilisannermi pisaasa ikilinerannik kinguneqassaaq.

Taamaammat angallatit mikisut aalisarnissamut perarfissaat immikkut mianeriniarlugit sumiiffinnik "angallatinut karsinik" naleqquttunik toqqaanissaq pissusissamisuussaaq.

Ataatsimiititaliarsuaq innersuussuteqarpoq angallatit mikinerusut mianerineqarnissaannut perarfisisisoqassasoq. Tamassuma aqutsinermut pilersaarutikkut aamma sumiiffinnik taamaallaat angallatit aalajangersimasumik pisinnaasaqarnerminnik ilisarnaateqartut, assersuutigalugu angissutsimikkut, aalisarfigisinnaasaannik nalunaarutikkut aalajangiinikkut pinissaa innersuussutigineqarpoq.

Pineqartoq 4. Ikaarsaariarnermi aaqqissuussinerit

Soorlu isumaliutissiisummi arlalitsigut allaaserineqartoq aalisarnermik inuuussutissarsiuteqartunut piffissamut sivisumut aalajangiinerisa taamaalillunilu aamma pisuussutinit iluanaarutit qulakkeernissaannut, piffissap ingerlanerani sinaakkutaasumik piumasaqaatit nutaat atuutilersinnejarfianni aalisari-utaatileqatigiiffinnut allanngoranngitsunik paasuminartunillu atugassaqartitsinissaq pingaaruteqarpoq.

Taamaammat piumasaqaatit nutaat, tassunga ilanngullugit piffissap ingerlanerani allannguutit, ersarisumik allaaserineqartariaqarput. Aamma taamaaliornissamut tunngaviit allaaserineqanngippata ilisima-neqanngippatalu, piumasaqaatit taaneqartut allanngortinneqannginnissaat qulakkeerluarneqartariaqarpoq. Taakku assersuutigalugu tassaasinnaapput pisassiissutit qummut killissaasa allanngortinnerat, pisuussutinit iluanaarutit akitsuutaasa piumasaqaatillu allat atuisinnaatitaanermut atasut allannguutaat pillugit apeqqutit.

Ataatsimiititaliarsuaq raajarniarnermut immikkut tunngatillugu innersuussuteqarpoq, sinerissap qanittuani avataasiolunilu aalisarnernik naligiisitsisumik peqatigitillugulu pisassiissutit amerlanerpaaaffissaannik nutaanik atuutilersitsinermik kinguneqartumik aqtsisoqassasoq. Pisassiissutit amerlanerpaaaffissaannik nutaatut siunnersutigineqartoq umiarsuaateqarfiit pingasut pisassiissutinit pigisanik tunisinissaannik kinguneqassaaq.

Ataatsimiititaliarsuaq tamanna mianeralugu isumaqarpoq, malittarisassani nutaani ikaarsaariarnermut aaqqissuussineq naleqquttoq umiarsuaateqarfiit atugassaritinneqartunut nutaanut naleqqusarnissaannut naleqquttumik piffissaqartitsisoq ilanngunneqassasoq. Periutsimut ataatsimiititaliarsuup isumaliutai inassuteqaataalu immikkoortumi "IOK atorlugu maannakkut aqutsinermut tunngatillugu aqutsinermut nutaamut ikaarsaariarnermi isumaliutit" sukumiinerusumik nassuiarneqarput.

Periuseq siunnersutigineqartoq pisassiissutinit pigisat tuninissaannut aamma umiarsuaateqarfiit allat aaqqissuussaanermut naleqqussarnissaannut aamma pisassiissutinit pigisanik pinissamut perarfissa-riisaarnissaannut sivisungaatsiartumik piffissaqartitsivoq. Aaqqissuussaanermut naleqqussaaneq

taanna aalisarsinnaassutsimik ajortumik atuinissaq pinngitsoortinniarlugu ingerlaavartumik pissaaq, tamannalu ikaarsaariarnermut aalajangersakkani sillimaffigineqartariaqarpoq, tassunga ilangullugit aalajangersakkanik aaqqissuussinermi ukiumut pisassiissutinik utaqqiisaasumik killilimmillu pisinismamut tunisinissamullu periarfissat.

Immikkoortunut 1-imut 4-mullu tunngatillugit ataatsimut oqaatigineqassaaq inassuteqaatit imminnut qanimat atammata, ataatsimiititaliarsuullu sinerissap qanittuani raajarniutinik niuernermi atugassaritinneqartut atorlugit nutarterinissamik periarfissiisoqarnissaa raajarniarnermilu piffissami sivisuumi pisuussutinit iluanaarutit qulakkeerneqarnissaat siunertaralugit innersuussutigaa aalisarneq pillugu inatsimmi nutaami ataatsimiititaliarsuup tamanut tunngasunik ataatsimut innersuussutai aamma inersuussutaanik raajarniarnermut immikkut tunngasunik tunngaveqassasoq.

Atuisinnaatitaanermik siunissami allaffissornikkut aqutsineq/aqutsineq

Ataatsimiititaliarsuup sulinissamut tunngavissiami uku pinngitsoorani isumaliutigissallugit suliassarai:

- Atuisinnaatitaaneq assersuutigalugu IOK atorlugu aalisarnermi pisassiissutinit pigisat atorlugit assersuutigalugu ukiut qulit ingerlaneranni qanoq piviusunngortinnejavissinnaanersoq.
- atuisinnaatitaanerup siammerunerunissaa qanoq qulakkeerneqarsinnaanersoq peqatigitillugulu pisuussutit sunniuteqartumik atorneqarlutik, taamaalilluni pisortat aalisarnermit isertitaat annikillisineqassanatik, aamma
- atuisinnaatitaanerit atorneqanngitsoorsinnaasut utertinneqarnissaannik siunnersuuteqarfiusut qanoq agguateqqinnejqartarsinnaanersut.

Tamanna atuisinnaatitaanerit utertinneqartut agguateqqinnejqartarnissaannut qulakkeerinntumik periuseqartoqarnissaanik kinguneqarpoq.

Aningasaqarnikkut piujuartitsinermik tunngavik, inuit atugaasigut piujuartitsinermik tunngavik aamma politikkikkut akuliutinnginnissamik tunngavik Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup pingartippai.

Tamassuma kinguneraa:

- aalisarsinnaanermut akuersissutinik atuisinnaatitaaneq tassunga atasoq ilangullugu tunniussarnermik malittarisassatigut aalisarluarsinnaaneq qulakkeerneqassasoq aamma aalisarsinnaanermut akuersissutinik tunniussisarnermut piumasaqaatit allat eqqortinneqartarnissaat qulakkeerneqassasoq, aamma
- atuisinnaatitaanernik attartoqqittarnermut imaluunniit nutaamik attartornermut malittarisassat ersarissuussasut aqunneqarsinnaassasullu.

Piffissap taamaatitsiviusussap siumut nalunaarutigineqarnerata piffissallu ikaarsaariarfiusup naaneranut atatillugu atuisinnaatitaanermik siunissami tunniussisarnermik aqutsisoqarnissaata isummerfigineqarnissaa pisariaqartinneqarpoq.

Ataatsimiititaliarsuup periuseq ataasinnaaq aalajangiunnagu periutsit assigiinngitsut oqallisigai. Atuisinnaatitaanermik assigiinngitsutigut assigiinngitsunillu siunertaqarluni tunniussisoqartarsinnaassaaq. Ajornannginnerpaaq tassaassaaq ukiumik ataatsimik ingerlaavartumik sivitsuisarneq, taamaalilluni piffissaq, assersuutigalugu ukiut qulit allanngortinnejqarnani. Assersuutigalugu ukiunik qulinik siumut nalunauteqarluni taamatut periuseqarneq atuisinnaatitaanermut atugassaritinneqartut allanngortillugit pisinnaassaaq, taamaalilluni sivitsuisinnaanissamik naaggaarsinnaanissaq periarfissaassalluni.

Peeriafissaq alla tassaavoq siumut atorunnaarsitsineq akitsorterusseriaatsimillu atuutilersitsineq, tassani akitsorterussinissaq siumut piffissaqartitsilluni ersarissunillu malittarisassaqarluni aalajangerneqarsinnaalluni. Periarfissanik taakkuninnga marlunnik ataatsimoortitsineq tassaavoq attartornermut ersarissunik ilisimaneqartunillu atugassaqartitsilluni soqutiginnitullu neqerooruteqarsinnaatillugit aqutseriaaseqarneq.

Ataatsimiititaliarsuup isumaqtigiiissutigaa ersarissuutitsineq siumullu naatsorsuuteqarsinnaaneq, allannguinerillu imatut siusinaartigisumik atugassaritinneqartunut nutaanut naleqqussarnissamik periarfissaqartitsilluni nalunaarutigineqartarnissaat pingaruteqartut, periutsimi tunnusseqqittarneq

akitsorterussineq attartornerluunniit tunngavigneqarnersut apeqqutaatinnagu.

Ataatsimiititaliarsuaq raajanik pisassiissutit amerlanerpaaffissaat pillugit malittarisassanik sukaterinermik atuutilersitsinermik innersuussuteqarpoq, tak. IOK atorlugu aqutsinermut atuuttumut tunngatillugu aqutsinermut nutaamut ikaarsaariarnermi isumaliutit pillugit immikkoortoq:

- **pisassiissutinit pigisat tunngaviit uku naapertorlugit tunniunneqartassasut:**
 - **pisassiissutinit maannakkut pigisat ukiut qulit siumut tunniunneqassasut,**
 - **pisassiissutinit pigisat ukiut tamaasa tunniunneqartassasut, ukiuni qulini siumut (ingerlaavatumik)**
 - **malittarisassatut maannakkut atuuttutut pisassiissutit amerlanerpaaffissaannik ataanneqalersitsisinnaasumik pisassiissutinik pigisanik tunisisoqarsinnaassasoq,**
 - **ukiunik qulinik siumut nalunaaruteqarluni piffissap atorunnaarsitsiviusup naanerata kingorna ukiut tulliuttut tallimat qaangiutinngeranni aaqqissuussaaneq nutaaq atuutilersinneqareersimassasoq.** Tamanna pinngippat pisassiissutit sinneruttut pisortat pissavaat, taakku tamassuma kingorna soqutiginnittunut tunnissinnaavai tunillugilluunniit, killili-gaanngitsumik neqeroortitsineq aallaavigalugu pisassiissutinik sinneruttunik tunniussinermut tunngaviit ersarissut atuutilersinneqassasut, tak. politikkikkut akuliutinnginnissaqtassungalu ilanggullugu aalisarsinnaanermut akuersissutinik aqutsiveqarfimmik inatsisitigut aalajangikanik pilersitsineq pillugit immikkoortumi tamanna pillugu innersuussutit.

Ataatsimiititaliarsuaq aamma innersuussuteqarpoq, aqutsineq aalisarneq pillugu inatsimmit sinaakutnik ersarissunik aalajangersarneqartunik tunngaveqassasoq, atuisinnaatitaaneq pillugu pisortat nittartagaqassasut aamma aalisarsinnaanermut akuersissutinik atuisinnaatitaanernillu sinneruttunik agguasarnermut arlalinnik ersarissumik nassuaasersortunik periuseqartoqassasoq.

6.2.11 Innersuussutit kingunissai pillugit ataatsimiititaliarsuup isumaliutai

Raajarniarneq pillugu inassuteqaammi kingunissaat nalornissuteqarfingineqangaatsiarnerat ataatsimiititaliarsuup eqqumaffigaa. Raajarniarnermik aaqqissuuseqquittoqassappat atuisinnaatitaanerup siamarnerunissaanik, sinerissap qanittuan raajarniarnerup niuernermi atugassaritinneqartut atorlugit ineriartortinnejarnissaanik aamma raajarniarnermi pisuussutinit iluanaarutit ingerlatiinnarnissaannik siunnersuuteqarnikkut tamanna pinngitsoorneqarsinnaangilqaq.

Apeqqutit ilaanni ataatsimiititaliarsuarmit isumaliutigineqarnissaatut naleqquttuni uku qitiuniakuupput:

- Pisassiissutinik niuernermit killilersugaangngitsumik aamma sumulluunniit atassuteqanngitsumik niuerfeqalersinnaaneq ataatsimut isigalugu pingaaruteqarpoq aamma taamaattumi aalisalersut nutaat siunissami aningaasalorsorneqarsinnaanissaat qulakeerniarlugu. Ataatsimiititaliarsuup innersuussutaa aningaasaliisarnernut sinaakkutaasumik atugassaritinneqartunut allanut atatillugu ingerlanneqarluarsinnaasut, tassunga ilanggullugu assersuutigalugu akileraartarneq pillugu inatsimmi. Pitsanngortinnissaannut suliniutinik ilaneqartariaqarsinnaanersut isumaliutigineqarnikuvoq. Taamatut nalilersuinermi periarfissat sunillu atugassaqartitsilluni ingerlatsilersut nutaat inuussutissarsiummi ingerlatsilersinnaanerat pivusorsiortuunersoq ilanggunneqartariaqarpoq.
- Niuerfik ingerlatsiviulluanngippat, tassa ingerlatsisut assersuutigalugu raajarniarnermi peqataavissut ikippata, pisassiissuteqarsinnaatitaanermut piumasaqatinnullu allanut peqataanissamut pisariaqartunut ersarissunik paassiumartunillu piumasaqaateqarnissaq pingaaruteqarpoq.
- Pisassiissutinit pigisanik pisassiissutinillu qanoq pissarsiaqartarnissamut tunisarnissamullu periuseqartoqassaaq, tak. Pisassiissutinit pigisanik ukiumullu pisassiissutinik pisarnermut tunisarsnermullu nittartagaq tamanut ammasoq pillugu ataatsimiititaliarsuup siunnersuuttaa.
- Kalaallit Nunaanni akitsorterusseriaatsinik aalajangersimasunik atuineq taamaattoqassappat akitsorterusseriaatsinik assigiinngitsunik misissuinermerik tunngaveqartariaqarpoq, tassani ilusiliinermi killiliinerit aalajangersimasut ilaassallutik. Nunani allani misilitakkat ilanggunnissaat naleqqutissaaq, tassunga ilanggullugu aalisarnerup avataani kaattaasseriaatsinik atuinerit ilanggullugit.

- Atugassaritinneqartut nutaat nutaaliornermik qanoq annertutigisumik siuarsaaqaataasinnaanerannik ataatsimullu isigalugu atugassaritinneqartut nutaat tunisassiorsinnaanerulermermi atuutillisanersut umiarsuaateqarfiillu nutaat pilersinneqassanersut pioreersunullu unammillissanersut aamma nalilersorneqavittariaqarput. Tamanna pisassiissutit amerlanerpaaffissaat il.il. pillugit sukannersunik pituttuisunillu piumasaqaateqarnermi annaasaqaataasinnaasunut sanilliunneqassapput. Tassunga atatillugu aalisarnermi namminermi kingunissai kisiisa ilangunneqassangillat aammali suliareqqiisarneq, tuniniaaneq, aqtsineq allaffissornikkullu aqtsineq ilangunneqassalutik. Tamanna ingerlatsisut annertuumik ingerlatsinermi iluaquteqarajuttarnerat tunngavigalugu isigneqassaaq.

6.2.12 Maannakkut pisassiissuteqarsinnaatitaaneq allanngortillugu inatsisisstatut siunnersuutismik inatsisilerinermi sukumiinerusumik nalilersuineq

Ataatsimiititaliarsuaq naliliivoq ingerlatsisut siunnersuutitsinni pisinnaatitaaffinnik arsaarneqartut pinngitsaaliisummik taarsiissutitalimmik pigisanik piginnikkunnaarsitsinermi taarseeqqusillutik su-liassangortitsisinnaanerannik apeqqummi taamaatitsinissamut piffissaq siumut nalunaaruteqarfiusoq piffissallu ikaarsaariarfiusup sivisussusissaa aamma malittarisassat tamassuma kingorna atuutilersus- sat apeqquaasorujussuussasut. Ataatsimiititaliarsuup innersuussutai piffissamut siumut nalunaarfiussamut atatillugu isigneqassapput.

Taamaalilluni isumaliutissiisummut ilanngussami taarsiissussaatitaanermik killilersuineq pillugu allak- kiaq ataatsimiititaliarsuup allatseqarfianit ataatsimiititaliarsuarmut suliarineqartoq, ilaatigut aalisar- neq pillugu allannguutissanut siusinnerusukkut siunnersummi paassisissuteqarsinnaatitaanerup ator- unnaarsinneqarnissaa pillugu isumaliutinut atatillugu Gorrißen Federspielimit Sulisitsisunut nassuaat ilanngunneqarput.

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuaq isumaqarpoq inatsisitigut killilersuineq Kalaallit Nunaata an- ngaasaqarneranut suliffissaqartitsinermullu atatillugu tunngaviusumik pingaaruteqartoq pineqartoq, taamaalilluni aalisarneq pillugu inatsisissattut siunnersummi taamanikkussamat Naalakkersuisuusus- sanit Inatsisartunit akuerineqartussanngorlugu saqqummiunneqartussamik inatsisilerinermi sukumiine- rusumik nalilersuinissamik pisariaqartitsisoqassaaq.

Inerniliineq:

Innersuussutigineqarpoq inatsisartut siunnersummi aalajangersaanerusinnaasut maannakkut pisasiissuteqarsinnaatitaanermik allannguisut Inatsisartunut inaarutaasumik saqqummiunneqannginneh- ranni pinngitsaaliisummik taarsiissutitalimmik pigisanik piginnikkunnaarsitsineraauneq pillugu apeqquaasinnaasunut/ikaarsaariarnermi malittarisassaasinnaasunut tunngatillugu inatsisilerinermi sukumiinerusumik nalilersorneqassasut. Nalilersuineq taanna raajarniarnermut tunngatillugu allan- guutissatut siunnersuutinut tunngatillugu immikkut pingaaruteqarpoq.

6.2.13 Periusaasinnaasunik inassuteqaatinillu nalilersuineq

Periutsit assigiinngitsut akornannik nalilersuineq uuttuutinut tunngatillugu aaqqissuussamik nalilersu- nermik nalunaarsuineq naatsoq atorlugu matrixi ilanngunneqarpoq. Taanna immikkoortoq 8.3-2-mi taku- neqarsinnaavoq.

Inerniliineq

Kalaallit Nunaanni aalisarnermi ajornartorsiutinik periarfissanillu assigiinngitsorpassuarnik, tassunga ilanngullugu minnerunngitsumik raajarniarnermi maannakkut iluanaaruteqarfiusorujussuarmik misis- suinerit kingorna ataatsimiititaliarsuaq pingaarnertut imatut naliliivoq.

- Aningaasaqarneq eqqarsaatigalugu paasinarsivoq raajarniarneq ataatsimut isigalugu, nammi- nersortut inuiaqatigiillu aningaasaqarneranni annertunerpaangajattumik pissarsiaqarfiulluni ingerlanneqartoq.
- Kisiannili raajarniarnermi angallatit immikkoortuanni raajanik tunisassiorfinnut pilersuiffiusu- mi aaqqissuussaanermik naleqqussaanissamik pisariaqartitsisoqartorujussuovoq.

- Taamaammat ataatsimiititaliarsuaq isumaqarpoq, angallatit immikkoortuanni tassani siumut isigineqarsinnaanngitsunik kinguneqarsinnaasunik allanngutissanik peqqussuteqartoqarnisa saa mianersunneqartariaqartoq.
- Pisuussutit inuiaqatigiinnit pigineqarnerannik aamma inuit ingerlatseqatigiiffiilluunniit piuju-artumik immikkullu atuisinnaatitaanermik pigisaqarsinnaannginnerannik taamaallaalli piffissami killilimmi taakkuninga attartornerannik erseqqissaanissaq politikkikkut kissaatigineqartoq ataatsimiititaliarsuup isumaqatigaa.
- Avataasioluni raajarniarneq IOK-p atuutilersinneqarneranit ingerlatseqatigiiffiinnit ikitsunit ingerlanneqarnera (namminersortut pigisaat inunnit ikitsunit pigineqartillugit) ilaatigut pissut-sip tamassuma malittarisassiuiteqqinnejarnissaanik ilaatigullu piginnittuunerup siammarnissaanut pitsaanerusunik sinaakkusiornissamik politikkikkut kissaateqarneq ataatsimiititaliarsuup aamma eqqumaffigaa.
- Ataatsimiititaliarsuaq isumaqarpoq pisuussutit aatsaat aalisarneqarpata inuiaqatigiit sinneri-nut naleqassasut, tamannalu pisariaqartumik aningaasaliinissamik aningaasalersuinissamillu pisinnaatisisunik sinaakkutaasumik atugassaqartitsilluni annertunerpaamik ingerlanneqassasoq.
- Taamatut aaqqissuussaanermik naleqqussaaneq nunami suliffissuarnut raajanik tulaassat pif-fissami sivikitsumi ikilinerannik kinguneqannginnissaa pingaaruteqarpoq, tassa nunami raajanik tunisassiorneq kommuninut najukkanilu innuttaasunut kalluarneqartunut pingaaruteqar-torujussummat. Kisianili aalisarneq pillugu inatsimmi sinaakkutit imatut aaqqissuunneqarta-riaqarput, raajarniarnermi tulaassisussaataanerup annertussusia inuiaqatigiinni immikkoortu-ni allani suliffssaqartitsinermi pissutsit annertuumik allangornerannut naleqqussarneqarsin-naalluni.
- **Ataatsimiititaliarsuaq tassunga atatillugu isumaqarpoq atugassaritinneqartut taakku ilaatigut raajarniarnermi IOK-p atorneqaannarneratigut pitsaanerpaamik qulakkeerneqarsinnaasut.**

Aalisakkanik pisuussutit inuiaqatigiinnit pigineqarnerannik tunngavik aallaavigalugu ataatsimiititaliarsuaq arlalinnik innersuussuteqarpoq taakkua ilaatigut tamanut tunngasuullutik ilaatigullu raajarniarner-mut immikkut tunngasuullutik.

Innersuussutini taakkunani tamani akunnattoorfii sulinissamut tunngavissiami mianerisassatut allas-simasut kingunerisaat sillimaffigineqarput, tassa taakku allanut tamanut oqimaaqatigiissinneqarmata. Ataatsimiititaliarsuup inassuteqaatai sinaakkutinik ukuninnga imaqarput:

- inuussutissarsiummi tamarmi naligiimmik periarfissiissapput;
- pisuussutit ernaasa annertusinissaannik periarfissiissapput;
- aalisarnermi pisinnaatitaaffinnik agguasseqqinermik kinguneqassapput;
- atuisinnaatitaanerup siammernerunissaanik qulakkeerinnissapput;
- tunisassiorfinnut tulaassat maannakkutut annertutiginissaannik qulakkeerinnissapput;
- sinerissap qanittuani aaqqissuussanerup naleqqussarneqassanik periarfissiissapput;
- kinguariit nikinnerannut aaqqissuussanermillu naleqqussaanaermut aningaasalersuinissamut periarfissiissapput;
- aalisarsinnaatitaanermet pisinnaatitaaffii aalajangerneqartut atorneqarnissaannik; qulakkee-rinnittuussapput peqatigitillugulu atuinermet tassunga tunngatillugu ilaatigut; tamatigoortitsis-sallutik;
- sumiiffinni toqqakkani angallatit angisuut aalisalersinneqannginnissaannik pisariaqartitsiviusu-ni sinerissap qanittuani angallatit mikinerusut aalisarsinnaanissaat immikkut mianerineqassaaq;
- sinaakkutaasut allanguuutissaattut innersuussutigineqartunut piffissami naleqquttumi naleq-qussarnissamut inuussutissortunut periarfissiissapput.

Isumaliutissiisummi ataatsimiititaliarsuup innersuussutaani pissutsit arlallit assigiinngitsut oqaatigi-neqarsinnaapput.

- Ataatsimiititaliarsuup innersuussutaani pissutsit assigiinngitsut taakku raajarniarnermut tunisassiornermullu politikkikku aallaaviusumik pingaarnertut anguniagaasinnaasuni aallaaviusin-naapput.
- Politikkikku tamassuminnga naggataatigut toqqaasoqartussaassaaq Aalisarnerlu pillugu Ataatsimiititaliarsuup suliassaa sulinissamut tunngavissami nassuaaserneqarpoq - piffissai aalajangersimasumi politikkikku suna atuutissanersup eqqoriarneqannginnissaa.
- Taamaammat raajanik aningaasaqarnikkut aqutsinermut periutsimik inaarutaasumik toqqaanisaq pillugu apeqqut politikkikku pingaarnersiuinerussaaq. Taamaammat raajarniarnermik aqut-sinermut apeqqutit tamanik matussusiisunik raajarniarnermut ataatsimik aalajangersimasumik inassuteqaateqannginnissaq ataatsimiititaliarsuup qinerpaa.
- Taarsiullugu raajarniarnermik aqutsinermi tunngaviit inassuteqaatillu tamanut tunngassut mia-nerisassanik politikkikku oqimaaqatigiissaarinerusinnaasut assigiinngitsut kingunissaannut naleqqussarlugit inassuteqaatinik ilaneqartut suliarineqarput.
 - o Inuaqatigiit raajanik pisuussutaannik imatut atuisoqarnissaa politikkikku pingaartin-neqartorujussuuppat, pisuussutinit iluanaarutit taakkuninngalu akileraarusiinerup an-nerthusinissa pingaarnertut anguniagaappat isumaliutissiissut aallaavigalugu taamatut toqqaanissamik periarfissaqarpoq, pingaartumik taamaaliornikkut pisassiissutit amerla-nerpaaffissaat pillugu malittarisassat sukaterneqassanngitsut.
 - o Inuaqatigiit raajanik pisuussutaannik imatut atuisoqarnissaa politikkikku pingaartinne-qartorujussuuppat, piginnittuunerup siammernerunerata sunniutaasa annertusinissaat pingaarnertut anguniagaalluni, nalilerneqarpoq pingaarnertut periuseq ataatsimiitita-liarsuarmit allaaserineqartoq innersuussutissaqqinnerpaajusoq, takuuq oqaasertaliiffik ataaniittoo.
- Naggiisiullugu oqaatigineqassaaq, pisuussutinit iluanaarutit annertusarnerannut tunngatillugu annertunerusumik siammaanissamik kisaateqarnermi periuseq pingaerneq missingerneqartoq aalisarnerup tamarmiusup imminut akerlisinnaassusiata ilaatigut apparnissannik pisuussutinillu iluanaarutit ikileriarnerannik kinguneqariaannaanerusoq.

Oqaasertaliiffimmii ataaniittumi annertunerusumik siammaanissaq kissaatigineqarpat raajarniarnermik siunissami aqutsinissamut sinaakkutissatut pilerinarnerusut ilangunneqarput.

Oqaasertaliffik 2. Ataatsimiitaliarsuup siamaanerunissamut tunngatillugu raajarniarnermik aqut-sinermut sinaakkutissatut siunnersuutai

Siammaanerunermi raajarniarnermik aqutsinermut siunissami sinaakkutissatut siunnersuutit

Atugassaritinneqartut assigiaartut tulaassisussaataanerullu ataatsimut isigalugu ingerlatiinnaarnissaq

- Kalaallit Nunaanni raajarniarnermut piumasaqaatit umiarsuaateqarfinnut tamanut tunngaviusumik assigiipput
- Umiarsuaateqarfinnit ataasiakkaanit tulaanneqartussaatitaasut annertussusiat umiarsuaateqarfinnut ataa-siakkaanut atuuttutut aalangerneqassaput
- Pisassiissutinit pigisat umiarsuaateqarfinnut tunniunneqartut marloqusaapput; pisassiissutinit pigisat tuni-sassiarineqarsinnaasut aappalu pigisat tulaanneqartussaatitaasut.

Piffissamut killilimmuit atuisinnaatitaaneq niuerutigineqarsinnaasoq

- Umiarsuaateqarfiit pisassiissutinit inuiaqtigiiinnut ukiut qulit qaangiunneranni nuunneqassasut tamassumalu kingorna sukumiinerusumik nassuaaserneqartunik atugassaqtitsilluni umiarsuaateqarfinnut atorneqarsin-naalersinneqassasut.

Pisassiissutit amerlanerpaaffii piginnittuunerullu qaffasinnerpaaffissaa

- Pisassiissutit amerlanerpaaffii umiarsuaateqarfinnut inunnulu ataasiakkaanut qanigisaannullu 20%-inut aala-jangerneqassaput.
- Pisassiissutinit pigisanik naatsorsuinermi toqqaannanngitsumik piginnittuuneq ilaatinneqassaaq, taamaalilluni piginnittuuneq umiarsuaateqarfiup ingerlatseqatigiiiffimmi pisassiissutinik pigisaqartumi pigisaatut ingerlat-seqatigiiiffiup pisassiissutinit pigisaanik gangerluginat naatsorneqassallutik. Assersuutigalugu umiarsuaateqarfik R umiarsuaateqarfimmi TAC-p 10%-inik pisassiissutinit pigisaqartumi 50%-imik piginneqataassuteqarp, R ingerlatseqatigiiiffimmi piginneqataassuteqarnermigut 5 %-imik pisassiissutinit pigisaqarpq
- Royal Greenland A/S umiarsuaateqarfinnut allanut inatsisitigut naleqqunneqassaaq.

Kalaallit namminneq aningaasaatnik piginneqataassuteqalernissaat ajornannginnerusoq

- Soraarnerussutisiassanik ileqqaartarfinnut, aningaasaliisarnermi peqatigiiffinnut inuillu ataasiakkaat kattufiinut allanut atugassaritinneqartunik tamatigoortungortitsineq.
 - o Aningaasaliisarnermi peqatigiiffinnut atuuppoq ilaasortat ataasiakkaat Kalaallit Nunaanni najugaqarnissaat (aalajangersimasumik atassuteqarnq, inunnik nalunaarsuiffiat naapertorlugu najugaqarneq tamakkiisumillu akileraartussaatitaaneq), kisiannili nunamut allamut nuukkunik aningaasaliissutimik nuunnissaannut naleq-quttumik piffisaqartinneqassallutik.
 - o Soraarnerussutisiassanik ileqqaartarfimmi ilaasortat nunami allami najugaqarsinnaapput (soraarnerussutisiassanik ileqqaartarfik Kalaallit Nunaanni angerlarsimaffeqassaaq).

Ukiumit ukiumut nuussisinnaanermut sinaakkutit atuinissamillu piumasaqaat

- Ataatsimiitaliarsuaq innersuussuteqarpoq ukiumut pisassiissutit annerpaamik 15%-ii ukiumit ukiumut nuun-neqarsinnaassasut.
- Ataatsimiitaliarsuaq innersuussuteqarpoq aalisarsinnaanermut akuersisutilt ukiumut pisassiissutit 85 pro-centiannik atuisussaatitaassasut. Aalisarsinnaanermut akuersisutilt 15 procentit sinneruttut ukiut akornanni nuussinnaassavaat imaluunniit ukiumut pisassiissutit 5 procentii tikilluginat nuunneqarsinnaasunit ilangaa-tineqartussat tunisinnaallugit, ukiut pisassiissutinik annertunerusunik tunisinissaq ukiumut pisassiissutit pi-sarineqarsinnaannginnerannik aalisarsinnaanermut akuersisutilp immikkut pissuteqartut tunngavilersorsin-naappu pisinnaassaaq. Tamanna assersuutigalugu tassaasinnaavoq angallatip ajortoornerata inuttulluunniit pissutsit kinguneri imaluunniit aningaasaliinerup kingunera, tassani assersuutigalugu ukiuni arlalinni pisassiissutinik tunngaveqaleriartornissaq.

6.3 Raajaanngitsunik aalisagaqatigiillu ikerinnarsioruntuunngitsunik aalisagaqatigiin-nik allanik avataasiorluni aalisarneq

Kalaallit angallataat atorlugit avataasiorluni ataatsikkut qaleralinniartoqartarpoq, saarullinniartoqartarpoq suluppaagarniartoqartarlunilu taamaammallu raajarniarnermit aalisagaqatigiinnik ataatsinit aalisarnermit allaanerulluni. Aalisagaqatigiinnik taakkuninnga avataasiorluni aalisarneq kilisaatit tunisassiorfillit atorlugit assigiiungitsunik aalisarnertut ingerlanneqarnerusarpoq. Angallatit avataasiortut aalisagaqatigiinnik taakkuninnga aalisartut ilaat aamma kullerik, sejnik qeeraasanillu aalisagaqatigiinnillu ikerinniaasiortunik allanik soorlu avaleraasartuunik ammassassuarnillu aalisartarput. Avataasiorluni qaleralinniarneq, saarullinniarneq, suluppaagarniarneq, kullererniarneq, sejerniarneq qeeraasarniarnerlu tamassuma kingorna aalisakkanik aalisakkat naliginnaasunik taaneqassaaq.

Aalisarnerup ilaata taassuma ineriartortinneqarnera pillugu itisiliilluni paassisutissat pillugit Aalisarneq pillugu Ataatsimiitaliarsuup tunuliaqutaasumik oqaaseqaataa "Avataasiorluni aalisakkanik ikerinnarsiotunik aaliusarnerup killiffia ajornartorsiutillu" innersuussutigineqarpoq.

6.3.1 Aalisakkanik aalisakkat naliginnaasunik avataasiorluni aalisarnermi pissutsit unammillernartuilu

Aalisakkanik aalisakkat naliginnaasunik avataasiorluni aalisarnermi aalisarsinnaanermut akuersissutetarnissaq piumasaqaataavoq kiisalu Kalaallit Nunaata kitaani, tunumi aamma Norgep, Ruslandip Savalimmiillu imartaanni nunat marlk akornanni isumaqatigiissutit tunngavigalugit avataani aalisagaqatigiinnik ataasiakkaanik aalisarnermut sivisunerpaamik ukiumut ataatsimut piffissamut killilimmut aalisarsinnaanermut akuersissutit tunniunneqartarlutik.

Aalisagaqatigiinnik qaleralinnik, saarullinnik, suluppaakkanik qeeraasanillu avataasiorluni aalisarnernut Kalaallit Nunaata kitaani tunumilu TAC pisassiissutillu ilaatigut Pinngortitaleriffimmit biologit siunnersuataat tunngavigalugit ukiumut ataatsimut aalajangerneqartarput. Aalisarsinnaanermut akuersissutillit niuerutigineqarsinnaanngitsunik ukiullu akornanni nuunneqarsinnaanngitsunik ukiumut pisassinneqartarput. Aalisarsinnaanermut akuersissutillit Kalaallit Nunaata aalisarnikkut oqartussaaffigisaani pisassiissutit saniatigut Barentshavemi Ruslandimut Norgemullu pisassiissutinik paarlaasseqatigiinnej pillugu isumaqatigiissutit kingunerisaannik aamma saarullinnik, kullerik sejinillu pisassinneqartarput.

Kalaallit Nunaata avataani qaleralinnik saarullinnillu pisassiissutinit tulaassisussaatitsisoqarpoq. Tulaassisussaatitaanermi siunertaq tassaavoq nunami suliffissaqartitsinissap qulakkeerneqarnissaa. Kalaallit Nunaata kitaani qaleralinnik pisat 25 procentii nunami suliffissuarnut tulaanneqartussaatitaapput. Tamassuma saniatigut kitaani qaleralinnik immikkut pisassiisoqarnikuovoq, taakkulu ukiuni arlalinni 100 procentimik tulaanneqartussaatitaapput tisaneqartussaatitaallutilu. Avataani saarullinnik pisassiissutit ataatsimut isigalugu tulaanneqartussaatitaangillat. Tulaassisussaatitaasoqassanersoq pisassiissutinillu qanoq annertugissanersut ukiuni ataasiakkaani aalajangerneqartarpoq. Saarullinnik tulaassisussaatitaaneq Kalaallit Nunaata Kujataani nunamut suliffissuarmi suliffissaqartitsinissaq qulakkeerniar-lugu ullumikkut atorneqarpoq.

Kalaallit Nunaata kitaani avataanilu qaleralinnik aamma Kalaalit Nunaata kujataata kangiani kitaanilu aqutsinermut pilersaaruteqarpoq.

Aalisakkat naliginnaasunik avataasiorluni aalisarnermut TAC pisassiissutillu

Kalaallit Nunaata kitaani avataasiorluni qaleralinniarnermut TAC-mi Canadami Kalaallit Nunaannilu biologit piffissami 2012-miit 2021-mut siunnersuataat tamarmiusut malinnejqarput. Canadamut isumaqatigiissut naapertorlugu Kalaallit Nunaata kitaani TAC Kalaallit Nunaannut 50 procentimik Canadamullu 50 procentimik agguanneqarpoq. Kalaallit Nunaata kitaani avataasiorluni aalisarneq 2017-imit MSC-mit allagartaqarpoq.

Tunumi, Islandimi Savalimmiunilu qaleralinnut TAC biologit siunnersuataat naapertorlugin 2015-imit aalajangerneqartarpoq. Agguassiniissaq pillugu Islandimut isumaqatigiissut naapertorlugu qaleralinnik avataani TAC-mit tamarmiusumit Kalaallit Nunaat 37,6 procentimik pisassinneqartarpoq.

Sumiiffimmi tunumi, Islandimi Savalimmiunilu suluppaakkanut TAC biologit siunnersuataat naapertor-

lugu 2015-imit aalajangerneqartarpooq. Islandimut agguassassinissaq isumaqatigiissut naapertorlugu Kalaallit Nunaat suluppaakkanut avataani TAC-mit tamarmiusumit 10 procentimik pisassinneqartarpooq.

Islandimut nunat marluk akornanni isumaqatigiissutiigineqarnikuuvooq qaleralinnik suluppaakkanillu pisassiissutit agguanneqarnerini tungavik peqassutsimik paasissutissat nutaat agguassinerup isu- maqatigiinniutigeqqinnejarnissaanut atorneqarsinnaasut pissarsiarineqarnissaasa tungaanut inger- laqqissasoq.

Kalaallit Nunaata kitaani avataasiorluni misileraalluni saarullinniarnermut pisassiissutit ukiut tamaasa aalajangerneqartarput. Kalaallit Nunaata kitaani saarullinniarneq ataatsikkut malinnaanertut misileral- lunilu aalisarnertut 2015-2018-imut ingerlanneqarpoq. Ukiuni taakkunani siunnersuutigineqartutut aali- saqqusineqanngilaq, taamaammat aalisarneq taanna piujuartitsisumik aqunneqarnikuunngilaq.

Kalaalli Nunaata kujataani, kitaani tunumilu piffissami 2012-imit 2015-imut avataasiorluni saarullinniar- nermut siunnersuinermi aalisartoqannginnissaa inassuteqaataagaluartoq TAC-mik aalajangiisoqartarpooq. 2016-imi 7.577 tonsit siunnersuutaapput, TAC-lu 16.000 tonsinut aalajangerneqarluni (taakkunangna 11.875 tonsit kalaallit aalisariutaannut), assigalugu siunnersuineq 111 procentit missaannik qaanger- lugu. Kalaallit Nunaata kujataata kitaani tunumilu avataasiorluni saarullinniarnermut TAC 2016-imit ukiuni tamani biologit siunnersuutaat qaangerlugu aamma aalajangerneqartarpooq. 2021-mi siunnersuut 6.091 tonsiuvoq TAC-lu 26.091 tonsitut aalajangerneqarluni (taakkunangna 20.291 tonsit kalaallit aalisari- tuaannut), assigalugu siunnersuut 328 procentit missaannik qaangerlugu. Taamaammat avataasiorluni saarullinniarneq piujuartitsisumik aqunneqanngilaq.

Kalaallit Nunaat Barentsip imartaani saarullinnik kullerinik sejinillu Ruslandimut Norgemullu pisassiis- sutinik paarlaasseqatigiittarneq pillugu isumaqatigiissuteqarnikkut pisassinneqartarpooq. Pisassiissutit taakku Barentshavemi aalisagaqatigiinnut taakkununnga TAC-mik aalajangiinerup ilagaat. Kalaallit Nu- naannut saarullinnik Barentshavemi pisassiissutit piffissami 2012-imit 2021-mut ukiumut 8.000 aamma 9.000 tonsit akornanniittarput, kisiannili 2019-imit 2021-p tungaanut ikiliatorlutik. Kullerinut 2012-imi pisassiissutit 2.550 tonsiupput, 2021-mili 1.229 tonsinut apparlutik. Barentshavemi aalisagaqatigiinnik taakkunangna aalisarneq 2020-mi MSC-mit allagartalerneqarnikuuvooq.

6.3.2 Naliginggaasumik aalisakka aalisarnerup aaqqissuussaanera

Ingerlatseqatigiiffit marluk Barentip imartaani saarullinnik, kullerinik sejinillu avataasiorluni aalisar- sinnaanermut akuersissuteqarput. Ingerlatseqatigiiffit tallimat Kalaallit Nunaata kujataata kitaani tunumilu avataasiorluni saarullinniarsinnaanermut akuersissuteqarput, sisamat Kalaallit Nunaata kitaani marlullu tunumi avataasiorluni qaleralinniarsinnaanermut akuersissuteqarput, marlullu avataasiorluni suluppaagarniarsinnaanermut akuersissuteqarlutik. Kalaallit Nunaata kitaani misileraalluni aalisarner- mut atatillugu 2021-mi pisassiissuteqanngilaq aalisarsinnaanermulluunniit akuersissutinik suli tunnus- isoqaranit.

Ingerlatseqatigiiffit avataasiorluni naliginggaasumik aalisakkat, aalisartut, angallatit suut aalisarnermi atorneqartut taakkununngalu 2021-mi pisassiissutit tabeli 17-imi takutinneqarput. Pisassiissutit ukiut tamaasa tamakkiisumik atorneqartarput tamakkingajallugilluunniit atorneqartarlutik.

Aalisariutit avataasiortut raajaanngitsunik aalisartut aamma qaleralinnik, saarullinnik, suluppaakkanik, kullerinik, sejinik saniatigooralugu aalisartut taakkununngalu immami tunisassiorlut 2020-mi tassaap- put kilisaatit tunisassiorfillit 65-87 meterisut angitigisut arfinillit aamma angallat ningittagarsortoq ataaseq 52 meterisut angitigisoq, tak. tabeli 17.

Aalisariutit 2021-mi qaleralinnik, saarullinnik, suluppaakkanik, kullerinik sejinillu katillugit 46.988 tonsi- nik pisassinneqarput, taakkunangna Kalaallit Nunaanni qaleralinnik, saarullinnik suluppaakkanillu 37.068 tonsinik. Missingerneqarpat angallat 65 meterinik angitigisoq anginerlu ukiumut 10.000 tonsit 12.000 tonsillu akornanni pisaqarsinnaasoq, tamassuma assigaa naliginggaasumik aalisakkat 60.000 tonsiniit 72.000 tonsinut pisaqarsinnaasut. Missingerneqarpat angallat 52 meterisut angitigisoq naliginggaasumik aalisakkat ukiumut 6.000 tonsinik pisaqarsinnaasoq, pisarisinnaasat 66.000 tonsit aamma 78.000 tonsit

akornanniissapput. Tamassuma paasinarsitippaa pisassiissutinut tunngaviusunut sanilliullugu aalisarsin-naassuseq annertuallaartoq. Oqaatigineqassaaq angallatit arlallit ikerinnarsiortunik aalisarnermi aamma peqataasut. Angallatit tallimat taamaalillutik avaleraasartuunik 2020-mi 10.000 tonsinik pisaqarput.

Tabeli 17. Naliginjaasumik aalisakkanik avataasiorluni aalisarnermi ingerlatseqatigiiffinnik, angallatinik pisassiissutinillu takussutissiaq, 2021.

Ingerlatse-qatigiiffik	Angallatip aqqa	Ukioq sanane-qarfia	Takissusia, m.	Bruttotons	2021-imni pisassiissutit, tonsit			
					Qalerallit	Saarulliit	Sulup-paakkat	Katillugit
H.1	Ilivileq	2019	81,80	4.741	571	10.146	446	11.163
	Tasermiut	1988	68,36	2.549				
H.2	Polar Princess	2000	87,60	3.787	2.588	1.500		4.088
H.3	Tuugaalik	2001	66,40	2.652	3.628	2.000		5.628
H.4	Sisimiut	2019	82,05	5.041	5.285	3.960		9.245
	Masilik	2001	52,00	1.424				
H.5	Polar Nanoq	2001	65,36	2.525	3.257	2.685	1.002	6.944
Katillugit					15.329	20.291	1.448	37.068

Aallerfik: APN.

Nassuaat: Saarullinnik, kullerinik sejenillu Ruslandimut Norgemullu pisassiissutinik paarlasseqatigiittarneq pillugu nunat marluk isumaqtigiissutaat naapertorlugit Kalaallit Nunaannut Barentsip imartaani pisassiissutigineqartut 2021-mi katillugit 9.920 tonsit H.2 aamma H.3 assigiimmik agguanneqarput.

Ingerlatseqatigiiffinnut avataasiorlutik aalisartunut pisassiissutit agguernerat tabeli 17-imni takutinne-qarput, pisasiissutiniillu pigisatut tabeli 18-imni takutinneqarlutik.

Tabeli 18-imni takuneqarsinnaavoq aalisakkanik naqqasiortunik piffissami 2018-2021-imni pisassiissutit tamarmiusunit H.1 amerlanerpaanik pisassinneqartoq tassaasunik 29,5 procentit. Aalisagaqatigiit ataasiakkaat isigigaanni H.4 avataani qalerallinnik pisassiissutinit annertunerpaamik pigisaqarpoq, 32,4 procentit missaanniittunik, H.1 saarullinnik pisassiissutinit annertunerpaamik pigisaqarpoq, tassaasunik 58,3 procentit aamma H.5 suluppaakkanik pisassiissutinit annertunerpaamik pigisaqarpoq, 80,4 procentit missaanniittunik.

Tabeli 18. Kalaallit Nunaanni qaleralinnik, saarullinnik suluppaakkanillu avataani pisassiissutinit pigisat naatsorsukkat, 2021.

Ingerlatseqatigiiffik	2018-2021-mi pisassiissutinit pigisat			
	Qalerallit	Saarullit	Suluppaakkat	Katillugit
H.1	3,10%	58,30%	7,60%	29,50%
H.2	16,30%	2,50%	0,00%	8,70%
H.3	23,50%	4,50%	3,50%	13,20%
H.4	32,40%	10,50%	0,00%	19,90%
H.5	18,20%	10,80%	80,40%	18,80%
H.6	4,40%	0,00%	0,00%	2,00%
H.7	1,20%	2,10%	8,40%	2,10%
H.8	0,00%	7,00%	0,00%	3,30%
H.9	0,50%	4,50%	0,00%	2,30%
Tunumi pilersaarutit	0,30%	0,00%	0,00%	0,20%
Katillugit	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Aallerfik: APN-mit nammineq naatsorsorlugit paasissutissaatit

Nassuaat: Pisassiissutit annertussusaannik agguassineq naatsorsorneqarpoq ukioq manna ilisarnaaserlugit agguassineq tunngavigalugu. Ukiuni arlaqartuni pisassiissutinik agguariaatsimi ukiup ingerlanerani agguassisoqartarpooq, tamanna annikitsuinarmik annertussusilimmik qulaani tabelimi takuneqarsinnaavoq.

Naliginnaasumik aalisakkanik avataasiortuni aalisarneq annertuunik aningaasaqarnissamik pisariarfissaqarpoq. Kilisaat tunisassiorloq nutaaq 70-80 meterinik angitigisoq 350 aamma 400 mio. kr.-t missaanik akeqarpoq. Kilisaammut tunisassiorlumut nutaamut allatut periarfissaq tassaassaaq kilisaammik atornikumik immaqa 100-140 mio. kr.-nik akilimmik pisineq. Kilisaat taamaattoq annertoorujuussuarmik aningaasaqarnissamik suli pisariaqartitsiviusutut oqaatigisariaqarpoq taamaalillunlu aningaasalersornissaa suli ajornakusuussalluni.

Naliginnaasumik aalisakkanik aalisarnermi aningaasaqarneq

Aalisariutit avataasiortut naliginnaasumik aalisakkanik aalisartut ataasiakkaat aningaasaqarnerat pillegu piffissap ingerlanerani paasissutissat amigaataapput. Taamaammat aalisariutit imminut akilersinnaassusiisa piffissami sivisuumi ineriartornerat imminut atasumik takussutissiorneqarsinnaanngilaq.

2020-mi kilisaatinit tunisassiorfilinnit arfineq marluusunit pitsaanaerpaat tallimat kaaviaartitaat 2017-imi 766 mio. kr. missaanniit 2019-imi 877 mio. kr.-nut qaffapput, assigalugu qaffaat 14 procentit missaat. Aalisariutit avataasiortut sinneqartooraataat 2017-imit 99 mio. kr.-t missaannit 2019-imi 161 mio. kr. missaannut qaffapput, assigalugu qaffaat 62 procentit missaat. Aalisariutit ukiuni pingasuni sinneqartooraataat procentinngorlugu 2018-imi qaffasinnerpaajuvuoq 25 procentiulluni piffissamilu 2017-imit 2019-imut agguaqatigiissillugu 23 procentit missaanniilluni. Taamaammat kilisaatit tunisassiorfillit naliginnaasumik aalisakkanik aalisartut pitsaanaerpaat tallimat piffissami 2017-imit 2019-imut imminut akilersinnaassusat qaffasingaatsiarpoq. Qalerallit aalisagaqtigiiinnik naliginnaasumik aalisakkanik aalisagaannit naleqarnerpaajupput, avammullu tunineranni kiilumut aiki saarullinnut sanilliullugu ukiuni kingullerni marloriaataasa missaanniippot suluppaakkanillu sanilliullugu pingasoriaataannik qaffasin-nerullutik

Maluginiarneqassaaq, sinneqartoortit ukiuni kingullerni qaffasisorujussuunikuusut, naak aalisariutit avataasiortut pisuussutinit iluanaarutinut akitsuutit akiligaat, pingaartumik qalerelinnut, qaffasingaatsiarnikuugaluartoq. Ilimageqarpoq aalisariutit aningaasaqarnerat COVID-ip nunarsuarmi tuniluunnernit ajortumik sunnerneqassasoq.

Kilisaatini tunisassiorfilinni pitsaanaerpaani tallimani ukioq tamaat suliffiit 2017-imi 228-nit 2019-imi 256-inut amerlipput. Kilisaatini tunisassiorfilinni inuttat tamarmiusut ukioq tamaat suliffimmut ataatsimut ukiumut aningaasarsiaat 2017-imi 1,2 mio. kr.-t missaanniippoq, 2019-imili 1,1 mio. kr.-t missaannut apparluni.

Avataasiorluni qaleralinniarnermi pisuussutinit iluanaarutinut akitsuutit siullermeerluni 2013-imi atuutilersinneqarput, naliginnaasunik aalisakkat allat 2017-imi aamma akitsuuserneqarlutik. Avataasiorluni naliginnaasunik aalisakkanik aalisarnermi pisuussutinit akitsuutinit isertitat tamarmiusut 2013-imi 19 mio. kr.-nit 2019-imi 97 mio. kr.-nut qaffapput, assigalugu qaffaat 416 procentit. Isertitat tamarmiusut 2020-mi 85 mio. kr.-nut ikilipput, tamannalu COVID-ip nunarsuarmi tuniluunnerata kinguneranik akit appasinnerannik pissuteqarneruvoq.

Imartani aalisarnermut akitsuutinik siullermeertumik atuutilersitsisoqarpoq 2013-mi, 2017-mi illu aalisakkat aalisakkat naliginnaasut aamma akitsuuserneqarput. Imartani aalisakkanik akitsuusiinermit iluanaarutit qaffapput, 2013-mi 85 mio. kr.-iullutik, 2019-mi 97 mio. kr.-iullutik, qaffariaat 416 procentiulluni. Isertitat 2020-mi apparpoq 85 mio. kr.-iullutik, tamanna COVID-19-ip tuniluunnera pissutaalluni.

Naliginnaasunik aalisakkanik aalisarnermi ajornartorsiutit

Kalaallit Nunaata imartaani avataani qaleralinnut suluppaakkanullu TAC-t biologit siunnersuutaat naap-ertorlugit aalajangerneqartarput, avataanilu saarullinnut TAC piujuartitsisumik aalajangerneqarneq ajorpoq. Ukiopassuit ingerlaneranni biologit siunnersuutaanit qaffasinnerungaartumut aalajanger-neqartarnikuuvvoq. Taamaakkaluartoq avataasiorluni saarullinniarnermik aqutsinermut pilersaarusior-toqarnikuuvvoq aqutsinermilu pilersaarummi saarullinnik pisassiissutinut siunnersuutit qaanginaarlugit aalajangerneqartarput, naak aqutsinermut pilersaarummi piujuartitsisumik aalisarnissap qulakkeerne-qarnissaa pillugu anguniagaqarneq aallaqqaasiilluni allaaserineqarluartoq.

Ingerlatseqatigiiffiit Kalaallit Nunaata kitaani, tunumi Barentsillu imartaani avataasiorluni naliginnaasunik aalisakkanik aalisarnermi peqataasut ajornartorsiutaat tassaavoq ukiukkaarlugu niuerutigineqarsin-naangngitsunik pisassinneqartarnerat.

Ingerlatseqatigiiffiit ukiumut tullermut pisassinneqarnissaq qulakkeersinnaanngikkaluaraat, ukiut ingerlaneranni paasinarsinikuuvvoq ingerlatseqatigiiffiit (aalisarsinnaanermut akuersissuteqartut) assigut ukiut tamaasa pisassinneqartartut. Tamassumali siunissami aamma atuunnissaa qulakkeersinnaanngilaat.

6.3.3 Aalisalersunut nutaanut tunngatillugu immikkut ajornartorsiutit

Aalisalersut nutaat (kalaallit) pisariaqartumik nammineq aningaasaateqarnissaat taamaalillutillu aalisarnerup ilaani annertuumik aningaasaqarnissamik pisariaqartitsiviusumi ingerlatsilernissamut sukku-suimillu piginneqataalivinssamut periarfissaat killeqangaatsiassapput. Ilimageqarpoq najukkami aningaasaleeqataasoqarneratigut tamanna ilaatigut iliuuseqarfingineqarsinnaassasoq, aalisarnermilu tassani misilitakkat neriuartitsinngillat.

Naalakkersuisut 2017-imi aalajangiipput ingerlatsilersut nutaat avataasiorluni naliginnaasumik aalisakkanik aalisarnermi ingerlatilersinnaanermik periarfissinneqassasut. Tamassuma kinguneraa Naalakkersuisut 2017-imi avataani pisassiissutinik agguanerat, tassani avataani qaleralinnik, saarullinnik suluppaakkanillu pisassiissutit 10 procentii ingerlatsilersunut nutaanut atugassanngortinneqarlutik. Tamassuma assigaa qalerallit 2017-imi 1.338 tonsit, saarullit 1.138 tonsit suluppaakkallu 462 tonsit.

Naalakkersuisut aalajangiipput pisassiissutit taakku tamanit kingusinnerusukkut neqerooruteqarfigit-inneqassasut, tassani inuit ingerlatseqatigiiffiillu taakkunannga pisassinneqanngitsut pisassiissutinik taakkunannga qinnuteqarsinnaassallutik.

Taamanikkut Aalisarnermut Piniarnermullu Naalakkersuisuusoq 2017-ip qiteqqunnerani aalajangiivoq, avataani pisassiissutit 10 procentii taakku ingerlatseqatigiiffinnut pingasunut agguanneqassasut. Ingerlatseqatigiiffiit tamarmik angallatinik pisoqqanik ukiunik 29-nik pisoqaassusilinnik (1988-imi sana-neqartunik) ukioq taanna pissarsipput. Maluginiarneqarpoq, ingerlatseqatigiiffiit marluk aalisarnermik ingerlatseersunit aningaasalersueqataaffingineqartut.

Ingerlatseqatigiiffinnut qaleralinnik, saarullinnik suluppaakkanillu 2017-imit 2020-mut pisassiissutigi-neqartut tamarmiusut tabeli 19-imi takutinneqarput.

Tabeli 19-imi takuneqarsinnaavoq ingerlatseqatigiiffik H.7 ingerlatseqatigiiffinnit taakkunannga pingasunit kisiartaalluni pisassiissutinik atuilluartoq. Ingerlatseqatigiiffiit allat marluk annikitsunik pisaqarput pisassiissutigineqartullu atornagit.

Tabeli 19. Avataani naliginnaasumik aalisakkanik aalisarnermi ingerlatseqatigiiffinnut nutaanut pisassiissutigineqartut ineriartornerat, 2017-2020.

Ingerlatseqatigiiffik	Pisassiissutit tamarmiusut, tonsit				Pisat tamarmiusut, tonsit			
	2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020
H.7	1.012	867	975	853	911	944	2.544	476
H.6	793	793	926	916	120	281	0	0
H.9	1.133	1.133	1.000	906	0	170	116	0
Katillugit	2.938	2.793	2.901	2.675	1.031	1.395	2.660	476

Aallerfik: APN.

Ingerlatseqatigiiffiup H.7-ip 2018-imi 2019-imilu pisassiissutiminit annertunerusunik pisaqarnera ukiuni taakkunani pisassiissutinik agguasseqqinnerup ilaautut pisassiissutaasa qaffanneqarnerannik pissuteqarpoq. Avataasiroluni raajaanngitsunik aalisagaqtiginnik allanik aalisarnermi ingerlatseqatigiiffiit pisassiissutiminnik aalisarsinnaannginnerat pissutigalugu pisortat akileraarutinit akitsuutinillu isertitas-saminnik pisariaqanngitsumik annasaqaqarnissaasa pinngitsoornissaa qulakkeerniarlugu pisassiissutinik qaffaaqqittooqarpoq.

Qaleralinnik, saarullinnik suluppaakkaniillu avataasiortunut pisassiissutit ingerlatsilersunut nutaanut siammaaneq aningaasaqarnermi iluatsitsiviunngilaq. Pisassiissutit 10 procentii taakku aalisarnermik ingerlatseersunit tiguneqarput, tamassumalu angallatinut avataasiortunut aalisarsinnaassuseqarpallaareersunut pisassiissutitigut tunngaviit ikilinerannik kinguneqarpoq. Tamanna aalisariutit aalisareersut aningaasaqarnerisa imminullu akilersinnaassusiisa annikillinerannut tapersiiginnarpoq. Ingerlatseqatigiiffiit nutaat ukiuni taakkunani sinneqartuunngillat. Aamma ingerlatseqatigiiffiit tamarmik ukiuni ingerlatsivimminni tamani nammineq aningaasanik amigartoofiippuit. Tamassumunnga pissutaaneruvooq aali-sarnissaannut pisassiissutimikkut tunngaviisa appasippallaarnerat. Tamassuma saniatigut ukiumi tullitumi pisassinneqaqqissanerlutik nalornissuteqartitsisumik pisassiissutit taamaallaat ukiukkaarlugu tun-niunneqartarput. ingerlatseqatigiiffiit nutaat taamaalillutik aalisarnissaminnik pilersaarusrorsinnaan-ngillat ineriartortitsisinnaanatillu.

Ingerlatseqatigiiffiit nutaat taakku pingasut raajaanngitsunik aalisagaqtiginnik allanik avataani aalisarnermi ingerlatseqatigiiffinnut pioreersunut kattunnissaat Naalakkersuisut 2019-ip qiteqqunnerani akueraat, ingerlatsisillu nutaat pisassiissutaat ingerlatseqatigiiffinnut pioreersunut taakkununnga nuunneqarput. Kattunneq aatsaat 2020-mi piviusunngorpoq pisassiissutilu 2020-mi nuunneqarlutik.

Ingerlatsisunik nutaanik 2017-imi misiliinermi aalisarnernut annertunuk aningaasaqarnissamik pisariaqfiusunut ilangngukkiartuaarnissap pingaaruteqassusia erseqqissarneqarpoq. Aalisartoq siunissami avataasiroluni aalisarnermut imaluunniit angallat anginerusoq atorlugu sinerissap qanittuani aalisarnermut aningaasaliinissamik soqtiginnittussaq ileqqaarsinnaavoq / ingerlatsinermi sinneqartoortarsin-naavoq. Tamanna assersuutigalugu aqumiutut ilinniarnikkut kilisaammilu inuttaanikkut imaluunniit angal-lammik mikinerusumik pisinikkut peqatigitillugu aalisarluarnikkut aningaasaqarnermillu aqtsilluarnik-kuut pisinnaavoq.

Taamaaliornikkut aalisariummut akunnattumik angissusilimmut aningaasaliinissaq periarfissinneqas-saaq immaqalu assingusumik aalisariutillit allat kattusseqatigalugit ataatsimoorluttillu aalisariummik anginerusumik pisillutik. Ingerlatsisunut nutaanut aningaasalersuineq kisimi ajornartorsiutaanngilaq aammali aalisariutit ullumikkut aalisareersut saniatigut amerlanerusunut pisassiissutitigut maannakkut tunngavissaqannginerat.

Aalisagaqassutsikkut tungavik aamma aalisakkat naliginnaasunik aalisarnermi aalisarsinnaassuseq maannakkut naapertutikannerput, tamannalu annertuumik iluanaaruteqartarnermik aamma kingune-qarpoq. Kisianni pisassiissutinut tunngatillugu aalisarsinnaassuseq annertusineqarsinnaanngilaq. Ajoqtaa tassaavoq aalisarnerup ingerlatseqatigiiiffinnit ikittunit ingerlanneqarnera ingerlatseqatigif-fiillu namminersortut inunnit ikittunit piigneqarnerat. Aamma aalisalerniartut nutaat inuussutissarsium-mik ingerlatsilersinnaanerat ajornakusuulernikuuvooq.

Siusinnerusukkut oqaatigineqartutut avataasiorluni aalisakkat naliginnaasunik aalisarneq annertuumik aningaasaqarnissamik pisariaqartitsiviusorujussuuvooq, kilisaatip tunisassiortup nutaap 70-80 meterimik angitigisup aalisariutilluunniit atornikup pineqarnera apeqqutaatinngagu. Maannakkut aqutseriaatsimi avataasiorluni aalisakkat naliginnaasunik aalisarnermut aalisarsinnaanermut akuersissutit ukiut ataasiakkaarlugit tunniunneqartarput. Pisassiissutit aalajangersimasut ingerlatseqatigiiiffinnut pisassiissutinik annertunerusunik pissarsinissamut periarfissaqartitsinani tunniunneqartarput.

Aalisarneq pissarsissutaasartorujussuugaluartoq (pingaartumik qaleralinniarneq), aqtsineq ingerlatseqatigiiiffiit annertuunerujussuarnik nammineq aningaasaqanngikkunik pilersaarusiornissaannik aalisarriutiminnillu aningaasalersuinissaannik allanillu pisariaqartunut aningaasaliinissaannut ajornakusoorttisorujussuuvooq.

Aningaasalersuisitsinissap inatsisitigut killeqartinneqarnerata annertuumillu aningaasaateqarnissamik piumasaqaateqarneq avataasiorluni aalisarnermi kinguaariit piginnittullu nikinnissaat ajornakusoortile-riaannaavaat. Tamassuma inuussutissarsiummi angusaqarsinnaassuseq annikillisikkiartussavaa. Taman-na isertortumik akunnermiliuttoqariaannaaneranik peqatigitillugu kinguneqarpoq.

Maannakkut aqutseriaatsimi ingerlatseqatigiiiffiit piffissami sivikitsumi sivisuumilu pisassiissutinik pissarsinissaq nalorninartorujussuummat aningaasaliisitsiniarnissaq aamma ajornakusoortippaat aam-malumi ingerlatseqatigiiiffiit pioreersut pilersaarusiornissamut periarfissalutsinneqarput nutaanilluun-niit aalisarnermik taassuminnga ingerlatsilersinnaanerat ajornakusoortinneqarluni.

Ingerlatseqatigiiiffiit pioreersut avataasiorluni aalisakkat naliginnaasunik aalisarnermut aningaasaliis-sinnaasimanerannut pissutaasut pingaarutillit ilaat tassaavoq amerlanerit niuerutigineqarsinnaasunik qularnaveeqqutigineqarsinnaasunik aamma raajanik pisassiissuteqarnerat imaluunniit ingerlatseqati-giiffinnit aningaasaateqarluartunit allanit ilaatigut pigineqarnerat.

Avataasiorluni aalisarnerup ilarujussuani qaffasissorujussuarmik iluanaaruteqartarnerup pisuussutinit iluanaarutit naapertuilluartumik akileraaruserneqartarnissaasa qulakteerneqarnissaat pisariaqartiler-sippaa, taamaammat taakku akileraartarnerannut sinaakkutaasumik atugassaritinneqartut pingaarute-qarput.

Ajornartorsiut alla tassaavoq qalerallit saarulliillu tulaanneqartussaatitaanerannut sinaakkutit assi-giaanginnerat aamma avataasiorluni qaleralinniarnermi saarullinniarnermilu tulaassisussaatitaanikkut aningaasartuutit.

Avataasiorluni qaleralinniarnermi tulaassisussaatitaanermi anguniagaq tassaavoq nunami sumiiffini aalajangersimasuni suliffissaqartitsinerup qulakeerneqarnissaa ingerlatiinnarneqarnissaalu. Angu-niakkalli taassuma angunera inuiaqatigiinnut aningaasartuutaangitsuunngilaq, tamannalu Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup tunuliaqutaasumik oqaaseqaataani "Aalisakkanik suliffissuit aningaasar-siornikkut sulisoqarnikkullu iliuusaat" allaaserineqarput. Tunuliaqutaasumik oqaaseqaammi takutinne-qarpoq ukioq tamaat suliffiit ataasiakkaat tulaassisussaatitaanermik tisasussaatitaanermillu pilersit-sisartut, tamannalu tunisassiorfinni taamaallaat toqqaannartumik suliffissaqartitsineq atorneqarpat pisortat isertitaanni annaasaqartarnikkut pisortanut ukiut tamaasa 577.000 k.-t missaannik akeqarpoq. Amerlasuutigulli nunaqarfinni illoqarfinnilu qalerallit tulaanneqarfiini aalisakkanik tunisassiorfinni su-lisut allamik suliffissaqartinneqarneq ajorput. Qaleralinnik tunisassiornermut atatillugu toqqaannanngit-sumik suliffeqartitsinermit akileraarutinit isertitat tamarmiusut ilanngunneqarpata ukioq tamaat sulif-fiup ataaseq tulaassisussaatitaanermik tisasussaatitaanermillu pilersinneqartoq pisortat isertitarisinaasaattut annaasaqaataalersitsisumik ukiut tamaasa 361.000 kr.-nik pisortanut akeqassasoq ilimagi-neqarpoq. Malugiuk ilimagineqarmat naatsorsuinerni taakkunani marlunni suliffissuarmi sulisut suliffis-

saaruttutut nutaanik suliffeqalinnginnissaat pisortanilluunniit ikorsiissutinik pisartagaqalinnginnissaat ilimagineqanngitsoq. Tamassuma pinissaa ilimanangilaq.

Kisiannili nunaqarfinni illoqarfinnilu aalisakkerivinni qalerallit tulaanneqarfiini sulisut amerlasuutigut allanik suliffissaqarsinnaasanngillat.

Pisortalli isertitassanit annaasaat isiginagassani ataasinhaavoq. Inuit pisortat ikorsiissutaannik pisartagaqartut annikinnerusumik pisisinnaassuseqarput, pisisinnaassuseqarnerlu najukkani aningaasatigut saniatigut sunniutaasa annikillinerannut tapersiisinnaavoq. Aamma inuit pissusaat apeqqutaavoq, assersuutigalugu inuit suliffeqartut pissutsit taamaaginnartillugit imminnut naleqartinnerupput meeraallu pisortat ikorsiissutaannik pisartaqaleriaannaerat aallaaviusumik annikinneruvoq. Taamaalilluni isumaginninnermi aningaasartuutit inuttut atukkatigut kingornussanut ajortunut atapput. Taamaammat aalisakkanik tunisassiorfimmi suliffiit ataasiakkaat pisortanut inuaqatigiinnullu naggataatigut qanoq akeqarnersut nalorninarpoq. Tamassumunnga sulisut suliffinnut allanut ilinniartinneqarnersut imaluunniit ilinniartinneqarsinnaanatik allamik suliffeqalersinnaandersut apeqqutaasorujussuupput. Allamik suliffeqarnermi ajornartorsiu piffissamut sivisunerusumut sanilliullugu piffissami sivikitsumi qularutisaanngitsumik annertuneruvoq, tamannalu inuussutissarsiorneq, suliffeqarneq ilinniartitaanerlu pillugit politikkimi suliniutinut atatillugu isigineqartariaqarpoq, tak. isumaliutissiisummi tamanna pillugu imikkoortoq.

6.3.4 Ajornartorsiutinut aaqqiissutaasinnaajumaartut

Aqutsinermut pilersaarutit

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuaq naliliivoq aqutsinermut pilersaarutit pillugit immikkoortumi 6.1-imi tunngaviit tamanut tunngasut malinnejangannginnissaannut immikkut pissutsinik atututtoqanngitsoq, taamaammallu inassuteqaateqarpoq avataasiorluni aalisakkat nalginaasunik aalisarnernut tunngaviit taakku naapertorlugit aqutsinermut pilersarusiorqassasoq.

Kalaallit Nunaata kitaani avataasiorluni qaleralinniarnermut aamma Kalaallit Nunaata kujataata kitaani tunumilu avataasiorluni saarullinniarnermut aqutsinermut pilersaarutit suliarineqareerput. Inassuteqaatigineqarpoq aqutsinermut pilersaarutit taakku nalilersorneqassasut nutarterneqarsinnaassallutilu, taamaalilluni tunngaviit taakku malinnejassallutik.

Barentsip imartaani aalisarnerit pinnagit aalisakkat nalginaasunik aalisarnernut periutsimik IOK-mik atuutilersitsineq

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuaq naliliivoq avataasiorluni aalisakkat nalginaasunik aalisarnermi aalisagaqatigiinnut tamanut periutsimik IOK-mik atuutilersitsinikkut aalisarsinnaanermut akuersissussutilit aalisagaqatigiinnik tamanik aalisarneq piffissamut sivisuumut pilersarusiorsinnaalissagaat, piffissamullu sivisuumut aningaasalersuinermut sinaakkusiisoqassasoq. Ilimagineqarpoq periutsimik IOK-mik atuutilersitsinikkut pisassiissutit atorneqarnissaannut angallatillu ataasiakkaat aalisarsinnaassissaat kiisalu IOK-p atuutilersinneqarneratigut aalisariutit aalisarsinnaassusiat tamarmiusoq ingerlatseqatigiiffiit annertusarsinnaassagaat. Ilimagineqarpoq periuseq IOK angallatit imminnut akiler-sinnaassusiat pisuussutinillu iluanaarutaat tamarmiusut annertusinissaannut tapersiisinjaassasoq. Pisuussutinit iluanaarutit annertusiartortut inuaqatigiit akileraarutitigut isertaat qaffatsissanngilaat, nunallu karsiata aalisarnermit pisuussutinit iluanaarutinut akileraarutit isertitai annertusinnejarsinnaassasut. Ilimagineqarpoq periuseq IOK aalisariutit allangortillugit sananeqarneri imaluunniit nutaanik sanaartornerup ajornannginnerusumik aningaasalersornissaannut tapersiisqassasoq taarsigassarsinermilu aningaasartuutit apparinnejassasut.

Pisassiissutissanut agguanermi tunngavik eqqarsaatigalugu Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuaq siunnersuuteqarpoq ukiuni kingullerni tallimani ukiuni pingasuni pisat annertunerpaaat atorneqarnissaat pillugu tamanut tunngasunik inassuteqaat tunngavigineqassasoq.

Periutsimut IOK-mut ikaarsaariarnermi pisuussutini tunngaviit aalisariutillu aalisarsinnaassusiisa akornanni naleqquttumik atassuteqartitsisoqassaaq. Ilimagineqarpoq pisuussutini tunngaviit aamma

aalisakkat naliginnaasunik aalisariutit imminut atanerat piffissami sivusuumi aallaaviusumik imminut killilersussasoq, tamannali ikaarsaariarnermi namminermi isumaliutinut ilaasariaqarpoq. Avataasiorluni aalisakkat naliginnaasunik aalisarnermi aalisariutit ullumikkut arfineq marluupput. Pisassiissutit (Barentsip imartaani pisassiissutit ilangullugit) maannakkut qaffasissusiat tunngavigalugu aalisarsinnaassusermi taamaallaat aalisariutinut tallimanut amerlanerpaamillu arfinilinnut inissaqarpoq. Aalisarsinnaassusermik naleqqussaanani pisassiissutinik pisassiissutinillu pigisanik siammaaneq aningaasatigut imminut akilersinnaassutsip aalisarnermilu pisuussutinit iluanaarutit tamarmiusut apparnerannik kinguneqassaaq.

Pisassiissutit (Barentsip imartaani pisassiissutit ilangullugit) ullummikkut qaffasissusianni aalisakkat naliginnaasunik aalisarneq angallatillu ullumikkutut amerlassuseqartillugit aalisariutinut avataasiutinut aningaasaliisarneq ukiuni aqqaneq marlunniit 15-inut tunuarsimaarfigineqassaaq. Taamatut ilimasunneq aamma avataasiorluni aalisakkat naliginnaasunik aalisarnerup annertuunik aningaasaqarnissamik pisa-riaqartitsiviusorujussuunera tunngavigalugit naliliisoqarpoq pisassiissutinit pigisanik tunniunneqartunik atorunnaarsitsinissamut piffissap siumut nalunaarfissap ukiut qulininngaaniit 15-iunissaaleqquuttoq. Ilimageqarpat atorunnaarsitsinissap siumut nalunaarutiginera ukiut 15-iussasut, aalisarsinnaanermut akuersissutillit atuisinnaataitaanertik pisassiissutinillu pigisatik ukiup pisasseeriaatsip atorunnaarsinnsaata tunngaanut kisiannili pisassiissutinit pigisanik tunisinissamut tunisinissamullu periarfissaqarluni ukiuni 15-ini pigiinnassavaat.

Aalisariutit aalisinnaassusiisa naleqquttumik atorneqarnissaa qulakkeerniarlugu aamma siunnersutigineqarpoq pisassiissutinik ukiumit ukiumut nuussisinnaanissaq atuisussaatitaanerlu pillugit inassuteqaatit tamanut tunngasut malinneqassasut. Tassa:

- pisassiissutinik 15 procentinik ukiumit ukiumut nuussisoqarsinnaanera atuutilersinnejassasoq, taakkunanngaa annertunerpaamik 5 procentit aalisinnaanermut akuersissuteqartumut allamut tunniunneqarsinnaassallutik,
- aalisinnaanermut akuersisutillit ukiumut pisassiissutit 85 procentinik atuisussaatitaassasut,
- ikittuinnaat piginnituunissaannik killiliisumik pisassiissutinit pigisat qummut killissaannik atuutilersitsisoqassasoq, peqatigitilluguli naleqquttumik isertitaqartarnissamut tunngaviliissallutik,
- angallatip teknikkut ajornartorsiuteqarnera, angallatip ajutoornera imaluunniit ukiumut pisassiissutinik atuinerminnik killiliisumik pisoqarsimanera aalisinnaanermut akuersissutillip tunngaviliissallutik, akuersissutillit atuinerminnik killiliisumik pisoqarsimanera aalisinnaanermut akuersissutillip tunngaviliissallutik,
- annertunerusunik tunniussinissaq akuerineqarsinnaasoq.

Avataani aalisagaqtigiinnik ataasiakkaanik pisassiissutinik assigiimmik tulaassisussaatitaneq

Soorlu qulaani allaaserineqartoq, qaleralinnik saarullinnillu Kalaallit Nunaanni avataani pisassiissutit tulaaanneqartussaatitaapput.

Taamaallaat avataasiorluni qaleralinnik saarullinnillu Kalaallit Nunaanneersunut pisassiissutinit tulaassisussaatitsisoqarpoq. Kalaallit Nunaata kitaani qalerallit pisarineqartut 25 procentii nunami suliffis- suarmut tulaaanneqartussaatitaapput. Aamma kitaani qaleralinnik immikkut pisassiisoqarnikuvoq, taakkulu 100 procentimik tulaaanneqartussatitaapput tisaneqartussaatitaallutillu. Avataasiorluni saarullinnik pisassiissutit ataatsimut isigalugu tulaaanneqartussaatitanngillat. Tulaassisussaatitaasoqassanersoq taakkulu pisassiissutinit qanoq annertutigissanersut ukiukkaarlugu aalajangiisoqartarpoq.

Avataasiorluni aalisakkat naliginnaasut pillugit periutsimik IOK-mik atuutilersinermut atatillugu angallatit aalisagaqtigiinnik sunik tunisassiorfinnut tulaassisussaatitaassanersut aamma tunisassiorfinnut tunisassiassanik allangoranganngitsumik pilersuinissaq qulakkeerniarlugu tulaaanneqartussaatitaasut qanoq annertutigissanerannik aalajanginissaq pingaaruteqarpoq.

Taamaalilluni najukkami suliffissaqartitsinermi immikkorluinnaq atuuttoqanngippat aalisinnaanermut akuersissutillit tamarmik aalisagaqtigiinnik ataasiakkaanik procentinngorlugu annertoqatigiinnik tulaaassisussaatitaasariaqarput.

Barentip imartaani pisassiissutit

Siunnersuutigineqarpoq Barentsip imartaani saarullinnik, kullerinik sejinillu pisassiissutit Norgemut Ruslandimullu pisassiissutinik paarlaasseqatigiittarneq pillugu nunat marluk isumaqatigiissutaasigut Kalaallit Nunaannut pisassiissutigineqartut periutsimi IOK-mi ilanngunneqassanngitsut. Norgemut Ruslandimullu pisassiissutinik paarlaasseqatigiittarnerit ukiumoortumik isumaqatigiissutaasarput, ukiunilu tulliuttuni isumaqatigiissutini qanoq annertutigissanersut isumaqatigiissutilluunniit ingerlaqqissanersut qulakkeerneqarsinnaanngilaq.

Ingerlatseqatigiiffit marluk Barentsip imartaani saarullinnik, kullerinik sejenillu tamarmiusunik ullumik-kut pisassinneqartarput. Norgemut Ruslandimullu isumaqatigiissutit taamaatinneqassappata qaleral-lit annertuut kalaallinut aalisarsinnaanermut akuersissuteqartunut agguanneqartussaapput. Akerlia-nik ingerlatseqatigiiffit taakku marluk Barentsip imartaani pisassiissutinik aalisartut pisassiissutitigut tunngavimmik ilarujussui annaassavaat.

Aaqqiissut tassaasinnaavoq ingerlatseqatigiiffit Barentsip imartaani pisassiissutinik aalisartut isuma-qatigiissutit atorunnaarsinnejnqassappata pisassiissutinik Kalaallit Nunaata Norgemut Ruslandimullu pisassiissutigisaanik pisassinneqarnissaat. Tamassumali kingunerissavaa ingerlatseqatigiiffit taakku avataani qaleralinnik pisassiissutinit pigisaasa qaffannerat. Periuseq IOK atuutilersinneqareersimappat tamanna teknikkikut ajornakusuussaaq. Tamassuma saniatigut Norgemut Ruslandimullu pisassiissuti-nik paarlaasseqatigiittanerit atorunnaarsinnejnqassanersut qaqugulu pissanersoq nalorninarpooq.

Pisassiissutinik paarlaasseqatigiittarneq politikkikut aalajangiinermit atorunnaarsinnejnqassappat, ta-matumalu malitsigissappagu – pisinnaatitaaffinnik atuereersut aalisariutaatillit akuliunneqartariaqar-put, nunami allami pisinnaatitaaffinnik atuereersimaskunik, Namminersorlutik Oqartussanit piumasa-qaateqarfingineqarnissaat ilimanaateqassaaq. Tamanna aalisariutaatilinnut, Kalaallit Nunaata imartaani kisimi aalisartunut pisassiissutinillu nutaanik pissarsisinnaanngitsunut attuumassuteqarsorinanngilaq.

Erseqqissaatigineqassaaq, aporfiusussaq eqqarsaatersutaannaasoq, tassa Norgemut Ruslandimullu pisassiissutinik paarlaasseqatigiittarnermut isumaqatigiissut atorunnaarsinnejnqassagunangimmat – imaluunniit qaqugu tamassuma pinissaa ilisimaneqanngimmat.

6.3.5 Pisassiissutit qummut killissaannik aalajangiineq

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuaq siunnersuuteqarpoq, aalisarsinnaanermut akuersissutillit ataasiakkaat pisassiissutinit pigisat ikittunit pigineqarsinnaanerinkil killiliisumik qaleralinnik pisassiissutinit tamarmiusunit pigisinnaasaat annertunerpaafferneqassasut. Qalerallit avataasiorluni aalisakkat na-liginnaasunik aalisarnermi naleqarnerpaajupput. Ingerlatseqatigiiffit arfinillit aalisakkat nalginnasun-ik maannakkut aalisartut Kalaallit Nunaata Kitaani Tunumilu qaleralinnik pisassiissutit tamarmiusut 3,7 aamma 34,5 procentit akornannittunik immikkut tamarmik pisassinneqartarput. Taamaammaat qalera-linnik pisassiissutit imminut akilersinnaasumik avataasiorluni aalisarnermi pingaaruteqartorujussup-put. Nalilerneqarpoq aalisarnermi tassani pisassiissutit qaffasinnerpaaffissaat naleqquttoq 16,67 pro-centiussasoq, tassanilu pisassiissutit aalisariutaatileqatigiiffinnut ikinnerpaamik arfinilinnut agguan-neqarsinnaapput pisassiissutillu naleqarluartut naleqquttumik siammarnissaat qulakkeerneqassalluni. Ukiomit IOK-mik atuutilersitsiviusumit piffissaq ukiut quliniit 15-inut ikaarsaariarfissaq aallartissaaq, tassani umiarsuaateqarfiit avataani qaleralinnik pisassiissutiminnut 16,67 procentiusunut pigisaminut naleqqussarnertik aallartissallugu.

Siunnersuutigineqarpoq tunumi aamma Kalaallit Nunaata kitaani avataasiorluni saarullinniarnermi su-luppaagarniarnermilu pisassiissutit amerlanerpaaffissaannik atuutilersitsisoqassanngitsoq. Ingerlatse-qatigiiffit periutsimut siunnersuutigineqartumut tunngatillugu qaleralinnik, saarullinnik suluppaakka-nillu ataatsimut aalisarnermik ingerlatsiinnarnissaannut periarfissaqassapput. Aamma siunnersuutigi-neqarpoq kalaallit angallataannut Barentsip imartaani pisassiissutigineqartut amerlanerpaaffissaannik atuutilersitsisoqassanngitsoq. Tunngavilersuut tassaavoq aalisarnerup taassuma allaanera siunissamilu taakkunannga pisassiiginnartoqartassanersoq nalorninarmat.

Siunnersuutigineqarpoq assigiinngitsut akornanni pisassiissutit amerlanerpaaffissaat raajaniarnermi avataasiorlunilu qaleralinniarnermi pisassiissutinit pigisanik piginnittuuneq kisiisa tunngavigalugit naatsorsorneqassasoq. Tamassumunnga tunngavilersuutaavoq taakku marluk Kalaallit Nunaanni aalisarnerni naleqarnerpaajunerat assigiinngitsullu akornanni pisassiissutit amerlanerpaaffissaat siamasinnerusumik tunngaviginerani umiarsuaateqarfiiit pisariaqanngitsumik aporfilersorneqarnissaat. Raajaniarnermi avataasiorlunilu qaleralinniarnermi aalisagaqatigiinnut naleqarnerpaajusunut pisassiissutit amerlanerpaaffissaat tamarmiusoq 19,6 procentinit appasinnerusariaqanngilaq. Tamanna pissaaq Kalaallit Nunaata kitaani raajaniarnermi tamarmiusumi pisassiissutit amerlanerpaaffissaat 20 procentinut annertussusilerneqarpata aamma Kalaallit Nunaata kitaani tunumilu avataasiorluni qaleralinniarnermi 16,67 procentinut amerlassusilerneqarpata.

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup innersuussutai

- Aqutsinermut pilersaarutit suliarineqassasut, tassani aamma pisassiissutinit naleqquttumik pigisaqalersinnaaneq taakkunanngalu atorunnaarsitsisinnaanermut siumut nalunaaruteqarnissaq aamma qulakkeerneqassallutik, piffissamut sivisuumut aningaasalersuisarnissamut sinaakku-siiniarluni periutsip IOK-p atorneqarnissaa naleqqunnerpaajussalluni.
- Ávataasiorluni qaleralinniarnermut, saarullinniarnermut suluppaagarniarnermullu periutsimik IOK-mik atuutilersitsisoqassasoq.
- Ukiutat ataatsimut maannakkut aalisarsinnaanermut akuersissuteqartarnermit IOK-mut ikaarsaariarnermi agguassinermi tunngavik aalajangerneqassasoq.
- Aallaaviusumik siunnersuutigineqarpoq aalisarsinnaanermut akuersissuteqartut ataasiakkaat siunissami pisassiissutinit pigisassaanni piffissap ingerlanerani pisat tunngavigineqassasut, assersuutigalugu ukiuni kingullerni tallimani ukiut pitsaanerpaat pingasut.
- Periutsimik IOK-mik atuutilersitsinermut atatillugu periutsip IOK-p taamaatinneqarnissaanut naleqquttumik piffissaliinissaq inatsimmi aalajangerneqassasoq, taannalu siunnersuutigineqarpoq aalisarnermi annertuumik aningaasaqarnissamik pisiariaqatitsiviusorujussuarmi ukiut qulit 15-nillu akornannut aalajangerneqassasoq.
- Pisassiissutinik ukiup tullianut nuussisarneq ukiumilu tulliuttumi pisassiissutissanik siumut atuisinnaaneq atuutilersinneqassasoq, tassani aalisarsinnaanermut akuersissutillit ataasiakkaat 15 procentinik ukiut akornanni nuussisinnaatinneqassallutik, tamannalu pisassiissutinik sunniuteqartumik atuinermut tapersiissasoq. Taakkunannga pisassiissutit aamma ukiumut pisassiissutit annertunerpaamik 5 procentii tunineqarsinnaassapput.
- Aalisarsinnaanermut akuersissuteqartoq tunngavilersuutissaqarluuanngippat, assersuutigalugu annertuumik aserfallatsaaliuinissaq pillugu imaluunniit aalisarsinnaanermut akuersissutillip aalisariutaataa aserorsimanera, ukiumut pisassiissutinik tamarmiusunik imaluunniit ukiumut pisassiissutinik annertuunik tunisinissaq inerteqquaassasoq.
- Aalisarsinnaanermut akuersissutillit ataasiakkaat pisassiissutit 85 procentiinik atuisussaat-taassasut.
- Aalisarsinnaanermut akuersissutilinnut tamanut tulaassisussaatitaaneq pillugu aalajangersaa-neq assigiissasoq.
- Norgemut Ruslandimullu pisassiissutinik paarlasseqatigiittarnerit pillugit isumaqatigiissutit atorunnaarsinneqarpata, pisassiissutit Kalaallit Nunaannut aalisarneqartut pineqarpata, taaku utertinneqassasut. Pisassiissutinik agguassisarneq ingerlanneqartassaaq, apeqqutaatillugu aalisarnermk ingerlluarnerusut pisinnaatitaaffii pillugit apeqqut, taamaatullu kingunerisinnavaa, piginnittussaatitaasut unnerluutiginnissinnaatitaallutik, kiisalu aalisariutinut nutaanut ilanngunneq illuatungaatigut unammillernarsinnaavoq, IOK-mik periutsimik atuutilereersumut tunngatillugu.
- Ukiutat IOK-mik atuutilersitsiviusumit piffissaq ukiuni quliniit 15-inut ikaarsaariarfik aallartissasoq, tassani aalisariutaatileqatigiiffiit avataani qaleralinnik pisassiissutinit pigisaminnit pisassiissutit qaffasinnerpaaffissaannut 16,67 procentiusunut naleqqussarnerat aallartissallni.
- Raajaniarnermi aamma avataasiorluni qaleralinniarnermi aalisagaqatigiinnik naleqarnerpaaju-

sunik aalisakkanik assigiinngitsunik pisassiissutit qaffasinnerpaaffissaat tamarmiusoq 19,6 procentinit appasinnerussanngitsoq. Tamanna pissaaq Kalaallit Nunaata kitaani raajarniarner- mut tamarmiusumut pisassiissutit qaffasinnerpaaffissaat 20 procentinut aalajangerneqarpat aamma Kalaallit Nunaata kitaani tunumilu avataasioluni qaleralinniarnermi pisassiissutit qaf- fasinnerpaaffissaat 16,67 procentinut aalajangerneqarpat.

Ataatsimiititaliarsuaq aalisagaqatigiinnik aalisakkat naliginnaasunik allanik pisassiissutit amerlaner- paaffissaannik innersuussuteqanngilaq. Assersuutilagugu saarullinniarneq ullumikkut qanoq isikko- qarnersoq tunngvigalugu tamassuminnga nalilersuisoqarpooq.

GE isumaqarpoq saarulleqassuseq maannakkutut taamatut appasitsigitillugu avataani aalisarnermi tassani IOK-mik maannakkut atuutilersitsinissaq tunngavissaqanngitsoq. Aalisarnermi tassani aali- sartut ikittuararsuupput, taakkulu IOK-mik atuutilersitsinermi TAC-p siunissami annertunerujussuan- ngornissaanik periarfissiisoqarpat avataani aalisarnermi kisermaassilissapput.

6.4 Avataasioluni ikerinnarsiortunik aalisarneq

Kalaallit Nunaanni avataasioluni aalisariutit, rajaat aalisakkallu allat immap naqqaniittut saniatigut, ikerinnarsiortunik aamma aalisartarput. Ikerinnarsiortunik aalisartarneq Kalaallit Nunaata imartaani nunallu tamalaat imartaanni, Islandimiut Savalimmiormiullumi imartaanni ingerlanneqartarpooq. Kalaallit Nunaata aningaasarsiornikkut killeqarfigitataata (EZ) iluani aalisakkanik ikerinnarsiortunik aalisartar- neq, Kalaallit Nunaata Kangiani ingerlanneqartarpooq. Ikerinnaasioluni aalisartarneq uani immikkoortumi itisilerneqarsimavoq, ammassassuit, avaleraasartuut, ammassat saarullernallu aallaavigalugit.

Kalaallit Nunaat ukiuni qulikkaani ammassanniaartarsimavoq. Aalisarneq tamanna annermik Islandimiut imartaanni ingerlanneqartarsimavoq. Nunatta Kangiani avaleraasartuunik Norgemiullu ammassassua- nik upernarnerani suffisartunik (kingorna; ammassassuit) pimoorussilluni aalisarneq 2013-imi aallartin- neqarpoq ullahlu manna tikillugu suli inerisarneqarluni. Ukiunilu amerlanngitsuni aamma Tunumi annikit- sumik saarullernanik aalisartoqartarsimavoq.

Aalisakkat ikerinnaasiortut, kalaallit aalisariutaannik aalisarneqartartut tassaasarpot aalisagaqatigiit sumiiffimiit sumiiffimmuit nikerartuartut, tassa nunat tamalaat imartaasa akornanni ingerlaartuartut.

Kalaallit isaannit isigalugu, ikerinnaasioluni aalisarnerup inerisarneranut siunertaq pingarnerpaaq tas- saavoq, aningaasanik kaaviaartitsinerup saniatigut; avaleraasartuut ammassassuillu Kalaallit Nunaata imartaaniinnerisa upternarsarnissaat, taamaasilluni Kalaallit Nunaata imartani aallaavigalugu "sinerialit- tut" niueqatiginnissinnaanngornissaa.

Tamatumani innersuunneqarpoq Aalisarneq Pillugu Ataatsimiititaliarsuup tunuliaqtaasumut oqaase- qaataa "Avataasioluni aalisakkanik ikerinnarsiortunik aalisarnerup killiffia ajornartorsiutillu". Tassani aalisarnerup tamassuma ineriarngerata itisiliiffigineqarnera atuarneqarsinnaavoq.

6.4.1 Avataasioluni ikerinnaasioluni aalisarnermi pissutsit unammillernartuulu

Ikerinnaasioluni aalisartarneq ukiup ingerlanerani sumiiffinni aalajangersimasuni taamaallaat ingerlan- neqarsinnaasarpooq, tassa imaappoq, avaleraasartuut Kalaallit Nunaata imartaani ukioq kaajallallugu aalisarneqarsinnaaneq ajorput. Kalaallit aalisariutaasa amerlanerit avaleraasartuunik ammassassuarnil- lu aalisartarneq qitiusumik aalisartakkant tapertariinnartarpaat. Ukioq kaajallallugu ikerinnarsiortunik aalisariut aalisassappat, aalisariut aalisakkanik assigiinngitsunik ikerinnarsiortunik pisassinneqartarnis- sani pisariaqartittarpa, soorlu avaleraasartuut, ammassassuit, saarullernat ammassaallu, taakkum- matami ukiup nikerarneri malillugit ukioq kaajallallugu aalisarneqarsinnaasartut. Kalaallit aalisariutaat aamma periarfissaqaraluarput, raajarniarnerup, saarullinniarnerup, qaleralinniarnerup suluppaagarniar- nerulluuniit saniatigut ukiup ingerlanerani, soorlu ammassassuarniarsinnaassallutik.

Akuersissumvik peqartut ukiumut aalajangersimasunik pisassinneqartarpot, taakkualu kaaviaartinne- qarsinnaaneq ajorput, taamatullu ukiut aalisarfiusut akornini nuunneqarsinnaanatik. Akuersissumvik

pigisaqartup pisassiissutit tamaasa qaqlissaassagai naatsorsuutigineqanngippat, attuumassutillit tusarniavigineqareernerisa kingorna, agguasseqqinnej pisinnaasarpooq.

Maannakkut ukiumoortumik ingerlatseqatigiffinnut kalaallit kilisaataannik pigisalinnut tunniussisoqartapoq. TAC piginneqatigiffiit akornanni assigiimmik agguanneqartapoq, ingerlatseqatigiffiillu kille-qanngitsumik nunanit allaniit aalisariutinik attartorsinnaatitaapput, pisassiissutinik tunniunneqartunik aalisartussanik. Kisannili angallatit attartukkat atorlugit pisassiissutigineqartunit qanoq annertutigisumik aalisartoqarsinnaanera killilerneqarpoq. Pisassiissutaasartut ataavartumik agguateeqqinnejqartput aalisarneq ingerlaavaqqullugu, tamannalu agguasseqqittarneq pisarpoq ingerlatseqatigiffiit ataasiakkaat pisassiissutaasunik tamakkiisimagaangata. Agguaaqqittarnerit tusarniaanerillu, siumullu naatsorsuisarnerit, aasaanerani pisartut aqtsisoqarfimmut annertoorujussuarmik suliakkiisarput.

Avataasiorluni aalisakkanik ikerinnarsiortunik aalisarneq pinngitsoorani tulaassisussaatitaanertaqanngilaq. Taamaattumillu pisassiissutit tamavimmik avataani tunisassiarineqarsinnaallutik. Aalisariutit amerlanerpaartaat pisatik avataaniitillutik qeritittarpaat, kisiannili aamma pisat ilai qeritinnagit Islandimut savalimmiunulluunniit niuneqartarput.

Tabeli 20-p takutippai akuersissutit tunniunneqartartut amerlassusaat. Tassani immikkoortiterinerit inissitsiterneqarsimapput aalisagaqatigiiinnut sumiiffinnullu aalisarfiusunut. Ingerlatseqatigiffiit ukiuni ataasikkaani akuersissutinik tunineqartarsimasut amerlassusai, tabelip ataani takuneqarsinnaapput.

Tabeli 20. Akuersissutit tunniunneqartartut aalisagaqatigiiinnut sumiiffinnullu assigiinngitsunut agguataarlugit nalunaarsorneqarneri ukiunilu 2012-2020 ingerlatseqatigiffiit akuersissutinik tunineqartarsimasut amerlassusaat.

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Avaleraasartuut - Tunu	4	8	18	17	10	14	14	8	7
Ammassassuit - Tunu	4	7	18	9	9	9	9	7	7
Saarullernaq - Tunu	4	8	18	3	0	0	0	0	0
Ammassassuit - Savalimmiut	1	1	1	1	1	1	1	2	2
Saarullernaq - Savalimmiut	1	1	1	1	2	2	2	2	2
Saarullernaq - Nunat tamat imartaat	1	0	1	1	1	1	1	1	1
Ammassat - Tunu/Island/Norge	1	1	2	1	3	2	0	0	2
Ingerlatseqatigiffiit amerlassusaat	4	8	16	17	15	14	14	8	7

Aallerfik: APN

Nassuaat: Tunumi/Islandimi/Norgemi ammassattassat Islandimi ukioq aalisarfiusoq septembarip aallaqqaataanit – aggustip 31-ianut aallaavigalugu agguanneqartarput. Soorlu 2020-imu ukioq aalisarfiusoq tassaatinneqarpoq septembarip aallaqqaataa 2020 – aggustip 31-iat 2021.

Aalisakkanik ikerinnarsiortunik TAC pisassiissutillu

Naalakkersuisunit ukiumut ataasiarluni ikerinnaasiorluni aalisartarnermut; avaleraasartuunut, ammassassuarnut saarullernanullu Tunumi pisassiissutissat TAC-lu aalajangiunneqartarput. Malugeqqunarpooq. Kalaallit Nunaat ukiuni arlertuni saarullernanut pisassiisimanngimmat. Saarullernanut immikkut ittumik ilisimatuussutsikkut aalisagaqassutsimut Kalaallit Nunaanni siunnersuisoqarneq ajorpoq. Aalisakkat ikerinnaasiortut assigiinngitsut tassaapput, nunat tamalaat Atlantikup Avannaata imartaasa akornini nikerarlutik ingerlaartuartut. Taamaattumik ataatsimoorussamik siunnersuisoqatigiiittoqartapoq Atlantikup avannaani aalisakkanik ikerinnarsiortunik. Tamannalu ICES-imit ingerlanneqartapoq.

Kalaallit Nunaata, Islandip Norge-llu (Jan Mayenimik aallaaveqartumik) akornanni 1998-imili isumaqatigiissusiortoqarnikuuvooq taamaani ammassaqassutsip ataatsimoorussamik aqunneqarnissaanut tungassutilimmik. Maanna isumaqatigiissutaasup ilusaa isumaqatigiinniaqqinnermeeroq 2003-mi nutaaamik isumaqatigiissuteqarnermik inerneqarsimasumik. Isumaqatigiissummi nutarsakkami 2018-imeer-

sumi ammassannut TAC tamarmiusoq nunani taakkunani pingasuni avinneqarpoq. Kalaallit Nunaannut 15 %, 80 % Islandimut 5 %-ilu Norgemut. Isumaqtigiiissut naapertorlugu Kalaallit Nunaat Islandip imartaani ammassannik aalisarsinnaanissamut periarfissaqartinneqarpoq.

Ammassassuarnut avaleraasartuunullu TAC aggulunnissaanut isumaqtigiiissuteqartoqanngilaq. Saarul-lernaq pillugu EU, Savalimmiut, Island Norgelu immikkut isumaqtigiiissuteqarput. Kalaallit Nunaat naalagaaffittut sinerrialittut isigineqanngilaq, taamaattumillu saarullernanut tunngatillugu isumaqtigiiis-summi ilaatinneqarnani.

Kalaallit Nunaat Savalimmiullu illugiilluni niueqatigiinnissamik maajip 27-ian 1997 isumaqtigiiissuteqarput. Isumaqtigiiissut ukiut tamaasa taamanikkulli nutarterneqartuarpoq, kingullermik 2021-imut pisassiissutissat decembarimi 2020-imi isumaqtigiiissutigineqarput. Isumaqtigiiissut Kalaallit Nunaata Savalimmiut imartaanni ammassassuarnik saarullernanillu pissassinneqarnissaanik pingaarnertut ima-qarpoq. Savalimmioriut Kalaalit Nunaata imartaanni qalerlittassinneqarnissaannik taamatullu aamma saarullittassinneqarnissaannik aamma imaqarpoq. Kalaallit Nunaata Savalimmiut imartaanni nunat tamat (NEAFC) pisassarisaannit saarullernanik pisassinneqarnissaanik imaqarportaaq. Isumaqtigiiissut Kalaallit Nunaannut pingaaruteqartorujussuuvoq. Tassami sapinngisannguaq tamaat ikerinnaasiornuni aalisartarneq tamatumalu pilersaarusiorsinnaanissaa ineriaortinneqarusummatt.

Aalisagaqtigiiit tamarmik ikerinnaasiortut kalaallit aalisariutaataannit aalisarneqartut, nunat tamalaat imartaanni assigiiungitsuni aalisagaapput ingerlaartuartut. Soorlu ataani takuneqarsinnaasutut, ukiu-miit ukiumut ikerinnarsiortunik aalisarsinnaanissaq nikerartuartuuvoq.

Tabeli 21-mi takuneqarsinnaavoq 2020-imi aalisakkanik ikerinnarsiortunik tunngaviusut pisassat tamarmiusut 120.200 tonsiusimasut. Pisassiissutillu aalajangiunneqarsimasut pisassarisinnaasallu imminnut ataqtigiiissinnaaneri naatsorsuutigineqassanngilaq. Soorlu assersuutigalugu ukiuni kingullerni pingasuni avaleraasartuunik pisassiissutaasut atorluarneqarpiarsimannngillat taamatullumi ammassassuit saarul-lernellu Kalaallit Nunaanni pisassiissutaaneri aamma atorluarneqarsimanatik. Sinnerili pisassiissutigine-qrtut tamakkiisumik ukiut tamarluinnaasa tamakkiisumik atorneqartarpuit.

Tabeli 21. Kalaallit Nunaannut aalisakkanut ikerinnaasiortunut pisassiissutaasartut ukiuni, 2012-2020, ineriaortorneri.

Tonsit	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Avaleraasar-tuut - Tunu	11.000	70.000	100.000	85.000	85.000	66.365	66.365	70.411	59.934
Ammassassuit - Tunu	15.000	25.000	15.000	20.000	20.000	30.000	25.000	25.000	25.000
Saarullernat - Tunu	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000	-	-
Ammassassuit - Savalimmiut	2.350	2.050	2.100	2.100	2.500	2.500	2.500	3.200	3.200
Saarullernaq - Savalimmiut		2.000	5.000	5.500	8.000	13.000	16.000	13.500	13.500
Saarullernaq - Nunat tamat imartaat	2.117	3.481	6.497	6.822	4.565	7.268	7.514	6.192	6.273
	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021
Ammassaat - Tunu/Island/ Norge	29.450	18.085	53.690	5.830	28.501	15.334	-	-	19.050

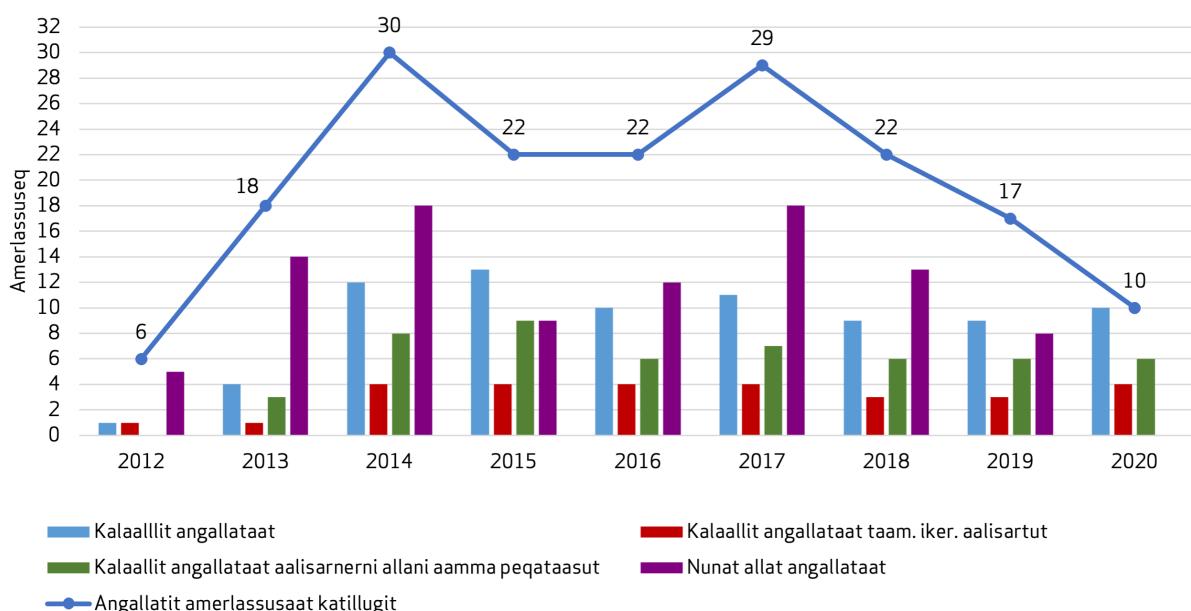
Aallerfik: APN

Nassuaat: Avaleraasartuunit ammassassuarnillu Tunumi pisassat nunat tamalaat imartaanni aalisarneqarsinnaapput. Ammassat-tassat Tunumi/Islandimi/Norgemi Islandimi ukioq aalisarfusoq, septembarip aallaqqaataanit – aggustip 31-ianut aallaavigalugut tunniunneqartarpuit.

6.4.2 Ikerinnarsiortunik aalisarnerup aaqqissuussaanera

Takussutissiap 22-p takutippaa aalisariutit Kalaallit Nunaanni ikerinnaasiorlutik aalisaqataasimasut pif-fissami 2012-2020 ineriarornerat. Aalisariutit ikerinnarsiortunik aalisartut 2012-imi arfiniliinnaapput, taakkunanngalu ataasiinnaq kalaallit aalisariutigaat, takuuk takussutissiaq 22. Aalisakkanik ikerinnarsiortunik aalisarnerup soqtigineqaleraluttuinnarnera ilutigalugu, angallatit aalisariutit 2014-imi 30-it aalisaqataapput, taakkunannga kalaallit aalisariutaat aaqqaneq marluk. Piffissami 2015-2018 ikerinnaasiorluni aalisarnermi angallatit 22-init 29-inut amerlatigisut aalisaqataapput. 2018-imiit aalisariutit aalisaqataasut amerlassusaat appariaateqarpoq. Tamutumunnga peqquataasinnaavoq, 2019-imi kalaallit avaleraasartuunik ammassassuarnillu aalisarsinnaassusaat appasissimagami, taamatullu aamma 2020-imi soqangngivissorsimalluni. 2020-imi aalisakkanik ikerinnarsiortunik tamarmiusunik aalisartut quliinaasimapput.

Takussutissiaq 22. Aalisariutit ikerinnarsiortunik aalisakkanik aalisartut ukiuni 2012-2020 amerlassutsimikkut nikerarnerat.

Aallerfik: APN

Nassuaat: Napasuliaasat "Kalaalit aalisariutaat aalisakkanik ikerinnarsiortunik aalisartut" aamma "Kalaallit umiarsuaat aallanik aalisakkanik aalisarnermi aamma peqataasartut" tamarmik "Kalaallit Umiarsuaat" pillugit naatsorsuinermi ilanngunneqarput.

Takussutissiap 22-ip takutippaa avaleraasartuunik, ammassassuarnik, saarullernanik ammassannillu ikerinnaasiorluni aalisarnermit 2021-2020-imi pisat. Takuneqarsinnaasutut nalunaarsuiffik 2.3-mi, aalisagaqtigiiinni pisat aalisagaqtigiiillu pisaasut katinneri, ukiut ingerlanerini annertoorujussuarmik nikerarsimapput. Piffissami tassani pisarineqartartut naatsorsorneri 2012-imi 5.284 tonsiniit 2014-imi 78.382 tonsit akornanni nikerartarsimapput. Ammassassuit pisarineqartartut 2012-imi appasinnarpaaf-fimminniippit, tassami 2.583 tonsiusimammata, taassumalu kingorna 2016-imi qaffasinnerpaaffimmin-nut inissippit, 20.307 tonsitut annertutigilerlutik. Saarullernat pisarineqartut katinneri 2013-imi 2.136 tonsiusimapput, 2017-imilu 23.333 tonsiusimallutik. 2018-imi ammassassuarniartoqarsimangilaq 2019-imilu pisassiissuteqartoqarsimanani. Ukiuni pisassiissuteqarfiusuni ammassannik pisarisartakkat 5.903 tonsit 46.740 tonsillu akornanni inissisimasarsimapput. Aalisakkanik ikerinnarsiortunik aalisarnermi pisat katinneri 2012-imi appasinnerpaaffimminniippit, tassani 38.908 tonsiugamik. Illuatu-ngaaniillu 2014-imi qaffasinnerpaagamik 144.798 tonsiuppuut.

Tabeli 22. 2012-2020-imi aalisakkat ikerinnaasiortut pisarineqartarnerisa annertussusaasa nikeratarnerinut takussutissiaq. Aalisakkat suussusaannut aalisarfinnullu immikkoortiterneqarput.

Tons	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Avaleraasar-tooq	5.284	52.797	78.382	30.415	36.048	46.568	63.510	30.259	26.613
Tunu	5.284	52.797	78.382	30.415	36.048	37.032	53.171	6.651	0
Nunat tama-laat imartaanni	0	0	0	0	0	9.536	10.340	23.608	26.613
Ammassassuaq	2.583	12.131	13.176	12.663	20.307	12.677	2.804	3.190	3.201
Tunu	293	2.221	11.154	10.605	17.957	10.177	339	0	0
Savalimmiut	2.290	2.070	2.022	2.058	2.350	2.500	2.465	3.190	3.201
Nunat tamalaat imataanni	0	7.840	0	0	0	0	0	0	0
Saarullernaq	2.321	2.136	6.500	5.651	12.717	20.471	23.333	19.774	19.551
Tunu	406	135	32	0	0	0	0	0	0
Savalimmiut	1.915	2.001	5.645	5.651	9.505	20.471	23.273	19.640	17.676
Nunat tama-laat imartaanni	0	0	823	0	3.212	0	60	134	1.874
Ammassak	28.720	14.643	46.740	5.903	26.173	11.352	0	0	9.160
Tunu	0	0	6.115	1.748	0	0	0	0	0
<i>Island</i>	28.720	14.643	40.626	4.155	26.173	11.352	0	0	9.160
Pisat katillugit	38.908	81.707	144.798	54.632	95.245	91.068	89.647	53.223	58.525

Aallerfik: APN

Avaleraasartuut

Piffissami 2012-2020 kalaallinut avaleraasartuunik Tunumi pisassiissutaasunik kalaallit imartaanni nunallu tamalaat imartaanni aalisartoqartarsimavoq. Aallaqqataani piffissami alaatsinaatsutut misileraaffiusumi Kalaallit Nunaata imartaani kisimi avaleraasartuunik aalisartoqarsinnaasarsimavoq. 2016-imi ukiaagaa naalagaaffiit sineriallit ataatsimiinnerini, Kalaallit Nunaat avaleraasartoorniarnermi nunatut sineriallittut akuerisaavoq. Tamassuma aamma kinguneraa, nunat tamalaat imartaanni avaleraasartoorniarnerup ingerlanneqalersinnaanera. Piffissami 2012-2020 qaqinneqartut tamarmiusut 81 %-ii Kalaallit Nunaata imartaani qaqinneqarput, 19 %-ili nunat tamalaat imartaanni qaqinneqarlutik.

Piffissami 2012-2020 katillugit 369.875 tonsit avaleraasartuut qaqinneqarput, taakkununngalu akuerissutit pisassiissutillu kalaallinit pigineqarput. Taamaasillunilu kalaallit aalisariutaasa qaqinneqartut tamarmiusut 56 %-ii qaqpaaqt, nunallu allat aalisariutaasa qaqinneqartut tamarmiusut 44 %-ii qaqpaaqt.

Ammassassuit

Ukiuni 2012-2016 Tunumi ammassassuarniarneq misileraatitut aqunneqarpoq, kingornalu 2017-imi aalisarnertut nalinginnaasutut aqunneqalerluni. Kalaallit Nunaat ammassassuarnut tunngatillugu nunatut sineriallittut akuerisaanikuunngilaq. Taamaattumik peqassutsip aqunneqarnerani aalajangiisarnerni peqataaneq ajorluni.

Avaleraasartuulli eqqarsaatigalugit, Kalaallit Nunaannut pingaaruteqarpoq uppernarsissallugu ilumut Kalaallit Nunaata imartaani ammassassuaq pisarineqarsinnaasoq, tamannami uppernarsaaneq nunat tamalaat Atlantikumi avannarlermi ammassassuarnik pisassinneqartarneranut ataavartumik peqataasin-naanissamut tunngaviliisuussammat. Taamaattumik aqutsisoqarfuiup piginneqatigiiffiit nunat allamiut angallataanik ammassassuarniarnermi aalisalersinnaanerat akuerai. Kalaallit aamma piginneqatigiiffi, namminneq angallatigisaminnik aalisartut, nunat allamiut angallataanik attartorlutik aalisarsinnaanisaanik akuerineqarput.

Piffissami 2012-2020 akuersissutinik pisassissutaannillu kalaallinik pigineqartunit ammassassuit

60.586 tonsit pisarineqarsimapput. Pisat tamarmiusut 87 %-ii angallatinit kalaallinit pigineqartunit qaqinneqarput, sinnerilu 13 %-it nunat allamiut aalisariutaannit qaqinneqarlutik. Aalisariutit nunat allaninngaanneersut taamaallaat 2012-imiit 2014 tungaanut aalisarput.

Kalaallit aalisariutaat ukiuni arlertuni Savalimmiormiut imartaanni ammassassuartassanik tunineqartarsimapput, tamanna Kalaalit Nunaata Savalimmiullu niueqatigiinnissamik isumaqatigiissuteqarnerisigut pilersinneqarnikuvoq. Kalaallit Nunaata Savalimmiunit ammassassuartassiissutit pissarsiarisartagai annertugisassaangnikkaluartut, kalaallit aalisariutaasa ikerinnaasiorluni aalisariaatsimik inerisaanerani pingaartutut inissisimapput, taamatullumi aamma ukioq aalisarfiusoq tamaat ataatsimut pilersaarusiorsinnaanissanut pingaarutilittut inissisimallutik.

Piffissami 2012-2018 aalisariut ataasinnaq Savalimmiut imartanni ammassassuartassiissutinik aalisarpoq. 2019-imi 2020-imilu marluupput.

Saarullernat

Tunumi 2012-2020-imi saarullernarniarneq tamaat ataatsimut isigalugu misileraanertut isigineqarpoq. Kalaallit Nunaat naalagaaffinnit allanit sinerialittut taaneqartartunit, saarullernarniarnerup tungaatigut, naalagaaffittut sinerialittut akuerineqarnikuunngilaq. Taamaattumik pisassiissutit ataatsimoorussaasut aalajangiiffigineqartarnerani oqartussaassuseqartutut inissisimanngilaq.

Tamatullu aamma avaleraasartoorniarnertulli ammassassuarniarnertullu Kalaallit Nunaata uppernarsartariaqarpaa saarullernaq ilumut Kalaallit Nunaata imartaani uumasuusoq, taamaasilluni Kalaallit Nunaat uppernarsaanermigut saarullernanik Atlantikup Avannaani pisassiisoqartarnerani oqartussaaqataalersussaammat. Soorlu aamma Kalaallit Nunaanni avaleraasartoorniarnermi aamma ammassassuarnermi, nunat allamiut aalisariutaataannik aalisarsinnaanissaq akuersaardeqartoq.

Pisarineqartut 2012-imi amerlanerpaapput, ukioq taanna 406 tons qaqinneqarsimammata, taamaasilluni TAC 4%-iinnaa qaqinneqarpoq. Taassumalu kingorna qaqinneqartut 2014-ip tungaanut ikiliartuinnavipput, 2015-imiit ukiullu tulliuttut saarullernanik aalisartoqanngivilluni.

Tunumi aalisarluni misileraanerup saniatigut kalaallit aalisariutaat saarullernanik Savalimmiut imartaanni aamma pisassinneqartarput, tamanna Savalimmiormiut niueqatigisimanerata kinguneraa, taamatullu aamma nunat tamalaat imartaanni pisassinneqartarpoq. Nunat tamalaat imartaanni pisassiisarneq NEAFC-mit agguanneqartarpoq tamaallillunilu TAC-p tamarmiusup procentia saarullernanik Atlantikup avannaani pisassiisarnermi ittarpoq. Savalimmiormiut imartaanni pisassiisarnerit, tassaapput ukiumortumik pisassiissutinik Savalimmiut Kalaallit Nunaatalu paarlanteqatigittarnerannik aallaavillit. Saarullernanik pisassiisarnerit qaavatigut, Kalaallit Nunaat aamma isumaqatiginninniarsimavoq, Savalimmiut imartaanni nunanut tamalaanut pisassiissutaasartunit pissarsisarnissaminik.

Saarullernanik nunat tamalaat imartaanni Savalimmiullu imartaanni aalisarfiusumi, piffissami 2012-2020 pisarineqartartut qaffariaateqarsimapput. Pisarineqartartut 2018-imi qaffasinnerpaaffissaminipput, tassami katillugut pisarineqartut 23.333 tonsiusimammata. Piffissami 2017-2020 ukiumut pisarineqartartut 20.000 tons missarpiaannittarsimapput. Ataatsimut isigalugu pisassiissutinik atorluaneq annertoorujussuovoq. Ukiunilu 2012-2020 pisassiissutigineqartut tamavimmik qaqinneqarput, 2012, 2013 2015-ilu minillugit.

Ammasaat

Isumaqatigiissut ammassannut tunngasoq aallaavigalugu aammassanniarneq, Islandimi, Norgemi Kalaallit Nunaannilu ammassaqassuseq naapertorlugu ingerlanneqarpoq. Isumaqatigiissut naapertorlugu, kalaallit aalisariutaat Islandip imartaani ammassanniarinnaanerinkin akuerineqarput. Kalaallit ammassattassaasa ilaat piffissap ingerlanerani EU-mut agguanneqartarsimapput. Tamatumunnga Kalaallit Nunaata EU-llu aalisarnikkut isumaqatigiissutaat aallaaviuovoq. Ammassattassiissutaasartut EU-p Norgemut agguateqqittarpai, aalisakkanik aallanik taarserlugit.

Kalaallit aalisariutaannik ammassanniarneq, Islandip Kalaallit Nunaatalu aningaasarsiornikkut killeqarfigititaata iluani ingerlanneqartarpoq. Kalaallit aalisariutaannik ammassanniarnerit tamarmik Islandip

imartaani ingerlanneqartarput. Taamaallaat 2014/15 aamma 2015/16-imik pisarisimasat Kalaallit Nunaata imartaanneersuupput. Islandip imartaani ammassanniarsinnaaneq nunat pingasuuusut isumaqatigiissuteqnerisigut pilersinneqarpooq, tassa Islandip, Kalaallit Nunaata aamma Norgep ammassannik peqassutip aqunneqarneranik avitseqatigiinnissaanik tungavilimmik.

Ukiuni kingullerni ammassannik pisassiisarnerup annertussusaat nikerartarsimaqaaq. Ukiuni pisassiif- fiusuni 2018/2019 aamma 2019/2020 soqanngeriarluni 2014/2015 53.690 tonsiusimapput. Ukiuni taakkunani ammassannik pisassiisarneq tamakkiisumik atorluagaasimanngilaq. Ammassattassissutit 2012/2013-imik taamaallat tamakkiisumik atorneqarput. Ukiuni taaneqartuni allani ammassattat pisasiissutit 48-92 %-erisarsimavaat.

2012-imiit 2016-imut aalisariutit 1-3 akornanni amerlassusillit ammassanniarnermi aalisaqataasarsi- mapput. 2017-imiilli kalaallit aalisariutaat marluinnaat ammassanniarnermi peqataasarsimapput.

6.4.3 Ikerinnarsiorluni aalisarnermi ajornartorsiutit

Maanna aqutseriaaseq imaappoq, ukiumut ataasiaannaq aalisakkanik ikerinnarsiorlunki avataasiiorluni aalisarnermut taakkunanngalu sumiiffinnut aalajangersimanut aalisarsinnaanermut akuersissutinik ukiumut ataasiaannarluni agguasoqartarpooq. Pisassiissutit annertussusaat ingerlatseqatigiiffinnut ukiumoortumik tunniunneqartarput, suli annertunerusumik pisinnaanissamut periarfissaqarani. Pisasiissutit nioqqutigineqqarsinnaanngillat.

Ingerlatseqatigiiffiit ukiup tullissaanut akuersissutinik pisassiissutinillu pinissartik qulakeersinnaanngikkaluaraat, ukiut ingerlanerini paasinarsivoq, ingerlatseqatigiiffiit taakkua (akuersissutinik pillit) ukiut tamaasa pisarsimasut. Kisianni ingerlatseqatigiiffiit ukiumut ataasiinnarmut tunineqartassappata, tamatuma ilumut siunissami ingerlaannarnissaa qularnarpooq.

Ikerinnaasiorluni aalisartarneq ukiup ingerlanerani piffissami aalajangersimasuinnarmi ingerlanneqarsinnaasarpooq, soorlu assersuutigalugu avaleraasartuut Kalaallit Nunaata imartaani ukioq kaajallallugu aalisarneqarsinnaaneq ajorput. Aalisagaqatigiit ikerinnaasiorluni tamarmik, kalaallillu angallataannik aalisarneqartartut, tassaapput aalisagaqatigiit ingerlaartuartut, nunat assigiinngitsut imartaannut utikajattuarlutillu tammakartuartut. Kalaallit Nunaata imartaa avaleraasartooqarfiiit, ammassassuaqarfiiit saarullernaqarfiillumi killeqarfippiaaniippoq. Taamaasillunilu ukumiit ukiumut pisarineqartartut nikerartorjussuusinnaasarput.

Ukioq kaajallallugu aalisariut aalisakkanik ikerinnarsiorlunki assigiinngitsunik pisassinneqartarnissaminiik pisariaqartitsivoq, soorlu avalerasartuut, ammassassuit, saarullernat ammassaallu, taakkuuppummi ukiup nikerarnerani assigiinngitsuni aalisarneqarsinnaasut. Oqaluttuarisaanermi angallatinut marluin-narnut aalisakkanik ikerinnarsiorlunki ukioq kaajallallugu ingertatsisoqarsinnaanngorlugu pisassiisoqar- nikuvoq. Maanna angallatit marluinnaapput ikerinnaasiorluni aalisarsinnaasut taamatullu aamma ukioq kaajallallugu kaaviliaartitsisinnaasunik pisassinneqartartut. Taakkua marluk, aappaa kisimi imminut akilersinnaasumik aalisarpooq. Taamaasilluni ikerinnarsiorlunki aalisarsinnaanerup inerisarsin- naaneranik tamanna killiliisorujussuvoq. Ikerinnaasiorluni aalisarnermik ineriertortitsilluartoqarsinnaal- luarpooq, kalaallit aalisariutaat raajanik, saarullinnik, qaleralinnik suluppaakkanillu aalisartut ikerinna- siortunik ukiup ilaanni soorlu avaleraasartuunik aalisarsinnaasuuppata.

Annermik avaleraasartoorniarnermi, aqutsisoqarfiiup nukimmik piffissamillu pisariaqanngitsumik anner- toorjussuarmik atuiffigisarpaa, pisassiissutinik agguassineq, annermik agguasseqqinnej. Taassuma saniatigut maanna aqutsinerup, pisarineqartartut killilersulersinnaavai, soorlu ingerlatseqatigiiffiit suli aalisarsinnaagaluit TAC nungunneqanngikkaluartoq pisassiissutinik nunguussaallutik periarfissaarussin- naallutik. Tassami pisassinneqartut ilaasa pisassiissutaartut nungunneq ajormatigit.

Avaleraasartoorniarnermik pilersaarusrusiornermut imartanut allanut aalisariarluni appakaassinnaanissaq pingaaruteqarpooq, avaleraasartuullu aalisarneqarsinnaanerani naleqarneruneranilu nassaarinissaanut periarfissiissalluni. Taamaasilluni aamma imartani allani avaleraasartoorniarneqarsinnaanerup, kalaallit inger- latseqatigiiffiit Kalaallit Nunaata imartaani ammassassuaqarsinnaanissamut periarfissiissaaq. 2016

ukiaagaali Kalaallit Nunaat nunatut sinerialittut avaleraasartoorniarsinnaangornermut akuerineqarmat, nammineq imartami saniatigut 2017-imili nunat tamalaat imartaanni avaleraasartoorniarnissamut periarfissaqartitaalernikuupput. Taamaasilluni avaleraasartoorniarneq ukiup ingerlanerani sivisunerusumik ingerlaneqarsinnaangornikuuvvoq, nunat tamalaat imartaanni avaleraasartoorniarneq Tunumilu ammas-sassuarniarneq uigoriillutik imminnut qaleriilermata.

Avataasiorluni ikerinnarsiortunik aalisarneq aningaasartuutaasorujussuuvvoq. Aalisariut ikerinnarsiortunik aalisariutaasussaq, 80-100 meterisut takitigisoq, untrilikkaanik millioninik arlalinnik naleqarsinnaasarpooq. Maannakkut aalisakkanik ikerinnarsiortunik aalisarnerup aqunneqarnera eqqarsaatigisagaanni, ingerlatseqatigiiffinnut annertoorujussuarmik nammakkiivoq, taamaasillutik angallatinngut tunngatillugu pilersaarusiorsinnaanerat aningaasaliisinhaanerallu ajornakusoorsinnaasarluni allanillumi aningaasaliinissamut aqutsineq maanna ingerlaneqartoq killiliisorujussuulluni – pissutsillu taamak ittut ataanni aalisassagaanni nammineq annertoorujussuarmik aningaasaqarnissaq aningaasaliisinhaanissarlu pisariaqarluinnarput. Maannamut aqutsinerup aningaasaliisussanik pilerilersitsisinhaaneq aamma kille-qartitorujussuuvaa ingerlatseqatigiiffiillu pisassiissutinut appakaanniarsinnaanerat ajornakusoortil-lugu. Tamanna siunissaq qaninnerusoq ungasinnerusorlu eqqarsaatigalugit atuuppoq. Taamaasilluni aamma ingerlatseqatigiiffinnut pioreersunut nutaanullu pilersaaruteqarsinnaanissaq aqutseriaaseq maanna atuuttoq atuutsillugu aamma killeqartorujussuusinnaasarpooq.

Ingerlatseqatigiiffiit marluk avataani ikerinnaasierorinnarmut aalisariutinik aningaasaliisinhaanerannut pissutsit marluk pingaarnersaat tassaapput, aningaasarsiorfiulluartunik raajanik qalerainnillu aamma aalisarmata, ingerlatseqatigiiffiup raajartassat nioqqutigisinhaasaat pigisaralugit naleqarluartut, aalisariummut aningaasaliinermi qularnaveeqqutigineqarsinnaasut. Angallatit arlallit, raajarniarnermik, qalerainniarnermik saarullinniarnermilluunniit pingaarnertut ingerlatallit ukiumut aamma ammassassuar-niarnermik avaleraasartoorniarnermillu allanik akoorlugit aalisartarput. Taamaasilluni aamma angallatit pisqaqluarsinnaassusaat annertusarneqartarpoq, naak aalisakkanut allanut ikerinnarsiortunngikkalu-nut angallatit sanaajusimagaluartut.

6.4.4 Ajornartorsiutinut aaqqiissutaasinnaasut

Pissusissamisoortusinnaanngilaq avaleraasartuunik pisasseeriaatsimik, aqutsisoqarfimmuit persaqqu-sersuutaasorujussuusumik ingerlatssiinnarnissaq. Annermik avaleraasartuunik pisassanik agguaaqqinnejrup ingerlaneqartarnerani. Tamanna aarleqqutitaqarpoq, taamaasilluni pisarineqartartut killilerneqar-tarmata, soorlu piginneqatigiiffik pisassaminik tamakkiisimagaluartoq pissarsisinnaaneq ajorpoq, naak allat pisassatik tamakersimanngikkaluaraat imaluunniit ilimagineqarsinnaanngikkaluuaq pisassaminnik tamakkiisinnaanerat.

Aalisakkanik ikerinnarsiortunik aalisartarneq suli ineriartorpoq, taamaattumik pissusissamisoortutut isigineqanngilaq avataasiorluni pisassiisarnermi IOK-mik pisasseeriatsip equnneqarnissaa. Tassunga tunngavilersuutigineqarsinnaavoq, qularutigineqarsinnaammata, aalisakkat ikerinnarsiortut ilumut Kalaallit Nunaata imartaanniittuassanersut, imalu amerlatiguassanersut aallaat aalisarneqarsinnaallutik aammalut qularutigineqarmat Kalaallit aalisariutaat ilumut aalisarnermi isumaqatigiissuteqartarnerni pisassinneqartarumaarnersut. Pingaaruteqartorujussuuoq ukioq kaajallallugu aalisarsinnaanermi pilersaaruseorsinnaanissamut, angallatit aalisariutit aalisakkanik ikerinnarsiortunik tamarmiusunik pisassinneqartarnissaat, tassani tunngaviuuoq aalisakkat ikerinnarsiortut ukiup ingerlanerani aalisar-neqartuarsinnaammata. Kalaallit Nunaata isumaqatiginninniarnissani sakkusaasa pingaarnersaraat up-vernarsassallugu, avaleraasartuut, ammassassuit aamma saarullernat atlantikup avannarliup imartaani-niittut aamma Kalaallit Nunaata imartaaniittarnerat imalu amerlatigisut allaat aalisarneqarsinnaalutik. Taamaattumik pingaaruteqarpoq sapinngisamik amerlasuunik Kalaallit Nunaata imartaani pisaqartuar-tarnissaq. Maannakkut IOK atorlugu pisassiisarnerup pisarineqartartut killilersimaarsinnaassanut aqqutissiuvisinnaavoq. Tulluartussatut isigineqarpq IOK-mik eqquassinissaq aatsaat pisinnaasoq Nunat Atlantikup imartaanni aalisartut ataavartumik pisassinneqartarnissamik isumaqatigiissusiorfigineqa-reerpata. Ataavartumik angallatinut pisassiisarneq ingerlaneqalertuuppat, aalisariutit ukioq kaajallal-lugu aalisarnissaminnut pilersaaruseorsinnaalissagaluarput.

Paasinarsinikuuvooq ukiumut pisassiissutinik tunniussinermi aamma ukiumut pisassiissutinik pisarine-qanngitsnik tamassuma kingorna agguasseqqittarnermik aqutsineq atuuttoq naak aalisarsinnaassuse-qartoqaraluartoq angallatit aalisarluarnerpaat pisassiissutinik amerlanernik ilaatigut pissarsiaqartanginnerannik kinguneqartartartoq. Tamanna atuuppoq angallatit allat atuinissaat ilimanangikkaluartoq pisassiissutit sinneruttut annertugaluartut.

Kalaallit Nunaata imartaani avaleraasartuunik, ammassassuarnik saarullernanillu ikerinnarsiortunik aalisarnermut pisassiissutitigut tunngaviit 2012-imiit imatut annertutigisumik aalajangerneqartarnikuup-put pisassiissutit tamakkingilluinnarlugit atorneqartarlutik. Avaleraasartuunik 2018-imi pisassiissutit tamakkingajallugit atorneqarput. Ikerinnarsiortunik pinnaassilluni aalisarneq aalisarluarnerunermut tapersiisninaassaaq aammalu angallatit aalisarsinnaassuseqarnerusut tamakkuningga atuinerusinnaa-nissaasa periarfissinneqarnissaa qulakkeerneqassalluni.

Aalisarluarnerunerup saniatigut ikerinnarsiortunik pinnaassilluni aalisarneq ukiumut pisassiissutinik pisassiissutillu ingerlaavartumik agguanneqaqittarnerannik maannakkut aqutsinermut tunngatillugu avataasioluni ikerinnarsiortunik allaffisorluni aqutsinerup annertuup annikillisinnissaanut tapersiis-saaq.

Taamaammat Aalisarsarneq Pillugu Ataatsimiitaliarsuaq innersuussuteqarpoq, aalisakkanik ikerinnarsiortunik aalisarnermi pisassiissutigineqartartut paggatassiissutigineqartalernissaat. Siunnersuutigineqarpoq, aalisakkanik ikerinnarsiortunik aalisarneq paggatassiinertut ingerlanneqassasoq, ineriartortitsineq ima inissilluartiginissaata tungaanut, allaat ataavartumik tunngaveqarluartumik pisassiisoqartalernissaanguneqarluni, taassumalu kingorna IOK atorlugu pisassiisarnerup eqqunneqarsin-naanera eqqartorneqarsinnaalissaaq. Tamannalu nalilerneqarportaaq ukiuni kingullerni namminerisamik tonsikkaat eqqarsaatigalugit kalaallit ingerlatseqatigiiffiisa aningaasaliisimaneri inerisaasimanerilu ilanngullugit naammaginartumik tamatumani isiginiarneqartutut.

Avataasioluni paggatassiilluni aalisartarnerup allaffisornerup annikillisinneqarneranik kinguneqar-sinnaanera naatsorsuutigineqarpoq aalisariutillu aalisarsinnaassusiminnik atorluuanerulersinnaane-rat qularnaannerusussaavoq. Pisassiissutinik atorluuanerunerup aamma kingunerisinnavaa Kalaallit Nunaata imartaata iluani pisarineqartartunik uppernarsaaneq. Malugeqqunarporsi, aalisakkat pineqartut, avaleraasartuut, ammassassuit saarullernallu Kalaallit Nunaata imartaani pisassiissutigineqartartut TAC-imik tamarmiusup nungunneqarnissaannut tunngaviliisuunaviangimmata. Tamassumunga pissutaavoq aalisagaqarneq aalisarsinnaassuserpullu eqqarsaatigalugit TAC-mi aalisarnissamut periarfissagut ukiuni amerlanerni qaangerneqartarnera. Imartani pisassiissutigineqartut aalisarfiusut suli aalisariarfiit inerisarneqartussatut ilaatigut isigineqarsinnaapput. Taamaammallu taaneqartut misileraalluni aalisarnissa-nut tunngasuni ingerlanneqartussanut atatillugu eqqumaffigineqarnissaat naapertuussorinarpoq.

Savalimmiut Islandillu imartaanni pisassissutit

Siunnersuutigineqarpoq, ammassassuarnut saarullernanullu pisassissutit, Kalaallit Nunaata Savalim-miullu niueqatigiinneranni pisassiissutigineqartut paggatassiissutigineqannginnissaat, kisiannili ukiumut pisarisartagassatut agguanneqarnerata ingerlaannarnissa aqqtissiuunneqartariaqarluni. Savalimmiormiullu pisassiissutinik paarlasseqatigiittarneq ukiut tamaasa isumaqatigiissutaasarpooq, tamannalu ukiup tullissaanut Kalaallit Nunaata qanoq annertutigisumik pisassinneqarsinnaaneranik qularnaveeqqutitaqanngilaq, imaassinnaavorluunniit isumaqatigiissuteqanngilluinnartoq. Tamakkua qulalertarsinnaanermik tunngaviliisut IOK-mik pisasseeriaaseqartoqarsinnaaneranik aqqtissiuunngillat.

Ullumikkut ingerlatseqatigiiffiit ammassassuarnik saarullernanillu Savalimmiut imartaanni pisassin-neqartartut marluupput. Savalimmiormiullu isumaqatigiissuteqartarnerup Kalaallit Nunaat saarullinnik qaleralinnillu pisassiissuteqarnerni tunniussaqartarpoq, tunniussallu taakkua aalisakkanik ikerinnarsiortunik paarlanneqartarput. Qanoq pisumik Savalimmiormiullu isumaqatigiissutigineqartartut atorun-naassappata, aalisakkanik ikerinnarsiortunik aalisartartut pisassiissutaasartut ilaannik annaasaqart-tussaassapput, tassami saarullinnik qaleralinnillu pisassanik utertitsinerup aamma kingunerisussaavaa, pisassiissutit taakkua avataasioluni aalisarnermut tunniunneqartussaani.

Tamatullu aamma siunnersuutigineqarpoq, ammassattassiissutaasartut Kalaallit Nunaata, Islandip Nor-

gellu isumaqatigiissuteqarnerisigut pineqartartut, ukiumut pisassatut tunniunneqartassasut, siunner-suutigineqarsimasutullu, paggatassiissutigisarnagit.

Pitsaanerumik ukiumut pisassiissutinik atorluuaasinnaanissamut aqqutaasinnaavoq, ingerlatseqati-giiffiit akunnerminni ukiumut pisassisutit ilaannik, paarlanteqatigiissinnaanerat, attartorsinnaanerat attartortitsisinnaanerallu. Taamaasilluni ingerlatseqatigiiffiit peqataasut inissisimancerat patajaallis-neqarsinnaavoq aalisakkanilluunniit allnik atorluaanerusoqarsinnaavoq taamaasillunilu agguasseqqitarnermi allaffisornerujussuaq annikillisinneqarsinnaalluni.

Aalisarnermik Ataatsimiititaliarsuup innersuussutai:

- Ikerinnarsiortunik aalisarnernik assigiinnngitsunik aqutsinermut pilersaarusiortoqassaaq.
- Kalaallit Nunaata nammineq kissaatigisamisut nunatut sinerialittut inissisimanceranik takutitsinissaq qulakteerniarlugu ikerinnarsiortumik aalisarnerni ataasiakkaani pisassiissutinik aalajangiisoqarnissaa.
- Ikerinnarsiortunik aalisarneq aalisariutit Kalaallit Nunaanni nalunaarsorneqarsimasut aallaavigalugit paggatassiissutigalugit aalisagassatut aqunneqassasoq innersuussutigineqarpoq. Avalerasartuunut, ammassassuarnut saarullernanullu pisassiissutaasartut Kalaallit Nunaata imartaani aalisarfiusuni akuersissutinik killeqanngitsumik pisassiissutitalinnik aalisarneqertas-sasut, taamatullu aalisarneq unitsinneqartassasoq aalisagaqtigiiinnut aalajangersimasunut pisassiissutit nungunneqaraangata. Tamatumunnga aalisarnerup imminut akilersinnaasumik ingerlanissaanut kajumissaarinissaq siunertarineqarpoq, taamatullu aamma uppernarsarniar-lugu Kalaalit Nunaata imartaani, Tunumi, ammassassuit avaleraasartuullu pisarineqartuartar-sinnaasut.
- Savalimmuit Islandillu imartaanni, kalaallit aalisariutaannut aalisakkanik ikerinnarsiortunik pisassiisarneq, ukiumut pisassiissutit agguanneqartarnissaat, kisiannili tassani naliliiffigine-qartariaqarpoq pitsaanerussanersoq atorluaanerussanersorlu allaffissornikkullu persaqquser-suutaanginnerussanersoq, pisassiissutinik paarlaaqateqartoqarsinnaassappat, attartortoqar-sinnaassappat attartortitsisoqarsinnaassappallu, tamannalu ingerlatseqatigiiffiit ukiumoortumik pisassinneqartartut akornanni ingerlanneqartassanersoq.
- Avataasiorluni ikerinnarsiortunik aalisakkanik aalisarnermi IOK atorlugu pisasseeriaatsip eqqunneqarnissaa pissasoq innersuussutigineqarpoq, Kalaalit Nunaat ataavartumik atuuttussamik Atlantikup avannaani pisassiissutissanik isumaqatigiissuteqareerpat aalisarnerlu ima inerrikiartortigisimappat, allaat ataavartumik pisassiisinnaanissamik tunngaviliisussaalersimalluni.

Ataatsimiititaliarsuarmi ikinnerussuteqartut, GE-p sinniisuanik inuttaqartoq, avaleraasartoorniarner-mi maannamut pisinnaatitaaffiit paggatassiilluni aalisarnermik aqunneqarnissaanik siunnersummit illukartinneqarnera akuerisinnaangilaat. GE-p isumaa malillugu umiarsuaateqarfiiit ukiuni arlalinni maannamut avaleraasartoorniartartut namminerlu ajutooriaannaallutik tassunga aningaasaliinikut pisassiissutinik maannakkut qulakteerniffigineqarnerminnik annaasaqarnissaat naleqqutinngilaq. Allaffissornikkut aqtsiviup aalisarnermi tassani maannakkut ingerlatsisut akornanni pisassiissutinik ukiumoortumik agguasarnermini isumallutinik atuisarnissaa paggatassiilluni aalisarnermik atuuti-lersitsinissamut tunngavilersuutigineqarnera akuerineqarsinnaanngilaq. Aamma paggatassiilluni aali-sarnikkut ullumikkornit qanoq angusaqarfiunerunissaa ilimanarnerulersinnejqanngilaq.

6.5 Sinerissap qanittuani qaleralinniarneq

Ataatsimiititaliarsuup paasivaa ilisimasat pissarsiarineqarsinnaasut takutikkaat qalerallit mikisutut kangerlummut takkukkaangamik kangerlummiiginnartartut kangerluillu akornanni nuuttarnerat kille-qartorujussuusoq. Qalerallit aamma avataanut nooqqinnej aqorput. Imaappoq sinerissap qanittuani qaleralinnik pitsaanerpaamik aqutsinerup nassatarissavaa, kangerlunni ataasiakkaani immikkut aqut-sisoqarnera, taamaalillunilu qalerallit ataasiakkaat amerliartornissaannut periarfissat pitsaanerpaamik atorluarneqarlutik.

SQAPK-p sinnissuata isuma tamanna tapersinngilaa. Soorlu SQAPK-p ikinnerussuteqartumik oqaase-qaataanik tamarmiusunik ilangussami allaaserineqartoq, tamanna pillugu ilaatigut allaqqasoqarpoq: "SQAPK-miit aalisartutut upernarsaatissaqartumillu ilisimalluarparput qalerallit sinerissap qanittuani kangerlunni ukiumut sisamariarlutik qalerallit suffisarnerat aalisartunik ilisimaneqarluarmat. Tamatu-mani Upernaviuq eqqaani, Uummannaq sullorsuani, Qeqertarsuullu tunuani qaammatini aalajangersima-suni ataatsikkut suffisarnerat pisarluni"

Pinngortitaleriffiup oqaaseqaatit taakku ilisimavai, kisiannili qalerallit kangerlunni suffisarnerat upper-narsisinnaanagu. Qalerallit suallit kangerlunni akuttungitsumik takuneqartarput, kisianni suffingaja-linnginneranni, tassa suaat inerilluarsimasarlutik suffisoqartussaaneranni, takuneqarneq ajorput. Taa-maamat kangerlunni suaat kinguaassaqalersinneqarnikuusarnerat qaleraleeraqneraluunniit aamma upernarsarneqarsinnaanikuunngilaq. Pinngortitaleriffiup taamaalliluni qalerallit kangerlunni annertuu-mik amerliartoqqitarnerat upernarsaatissaqartinngilaa, naliliillunilu qalerallit kangerlunni amerleriaa-teqartarnerat qaleraleeqqat avataanit nuuttarnerannik pissuteqarnerusoq.

Ataatsimiititaliarsuaq qalerallit sinerissap qanittuani amerlassusaasa allanngoriartornerannik nalilersui-voq sinerissallu qanittuani qaleralinniarnermut aqtsinermut periusissiortoqarnissaanik innersuussutaa kangerlunni suffisoqartannigneranik qalerallillu avataani qaleralinneersuunerannik tunngaveqarlungi. Paasinarsissappat qalerallit sinerissap qanittuani suffillutik amerliartortartut qaleraleqassutsip piu-juartinneqarnissaannik anguniagaqarneq naapertorlugu aqtsinermut periusissiap nutarternissaa pisa-riaqassaaq suffisartullu illorsorneqarlutik. Tamanna pissutsit taamaaginnartillugit sukannererusumik aqtsinermik kinguneqassaaq.

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup sulinerani aamma ilimanarnerulersinneqarpoq avataasiorlu-ni qaleralinniarneq peqassutsimi piujuartitsisoq qalerallillu ilisimatuussutsikkut qularnaatsup iluani amerlassuseqaraangata qalerallit amerliartoqqinnissaannut annertunerpaamik amerlassuseqartarmata avataasiorluni aalisarnerup sinerissap qanittuani aalisarnissamut periarfissat sunnerneq ajorai. Taa-maamat avataasiorluni aalisarnerup annikillinneqarnera sinerissap qanittuani qaleraleqassutsimut sunniuteqartannginneranik kinguneqarpoq. Taamaamat avataasiorluni aalisarnerup killilerneratigut sinerissap qanittuani aalisarnissamut periarfissat annertusisinnanngillat.

Sinerissap qanittuani qaleralinniarneq maannakkutut annertussuseqartillugu qalerallit alliartornissaan-nut periarfissaat atorneqarneq ajorpoq, tassa aalisarneq imatut annertutigimmat qalerallit annertuner-paamik angissuseqalersinnagit amerlanersaat pisarineqartarmata. Sinerissap qanittuani qalerallit ukiut 20-t matuma siorna pisarineqartartunut sanilliullugu marloriaataasa missaannik amerlanerusut pisarine-qartarput. Pisarineqartartulli tonsinngorlugit amerleriarnikuunngillat, tassa qalerallit pisarineqartartut agguaqatigiissillugu 50 %-it missaannik oqinnerulerikuummata.

Aalisarneq maannakkutut annertussuseqartillugu qalerallit pisarineqartartut immaqa milleriaqqissap-put, aalisarnerullu tunngavia ajutoortinnejariaannaasorujussuulluni.

Sinerissap qanittuani qaleralinniarneq umiatsiaararsorluni ataatsimut pisassiilluni paggatassiilluni aalisarnertut aamma angallatit 6 meterimit anginerusut atorlugit nammineq pigisanik niuerutigineqar-sinnaasunik pisassiilluni aalisarnernut avinnejqarpoq. Sinerissap qanittuani inuussutissarsiutigalugu aalisarnermi aalisarsinnaanermut akuersissutit pisassiissutillu sumiiffinnut sisamanut avinnejqarput; Qeqertarsuup Tunua, Uummannaq aamma Upernavik ataatsimut sumiiffik 47 aamma Kalaallit Nunaata sinnera sumiiffik 46. kisiannili Upernaviuq, Uummannaq aamma Qeqertarsuup Tunuani sinerissap qanit-tuani qaleralinniarqarneruvoq, taamaamat immikkoortumi uani sumiiffik 47 sammineqarneruvoq.

6.5.1 Sumiiffimi 47-mi sinerissap qanittuani qaleralinniarneq

Sinerissap qanittuani qaleralinniarnermut sumiiffimi 47-mi aqtsiveqarfinnut pingasunut (Upernavik, Uummannaq aamma Qeqertarsuup Tunua) immikkut tamanut TAC ukiut tamaasa aalajangerneqartarpoq. Aqtsiveqarfinnut pingasunut immikkut tamanut angallatinut 6 meteri sinnerlugu angitigisunut aamma umiatsiaaqganut (6 meterimit mikinerusunut) immikkut pisassiisoqartarpoq. Angallatit 6 meteri qaa-ngerlugu angissusillit atorlugit qaleralinniarnermut pisassiissutinit nammineq pigisat niuerutigineqar-

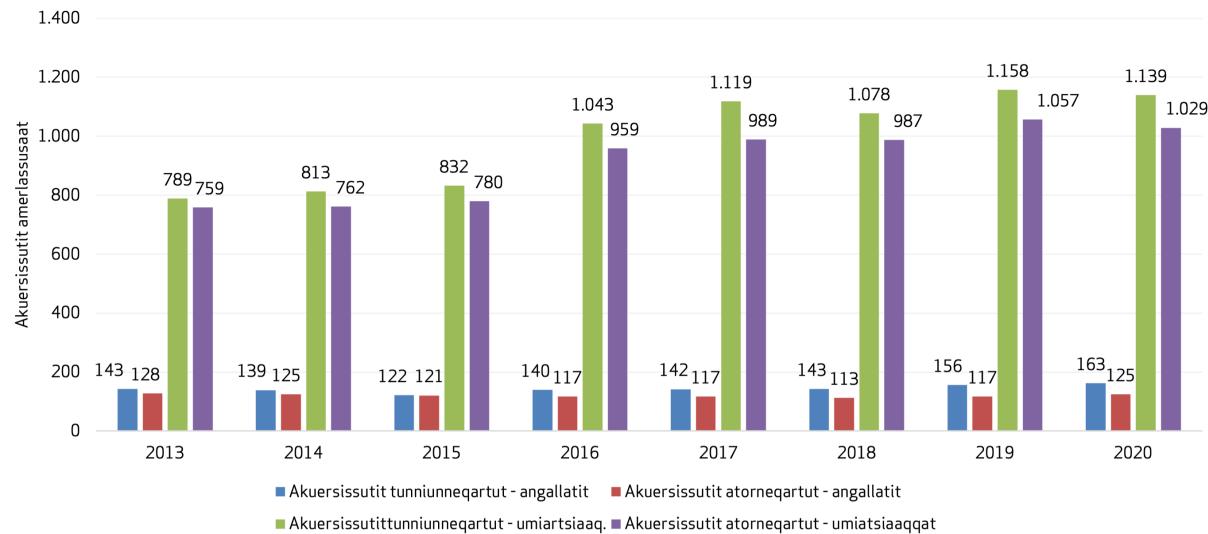
sinnaasut piffissamut killiligaangitsumut tunniunneqartarpuit (2012-mit atuuttumik) aamma umiat-siaararsorluni aalisarnermut ataatsimut pisassat amerlanerpaaffilerlugit paggatassiilluni umiatsiaarar-sorluni qaleralinniarnermut ukiumut aalisarsinnaanermut akuersissutit tunniunneqartarpuit. Pisassiis-sutit piffissap ingerlanerani ukiumut pisassiissutit ukiup ingerlanerani tamakkerlugit pisarineqaraangata pisassiissutit ilaneqartarpuit, taamaammat umiatsiaaqqanut pisassiissutit killeqangngitsutut oqaatigine-qartariaqput. Itinerusumik nassuaat atuarneqarsinnaavoq Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup tunuliaqtaasumik oqaaseqaataani "Nunap immikkoortuani 47-mi sinerissap qanittuani qaleralinniarne-rup killiffia unammillernartortaalu".

Aalisarsinnaanermut akuersissuteqartut 6 meteri sinnerlugu angallatillit sumiiffimmi 47-mi tamarmi angallatinut sinerissap qanittuani qaleralinnik pisassiissutit niuerutigineqarsinnaasut tamarmiusut 5 procentii tikillugit pigisaqarsinnaapput. Angallatit 6 meterimit anginerusut qaammatisiutit malillugit ukiuni ataasiakkaani ukiumut pisassiissutit tunniunneqartut tamatigoortumik atornissaannut periarfis-saqarput, raajarniarnermi pisassiissutit ukiut akornanni nuunneqarsinnaaneratut ilisimaneqartutut.

Aalisarsinnaanermut akuersissuteqartup ukiup tulliani qaleralinnik pisassiissutit ukiumi pineqartumi 15. novembarimiit siumut atorsinnaavai, nuunneqartullu 1. juulip tungaanut atorneqarsinnaapput.

Soorlu takussutissiaq 23-mi takuneqarsinnaasoq sumiiffimmi 47-mi piffissamit 2015-imiit 2020-mut qaleralinniarinnaanermut akuersissutit tunniunneqartartut amerlieriarujussuarnikuupput, pingartumik umiatsiaararsorluni aalisarnermut. Aalisarsinnaanermut akuersissuteqartut amerliartortillugit pisassiissutit piujuartitsisumik atuineq qaangerlugu aalajangerneqartarnerisigut aalisartut ajornartorsiuteqarnerannut pissutaaneruvoq. Naalakkersuisut aalajangiiniikuupput aalisartunut aqutsiveqarfinni Qeqertarsuup Tunuani Uummannamilu najugaqartunut umiatsiaaqqat atorlugit aalisarsinnaanermut akuersissutinik nutaanik maannakkut tunniussisoqassanngitsoq.

Takussutissiaq 23. Sumiiffimmi 47-mi sinerissap qanittuani qaleralinniarinnaanermut akuersissutit tunniunneqartartut amerliartornerat, 2013-2020.

Aallerfik: Naatsorsueqqissaartarfik.

Umiatsiaarartuntut aalisarsinnaanermut akuersissutit amerlieriarerupput, angallatilli atorlugit aali-sarsinnaanermut akuersissutit 2018-imiit amerliartornikuupput (takussutissiaq 23). Aalisarsinnaanermut akuersissutit tunniunneqartartut amerliartornerat aalisartut amerlassusiannik aalisarsinnaassutsillu qaffanneranut tassunga atasumut tamatigut eqqortumik takussutissiineq ajorpoq. Aalisarsinnaanermut akuersissutit atorneqarivissut ineriantornermut angallatilli atorlugit aalisarsinnaanermut akuersissutit atorneqartut piffissami amerlieriarsimannginnerannik pitsaanerusumik takussutissiippuit.

Umiatsiaaqqat amerliartornerat aalisarsinnaassuseqarpallaarnermik kinguneqaannanngillat, aam-mali nunap immikkoortuani sulisut amerlasuut atorneqarnerannut tapersiilluni. Tamanna aalisarnerup

aninaasaqarnermi imminut akilersinnaasumik ingerlanneqarnissaanik pisariaqartitsinermut sanilliul-lugu sinerissap qanittuani annertunerusumik suliffissaqartitsinermik kinguneqarpoq aalisartullu amer-lanerusut aalisagaqtiginnik ataatsinik pisanit pissarsianik avitseqatigiissuteqartarnissaannik kingune-qarluni.

Sumiiffimmi 47-mi sinerissap qanittuani qaleralinniarnermi angallatit atorlugit aalisarsinnaanermut akuersissuteqartut piffissamut killiligaanngitsumut aalisarsinnaanermut akuersissuteqarput IOK-lu atorlugu pisassaqrutik. Soorlu takussutissiaq 23-mi takuneqarsinnaasoq angallatinut aalisarsinnaanermut akuersissutit atorneqartut amerlassusaat piffissami 2013-imiit 2020-mut allanngorarpalaarnikuunngillat. Piffissami 2013-imiit 2020-mut aalisarsinnaanermut akuersissutit tamarmik atorneqarneq ajorput, naak aalisarsinnaanermut akuersissuteqartut pisassiissutinik pigisaqarsinnaati-taagaluartut. Taamatut pissusilersorneq uani tamakkiisumik nassuiardeqarsinnaanngilaq pissutaasullu assigiinngiartumik nassuiardeqartarput. Tamassuma ataani angallatinik pigisaqartut inuttanik pisiaqartunik pissarsinissamik / taakku inuttariinnarnissaannik ajornartorsiuteqarsimagunarput, tassa tassunga taarsiullugu umiatsiaaqqat atorlugit aalisarsinnaanermut akuersissuteqartoqarusunnerummat. Aqutsiveqarfimmi 47-mi umiatsiaaqqanut tunnganerusumik pisassiissutit aalajangerneqartartut tamarmiusut ingerlaavartumik qaffanneqartarnikuupput, peqatigitillugulu angallatinut pisassiissutit qaffannerannik kinguneqarluni, taamaalillunilu angallatinik pigisaqartut pisassiissutitigut tunngaveqarnermi pisassiissutinik atuinerannut tamarmiusumut kinguneqarsinnaasimassalluni.

Sinerissap qanittuani TAC pisassissutillu

Tabeli 23-mi takuneqarsinnaavoq sumiiffik 47-mi TAC tamarmiusoq pisarineqartartullu tamarmiusut ilisimatuussutsikkut siunnersuutigineqartunit ukiuni tamani qaffasinnerujussuusut. Tamassuma kinguneraa aalisarnerup 2013-imiit piujuartitsisumik atuinermik tunngaveqarnikuunnginera. Tamanna TAC-mi aamma takuneqarsinnaavoq, naak ukiuni 2013-imiit 2016-imut siunnersuutit allanngoranngikkaluartut qaffakkiartornikuummata. Ilisimatuussutsikkut siunnersuutit 2016-imiit appariartornikuupput, TAC-lu allanngorarpallaarnikuunani.

Tabeli 23. Sumiiffimmi 47-mi aqutsiveqarfinni ataasiakkaani siunnersuutit, TAC-p qalerallillu pisarineqartartut tamarmiusut tonsinngorlugit ineriarornerannik takussutissiaq, 2013-2020.

Tons	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Siunnersuutit	20.300	20.300	20.300	20.300	19.200	19.200	16.250	16.250	14.547
Qeqertarsuup Tunua	8.000	8.000	8.000	8.000	6.400	6.400	5.120	5.120	4.346
Uummannaq	6.000	6.000	6.000	6.000	6.500	6.500	5.800	5.800	5.153
Upernivik	6.300	6.300	6.300	6.300	6.300	6.300	5.330	5.330	5.068
TAC	22.500	26.394	28.200	29.000	28.200	28.200	29.437	28.937	25.148
Qeqertarsuup Tunua	9.200	9.000	9.200	9.600	9.200	9.200	11.080	10.580	7.847
Uummannaq	7.000	8.379	9.500	9.850	9.500	9.500	9.900	9.900	9.167
Upernivik	6.300	9.015	9.500	9.550	9.500	9.500	8.457	8.457	8.134
Pisat	22.043	24.587	22.874	27.955	22.000	24.580	27.777	25.778	
Qeqertarsuup Tunua	8.999	9.017	8.341	10.280	6.173	8.194	8.651	7.519	
Uummannaq	7.008	8.198	8.259	10.364	9.044	8.837	10.160	10.686	
Upernivik	6.036	7.372	6.274	7.311	6.783	7.549	8.966	7.573	
Siunnersuine-rup ilaatut TAC	10,8%	30,0%	38,9%	42,9%	46,9%	46,9%	81,2%	78,1%	72,6%
Qeqertarsuup Tunua	15,0%	12,5%	15,0%	20,0%	43,8%	43,8%	116,4%	106,6%	80,6%
Uummannaq	16,7%	39,7%	58,3%	64,2%	46,2%	46,2%	70,7%	70,7%	77,9%
Upernivik	0,0%	43,1%	50,8%	51,6%	50,8%	50,8%	58,7%	58,7%	60,5%

Sumiiffimmi 47-mi qaleralinniarnermi pissutsit ataani naakannersumik eqikkarneqarput. Tamassumunnga pissutaasoq tunuliaqtaasumik oqaaseqaammi siusinnerusukkut taaneqartumi takuneqarsinnaavoq.

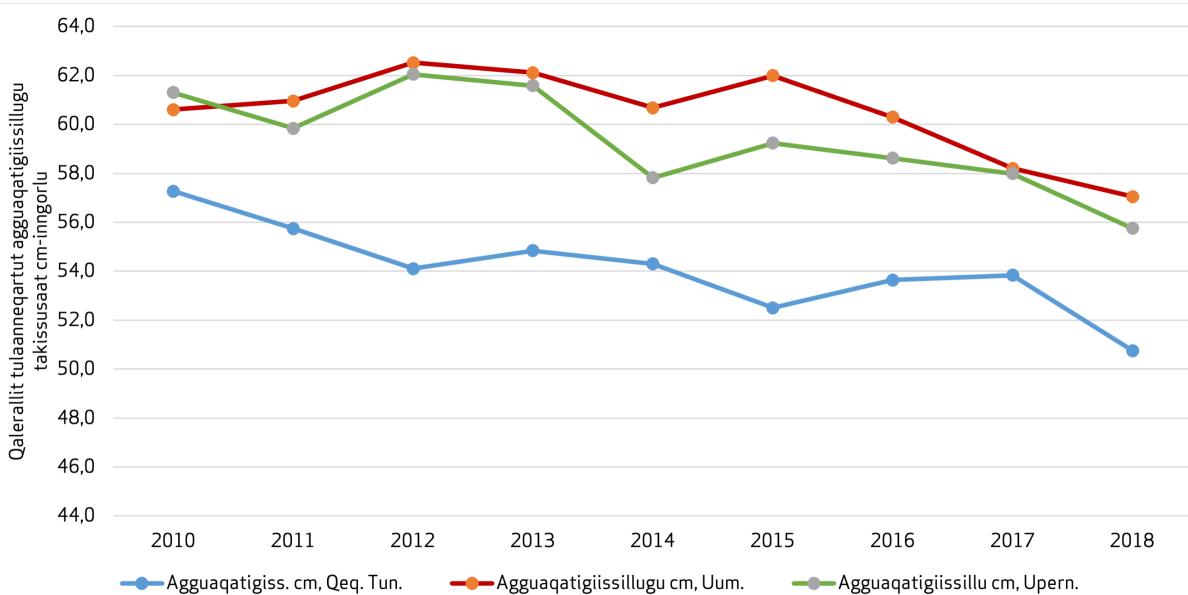
Aqutsiveqarfinni pingasuni tamani qaleralinnik pisat tamarmiusut ilisimatuussutsikkut siunnersuutit ukiumut agguaqatigiissillugu 32 procentit missaannik qaangertarpaat. Upernavimmi, Uummannami Qeqertarsuullu Tunuani sumiiffiit pisassiivigineqanngitsut piffissami 2014-imiit 2020-mut atuutitinnejnarput. Sumiiffinni pisassiiviusuni pisat TAC-tut akuerineqartoq ukiut arlaannaanniluunniit tamakkerlugu atorneqanngilaq. Sumiiffinni pisassiiviuungitsuni pisat ilangnukkaanni piffissami 2013-imiit 2020-imut pisat TAC ukiuni tamani suli ataappaat.

Aqutsiveqarfinni pingasuni taakkunani pisat 2013-imiit 2020-mut ataatsimut isigalugu agguaqatigiissillugu 23%-imik qaffariarnikuupput. Sumiiffiit pisassiivigineqanngitsut aalisarnerup siammarsimanaerut sunniuteqarsimarpasinngillat TAC-milluunniit atuinermut annertuumik sunniuteqarsimanatik. Immaqa tamassumunnga pissutaavoq TAC-t qaffasisorujussuarmut piujuartitsisumillu aalisarnissaq qaangi-ngaarlugu aalajangerneqareersimammata.

Sumiiffimmi 47-imi qaleralinnik pisat aalisarsinnaanermut akuersissutit amerleriarsimanaerisa taa-maalillunilu aalisarsinnaassutsip qaffariarsimanaerata kinguneranik ilisimatuussutsikkut siunnersuutit qaangingaarlugit aalajangerneqartarerat qalerallit tunineqartut ukiuni arlalinni agguaqatigiissillugu milleriernerannik kinguneqarpoq. Tamassuma kinguneraa aalisakkat tonsit amerlaqataasa pisarinissaannut amerlassusaat tunngavigalugit uuttorlugit qalerallit amerlanerungaartut pisarineqartassasut.

Takussutissiaq 24-mi takuneqarsinnaavoq Qeqertarsuup Tunuani qalerallit tunineqartut centimeteringorlugit agguaqatigiissillugit angissusaat 2010-mi 57,3 centimeterimit 2018-imi 50,8 centimeterimit millisimasut, assigalugu 6,5 centimeterit. Uummannami Upernavimmilu agguaqatigiissillugu angissusaat piffissami tassani 3,5 centimeterimik aamma 5,5 centimeterimik milleriarpuit, tak. takussutissiaq 24.

Takussutissiaq 24. Sumiiffimmi 47-imi tunineqartut agguaqatigiissillugu angissusaasa centimeteringorlugu allanngoriartornerat, 2010-2018.

Aallerfik: Pinngortitaleriflik.

Nassuaat: Takussutissiami agguaqatigiissitsinermi aalisarnermit atortut atorneqartut tamaasa ataatsimoortinneqarput.

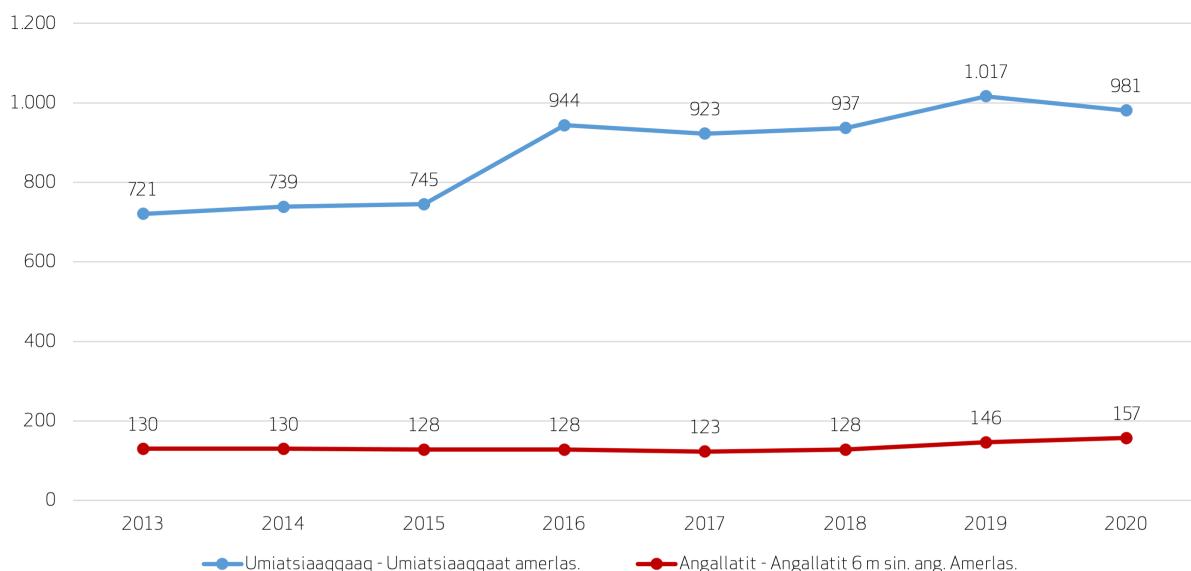
Sumiiffik 47-mi sinerissap qanittuani qaleralinniarnerup aaqqissugaanera

Umiatsiaaqqat atorlugit aalisarsinnaanermut akuersissutit amerleriarsimanaerattut umiatsiaaqqat aalisarnermi atorneqartut annertuumik amerleriarnikuupput.

Takussutissiaq 25-mi takuneqarsinnaavoq umiatsiaaqqat 2013-imi 721-niit 2020-mi 1.017-inut amer-

Ieriarsimasut, assigalugu umiatsiaaqqat 300-ngaajaat. Piffissami ukiuni arfineq marlunni aalisarsinnaas-suseq annertuumik annertusinikuuvooq. Angallatit 6 meterimit anginerusut amerlassusaat piffissami 2013-imut 2018-imut 123-t 130-lu akornannillutik imaluunni agguaqatigiissillugu 128-t missaaniil-lutik allanggorarpiarnikuunngillat. 2019-imi angallatinut 146-nut amerleriarput 2020-milu 157-inut amerleriaqqillutik. Angallatit nutaat amerlasuut immaqa umiatsiaaraapput angisuuut. Pingaartumik aali-snarnermiik ineriertortitsinermut aningaasanit Poca 770-inut tapiisoqartarnikuuvooq. Umiatsiaararsorlutik aalisartut amerleriarnerisa kinguneranik kalaallnik sulisussanik pissarsisoqarsinnaangginnera pissuti-galugu sumiiffimmi aalisakkerivinnut sulisunik nunanit allaneersunik atorfinititsinissaq peqatigitillugu pisariaqarnikuuvooq.

Takussutissiaq 25. Sumiiffimmi 47-mi angallatit amerlassusaasa umiatsiaaqqallu amerlassusaasa al-langgoriartornerat, 2013-2020.

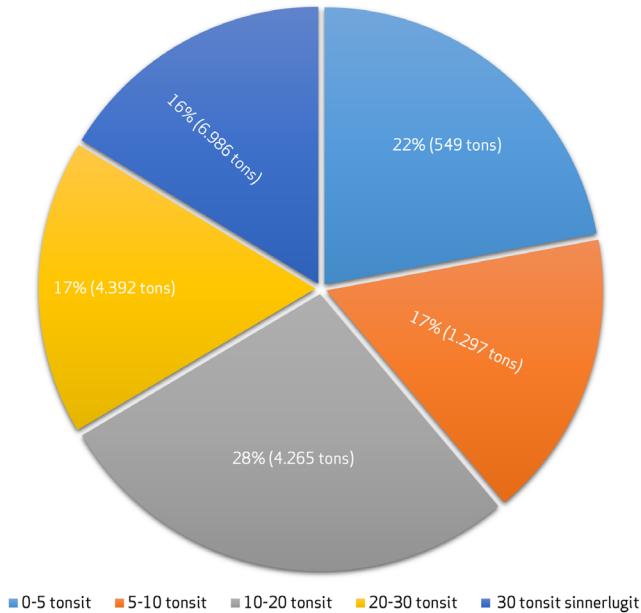
Aallerfik: APN.

Nassuaat: Umiatsiaaqqat amerlassusivii ilisimaneqanngilaq, tassa KANUANA umiatsiaaqqanik nalunaarsuineq ajormat. Umiatsiaaqqat amerlassusaat umiatsiaaqqanut aalisarsinnaanermut akuersissutit atorlugit 2013-imilu 2015-imi 2015-imilu ukiuni aalajangersima-suni umiatsiaaqqat tunisisimasut (JK47) amerlassusaattut naatsorsorneqarput. Aamma umiatsiaaqqat ukiumut agguaqatigiissillugu 20 missaaniittut angallatinut aalisarsinnaanermut akuersissutit atorlugit tunisisarnikuupput.

Umiatsiaararsorlutik aalisartut, sumiiffimmi 47-mi qaleralinnik ukiumut ikittunik pisaqartartut inuussutissiutigalugu aalisartutut isiginagit sunngiffimmi aalisartutut isigineqartariaqvippit. Qalerallit umiatsiaaqqat ataasiakkaat tunisaasa amerlassusaat annertussusaat tunngavigalugu amerlassusaannut aggarlugit takussutissiaq 26-mi takutinneqarput.

Takussutissiaq 26-mi takuneqarsinnaavoq sumiiffimmi 47-mi umiatsiaararsorlutik aalisartut 22 procentii umiatsiaaqqamut ataatsimut naatsorsorlugit 2020-mi 5 tonsinit annikinnerusut tunisimagaat umiatsiaararsortullu tunisisartut taakku katillugit 549 tonsinik tunisisimasut. Umiatsiaaqqat katillugit 67 procentiisa umiatsiaaqqamut ataatsimut naatsorsorlugit 20 tonsinit annikinnerusut tunisimavaat, tunineqartut annertussusaat katillugit 6.111 tonsillutik, assigalugu sumiiffimmi 47-mi umiatsiaararsorluni aalisarnermi tunineqartut tamarmiusut 35 procentit missaat. Umiatsiaaqqat taamaallaat 16 procentiisa umiatsiaaqqamut ataatsimut naatsorsorlugit 2020-mi 30 tonsit sinnerlugit tunisimavaat, katillugit 6.986 tonsit assigalugu umiatsiaararsortut tunisassaasa tamarmiusut 40 procentii.

Takussutissiaq 26. Sumiiffimmi 47-mi umiatsiaararsorluni aalisarnermi qalerallit umiatsiaaqgamut ataatsimut naatsorsorlugit annertussutsinut agguarlugit tunineqartut amerlassusaat, 2020.

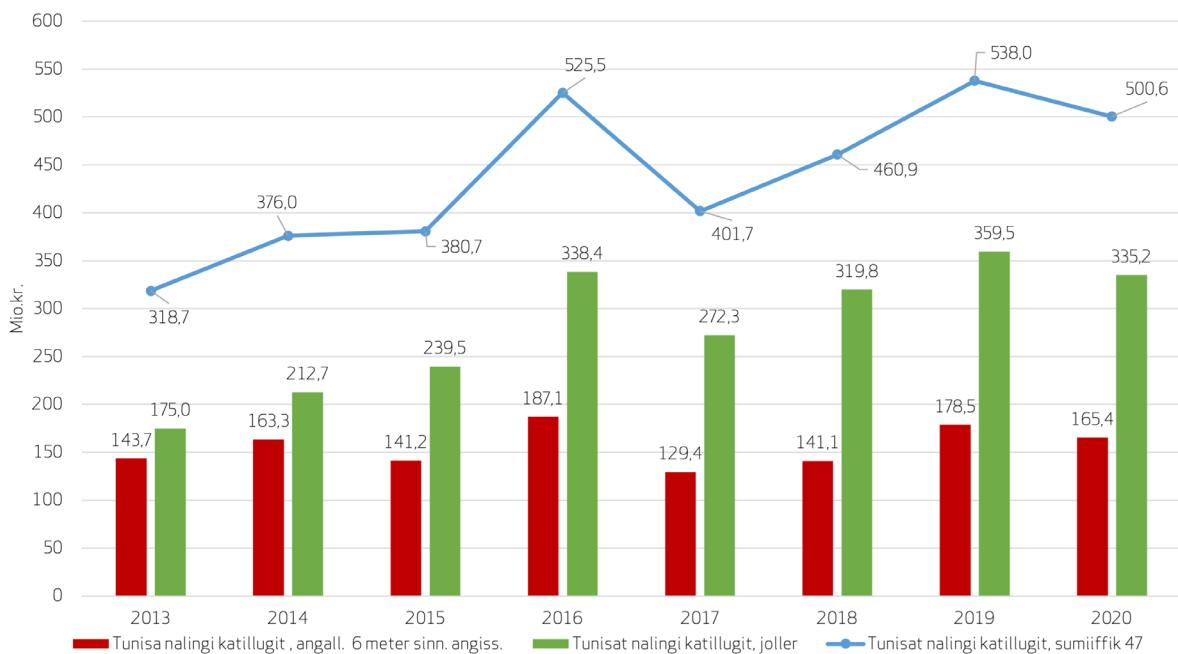
Aallerfik: APN.

Nassuaat: Annertussutsini ataasiakkaani pisat annertussusaat tamarmiusoq ungaluusani takutinneqarpuit.

Sumiiffimmi 47-mi sinerissap qanittuani qaleralinniarnermi aningaasaqarneq

Sumiiffimmi 47-mi sinerissap qanittuani qaleralinniarnermi tunisat nalingi tamarmiusut 2013-imi 318,7 mio.kr-niit 2020-imi 500,6 mio.kr-nut qaffariarput, tak. takussutissiaq 27, assigalugu sumiiffimmi 47-mi qalerallit tunineqartut kiilumut akiisa 57 procentimik qaffariarnerat, tassani 2013-imi agguaqatigiissil-lugu kiilumut 15,8 kr.-usut 2020-mi 19,6 kr.-nut qaffariarlutik. Tamassuma assigaa 2013-imit 2020-mut kiilumut aki 24 procentit missaannik qaffariarnerat imaluunniit ukiumut agguaqatigiissillugu 3,5 procentinik.

Takussutissiaq 27. Sumiiffimmi 47-mi tunineqartut nalingisa allanngoriartornerat, umiatsiaaqqanut angallatinullu aggvarlugit, 2013-2020.

Aallerfik: APN.

Aalisartut ataasiakkaat pisaasa annertussusaat assigiinngitsorujussuupput tunisinermilu akit assigiinnatik. Tunisinermi akit assigiinnginnerisa tunisinermi aalisakkat pitsaassusaat unammilleqatigiinnermilu pissutsit takutippaat. Taamaammat aalisartut ataasiakkaat tunisaasa nalingi (kaaviiartitaat) assigiinngitsorujussuupput:

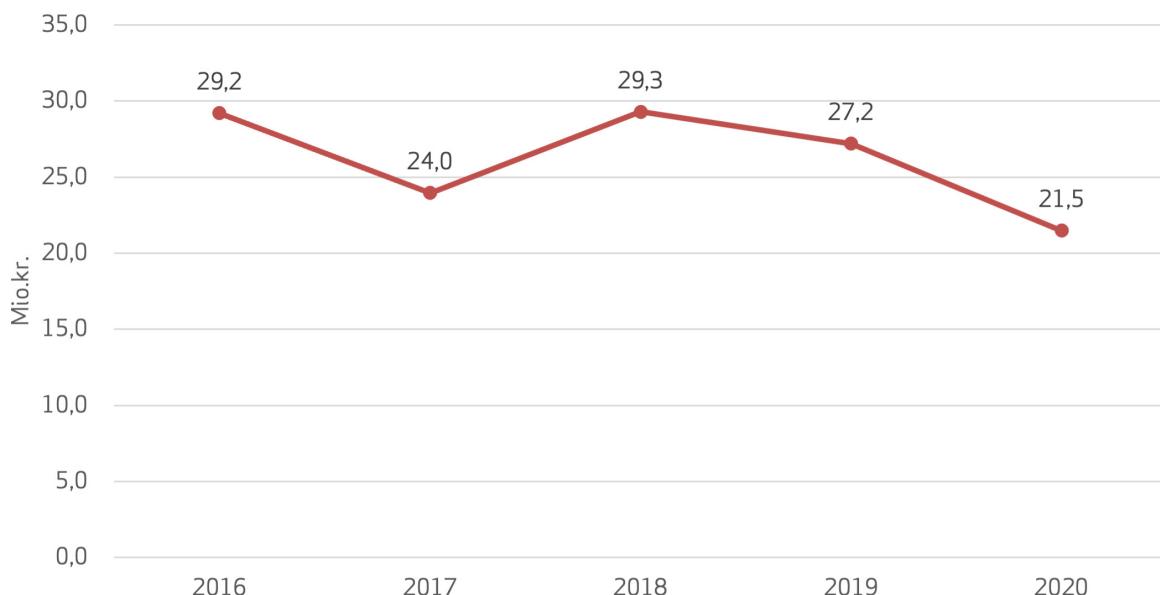
- Sumiiffimmi 47-mi umiartsiaararsorlutik qaleralinniartut tunisaasa nalingi 2020-mi 335 mio. kr.-upput.
 - Sumiiffimmi 47-mi umiartsiaararsorlutik aalisartut tunisaasa agguaqatigiissillugu nalingi 2020-mit 335.654 kr.-upput.
 - *Sumiiffimmi 47-mi umiartsiaararsorlutik aalisartut tunisaasa nalingi annertunerpaat 2020-mi 1.433.855 kr.-upput.*
 - *Sumiiffimmi 47-mi umiartsiaararsorlutik aalisartut tunisaasa nalingi appasinnerpaat 2020-mi 500 kr.-upput*
 - Umiartsiaararsorlutik aalisartut 20 procentiisa tunisaasa nalingi tamarmiusut 2020-mi 100.000 kr.-t ataappaat.
 - Umiartsiaararsorlutik aalisartut 39 procentiisa tunisaasa nalingi tamarmiusut 2020-mi 200.000 kr.-t ataappaat.
 - Umiartsiaararsorlutik aalisartut 2,6 procentiisa tunisaasa nalingi tamarmiusut 2020-mi 1 mio. kr.-it qaangerpaat.
 - Sumiiffimmi 47-mi umiartsiaararsorlutik qaleralinniartut sumiiffimmi 46-mi saarulliit, nipisat qalerallillu pisaasa tamarmiusut nalingi 10 mio. kr.-upput tamassumalu tunisat nalingisa tamarmiusut 3 %-iat assigaat.

Sumiiffimmi 47-mi umiatsiaararsorlutik qaleralinniarsinnaanermut akuersissuteqartut ilarujussui inuus-sutissarsiutigalugu aalisarsinnaanermut akuersissuteqaraluarlutik inuussutissarsiutigalugu aalisartutut oqaatigineqarsinnaanngillat, kisiannili aalisarnermit tassannga annikitsunik isertitaqrlutik saniatigut inuussutissarsiutigalugu sunnigfimmilu aalisartuunerullutik. Aalisarnermi tassani saniatigooralugu inuussutissarsiutigalugu sunnigfimmilu aalisartut amerlasuut paggatassiissutinik aalisartut, tassani

pisassiissutit tamarmiusut ilisimatuussutsikkut siunnersuutinit qaffasinnerungaarlutik, aalisagaqassut-simik ajornartorsiortitseqqipput inuussutissarsiutigalugulu aalisartut isertitaqarnissamut periarfissaat annikillisillugit.

Sinerissap qanittuani qaleralinniarneq 1. januaari 2016-imit tunisinermi nalingisa 5 procentiinik akit-suuteqalerpoq. Aalisarnermi pisuussutinit akitsuuseeriaaseq nutaaq 2018-imi atuutilersinneqarmat sinerissap qanittuani qaleralinniarnermut akitsuut suli 5 procentiuvoq, tamassumali kingorna 1. januaari 2019-imit tunisinermi nalingisa 4 procentiinut apparinnejarluni.

Takussutissiaq 28. Sinerissap qanittuani qaleralinnut pisuussutinut akitsuummit isertitat tamarmiusut allanngoriartornerat, 2016-2020.

Aallerfik: Akileraartarnermut Aqutsisoqarfik.

Sumiiffimmi 47-mi ajornartorsiutinik eqikkaaneq

Sumiiffimmi 47-mi aqutsiveqarfinnut tamanut biologit siunnersuataat 2013-imit 2020-mut appariarput. Peqatigitillugu piffissami TAC-t tamarmiusut sumiiffinni pingasuni tamani qaffasinnerungaarpot. Sumiiffinni pingasuni tamani TAC siunnersuutinit agguaqatigiissillugu 46 procentinik qaffasinneruvoq. Qeqertarsuup Tunuani TAC biologit siunnersuutaannit agguaqatigiissillugu 41 procentinik qaffasinneruvoq, Uummannami 52 procentinik qaffasinnerulluni Upernavimmilu 46 procentinik qaffasinnerulluni.

Aqutsiveqarfinni pingasuni tamani qaleralinnik pisat tamarmiusut piujuartitsisumik aalisarneq agguaqatigiissillugu 32 procentit missaannik qaangerpaat. Sumiiffiit pisassiiviunngitsut Upernavimmi, Uummannami Qeqertarsuullu Tunuani 2014-imi atuutilersinneqarput. Sumiiffinni pisassiiviivusuni aalisarnermi TAC-tut akuerineqartoq ukiut arlaannaanniluunniit atorneqanngilaq. Sumiiffinni pisassiiviunngitsuni pisat ilanngukkaanni pisat piffissami 2013-imit 2020-mut ukiuni tamani TAC-mit suli appasinnerupput.

Aqutsiveqarfinni pingasuni pisat ataatsimut isigalugu 2013-imit 2020-mut agguaqatigiissillugu 23%-imik qaffappat, tamassumalu ilimanarsisippaa sumiiffinnik pisassiiviunngitsunik 2014-imi atuutilersitsinerup aalisarnerup siammarsimanera sunningaarsimangikkaa, aamma TAC-mik atuinermut sunniute-qangaatsiarsimanngitsoq.

Uummannami angallatit atorlugit qaleralinnik pisat allanngorarpallaanngillat, kisiannili Qeqertarsuup Tunuani Upernavimmilu pisat appariarlutik – sumiiffinni pingasuni tamani angallatit atorlugit 2020-mi pisat angallatinut TAC ataappaat, Uummannaq pinnagu. Umiatsiaararsorluni qaleralinnik pisat sumiiffinni tamani qaffariartornikuupput, TAC-lu sumiiffinni pisassiiviivusuni sumiiffinnilu pisassiiviunngitsuni pisat katikkaanni ukiut amerlanersaanni atorneqartarluni.

Paassisutissat ataatsimut isigalugit takutippaat sumiiffiit pisassiiviunngitsut aalisarnerup siammarsi-manneranut sunniuteqanngitsut. Tamassumunnga pissutaagunarpooq TAC qaffasissorujussuarmik aala-jangerneqareerner a piujuartitsisumillu aalisarneq qaangertorujussuullugu. Pisuttaaqataasoq tassaasin-naavoq sumiiffiit pisassiiviunngitsut umiatsiaararsorluni aalisartunut amerlasuutigut tikikkuminaanneri. Tamanna Upernavimmut atuutinngilaq, tassani illoqarfip avannaata tungaani kujataatalu tungaani nunaqarfiiit amerlasuut aamma llulissat Kangerluata sumiiffimmi pisassiiviunngitsumi inissisimanerat. Pisassiissutit tamarmiusut aqutsiveqarfinni pingasuni tamakkerlugit pisarineqanggillat, sumiiffinnillu pisassiiviunngitsuni pisassiissutinik atuinerit taamaalilluni pisat amerlinerannik kinguneqarnikuunatik. Sumiiffinnik pisassiiviunngitsunik atuutilersitsineq pisanut tamarmiusunut qanoq pingaaruteqartigner-soq nalornisigineqarpoq.

Umiatsiaararsorluni aalisarsinnaanermut akuersissutit tunniunneqartut aqutsiveqarfinni pingasuni taman 2013-imit 2020-mut amerleriarujussuarnikuupput, imaluunniit Qeqertarsuup Tunuani, Uummanna-mi aamma Upernavimmi 59 procentinik 37 procentinik aamma 31 procentinik.

Biologit siunnersuutaat piffissami 2013-imiit 2020-mut appariarnerat peqatigalugu umiatsiaararsorluni aalisarsinnaanermut akuersissutit tunniunneqartut amerleriarjussuarnikuupput. Aalisarsinnaanermut akuersissutit agguaqatigiissillugu 42%-imik amerleriarpot, sumiiffimilu 47-mi aqutsiveqarfinnut tamanut biologit siunnersuutaat 20 procentimik apparnikuullutik. Biologit siunnersuutaat apparneqarpata, tamassuma ilimanarsisippaa peqassutsimik tunngavik annikillisimasoq. Aalisarsinnaanermut akuersissutit peqatigitillugu amerleriarpata aalisarnissamut peqassutsimik tunngavik aalisarsinnaassuserlu (angallatit amerlassusaat) naleqqutinnginnerulissapput, tamannalu aalisartut ataasiakkaat atugaasa piffissami si-visuumi ajornerulernerannik kinguneqarsinnaavoq (aalisartumut ataatsimut aalisakkat ikinnerit).

Qaleralinnik pisat tamarmiusut tunisinermilu nalingi tamarmiusut isigigaanni piffissami 2013-imit 2020-mut qaffariarnikuupput. Pisat tamarmiusut pisallu nalingisa qaffariarnerat umiatsiaararsorluni aalisarsinnaanermut akuersissutit tunniunneqartut amerleriarujussuaraluartut aalisartut agguaqatigiissillugu isertitaasa piffissami siviksumi appariarnissaannut naammannikuunngillat. Pingaartumik tunisinermi akit pitsasumik ineriantornerat tamassumunnga tapersiinikuovoq. Aalisartulli ataasiakkaat isertitaat allanngorartorujussuupput. Ineriantorneq taamaalilluni aalisartut agguaqatigiissillugu isertitaasa appariarnerannik kinguneqarnikuunngilaq, ineriantorneqli piffissami sivisuumi aalisartut amerlasoorujussu-tillugit, TAC pisallu biologit siunnersuutaannit qaffasinnerungaartillugit aarlerinarpooq. Ineriantorneq aarlerinartoq, tassani aalisarnerup qaqgu aningasaqaqnikut ajutuvinnissaa apeqquataaginnarluni. Qalerallit akiisa ineriantornerisa sinerissap qanittuani qaleralinniarnerup aaqqissuussaanerata naleqqus-sarnissaa kigaallatsinnikuua.

Ilimagineqarsinnaanngilaq inuussutissarsiutigalugu namminersorlutik niuernermilu atugassaritinneqartut atorlugit aalisartunut piffissami sivisuumi akinut tapiissuteqarnikkut nunap karsia aningaasaqar-nermut tapersiissasoq, pingaartumik aalisartut amerlasoorujussooreertillugit. Taamaammat akit appa-rujussuanngineranni aalisarpallaarnerluunniit pissutigalugu pisassiissutini tunngaviit appanginneranni aalisartut amerlasuut unitsinnagit ajornerpaaffianilu akiliisinnajunnaartutut nalunaarutigineqannginne-ranni aaqqissuussaanerup naleqqussarnissaata aallartinneqarnissaa pingaaruteqarpoq.

Pinngortitaleriffik aamma ilisimatitsivoq aalisakkat tulaanneqartut ukiuni 15-ini kingullerni milliart-nikuusut, tassani aalisakkat tulaanneqartut piffissap ingerlanerani tamarmi 2018-imi mikinerpaajul-lutik. Aalisakkat tulaanneqartut siusinnerusumut sanilliullugu mikinerummata aalisakkat pisarineqartut aatsaat taamatut amerlatigaat. Taamaalilluni aalisarneq maannakkut annertussuseqartillugit piffissami ukiuni qulini kingullerni agguaqatigiissillugu tulaanneqartut annertoqatigiinnangajappaat, tamannalu aalisakkat amerlassusaannut aalisarnermilu ataatsimi pisat annertuumik ikileriarnerannik kinguneqar-nikuovoq. Taamaammat naliliisoqarpoq ineriantorneq ingerlaannassappat pisat maannakkutut annertus-suseqaannarsinnaanngitsut.

Nunarsuarmi pisuussutinik uumassusilinnik nungusaataanngitsumik atuineq eqqumaffigineqartorujus-suovoq nunarsuarmilu niuerfinni tunisassiat MSC-mit allagartalerneqartut annertunerusumik ujartor-neqarlutik. Kalaallit Nunaanni pisassiissutinik aalajangiisarneq ilisimatuussutsikkut siunnersuutinit allaanerujussuovoq. Siunnersuutit pisallu imminut naleqqutinnginnerat piujuartitsisumik atuinnissamik

MSC-p tunngaviinut akerliuvoq. Ilmanarpoq tunisassiat MSC-mut nunallu tamat pitsaassusiinut lmarpit pillugit FN-mi lsumaqtigii summi aamma aamma FAO Code of Conduct for Responsible Fisheries-imi aalajangersarneqartunut akerliusut.

Aningasaqarnermut Siunnersuisoqatigiit Kalaallit Nunaanni aalisagaqatigiinnik pingarnernik arlalinnik pisassiissutinik aalangangiisarnermi ineriertorneq nalunaarusiaminni 2018-imeersumi ernumassuteqarnertik aamma oqaatigaat, tassunga ilanngullugit Upernavimmi, Uummannami Qeqertarsuullu Tunuani sinerissap qanittuani qaleraleqassuseq tassani pisassiissutit siunnersuutigineqartunit qaffasinnerungaarlutik oqaatigalugulu aalisarneq taamaalilluni piujuartitsisumik ingerlanneqariaannaasoq siunissamalu aalisarnissaq akigalugu piffissami sivikitsumi pissarsiaqartoqassasoq.

Ajornartorsiutinut aaqqiissutaasinnaasut

TAC-p ilisimatuussutsikkut siunnersuutinut naleqqussarnera

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuaq innersuussuteqarpoq TAC ilisimatuussutsikkut siunnersuutinut naleqqussarneqassasoq, tak. aalisarnerup aalisagaqassutsimi piujuartitsisumik pisuussutinik aqtsinerlik tunngaveqarnissaq pillugu ataaatsimiititaliarsuup tamanut tunngatillugu innersuussutaa.

Ataatsimiititaliarsuup tamassuma ukiut arlallit ingerlaneranni pinissaa aamma eqqumaffigaa, taamaalil-luni naleqqussariartortoqarniassammatt, inuussutissarsiortut taamaalillutik illuatungaani naleqqussarsinnaaniassammata illuatungaanilu aalisagaqassuseq aalisartunut iluaquataasumik sukkangaatsiartumik qaffakkiartorniassammatt.

Pisassiissutit ilisimatuussutsikkut siunnersuutinut naleqqussarlugit aalisarnerup annikillisinneqarnerani pisat tonsinngorlugit piffissami sivikitsumi ikilinerannik kinguneqassaaq. Pisarsialli taamatut annikillinerat qalerallit amerliartortillugit pisarineqannginnerminnilu allinerisigut taarserneqassaaq. Taamaalil-luni aalisarnerup annikillisinneratigut pisat tonsinngorlugit piffissami sivikitsumi ikilissapput, tamassumali kingorna aalisarnissamut periarfissat pitsanngoriaqqissallutik, ilimagineqarporlu ukiut tallimanit qullinut maannakkut pisarineqartartutut annertutigilissasut annertuninggussasulluunniit.

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup pisassiissutit ilisimatuussutsikkut siunnersuutinut appartik-kiartuaarlugit aqteriaatsimut allanngortinneqanngitsumut sanilliullugu pisat naleqqussarnerannik nali-lersuivoq.

Sumiiffimmi 47-mi sinerissap qanittuani qaleralinnaarnermi aqutseriaatsini nutaani aningasaqarnerlik nalilersuineq

Periarfissaq 1: Aqutseriaaseq allanngortinneqanngitsoq, sumiiffimmi 47-mi pisassiissutit 2021-miit 2026-mut allanngortinneqassanngillat aalisarneqarsinnaasullu ikilillutik.

Nalilersuinermeri uani ilimagineqarpoq sumiiffimmi 47-mi tamarmi sinerissap qanittuani qaleralinik pisassiissutit aalisarneqarsinnaasut ukiut tamaasa annikillisassasut. Taamaakkaluartoq pisassiissutit qaf-fasissumut aalajangerneqartassapput. Aalisarneqarsinnaasut ikileriarnerat tamassuma assigissavaa.

Erseqqissarneqassaaq siunissami ineriertornissaq pillugu nalilersuinermeri periarfissat nalorninartoqartorjussuummata. Taamaammat tunngaviit taamaalillunilu qaleraleqassutsip appariartornerata sukkas-susaa oqallisineqarsinnaapput, tassanili sammivik oqallisineqarsinnaanani.

Nalilersuinermeri ilimagineqarpoq sumiiffimmi 47-mi sinerissap qanittuani qaleralinik pisassiissutit piffissami 2021-miit 2026-mut 2021-misut annertussuseqaannassasut. Piffissami sivisuumi aalisarpal-laarneq pissutigalugu ilimagineqarpoq 2022-mi pisassiissutit taamaallaat 80 procentii aalisarneqarsin-naassasut, 2023-imilu 60 procentinut, 2024-mi 40 procentinut, 2025-milu 20 procentinut ikileriassasut aalisarnerlu 2026-mi ajutoorluinnassasoq.

Periarfissaq 1-imi periarfissat marluk suliarineqarput, taakkunani tabeli 24-mi TAC pisassallu annertus-susaat pillugit ilimagineqarlungut.

- Periarfissami 1.A-mi ilimagineqarpoq aalisarsinnaanermut akuersissutillit 2020-mi pisassiissutik aalisartut amerlassusaat (angallatit atorlugit aalisarnermi aalisarsinnaanermut akuersissutil-

lit 125-t umiatsiaararsorlutilu aalisarsinnaanermut akuersissutillit 1.029-t) piffissami 2021-miit 2026-mut tamarmi allanngussanngitsoq. Tassa sinerissap qanittuani aalisartut pisat annertoo-rujussuarmik ikileriaraluartut arlaannaalluunniit aalisarunnaassanngillat. Ilimagineqarpoq 2026-mit aalisarnerup ajutoorluinnarnissaatut ilimagineqarfiusumi, aalisartut tamarmik pisortat ikior-siissutaannik pisartagaqassasut.

- Periarfissaq 1.B-mi qaleralinnik tunisassiorfiit qanoq sunnerneqarnissaannut ilimaginninnermut tunngatillugu sinerissap qanittuani qaleraleqassutsip qanoq ineriertornissaanik missingiut suliar-neqarpoq.

Tabeli 24. Sinerissap qanittuani qaleralinniarnermi TAC-p pisallu annertussusaasa ineriertornissaattut ilimagisat, 2021-2026.

Tonsit	2021	2022	2023	2024	2025	2026
TAC	25.148	25.148	25.148	25.148	25.148	25.148
Angallatit 6 meterit sinnerlu-git angissusillit	10.831	10.831	10.831	10.831	10.831	10.831
Umiatsiaaqqat	14.317	14.317	14.317	14.317	14.317	14.317
Pisarineqartussatut ilimagine-qartut	25.148	20.118	15.089	10.059	5.030	0
Angallatit 6 meterit sinnerlu-git angissusillit	10.831	8.665	6.499	4.332	2.166	0
Umiatsiaaqqat	14.317	11.454	8.590	5.727	2.863	0

Aallerfik: Nammineq naatsorsukkat APN-imillu paasissutissat.

Periarfissaq 2: TAC piffissap 2022-mit 2025-mut ingerlanerani 2021-mut siunnersuutinut naleqqussar-neqassaaq.

Sumiiffimmi 47-mi sinerissap qanittuani qaleralinnik pisassiissutit piffissap 2022-mit 2025-mut ingerlanerani 2021-mi siunnersuutinut naleqqussarneqassapput. Tamassuma kingorna ilimagineqarpoq pisassiissutit qalerallit anginerulernerat pissutigalugu 2029-p tungaanut qaffakkiartussasut. Nalilersuinertermi ilimagineqarpoq pisassiissutit tamakkiisumik atorneqassasut aalisartullu 2020-mi amerlassusaat tunngavigalugu piffissami 2021-miit 2029-mut tamarmi allanngussanngitsoq.

Periarfissanik marlunnik suliaqartoqarpoq, taakkulu marluk TAC pillugu ilmagisanik qulaaniittunik tunngaveqarput:

- Periarfissaq 2.A-mi ilimagineqarpoq aalisarsinnaanermut akuersissutillit pisassiissutinik 2020-mi aalisartut (angallatit atorlugit aalisarnermi aalisarsinnaanermut akuersissutit 125-t aamma umiatsiaaqqat atorlugit aalisarnermi aalisarsinnaanermut akuersissutit 1029-t) aalisarsinnaanermut akuersissutit allanngoranngitsut. Tassa TAC siunnersummut naleqqussarneqarpata sinerissap qanittuani aalisartut pisassiissutit appariartorlauartut aalisarunnaassanngitsut.
- Periarfissaq 2.B-mi sinerissap qanittuani qaleralinniarnerup ineriertornerata qaleralinnik tunisassiorfiit qanoq sunnisaneraat missingersuusiorqarpoq.

Periarfissaq 3: Periuseq IOK umiatsiaaqqanut atuutilersinneqassaaq 2021-milu TAC 2021-mut siunner-suut piffissami 2022-miit 2025-mut naleqqussarneqassaaq.

Ilimagineqarpoq nalilersuinertermi tessani periuseq IOK sumiiffimmi 47-mi umiatsiaaqqat atorlugit sinerissap qanittuani qalerilinniarnermut atuutilersinneqassasoq.

Periarfissami 3-mi assigiinnngitsut marluk suliarineqarput, taakkunanilu marlunni TAC pillugu ilmagisat qulaaniittut tunngavigineqarput.

- Periarfissaq 3.A-mi ilimagineqarpoq IOK-mi pisassiissutinit pigisat umiatsiaararsorlutik aalisartut 2017-imit 2019-imut agguaqatigiissillugu pisaat tunngavigalugu umiatsiaararsorlutik aalisartunut aggarneqassasut. Soraarninngortut naminneq piumassutsiminnik aalisarunnaassasut pisassiissutinillu pigisatik tunissagaat kiisalu aalisartut annikitsunik pisassiissutinit pigisaqtunik taakku tunissagaat ilimagineqarpoq. Umiatsiaararsorluni aalisarnermi aalisarsinnaanermut

akuersissutillit/pisassiissutinit pigisanik pigisaqartut piffissap ingerlanerani ikiliartussasut ilimagineqarpoq.

- Periarfissaq 3.B-mi sinerissap qanittuani qaleralinniarnerup ineriartornerata qaleralinnik tunisasiortuutit qanoq sunnisaneraat missingersuusiorqarpoq.

Nalilersuinerni taakkunani pingasuni tunngaviit uku atorneqarput:

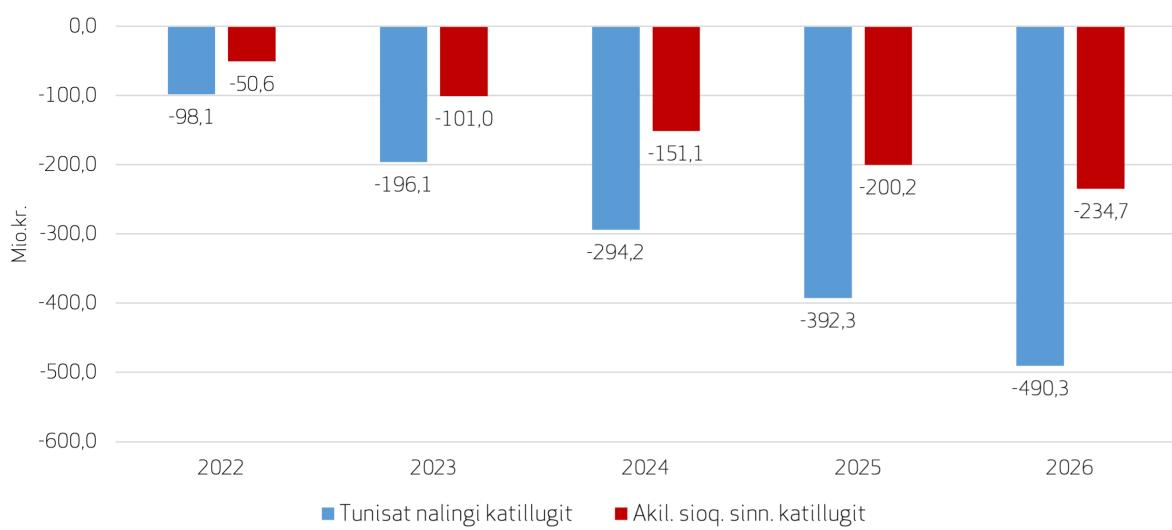
- Aalisartunut ataasiakkaanut 2020-mi agguaqatigiissillugu akit atorneqarput.
- Umiatsiaqqanut angallatinullu aalisarnermut atatillugu agguaqatigiissillugu aningaasartuutit atorneqarput, isertitanik nammineq nalunaarutit pisallu pillugit nalunaarutit ataatsimoortillugit naatsorsorlugit.
- Suliffeqarfuit akileraarutaannit, inuit akileraarutaannit qaleralinnullu akitsuutinit isertitat tamamisut naatsorsorneranni akit maannakkut atuuttut atorneqarput.
- Aalisartut naatsorsuinerni atorneqartut aalisarunnaartut pisortanit ikorsiissutinik pisartagaqaliassut ilimagineqarpoq. Tamanna pivoq nalilersuinerni ilimagisat ajornangitsunngortinniarlugit. Piviusuni ilimagineqarpoq aalisartut ilaat aalisarunnaartut nutaamik suliffittaassasut. Pisortat ikorsiissutaanni aningaasartuutinik naatsorsuinermi kisremaamut ukiumut aningaasarutuit 20.136 kr.-t atorneqarput, assersuutigalugu pisortat ikorsiissutaasa annertunerpaaffiisa 50%-iat. Pisortat ikorsiissutaasa annertunerpaaffiat SIK-mi akissarsiat minnerpaaffissaata 65 %-eraa. Aalisartut ilaat pisortat ikorsiissutaannik pisartagaqaratik SIK-p isumaqatigiissutaa maliillugu nutaamik suliffittaarpata pisortat isertitaanni inummut ataatsimut ukiumut 121.000 kr.-t missaanni ilanngaaseereerluni sunniuteqassaaq.

Periarfissaq 1: Aqtseriaaseq allannngortinneqanngitsaq, sumiiffimmi 2021-mi pisassiissutit piffissami 2021-mit 2026-mut allannngortinneqassanngillat aalisarsinnaassuserlu appariartorluni.

Periarfissaq 1.A - Sinerissap qanittuani qaleralinniarnermi angallatinut sunniutissai

2026-p tungaanut ukiuni ataasiakkaani tunisat nalingisa tamarmiusut ukiunilu ataasiakkaani akileraarutit sioqqullugit sinneqartoorutit appariarnerat takussutissiaq 29-mi takutinneqarput. Ukiumut appariatit ukiumut 2021-mut tunngavigineqartumut sanilliullugu allannguutitut naatsorsorneqarput.

Takussutissiaq 29. Sinerissap qanittuani qaleralinniarnermi angallatit tunisaasa nalingat aamma akileraarutit sioqqullugit sinneqartoorutit allannguutissaattut ilimagineqartut, 2022-2026.

Aallerfiit: Nammineq naatsorsuinerit aamma APN-imut paasissutissat.

Takussutissiaq 29-mi takuneqarsinnaavoq 1.A-mi ilmagisat tunngavigalugit nalilersuinermi ilimagineqartoq piffissami 2022-mit 2025-mut tunisat nalingi ukiumut agguaqatigiissillugu 245 mio. kr.-t missaannik akileraarutillu sioqqullugit sinneqartoorutit ukiumut 126 mio. kr.-t missaannik appariassasut.

2026-mi aalisagaqassutsip ajutoorluinnarnissaa aalisarnerlu unitsinnejassasoq tunngavagineqarpoq. Ilimagineqarpoq ajutoorluinnarnerup ataatsimut kingunissai tassaassasut 2021-mut sanilliullugu tunisat nalingisa 490 mio. kr.-t missaannik akileraarutillu sioqqullugit sinnejartoortit 235 mio. kr.-t missaannik appariassasut.

Piffissami 2022-miit 2026-mut angallatip ataatsip umiatsiaaqqallu ataatsip ukiumut agguaqatigiissillugu pisat tunisallu nalingisa sinnejartoortillu 2021-mut sanilliullugu allannguutaat tabeli 25-mi takutinneqarput.

Tabeli 25. Pisat aningaasaqarnerullu agguaqatigiissillugu allannguutaat, angallatinut umiatsiaaqqa-nulu aggualugit, 2022-2026.

	2022	2023	2024	2025	2026
Angallatit					
Tunisat annertussusaat, tonsit	-17,3	-34,7	-52,0	-69,3	-86,6
Tunisat nalingi, 1.000 kr.	-345,5	-690,9	-1.036,4	-1.381,9	-1.727,3
Akileraarutit sioqqullugit sinnejartoortit, 1.000 kr.	-115,6	-230,6	-344,0	-452,1	-516,9
Umiatsiaaqqat					
Tunisat annertussusaat, tonsit	-2,8	-5,6	-8,3	-11,1	-13,9
Tunisat nalingi, 1.000 kr.	-53,3	-106,7	-160,0	-213,3	-266,7
Akileraarutit sioqqullugit sinnejartoortit, 1.000 kr.	-35,1	-70,2	-105,1	-139,6	-165,3

Aallerfik: Nammeneq naatsorsuinerit APN-imillu paassisutissat.

Tabeli 25-mi takuneqarsinnaasut:

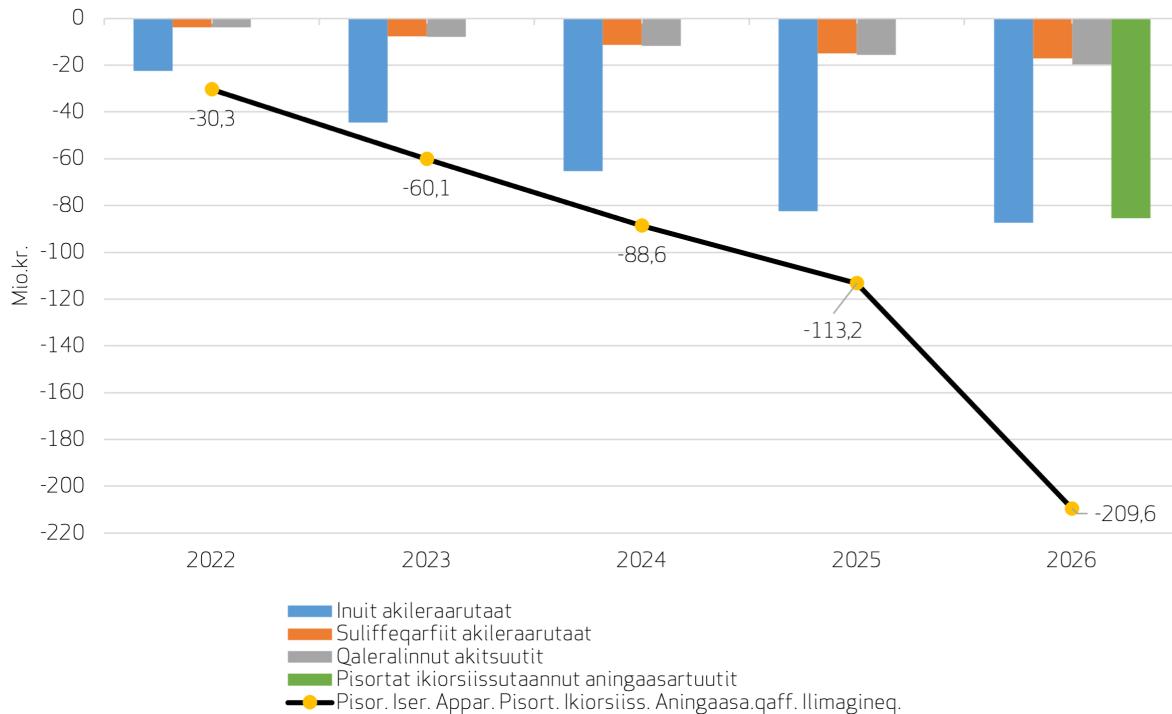
- Ilimagineqarpoq angallatit agguaqatigiissillugit tunisaasa nalingi sinnejartoortillu piffissami 2022-miit 2025-mut agguaqatigiissillugu 864.000 kr.-t missaannik aamma 286.000 kr.-t missaannik appariassasut.
- Taamatuttaaq ilimagineqarpoq umiatsiaaqqat agguaqatigiissillugu tunisaasa nalingi sinnejartoortillu piffissami 2022-miit 2025-mut agguaqatigiissillugu 133.000 kr.-t missaannik aamma 88.000 kr.-t missaannik appariassasut
- Naatsorsuutigineqarporlu aalisarneq 2026-imi ajutuussasoq aalisartullu tamarmik suliffissaarulutik.

Missingerneqarpoq aalisarnermi namminersorlutik inuussutissarsiuteqartut sulisullu 1.384-it aalisarnermi 2026-mi sulisinnaajunnaassasut. Oqaatigineqassaarli aalisartut amerlasuut aalisarnermi ukioq tamaat sulineq ajortut, saniatigullu isertitarigaat. Taamaammat aalisarnermi suliffiit 1.384-t ukioq tamaat suliffiit assinginut sanilliunneqarsinnaanngillat. Aamma oqaatigineqassaaq umiatsiaararsorlutik aalisartut nutaat arlaqartut aallartissimmata aalisarsinnaassutsimilu ukiuni kingullerni pisariaqartitsinerusoqarneranik nassataqanngitsumik, tak. takussutissiat 23 aamma 25.

Takussutissiaq 30-mi takuneqarsinnaavoq ilimagineqartoq pisortat akileraarutinit akitsuutinillu iserttaat tamarmiusut piffissami 2022-miit 2025-imut 2021-mut sanilliullugu ukiumut agguaqatigiissillugu 73 mio. kr.-t missaanni appariassasut. Ilimagineqarpoq pisortat ikorsiissutinut aningaasartuutaat 2026-mi 85,5 mio. kr.-t missaaniissasut.

Sumiiffimmi 47-mi sinerissap qanittuani qaleralinniarneq 2026-mi ajutoorluinnassappat pisortat sine-rissap qanittuani qaleralinniarnermit akileraarutinit akitsuutiniillu isertitaat tamarmiusut ajornerpaaf-fiani ukiumut 124 mio. kr.-t missaannik appassapput, pisortallu ikorsiissutinut aningaasartuutaat ukiumut 85,5 mio. kr.-t missaannik qaffassallutik. Aalisarneq taanna tunngavigalugu aalisakkerivinni nunami suliffissaqartitsinermut sunniutai naatsorsuinermi tassani ilangunneqanngillat.

Takussutissiaq 30. Pisortat sinerissap qanittuani qaleralinniarnermit isertitaasa appariaatisaattut ilimagineqartut, 2022-2026.

Aallerfiit: Nammeneq naatsorsuinerit kiisalu Akileraartarnermut Aqutsisoqarfimmit aamma Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfimmit paassisutissat.

Periarfissaq 1.B -qaleralinnik tunisassiorfinnut kingunissai

Soorunami aalisartuinnaanngitsut aalisarsinnaanermut periarfissat appariarnerannit 2026-milu ajutoori luinnarsinnaanermut sunnerneqassapput. Aalisakkerivinnut tunineqartut ikileriarneranni tunisassiorfiit aningaasaqarnerat suliffissaqartitsinerlu ajortumik sunnerneqassapput. Aamma pisortat suliffeqarfiiit akileraarutaannit tunisassiorfiillu ingerlatsinerannit inuit akileraarutaannit isertitaat appassapput.

Qaleralinnit sinerissap qanittuani aalisarnermit tulaanneqartunit suut tunisassiarineqartarnersut an- nertussutsillu qanoq agguataarnersut pillugit paassisutissat pissarsiarineqarsinnaasut killeqarput. Taamaammat tunisassiornermik nalilersuinermi missingiutit tunngavigineqarput. Sumiiffimmi 47-mi tunisassiorfinni suliffissaqartitsinermi pissutit tunisassiallu assigünngitsut tunisassiarineqarnissaannut sulisut qanoq amerlatigisut atorneqarnissaat pillugit paassisutissat aamma killeqarput.

Taamaammat tunineqartut ikiliartorneranni suliffissaqartitsinermut sunniutai qaleralinnik tunisassiornermi akunnerit akissarsiviit missingerneqartut aalisarnermik inuuussutissarsiuteqartut siusinnerusuk- kut paassisutissiissutiginikuusaat tunngavigalugit ukioq tamaat suliffittut naatsorsorneqarput. Kaa- viaartitat naatsorsorneranni akit Naatsorsueqqissaarfimmit pissarsiarineqarput sinneqartoortinillu missingiineq tunngavigalugit naatsorsorneqarput. Akileraarutinit isertitat tamarmiusut naatsorsorner- ranni suliffeqarfiiit akileraarutaannut inuillu akileraarutaannut akileraarutit procentii atuuttut atorneqar- put.

Nalilersuinermi aamma ilimagineqarpoq, sulisut tunisassiorfiit tunisassiassanik tunngaviisa apparnerat pissutigalugu suliffissaaruttut pisortat ikorsiissutaannik pisartagaqalissasut. Taamatut ilimagisaqr- neq ajornaallisaaneruvoq, tassani sulisut ilaasa allanik suliffeqalernissaat ilimagineqartariaqarmat. Taamaammat nalilersuineq, sulisut ilaat nutaamik suliffeqalernissaat akileraarutinillu akileeqqittalernis- saat ilimaginninnermik ilaneqarpoq.

Upernavimmi Uummannamilu qaleralinnik tunisassiorfiit amerlanersaat qaleralinnik tunisassiornerup- put. Taamaammat ilimagineqarpoq taakku sumiiffinni taakkunani sinerissap qanittuani qaleralinniarneq

ajutoorluinnassappat matusasut. Akerlianik llulissani qaleralinnik tunisassiorfik ataaseq qalerallit sa-niatigut raajanik annertuunik tunisassior tarpoq. Taamaammat ilimagineqarpoq tunisassiorfimmi tassani sulisut ilaat piffissaq tamaat piffissalluunniit ilaani suliffeqaannassasut.

Tunisassiorfinni kaaviiartitat, aningaasatigut sinneqartoortut aamma ukioq tamaat suliffiit 2021-mut sanilliullugu allannguutaat tabeli 26-mi takutinneqarput. Nalilersuinermi aqutseriaatsip allanngunngin-nissaa, sumiiffimmi 2021-mi pisassiissutit attatiinneqarnissaat aalisarneqarsinnaasullu ikiliartornissaat tunngaviuvoq. Tabeli 2-mi pisat annertussusaasa ineriarnerat tunngavigalugu tunisassiorfinni angusat 1.A-mi aamma 1.B-mi nalilersuinerit assigaat.

Tabeli 26. Aqutseriaatsip allanngunngin-nissaa, sumiiffimmi 2021-mi pisassiissutit attatiinneqarnissaat aalisarneqarsinnaasullu ikiliartornissaat ilimagalugu tunisassiorfinni kaaviiartitanut, sinneqartoortutinut suliffissaqartitsinermullu kingunissaatut ilimagineqartut, 2022-2026.

Mio.kr.	2022	2023	2024	2025	2026
Kaavaartitat	-152,7	-305,5	-458,2	-610,9	-763,7
Akileraaritit sioqqullugit kaaviiartitat	-30,5	-61,1	-91,6	-122,2	-152,7
Ukioq tamaat suliffiit amerlassusaat	-51	-102	-154	-205	-256

Aallerfiit: Nammineq naatsorsuinerit kiisalu APN-imut KANUAANA-millu paassisutissat.

Tabeli 26-mi takuneqarsinnaavoq qaleralinnik tunisassiorfiit kaaviiartitaat sinneqartoora-taallu piffis-sami 2022-miit 2025-mut 2021-mut sanilliullugu agguaqatigiissillugu ukiumut 382 mio. kr.-nik aamma 76 mio. kr.-nik appariassasut ilimagineqartoq. Tunisassiorfinni ukioq tamaat suliffiit piffissami 2022-miit 2025-mut 2021-mut sanilliullugu agguaqatigiissillugu ukiumut 128-nik appariassasut ilimagineqar-poq.

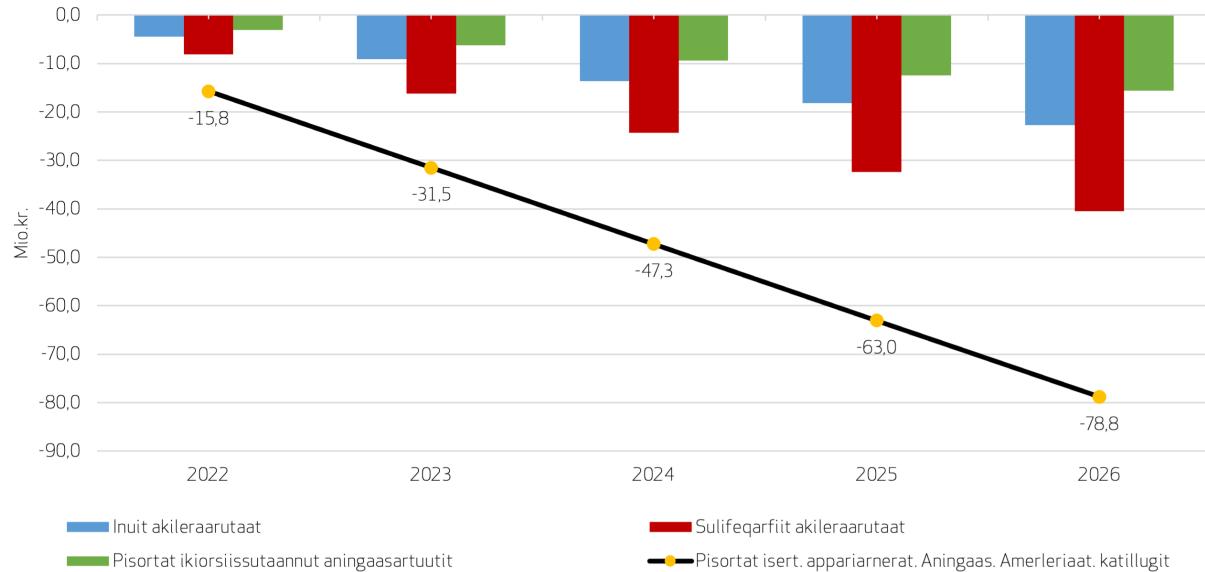
Aalisarneq 2026-mi ajutoorluinnassappat tunisassiorfinni kaaviiartitat tamarmiusut ukiumut 764 mio. kr.-t missaanniittut annaaneqassapput, ukiumullu sinneqartoortut 153 mio. kr.-t missaanniittut annaa-neqassallutik. Taamatuttaaq tunisassiorfinni piffissaq tamaat atorfiiit 256-it annaaneqassapput.

Pisortat qaleralinnik tunisassiorfinnit isertitaattut ilimagineqartut takussutissiaq 30-mi takutinneqarput, suliffeqarfiit akileraarutaannit inuillu akileraarutaannit isertitat tamarmiusut appariaataannut pi-sortallu ikorsiissutinut aningaasartuutaasa qaffariarnerannut aggualrugit.

Takussutissiaq 31-mi takuneqarsinnaavoq, pisortat akileraarutinit isertitaat tamarmiusut piffissami 2022-miit 2025-mut 2021-mut sanilliullugu ukiumut agguaqatigiissillugu 31,6 mio. kr.-t missaannik ap-pariassasut ilimagineqartoq. Pisortat ikorsiissutinut aningaasartuutaat piffissami 2022-miit 2025-mut 2021-mut sanilliullugu ukiumut agguaqatigiissillugu ukiumut 7,8 mio. kr.-t missaannik qaffariassasut ilimagineqarpoq.

Aalisarneq 2026-mut nalilersuinermi tunngavigineqartutut ingerlassappat, pisortat tunisassiorfiit aki-leraarutaannit isertitaat tamarmiusut ukiumut 63,2 mio. kr.-t missaanniittut annaaneqassapput pisortallu ikorsiissutinut aningaasartuutaat ukiumut 15,6 mio. kr.-t missaannik qaffariassasut.

Takussutissiaq 31. Pisortat qaleralinnik tunisassiorfinnit isertitaasa allannguutissaattut ilimagine-qartut, 2022-2029.

Aallerfiit: Nammeneq naatsorsuinerit kiisalu KANUAANA-mit Aningaasaqarnermullu Naalakkersuisoqarfimmit paasissutissat.

Periarfissaq 2: 2021-imí TAC 2022-mit 2025-mut 2021-imí siunnersuinermut naleqqussarneqassaaq.

Nalilersuineq 2-mi sumiiffimmi 47-mi sinerissap qanittuani qaleralinnik pisassiissutit piffissap 2022-miit 2025-mut ingerlanerani 2021-mi siunnersuutinut naleqqussarneqarnissaanik piumasaqaatitaqpooq, aqutsiveqarfinni 2021-mut atuuttumik ilisimatuussutsikkut siunnersuutit tamarmiusut 14.567 tonsiullutik. Pisassiissutit allanngoriartornerat tabeli 27-imí takuneqarsinnaavoq.

Pisassiissutit ilisimatuussutsikkut siunnersuutinut ukiut tamaasa naleqqussarneqarpata qaleraleqassut-simut pitsaasumik sunniateqassasoq ilimagineqarpoq, taamaalilluni ilisimatuussutsikkut siunnersuutit taamaalillunilu pisassiissutit 2026-miit qaffariartoqqissallutik.

Erseqqissarneqassaaq siunissami ineriertornissaq pillugu nalilersuinermi periarfissat nalorninartoqartorujussuusut. Taamaammat tunngaviit taamaalillunilu qaleraleqassutsip qaffariartorteqqinnerata tamassumalu kingorna qalerallit amerliartornissaasa sukkassusaat oqallisigineqarsinnaapput, tassanili sammivik oqallisigineqarsinnaanani.

Tabeli 27. Pisassiissutit siunnersuutinut naleqqussarnerani sumiiffimmi 47-mi sinerissap qanittuani qaleralinnut TAC-p allanngoriartornera, 2021-2029.

Tonsit	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Qaleralinnut TAC	25.148	23.143	21.138	19.132	17.126	20.109	23.188	26.171	29.057
Angallatit 6 meterit sinnerlugit angissussillit	10.831	9.967	9.104	8.240	7.376	8.661	9.987	11.272	12.515
Umiatsiaaqat	14.317	13.175	12.034	10.892	9.750	11.448	13.201	14.899	16.543

Aallerfiit: Ukioq tunngaviusoq APN-imeersuuvoq allanngoriartornerilu missingiinerullutik.

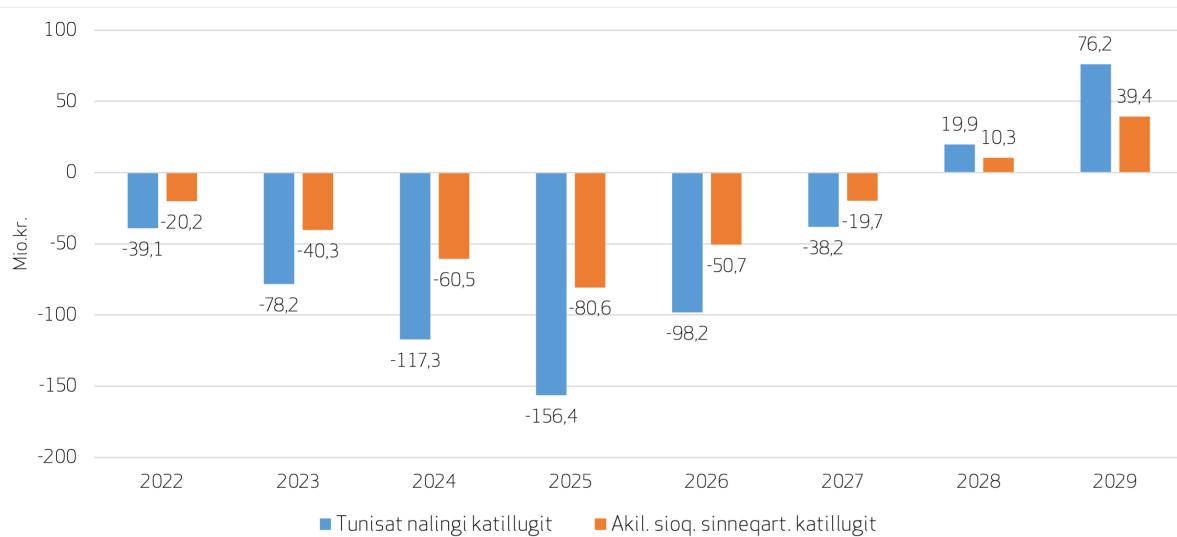
2.A-mi nalilersuinermi sinerissap qanittuani qalerallit amerlassusaasa allanngoriartornerat tabeli 24-imut sanilliullugu sinerissap qanittuani angallatinut qaleralinniartunut sunniutissaatut ilimagineqartunik missingersuusiortoqarpoq. Nalilersuinermi ilimagineqarpoq 2020-mi aalisarsinnaanermut akuersissuteqartut amerlassusaat piffissami tamarmi angallatit atorlugit aalisarsinnaanermut akuersissuteqartut 125-t aamma umiatsiaaqat atorlugit aalisarsinnaanermut akuersissuteqartut 1.029-t amerlassusaat allanngussanngitsoq.

2.B-mi nalilersuinermi sinerissap qanittuani qalerallit amerlassusaasa allanngoriartornerat tabeli 27-imut sanilliullugu sinerissap qanittuani qaleralinnik tunisassiorfinnut sunniutissaatut ilimagineqartunik missingersuusiorqarpoq.

Periarfissaq 2.A - sinerissap qanittuani angallatinut qaleralinniartunut sunniutissai

2029-p tungaanut ukiuni ataasiakkaani tunisat nalingisa tamarmiusut akileraarutilu sioqqullugit sinneqartoortut allannguutissaattut ilimagineqartut takussutissiaq 33-mi takutinnejarpuit. Appariaat ukiumut tunngaviusumut 2021-mut sanilliullugu allannguutitut naatsorsorneqarpoq.

Takussutissiaq 32. Sinerissap qanittuani angallatit qaleralinniartut tunisaasa nalingisa akileraarutilu sioqqullugit sinneqartooraasa allannguutissaatut ilimagineqartut, 2022-2029.

Aallerfiit: Nammeneq naatsorsuinerit APN-imillu paasissutissat.

Takussutissiaq 32-mi aamma nalilersuineq 2-mi ilmagisat tunngavigalugit takuneqarsinnaavoq tunisat nalingi tamarmiusut sinneqartoortillu 2025 tikillugu ukiut tamaasa appartassasut ilimagineqartoq. Tamassuma kingorna qaffakkiartoqqissasut tunisallu nalingi sinneqartoortillu 2028-mit 2021-mi aningasaqarneq qaangerlugit annertussuseqassasut ilimagineqarpoq.

Tunisat nalingisa 2021-mut sanilliullugu piffissami 2022-miit 2027-mut appariaataat ukiumut 88 mio. kr.-t missaaniissasut sinneqartoortillu appariaataat ukiumut 45 mio. kr.-t missaaniissasut ilimagineqarpoq. Aalisarnerup 2025-mi nungusaataanngitsumik atuinermut naleqqussarnerata kingorna tamassimalu kingorna qaleraleqassutsip pitsanngoriarnera pisassiissutitigut tunngaviit aalisariutillu taamatut annertussuseqqaannassappata 2029-mit tunisat nalingi ukiumut 76 mio. kr.-t missaannik sinneqartoortillu 39 mio. kr.-t missaannik qaffariartissinnaassagaat ilimagineqarpoq. Tamassuma kingorna tunisat nalingi pissutsit taamaaginnartillugit 2029-mut sanilliullugu qaffasinnerussapput sinneqartoortillu qaffasinnerullutik.

2021-mut sanilliullugu piffissami 2022-miit 2029-mut angallatip ataatsip umiatsiaaqqallu ataatsip ukiumut agguaqatigiissillugu pisaasa sinneqartooraasalu allanngoriaataat tabeli 28-imu takutinnejarpuit.

Tabeli 28. Agguaqatigiissillugu pisat aningasaqarnerullu allannguutaat, angallatinut umiatsiaaqqa-nullu aggualugit, 2022-2029.

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Angallatit 6 meterit sinnerlugit angis-susillit								
Pisat agguaqatigiissillugit, tonsit	-6,9	-13,8	-20,7	-27,6	-17,4	-6,8	3,5	13,5
Tunisat nalingi agguaqatigiissillugit, 1.000 kr.	-137,7	-275,5	-413,3	-551,0	-346,1	-134,6	70,3	268,5
Akileraarutit sioqqullugit sinneqartoo-rutit agguaqatigiissillugit, 1.000 kr.	-46,1	-92,2	-138,3	-184,2	-115,9	-45,1	23,6	90,1
Umiatsiaaqqat								
Pisat agguaqatigiissillugit, tonsit	-1,1	-2,2	-3,3	-4,4	-2,8	-1,1	0,6	2,2
Akileraarutit sioqqullugit inneqartoo-rutit agguaqatigiissillugit, 1.000 kr.	-21,3	-42,5	-63,8	-85,1	-53,4	-20,8	10,8	41,5
Akileraarutit sioqqullugit sinneqartoo-rutit agguaqatigiissillugit, 1.000 kr.	-14,0	-28,0	-42,0	-56,0	-35,2	-13,7	7,1	27,3

Aallerfiit: Nammeneq naatsorsuinerit kiisalu APN-imit Akileraartarnermullu Aqutsisoqarfimmit paassisutissat.

Tabeli 28-imi takuneqarsinnaapput:

- Angallatit tunisaasa agguaqatigiissillugu nalingi sinneqartooraallu piffissami 2022-mit 2027-mut ukiumut agguaqatigiissillugu 310.000 missaannik aamma 104.000 missaannik appariassasut ilimagineqartoq.
- Tamatuttaaq ilimagineqarpoq umiatsiaararsortut tunisaasa agguaqatigiissillugu nalingi sinneqartooraallu piffissami 2022-mit 2027-mut ukiumut agguaqatigiissillugu 48.000 missaannik aamma 31.000 missaannik appariassasut

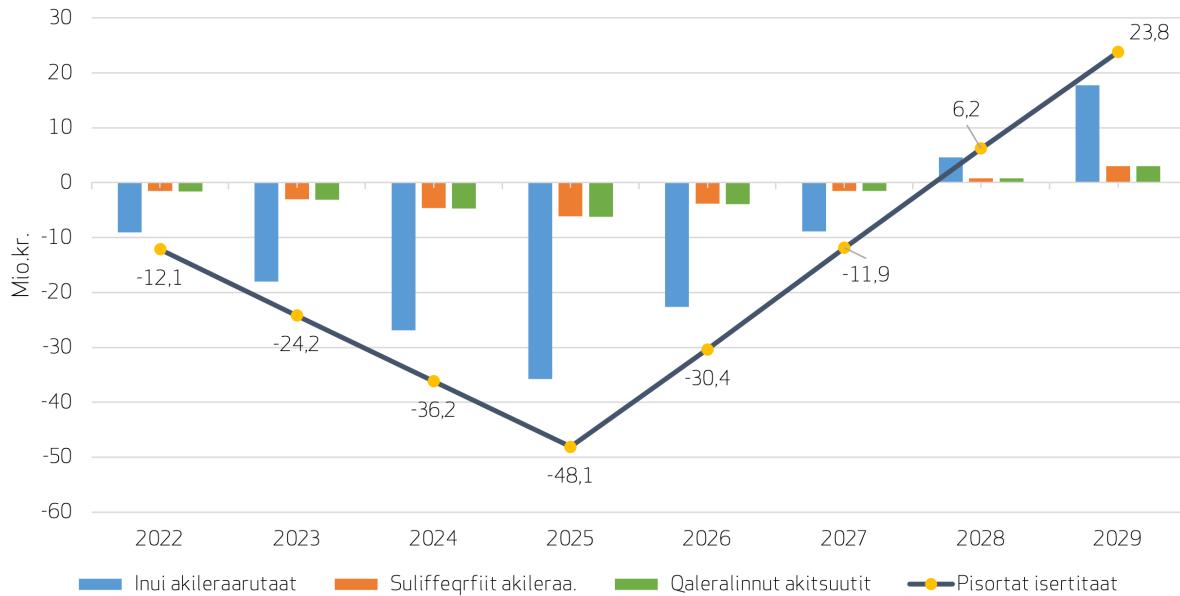
Qaleraleqassutsip pitsanggoriarnerata taamatullu pisassiissutit qaffariarnerisa kingorna aamma ilimagineqarput:

- Angallatit ataasiakkaat 2029-miit ukiumut tunisaasa nalingi agguaqatigiissillugu 269.000 kr.-t missaannik sinneqartoortillu 90.000 kr.-t missaannik pitsanggoriaateqarsinnaassasut.
- Tamatuttaaq ilimagineqarpoq umiatsiaararsortut ataasiakkaat 2029-miit ukiumut tunisaasa nalingi agguaqatigiissillugu 42.000 kr.-t missaannik sinneqartoortillu 27.000 kr.-t missaannik pitsanggoriaateqarsinnaassasut.

Nalilersuinermi ilimagineqarpoq aalisarsinnaanermut akuersissutillit 2020-misut amerlatigiinnassasut nutaallu aalisarsinnaanermut akuersissuteqalissangnitsut. Taamaammat nalilersuineq suliffissaqartitsinermut sunniuteqassangnilaq, taamaallaallu ukloq 2028-p tungaanut aalisartut ataasiakkaat isertitaat appariassallutik. Tamautut ilimagineqarnermi aqutseriaaseq toqparneqartoq soorunami apeqquaaso-rujussuussaaq, tassunga ilanngullugu paggatassilluni aalisarnerup qimanneqarsimasinnaanera. Ilimagineqarpoq pisassiissutit siunnersuutinut qanillitillugit naleqqussaanermut atatillugu aalisartut ilaat aalisarunnaassasut, assersuutigalugu soraarningortut. Aalisartut agguaqatigiissillugu isertitaasa ap-paqqinnerunerannut tapersiisussaagaluamik piffissami naleqqussarfiusumi aalisarsinnaanermut akuersissutinik nutaanik tunniussisoqannginnissaa pingaaruteqassaaq.

Pisortat isertitaasa appariaatissaattut ilimagineqartut takussutissiaq 33-mi takutinneqarput, suliffeqarfiit akileraarutaannit, inuit akileraarutaannit aamma qaleralinnut akitsuutinit isertitat tamarmiusut appariarnerannut aggualugit. Aamma pisortat akileraarutinit akitsuutinillu isertitaasa tamarmiusut 2021-mut sanilliullugu piffissami 2022-miit 2026-mut ukiumut agguaqatigiissillugu 30 mio. kr.-t missaannik appariarnissaat ilimagineqartoq takussutissiaq 10-mi takutinneqarpoq.

Takussutissiaq 33. Pisortat sinerissap qanittuani qaleralinniarnermit isertitaasa allannguutissaattut ilimagineqartoq, 2022-2029.

Aallerfiiit: Nammineq naatsorsuinerit Akileraartarnermullu Aqutsisoqarfimmit paassisutissat.

Qaleraleqassutsip pitsanngoriarnera tunngavigalugu tamassuma kingorna pisassiissutit qaffariataat, tunisat annertussusaat akillu ilimagineqartut allanngunnginnissaat ilimagalugu, pisortat sinerissap qanittuani aalisarnermit ukiumut isertitaasa 24 mio. kr.-nik qaffannerannut tapersiissasut. Tamassuma kingorna pissutsit taamaaginnartillugit ilimagineqarpoq akileraarutinit akitsuutinillu isertitat tamarmiut 2029-p siornanut sanilliullugu qaffasinnerussasut.

Periarfissaq 2.B – qaleralinnik tunisassiorfinnut kingunissai

Immikkoortoq 1.B-mi nalilersuineq assigalugu aalisakkerivinnut tunineqartut appariartortut tunisassiorfiit aningaasaqarnerat suliffissaqartitsinerallu ajortumik sunnissavaat. Pisortat tunisassiorfinnit suliffeqarfittut akileraarutaannit inuillu akileraarutaannit isertitaat taamatuttaaq appassapput.

Sulisut tunisassiorfiit tunisassiassanik tunngaviisa apparerat pissutigalugu suliffissaaruttut pisortat ikorsiissutaannik pisartagaqalissasut ilimagineqarpoq. Taamatut ilimagisaqarneq ajornaallisaaneruvooq, tassani sulisut ilaasa allanik suliffeqalernissaat ilimagineqartariaqarmat. Taamaammat nalilersuineq imatut ilimagisaqarnermut annertusineqarpoq, sulisut ilaat nutaamik suliffeqalissasut akileraarutinillu akileeqqittalissasut.

Upernavimmi Uummannamilu qaleralinnik tunisassiorfiit amerlanersaat qaleralinnik tunisassiornerupput, taamaammat ilimagineqarpoq taakku sumiiffinni taakkunani sinerissap qanittuani qaleralinniarneq ajutoorluinnassappat matussasut. Akerlianik llulissani qaleralinnik tunisassiorfik ataaseq qalerallit sa-niatigut raajanik annertuunik tunisassioritarpoq. Taamaammat ilimagineqarpoq tunisassiorfimmi tassani sulisut ilaat piffissaq tamaat piffissalluunniit ilaani suliffeqaannassasut.

Sinerissap qanittuani qaleralinniarnerup ajutoorluinnarnissa periarfissaq 2-mi ilimagineqanngilaq, tunineqartartulli ilisimatuussutsikkut siunnersuutinut naleqqussarneqartillugit piffissap ingerlanerani appassapput, tunineqartartullu tamassuma kingorna qaffaqqinnissaat ilimagineqarpoq.

Tunisassiorfiit 2021-mut sanilliullugu kaaviallitaasa, aningaasaqarnermi sinneqartooraustaasa ukiorlu tamaat suliffiit amerlassusaasa allanngornerinik missingersuutit tabeli 29-mi takutinneqarput. tunisassiorfiit angusaat piffissami 2021-miit 2029-mut pisassiissutit allanngoriartornerannik tunngaveqarput, tak. tabeli 27.

Tabeli 29-imti takuneqarsinnaavoq qaleralinnik tunisassiorfiit kaaviallitaat sinneqartooraallu 2021-

mut sanilliullugu 2022-mit 2027-mut ukiumut agguaqatigiissillugu 137 mio. kr.-nik aamma 27 mio. kr.-nik appariarnissaat ilimagineqartoq. Ilimagineqarpoq tunisassiorfinni ukioq tamaat suliffiit 2021-mut sanilliullugu piffissami 2022-mit 2027-mut ukiumut agguaqatigiissillugu 46-nik ikilissasut.

Qaleraleqassuseq 2028-mi imatut pitsaatigilerpat pisassiissutini 2021-mi pisassiissutit qaangerlugit, aningaasaqarnerup suliffissaqartitsinerullu 2021-mi qaffasissuseq qaangissavaat. Tunisassiorfiit 2029-mit siumullu kaaviiartitaat sinneqartoorutaallu siunissami tunisassiorneq 2029-tut annertussuseqarpat 2021-mut sanilliullugu 119 mio. kr.-t missaannik aamma 24 mio. kr.-t missaannik qaffasinnerusus-satut ilimagineqarpoq. Ilimagineqarpoq suliffissaqartitsineq 2029-mi pitsaasumik sunnerneqassasoq, tassani ilimagineqarluni pisassiissutit qaffaataat ukioq tamaat suliffinnik nutaanik 40-nik pilersitsisin-naassasut.

Tabeli 29. Tunisassiorfiit kaaviiartitsinerannut, sinneqartoorutaannut suliffissaqartitsinerannullu sunniutissaatut ilimagineqartut, 2022-2029.

Mio.kr.	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Tunisassiorfiit kaaviiartitaat	-60,9	-121,8	-182,7	-243,6	-153,0	-59,5	31,1	118,7
Akileraarutit sioqqullugit sinneqartoorutit	-12,2	-24,4	-36,5	-48,7	-30,6	-11,9	6,2	23,7
Ukioq tamaat suliffiit amerlassusaat	-20	-41	-61	-82	-51	-20	10	40

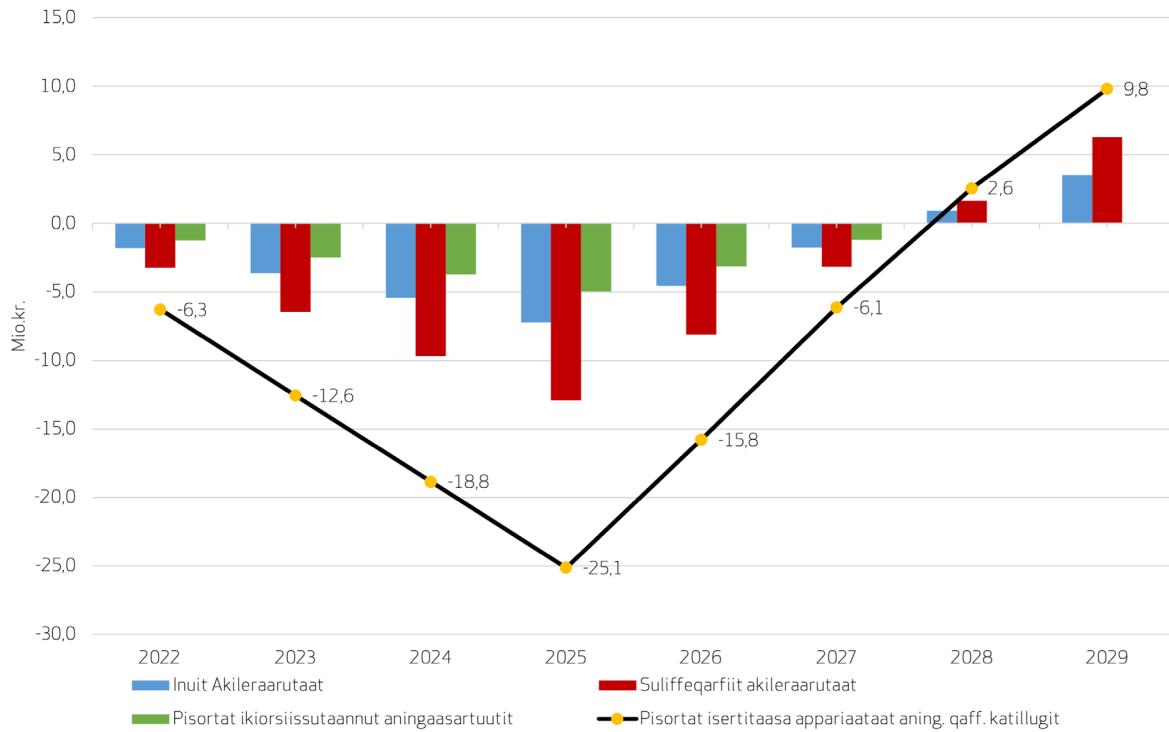
Aallerfiit: Nammineq naatsorsuinerit KANUANA-millu paasissutissat.

Pisortat qaleralinnik tunisassiorfinnit isertitaasa allannguutissaattut ilimagineqartut takussutissiaq 34-imi takutinneqarput, suliffeqarfiit akileraarutaannit aamma inuit akileraarutaannit isertitat tamarmiusut apparnerannut aamma pisortat ikorsiissutinut aningaasartuutaasa qaffannerannut agguarlugit.

Takussutissiaq 34-imi takuneqarsinnaavoq ilimagineqartoq pisortat akileraarutinit isertitaat tamarmiusut 2021-mut sanilliullugu piffissami 2022-mit 2027-mut ukiumut agguaqatigiissillugu 11 mio. kr.-t missaannik apparnissaat ilimagineqartoq. Pisortat ikorsiissutinut aningaasartuutaasa piffissami 2022-mit 2027-mut ukiumut agguaqatigiissillugu 2,8 mio. kr.-t missaannik qaffannissaat ilimagineqarpoq.

Pisortat qaleralinnik tunisassiorfinnit 2029-mit siumullu isertitaat ukiumut 10 mio. kr.-t missaanniissapput. Tunisassiorfinni 2021-mut sanilliullugu 2028-mit suliffissaqartitsinerup qaffanneria pissutigalugu ilimagineqarpoq sinerissap qanittuani qaleralinnik pisassiissutit piffissap ingerlanerani qaffakkiartortilugit naleqqussarnerannut tunngatillugu pisortat ikorsiissutinut saniatigut aningaasartuuteqarunnaasasut.

Takussutissiaq 34. Pisortat qaleralinnik tunisassiorfinnit isertitaasa allannguutissaatut ilimagineqartut, 2022-2029.

Aallerfiit: Nammneq naatsorsuinerit kiisalu Akileraartarnermut Aqutsisoqarfimmit Aningaasaqarnermullu Naalakkersuisoqarfimmit paasissutissat.

Takorluugaq 3: IOK-mik aaqqissuussineq atorneqalissaq 2021-milu TAC piffissap 2022-2025 ingerlerani 2021-mut siunnersuinermut nalimmassarneqassaaq.

Misissueqqissaarneq 3 sinerissap qanittuani umiatsiaararsorluni qaleralinniarnermi inunnut aalajangersimasunut niuerutigineqarsinnaasunik pisassiissutinik (IOK-mik pisassiissutit) eqquissisoqarnissaanik isummernermik aallaaveqarpoq. Misissueqqissaarneq sumiiffimmi 47-mi sinerissap qanittuani umiatsiaararsorluni qaleralinniarneq tamaat tunngavigalugu ingerlanneqarpoq. Ilimageqarpoq angallatinut 6 meterit sinnerlugit angissusillit periuseq IOK atorlugu suli aqunneqassasut. Oqaatigineqassaaq periarfissaq 3-mi aningaaasatigut kingunissaanik naatsorsuinermi taamaallaat umiatsiaararsorluni aalisarneq pineqarmat. Angallatinut 6 meterit sinnerlugit angissusilinnut aningaaasatigut kingunissai nalilersuinermi tassani ilangunneqassappata perarfissaq 2.A-mi angusat assigissavaat. Angallatinut 6 meterit sinnerlugit angissusilinnut umiatsiaaqjanullu perarfissaq 3-mi TAC-tut naleqqussaaneq ilangullugu periutsimi IOK-mi tunisassiorfinnut kingunissai perarfissaq 2.B-mi tunisassiorfiit angusat assigissavaat.

Umiatsiaararsorlutik aalisartut ataasiakkaat pisassiissutinit pigisanik aalajangersaanermi, umiatsiaararsortut ataasiakkaat ukiuni 2017-2019 ataatsimut pisarineqartunit agguarnerattut agguaqatigiissilugu pisaannut naapertuuttumik annertussusiliisoqarpoq. 2020-mi aalisarnermik ingerlatsisut kisimik pisassiissutinit pigisaminnik atuinerat tunngavissaatinneqarpoq. Sinnerisa aalisarunnaarsimasut pisassiissutinit pigisaminnik tunisisimanaerat tunngavissaatinneqarpoq. Umiatsiaararsortut katillugit 1.164-t pisassiissutinit pigisaminnik pissarsipput, taakkunangali 1.029-innaat 2020-mi aalisarnermik ingerlatsisut, ukiuni 2021-mit pisassiissutinit pigisaminnik atuippit, 135-lu pisassiissutinit pigisaminnik tuniinnarput.

Pisassiissutinit pigisaminnik ukiut utoqqalinersiaqarfiusut 67-it angugaangamikkit pisassiissutinit pigisaminnik tunisillutik aalisarneq qimattaraat naatsorsuutigineqarpoq. Misissueqqissaarnermi pisassiissutinit pigisat aalisartut soraarninngortut tunisagaat, umiatsiaararsorlutik aalisartunut sinneruttunut angeqqatigilaanngorlugit tunineqartarnissaat naatsorsuutigineqarpoq.

2022-mi 5 tons ataallugu pisassiissutinit pigisaqartut tamarmik agguagarsiaminnik tunisinissaat naatsorsuutigineqarpoq. 2023-mi 10 tons ataallugu pisassiissutinit pigisaqartut tamarmik agguagarsiaminnik tunisinissaat naatsorsuutigineqarpoq. 2024-mi 15 tons ataallugu pisassiissutinit pigisaqartut tamarmik agguagarsiaminnik tunisinissaat naatsorsuutigineqarpoq. Pisassiissutinit pigisanik niuerute-qarnermi, umiatsiaararsorlutik aalisartunut sinneruttunut angeqqatigiaanngorlugit tunineqartarnissaat naatsorsuutigineqarpoq.

Umiatsiaararsorlutik aalisareersut aatsaat agguaqatigiissillugu umiatsiamut ataatsimut pisassiissutinit pigisaat 35 tonsit missaanniilerpata, pisassamik ilaannik tunisiumalernissaat ilanngullugu naatsorsuutigineqarpoq.

Sumiiffimmut 47-mut TAC-p biologit siunnersuinerannut nalimmassarneqarnissa ilanngullugu naatsorsuutigineqarpoq. Taamattaaq pisassiissutit ukiut tamaasa ilisimatuut siunnersuinerannut nalimmassariartorneqarnerat, peqassutsimut pitsasumik sunniuteqassasoq, taamaalillunilu ilisimatuussutsikkut siunnersuineq, maltsigisaanillu pisassiissutit 2026-mit qaffakkiartoqqilernissaat naatsorsuutigineqarpoq, takuuk tabeli 30.

Takorluugaq 3-mi siunissami TAC-p ineriarternissaanut tunngavissaatinneqartutut annertuumik nalar-ninaateqarnerat erseqqissarneqassaaq. Tunngavissaatinneqartut taamaalillunilu aamma pilersitseqqin-nermi sukkassuseq kingornalu uumasoqassutsimi annertusiartorneq oqallisigineqarsinnaavoq, sammi-viali kisiat pinnagu.

Tabeli 30. Sumiiffimmi 47-mi sinerissap qanittuani qaleralinniarnermi TAC-p 2021-2029-imik pisassanik siunnersuinermut nalimmassaanikkut ineriartronera.

Tons	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Qaleralinnut TAC	25.148	23.143	21.138	19.132	17.126	20.109	23.188	26.171	29.057
Umiatsiaararsortut	14.317	13.175	12.034	10.892	9.750	11.448	13.201	14.899	16.543

Aallerfiit: Ukioq aallaavik APN-imeeropoq, ineriartronelu missingersuutaavoq.

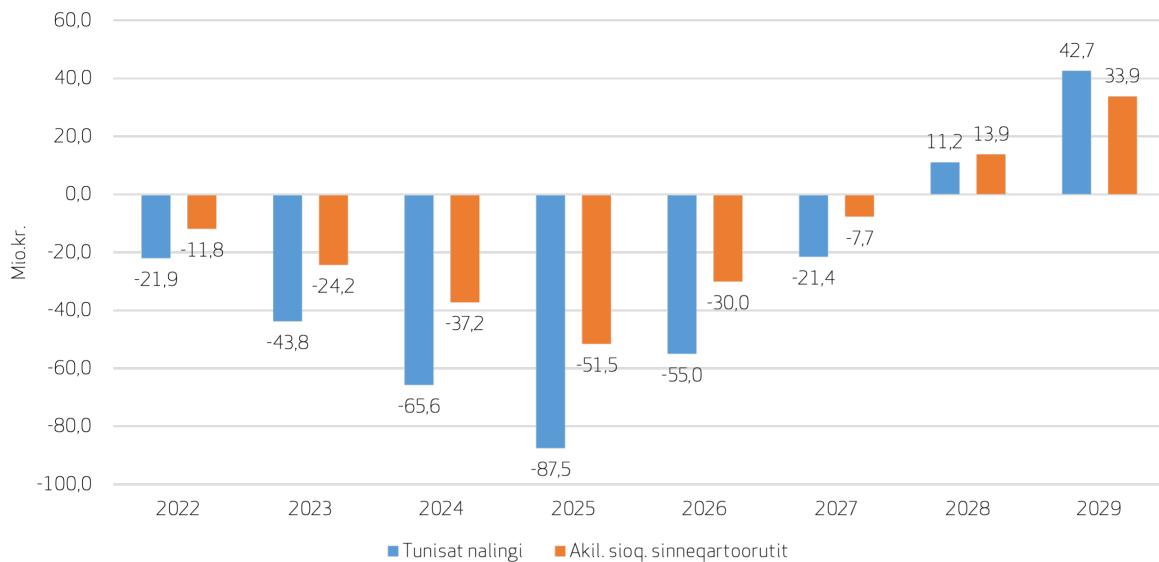
Misissueqqissaarneq 3.A-mi tabeli 30-mut sanilliullugu sinerissap qanittuani qaleralinniarnerup ineriartronera, qanoq umiatsiaararsorluni sinerissap qanittuani qaleralinniarnermik sunniumaarnissa siumut eqqoriarneqarpoq. Misissueqqissaarnermi 2020-mi umiatsiaararsortuni akuersissutinik piginnittut ukumi aallaavagineqartumi 2021-mi taamaaginnarnissaat naatsorsuutigineqarpoq.

Misissueqqissaarneq 3.B-mi tabeli 30-mut sanilliullugu sinerissap qanittuani qaleralinniarnerup ineriartronera qanoq suliffissuarnut qaleralinnik suliarinniffinnut sunniinissaata ineriarternissaat missingerneqarpoq.

Periarfissaq 3.A - Sinerissap qanittuani angallatinut qaleralinniartunut kinguneqaatit

Takussutissiaq 35 2029-p tungaanut ukiuni ataasiakkaani ataatsimut tunisat nalingini, akileraarutinullu akiliinissaq sioqquullugu sinneqartoorutit ineriarternissaattut ilimagisat takutinneqarput. Ukiut appariaatit ukiumut aallaaviusumut 2021-mut sanilliullugu allannguutitut naatsorsorneqarput.

Takussutissiaq 35. 2022-2029 sinerissap qanituani angallatit qaleralinniartut tunisaasa nalinganni, akileraarutinullu akiliinissaat sioqqullugu sinneqartoora utaanni allannguutissatut ilmagisat.

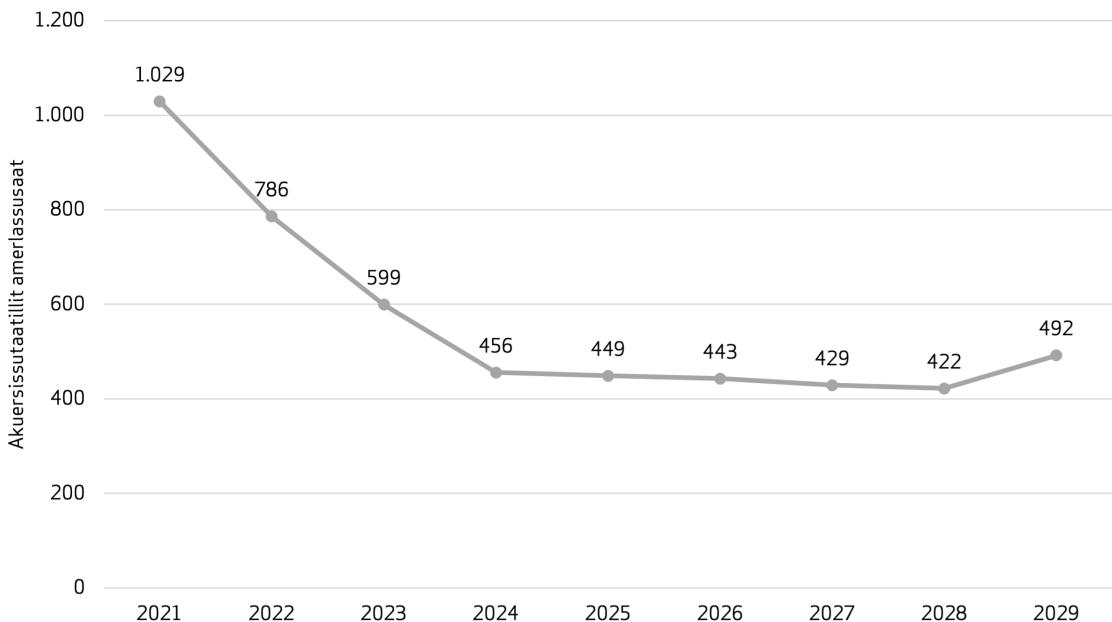
Aallerfiiit: Nammeneq naatsorsukkat APN-millu paasissutissat.

Ataatsimut tunisat nalingi umiatsiaararsortunilu aalisarnermi sinneqartoortut 2025 tikillugu ukiut tamaasa appariartussatut ilimagineqartut, takussutissiaq 35-mi misissueqqissaarneq 3-milu isummernermi tunngavigineqarput. Tamatuma kingorna qaffakkiartoqqilernissaat ilimagineqarpoq, 2028-miillu tunsiat nalingi sinneqartoortillu 2021-mi aningaasaqarnermik qaangiissasutut ilimagineqarlutik. Isumaliqatigiissitaq 2029-p kingorna ineriertornermut ilmagisanik samminnngilaq, tamannami nalilerumi-naatsorujussuussaaq, taamaallaallu 2030 aallarnerfigalugu minnerpaamik 2029-misulli annertussuse-qartumik angusaarnissaq naatsorsuutigineqaruni.

Ukiuni 2022-2027 ukiumut tunisat 2021-mut sanilliullugu agguaqatigiissillugu appariarnerat 49 mio. kr.-t missaanniissasoq, sinneqartoortillu ukiumut 27 mio. kr.-t missaannik appariassasut ilimagineqarpoq. Umiatsiaararsortut 2025-mi aalisarnerup piujuartitsinermut naleqqussareernerani kingornalu pe-qassutsip qaffakkiartulernerani 2029-mit pisassiinnermut toqqammaviit angallatillu taamaaginnarpata, ukiumut tunineqartartut nalingi 43 mio. kr.-t missaannik sinneqartoortillu 34 mio. kr.-t missaannik qaffassasut ilimagineqarpoq. Tamatumalu kingorna tunisat nalingi sinneqartoortillu 2029 sioqqullugumit qaffasinneunissaat ilimagineqarpoq.

Takussutissiaq 36-mi piffissami 2021-2029 ilmagisatut nassuiarneqartut malillugit IOK-mik pisassi-sarnermik eqqussinermi umiatsiaararsorluni akuersissutit (pisassiissutinit pigisaqartut) amerlassusaasa ineriertornissaannik ilmagisat takutinneqarput.

Takussutissiaq 36. 2021-2029 sumiiffimmi 47-mi umiatsiaararsorluni qaleralinniarnermi akuersissutatillit (pisassiissutinit pigisaqartut) amerlassusaasa ineriarornerat.

Takussutissiaq 36-mi takuneqarsinnaasutut 2021 - 2028 biologit siunnersuinerannut pisassanik nalim-massaaneq ilutigalugu, pisassanik agguagarsiat ikinnerujartortunut katersuuktiartulissapput. Tamanna IOK-mik aaqqissuussinerup kingorna aalisartut akornanni niuernerit kiisalu soraarninngortut namminneq piumassusertik malillugu aalisarunnaarnerisa kingunerannik pissaaq. Taamaalilluni akuersissutit 2021-mi 1.029-nit 2028-nit 422-nut ikilinissaat naatsorsuutigineqarpoq.

2029-mit pisassiissutit annertusiartulernissaat patsisignalugu nutaat aalisalersinnaanerat ilimagine-qarpoq. 2029-p kingorna pisassiissutit ungasissumut isigisumik piujuartitsinermik aallaaveqalerpata, akuersissutinut 492-mut inissaqalissaq.

Tabeli 31-mi 2021-mut sanilliullugu piffissami 2022-2029 ukiumut umiatsiaararsortuni akuersissutini ataasiakkaani agguaqatigiissillugu ukiumut pisarineqartut allanguutaat kiisalu agguaqatigiissillugu tunineqarneranni akit umiatsiaararsortunillu sinneqartoortutit takutinneqarput.

Tabeli 31. 2022-2029 pisani aningaasaqarnermilu agguaqatigiissillugu allannguutit angallatinut umiatsiaaqqa nullu aggvarlugit.

Umiatsiaaqqa	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Agg. pisat, tons	2,8	6,2	10,0	7,8	11,9	16,9	21,4	19,7
Agg. tunineqarneranni nalingi, 1.000 kr.	54,6	118,4	191,1	149,5	228,6	323,1	410,0	377,8
Agg. Akileraarutinik akiliinnginnermi sinneqartoortut, 1.000 kr.	20,2	43,7	70,6	55,2	84,4	119,3	151,4	139,5

Aallerfit: Nammineq naatsorsukkat kiisalu APN-mit Akileraartarnermullu Aqutsisoqarfimmit paasissutissat.

Tabelimi 31-mi takuneqarsinnaavoq:

- Piffissami 2022-2027 umiatsiaararsortut tunisaasa nalingat sinneqartoortutaallu ukiumut agguaqatigiissillugu 176.000 kr.-t missaannik aamma 66.000 kr.-t missaannik qaffassasut.

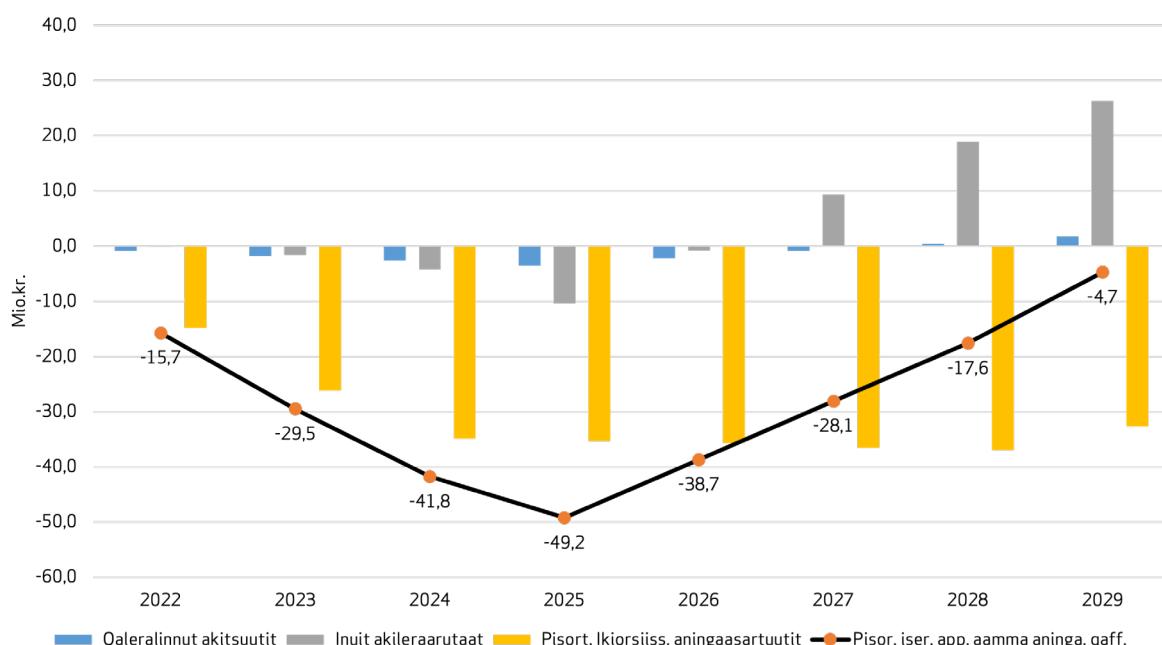
Aalisagaqarnerulernata kingorna pisassanik assinganik qaffaanerup kingorna ilimagineqartut:

- Umiatsiaararsortut ataasiakkaat 2029-mit agguaqatigiissillugu ukiumut tunisaasa nalingat 378.000 kr.-t missaannik sinneqartoortutaallu 140.000 kr.-t missaannik pitsangoriassapput.

Takussutissiaq 37-mi suliffeqarfinnut akileraarutinit, inunnut akileraarutinit qaleralittanillu akitsuutinit iluanaarutineersunik pisortat isertitaasa appariarnissaatut ilimagineqartut takutinneqarput. Piffissami 2022-2027 2021-mut naleqqiullugu pisortat akileraarutinit akitsuutinillu isertitaasa agguaqatigiissil-lugu ukiumut 3,3 mio. kr.-t missaannik appariarnissaat ilimagineqarpooq. Umiatsiaararsorlutik aalisartut inuussutissarsiuteqaratik qimappassuk arlaannaalluunniit nutaamik suliffittaarnissaa ilimagigaanni pisortat ikorsiissutaannut aningasartuutit piffissami 2022-mit 2027-mut ukiumut agguaqatigiissillu 31 mio.kr.-t missaannik amerlissasut naatsorsuutigineqarpooq.

Qaleraleqassutsip pitsangoriarnissaanik ilimagineqartut tunngavigalugit kingorna pisassiissutinik qaffaanerit tunisinermi annertussutsit akigititassatullu ilimagineqartut pisortat sinerissap qanittuani umiatsiaararsorlutik qaleralinniartunit ukiumut 32 mio. kr.-t missaannik isertitaqnerulernissaannut ilapittuinissaat ilimagineqarpooq. Kingornalu 2029 sioqqullugu akileraarutinit akitsuutinillu iluanaarutit qaffasinnerusussatut ilimagineqarput. Umiatsiaararsorlutik aalisartut piffissami 2022-mit 2029-mut aalisarunnaartut 2029-p kingorna pisortat ikorsiissutaannik suli pisartagaqassangatinneqarpata, ukiumut aningasartuutit 32,7 mio. kr.-t missaanniinnissaat naatsorsuutigineqarsinnaavoq.

Takussutissiaq 37. Sinerissap qanittuani qaleralinniarnermi pisortat isertitaasa allanguuteqarnisaannut ilmagisat, 2022-2029.

Aallerfiit: Nammeneq naatsorsukkat Akileraartarnermullu Aqtsisoqarfimmit paassisutissat.

Takorluugaq 3.B – Suliffissuarnut qaleralilerisunut sunniutit

Piffissami TAC-p biologit siunnersuinerannut nalimmassarfigisaani pisassiissutit ikiliartorneri umiatsiaararsortunit aalisakkerivinnut tunisat annertussusaasa appiarinerannik kinguneqassaaq. Appiarneq tunisassiorfiit aningasaqaernerannut suliffissaqartitsinermullu kingunerluuteqassaaq. Tunisassiorfinnit ingerlatseqatigiiffiit akileraarutaatigut inuillu akileraarutaannit pisortat isertitaat aamma appariassapput.

Aalisakkerivinni tunisassiassat tunngavigisaat ikilippata sulisut suliffissaarullutik pisortanit ikorsiissutissanik pisartagaqarlerissaat naatsorsuutigineqarpooq. Tamanna pisariitsumik saqqummiussineruvoq, sulisummi ilaasa allanik suliffeqalernissaat ilimagineqartariaqarpooq. Taamaammat sulisut arlaqartut suliffittaarnissaat akileraarutinillu akilersueqqilernissaat misissueqqissaarnermi naatsorsuutiginninneq ilaneqarsinnaavoq.

Upernavimmi Uummannamilu qaleralinnik suliffissuit amerlanerit qaleralilerinerupput, taamaammallu nunap immikkoortuini taakkunani qaleralinniarluni aalisarnerup isasoarerata kingorna matuneqarnis-

saat naatsorsutigineqarsinnaavoq. Ilulissani qaleralinnik tunisassiorfiit ilaat ataaseq qaleralilerinerup saniatigut raajanik amerlasuunik tunisassiorpoq. Taamaammat suliffissuarmi tassani sulisut amerlasuut ulloq naallugu ullulluunniit ilaani suliffeqaannarsinnaanissaat ilimagineqarsinnaavoq.

Periarfissaq 3.B-mi sinerissap qanittuani qaleralinniarnerup isasoornissaa ilimagineqarnani, pisat tu-nineqartut piffissap ingerlanerani pisassiissutit ilisimatuussutsikkut siunnersuinermut nalimmassar-neqarnerat naapertorlugu ikiliartornissaat ilimagineqarpoq, kingornalu umiatsiaararsortut tunisaasa annertussusaat qaffariartoqqilissasut ilimagineqarluni.

Tabeli 32-mi 2021-mut naleeqqiuullugu aalisakkeriviit kaaviiartitaanni, sinneqartoorutaanni ullannguutissatut ilimagisat takutinneqarput. Aalisakkeriviit angusaat piffissami 2021-2029 pisassiissutini ineriertorermik aallaaveqarpoq, takuuq takussutissiaq 27.

Tabeli 32-mi piffissami 2022-2027 2021-mut sanilliullugu aalisakkeriviit ukiumut agguaqatigiissillugu kaaviiartitaat sinneqartoorutaallu 78 mio. kr.-it missaannik 16 mio. kr.-llu missaannik appariassasut takuneqarsinnaavoq. Ukioq kaajallallugu aalisakkerivinni sulisut piffissami 2022-2027 2021-mut sanilliullugu agguaqatigiissillugu ukiumut 26-nik appariartussatut ilimagineqarpoq.

2028-mi qaleraleqassuseq ima pitsaatigilersimappat, allaat pisassiissutit 2021-mi pisassanit anneruler-lutik, taava aningaasaqarneq suliffeqarnerlu 2021-mi annertussutsit qaangerlugit qaffariaateqassaaq. 2029-mi tamatumalu kingorna aalisakkeriviit ukiumut kaaviiartitaat sinneqartoorutaallu 2021-mit 67,6 mio. kr.-t missaannik 13,5 mio. kr.-llu missaannik qaffasinnerussasoq ilimagineqarpoq, tassanilu pisassat qaffariarnerat ukioq kaajallallugu suliffinnik nutaanik 23-nik pilersitsiffiussasoq ilimagineqarpoq.

Tabeli 32. Aalisakkerivinni kaaviaartitanut, sinneqartoorutinut suliffissaqartitsinermullu kingune-qaatissatut ilimagineqartut, 2022-2029.

Mio.kr.	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Aalisakkerivinni kaaviiartitaat	-34,7	-69,3	-104,0	-138,7	-87,1	-33,9	17,7	67,6
Akileraarutinut akiliinngin-nermi sinneqaroorutit	-6,9	-13,9	-20,8	-27,7	-17,4	-6,8	3,5	13,5
Ukioq kaajallallugu sulisut	-11,6	-23,2	-34,9	-46,5	-29,2	-11,4	5,9	22,7

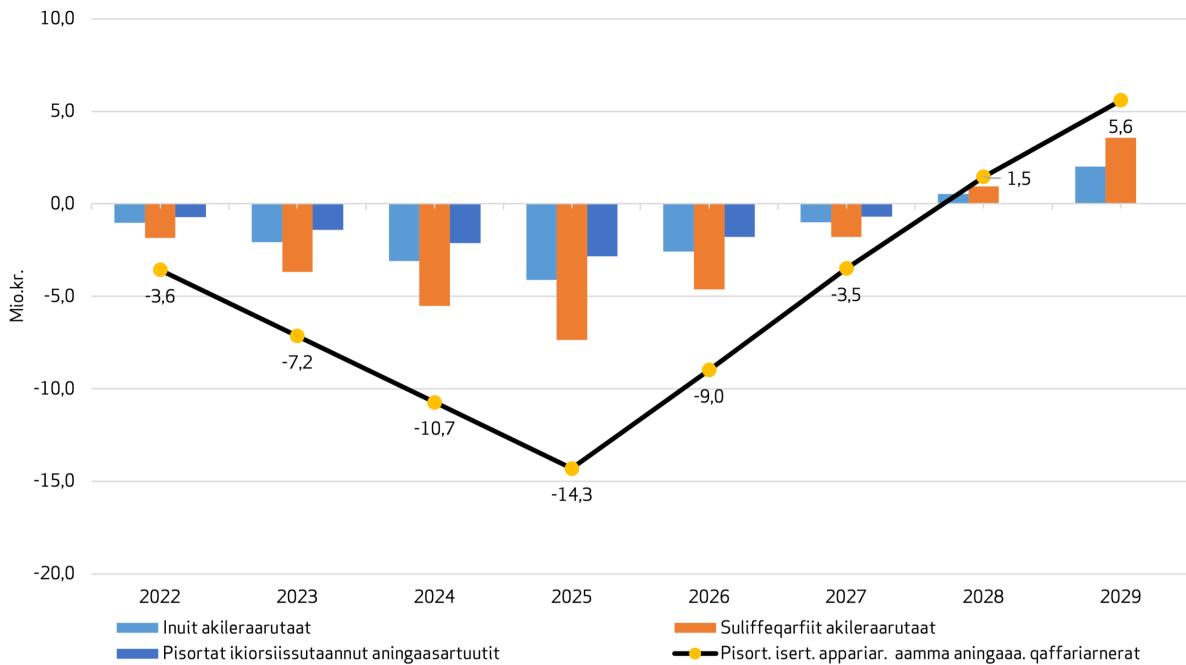
Aallerfiit: Nammeneq naatsorsukkat KANUANA-millu paasissutissat.

Takussutissiaq 38-mi aalisakkerivinni qaleralilerisunit pisortat isertitaasa allannguutissaatut ilimagineqartut, suliffeqarfiit akileraarutaannit inuillu akileraarutaannit iluanaarutinit appariarnernut kiisalu pisortat ikorsiissutaannut aningaasartuutit annertusinerannut aggurlugit takutinneqarput.

Takussutissiaq 38-mi piffissami 2022-2027 2021-mut sanilliullugu pisortat akileraarutinit isertitaasa agguaqatigiissillugu ukiumut 6,4 mio. kr.-t missaannik ikilinissaat ilimagineqartoq takuneqarsinnaavoq. Pisortat ikorsiissutaannut aningaasartuutit piffissami 2022-2027 1,6 mio. kr.-it missaannik ukiumut agguaqatigiissillugu qaffannissaat ilimagineqarpoq.

2029-mit tamatumalu kingorna aalisakkerivinnit qaleralilerisunit pisortat isertaasa ukiumut 5,6 mio. kr.-it missaanninissaat ilimagineqarpoq. 2028-mit 2021-mut sanilliullugu suliffissuarni sulisut amerle-riarnerat pissutigalugu sinerissap qanittuani qaleralittassiissutit piffissap ingerlanerani nalimmassar-neqarnerat pissutigalugu pisortat ikorsiissutinut aningaasartuuteqarnerujunnaassasut ilimagineqarpoq.

Takussutissiaq 38. Pisortat aalisakkerivinnit qaleralilerisunit isertitaasa allannguutissaattut ilmagi-neqartut, 2022-2029.

Aallerfitt: Nammineq naatsorsukkat kiisalu Akileraartarnermut Aqutsisoqarfimmit Aningaasaqarnermullu Naalakkersusoqarfimmit paasissutissat.

Sumiiffimi 47-mi sinerissap qanittuani pisassiissutit amerlanerpaaffissaasa aalajangiiffiginissaa-nut siunnersuut

Angallatini immikkoortuni angallatit 6 meterit sinnerlugit angissusillit niuerutigineqarsinnaasunik pisassiissutillit

Aalisarsinnaanermut akuersissuteqartup 6 meterit sinnerlugit angissusilimmik angallatillip sumiiffimi 47-mi tamarmi angallatit immikkoortuannut sinerissap qanittuani qaleralinnik pisassiissutit niuerutigineqarsinnaasut tamarmiusut annertunerpaamik 5 procentii tikillugit pigisinnaavai. Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuaq innersuussuteqarpoq angallatit immikkoortuannut periusaq IOK atorlugu pisassiissutit 5 procentinut amerlanerpaaffilerlugu allangortinnagu ingerlateqqinneqassasoq. TAC ilisimatuussutsikkut siunissami naleqqussarneqartussaagaluartoq pisassiissutit amerlanerpaaffissaat 5 procenti naammassangatinneqarpoq. Pisassiissutit 5 procentit assigaat sumiiffimi 47-mi angallatit immikkoortuannut qaleralinnik pisassiissutinit tamarmiusunit 542 tonsit. Angallatit immikkoortuanni angallatit arlaannaalluunniit piffissami 2016-imit 2020-mut 350 tonsit, assigalugu 2021-mi angallatinut pisassiissutit 3,2 procentii, sinnerlugit pisaqarnikuunngilaq.

Angallatit immikkoortuanni umiatsiaaqqaat pisassiissutinik ataatsimoortunik paggatassiissutinik aali-sartut

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuarmi amerlanerussuteqartut innersuussutigaat angallatit immikkoortuannut umiatsiaaqqaanit IOK atuutilersinneqassasoq. Peqatigitillugu siunnersuutigineqarpoq periutsimi IOK-mi pisassiissutinit pigisat umiatsiaararsorlutik aalisartut ataasiakkaat ukiuni tallimani kingullerni ukiuni pingasuni agguaqatigiissillugu pisaanni amerlanerpaat agguaqagiissinnerat atorlugu amerlanerpaaffilerlugit aalajangerneqassasut. Periutsimik IOK-mik atuutilersitsinermut atatillugu siunnersuutigineqarpoq angallatit immikkoortinnerat assigalugit pisassiissutit amerlanerpaaffissaan-nik atuutilersitsisoqassasoq.

Pisat amerlanerpaaffissaat tabeli 33-mi takutinneqarpoq, umiatsiaararsortut ataasiakkaat piffissami 2016-2020 tunisaat. Pisat amerlanerpaaffissaat ukumi 2021-mi pisassiissutinit tamarmiusunit pisassiissutinit pigisanut allangortillugit naatsorlugit tabelimi tamassuma saniatigut takutinneqarput.

Tabeli 33-mi takuneqarsinnaavoq umiatsiaararsortut ataasiakkaat piffissami 2016-2020-mut pisaat amerlanerpaat 77 tonsit 109 tonsillu akornanniittut, assigalugu piffissami agguaqatigiissillugu pisat 90 tonsit missaat. Piffissami ukiut pitsaanerpaat toqqaraanni pisat 97 tonsiupput. Umiatsiaararsortut ataasiakkat ukiuni ataasiakkaani pisaqarnerpaagamik 2021-mi pisassiissutinut sanilliullugu allangortilugit naatsorsoraanni, pisarineqartunit tamarmiusunit pisat 0,56 procentit aamma 0,76 procentit akornanniipput. Piffissami tamarmi agguaqatigiissitsinermut sanilliullugu pisarineqartunit tamarmiusunit pisat ukiunit tallimanit ukiut pitsaanerpaat pingasut toqqaraanni 0,63 procentinut aamma 0,68 procentinut naatsorsorneqarput.

Tabeli 33. Sumiiffimmi 47-mi umiatsiaararsortup ataatsip qaleralinnik pisai amerlanerpaat 2021-mi pisassiissutinut procentinngorlugit allanngortillugit naatsorsorlugit.

Angallatit immikkoortuat umiatsiaaqqat	2016	2017	2018	2019	2020	Ukiut pingasut pitsaa- nerpaat agguaqati- giissillugit	2016-2020 agguaqati- giissillugit
Umiatsiaararsortup ataatsip pisai amerlanerpaat	94	79	109	90	77	97	90
2021-mit pisassiissutinut procentinngorlugit allanngortillugit naatsorsorlugit	0,66%	0,55%	0,76%	0,63%	0,54%	0,68%	0,63%

Aallerfik: Nammeneq naatsorsuinerit APN-imillu paasissutissat.

Ukiuni pingasuni pitsaanerpaani pisat agguaqatigiissinneri imaluunniit 2016-imiit 2020-mut piffissami tamarmi pisassiissutit amerlanerpaaffissaat toqqaraanni 0,68 procentiupput aamma 0,63 procentiupput, tamassuma pisassiissutinit pigisat tamarmik pisassiissutit qaffasinnerpaaffissaat assigippassuk aalisarsinnaanermut akuersissutilinnut atuagarsornikkut isigaqanni taamaallaat 153-inut imaluunniit 165-inut inissaqarneranik kinguneqassaaq. Aalisarsinnaanermut akuersissutililit 2020-mi umiatsiaararsorlutik aalisarsinnaanermut akuersissutilinnut aalisavissunut sanilliullugu ikileriarujussuarnerannik tamanna kinguneqassaaq.

Pisassiissutinit pigisat qulaani allaaserineqartutut ikittuinnarnut katersuuteriaannaagaluartut umiatsiaararsortut amerlasuut pisassiissutit amerlanerpaaffissaannut sanilliullugu pisassiissutinit amerlanngitsunik suli pigisaqassasut ilimagineqarpoq, amerlasuut pisassiissutinit pigisaminnik piginniinnarnissaat kiisalu umiatsiaararsortuni ataasiakkaani 2016-2020-mi tonsialunniit pisarineqartut amerlanerpaanut pisaqartoqarsimaneerannik takuneqarsimasunut assingusumik siammasissumik ukior-paalunni pisaqartarlutik aalisarnissaat naatsorsuutigineqarsinnaalluni.

Umiatsiaararsortut piffissami 2016-imiit 2020-mut 60, 70, 80 aamma 90 tonsit sinnerlugit pisarisimaagaat tabeli 34-mi takutinneqarpoq.

Tabeli 34. Umiatsiaararsortut piffissami 2016-imiit 2020-mut 60-init 90 tonsit sinnerlugit pisaqartut amerlassusaat.

Uku sinnerlugit pisat:	2016	2017	2018	2019	2020
60 tonsit	16	7	12	22	13
70 tonsit	7	3	3	10	4
80 tonsit	4	0	2	3	0
90 tonsit	2	0	1	1	0

Aallerfik: APN.

Tabelimi takuneqarsinnaavoq 2020-mi umiatsiaararsorlutik aalisarsinnaanermut akuersissuteqartunit 1.024-usunit taamaallaat 13-it 60 tonsit sinnerlugit pisaqarsimasut, assigalugu umiatsiaararsorlutik aalisarsinnaanermut akuersissutillit 1,3 procentiisa missaat. Taamatuttaaq umiatsiaararsorlutik aalisarsinnaanermut akuersissutillit taamaallaat sisamat 70 tonsit sinnerlugit pisaqarput, tassani pisaqarnerpaap pisai 77 tonsiullutik.

Pisassiissutit amerlanerpaaffissaat pisassiissutinit pisat 0,63 procentiannut aalajangerneqarpat, 2021-mi umiatsiaararsortunut pisassiissutinut tunngatillugu assigissavaa 90 tonsit missaat. Piffissamut 2016-imit 2020-mut tunngatillugu umiatsiaararsorlutik aalisarsinnaanermut akuersissuteqartut taamaallaat sisamat 90 tonsit sinnerlugit pisaqarsimapput, ukiumilu ataatsimi (2016-im) amerlanerpaat marluullutik. Pisassiissutit amerlanerpaaffissaat 0,63 procenti taamaalluni umiatsiaararsorlutik aalisartunut ikitsuararsuarnut killiliissaaq.

Pisassiissutit amerlanerpaaffissaat appasinneq pisassiissutinit pigisanit 0,42 procentiuvoq, assigalugu 2021-mi umiatsiaararsortunut pisassiissutinut tunngatillugu 60 tonsit missaat. 2020-mut tunngatillugu umiatsiaarsorlutik aalisarsinnaanermut akuersissuteqartut taamaallaat 13-it 60 tonsit sinnerlugit pisaqarput. Aammaarluni pisassiissutit qaffasinnerpaaffissaat 0,42 procenti taamaalluni umiatsiaararsorlutik aalisartunut ikitsuararsuarnut killiliissaaq.

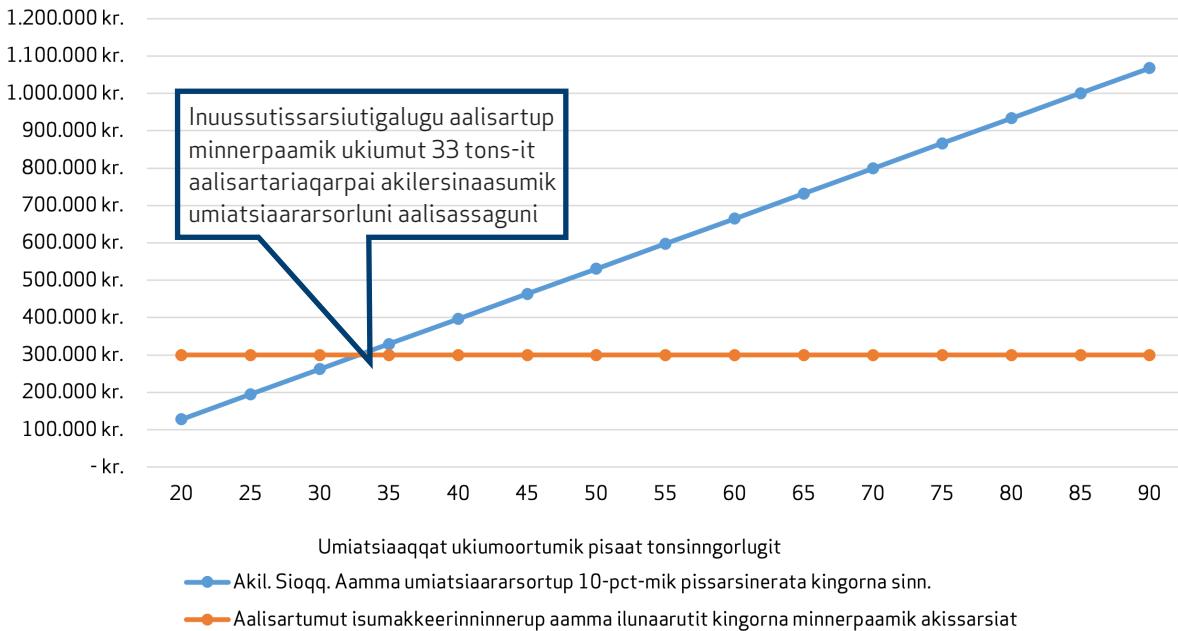
Apeqqut tassaalerpoq pisassiissutit amerlanerpaaffissaasa annertussusiat suna naammaginarnersoq? Pisassiissutit amerlanerpaaffissaat imatut annertussuseqartariaqarpoq umiatsiaararsorlutik aalisartut ataasiakkaat imminut akilersinnaasumik aalisarnissamut periarfissaqarlutik. Aalisartut imminut naammaginartumik akissarsianik, umiatsiaaqqamut, motoorimut aalisarnermilu atortunut aamma aningaasaliinermennit (umiatsiaaqqamut) pissarsiassat agguarnissaannut naammattumik annertussuseqartumik sinneqartoorteqarsinnaasariaqarput.

Pisat amerlassusaat assigiinngitsut aallaavigalugit umiatsiaararsortut aningaasaqarnerannik naatsorsuinerit takussutissiaq 36-mi takutinneqarput. Naatsorsuinerni ilimagineqarpoq umiatsiaararsorlutik aalisartut ukiumut minnerpaamik 300.000 kr.-nik imminut akissarsiaqartissasut. Ilimagineqarpoq umiatsiaaraq nutaaq motoori aalisarnermilu atortut ilanngullugit 400.000 kr.-nik akeqartoq. Umiatsiaaraq ukiut sisamat ingerlaneranni nalikillilerneqassaaq. Naatsorsorneqarpoq umiatsiaararsorluni aalisartup (akissarsiat saniatigut) umiatsiaaqqamik aningaasaliinerminit 10 procentinik pissarsiaqassasoq. Sumiiffimmi 47-mi qalerallit 2019-imikiiilumut agguaqatigiissillugu akii (pisat uumatillugit oqimaassusiisa kiiilumut 19,8 kr.) aamma ingerlatsinermi agguaqatigiissillugu aningaasartuutit (pisanut kiiilumut 0,6 kr.) aamma nioqqutissanik atuineq (pisanut kiiilumut 5,0 kr.) naatsorsuinermi atorneqarput. Naatsorsuinerni umiatsiaararsorlutik aalisartut isertitanik akileraarusigassanik 2019-iminamminneq nalunaaruaat tunngavigineqarput. Aamma qaleralinnut akitsuu 4 procenti atuuttoq atorneqarpoq.

Takussutissiaq 36-mi takuneqarsinnaavoq umiatsiaararsorlutik aalisartut imminut naammaginartumik akissarsiaqartinniarlutik kiisalu aningaasaleeqqinnissamut aningaasaliinermillu (umiatsiaaqqamut) pissarsiqaarniarlutik qaleralinnik ukiumut minnerpaamik 33 tonsinik pisaqassasut. Taamaammat sumiiffimmi 47-mi umiatsiaararsorluni aalisarnermut 10K-mi nutaami pisassiissutit amerlanerpaaffissaat pisassiissutinit pigisat 33 tonsit assinginik ikinnerusariaqanngillat. 2021-mi umiatsiaararsortunut pisassiissutinut tunngatillugu pisassiissutinit pigisat 0,23 procentit missaat assigaat.

Oqaatigineqassaaq umiatsiaararsortup ataatsip 2019-imikiiilumut agguaqatigiissillugu pisai 18 tonsit mis-saannittunut. Taamaammat pisat agguaqatigiissinnerat tunngavigalugu pisassiissutinit pigisat umiatsiaararsorlutik aalisartut imminut akilersinnaasumik aalisarnissaannut qulakteerutaasinnaanngillat.

Takussutissiaq 39. Qaleralinnik pisat amerliartornerat aallaavigalugit umiatsiaararsortut ukiumut aningaasaqarnerisa inerlartornerat.

Aallerfiit: Nammeneq naatsorsuinerit kiisalu KANUAANA-mit Akileraartarnermullu Aqutsisoqarfimmit paasissutissat.

Pisassiissutit amerlanerpaaffissaanni aalisarnerup assigiaaginnartumik ingerlanneqartangninnera mia-nerisariaqarpooq. Umiatsiaararsortunut pisassiissutit tamarmiusut piffissap ingerlanerani ikilisinnaapput amerlisinnaallutiluunniit, taamaalilluni umiatsiaararsortut ataasiakkat pisaasa annertussusiat allango-rarsinnaavoq. Tunisinermi akit siunissami aamma qaffassinnaapput apparsinnaallutiluunniit. Taamaalil-luni 2021-mi 33 tonsit kiisalu akit aningaasartuutilu takussutissiaq 39-imni atorneqartut umiatsiaaqqa-millu imminut akilersinnaasumik ingerlatsinissamik qulakkeerinninnissamut siunissami qaqugorsuarmut atutissanngillat.

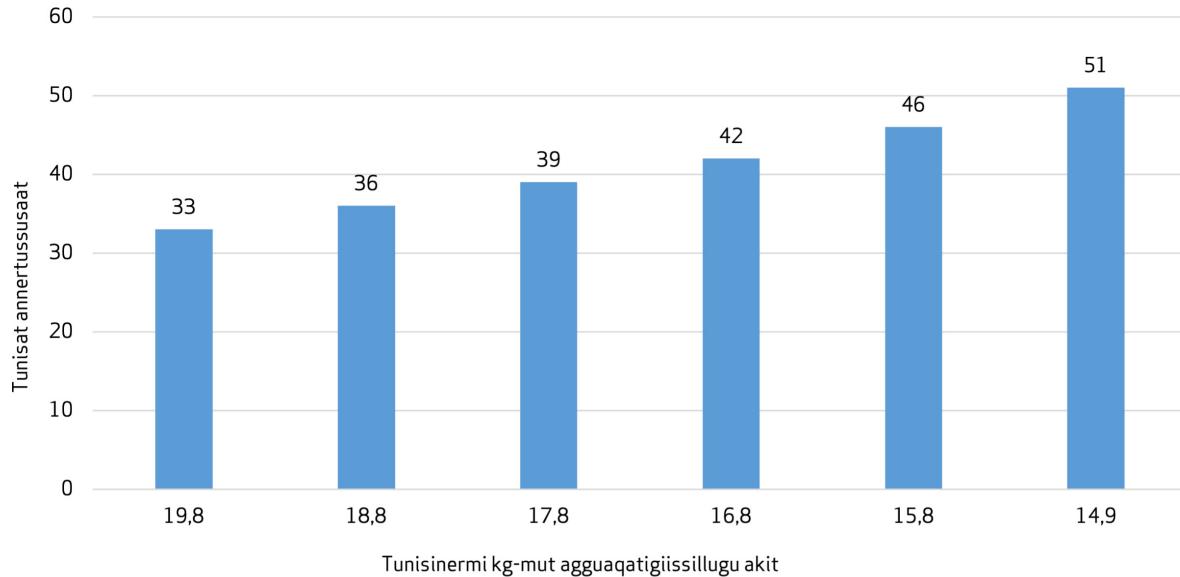
Sumiiffimmi 47-mi 2020-mi pisat qaffassisusiat atuuttoq isigigaanni imatut takussutissaqlissaq;

- Umiatsiaararsortutik aalisarsinnaanermut akuersissuteqartut katillugit aqqaneq marluk (umiatsiaararsortunut aalisarsinnaanermut akuersissutinit atorneqartuni 1.024-nit) 33 tonsit missaan-ni pisaqarput (32,5 tonsit aamma 33,5 tonsit akornanni), katillugillu 397 tonsinik pisaqarlutik (umiatsiaararsortut tamarmik 2020-mi pisaannit tamarmiusunit 17.484 tonsinit).
- Umiatsiaararsortutik aalisarsinnaanermut akuersissuteqartut katillugit 94-it (umiatsiaararsortunut aalisarsinnaanermut akuersissutinit atorneqartuni 1.024-nit) 33 tonsit 46 tonsillu akornan-ni pisaqarput (32,5 tonsit aamma 33,5 tonsit akornanni), katillugillu 3.490 tonsinik pisaqarlutik (umiatsiaararsortut tamarmik 2020-mi pisaannit tamarmiusunit 17.484 tonsinit).
- Umiatsiaararsortutik aalisarsinnaanermut akuersissuteqartut katillugit 137-t (umiatsiaararsortunut aalisarsinnaanermut akuersissutinit atorneqartuni 1.024-nit) 33 tonsit sinnerlugit pisaqar-put (32,5 tonsit aamma 33,5 tonsit akornanni), katillugillu 6.014 tonsinik pisaqarlutik (umiatsiaararsortut tamarmik 2020-mi pisaannit tamarmiusunit 17.484 tonsinit).

Taamaalilluni umiatsiaararsortutik qaleralinniartut amerlanersaat qaleralinnik pisassatut anguniakkatut taaneqartunit ukiumut 33 tonsinit annikinnerusunik pisaqartarnikuupput pisaqartarlutillu.

Tunisinermi agguaqatigiissillugu akit 5 procentikkaarlugit 25 procentimik apparpata umiatsiaararsortut pisarisartagaat qanoq qaffatsigisariaqasanersut takussutissiaq 40-imni takutinneqarpoq.

Takussutissiaq 40. Tunisinermi akit appariartortillugit umiatsiaarsorluni imminut akilersinnaasumik aalisarniarluni pisat ikinnerpaaffissaasa ineriarornerat.

Aallerfik: APN.

Takussutissiaq 40-imni takuneqarsinnaavoq umiatsiaararsortoq imminut akilersinnaasumik aalisarniarluni tunisinermi qaleralimmut kiilumut akia 19,8 kr.-uppat (2019-imni akigititaq) 33 tonsnik tunisissasoq. Tunisinermi akigitinnejartoq 20 procentimik kiilumut 15,8 kr-mut apparnissaa naatsorsuutigigaanni umiatsiaararsortup aningaasaqarnera allangussanngippat 46 tonsnik pisaqarnissani pisariaqartissavaa.

Umiatsiaararsorlutik aalisartunut akit annertussutsillu sunniutaat iliuuseqarfingiarlugit sumiiffimi 47-mi sinerissap qanittuan umiatsiaararsorluni qaleralinniarnermi periutsip 10K-p atuutilersinnerani pisassiissutit qaffasinnerpaaffissaat 0,32 aamma 0,42 procentit akornannittooq atuutilersinneqarluarsinnaavoq, taassumalu assigaa 2021-mi umiatsiaararsortuni pisassiissutinut tunngatillugu 46 tonsit aamma 60 tonsit.

Qulaani naatsorsuinermi pisassiissutit ilisimatuussutsikkut siunnersuutinut naleqqussarsinnaanerat sillimaffigineqanngilaq. Tamanna sillimaffigineqarpat pisassiissutit amerlanerpaaffissaat ukiumi siullermi assinganik amerlanerussapput.

Sumiiffimi 47-mi pisassiissutit biologit siunnersuutaannut naleqqussariartortinnejerneranni pisassiissutit amerlanerpaaffissaasa inissisimanera ataqtiginnerat

Sumiiffimi 47-mi qaleralinnut 2021-mi TAC tamarmiusoq 25.148 tonsinut aalajangerneqarpoq. 2021-mi ilisimatuussutsikkut siunnersuinermi innersuussutigineqarpoq pisat tamarmiusut 14.567 tonsit qaangissanngikkaat. 2021-mi TAC taamaalluni siunnersuinermi 73 procentit missaannik qaangerlugu aalajangerneqarpoq.

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuaq innersuussuteqarpoq sumiiffimi 47-mi sinerissap qanittuan qaleralinniarnermi TAC pisassiissutillu biologit siunnersuutaannut naleqqussarneqassasut pisassiissutillu siunnersuinermut tessunga naleqqussarnerannut ikaarsaariarnermi aaqqissuussisoqassasoq. Sumiiffimi 47-mi TAC siunnersuinermut ukiut tallimat ingerlaneranni naleqqusariartortineqarnissaa aallaavigineqarpoq.

TAC siunnersuutillu 2022-mi assigimmik qaffasissuseqassasut naatsorsuutigineqarpata, tamassuma TAC 25.148 tonsiniit 2026-imni 14.567 tonsinut appartikkiaartuaarneqassaaq, assigalugu ukiumut 2.000 tonsit missaat. Ilimageqarpoq pisassiissutit biologit siunnersuutaannut ukiut tamaasa naleqqussarneqariartorpata ukiut tamaasa naleqqussarneqarpata aalisnerlerlu assinganik annikillisinneqarluni aalisagaqassutsimut pitsaasumik sunniuteqassasoq taamaallunilu pisassiissutit siusinnerusukkut takutinnejareersutut qaffakkiartoqqissasut. TAC-p siunnersummut ukiut tallimat ingerlaneranni nalim-

massarnerani aalisartut aaqqissuussaanermut nalimmassarnissamut piffissaqartinneqassapput.

Aalisarsinnaanermut akuersissuteqartut amerlassusaasa aalisarsinnaassutsillu appartinnejarnissaat suli pisariaqartinneqassaaq. Aamma aalisarnermi aningasaqaernerup piffissami sivikitsumi ajortumik sunnerneqarnissaa avaqqunneqarsinnaanngilaq, piffissamili sivisuumi pitsasumik sunnerneqassaaq. Aalisartut ukiut tallimat ingerlaneranni, allamik suliffissaqalerneq, soraarninngorneq imaluunniit assigünnitsunik aalisarnissap samminerunissaa pissutigalugit inuussutissarsiornermik ingerlatsiunnaarniarpata pilersaarusiornissamut pitsaunerusumik periarfissaqassapput.

Qulaaniittut tunngavigalugit, agguaqatigiissitsinerup annertoqataanik aalisartut piffissami maannakku-miit ukiut tallimat siumut naleqquttumik isertitaqartassappata, pisassiissutit annertussutini procentin-ilu annertussusaasa kingunerisinnaasaannik naatsorsuineq tabelimi ataaniittumi ilangunneqarpoq.

Sumiiffimmi 47-mi 2021-mit 2029-mut umiatsiaararsortunut pisassiissutit tamarmiusut ilisimatuussut-sikkut siunnersuutinut naleqqussarnerat tabeli 27-mi takutinneqarpoq. Naleqqussaanermi ilangussaq 158-meersumik aallaaveqartumi (sumiiffimmi 47-mi umiatsiaararsorluni qaleralinniarnermi periutsinik IOK-mik IK-millu nalilersuineq) qaleralinnut TAC ilisimatuussutsikkut siunnersuutinut piffissami 2022-mit 2025-mut appartikkiartuaarneqassasoq. Pisassiissutit ukiut tallimat ingerlaneranni ukiuni tamani ilisimatuussutsikkut siunnersuutinut, aalisarneq assinganik annikillisillugu, naleqqussarneqarpata aalisagaqassutsimut pitsasumik sunniuteqarnissaa ilimagineqarpoq, taamaalliluni ilisimatuussutsikkut siunnersuutit taamaallilunilu pisassiissutit qaffakkiartoqqissallutik. Taamaammat tassani tunngavigineqarpoq pisassiissutit 2026-imit 2029-mut qaffaqqissasut, ataavartumik amerlassuseqalernissaat ilimagineqarluni.

Soorlu siusinnerusukkut immikkoortoq 1.1.3-mi takutinneqartoq umiatsiaararsorlutik aalisartut akitigut aningaasartuutigullu tunngaviit aalajangersimasut aallaavigalugit,iminut akilersinnaasumik aalisarsinnaajumallutik qalerallit ukiumut minnerpaamik 33 tonsit pisarisassavaat. Tamassuma 2021-mi umiatsiaararsortunut pisassiissutit 0,23 procentiat assigaa, tak. tabeli 35. Umitsiaararsortut akit aningaasartuutilu allanngortinnagit aamma sumiiffimmi 47-mi TAC 2025-mi tamakkiisumik naleqqus-sarneqareerpat, taamatut annertutigisunik aalisassappata imminullu akilersinnaasumik aalisassappata, pisassiissutit minnerpaamik 33 tonsit assingi pissarsiassagunikit, pisassiissutinit pigisanik 0,31 procentinik pisariaqartitsissapput.. pisassiissutit 2026-mit qaffaqqissapput 33 tonsillu pissarsiarinissaan-nut pisassiissutinit pigisat assinganik appassallutik.

Tabeli 35. Sumiiffik 47-mi umiatsiaaqanut qaleralinnik pisassiissutit naleqqussarneranni pisat annertussusaannut assigünnitsunut sanilliullugu pisassiissutinit pigisat annertussusaat, 2021-2029.

Ukioq	Umiatsiaaqanut pisassiissutit tamarmiusut	Pisassiissutinit pigisanut naatsorsorlugit pisat annertussusaat						
		33 tonsit	40 tonsit	50 tonsit	60 tonsit	70 tonsit	80 tonsit	90 tonsit
2021	14.317	0,23%	0,28%	0,35%	0,42%	0,49%	0,56%	0,63%
2022	13.690	0,24%	0,29%	0,37%	0,44%	0,51%	0,58%	0,66%
2023	12.505	0,26%	0,32%	0,40%	0,48%	0,56%	0,64%	0,72%
2024	11.007	0,30%	0,36%	0,45%	0,55%	0,64%	0,73%	0,82%
2025	10.744	0,31%	0,37%	0,47%	0,56%	0,65%	0,74%	0,84%
2026	13.248	0,25%	0,30%	0,38%	0,45%	0,53%	0,60%	0,68%
2027	15.062	0,22%	0,27%	0,33%	0,40%	0,46%	0,53%	0,60%
2028	15.483	0,21%	0,26%	0,32%	0,39%	0,45%	0,52%	0,58%
2029	17.195	0,19%	0,23%	0,29%	0,35%	0,41%	0,47%	0,52%

Aallerfik: APN-imit paassisutissat tunngavigalugit ineriertornissaannik missingiineq.

Pisassiissutinik naleqqussaanermut periarfissami tassani nalilerneqarpoq, sumiiffimmi 47-mi sinerissap qanittuani umitsiaararsorluni qaleralinniarnermi periutsip IOK-p atuutilersinnerani pisassiissutit qaffasinnerpaaffissaat 0,4 aamma 0,6 procentit iluaniilluarsinnaasoq, assigalugit 2021-mi umiatsiaararsortunut pisassiissutinut tunngatillugu 57 tonsit missaat aamma 86 tonsit missaat kiisalu 2025-mi umiatsiaararsortunut pisassiissutinut tunngatillugu 43 tonsit missaat aamma 64 tonsit missaat. Sumiiffimmi 47-mi umiatsiaararsortunut sinerissap qanittuani qaleralinnik pisassiissutinit tamarmiusunit nammineq pigisat allangunnginnissaat aallaavigalugu taamaappoq.

Ataatsimiititaliarsuaq innersuussuteqarpoq aalisartut namminneq piumassutsimik aalisarunnaarnissaannik kissaateqalersitsisussanik suliffeqarneq ilinniartitaanerlu pillugit politikkimi suliniutit allanik periarfissiivittut peqatigalugit aaqqissuunneqarnissat qulakkeerniarlugu piffissap ikaarsaa-riarfiusup ilaautut immikkut eqquumaffigineqassasut. Tamanna aalisarnermik inuussutissarsiutip ilaani inuussutissarsiutilluunniit immikkoortuini allani sulisussanik ujartuiffiusuni pisinnaavoq.

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuarmi ikinnerussuteqartut, SQAPK-mit inuttaqartoq, umiatsiaararsorluni aalisarnermi IK-mut allatut siunnersuutaat imatut kinguneqassaaq:

Immikkoortut akornanni pisassiissutinik nuussineq

- Aqutsiveqarfinni pingasuni tamani angallatit umiatsiaaqqallu akornanni pisassiissutit agguanneranni tunngaviup allanngortinneratigut pisassiissutinik atajuartumik nuussineq.
 - Angallatit pisassiissutinut tunngavigisaat atajuartumik ikilinerannik kinguneqassaaq.
 - Pisassiissutinik agguassinermi allannguinissamut angallateqatigiinni IOK-mik aaqqissuussinerup ukiunik qulinik piffissalerlugu atorunnaarsinnejarnissanik piumasaqaatitaqarpoq.
 - Pisassiissutit angallatinuit nuunneqarnissaat taamaammat aatsaat pisinnaavoq TAC pisassiissutillu ilisimatuussutsikkut siunnersuinermut tamakkiisumik nalimmassarneqarsimappata.
- Ukiutut pisassiissutini atorneqanngitsuni ukiuni ikaarsaariarfiusuni tallimani-arfilinni umiatsiaasarsortunut nioqqutigineqarsinnaanissaasa imaluunniit pisassiissutinik pigisat umiatsiaararsortunut atajuartumik nioqqutigineqarnissaasa akuerineqarnissaat.
 - Angallatinut umiatsiaaqqanullu pisassiissutit tamarmiusut atorneqarnissaan-nut tapersiisinnaavoq.
 - Pisassiissutinik tunngaviit appareranni aalisarsinnaanermullu akuersissutilit ikilineranni umiatsiaararsorlutik aalisartut piffissami ataatsimi qaffasinerusunik pisassinnejarnissaat qulakkeerneqassaaq.
 - Ataatsikkut atulersinneqarsinnaapput umiatsiaararsortunullu IK-mik aaqqiis-sut atulersinneqarluni.
 - Angallatit umiatsiaaqqanut ukiutut pisassiissutinik tunisinerat piffissami killilimmi aaqqiinerusariaqarpoq.
 - Angallatit immikkoortuini umiatsiaaqqallu immikkoortuini akuersissummik pigisaqartut pisassiissutinik atuisussaatalernissamik siunissami pisus-saatinnejartariaqarput, umiusoqarpal allatulluunniit assingusumik pisoqarpal uppernarsineqarsinnaasumik ukiutut pisassiissutit immikkoortut iluini taamaallaat tunineqarsinnaassallutik.

Pisassiissutit agguannerannut malitap allanngortinnerani inatsiseqarnikkut isumaliutit – pisassiisutinit pigisanik pigisaqarunnaareq

Pinngitsaaliisummik taarsiissutitalimmik pigisanik piginnikkunnaarsitsinerup taarsiisussaatitaananilu killilersuinerup akornanni killinga akuliunnerup suuneranik aalajangersimasumik missingiineq apeqqutavoq. Piumasaqaatit sisamat tamatumani pingaartinneqarpoq:

1. Akuliunnermut tunngavilersuut – aalisarnermik aaqqissusseqqinnerup aalisarnermut inuaqati-giinnullu iluaqutaanissaata qulakkeerneqarnera -> **taarsiisussaatitaanani killilersuineq**.
2. Akuliunneq tamanut tunngasuua aalajangersimasuualuuuniit – akuliunneq tamanut tunngasuuvooq -> **taarsiisussaatitaani killilersuineq**.
 - o Assersuutigalugu umiatsiaararsorlutik aalisartunut nuussinerup amerlanerusunik suliffissaqartitsilernermik/ sumiiffimi aalajangersimasuni suliffeqarfiiq pigineqaan-narnissaannik allatulluuniit inuaqatigiinnut pingaaruteqartumik kinguneqarnissaa uppernarsarneqarsinnaava?
1. Akuliunnerup annertussusia – naatsorsueqqissaarnerit takutippaat angallatit ikinnerpaat pisassiissutiminnik tamanik aalisartartut, ukiunilu tallimani ikaarsaariarnermut aaqqissuussineq atuutilersinneqassappat -> **taarsiisussaatitaanani killilersuineq**
2. Akuliunnermi pisinnaatitaaffiit piginnittuusimasumit piginnittumut nuussineq imaluunniit atuisinnaatitaanerup atorunnaarsinnejqarpat (nuussinermi tunngavik) - pinngitsaaliisummik taarsiissutitalimmik pigisanik piginnikkunnaarsitsinerusumut imaliinnarluni tunngavoq, tassa pisassiissutinit pigisat umiatsiaaqqanut nuunneqartussaammata. Allannguut tamanut tunngasuugaluartoq angallatit atorlugit aalisartut ikikannersut eqqorneqartussaapput -> **Pinngit-saaliiisummik taarsiissutitalimmik pigisanik piginnikkunnaarsitsineq**

IOK-mik atulersitsinerup kingorna aalisartut inuusuttut sumiiffimmi 47-mi umiatsiaararsorlutik qaleralinnialersinnaanerat.

Aalisarneq pillugu Atatsimiititaliarsuup sulinissaanut tunngavissiapi laa tassaavoq aalisartut inuusuttut aalisalersinnaanerisa periarfissaannik misissuinissaq.

TAC-p siunnersuinermut naleqqussarnerata kingunerisaanik sumiiffimmi 47-mi sinerissap qanittuani qaleralinniarsinnaanermut maannakkut akuersissuteqartunut amerlaqisunut pisassiissutit ikilissapput. Sumiiffimmi 47-mi umiatsiaararsorluni qaleralinniarnermi piujuartitsumik aqutsinissap qulakkeerne-qarnissaa piffissamut akunnattumut pilersaarummik siunnersuinermi aaqqissuussaanikkut naleqqussarnerup ingerlanerani akuersisummik pigisaqartut ataasiakkaat agguaqatigiissillugit tunisaat ikilissasut isertitakinnerulissasullu ilimagineqarpoq.

Umiatsiaaqqanut IOK-mik aqutseriaatsimi nutaami umiatsiaaqqanut pisassiissutit tamarmiusut ilaat inuusuttunut aalisartunut tunngaviusumik immikkoortinnejqarsinnaapput. Tamanna sumiiffimmi 47-mi sinerissap qanittuani umiatsiaararsorluni qaleralinniarnermi pisassiissutit piujuartitsippata kiisalu pisassiissutit aalisarsinnaassuserlu imminnut naleqquppata periarfissaassaaq. Aalisarnerli maannakkut nungusaataanngitsumik aqunneqanngilaq, taamaammat aalisartut amerlanerit ukioqassusaat apequ-taatinngu aalisarsinnaanermut periarfissat maannakkullu aalisartut isertitaat appartinnagit aalisalersinissaat piffissami sivikitsumi periarfissaanngilaq. Pisassiissutit ilaat aalisartunut inuusuttunut nutaanut immikkoortinnejqarpata ilisimatuussutsikkut siunnersuutinut naleqqussaanermut tunngatillugu maannakkut umiatsiaararsorlutik aalisartut ikilisinnerisa saniatigut pisassiissutit ikilineqarnerannik kinguneqassaaq.

IOK-mik aaqqissuussinermik atuutilersitsisinnaanermi sumiiffimmi 47-mi sinerissap qanittuani umiatsiaararsorluni qaleralinniarnermut immikkut pisassiissutinik piffissami sivikitsumi immikkoortitsinissaq innersuussutaanngikkaluartoq imaanngilaq aalisarsinnaanermut akuersissutinik nutaanik tunniussiso-qarsinnaanngitsoq. Aalisartut inuusuttut IOK-mik atuutilersitsinermermi pisassiissutinit pigisanik pisisin-naassapput taamaallillutillu sumiiffimmi 47-mi sinerissap qanittuani qaleralinniarnermi peqataanissamut

aalisarsinnaanermut akuersissumik nutaamik tunineqarsinnaallutik. Sinerissap qanittuani aalisartut IOK atuutilersinneqareerpat pisuussutillu aalisarsinnaassusermut naleqqussarneqareerpata aalisalersinnaanerannut ajornannginnerulersitsisumik tapersiisarnermut aamma/imaluunniit taarsigassarsisitsisarnermut aaqqissuussinerit nutaat atuutilersinneqarsinnaassapput.

Aalisagaqassuseq pitsanngortinnejareerpat pisassiissutit amerlanerpaffissaasa appartinnissaat aalisartunllu nutaanut pisassiissutinit pigisanik tunniussinissaq aamma periarfissaassapput.

Pisortat taarsigassarsisitsisarnerat tapiissuteqartarnerullu

Aalisartut inuusuttut aalisalernissaannut imaliinnarluni periusaasinnaasoq tassaavoq aalisartumit allamit pisassiissutinit pigisanik pisineq. Tassanili pisariarpooq aalisartup inuusuttup immaqa namminersortut taarsigassartitsisarnerannik niuerfiit aqqutigalugit imaluunniit tunisisumut naafferartumik akilersugassamik isumaqatigiissuteqarnikkut aningaasalersuisinnaassuseqarnissaat. Kisiannili tamarrik aningaasalersuisitsinssamik periarfissaqaangitsooriaannaapput imaluunniit erniat qaffasissut naleqqutinngitsut akileriataarsinnaallugit. Tamanna pisortat taarsigassarsisitsisarnermik aaqqissuussinerannik pilersitsinikkut immaqaluunniit allatut tapersiisarnermik aaqqissuussinertigut ikorsivigineqarsinnaavoq, tamanna pillugu immikkoortoq takujuk.

Qaleralinnut pisuussutinik akitsuutinik akiliisussaanngikkalarnikkut toqqaannanngitsumik tapiissuteqarneq

Aalisartut inuusuttut, pisassiissutinit pigisat umiatsiaararlu namminneq aningaasalersorsinnaappassuk, sinerissap qanittuani aalisarnissaat ajornannginnerulersinniarlugu, qaleralinnut akitsuutinik piffissami killilimmi akiliinnginnissaat atuutilersinneqarsinnaavoq. Tamanna assersuutigalugu ukiuni pingasuni – sisamani atuussinnaavoq. Qaleralinnut akitsuut ullumikkut tunisinermi akit 4 procenteraat. Taamaammat tunisinermi akit kiilumut 20 kr.-uppata qaleralinnut akitsummik akiliinnginnej kiilumut 0,8 kr-mik taipiissuteqarnermut sanilliunneqarsinnaassaaq.

Ingerlaavartumik utertitsineq

Aalisartut inuusuttut iliuuseqarfiginissaannut periuseq alla tassaavoq pisassiissutinik Namminersorlutik Oqartussanut ingerlaavartumik utertitsisarneq. Assersuutigalugu pisassiissutit ukiumut 2 %-ii Namminersorlutik Oqartussanut utertinneqarpata, taakku aalisartunut nutaanut tunniunneqarsinnaapput. Tamassuma assinga assersuutigalugu TAC-p 98 %-ia pisassiissutinit pigisalinnut tunniunneqarpata anguneqarsinnaapput, assersuutigalugulu TAC-p 2 %-ii aalisartunut nutaanut pisassiissutinit pigisatut ukiut tamaasa tunniunneqartarsinnaallutik.

Kingornussat

Aalisartoq inuussuttoq aamma, periutsip qanoq aaqqissuunneqarnera apeqqutaatillugu, assersuutigalugu ataataq aataalluunniit pisassiissutaanik kingornussaqarsinnaavoq. Tassunga taarsiutaasinnaasoq isumaliutigineqarsinnaasoq tassaavoq pisassiissutinit pigisat toqusoqarnerani Namminersorlutik Oqartussanut utertinneqarsinnaanissaat, pisassiissutiniillu pigisat taakku aalisartunut inuusuttunut tunniunneqarsinnaassallutik. Tamannali aningaasalersuinermi pisassiissutinit pigisat qularnaveeqqutanissaat pilerinanginnerulersissavaa tassa qularnaveeqqutit toqusoqarnerani atorunnaartussaammata, qimataasunullu naleqqutinngitsutut isikkoqarsinnaalluni.

Aalisartut inuusuttut aalisalerneranni pissutsit immikkut ittut

- Aalisarsinnaassutsip pisuussutinut naleqqutilernissaasa tungaanut aalisartut inuusuttut aalisartut pioreersut aalisarnissamut periarfissaat isertitaallu ajoquusernagit immikkut isiginiarneqarsinnaanngillat
- Aalisartut inuusuttut umiatsiaararsortunut IOK-mik aaqqiissummi pisassiissutinit pigisanik pisinikkut aalisalersinnaassapput. Taamaammat taakku aalisalersinnaanerat ajornannginnerulersinniarlugu immikkorluinnaq aaqqissuussinerit naleqqussinnaapput:
 - Pisassiissutinit pigisanik pisiniarnermut pisortat tapersiinerat imaluunniit taarsigassarsisarnermik aaqqissuussinerit.

- *Qaleralinnaq akitsuutinik akiliinnginnissaq.*
- *Pisassiissutinit pigisanik Namminersorlutik Oqartussani aalisarsinnaanermut akuersissutinut aqutsisoqarfimmut ingerlaavartumik utertitsisarneq.*
- *Kingornussineq.*

Umiatsiaaqqaat anginerpaaffissaat angallatillu immikkoortuisa immikkoortinneranni killissaq pillugit isumaliutit

Ataatsimiititaliarsuup IOK-mik atuutilersitsinissamut angallatillu immikkoortuini taakkunani pisassiisutit amerlanerpaaffissaannut atatillugu sinerissap qanittuani qaleralinniarnermi angallatit immikkoortuisa marluk attatiinnarnissaat pillugu isumaliutimini umiatsiaaqqaat annertunerpaamik meterimik angisuseqartussaanerannik maannakkut killigititaq aamma oqallisigaa.

Killigititaq 6 meteri piffissap ingerlanerani piumasaqaatinik immaqa tunngaveqarpoq umiatsiaaqqallu 19 fodit ESU-mit tapiiffigineqartartut tunngavigalugit aalajangerneqarsimangnguatsiarluni.

Umiatsiaaqqaat mikinerusut ajutooriaannaanerummata isumannaallisaaneq aallaavigalugu anginerutin-neqarsinnaapput. Ataatsimiititaliarsuaq aningaasaqarneq aallaavigalugu naliliivoq sinerissap qanittuani aalisarnermi umiatsiaaqqaat angallatillu nutaalialerusut atorneqarluarsinnaasut, peqatigitillugulu pissarsiaineranni aningaasallineq unamminarnerussalluni, annertunerusumilli aalisarsinnaassuseqalersitsissallutik tamatigoornerussallutillu.

Sinerissap qanittuani aalisarneq peqatigitillugu ineriantorpoq, tassunga ilanngullugu nipi sanni arnerup saniatigut aalisarnerit amerlanerusut MSC-mit allagartalerneqarsinnaanerat misissorneqarpoq. Aalisar tutut suut isummerfigineqassanersut assigiinngitsunit annertusiartortumik piumasaqaateqartoqarpoq. Ataatsimiititaliarsuup naliliinera malillugu periarfissaalersussat ajornartorsiutalersussallu qanoq pitsaanerpaamik iliuuseqarfingineqarnissaanni angallatit angissusaat pillugu malittarisassat pillugit isumaliutini ilanngunneqartariaqarput.

Ataatsimiititaliarsuaq taamaammat isumaqarpoq sinerissap qanittuani aalisarnermi 6 meteri pillugu malittarisassap naleqqussarneqarnissaanik sukumiinerusumik nalilersuinissaq pisariaqartinneqartoq, qalerallit kisiisa pinnagit aammali aalisagaqatigiit allat pillugit. Tamassuma aalisarnermi aalajangersimsumi IOK-mik atuutilersitsisinnaneq sioqquillugu pinissaa naleqquppoq.

Ataatsimiititaliarsuaq peqatigitillugu isumaqarpoq umiatsiaararsorlutik aalisartut angallammik anginerusumik kattullutik pissarsisinnanerat pisassiissutinillu pigisaat IOK atorlugu aalisarnermut qanoq malittarisassiuunneqarsinnaanerat pillugu apeqqutit taamatut nalilersuinermi ilanngunneqartariaqartut.

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuarmi amerlanerussuteqartut innersuussustaat

Sumiiffik 47-mi (FK-47) angallatinut periuseq IOK atuuttoq ingerlatiinnarneqassaaq.

- **Umiatsiaararsortunut (JK-47 aamma JK-46), aamma sumiiffimmi 46-mi (FK-46) angallatinut IOK-mik aaqqiissut atuutilersinneqassaaq. Pisassiissutinit pigisaat ukiuni kingullerni tallimani ukiuni pingasuni pitsaanerpaani piffissap ingerlanerani pisat tunngavigalugit tunniunneqassapput.**
- **TAC siunnersuinermut ukiut tallimat ingerlaneranni naleqqussarneqassaaq, aqtsiveqarfinti taman TAC-t ukiup siuliani TAC siunnersuinerullu nikingassutaat ukiut naleqqussarnermut piffis-saliunneqartut amerlassusaannik agguarlugit inernerannik ikilineqassallutik. Tamanna sumiifimmi 47-mi TAC-p ukiumut 2.000 tonsit missaannik apparitinneqarneranik kinguneqassaaq.**
- **Sumiiffimmi 47-mi sinerissap qanittuani umiatsiaararsorluni qaleralinniarnermut IOK-mik aaqqiissutip atuutilersinneqarnerani 6 meterimik angissusermut killiliussami pisassiissutit amerlanerpaaffissaat 0,4-0,6 pct.-ip iluaniitinneqarluarsinnaanera innersuussutigineqarpoq.**
- **IOK-mik atulersitsinnginnermi pisassiissutinillu amerlanerpaaffiliinnginnermi umiatsiat annerpaamik 6 meteriunissaannik aalajangersakkap naleqquttuunera immikkut nalilersorneqarnissaa innersuussutigineqarpoq.**

- Sumiiffimmi 46-mi sinerissap qanittuani qaleralinniarnermi IOK-mik aaqqiissutip atuutilersin-neqarnerani pisassiissutit amerlanerpaaffilerneqassasut, amerlanerpaaffissallu aalajanger-niarlugit ataatsimiititaliarsuup misissueqqissaarsimanaeratut misissueqqissaartoqartariaqart-toq innersuussutigineqarpoq.
- Sumiiffimmi 47-mi TAC-p ilisimatuussutsikkut siunnersuinermut naleqqussarneqarnerani ukiuni tallimani-arfinilinni ikaarsaariarnerup ingerlanerani angallatit immikkoortut ukiumut pisassiissutinik atorneqangitsunik aamma/imaluunnitit pisassiissutinit pigisanik umiatsiat immikkoortuinut killilimmik nioqquteqarsinnaanissaat innersuussutigineqarpoq.
- IOK-mik aaqqiissutip atuutilersinnerani piffissami ikaarsaariarfimmi TAC-p siunnersuinermut naleqqussarneqarnerani pisassiissutit ilaani immikkoortitsilluni inuuusuttut aalisartut immik-kut mianerineqassannigillat. Tamassuma kingorna aalisartut inuuusuttut pisassiissutinit pigisanik pisinissaannik aalisalernissaannillu ajornannginnerulersitsisumik tapersiisarnermik aaqqisuussisoqarsinnaavoq.

SQAPK-mit ikinnerusuteqartut oqaaseqaataat

SQAPK sinerissap qanittuani qalerallit pillugit immikkoortumut ikinnerussuteqarlutik oqaaseqaate-qarput, taannalu tamaat ilanngussaq F-mi atuarneqarsinnaavoq. SQAPK tassani allappoq sinerissap qanittuani qaleralinniarnermi umiatsiaaqqanut IOK-p atuutilersinneqarnissaa akerleralugu. IOK-mik atuutilersitsinermi ajornartorsiutiginerpaasaat tassaavoq pisassiissutit aalisartunut ikinnerusunut katersuutissammata. Umiatsiaaqqanut pisassiissutit 0,65 %-imut amerlanerpaaffissalerneqarnerat naammattumik appaanerunngitsoq SQAPK isumaqarpoq. Aalisartut inuuusuttut pisassiissutinik pisissappata ataatsimullu isigalugu aalisartut ikilisussaammata inuuusuttut aalisartut siunissami aalisar-tunngornissamut periarfissaqarnerat aamma ernumassutigaat.

SQAPK ikinnerussuteqarlutik oqaaseqaammini erseqqissaavoq pisassiissutinut nammineq pigisanut periuseq saqqummiunneqartoq ataatsimiititaliarsuarmit innersuussutaanikuunngitsoq. Periuseq taanna IK-mik aaqqiissut pillugu isumaliutissiissummi immikkoortumut siusinnerusukkut taaneqartumut tunngaviuvoq.

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup innersuussustaa SQAPK-p ataqqivaa, kisiannili maannakkutut isikkoqartillugu suli akerleralugu. Tamassuma saniatigut oqaaseqaateqarput Namminersorlutik Oqartus-sat sinerissap qanittuani qaleralinniarnermut taarsigassarsisitsisariaqartut pisassiissutillu nammineq pigisat niuerutigineqarsinnaasut akiitoqalersitsisinnaanerat akerleralugu, taamaattoqassappat qitius- mit ingerlatsinerulernissamut tapersiisussaammat.

Politikkikkut akuliutinnginnissamik tunngaviup aalisarnermik aqutsinermi tunngaviunissaa SQAPK-p ikinnerussuteqarluni oqaaseqaammini akerleraa, pingartillugulu Naalakkersuisut sumiiffinnik pisassiivunngitsunik immikkut toqqaasinnaanissaat. Siusinnerusukkut allaaserisami biologit siunnersuineranni tunngavigisanik SQAPK-p ikinnerussuteqarluni oqaaseqaataani apeqqusiivoq, oqarluni sinerissap qanit-tuani kangerlunni qaleraleqartoq suffisartunik.

Ikaarsaariarnissamik suliaqarnissaq

Ikaarsaariarnerup nalaani najukkani suliffissaqartitsineq kommunilu ajornartorsiortinneqarsinnaapput, taamaammallu ajornaquteqanngitsumik naleqqussaanissaq taperserniarlugu suliniutit suliamut attuu-massuteqartut atorlugit iliuseqarfigineqartariaqarlutik, aamma tak. suliffeqarnermi ilinniartitaaner-milu pissutit pillugit immikkoortoq tassanilu innersuussutit.

Ikaarsaariarnermi nunami suliffissaqartitsineq taperserniarlugu avataasiorluni qaleralinniarnermi tu-laassisussaatitaanerup annertusineqarallarsinnaanera Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup tamas-suma saniatigut oqallisigaa.

Ataatsimiititaliarsuup tunuliaqutaasumik oqaaseqaataani "Aalisakkanik suliffissuit aningaasarsiornik-ku sulisoqarnikkullu iliuusaat"-ni allaqqavoq avataasiorluni qaleralinniarnermi tulaassisussaatitaaneq iluaquteqarlunilu ajoquteqartoq. Tassunga ilanngullugit aningaasatigut annertuumik kingunerit immaqlu tulaassisinerunermi tuniniaanermi ajornartorsiutit, taakkulu tulaassisussaatitaanerup annertusigallarnis-saa pillugu aalajangiinnginnermi sukumiinerusumik isumaliutigineqartariaqarput.

Inuit atugaatigut piujuartitsineq pillugu ataatsimiititaliarsuup innersuussutai naapertorlugit pisumi aala-jangersimasumi tassani taamanikkussamut sukumiinerusumik oqimaaqtigiaissaarinissamik pisariaqaritsoqarpoq. Taamaalilluni inassuteqaatit taakku ukuninnga imaqarput,

- najukkani inuillu atugaanni mianerisassat pisuussutinit iluanaarutinik tamarmiusunik annikillisitsinnaasut ilanngullugit sinaakkutinik aalajangiinermut tunngatillugu iluaqutit ajoqutillu allaaserineqassapput, paasinarsarneqassapput erseqqissunngortinneqarlutillu.
- mianerisassanik suliamut attuumassuteqartunik oqimaaqtigiaissitsineq aalisarnermik inuussutis-sarsiutip saniatigut sumiiffimmu nunalu tamakkerlugu inuussutissarsiuut immikkoortuini allani ineriaartortsinissamut periarfissanut pisariaqartinnejartunullu atatillugu politikkit ilanngullugit mianerinissaat ataqatigiissarnissaallu isiginiarlugit pissaaq.

Nalilersuineq oqimaaqtigiaissitsinerlu pisassiissutit aalisagaqassutsimi piujuartitsisumik annikilli-sikiartuaarnissaanik ataatsimiititaliarsuup innersuussutaanik aaqqissuussinermut atatillugu piler-saarusiornermut tamarmiusumut ilanngunneqassasut ataatsimiititaliarsuaq innersuussuteqarpoq. Nalilersuinermi tassani suliffissaqartitsinermi ilinniartitaanermilu suliniutissanik aalajangersimasu-nik siunnersuutaasinjaasunik pisariaqartitsineq erseqqissarneqassaaq avataasiorlunilu aalisarnermi qalerlinnik pisaniq tulaassisussaatitaanerup annertusigallartinnejarnissaata naleqquttuunera nali-lersorneqassalluni.

6.5.2. Kalaallit Nunaata sinnerani sinerissap qanittuani qaleralinniarneq

Kalaallit Nunaata sinnerani sinerissap qanittuani qalerlinninarneq sumiiffiup 46-p ataaniippoq, tassaatiillu sumiiffiit Upernaviup, Uummannaq aamma Qeqertarsuup Tunuata (sumiiffik 47-p) avataaniittut. Sumiiffik 46-mi pisat tamarmiusut piffissap ingerlanerani allangorarnikuupput, ukiunilu aalisarfiulluartuni 3.000 tonsit tikittarlugit. Sumiiffik 46-mi sinerissap qanittuani 2020-mi pisarineqartut sinerissap qanittuani pisarineqartut tamarmiusut taamaallaat 7%-eraat. Sinneri 93%-it sumiiffik 47-mi pisarineqarput

Piffissap ingerlanerani 1960-imiit 2020-mut pisarineqartartut takutippaat, piffissani arlalissuarni an-neruumik aalisapallaartoqartartoq, tassani avataani qaleraleqarfinniit takuttuniit annertunerusunik aalisartoqartarluni. Qalerallit aalisarsinnaanermut periarfissat annikillisorujussuunerat kinguneralugu tamassuma kinguneranik ikililsarput.

Sumiiffik 46-mi 2020 ilanngullugu killilersugaangitsumik qaleralinniartoqarpoq, paggatassiilluni qale-rallitoqartapoq. Qaanaami, Sisimiut-Maniitsumi, Nuummi, Paamiut-Qaqortumi aqutsiveqarfinni nutaani 2021-mi pisassiisarneq atuutilersinneqarpoq, tassani Tunumi suli pisassiisoqartarani. Umiatsiaaqqat aamma angallatit 6 meteri sinnerlugu angissusillit atorlugit aalisartoqartapoq, piffissamullu killilimmut aalisarsinnaanermut akuersissutinik ukiumut tunniussisoqartarluni. Kalaallit Nunaata Kitaani sumiiffim-mi 46-mi 2021-mit pisassiissutit tamarmiusut pisarineqarsinnaasut annertunerpaaffilerlugit paggatas-siilluni aalisartoqartalerpoq.

Kalaallit Nunaata Kitaani sinerissap qanittuani qalerallit pillugit biologit siunnersuisarnerat sumiiffinnut arfinilinnut avinneqarpoq: Qeqertarsuup Tunua, Uummannaq aamma Upernavik (sumiiffik 46) aamma 2021-mit nutaatut Sisimiut-Maniitsoq, Nuuk aamma Paamiut-Qaqortoq (sumiiffik 46).

Sumiiffik 46-mi sinerissap qanittuani qaleralinniarsinnaanermut akuersissutit amerlassusaasa al-lanngorarerat

Takussutissiaq 41-mi takuneqarsinnaavoq sumiiffik 46-mi 2013-imit 2020-mut qaleralinniarsinnaaner-mut akuersissutit nutaat amerleriarujussuarnikuusut. Umiatsiaararsorluni qaleralinniarsinnaanermut akuersissutit amerleriarnerpaajupput, tassani qaleralinniarsinnaanermut akuersissutit 2013-imi 254-init 2020-mi 728-nut amerleriarlutik, qaffariaatsip assigalugu 187 procentit. Angallatinut qaleralin-niarsinnaanermut akuersissutit tunniunneqartut piffissami aamma amerleriarput, umiatsiaaqqanulli tunniunneqartutut annertutigingngitsumik. Umiatsiaaqqat angallatillu mikisut amerleriarnerannik aali-sarsinnaassuseqarpallaarnerup qaffariarnera ilanngullugu kinguneqaannanngilaq, kisiannili sumiiffik 47-mi aalisarneq sulisut amerlaqisut atorneqarnerannut aamma tapersiinikuulluni. Tamassuma kinguneraa sinerissap qanittuani aalisarnermi suliffissaqartitsinerup aalisarnerup aningaasatigut imminut akilersin-

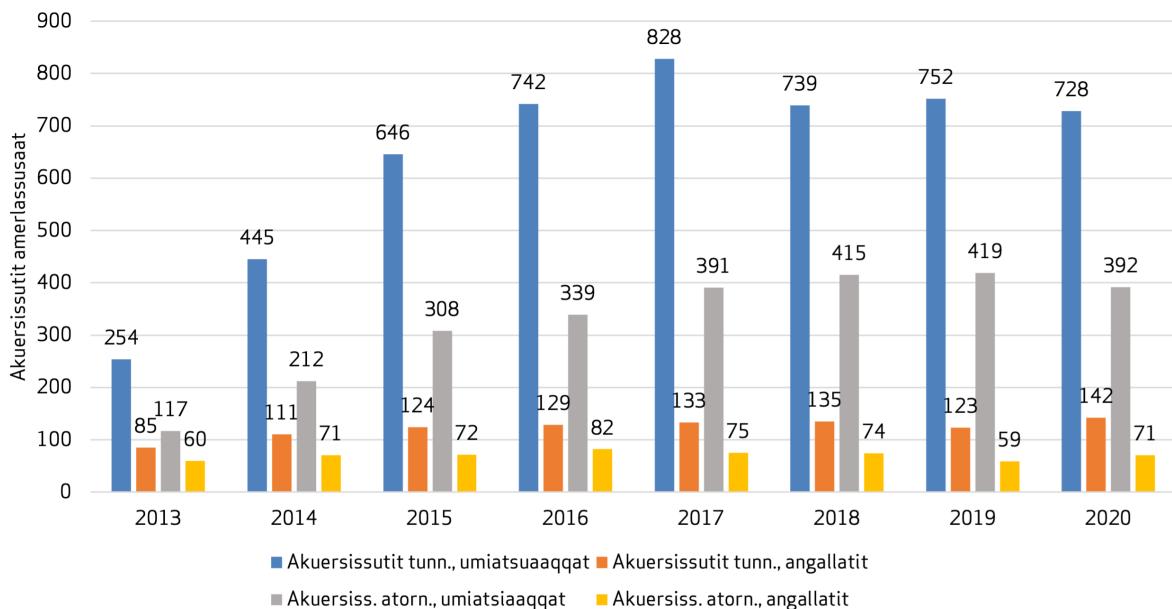
naanissaanik pisariaqartitsinermit annertunerusumik qaffariarnera.

Aalisarsinnaanermut akuersissutit tunniunneqartut allanngoriartornerat aalisartut amerlinerannik aalisarsinnaassutsip qaffaanera tassunga atasoq ilanngullugu eqqortumik tamatigut takutitsineq ajorpoq. Kisiannili aalisarsinnaanermut akuersissutit atorneqartut eqqornerusumik takutitsisarput.

2013-imi umiatsiaararsorluni qaleralinniarsinnaanermut akuersissutit katillugit 117-it annertunerusumik annikinnerusumilluunnilt atorneqarput, 2019-imi umiatsiaararsorluni qaleralinniarsinnaanermut akuersissutit 419-it atorneqarput, assigalugu 2013-imut sanilliullugu amerleriaat 258 procenti. Umiatsiaararsorluni qaleralinniarsinnaanermut akuersissutinut tunniunneqartunut tunngatillugu taamaallaat agguaqatigiissillugu 50 procentii piffissami 2013-imiit 2020-mut atorneqarput. Qaleralinniarsinnaanermut akuersissutit atorneqanngitsut amerlasuut paasinarsisippaat sumiiffik 46-mi umiatsiaararsortut amerlasuut qalerallit sinerissap qanittuani aalisarnerni allani saniatigut pisarisaraat.

2013-imi sumiiffik 46-mi angallatit atorlugit qaleralinniarsinnaanermut akuersissutit katillugit 60-it atorneqarput. Angallatit atorlugit qaleralinniarsinnaanermut akuersissutit atorneqartut 2016-imi 82-inut amerleriarpot, assigalugu amerleriaat 37 procenti. Angallatinut qaleralinniarsinnaanermut akuersissutit atorneqartut 261-imiit ikileriartulaarnikuupput. Angallatit atorlugit qaleralinniarsinnaanermut akuersissutinut tunngatillugu piffissami 2013-imiit 2020-mut agguaqatigiissillugu 58 procentip mis-saani atorneqarput.

Takussutissiaq 41. Sumiiffik 46-mi sinerissap qanittuani qaleralinniarsinnaanermut akuersissutit tunniunneqartut atorneqartullu amerlassusaasa allanngorarnerat, 2013-2020.

Tungujortoq: Umiatsiaararsortunut akuersissutit Sungaartoq aappaluartoq: Angallatinut akuersissutit Qasersoq: Umiaraarsortunitiitakuersissutip atorneqarnera

Sungaartoq: Angallatinitiitakuersissutip atorneqarnera

Aallerfik: Naatsorsueqqissaartarfik.

Sumiiffik 46-mi sinerissap qanittuani qaleralinniarnermut siunnersuutit, pisassiissutit pisallu

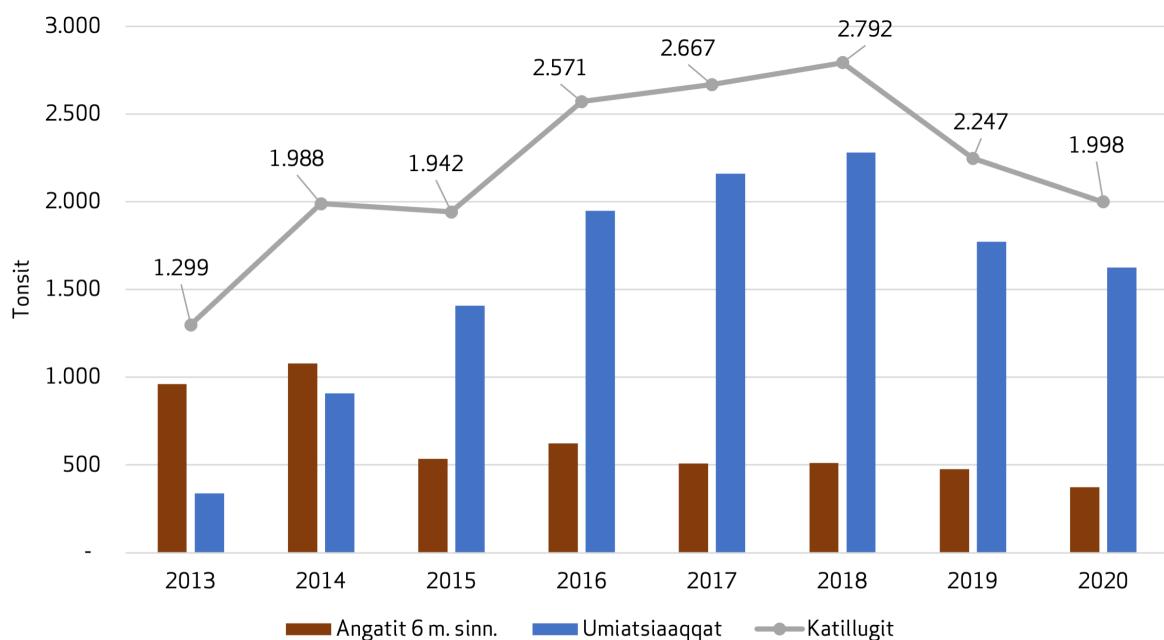
Sumiiffimi 46-imi aqutsiveqarfinnut nutaanut qaleralinniarnermut 2021-mi immikkut siunnersuute-qaqqullugu Namminersorlutik Oqartussat NAFO qinnuigaat. Sumiiffiit taakku Kalaallit Nunaata Kitaani (Baffin Bugten aamma Davis Stræde) avataani qaleralinnik nalilersuinerni ilanngunneqartarnikuupput. Pinngortitaleriffiup sinerissap qanittuani pisat, 1960-imi angissusaasa aggunarnerat, 1935-imit 2019-imut meqqilersuinermi paassisutissat, kangerlunni immap naqqasa ilusaat, miluuffigisaminnit ilanngartuisartut aalisarnermilu ukiup qanoq ilinerani allanngorarnerit pillugit annertuunik paassisutissaate-qalernikuvoq saqqummiussinkuullunilu. NAFO-p ilisimatuussutsikkut siunnersuisoqatigiiani tamanna tunngavigalugu inerniliisoqarpoq sumiiffik 46-mi sinerissap qanittuani qalerallit Kalaallit Nunaata Kitaata avataani qalerallit ilaginngikkaat.

Biologit sumiiffimmut 46-mut ukiumut pisassiiviusumut 2021-mut 2020-mi siullermeerlutik siunner-suipput, aammalu sinerissap qanittuani aqutsiveqarfinnut pingasunut Sisimiut-Maniitsumut, Nuummut aamma Paamiut-Qaqortumut siunnersuuteqarlutik. Siunnersuinermi anguniagaq tassaavoq aalisarnerup nungusaataanngitsumik ineriaortinnejarnissaa piffissallu ilaanni ajutuuvittannginnissaa.

Qaanaap eqqaani ukiut arfineq marluk missaanni aalisartoqartarnikuummat biologit siunnersuinissaat ajornakusoorpoq. Biologit sumiiffimmi misissuineri akisupput piffissartornarlutillu. Taamaammat tamatigoortumik aqutsinissaq naammagiinnartariaqarallarpooq. Tunumi sinerissap qanittuani qalerallit pillugit ilisimasat anniktsuararsuupput, taamaammat sumiiffimmut maannakkut siunnersuisoqarsinnaangilaq.

Takussutissiaq 42-mi takuneqarsinnaavoq sumiiffik 46-mi pisat tamarmiusut 2013-imi 1.299 tonsinit 2018-imi 2.792 tonsinut qaffariarnikuusut, assigalugu qaffariaat 115 procentip missaa. Pisat qaffariar-nerat aalisarsinnaanermut akuersissutit atorneqartut amerleriarnerannik tunngaveqarpoq, tamannalu aalisarsinnaassutsip annertusineranut tapersiivoq. Naak piffissami 2018-imit 2020-mut aalisarsinnaa-nermut akuersissutit amerleriaraluartut aalisarsinnaassuseqarnerlu qaffariaraluartoq pisat ikilinikuup-put, tamassumalu ilimanarsisippaa sumiiffimmi qalerallit ikinnerulernikuusut. Angallatit sumiiffimmi 46-mi 2013-imi aamma 2014-imi pisaqarnerpaajupput. Kisiannili 2015-imiit umiatsiaaqqaat pisaqarner-paajusalerput.

Takussutissiaq 42. Sumiiffik 46-mi qaleralinnik pisat angallatinut umiatsiaaqqallu aggvarlugit, 2013-2020.

Kajortoq: Angallatit 6 meterinik anginerit Tungujortoq: Umiatsiaaqqaat Qasersoq: Pisat ataatsimut Aallerfik: APN.

Nuup eqqaani piffissap ingerlanerani 1985-imi 2.168 tonsinik pisaqartoqarnerpaajuvoq, tamassuma kingorna pisat 1990-imit 2011-mut ukiumut 1.000 tonsit ataattarlugit. Nuummi pisat 2018-imi 2.000 tonsinut qaffariaqqipput tamassumalu kingorna 2020-mi 855 tonsinut appariaqqillutik.

Sumiiffik 46-mi aqutsiveqarfinni: Sisimiut-Maniitsoq, Nuuk, Paamiut-Qaqortoq aamma Qaanaaq sinerissap qanittuani qaleralinniarnermi pisassiissutit decembari 2020-mi atuutilersinneqarput.

2021-mi pisassiissutit sumiiffik 46-mi piffissami 2017-imit 2019-imut qaleralinnik pisat agguaqatigiis-sillugit aalajangerneqarput, Qaanaamilu agguaqatigiisillugit pisatut 10 procentimik ilallugit aalajanger-neqarput. Tunumi sinerissap qanittuani suli killilersugaanngitsumik qleralinnartoqarpoq. 2021-mi pisassiissutit tamarmiusut 2.380 tonsinut aalajangerneqarput. Tak. tabeli 36.

Tabeli 36. Sumiiffik 46-mi aqutsiveqarfinni siunnersuutit pisassiissutillu, 2021.

Aqutsiveqarfik	Siunnersuutit	Pisassiissutit
Sisimiut-Maniitsoq	300	223
Nuuk	648	1.039
Paamiut-Qaqortoq	222	618
Qaanaaq	Siunnersuisoqannngilaq	500
Tunu	Siunnersuisoqannngilaq	Aalisarneq killilorsorneqanngilaq
Katillugit	1.170	2.380

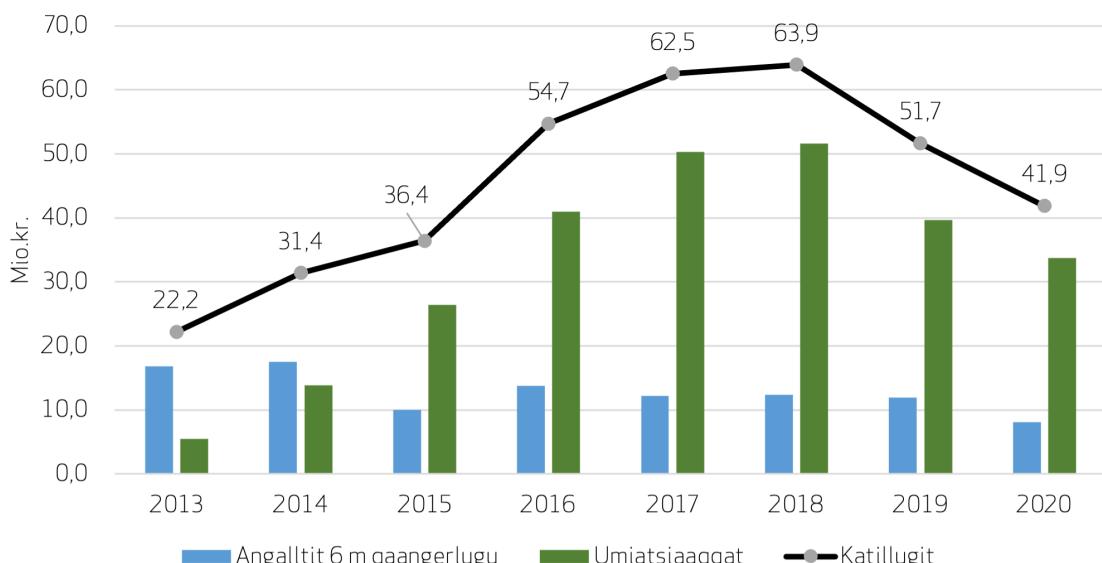
Aallerfik: APN.

2021-mi pisassiissutit siunnersuutit qaangerlugit aalajangerneqarput, nalilerneqarporli sumiiffik 46-mi (Kalaallit Nunaata Kitaani) pisassiineq aningaasaqarnermi aalisagaqassutsimilu siunissami nungusaataanngitsumik aalisarnissap qulakkeernissaanut tapersiissasoq. Pisassiissutit NAFO-mit nungusaataannginnissannik biologit siunnersuutaannut naleqqussariartorneqassasut Naalakkersuisut 2021-mi aalajangiipput. Pisassiissutit naleqqussariartornerat, taamaalilluni biologit siunnersuutaattut qaffasissuseq MSC-mit siunissami allagarsiisoqalersinnaassalluni.

Sumiiffik 46-mi sinerissap qanittuani qaleralinniarnermi aningaasaqarneq

Naak sumiiffik 46-mi qaleralinniarneq amerlassutsitigut annikingaatsiaraluartoq annertuunik naleqlersitsisarpoq. Sumiiffik 46-mi sinerissap qanittuani qaleralinniarnermi tunisat tamarmiusut nalingat 2013-mi 22,2 mio. kr.-nit 2018-immi 63,9 mio. kr.-nut qaffapput, tak. takussutissiaq 43, assigalugu qaffariaat 180 procentip missaa. 2013-imit 2018-imut tunisat nalingisa qaffariaataannut annertussutsit akillu qaffannerat pissutaapput. Sumiiffik 46-mi qalerallit tunisat tulaanneqarneranni oqimaassusiat atorlugu kiilumut akii 2013-immi agguaqatigiisillugu 17,1 kr.-usoq 2018-immi kiilumut 22,9 kr.-nut qaffapoq, assigalugu 34 procentip missaa. 2019-immi 2020-milu tunineranni nalingisa appariarnerat tunisat annikillinerannik pissuteqarneruvoq. Covid-19 tunisinermi akinut ajortumik sunniukkaluartoq sumiiffik 46-mi qalerallit tunineranni kiilumut 2020-mi akii piffissap ingerlanerani suli aatsaat taamatut qaffasit-sigipput.

Takussutissiaq 43. Sumiiffik 47-mi tunineranni nalingi angallatinut umiatsiaaqanullu aggvarlugit allanngoriartornerat, 2013-2020.

Kiilumut kr.	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Tunisinermi agguaqatigiisillugu akit	17,1	15,8	18,8	21,3	23,4	22,9	23,0	21,0

Aallerfik: APN.

Aalisartut pisaasa annertussusiat tunisinermilu akit assigiinngissusiat aalisakkat pitsaassusiisa tunisinermilu unammileqatigiinnermi pissutsit kingunerannik allanggorartorujussuupput. Taamaammat aalisartut tunisineranni nalingi (kaaviiartitat) assigiinngitsorujussuupput. Sumiiffik 46-mi aalisartut umiatsiaararsortut aalisarsinnaanermut akuersissutilit kisiisa isigigaanni tunisinermi akit imatut agguataarput:

2020-mi umiatsiaaqqaat, sumiiffik 46:

- Tunisinermi nalingi tamarmiusut 33,8 mio. kr.
- Tunisinermi nalingi agguaqatigiissillugit 86.365 kr.
 - *Tunisinermi nalingi qaffasinnerpaat 1.500.033 kr.*
 - *Tunisinermi nalingi appasinnerpaat 60 kr.*

Umiartsiaararsorlutik aalisartut, sumiiffik 46-mi qaleralinniartut, sumiiffik 46-mi saarullinnik, nipiannik saattussanillu tunisaasa nalingi tamarmiusut 35,9 mio. kr.-upput, imaluunniit sinerissap qanittuani tamarmi aalisarnermi tunineqartut nalingi tamarmiusut affaat sinnilaarlugit (52 procenti).

- 2020-mi umiatsiaaqqaat atorlugit aalisarsinnaanermut akuersissutilinnit 392-iusunit 92-it (23,4 procenti) taamaallaat qaleralinniartut. Aalisarsinnaanermut akuersissutilit 92-t taakku tunisaasa nalingi imatut agguataarput:
 - 34 procentit 50.000 kr.-t ataallugit
 - 49 procentit 100.000 kr.-t ataallugit
 - 80 procentit 300.000 kr.-it ataallugit

Umiatsiaararsortunit 392-iusunit taamaallaat 92-it qaleralinniartuunerisa ilimanarsisippaa sumiiffik 46-mi umiatsiaararsorlutik aalisartunit qaleralinniartunit amerlanerpaat aalisagaqatigiinnik allanik aamma aalisartut. Taamaammat sumiiffik 46-mi aalisarsinnaanermut akuersissutilit amerlasuut qaleralinnik annikitsunik pisaqaraluartut sinerissap qanittuani aalisarnermi isertitaat appasissuusut inerniliisoqarsinnaanngilaq.

Aamma umiatsiaararsortut qaleralinnik annikitsunik pisaqaraluartut sinerissap qanittuani aalisarnerminni tamarmiusumi appasisunnik isertitaqartut inerniliisoqarsinnaanngilaq. Umiatsiaararsorlutik aalisartut qaleraliungitsunik aalisaqatigiinnik allanik tunisaasa agguaqatigiissillugu nalingi 119.667 kr.-t missaaniippuit.

Sumiiffik 46-mut tunngatillugu ajornartorsiutit

- Sumiiffik 46-mi aalisarneq piffissap ingerlanerani killilersugaanikuunngilaq peqassutsimilu nungusaataalluni.
- 1960-imut 2020-mut piffissap ingerlanerani pisat takutippaat piffissap ingerlanerani piffissat ilaanni annertuumik aalisarpallaartoqartartoq piffissallu ilaani ajutoorluinnartoqartartoq.
- 2019-imi umiatsiaararsortut aalisarsinnaanermut akuersissutaat atorneqartut 419-inut amerle-riarput, 2013-imut sanilliullugu amerleriaat 258 procenti. Umiatsiaararsortunut aalisarsinnaanermut akuersissutinut tunniunneqartunut tunngatillugu agguaqatigiissillugu taamaallaat 50 procentit missaat piffissami 2013-imut 2020-mut atorneqavissimapput. Aalisarsinnaanermut akuersissutit atorneqanngitsut amerlanerisa ilimanarsisippaat sumiiffik 46-mi umiatsiaararsortut amerlasuut sinerissap qanittuani aalisarnermi allani qaleralinnik saniatigut pisaqartartut.
- Sumiiffik 46-mi angallatit atorlugit 2013-imut aalisarsinnaanermut akuersissutit atorneqartut katillugit 60-iupput. Angallatit atorlugit aalisarsinnaanermut akuersissutit atorneqartut 2016-imi 82-inut amerleriarput, assigalugu amerleriaat 37 procenti. Angallatit atorlugit aalisarsinnaanermut akuersissutit atorneqartut 2016-imut ikiliartornikuupput. Angallatit atorlugit aalisarsinnaanermut akuersissutinut tunniunneqartunut tunngatillugu piffissami 2013-imut 2020-mut agguaqatigiissillugu 58 procentit missaat atorneqarnikuupput.
- Umiatsiaaqqaat angallatillu mikisut aalisarsinnaassuseqarpallaarneq ilanngullugu amerlineranik kinguneqaannanngilaq, aammali sumiiffik 47-mi aalisarneq sulisunik annertuuunik atuinermik kinguneqarnikuuvooq. Tamassuma aningaasaqarnermi imminut akilersinnaasumik aalisartoqarnis-

saanik pisariaqartitsinermi annertunerusumik sinerissap qanittuani aalisarnermi annertunerusumik suliffissaqartitsineq kinguneraa.

Ajornartorsiutinut aaqqiissutaasinjaasut

Aqutsiveqarfuit pingasut Sisimiut-Maniitsoq, Nuuk aamma Paamiut-Qaqortoq pillugit immikkut siunersuisoqarluni biologit siunnersuisarnerat sumiiffinni taakkunani pingasuni siunissami peqassutsimi nungusaataanngutsumik aqutsinissamut tunngaviulluarpoq, tassani sumiiffilt pingasut biologit siunner-suinerat tunngavigalugu immikkut tamarmik TAC-qarlutik immikkut aqunneqarlutik.

Qanaaamut Tunumullu biologit siunnersuuteqannigillat. Sumiiffinni taakkunani siunnersuinerut paasisutissat tunngaviusut amigartorujussuupput. Piffissamilu qanittumi biologit siunnersuuteqarnissaat ilimanangilaq. Taamaammat sumiiffinni taakkunani marlunni ajornartorsiut tassaavoq aalisarsinnaatit-sisumik peqatigitillugulu sumiiffinni taakkunani qaleralinnartoqarpallaannginnissaanik qulakkeerinnifiusumik aqutsinermut periusissiamik ineriaortitsinissaq. Periusissiaq taamaattoq tassaasinnaavoq ukiuni kingullerni pisat tunngavigalugit pisassiissutinik aalajangiineq pisassiissutilu taakku qaleraleqas-sutsip allanngorneranik takussutissaqalernissaata tungaanut ingerlatiinnarneqarlutik.

Sumiiffinni Qaanaami Tunumilu biologit siunnersuuteqarnissaat siunissami sulissutigineqartariaqarpoq. Tunumi sumiiffit allat sisamat assigalugit pisassiissutinik atuutilersitsisoqartariaqarpoq.

Sumiiffik 46-mi pisassiissutinik aqutsineq eqqarsaatigalugu immikkoortoq 3-mi pissutsit immikkut ittut tunngaviit tamanut atuuttut malinneqannginnissaannik tunngavilersuutaasinnaasut atuutinngillat.

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuaq taamaammat inassuteqaateqarpoq.:.

- Sumiiffinnut tallimanut, Sisimiut-Maniitsoq, Nuuk, Paamiut-Qaqortoq aamma Qaanaaq aamma Tunu aqutsinermut pilersarusiorqassasoq.
- Sumiiffinni sisamani Sisimiut-Maniitsoq, Nuuk, Paamiut-Qaqortoq aamma Qaanaaq pisassiis-sutit taakkununnga immikkut pisassiissutit atorlugit aqutsisoqassasoq.
- Aqutsiveqarfimmi Tunumi pisassiissutit atuutilersinneqassasut.
- Aqutsiveqarfinni sisamani tamani periuseq IOK atuutilersinneqassasoq. Aamma Tunumi sumiif-fimmut pisassiisoqareerpat.
- Pisassiissutinit pigisat ukiut kingullit tallimat aallaavigalugit ukiut aalisarfiusut pitsaunerit tunngavigalugit naatsorsorneqassasut.
- Pisassiissutit qaffasinnerpaaffissaasa annertussusiat.
- Pisassiissutinit pigisat ukiunut pingasunut tallimanut ataavartumik tunniunneqartassasut.
- Aalisarsinnaanermut akuersissutinut ataasiakkaanut 85 procentimik atuisussaatitsisoqas-sasoq.
- 15 procentinik ukiumiit ukiumut nuussisinnaaneq atuutilersinneqassasoq, taakkununnga an-nertunerpaamik 5 procentit aalisarsinnaanermut akuersissutilimmum allamut tunniunneqarsin-naassasut.
- Ukiumut pisassiissutinik tamanik imaluunniit ukiumoortumik pisassiissutinik 5 procent point-imut annertunerusumik tunniussinissaq aalisarsinnaanermut akuersissuteqartup ukiumut pisassiissutiminik aalisarsinnaannginnerminut teknikkut pissuteqarneq tunngavilersorsinnaappa-gu akuerineqarsinnaassasoq. Taakku tassaasinnaapput angallatip ajutoornerata kinguneranik imaluunniit aningaaSaliiнерup kinguneranik, tassani assersuutigalugu pisassiissutini tunngaviit ukiuni arlalinni annertusiartortinneqarlutik.

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuaq aamma inassuteqaateqarpoq, pisassiissutinit pigisanik atuisinnaatitaanermi pisassiissutit qaffasinnerpaaffissaannik aalisartunut qaleralinnik pingaarter-tut aalisartut naleqquttumik tunngaviliisinnaasunik atuutilersitsisoqassasoq aammalu periutsimik IOK-mik marloqiusamik pisariaqartitsisoqarnersoq isumaliutigineqassasoq, tassa angallammut 6 meterimik angissusilimmum anginerusumulluunniit aamma umiatsiaaqqanut (angallatit meterimit mi-kinerusut). Apeqqut tassaavoq ataatsimiititaliarsuup sumiiffik 47-mi sinerissap qanittuani qaleralin-

niarnermut tunngatillugu nalilersuineratut aalisagaqatigiinnik assigiinnik aalisarnermik aqtsinermi assigiinnik atugassaqartitsineq aallaavigalugu tunngaviit pingarnerit qulaaniittut sananeqarsinnaa-nersut.

Tamanna pitinnagu umiatsiaaqqaq angissusaasa 6 meterimik annertunerpaffeqarnissaannik maannamut aalajangerneqartup naleqquttuneranik immikkut nalilersuisoqassasoq.

6.6. Sinerissamut qanittumi saarullinniarneq

Kalaallit Nunaanni sinerissap qanittuani saarullinniarneq annerusumik Kalaallit Nunaata Kitaani ingerlanneqarpoq, sumiiffimmi Ilulissanit Kujataanut. Sinerissamut qanittumi aalisarneq ukiuni arlalinni kingullerni annertuumik allanngorsimavoq, ilisimatuussutsikkut siunnersuisarnerit ammut ingerlanerisa nalaanni piffissami aalisarsinnaassuseq malunnartumik qaffassimalluni. Sinerissamut qanittumi saarullinniarnermik aqtsineq ukiorpassuarni sumiiffinni, nunap immikkoortuini nunalu tamakkerlugu suliffisaqartitsinermik eqqarsaatiginninnermik sakkortuumik sunnerneqarsimavoq, taamaattumillu saarullinniarnermut akuersissuteqartut aalisartut nutaarpassuusimallutik. Tamatumunnga tunuliaqtaasimavoq Kalaallit Nunaanni sumiiffinni annertuuni, pingaartumillu sumiiffinni inukinnerusuni killeqartumik allanik suliffissatigut periarfissat killeqarsimaneri.

Aalisarnerup taassuma ilaata ineriantornera pillugu paassisutissat itinerusut pillugit Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup najoqqtassatut ilisimatitsissutaanut "Sinerissap qanittuani saarullinniarnerup killiffia unammillernartuiliu" innersuussisoqarpoq.

6.6.1 Sinerissamut qanittumi saarullinniarnermi piviusut ajornartorsiutillu

Sinerissamut qanittumi saarullinniarneq akuersissummik pisariaqartitsisuuvvoq. Akuersissutit atuler-sinneqartut ukiut ataasiakkaarlugit atuutsinneqartarput. Aalisarnermut akuersissutit angallatinut usitussutsimikkut 75 tonsinik usitussuseqarlutik (BRT) imaluunniit 120 tamakkiisumik tonsimik (BT) uut-tuuteqartunut aamma umiatsiaaqqanut atulersinneqartarput. Taakku saniatigut sinerissamut qanittumi saarullinniarnermut akuersissummi ataatsimi angallatit umiatsiaaqqallu qanoq amerlatiginissaannut ullumikkut killeqartitsisoqanngilaq.

Sinerissamut qanittumi saarullinniarnermi piginnaasaq malunnartumik qaffassimavoq, 2014-imili akuersissutit amerlassusiinut ineriantorneq uuttorneqarpat, qaffariarnermilu tassani amerlanerpaartaat umiatsiaararsorluni aalisartunut nutaanut akuersissutit amerlanerinut takussutissaalluni. Sinerissamut qanittumi saarullinniarnermi akuersissutit amerlassusii taamaalillutik ukiuni kingullerni arfinilinni anertoorujussuarmik qaffassimapput, piffissamilu Kalaallit Nunaata Kitaani saarullit pillugit ilisimatuussutsikkut siunnersuineq kinguariasmalluni. Aalisarnermili akuersissutit atulersinneqartut amerlassusii ukiuni ataasiakkaani akuersissutit qassit atorneqarnerinut takussutaanngilaq. Taamaalilluni atorneqartunit ukiut tamaasa akuersissutit amerlanerujussuit atulersinneqartarlutik. Piffissami 2012-2020-mi inuussutissarsiutigalugu akuersissutit atulersinneqartut amerlassusiini qaffariarneq tassaasimavoq 684, akuersissutinilu atorneqartuni qaffariarneq taamaallaat 384-iusimalluni, tak. tabeli 34. Akuersissutit ilparajussui aalisarnerni allani saniatigut pisarisuukkanut atorneqarput, pingaartumik qaleralinniarnermi.

2020-mi, soorlu tabeli 37-mit takuneqarsinnaasoq, inuussutissarsiutigalugu aalisarnermut akuersissutit 1.756-it atulersinneqarput, kisianni akuersissutit taamaallaat 1.192-it piviusumik atorneqarsimallutik. Taamatut ataqtiginneranut ilaatigut pissutaavoq sinerissamut qanittumi qaleralinniarnermi aalisartopassuit ukiut tamaasa saarullinniarnermut akuersissutinik atunngisaminnik pissarsisarnerat.

Tabeli 37. Sinerissamut qanittumi saarullinniarmissamut akuersissutit ineriarorneri inuussutissarsiu-tigalugu sunngiffimmilu aalisarnernut agguarlugit, 2013-2020.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Akuersissutit atulersinne-qartut	1.072	1.302	1.549	2.332	2.323	2.233	2.451	2.431
Inuussutissarsiutigalugu aalisarneq	1.072	1.302	1.549	1.743	1.911	1.674	1.706	1.756
Sunngiffimmi aalisarneq				589	412	559	745	675
Akuersissutit atorne-qanngitsut	850	1.033	1.163	1.420	1.442	1.539	1.644	1.514
Inuussutissarsiutigalugu aalisarneq	850	1.033	1.163	1.194	1.251	1.250	1.255	1.192
Sunngiffimmi aalisarneq				226	191	289	389	322

Aallerfiit: APN Naatsorsueqqissaartarfllu.

Ingerlatseqatigiiffiit inuillu 2020-mi akuersissummit atulersitsiffiusut affai sinnerlugit Uummannap, Ilulissat, Nuup aamma Maniitsup eqqaani najugaqarsimapput. Piffissami 2013-2020-mi akuersissutit atulersinneqartut amerassusiisa qaffariarnerisa affai sinnerlugit sumiiffinni taakkunani sisamaniissi-mapput.

Sinerissamut qanittumi saarullinniarnermi TAC aamma pisassiissutit

Tabel 38-mit takuneqarsinnaavoq sinerissamut qanittumi saarullinniarnermit biologit siunnersuinerat piffissami 2014-2017-imi allanngorsimanngitsoq ukiumullu ataatsimut 12.000 tonsit sinnilaarsimallugit. 2019-imi siunnersueriaaseq nutaaq atulerneqarpoq. Periutsimi nutaami paasissutissat pissarsiari-neqarsinnaasut tamarmik atorneqarput, aamma ICES'ip siunnersuinera siusinnerusumut naleqqiullugu annertunerusumik sinerissamut qanittumi saarullinniarnermut immikkut sammitinneqarluni.

Sinerissamut qanittumi aalisarneq sinerissamut qanittumi avataanilu saarulleqatigiinnit tamanit 50 %-imik akuleriiffiusumik ingerlanneqarpoq. Pingortitaleriffik naliliivoq ICES-imiit biologit siunnersuinerannit 50 %-it missaannik annertunerusumik aalisartoqarsinnaasoq sulilu aalisarneq piujuartitsiner-mik tunngaveqarluni – tamanna 2020-mi sinerissamut qanittumut katillugit 11.000 tonsinut tamakkiisumik aalisarnermut naapertuuppoq.

Piffissami 2013 - 2020-mi umiatsiaararsortunut akuersissutit amerassusiisa annertuumik qaffannerisa kinguneri aamma pisaqarsinnaassutsip qaffannerera tatisimannilernermik kinguneqarsimavvoq, sinerissa-milu qanittumi saarullinniarnermut TAC ukiut tamaasa qaffanneqartarsimalluni. 2013-mili ukiut tamaasa TAC biologit siunnersuinerannit qaffasinnerujussuarmik inissinneqartarsimavvoq, tak. tabeli 38.

Sinerissamut qanittumi saarulliit suffisartut annertussusaat 2015-imili apparsimavvoq, saarulliillu ukiu-mik ataatsimik ukioqartut piffissamiit qaffasissumik naleqarfiusumiit oqaluttuarisaanermi aatsaat taamatut appasitsigisumik apparsimallutik. Tamanna ukiuni arlalissuarni peqassutsimi annertuumik aali-sarnerup kinguneraa.

Tabeli 38. Sinerissamut qanittumi saarullinniarnermi siunnersuinerup, TAC-p pisallu annertussaasa allanngorneri, 2013-2020.

Tons	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Siunnersuineq, pisoqaq	8.000	12.063	12.379	12.379	12.379	13.952	14.500	11.000
Siunnersuineq, nutaaq						8.858	6.806	5.537
TAC katillugu	13.500	18.500	27.500	35.400	36.500	36.500	27.800	29.800
TAC inuussutissarsiortunut	13.500	18.500	27.500	34.400	35.000	35.000	26.300	28.300
TAC sunngiffimmi aalisartunut				1.000	1.500	1.500	1.500	1.500

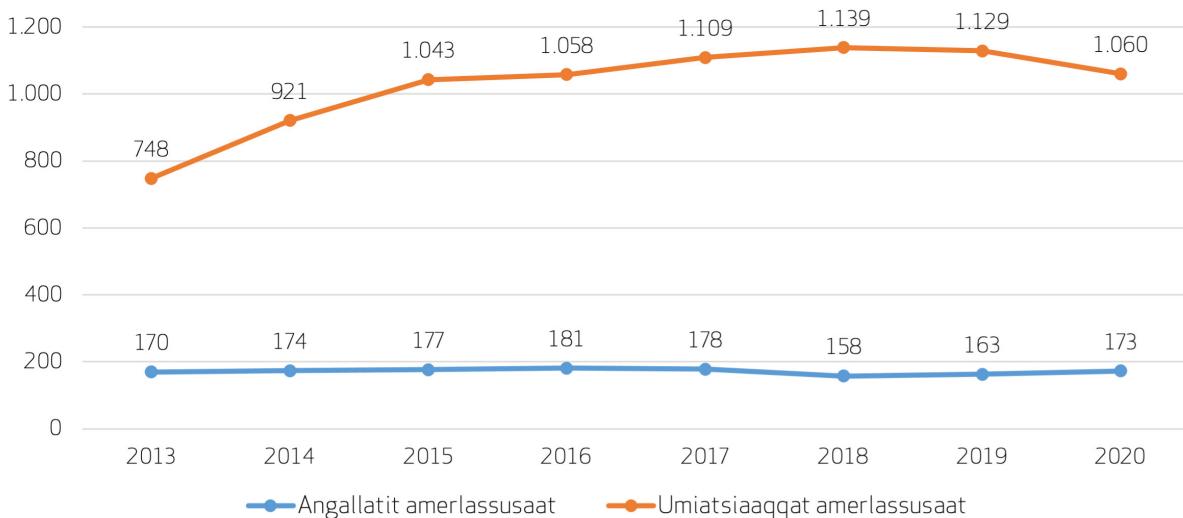
Aallerfik: APN.

Nassuaat: Qangatut siunnersueriaaseq 2018 tikillugu atuussimavoq. Sinerissamut qanittumi aalisarneq sinerissap qanittunit avataani lu saarulleqatigiinnit tamarmik 50 %-imik akulerussimasumik ingerlanneqarpoq. Tamanna siunnersuinermi sillimaffigine-qarsimavoq, pisoqqami 2018-2020. Siunnersuinermi 2018-miit nutajusumi siunnersuineq taamaallaat sinerissamut qanittumut tunngasusimavoq.

Sinerissamut qanittumi saarullinniarnerup ilusaa

Takussutissiaq 44-mi piffissami 2013-imiit 2020-mut sinerissamut qanittumi saarullinniarnermi angallatit umiatsiaaqqallu amerlassusiisa allanngorneri takutinneqarput. Takussutissiammi takuneqarsinnaavoq sinerissamut qanittumi saarullinniutit angallatit amerlassusii piffissaq tamakkerlugu allanngorpiarsi-manngitsut. Ukiut angallatit amerlassusii 158-iniit 181-inut allanngorsimapput. Paarlattuanilli umiatsiaaqqat atorneqartut qaffagaatsiarsimallutik. Tassunga atatillugu oqaatigineqassaaq, umiatsiaaqqat sarullinniarnermi (aalisarnernilu allani taman) peqataasut amerlussusivii ilisimaneqanngitsoq, tassa umiatsiaaqqanik ataasiakkaanik nalunaarsuisoqarneq ajormat. Akuersissutit umiatsiaaqqamiit tunisisut amerlassusii 2013-mi 748-miit 2018-imi 1.139-nut qaffassimapput tassa umiatsiaaqqat 391-inik amerlisimallutik. Pisaqarsinnaassutsikkut tamanna qaffariarneq annertuvoq. Akuersissutit umiatsiaaqqamiit saarullinnik tunisisut amerlassusaat 2019-imi aamma 2020-mi annikitsumik ikileriarsimapput.

Takussutissiaq 44. Sinerissamut qanittumi saarullinniutit ineriarorneri, 2013-2020.

Tungjortoq: Angallatit amerlassusii Sungaartoq aappalaartoq: Umiatsiaaqqat amerlassusii
Aallerfik: Naatsorsueqqissaartarfik.

Angallatit sinerissamut qanittumi saarullinniarnermi atorneqartut allanut naleqqiullutik pisoqaapput. 2020-mi angallatit 58 pct.-iisa missai ukiut 20-it sinnerlugit pisoqaassuseqarput aamma 40 pct.-iisa missai ukiut 30-t sinersimallugit.

Inuussutissarsiutigalugu aalisartuni saarullittat tamarmiusut 2013-mi 13.529 tonsiniit 2016-mi 33.893 tonsinut qaffapput, tak. tabeli 39, ukiut 150 pct.-imik annertussutsit qaffallutik. Pisat annertussusaat 2016-imili ukiut tamaasa appariartorsimapput 2014-imiilli 2020-mi appasinnerpaallutik. Taamaat-toqarpoq ukiut tamaasa pisat annertussusaannut naleqqiullugu TAC malunnartumik qaffasinnerugalutoq. Piffissami 2013-2020-mi allanngorarsimavoq, angallatit umiatsiaaqqalluunniit pisat ilaannik annertunerpaamik pisaqarsimappata, ukiummulli agguaqatigiissillugu angallatit 51 pct.-it missaannik umiatsiaaqqallu 49 pct.-it missaannik aalisarsimallutik.

Sinerissamut qanittumi saarullinniarnermi piffissami 2013-2020-mi ukiut tamakkiisumik pisat annertussusaat biologit siunnersuinerannit annertunerusimapput (siunnersuisarneq pisoqaq, tak. tabeli 38). Tabeli 39-mit takuneqarsinnaavoq siunnersuineq qaangerlugu pisat annertussusaat piffissami 2013-2018-mi 65 pct.-imiit 180 pct.-imik qaangiisarsimasoq, tassa ukiut ataatsimut agguaqatigiissillugu 107 pct.-imik. Ukiuni 2018-2020-mi siunnersuineq qaangerlugu pisat annertussusaat 40-66 pct.-it akornannut apparsimavoq, annerusumik pisat annertussusaasa apparneri pissutigalugit.

Tabeli 39. Sinerissamut qanittumi saarullinniarnermi ineriertorneq inuussutissarsiutigalugu aamma sunngiffimmi aalisarnernut aamma angallatit suunerinut agguarlugit, 2013-2020.

Tons	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Inuussutissarsiutigalugu aalisarneq	13.529	18.497	25.353	33.893	31.352	21.881	18.954	17.527
Angallatit	7.864	8.671	12.431	17.143	14.536	10.893	10.086	9.529
Umiatsiaaqqat	5.633	9.766	12.699	16.706	16.698	10.767	8.800	7.914
Allat	32	60	223	44	118	220	68	85
Sunngiffimmi aalisarneq	0	0	0	776	621	1.120	1.410	783
Umiatsiaaqqat	0	0	0	776	620	1.103	1.393	764
Allat	0	0	0	0	1	17	18	20
Pisat annertussusaat katillugit	13.529	18.497	25.353	34.669	31.973	23.001	20.364	18.310
Siunnersuinermit pisat qaangiineri, pct.	69,1%	53,3%	104,8%	180,1%	158,3%	64,9%	40,4%	66,5%

Aallerfik: APN.

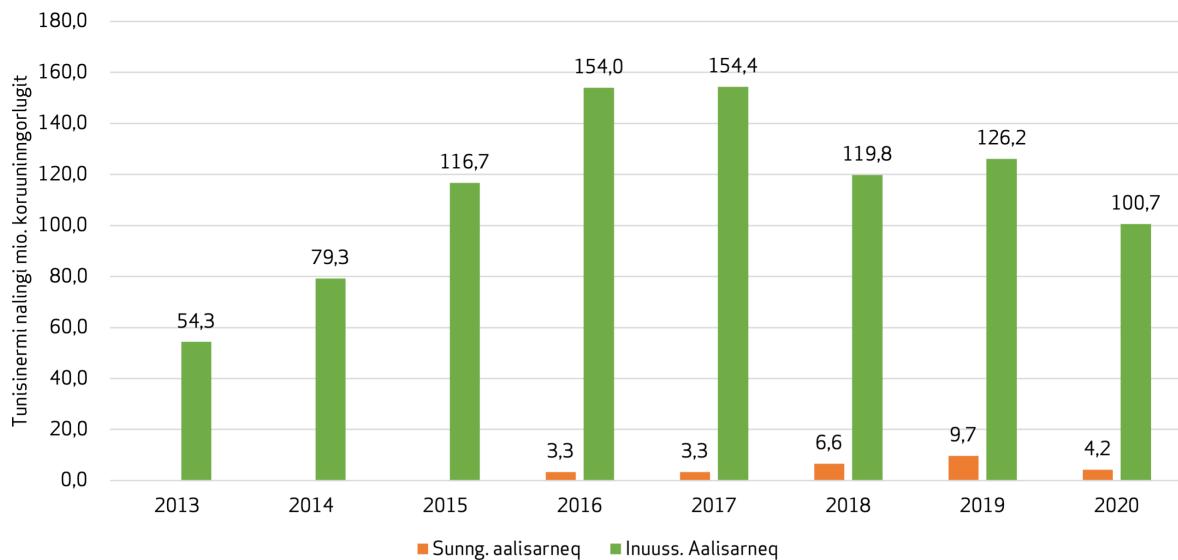
Nassuaat: Tassaniippput ATV, qamuteralaat qimussillu atorlugit pisat.

2020-mi tunitsivinnut suliffissuarnullu 33-nut sinerissami qanittumi saarullinnik tunisisoqarpoq. Taamaalilluni saarullinnik tunisineq sumiiffinni aningaasaqarnermut suliffeqarnermullu pingaaruteqartorujussuulluni. Kalaallit Nunaanni sinerissamut qanittumi saarullinniarneq ukiup qanoq ilineranut tunngasorujussuuvvoq, aasaaneranilu juunimiit aggustimut qaammatit taakkullutik annertunerpaamik tunisiffiusartut. Saarullik tunisassiatut assigiingngitsutut pingasutut tunineqartarpoq, uumatillugu, niaqua atatillugu erlaveerlugulu aamma niaquerlugu erlaveerlugulu.

6.6.2 Sinerissamut qanittumi saarullinniarnermi aningaasaqarneq

Sinerissamut qanittumi saarullinniarnermi pisat tunineqartut nalingi, takussutissiaq 45-mi takuneqartut, piffissami 2013-2019-imi 2013-imi katillugit 54 mio. kr.-iniit 2019-imi katillugit 126 mio. kr.-inut qaffassimapput, kisianni 2020-mi 100 mio. kr.-it missaannut apparlutik. Tunisat nalingini tamarmiusuni taamatut ineriertornermut tunuliaqtaasoq tassaavoq tunisinermi annertussutsit qaffanneri kiisalu piffissami 2013-2019-imi sinerissamut qanittumi saarullinniarnermi tunisassianut pingasunut tamanut tunisinermi akit qaffanneri. Malugineqassaaq 2016-imi aamma 2017-imi katillugit 154 mio. kr.-inik tunisinermi nalit qaffasinnerinut pissutaammat annertuumik tunisinermi annertussutsit qaffasinneruneri. 2017-imiit 2018-imut tunisinermi nalit tamarmiusut annertuumik apparneri taamaalilluni tunisinermi annertussutsit annertuumik apparnerinut takussutissaavoq. 2019-imiit tunisinermi nalip apparnera tunisinerni annertussutsit tamarmiusut apparnerinik kiisalu COVID-19-ip malitsigisaanik akit apparnerinik pissuteqarpoq.

Takussutissiaq 45. Sinerissamut qanittumi saarullinniarnermi tunisinermi nalit ineriaartorneri inuus-sutissarsiatigalugu sunngiffimmilu aalisarnernut agguarlugit, 2013-2020.

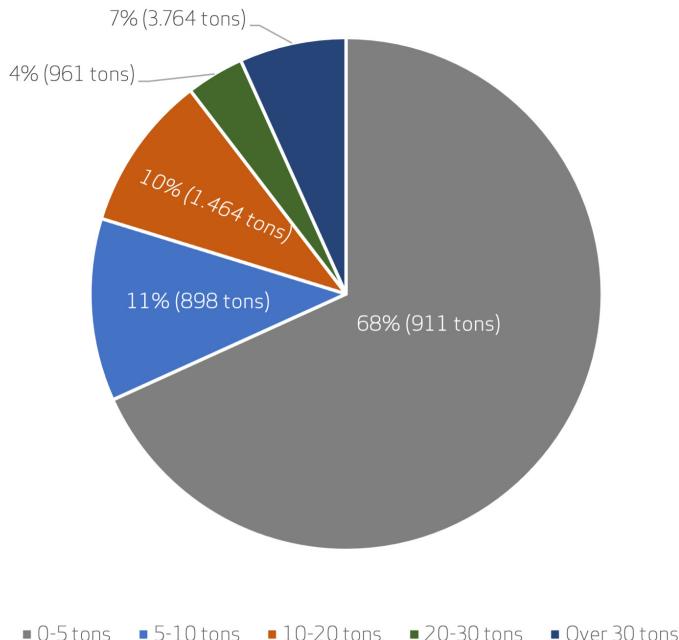
Sungaartoq aappalaartoq: Sunngiffimmi aalisarnermit Qorsuk: Inuussutissarsiatigalugu aalisarnermit
Aallerfik: APN.

Angallatit umiatsiaararsortullu tunisaasa annertussusaanni tunisinermilu nalingi annertuumik assigiingitsoqarpoq. Ataani allassimasuni umiatsiaararsortunut pissutsit allaaserineqarnissaat toqqarneqarsimavoq. Angallatit 2020-mi pisaasa annertussusaanni tunisinermilu nalit allanngorarnerisa allaaserineqarneri pillugu Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup najoqqtassatut ilisimatitsissutaanut "Sinerissamut qanittumi saarullinniarnermi killifik unammillernartunullu" innersuussisoqarpoq.

Umiatsiaararsortut (namminersorlutik inuussutissarsiatuteqartut) pisaasa annertussusaanni annertuumik allanngorartoqarpoq taamaattumillu umiatsiaararsorluni aalisartut ataasiakkaat tunisaasa nalingi (kaaviiartitani) annertuumik siaruarsimasoqarluni.

Takussutissiaq 46-mit takuneqarsinnaavoq sinerissamut qanittumi saarullinniarnermi umiatsiaararsortut 2020-mi umiatsiaaqqamut ataatsimut 5 tonsinik annikinnerusunik tunisisoqarsimasoq, umiatsiaararsortullu tunisaat tamarmiusut 911 tonsiullutik. Umiatsiaararsortut katillugit 89 pct.-ii umiatsiaaqqamut ataatsimut 20 tonsinik annikinnerusunik tunisisimapput katillugit tunisat annertussusaat tamarmiusut 3.273 tonsiullutik, tassa umiatsiaararsorluni aalisarnermi tunisat tamarmiusut annertussusaannit 41 pct.-it missaat. Umiatsiaaqqat taamaallaat 7 pct.-it 2020-mi umiatsiaaqqamut ataatsimut 30 tonsit sinnerlugit tunisisimapput ataatsimut 3.764 tonsinik annertussuseqartut, tassa umiatsiaararsortut tunisaasa annertussusaannit tamarmiusunit 47 pct.-it.

Takussutissiaq 46. Umiatsiaararsorluni aalisarnermi umiatsiaaqgap ataatsip tunisaasa annertussusai akuttussutsinut agguarlugit, 2020.

Qasertoq: 0-5 tonsit Tungujortoq qaamasoq; 5-10 tonsit Sungaartoq aappalaartoq; 10-20 tonsit Qorsuk; 20-30 tonsit Tungujortoq; 30 tonsit sinnerlugit

Aallerfik: APNN.

Nassuaat: Akuttussutsini tamani pisat tamarmiusut annertussusaat parentesini allassimapput.

Aalisarnermi tessani aaqqissugaanikkut ajornartorsiutaasinnaasunik nalilersuinermi assersuummi takussutissiaq 46-mi aallaaviusinnaasoq tassaavoq pingaarnertut inuussutissarsiutigalugu umiatsiaararsorluni aalisartoq Kalaallit Nunaanni inuit agguaqatigiissillugu isertitai assigalugit ilanngaatissat ilanngaatigereerlugit isertitaqartariaqarneranik tunngaveqarnerup atorneqarnera (aalisarnermut atatillugu aningaasartuutit tamarmik ilanngaataareernerisigut). Taanna, tak. Naatsorsueqqissaartarfiup isertitat pillugit kisitsisitigut paassisutissaatai, 2019-imi 259.000 kr.-iuvoq:

- Kalaallit Nunaanni inuit agguaqatigiissillugu isertitaannut naapertuutumik taamaallaat saarullinniarluni umiatsiaararsorluni aalisarnermi isertitaqarnissamut aallaaviatigut minnerpaamik saarulliit 67 tonsit tunineqassapput (aalisagaq ilivitsoq kiilumut 6 kr.-ilerlugu 2020-mi tunisinermi akit agguaqatigiissinneri), soorunami tunisinermi akit aamma umiatsiaararsortuni ataasiakkaani ingerlatsinermi aningaasartuutit apeqquataillugit. 67 tonsinik pisaqarnermi tunisinermi nalit tamarmiusut tassaapput 398.462 kr.-it, tassa ilanngaatissat ilanngaatigereerlugit 259.000 kr.-inik sineqartoorneq.
- 2020-mi umiatsiaaqqaqtaamaallaat 17 pct.-isa missai 500.000 kr.-inik taakkulu sinnerlugit tunisinermi tamakkiisumik naleqarpit.
- Umiatsiaararsortunut saarullinnik qaqitsisunut aalisakkat allat tamarmiusumik nalingi 225 mio. kr.-iupput, tassa 2020-mi tunisinermi nalit tamarmiusut 84 %-ii.

Qulaani allassimasut tunisinermi nalip minnerpaaffia naatsorsorniarlugu 2020-mi saarullinnik tunisaqrasimasunut umiatsiaararsortunut tunisinermi nalinut tunngasut immikkoortut arlallit nalunaarsorneqarpit:

- Ukioq 2020-mi saarullinniarnermi umiatsiaararsortunut tunisinermi nali agguaqatigiissillugu 256.382 kr.-iuvoq aalisakkanik allanik aalisarneq ilanngullugu.
- 2020-mi umiatsiaararsortunut tunisinermi nali qaffasinnerpaaq 1.691.320 kr.-iuvoq.
- 2020-mi umiatsiaararsortunut tunisinermi nali appasinnerpaaq 107 kr.-iuvoq.
- Umiatsiaararsortut 25 pct.-ii 2020-mi 50.000 kr.-it inorlugit tamakkiisumik tunisinermi naleqarsi-mapput.

- Umiatsiaararsortut 56 pct.-ii 2020-mi 200.000 kr.-it inorlugit tamakkiisumik tunisinermi naleqarsimapput.
- Umiatsiaararsortut 17 pct.-ii 2020-mi 500.000 kr.-it inorlugit tamakkiisumik tunisinermi naleqarsimapput.

Umiatsiaararsorluni saarullinniarnermi akuersissutinik piginnittut ilarpassui aalisarnermit tassanngaaniit appasissumik isertitaqartut saniatigut aalisarnermik inuussutissarsiuteqartutut isigineqarsinnaapput. Saniatigooralugu inuussutissarsiutigalugu aalisartut pisuussutinut annertunerusumik tatisiman-niliinnaratik kisianni aamma pingarnertut inuussutissarsiutigalugu aalisarnermik ingerlataqartunut inuussutissarsiutigalugu aalisartut isertitaqarnissamut periarfissaannik annikilliliippuit. Oqaatigine-qassaari saarullinniarnermi umiatsiaararsortorpassuit qaleralinniarlutik nipsanniarlutillu aalisakkanik allanik aalisarnikkut aalisarnertik tapertaqartimmassuk. Taamaattumik umiatsiaararsortut saarullinnik ikittunik aalisartut tamarmik saniatigooralugu inuussutissarsiutigalugu aalisangillat ataatsimullu isi-galugu sinerissamut qanittumi aalisarnermiit appasissumik isertitaqarlutik.

2020-mi sinerissamut qanittumi saarullinniarnermi akuersissutit 119-iupput taamaallaat saarullinniar-tuusut. Taakkunanngaa:

- akuersissummik piginnittut 102-t 50.000 kr.-inik ikinnerusunik tunisinerat naleqarsimavoq.
- akuersissummik piginnittut 108-t 100.000 kr.-inik ikinnerusunik tunisinerat naleqarsimavoq.
- akuersissummik piginnittut 112-it 300.000 kr.-inik ikinnerusunik tunisinerat naleqarsimavoq.

Qulaani allassimasunut ataqatigiissillugu umiatsiaararsortullu agguaqatigiissillugu 2020-mi tunisinermi nalii sinerissamut qanittumi saarullinniarnermiinnerat sinnerilu aalisakkanit allaneersuullutik inernilii-soqarsinnaavoq sinerissamut qanittumi saarullinniarnerup annertunerpaartai ataqatigiissitsilluni aali-sarnermik ingerlataqarput.

6.6.3 Sinerissamut qanittumi saarullinniarnermi ajornartorsiutit

Sinerissamut qanittumi saarullinniarnermi TAC-mik aalajangersaaneq ukiuni arlalissuarni ilisimatuussut-sikkut siunnersuineq qaangertarsimavaa. Tamanna pivoq piffissami sinerissamut qanittumi akuersissutit amerlassusaanni saarullinniutillu piginnaasaat malunnaatilimmik qaffannerini. Taamatut ineriertorne-rup kinguneraa sinerissamut qanittumi saarullinniarnerup suli annertunerusumik kinguariarsinnaanera aningaasaqarnikkut inuuniarnikkullu ajortumik kingunerlutsitsilluni.

Akuersissutit amerlassusii ukiuni kingullerni malunnartumik qaffassimapput. Ineriertorneq ingerlaan-nassappat akuersissuteqartumut ataatsimut saarulliit suli ikinnerulissapput sinerissamullu qanittumi saarullinniarnerup imminut akilersinnaanera suli ajornerulersillugu. Aalisartunut ingerlataqartunut aningaasaqarnikkut tunngaviit pitsaanerusut qulakteerniarlugit taamaallilluni akuersissutit nutaat amer-lassusiisa killeqartinnissaat pisariaqarpoq, maannakkut akuersissutit amerlassusii ikilisillugit aamma TAC biologit siunnersuutaannut naleqqussarlungu.

Saarulleeqqat amerlassusii, sinerissamut qanittumi pisanut taartaasussat 2010-mili apparsimapput. Pe-qatigisaanik saarulliit piaqqiorsinnaalerlutik angitigilersimasut amerlassusii 2014-imili appariarsimap-put. Tamanna isumaqarpoq sinerissamut qanittumi saarulliit ukiuni kingullerni marlussunni apparsimasut, peqassutsillu annertussusaani qaffariarnissaq ilimanaateqarnani.

Pingarnertigut ICES naliliivoq sinerissamut qanittumi saarulleqassutsimut aalisarnerup annertussusia qaffasippallaartoq malunnaatilimmillu annikillisinneqartariaqartoq. Sunngiffimmi aalisartut tunisinis-samut periarfissaqarneranut naleqqiullugu aallaqqaammut siunertaasimasoq tassaasimavoq tamatuma inuussutissarsiutigalugu aalisarnerup tunisinieranik killiersuissannginnera. Saarulliit pillugit ilisimatuussutsikkut siunnersuinerup appariartornerani naatsorsuutigisariaqarpoq sunngiffimmi aalisartut pisaaat inuussutissarsiutigalugu aalisartut aalisarnissamut periarfissaannik annikinnerulersitsissasut. Inuus-sutissarsiutigalugu aalisarnermik taagut imaluunniit taassuma paasineqarnera sinerissamut qanittumi saarullinniarnermi ersernerlukkiartuinnarpoq.

Sinerissamut qanittumi saarullinniarnermi akuersissuteqartut ilai amerlasoorujussuit aalisarnermiit nalinginnaasumik appasisorujussuarmik kaaviiartitaqarput, peqatigisaanillu sunngiffimmi aalisartut ingerlalluarnerpaat inuussutissarsiutigalugu aalisartunut amerlasuunut assersuullugit aalisarnermiit qaffasinnerujussuarmik kaaviiartitaqarlutik. Taamaalilluni sinerissamut qanittumi saarullinniarnermi inieriartornerup ingerlaqqinneranut erseqqissumik anguniakkat nassuiarnissaannik pisariaqartitsisoqarpooq, tassunga ilangullugu aalisarneq taamaallaat inuussutissarsiutigalugu aalisartunit ingerlanneqasanersoq imaluunniit naamik. Tassunga atatillugu taamaattoq eqqaamaneqartariaqarpooq saarullinniarnermi umiatsiaararsortorpassuit saarullinniarlutik aalisarnertik aalisakkanik allanik soorlu qaleralinnik nippisannillu aalisarnermut tapertaqartimmassuk. Sinerissamut qanittumi saarullinniartut ikittuinnaat saarullinnik ikittuinnarnik aalisartuuusut saniatigooralugu inuussutissarsiorluni aalisartutut isigineqarsin-naapput saarullinniarnermiit taamaallaat appasissumik isertitaqarlutik.

Suli qaffasissumik aalisarneq qularnanngitsumik peqassutsimut annertuumik ajortumik sunniuteqassaq, taamaalillunilu siunissami ungasinnerusumi aalisarnissamut periarfissat ajoquserlugit. Siunissamut ungasinnerusumut aalisarnissamut periarfissat qulakkeernerisigut inuaqatigiit aningaasaqaranerannut pitsaasumik Kalaallit Nunaannut pingaaruteqarnera peqassutsip ammukartup mianernartup aalisarfigineqarnerata ingerlatiinnarnerani siunissami qanittumi iluanaarutinit annertunerujussuuvog.

6.6.4 Ajornartorsiutinut aaqqiissutaasinnaasut

Pisassiissutinik aalajangersaaneq ilisimatuussutsikkut siunnersuinerterut annertusiartortumik naapertuutilersikkiartorneqassaaq, tassa maannakkut aqtsineq siunissami ungasinnerusumi sulisoqarnermut aningaasaqarnermullu aarlerinartoqarmat. Maannakkut aqtsineq ingerlaannassappat ukiualuit iluanni sinerissamut qanittumi saarullinniarneq aningaasaqarnikkut isasoorsinnaavoq. Qaffasissumik saarullittassiisoqarluartoq ukiuni kingullerni pisat annertussusaat appariartuinnarsimapput. Aammattaq sine-riessamut qanittumi saarulliit suffisartut 2015-imili appariarsimallutik, saarulliillu ataatsimik ukioqartut aamma piffissamiit qaffasissumik naleqarfiusumiit oqaluttuarisaanermi aatsaat taamatut appasitsigilersimallutik.

Sinerissamut qanittumi saarullinniarnermi pisassiissutinik niuerutigineqarsinnaasunik nammimeq pigisanik aaqqissuussinerup eqqunneqarnera

Sinerissamut qanittumi saarullinnik aalisarnerup annertussusaq qaffasippallaarpoq malunnaatilimmillu annikillineqartariaqarluni. Taamaattumik pisassiissutit siunnersuinerterut tulluarsneqaannartariaqanganillat akuersissutinillu nutaanik atulersitsisarnerit tamakkiisumik unitsinneqartariaqarlutik. Aamma maannakkut akuersissutit amerlassusii sapinngisamik annertunerpaamik iklisinneqartariaqarput maannakkut inuussutissarsiutigalugu aalisartut pitsaasumik aningaasaqarnerat ingerlanissaannullu tunngaviit qulakkeerniarlugit.

Naatsorsuutigineqarpoq sinerissamut qanittumi saarullinniarnermi pisassiissutinik niuerutigineqarsinnaasunik nammimeq pigisanik aaqqissuussinermk eqquissineq akuersissuteqartut amerlassusiisa iklinerinut tapertaassasoq, pisassiissutinit pisat siunissami umiatsiaararsortunit ingerlalluarnerpanik annertunerusumik atugaalerlutik. Pisassiissutinik niuerutigineqarsinnaasunik nammimeq pigisanik aaqqissuussineq taamaalilluni sinerissamut qanittumi saarullittassiissutit aamma aalisarnermk piginaasap akornanni pitsaunerusumik ataqtiginnermk annertunerusumik qulakkeerissaq, aalisarnerlu aningaasaqarnikkut imminut akilersinnaasumik ingerlanneqararluni.

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuaq pisassiissutinik niuerutigineqarsinnaasunik nammimeq pigisanik aaqqissuussinermk eqquissinissamik misissueqqissaarsimavoq. Misissueqqissaarneq pisassiissutit qafasissusiinut, akuersissuteqartut amerlassusiinut, akinut aningaasartuutinullu naleqqiullugu 2019-imii aalisarnerup aaqqissugaaneranik aallaaveqarpoq. Misissueqqissaarneq aalisarnerup piffissap ingerlanerani qanoq tulluarsarsinnaaneranut assersuutaannaavoq. Pisassiissutinik pigisaqartut amerlassusiinut pisassiissutillu qaffasissusiinut naleqqiullugu. Assersuummi, pisassiissutinik niuerutigineqarsinnaasunik nammimeq pigisanik aaqqissuussinerup eqqunneqarnerata saniatigut uku naatsorsuutigineqarput:

- Akuersissummik piginnittut taamaallaat saarullinniassasut. Aaqqissugaanikkut tulluarsaanerup

sunniutaa immikkoortinniarlugu taamaaliortoqarluni.

- Inuussutissarsiutigalugu aalisartunut saarullittassiisutit 2021-mi 26.300 tonsiunissaat naatsorsuutigineqarluni, piffissami 2021-2026-mi biologit 2021-mi 11.000 tonsinut siunnersuinerannut tulluarsarneqarluni tassa ukiumut 12 pct.-it missaannik.
- Misissueqqissaarnermi akuersissutinik pigisallit pisassiisutini pigisaat piffissami ukiuni pingasuni 2017-2019-imni pisat agguaqatigiisinneri tunngavigalugit naatsorsorneqarput. Misissueqqissaarnermi ukiumi aallartiffiusumi 2021-mi akuersissuteqartut amerlassusii tassaapput piffissa- mi 2017-2019-imni ukiumi ataatsimi, marlunni imaluunniit tamani aalisarnermik peqataasimanertik pissutigalugu pisassiisutinik pigisaqartut aalisartut amerlassusii.
- Aalisartut akuersissuteqartut:
 - 2021-mi 5 tonsit inorai 2022-mi pisassiisutit pigisani tunissavai kajumissutsimigullu aalisarneq qimallugu.
 - 2021-mi 10 tonsit inorai 2022-mi pisassiisutit pigisani tunissavai kajumissutsimigullu aalisarneq qimallugu.
 - 2021-mi 15 tonsit inorai 2022-mi pisassiisutit pigisani tunissavai kajumissutsimigullu aalisarneq qimallugu.
- Akuersissummik piginnittut 67-inik ukioqalerlutik utoqqalinersiuteqalersut kajumissutsiminnik aalisarneq qimassavaat.

Naatsorsuutigisani pineqartut naatsorsuutit takutippaat:

- Qulaani tunngavigisanut naleqqiullugu naatsorsuutigineqarpoq akuersissuteqartut amerlassusii pisassiisutinik niuerutigineqarsinnaasunik nammeneq pigisanik aaqqissuussinermi nutaami pisassiisutinik pigisanik tunineqartut 2021-mi 1.661-iniit 2026-mi 316-inut appassasut, tassa ukiumut agguaqatigiisillugu 269-inik appiarneq.
- Sinerissamut qanittumi saarullinniarnermi tunisat tamarmiusut nalingi piffissami 2022-2026-mi ukiumut ataatsimut agguaqatigiisillugu 61 mio. kr.-it missaannik appassasut naatsorsuutigineqarpoq.
- Akuersissuteqartumut ataatsimut tunisat nalingi agguaqatigiisillugu ukiumut ataatsimut agguaqatigiisillugu 173.000 kr.-it missaannik qaffassasut naatsorsuutigineqarpoq akileraarutillu sioqquillugit ukiumut ataatsimut sinneqartoort 84.000 kr.-it missaaniilluni.
- Naatsorsuutigineqarpoq inuit akileraarutaannit iluanaarutit piffissami 2022-2026-mi ukiumut ataatsimut agguaqatigiisillugu 17 mio. kr.-inik qaffassasut.
- Pisassiisutinik nammeneq pigisanik nutaanik pissarsisoqarneratigut umiatsiaararsortut ataasiakkat aningaasaqarnikkut angusai aaqqissuussinermi pitsaaninnguinnaratik kisianni aamma aalisarnermiit pisortat isertitaat qaffannerinut iluaqutaassapput.

Sinerissamut qanittumi saarullinniarneq tassaavoq angallatinik 6 meterinit takinerusuniit aamma umiatsiaaqaniit aalisarneq. Aalisariutini immikkoortut taakku assigiinngitsut marluk aalisarnerup imminut akilersinnaasumik ingerlannissaanut pisassiisutit tunngavigineqartut assigiinngitsunik angissuseqarnissaannik pisariaqartitsipput. Taamaattumik pisassiisutinik niuerutigineqarsinnaasunik nammeneq pigisanik aaqqissuussinerup eqqunneqarnerani isumaliutigineqartariaqarluni pisassiisutinik niuerutigineqarsinnaasunik nammeneq pigisanik aaqqissuussinernik immikkoortunik marlunnik sanasoqassaner- soq, ataaseq angallatinut 6 meterinkik takinerusunut alla umiatsiaararsortunut.

Uparuarneqassaaq piffissami maannakkut sinerissamut qanittumi saarullittassiisutit biologit siunnersuinerannit qaffasinnerusumik inissinneqarsimammata tamatumalu aalisarnermi sinneqartumik piginnaasaqarneq takutillugu. Aalisarnermi sinneqartumik piginnaasaqartoqarpat misissueqqissaarnermi qulaani allaaserineqartutut aaqqissugaanikkut tulluarsaanissaq pisariaqartinneqarpoq, tassungalu atasumik aalisarnermi pisaqarsinnaassuseq piujuartitsinermik tunngaveqartumik pisat qaffasissusiinut tulluarsarlugit. Piujuartitsinermik tunngaveqartumik qaffasissuseq sinnerlugu pisassiisutit aalajanger- sarneqarneri, uteqattaartumik upuarneqartarsimasimoq ingerlaannassappat inuussutissarsiutip

inuaqatigiillu siunissami isertitaqarnissamut sulisoqarnissamullu periarfissaannik annertoorujussuar- mik siumoortoqassaaq. Tamanna aalisakkatigut peqassutsip amerliartoqqissinnaaneranut aaqqinne- qarsinnaanngitsumik piviusumik ajoqusiisoqarsinnaavoq. Aalisarneq piffissami aalajangingaanngitsumi sulisoqarnermut inuaqatigiillu aningasaqaernerannut suli iluaqutaassappat pisassiissutit annertusiar- tortumik piujuartitsinermik tunngaveqartumut tulluarsarneqartariaqarput.

Sinerissamut qanittumi saarullittassiissutinik ukiumut ukiumut nuussisarnerup iluaquteqarnissamul- lu pisussaaffiup eqqunneqarnera

Sinerissamut qanittumi saarullinniutit piginnaasaannik tulluartumik iluaquteqarnissaq qulakkeerniarlugu immikkoortoq 6.1-imik allaaserineqartutut pisassiissutinik nuussisarnermik aaqqissuussineq aamma iluaquteqarnissamut pisussaaffik eqqunneqartariaqarput. Akuersissuteqartup pisassiissutimi minner- paamik 85 pct.-iinik iluaquteqarnissamik pisussaaffilernissaa siunnersuutigineqarpoq. Aallaavittut akuersissuteqartoq ingerlatsivimmuit akuersissummiuk peqqaarnani pisassiissutimi 15 pct.-iinik ukiut akornanni nuussisinnaassaaq. Tassani siunnersuutigineqarpoq akuersissuteqartoq ukiumut pisassiissuti- nit pigisaminiit annerpaamik 5 pct.-iinik tunisisinnaassasoq pisassiissutinik nuussinermut naleqqiullugu nuunneqarsinnaasut. Taamaattorli ukiumut pisassiissutit tamarmiusut tunineqarneri aallaaviatigut inerteqquaassaaq. Pisassiissutit nammineq pigisat taamaattoq pisassiissutinut qummut killiliussatut aalajangersarneqartut iluini killeqanngitsumik suli tuniniarneqarsinnaassapput, tamanna immikkoortumi kingusinnerusumi sammineqassaaq.

Sinerissamut qanittumi saarullittassiissutinut pisassiissutit qummut killilernerinik aalajangersa- aneq

Aalisarnermi tessani pisassiissutit qummut killii tulluartutut nalilerneqartut qanoq ittuusinnaaneri mi- sissoqqissarneqarsimangnilaq. Aalisarnermi umiatsiaaqqat aamma angallatit 6 meterinit takinerusut atorneqarneri pissutigalugit pisassiissutit qummut killilernissaat naatsorsoruminaappoq. Pisassiissutit qummut killii tulluartut minnerpaamik angallatip imaluunniit umiatsiaaqqap akuerineqarsinnaasumik sinneqartofigisinyaassanaut pisassiissutinut aalajangersarneqartariaqarput. Ajornartorsiutaasoq tassaavoq umiatsiaaqqanut naleqqiullutik angallatit imminut akilersinnaanissamut pisassiissutinik qaffasinnerusunik pisariaqartitsimmata. Umiatsiaaqqat pisariaqartitaat aallaavigalugu pisassiissutit qummut killilernerqarpata angallatit imminut akilersinnaasumik aalisarsinnaassangillat. Paarlattuanik angallatit pisassiissutinik pisariaqartitaat aallaavigalugu pisassiissutit qummut killilernerqarpata aali- sarneq ikittuinnarnut eqiterutilissaaq. Taamaattumik umiatsiaaqqanut angallatinullu pisassiissutinik niuerutigineqarsinnaasunik nammineq pigisanik aaqqissuussinermik eqquissinissaq isumaliutigineqar- tariaqarpoq, aaqqissuussinerni taakkunani marlunni pisassiissutinut qummut killiliussat assigiiingitsut marluullutik. Periarfissaq alla tassaasinjaavoq pisassiissutinik niuerutigineqarsinnaasunik nammineq pigisanik aaqqissuussinermik ataatsimik sinerissamut qanittumi saarullinniarnermut eqquissisoqarluni pisassiissutinut qummut killiliussat assigiiingitsut marluullutik, ataaseq umiatsiaaqqanut alla angallati- nut 6 meterinik takinerusunut.

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup innersuussutai

- Sinerissamut qanittumi saarullittassiissutit annertusiartuaartumik biologit siunnersuutaannut tulluarsarneqassasut.
- Ilisimatuut, atuisut aqutsisillu suleqatigiinnerisigut sinerissap qanittuani saarullinniarneq pil- lugu pisarineqarsinnaasut allanngorarneranut tunngatillugu patajaallisaatit ilanngulligit aqt- sinermut pilersaarusiortoqassasoq.
- Aqutsinermut pilersaarutit nuna tamat akornanni pitsaassutsinut tunngavinnullu naapertuutis- sapput.
- Sinerissamut qanittumi saarullinniarnermi pisassiissutinik niuerutigineqarsinnaasunik nammi- neq pigisanik aaqqissuussinermik eqquissisoqassasoq.
- Pisassiissutinik niuerutigineqarsinnaasunik nammineq pigisanik aaqqissuussinermik eqquissi- nermeri isumaliutigineqassasoq marloqiusamik pisassiissutinik niuerutigineqarsinnaasunik nam- mineq pigisanik aaqqissuussinermik sanasoqarluni, ataaseq angallatinut 6 meterinik takune- rusunut ataaserlu umiatsiaararsortunut.

- Pisassiissutinik niuerutigineqarsinnaasunik nammineq pigisanik aaqqissuussinermi nutaami pisassiissutit nammineq pigisat ukiuni kingullerni tallimani ukiut pitsaanerpaamik pisaqarfiusimasut pingasut tunngavigalugit naatsorsorneqassasut.
- Akuersissuteqartut ataasiakkaat pisassiissutit 85 pct.-iinik iluaquteqarnissamik pisussaaffilerneqassasut.
- Pisassiissutinik nuussisoqarsinnaassasoq, akuersissuteqartut ataasiakkaat pisassiissutaasa 15 pct.-ii ukiut akornanni nuunneqarsinnaallutik, aamma pisassiissisutit sunniuteqarluartumik iluaqutiginissaannut iluaqutaasoq. Taakkunannga pisassiissutit annerpaamik 5 pct.-ii ukiumut pisassiissutit tunineqarsinnaassasut.
- Tamanna pitinnagu umiatsiaaqhat angissusaasa 6 meterimik annertunerpaaffeqarnissaannik maannamut aalajangerneqartup naleqquuttuneranik immikkut nalilersuisoqassasoq.
- Ukiumut pisassiissutinik tamarmiusunik imaluunniit ukiumut pisassiissutit ilaani annertunerusunik tunisineq akuerineqarnani, akuersissuteqartoq pitsasumik tunngavissaqangippat, assersuutigalugu annertunerusumik aserfallatsaaliinissaq imaluunniit akuersissuteqartup angal-lataata umiunera.
- Pisassiissutinik niuerutigineqarsinnaasunik nammineq pigisanik aaqqissuussinermik eqqussinermut atatillugu pisassiissutinik niuerutigineqarsinnaasunik nammineq pigisanik aaqqissuussinerup naammaginartumik atorunnaarsinnissaanut piffissaliussaq inatsisikkut aalajangersar-neqassaaq, aalisarnermi annertuumik suliffiusumi tassani siunnersuutigineqarluni ukiunut pingasunut-tallimanut inissinneqassasoq.
- Pisassiissutinit nammineq pigisanik piginnittuunermut pisassiissutinut qummut killisoqassa-soq.

Ataatsimiititaliarsuaq inassuteqaateqarpoq aalisartut namminneq piumassutsimik aalisarunnaarnisaannik kissaateqalersitsisussanik suliffeqarneq ilinniartitaanerlu pillugit politikkimi suliniutit al-lanik periarfissiivittut peqatigalugit aaqqissuunneqarnissat qulakteerniarlugu piffissap ikaarsaari-arfiusup ilaautut immikkut eqqumaffigineqassasut. Tamanna aalisarnermik inuussutissarsiutip ilaani inuussutissarsiutilluunniit immikkoortuini allani sulisussanik ujartuiffiusuni pisinnaavoq.

6.7 Saattuarniarneq

Saattuaq (Chionoecetes opilio) Kitaan tamakkerlugu siumugassaavoq, NAFO sumiiffik 1-imni nassaassaalluni. Saattuaq suumiffiit 60° N-p aamma 74° N-p akornaniittuuvvoq tunngaviusumik titarnerup avataaniittuulluni iluatungaaniittuullunilu. Kalaallit Nunaanni saattuaq nalinginnaasumik itissutsimi 100-800 meterit akornaniittarpoq.

Kitaani saattuarniarneq angallatinuit angisuunit mikisunillu ingerlanneqartarpoq, pullatillu atorneqartarput. Saattuarniarneq sinerissap qanittuani avataanilu ingerlanneqartartoq, aalisarnerlu inatsit naaper-torlugu Saattuarniarneq pillugu Namminersorlutik Oqartussat nalunaarutaanni malittarisassaqartinneqarpoq. Sinerissap qanittuani aalisarnerit allat assigalugit pisat tamarmik tulaanneqartussaatitaapput. Saattuat tamarmik uumatillugit suliffissuarmut tulaanneqartassapput.

Sinerissap qanittuani saattuarniarnermit tunisinerup nalinga uuttuusiukkaanni saattuarniarneq piffissami 2013-2020 sinerissap qanittuani aalisarnermi isertitaqarfiunerpaaat sisamaraat. Piffissap inger-lanerani tunisinerit agguaqatigiissinneranni saattuarniarneq ataatsimut naligititap 5 %-ianik annertus-suseqarpoq. Raajarniarnermut, qaleralinniarnermut saarullinniarnermullu sanilliutissagaanni saattuanik ataatsimut tunisinerup nalinga malunnaatilimmik annikinneroqaaq.

Saattuaq assagiarsuit akornanni Kalaallit Nunaaniittuni kisiartaavoq niuerutigineqartartoq. Ukioq manna siusinnerusukkut assagiarsuit ilaat qaleruamikkut Kapoorutaasallit (danskisut troldkrabber) misileraal-luni aalisarneqarput.

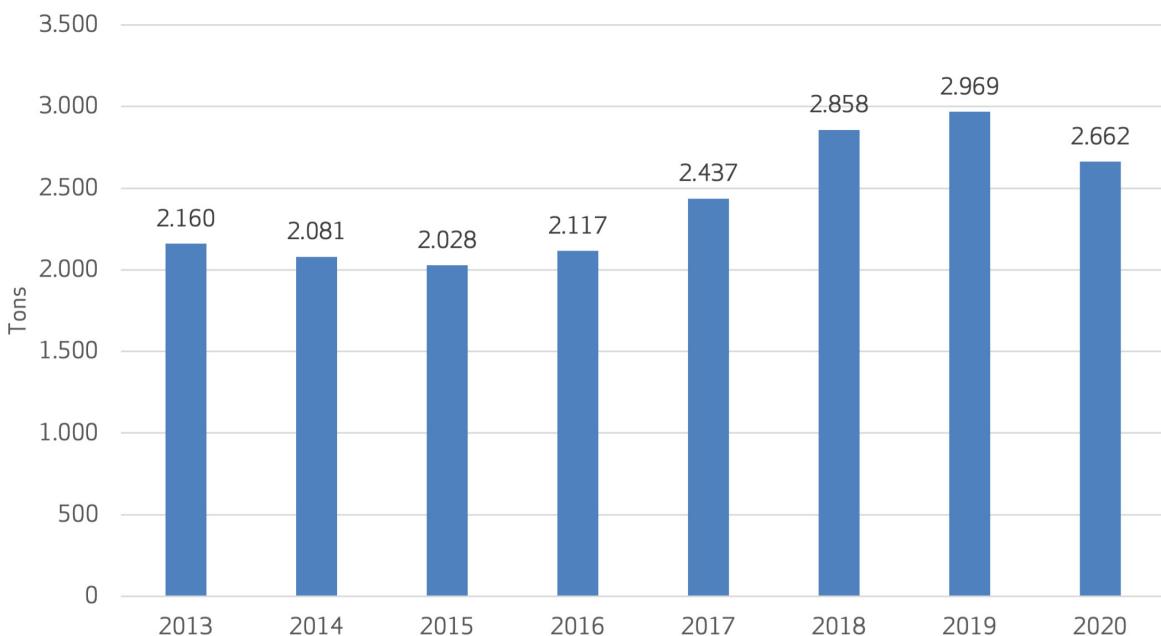
Paasissutissat tunuliaqutasut amerlanerit pissarsiariniaraanni innersuussutigineqarpoq Saattuarniarneq pillugu Naalakkersuisut nassuaataat 2013-2019 2020-meersoq, kiisalu Kalaallit Nunaata Kitaani

saattussanik aqutsinissamut pilersaarut 2021-meersoq.

Saattuarniarnermi pissutsit

Saattussanik pisat 2013-imiit 2020-mut 2.000 tonsit 3.000 tonsillu akornannipput. Pisat 2015-imi annikinnerpaajupput, pisallu 2019-imi annertunerpaajullutik. Takussutissiammi ataaniittumi piffissami 2013-2020 ukiukkaartumik saattussanik pisat tonsinngorlugit qaqitat takussutissiissutigineqarput.

Takussutissaq 47. Saattussanik pisat annertussusaat, 2013-2020.

Aallerfik: APN

Piffissami 2013-2020 Kalaallit Nunaata kitaani aalisarneq aqutsiveqarfinnut arfinilinnut agguataarne-qarnikuovoq. Sumiiffinnut taakkununnga tamanut Naalakkersuisut ukiukkaartumik TAC-mik aalajanger-sasarput, pissutsinilu arlaqartuni ukiup aalisarfip ingerlanerani tamanna qaffanneqartarnikuovoq. Piffissami 2013-20 taamaallaat aqutsiveqarfiit Nuuk-Paamiut, Sisimiut aamma Qeqertarsuup Tunua-Uummannaq ilisimatuussutsikkut siunnersuusiorfiupput. Siunnersuinerit sinerissap qanittuanut aamma avataanut aggulunneqarnikuupput. Piffissami 2013-2020 qaqitat sinerissap qanittuanut avataanullu Namminersorlutik Oqartussanit agguataarneqarnikuunngillat.

- Nuuk-Paamiut pillugu TAC-mut piffissaq 2013-20 tamakkerlugu siunnersuineq naapertorneqarnikuovoq ataanneqarluniluunniit, piffissarli 2015 aamma 2016 minillugit, taamani siunnersuineq sinnerneqarnikuummat. Piffissami 2013-20 agguaqatigiissillugu TAC siunnersuinerup 2 %-iinik sinnerneqarnikuovoq. Taamaalluni siunnersuineq piffissap ingerlanerani agguaqatigiissitsi-nermi malinneqarnikuovoq.
- Qeqertarsuup Tunuanit-Uummannamut piffissami 2013-2020 ukiuni tamani TAC-p siunnersuineq qaangeqqanikuuaa, mininneqarpulli piffissaq 2013 aamma 2016, taamani TAC siunnersuinerut naapertuummat. Malugeqquneqarpoq piffissami 2013-2020 Qeqertarsuup Tunuanit-Uummannamut siunnersuinermi taamaallaat sinerissap qanittua pineqarmat, TAC-mili sinerissap qanittua avataalu pineqarlutik. Qeqertarsuup Tunuanit-Uummannamut piffissami 2013-2020 pisassiisutit siunnersuinerup 19 %-iinik sinnernikuusimavai.
- Piffissami 2013-20 ukiuni tamani Sisimiunut TAC-p siunnersuineq sinneqqanikuuaa. TAC-mi pineqarput sinerissap qanittua avataalu, siunnersuinerlu malillugu avataani aalisartoqaqqusaangilaq. Piffissami 2013-20 TAC-p siunnersuineq 55 %-imik agguaqatigiissillugu sinneqqanikuuaa.

Saattuarniarneq tamangajammi angallatinit 9 meterit sinnerlugit takissusilinnit ingerlanneqartarpoq. Saattarniuitit tassaapput angallatit pisoqqat 1980-ikkunneersut arlallit, angallatillu nutaamik sanaat

arlallit piffissami 2013-2020 alapernaarsuiffiup nalaani aalisalernikuusut. Piffissap ingerlanerani saat-tuarniutinut nutaanut sananeqartunut pingasunut pisortat katillugit 15 mio. kr.-nik tapiissuteqarnikuupput. Tapiissutit taakku ilaatigut atorlugit saattuarniutit nutaat immap imaanik immertakkanik usilersortarfillit sananeqarnikuupput, taakkualu atorlugit aalisartut aalisarfisinnasaat annertusinikuuvvoq, pisamilu sivisunerusumi uumatinneqarsinnaapput.

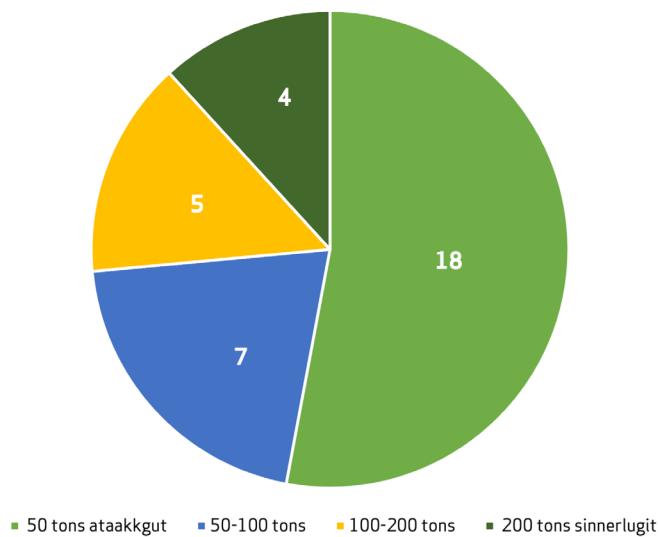
TAC tamakkerneqaraangat aalisarnerup unitsinneqartarnissa uteqqiasumik ajornartorsiutaanikuuvvoq. Assersuutigalugu Sisimiuni ukiuni kingullerni sisamani TAC sinnerlugu aalisartoqartarnikuuvvoq.

2021-miit aqutsineq sumiiffinnut arfineq-pingasunut aggulunneqarpoq, taamaalillutik sumiiffiit Nuuk-Paamiut aamma Sisimiut immikkut tamarmik marlunnut avinnejarnikuullutik. Aqutsiveqarfiiit avinnejernerannut ilaatigut aalisarnerup siaruarneqarnissa 14 suunertaavoq. Tamanna immikkut pisaria-qarnikuuvvoq, tassami saattuat nuttartorsuunngimmata. Aammattaq Pinngortitaleriffik 2021-miit aqutsiveqarfinnut tamanut siunnersuisalernikuuvvoq. 2021-mut inaarutaasumik TAC siunnersuinermut naapertutilernikuuvvoq. Ukoq suli naanngimmat 2021-mut inaarutaasumik TAC-p siunnersuineq malisaneraa inerniliutissallugu suli siuspallaarpooq.

2020-mi saattuarniarnermi akuersissutit 103-t tunniunneqarnikuupput, taakkualu aqutsiveqarfinni arfinilinni atuupput, akuersissutilu affaasa missai (52-t) atorneqarnikuupput. Akuersissutaillit 2020-mi akuersissutaatitk sumiiffinni marlunni atorsinnaanikuuaat. 2020-mi saattuarniarnermi angallatit 34-t saattuanik 1 tons sinnerlugin qaqitaqarnikuupput.

Saattuarniarnermi Kalaallit Nunaanni aalisarnerit amerlanerit allat assigalugit ilisarnaataasoq tas-saavoq angallatit ataasiakkaat ukiumut qanoq pisaqartarnerisa assigiinngitsorujussunera. Takussutisiaq 48-mi ataaniittumi angallatit amerlassusaat akuttussusilerlugit 2020-mi saattussanik pisaannut aggularlugit takussutissiorneqarpoq.

Takussutisiaq 48. 2020-immi saattussanik pisat angallatit amerlassusaat akuttussusilerlugit aggua-taarlugit.

Qorsuk: 50 tonsit inorlugit Tungujortoq; 50-100 tonsit Sungaartoq; 100-200 tonsit Qorsuk taartoq; 200 tonsit Aallerfik; APN.

2019-immi Kitaani angallatit katillugit 34-t saattuat 1 tonsit sinnerlugin qaqinnikuuaat. Angallatit taakku affaasa missaasa saattuat 50 tonsit ataallugit 2020-mi qaqinnikuuaat. Angallatit sisamararterutaasa missaaniittut 100 tonsit sinnerlugin qaqinnikuuaat, 2020-milu angallatit katillugit sisamat 200 tonsit sinnerlugin qaqinnikuuaat. Taaneqartut kingullit tassaanerupput saattuarniutit immap imaanik immerneqartartunik usilersortarfillit nutaajunerusut eqimattani kingullerni ilaasut.

- Saattuarniutit qulingiluat 2020-mi saattuat pisat tamarmiusut 70 %-inik qaqitaqarnikuupput.

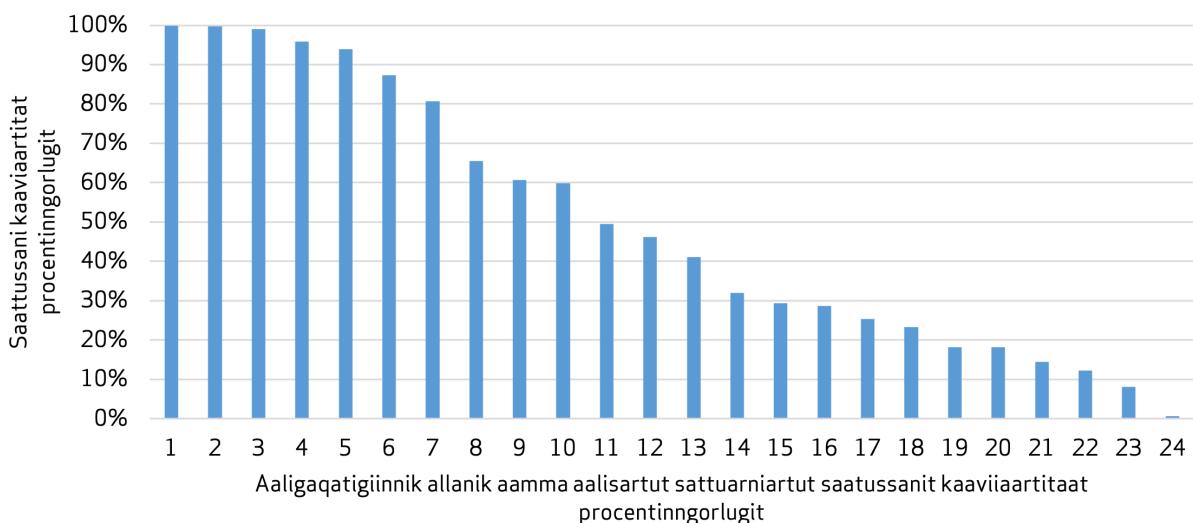
2020-mi angallatini aalisarluarnerpaap 379 tonsit pisarai, taakkulu ataatsimut qaqitat 14 %-erai. Angallatit ingerlatsilluarnerpaat sisamat katillugit 1.089 tonsinik aalisarput, taakkulu ataatsimut qaqitat 41 %-erai.

- Angallatit tamarmik ingerlatsilluarnerpaatut aallussisuuppata ataatsimut pisat aalisarnissaannut angallatit arfineq marluunnaat pisariaqassagaluarput.
- Angallatinit 34-usunit qulit (29 %-ii) 2020-mi saattuarniarnerinnarmit kaaviiartitaqarnikuupput.
- Angallatinit 34-usunit 24-t (71 %-ii) 2020-mi saarullinnik, qaleralinnik nipsannillu aalisarnermit aamma kaaviiartitaqarnikuupput.
- 2020-mi katillugit 57 mio. kr.-t nalinginut saattuanik tunisisoqarnikuuvvoq.
- 2020-mi saattuat kg.-mut 21,3 kr.-nik agguaqatigiissillugu akeqartinneqartarput.
- 2020-mi angallatinit 34-usunit aalisarnermit kaaviiartitat katillugit 79 mio. kr.-iupput.

Takussutissiaq 49-mi takutinneqarpoq saattuarniutinit 24-usunit 2020-mi saattuanit art-inik allaane-rusunik aamma aalisarsimasunit kaaviaartitanik annertussusiliineq.

Takussutissiaq 49-imni takutinneqarpoq angallatinit saattuarniartunit 24-usunit 14-it aamma art-inik allanik aalisartut, saattuartaminnit 50 %-t sinnernagit kaaviiartitaqarsimasut, kiisalu angallatit marluk saattuartaminnit 10 %-t ataallugit kaaviiartitaqarsimasut.

Takussutissiaq 49. 2020-mi angallatinit aalisagaqtigiiinnik allanik aamma aalisarsimasunit saattuanit kaaviiartitat annertussusii.

6.7.1 Saattuarniarnermi ajornartorsiutit

Nassuaatip suliarineqarnerata kingorna saattussanik aqutsinissamut pilersaarut Naalakkersuisunit akuerineqarpoq, tamatumaniu nassuaammi allaaserineqartutut unammilligassat arlallit allaaserineqarput. Ilaatigut sumiiffinnut arlaqartunut siunnersuinermik suliaqartoqarnikuuvvoq, decembarip 31-anni 2022-p tungaanut angallatinik nutaanik ilassuteqarnissaq unitsitsisoqarnikuuvvoq. Tamatuma saniatigut sumiiffinnut tamanut aallarniutaasumik pisassiissutit siunnersuinermut naapertuutilerput.

Taamaattorli Naalakkersuisut aqutsinissamik pilersaarutip malinnejarnissaanut pinngitsaalisaangillat. Pisimasut malillugit pisassiissutit nungunneqaraangata annertusineqartarput, imaluuniit ingerlatsussat nutaat periarfissinneqarnikuullutik. Taamaattorli saattuarniarnermut atatillugu unammilligassat arlallit aaqqiivigineqarnikuunngillat:

- Angallatit nunap immikkoortuinut nuttarsinnaanerminnik killilerneqarnikuupput, tassami sumiiffinnit arfineq-pingasuuusunit pingasuni taamaallaat akuersissutaateqarnissaq periarfissaammat.
- Avataani sumiiffinnut Narsap-Qaqortup, Maniitsup-Kangaamiut, Qeqertarsuup Tunuata-Uumman-

nap aamma Upernaviup avataanut saattuat pillugit siunnersuinerit amigaataapput.

- TAC tamarmi nungukkaangat aalisarnerit matuneqartangillat.
- Akuersissutit ukiukkaartut pilersaarusrornermut aningaasalersuisinnaanermullu akornutaasarpus.
- Akuersissutit pisassiissutit siunnersorneqarnermit ukiorpaalunni sippuiffiupput sumiiffinni siunnersuiffiusartuni.
- Aqutsinissamik pilersaarut siullermeertumik ukioq 2021-mi suliarineqarpoq, ukiuni 2021-imii 2025-imut atuuttussaq.
- Aqutsinissamik pilersaarummi allassimavoq pisassiissutit siunnersorneqarneq najoqqutaralugu inissinneqassasut.
- Aqutsinissamik pilersaarut 2021-imeersoq inatsimmik tunngaveqanngilaq.

6.7.2 Ajornartorsiutinut aaqqiissutaasinnaasut

- Angallatit nunap immikkoortuinut nuttarsinnaanerinut killiliinermi ajornartorsiut saattuarniarneq pillugu nalunaarummi peerneqarneratigut aaqqiivigineqarsinnaavoq.
- Siunnersuinerup amigaataanerani unammilligassaq Pinngortitaleriffiup sumiiffinnut siunnersuisa-lernissani saliussinissa/ aningaasaliissutnik qulakkeerinninnikkut aaqqiivigineqarsinnaavoq.
- TAC tamakkerlugu aalisarneqarpat saattuarniarneq matuneqartassasoq.
- Pisassiissutit nammineq pigisat niuerutigineqarsinnaasullu (IOK) atorneqalernissaat, tamatumani lu eqiterunneq pisariaqanngitsoq alaatsinaanneqarsinnaavoq. IOK aqqutigalugu akuersissutaa-tillip pilersaarusrorsinnaaneranik piffissarlu ungasinnerusoq tunaartalaralugu annertusaanissamut periarfissaqalernissaat.
- Aqutsinissamik pilersaarut atuuttoq aalajangersakkanut nutaanut aqutsinissamik pilersaaruti-nut tunngasuni takkuttusanut pituttorneqarsinnaavoq Aalisarneq pillugu ataatsimiititaliarsuup innersuussutigisassai tamatumani najoqqutaralugit aalisarnermilu inatsimmi nutaami pituttorne-qartussanngorlugit inissinneqarsinnaalluni.

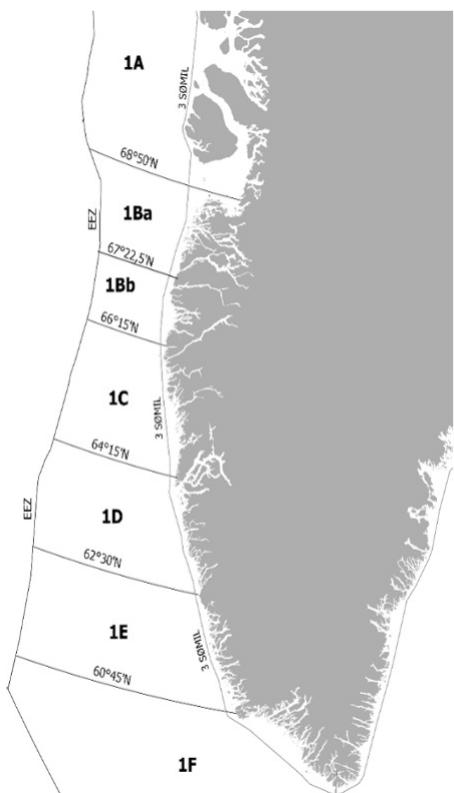
Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup inassutai

- **Saattuarniarnermi inatsimmik tunngaveqartumik aqutsinissamik pilersaaruteqarnissamik tunngaveqarnissamik tamatigoortumik toqqammaveqarnerup aammattaaq saattuarniarnermi TAC-nik aalajangersaanissanik kinguneqassaaq, pisassat periarfissarineqartunut nikerarnerinut sa-nilliullugit aalaakkaasumik ilisimatuussutsikkut siunnersorneqarnermik toqqammaveqartinne-qassallutik. Aqutsinermik pilersaarut januaarimi 2021-mi ukiuni tallimani atuuttussatut eqquneqartoq, taamaasilluni tunngaviusumik toqqammavittut pituttuissaq.**
- **Aqutsiveqarfinni arfineq pingasuuusunit pingasuni akuersissuteqarnissamut killiliinerup peer-neqarnissaa isumaliutigineqartariaqarnissaa siunnersuutigineqarpoq.**
- **TAC-mi siunnersuineq malinneqartariaqarpoq, ataatsimiititaliarsuup tamanna pillugu ataatsi-mut isigalugu tunngaviliussai malillugit.**
- **IOK saattuarniarnermi eqqunneqartariaqarsorinarpooq**
 - **Pisassiissutit qaffasinnerpaaffissai**
 - **Angallatit ingerlatsilluarnerpaat ataatsimut pisassiissutit 15 %-iinik pisaqr-tassapput**
 - **Ataatsimut isigalugu tunngaviliussat malillugit pisassiissutit agguanneqartariaqarput (qangali aalisarneq tunngavigalugu)**
 - **Pisassiissutit aqutsiveqarfiit immikkoortuinut tamanut nalunaarutigineqar-tarnissaat, taamaasillunilu imartani pisassiiffigineqarfiusuni taamaallaat aalisarsinnaanissaq.**
 - **Akuersissutit ataasiakkat atuisussaatitaanermik 85 %-imik piumasaqaate-**

qarfingeqarnissaq ilanngunneqassasoq

- Akuersisummik eqaatsumik inissiineq 15 %-imiinnissaa equnneqassasoq, tamatumani annerpaamik 5 pct.-pointimik akuersisummik piginnittumut al-lamut ingerlatitseqqitoqarsinnaalernissaa
- Ukioq naallugu pisassiissut tamakkiisumik ingerlateqqinnejarsinnaanissaa imaluunniit ukiumoortumik pisassiissutit annertussusaani 5 pct.point-imit annerusoq akuersissutigineqarsinnaassaaq akuersisummik piginnittup tunngavilersorsinnaappagu teknikkimik peqqueteqartumik ukiumoortumik pisassiissutigisani tamakkerlugu aalisarsinnaajunnaarsimallugu. Tamanna peqqueteqarsinnaavoq ajutoornerup kingunerisaanik imaluunniit aningaasaliiffigisat tunngavigalugit kinguneqarneri, assersutigalugu pisassiissutinik tunngavegarnerit ukiut arlariit ingerlasimanerini sanarfinerit.

6.8 Nipisanniarneq

Nipisanniarneq tulaanneqartut nalingi atorlugit uuttorlugu sinnerissap qanittuani aalisarnerni annertunersat tallimaraat pif fissamilu 2013-imiit 2020-mut tulaassat nalingi atorlugit naatsorsorlugu piffissami aalisarnerit tamarmiusut 3,4%-eralugu. Immikkoortup uuma sinnerani nipisanniarneq niuernermi aalisaqatigiinnit allanit pingarnerpaajusqoq sammineqassaaq.

Nipisanniarneq nipisaat arnarluit suaannik pissarsinissaq siunertaralugu Kalaallit Nunaanni Kitaata sineriaani ingerlan-neqartapoq. Nipisat sinneri Kalaallit Nunaanni niuernermi maannakkut soqtiginartuunngimmata suaat kimisik tulaanneqartarput. Umiatsiaaqqaq mikisut angallatillu anginerusut atorlugit nipisanniarneqartapoq.

Inuussutissarsiutigalugu nipisanniarneq Nipisanniarneq pillugu Namminersorlutik Oqartussat nalunaarutaat nr. 2, 2. februar 2016-imeersoq atorlugu aalisarneq pillugu inatsit naapertorlugu malittarisassiorneqarpoq. Nalunaarut naapertorlugu piffissami 16-iannit februaarip 28-annut nipisanniarneq inerteqquataavoq. Taamaalilluni taamaallaat upernaakkut aasalerne-ranilu nipisanniarneqartapoq. Nipisanniarneq aqutsiveqarfinnut arfineq marlunnut agguagaavoq, tak. Immap assinga saamiata tungaaniittooq.

Qassutit kivisittakkat atorlugit sinnerissap qanittuani nipisanniarneqartapoq. Nipisanniarneq tassatuaavoq, raajarniarnerup saniatigut, MSC-mit allagartalersugaq.

Pissutsit

Tabeli 40. Kalaallit Nunaata Kitaani sinerissap qanittuani nipisanniarnermut siunnersuutit, TAC pisallu annertussusaat, 2013-2020.

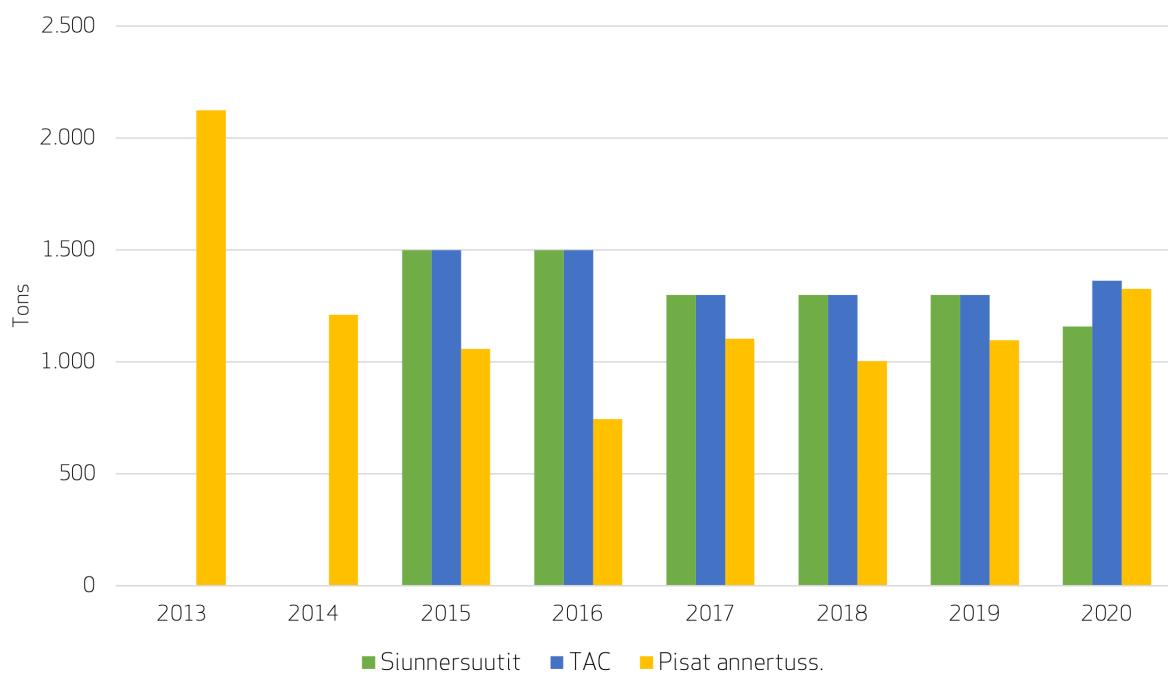
Tonsit	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Siunnersuutit	Siunnersuiso-qanngilaq		1.500	1.500	1.300	1.300	1.300	1.159
TAC	Aalisarneq killilersugaanngilaq		1.500	1.500	1.300	1.300	1.300	1.362
Pisat annertussusaat	2.124	1.211	1.058	744	1.104	1.004	1.096	1.327

Aallerfik: APN

NAFO-mi sumiiffimmi 1-imni sinerissap qanittuani nipisanniarneq pillugu ilisimatuussutsikkut siunnersuut Pinngortitaleriffimmit ukiumut ataatsimut suliarineqartarpooq. Ilisimatuussutsikkut misissuinerit Kalaallit Nunaanni nipisaqassutsimik tamarmiusumik misingiinermi atorneqarsinnaasut amigaataammaata aalsartut takussutissiisinaasumik amerlassusillit tulaasaat naatsorsorluginit pisat nungusaataanngitsumik qaffasissusiat atorlugu Pinngortitaleriffiup siunnersuinermini tunngavisarnikuua. Atsaat 2015-imit ilisimatuussutsikkut siunnersuisoqartalerpoq.

Naalakkersuisut aqutsiveqarfinni arfineq marlunni ataasiakkaani (2015-imit) ukiumut pisassiissutit aalajangertarpaat. Piffissaq nipisanniarfiusoq aqutsiveqarfimmuit aqutsiveqarfimmuit assigiinngilaq ullunillu 60-inik sivisussuseqartarluni. Arnarlunnik nipisanniarnerup piffissap aallartiffissaq najukkani tunisassiorfinni aqutsisut aalsartullu sinnisaasa akornanni suleqatigiinnikkut isumaqtigiiissutigineqartarpooq. Tunisassiorfimmi aqutsisut aqutsiveqarfimmi aalajangersimasumi piffissaq aallartiffissaq pil-lugu Aalisarnermut Piniarnermullu Naalakkersuisoqarfimmuit inassuteqaatissaq pillugu inaarutaasumik aalajangertarput.

Takussutissiaq 50. Kalaallit Nunaata Kitaani sinerissap qanittuani nipisanniarneq pillugu siunnersuutit, TAC pisallu annertussusiit, 2013-2020.

Qorsuk: Siunnersuineq Tungujortoq: TAC Sungaartoq: Pisat

Aallerfik: APN.

Kalaallit Nunaata kitaani sinerissap qanittuani 2013-imiit 2020-mut nipisaat pillugit siunnersuutit, TAC pisallu takussutissiami qulaaniittumi takussutissiorneqarput. Annertussutsit tamarmik tonsiupput tas-saallutillu arnarluit suaat. Aalisarnerni kisiartaalluni suaat annertussusaat aalisakkat uumatillugit oqimaaussusaannut allangorlugit naatsorsornagit pisassiissutinit atukkat naatsorsorneqartarpuit.

- 2013-imi 2014-imilu siunnersuuteqartoqanngilaq. Siunnersuutit 2015-imi siullermik siunnersuunermi 1.500 tonsit 2020-mi 1.159 tonsinut appariartornikuupput. Tamassuma assigaa appariaat 23%-i.
- 2013-imi 2014-imilu killilersugaanngitsumik nipsanniartoqarpoq.
- 2015-imi TAC 1.500 tonsinut aalajangerneqarpoq aammalu 2017-imiit 2019-imut 1.300 tonsinut appariartornikuulluni.
- 2015-imit 2019-imut TAC ukiuni tamani siunnersuummut naapertuuttarnikuuvoq.
- Siunnersuut 2019-imit 2020-mut 1.300 tonsinit 1.159 tonsinut appariarpoq, TAC-lu 1.300 tonsinit 1.362 tonsinut qaffalluni.
- TAC pisallu taamaalillutik ukiuni tamani saqqummiinneqarfianni siunnersuummut naapertuussar-nikuuvoq, 2020 pinnagu.
- Piffissami pisat 2013-imi annertunerpaajupput 2.124 tonsiullutik, pisat tamassuma kingorna 2016-ip tungaanut appariartorput, tassani 744 tonsit pisarineqarlutik. Tamassuma kingorna pisat 2017-imit 2019-imut 1.000 tonsit 1100 tonsinut annertussuseqarput.
- 2020-mi nipsat suaat 1.327 tonsit pisarineqarput.

Nipisanniarsinnaanermut akuersissutit Aalisarnermut Piniarnermullu Naalakkersuisoqarfimmit tunniuneqartarpuit. Nipisanniarsinnaanermut akuersissut ukiumi pisassiiivusumi ataatsimi aqutsiveqarfinnut marlunnut tunniunneqarsinnaavoq. Aqutsiveqarfimmut qinnuteqartup najugaqarfingisaanut aqutsive-qarfimmullu sanianiittumut ataatsimut tunniussisoqartarpoq. Nipisanniarsinnaanermut akuersissutinik kommuni aqqutigalugu qinnuteqartoqartarpoq, tassani najukkami aalisartut piniartullu peqatigiiffiat oqaaseqaateqartarluni. Aalisartunut ukiup siuliani nipsanniarsinnaanermut akuersissuteqarnikunut nipsanniarsinnaanermut akuersissut ingerlaanneq tunniunneqartarpoq.

Tabeli 41. Inuit/ingerlatseqatigiiffiit nipsanniarsinnaanermut akuersissutillit amerlassusaat.

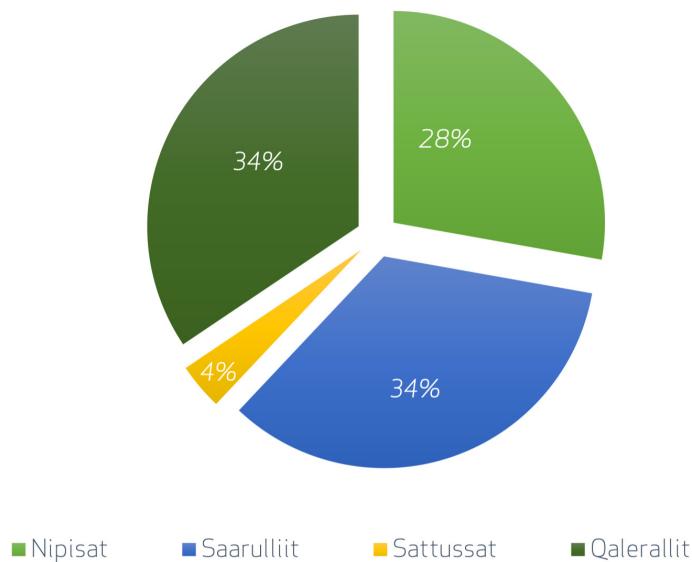
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Inuit/ingerlatseqatigiiffiit amerlassusaat	617	521	526	469	456	587	618	622

Aallerfik: APN.

Inuit ingerlatseqatigiiffiillu 456-it aamma 622-t piffissami 2013-imiit 2020-mut ukiumut nipsanniartarpuit. Inuit ingerlatseqatigiiffiillu agguaqatigiissillugu 552-it piffissami 2013-imiit 2020-mut ukiumut nipsanniartarpuit. Aalisartut 2013-imiit 2017-imut ikileriarput taavalu 2017-imiit 2020-mut amerleriarlutik.

Nipisanniарneq aqutsiveqarfimmi ataatsimi ullunut 60-inut killeqarpoq. Tamassuma kinguneraa nipsanniарneq aalisarnernut allanut annertuumik tapertaasarnera aalisartullu amerlanersaannut pingarnertut aalisarnerunani:

- Aalisartunit 2020-mi nipsanniartunit 622-t 92-it (15%-ii) sinerissap qanittuani aalisarnermi taamaallaat nipsanniarnermit kaaviaartitaqarput.
- Aalisartunit 92-init taakkunanna ataasiinnaq nipsannik 2020-mi 300.000 kr.-it sinnerlugit tunisivoq, taamaammat ilimagineqarsinnaanngilaq arlaannaalluuniit imaluunniit ikittuinnaat taamaallaat nipsanniarnermik inuuniuteqartoq
- Aalisartunit nipsanniartunit 622-init 306-it (49%-ii) 2020-mi aamma qaleralinniarput.
- Aalisartunit nipsanniartunit 622-init 16-it (3%-t) 2020-mi aamma saattuarniarput.

Takussutissiaq 51. Aaliartut 2020-mi nipisannik pisaasaa tunineqarneranni nalingisa katiternererat.

Qorsuk: Nipisat Tungujortoq: Saarullik Sungaartoq: Assagiarsuk Qorsuk: Qaleralik

Aallerfik: APN.

Aalisartut 2020-mi nipisanniartut tamarmiusut tunisaasa nalingisa katiternererat takussutissiami 51-im iqluaaniittumi takussutissiorneqarpoq. Takussutissiami takuneqarsinnaavoq tunisinermi nalingisa pingajorarterutaasa missaat saarullinnut qaleralinnullu tunngassuteqartut, taavalu nipisat saattuallu katillutik pingajorarterutaat kingulleq annertussuserigaat. Aalisartut 2020-mi nipisanniartut aalisarnermut tunngasumik kaaviiartitaannit tamarmiusunit 28 %-it nipisanninngaanneersuupput.

Nipisanniarneq taamaalilluni aalisartunut aalisarnermi tassani peqataasunut aalisarnernit allanit kaaviiartitanut annertuumik tapertaavoq. Suannik tunisat 2020-mi katillugit 46 mio. kr.-nik naleqarput.

6.8.1 Ajornartorsiutit

Nipisanniarnermi ajornartorsiutit ataatsimut isigalugu ikipput. Kisiannili Naalakkersuisut biologit siunnersuataat sinnerlugu taamaalillutilu aqutsinermut pilersaarut saneqqullugu TAC-mik qaffaanissamut periarfissaqarnerat ajornartorsiutaavoq.

TAC-mi taamaalilluni 2020-mi ilisimatuussutsikkut siunnersuut saneqqunneqarpoq. Tamassuma kingurterisinaavaa nipisanniarnermut MSC-mit allagartaliinerup akinut tuniniaanissamullu periarfisanut pingaaruteqartorujussuaq annaaneqariaannaanera. Aamma aalisarnermi tassani paggatassiilluni aalisarneq aalisarsinnaassuseqarpallaarnermik piffissami sivisunerusumi kinguneqariaannaavoq.

Sinerissap qanittuani aalisarnerni allani IOK-mik atuutilersitsinikkut nipisanniarnermut akuersissutinik annertunerusumik qinnuteqartitsisoqalersinnaavoq. Aamma tamanna tunngavigalugu nalilliisoqarpoq IOK-mut ikaarsaariarnissaq pillugu ataatsimut isigalugu inassuteqaat nipisanniarnermi malinneqartoq.

6.8.2 Ajornartorsiutinut aaqqiissutaasinnaasut

Naalakkersuisut aqutsinermut pilersaarummik saneqqutsinissamut periarfissaqarnerannik ajornartorsiut aaqqinniarlugu tamanna inatsisini tunngavinnik Inatsisartunit aalajangerneqartunik tunngaveqartariaqarpoq.

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup inassuteqaatai:

- Nipisanniarnermik aqutsinermut pilersaart ilisimatuut, atuisut aqutsisullu akornanni suleqatigiinnikkut ineriaortinnejassasoq aammalu pisarineqarsinnaasut allanngorarnerannut tunngatillugu patajaallisaatit ilangullugit biologit siunnersuutaannik tunngaveqassasoq aammalu nunat tamat akornanni pitsaassutsinut tunngavinnullu naapertuitissasoq.
- Nipisanniarneq paggatassiilluni aalisarnermit IOK atorlugu killilersuinermut allanngortinnejassasoq.
- Aallaaviusumik siunnersuutigineqarpoq aalisarsinnaanermut akuersissutillit ataasiakkaat pifissap ingerlanerani pisat tunngavigalugit pisassiissutinit siunissami pigisaqassasut assersuutigalugu ukiuni tallimani kingullerni ukiut pitsaanerit pingasut atorlugit.
- Periutsimik IOK-mik atuutilersitsinermut atatillugu periutsimut IOK-mut piffissaq atorunnaarsitsivissaq naleqquttumik siumut nalunaarutiginera inatsisitigut aalajangersarneqassasoq, taannalu aalisarnermut tassunga anniktsuararsuarmik aningaasaqarnissamik pisariaqartitsiviusumut sivisunerpaamik ukiut tallimaanissaat siunnersuutigineqarpoq

7 Sammisat allat

7.1 Kalaallit nunat tamalaat imartaanni aalisarnerat

Nunat tamat imartaanni aalisarneq avataasiorluni aalisarnerit pineqartut ataasiakkaat ataanni allaase-rineqarpoq, uanili immikkut ataatsimoortillugulu allaaserineqarluni, tassa aalisarnermi tessani pissutsit immikkut ittut tamanut tunngasut atuummata.

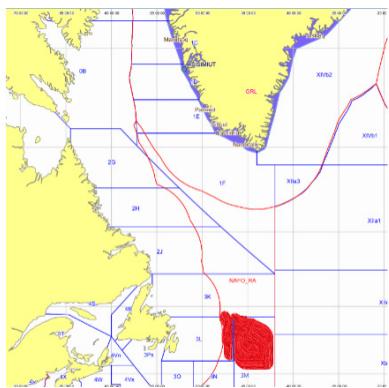
Nunatta imartaata avataani nunat tamalaat imartaanni kalaallit aalisarsinnaanerat pisassinneqarsin-naanerallu EEZ (Exclusive Economic Zone) kalaallit avataasiorlutik aalisarneranni suliffeqarnissamut pingaaruteqartojuususinnaavoq, tassami tamanna ilaatigut piffissani kalaallinut pisassiissutit ikiline-qarfianni imaluunniit kilisaataatileqatigiit aalisangngitsunik kilisaataateqarpata tamanna "isumannaalli-saanissanut" atorneqarsinnaammat. Tassa imaappoq nammineq imartatta, EEZ, pisassiissutit aningaasat eqqarsaatigalugit pilerinanngitsut piffissap ilaani aalisartinneqangngitsunik kilisaataateqartoqartillugu attuumassuteqalersinnaammata.

Nunat tamalaat imartaat tassaapput imartat nunat aningaasarsiorfissatut imartaannik ungalusimannit-tut. Nunat tamalaat imartaanni nalinginnaasumik aalisarnerit RFMO-imi (Regional Fisheries Management Organisation) aalajangersaanerit aamma FN--imi/FAO-imilu isumaqatigiissutit il.il. tunngavigalugit aalajangersarneqartarput.

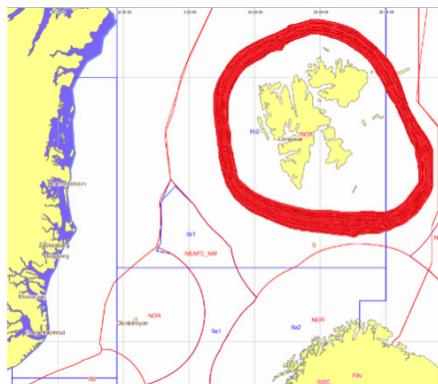
Nunat tamalaat imartaanni aalisarsinnaanerit oqaluttuarisaanermi aalisartarsimanerit aamma naalagaaffiit sinerillit pisinnaatitaaffii tunngavigalugit pisarput. Oqaluttuarisaanermi aalisarneq nalinginnaasumik nunami kilisaataatit aalisakkanik allanik aalisarneqarneq ajortunik aalisarnernik ineriantorritseqataanerat imaluunniit sumiiffinni aalisarfigineqarsimannngitsunik aalisakkanik ilisimaneqartunik aalisartarnernik tunngaveqartarpooq. Siunissami naalagaaffittut pisinnaatitaaffiit nammmerisamik imartami aalisakkat aalisarneqartartut nunap nammmeq imartaanit, EEZ, nunat tamalaat imartaannut nuussimagaangata anguneqartarpuit.

Pisinaatitaaffiit tamakku attiinnarniarlugit aalisarfigisinnaasatut periarfissatut oqaatigineqartut atorluarneqarnissaat aamma pingaaruteqarpoq taamaattoqanngippammi tamakku kalaallit annariaannaavaat imaluunniit aqutsinissamik oqartussaaffiit, pisassiissutissat il.il. pillugit isumaqatiginniarnerni kalaallit sanngiitsuararsuarmik inissismariaannaagamik.

Kalaallit NAFO-p aamma NEAFC-ip nunat tamalaat imartaanni aalisarsinnaatitaapput. Sumiiffinni NA-FO-ni sumiiffinni 3M-imi (Flemish Cap) aamma 3N-imi (The Nose of the Bank) raajarniartoqarsinnaavoq. Sumiiffimmi 3M-imi raajarniarneq ukiuni qulingajanni matoqqasinnarluni 2020-mi ammaqqinneqarpoq. Tassani kalaallit oqaluttuarisaanermi pisinnaatitaaffiit tunngavigalugit ulluni 129-ni aalisarsinnaatitaapput. Sumiiffimmi 3M-imi raajarniarneq suli matoqqatinneqarpoq. Kalaallit 3M-imi 2020-mi aamma 2021-mi raajartassiissutit ulluni 129-ni atorluarsimannilaat.

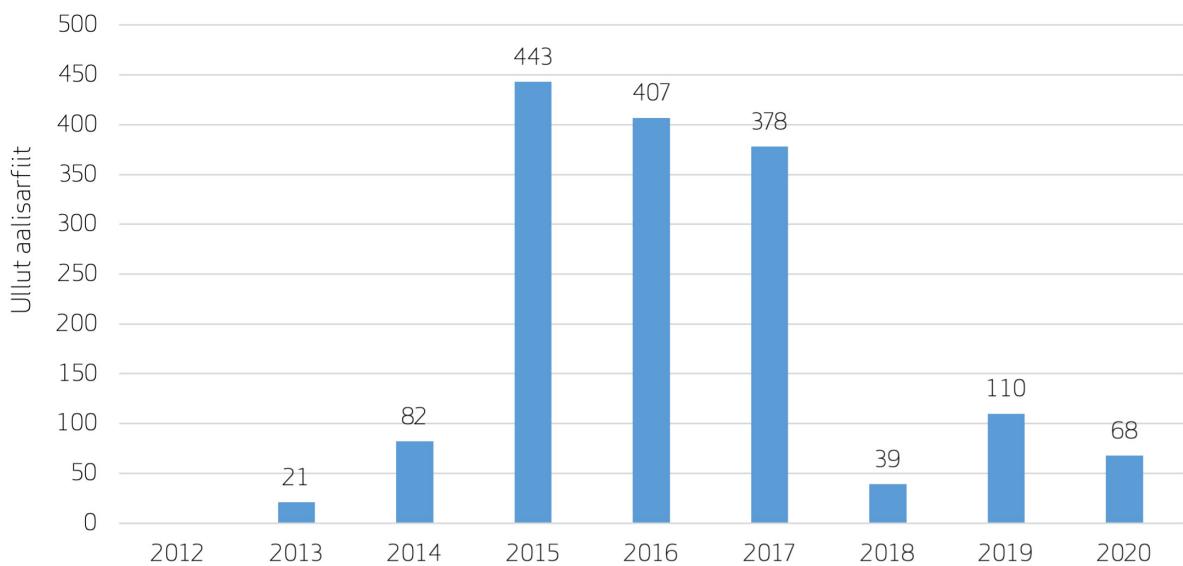
NEAFC-ip imartaani nunat tamalaat imartaanni kalaallit sinerissami naalagaaffittut Irmingerhavetimi avaleraasartoorniarnissamut aamma ikerinnarsiortunik suluppaagarniarnissamut pisinnaatitaaffiit pissarsiarisimavaat. Suluppaakkat ikerinnarsiortut kalaallit ukiuni arlalinni aalisarsimanngilaat pisassiisutilli EU-mut tunismallugit. Avaleraasartoortassiisutit kalaallit atorluarpaat.

Tamatuma saniatigut kalaallit saarullernanik ammassassuarmillu aalisarsinnaapput, tamatumanili NE-AFC-mut tunngatillugu isumaqtigisuteqataasutut.

Tamatuma saniatigut kalaallit Svalbardip imartaani raajarniarsinnaatitaapput. Svalbardip imartaa pil-lugu taanna immikkut ittumik aalisarfissatut inissisimavoq, tamatumani Svalbardimi isumaqtigisut naapertorlugu Norgemiut aalisarneq aqappaat. Kalaallit ukiorpalussuarni kilisaatit tallimat angullugit amerlassusillit atorlugit ukiumut ulluni 450-ini raajarniarsinnaatitaanikuupput. Takussutissami 52-imil ullaat aalisarfissat kalaallit 2012-2020-mi atorsimasaat takutinneqarput. Piffissami tassani ukumiataasiinnarmi ullaat aalisarfiusinnaasut taamaallaat atorluarneqarsimapput.

Takussutissaq 52. Svalbardip imartaani ullaat raajarniarfissat kalaallit piffissami 2012-2020-mi atorluarsimasaat takutinneqarput 2012-2020.

Aallerfik: KANUANA.

Aalisarnernut pineqartunut kalaallit naalagaaffittut sinerialittut akuerineqarnissamik qinnuteqaateqarsinnaapput, taamaaliortoqareersimanngippat. Tamatumunnga kalaallit tassunga tunngatillugu soqutigisavut isumaginiarlugit aqutsisunut pineqartunut peqataasinnaapput.

Aalisarnerit tamakku pillugit kalaallit isumaqtiginninniarnerni pitsaasumik inissisimarusukkunik aalisarnissamut pisinnaatitaaffiit atorluarnissaat pingaaruteqarput. Avataasiortunik kilisaataatillit aalisarnissamik pisinnaatitaaffinnik tamakkuninga atorluanissaminut pisussaaffilerneqarpata ta-

manna qulakkeerneqarsinnaavoq, taamaalilluni sumiiffinni tamakkunani pisassiissutinut tunngatillugit piumasaqaatit piginnarneqarsinnaallutik. Periarfissaq alla tassaasinnaavoq nunat tamalaat imartaanni pisassiissutinut tunngatillugit pisuussutinut akitsuutit ikilisillugit, periarfissat pingajuattut Inuttaler-suineq pillugu nalunaarummi § 3 naapertorlugu inuttalersuineq pillugu malittarisassat allangortinne-qarsinnaapput, taamaalilluni inuttaat affaat (50 %) nunatsinni nunaqavissunissaannik periarfissiilluni. Pisassiissutit tamakku niuerutigineqarnissaat / paarlaannissaat tamatigut naammanneq ajorpoq, tamatumammi isumaqatiginninniarnerni inissisimaneq ajorerulersissammagut.

7.1.1 Ajornartorsiutit

Nunat tamalaat imartaanni aalisarneq nikerartarpooq taamaattumillu aningasat eqqarsaatigalugit pilerinanginnerusarluni taamaattorli aalisarnissamut pisinnaatitaaffiit toqqaannartumik aningasanut sanilliullugu allatut naleqarpoq, aalisarnissamummi pisinnaatitaaffinnik atorluaanerit siunissami tamak-kuningga tigumminniinnarnissamut pitsaanerusunik periarfissiimmat taamaalillutillu siunissami aalisar-nerit aningasatigut pilerinarninngorpata tamakku naleqarlualersinnaapput. Tassa imaappoq kalaallit avataasiortunik kilisaataatileqatigiit nunat tamalaat imartaanni aalisarnissamik pisinnaatitaaffinnik atorluaappata kajumissaarinerit pitsangorsarneqartariaqartut.

Tamanna aalisarnerni ataasiakkaani ilippanaatit siunissami qanoq nalilersorneqarnissaannik aamma tamakkuningga atorluaanerni Namminersorlutik Oqartussani aamma kilisaataatileqatigiinni atorluaanissat siuarsarniarlugit sillimmataatit suut atorneqarnissaannik oqimaaqatigiissaarnerussaaq.

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuaq inassuteqaateqarpoq:

- Avataasiortunik kilisaataatileqatigiit siunissami nunat tamalaat imartaanni aalisarnissamik pisinnaatitaaffinnik qulakkeerinninnissamut qanoq pitsaanerusunik kajumissuseqalersinneqasanersut sukumiinerusumik misissorneqassasut, tassunga ilanngullugit
- Kalaallit nunat tamalaat imartaanni aalisarnermik siursaanissamut pisuussutinut akitsuutit inuttalersuinernullu malittarisassat sakkukillisinneqarnissaannut pisariaqartitat misissorlugit.
- Kilisaataatileqatigiiffinni inuiaqatigiinnilu kalaallit nunat tamalaat imartaanni aalisarnissanut pisinnaatitaaffinnik atorluaaneranni siunissami ungasinnerusumi iluanaarutaasinnaasut anaasaqaataasinnaasullu misissorlugit.

7.2 Misileraalluni aalisarneq

Aallarniineq

Aalisarneq pillugu ataatsimiititaliarsuaq najoqqutaralugu misileraalluni aalisarnissat periarfissarsior-neqarnissai ataatsimiititaliarsuup misissussavai, tamatumani misileraalluni aalisarnermi misileraalluni aalisarnermut kisermaassisinnaanermut periusaq atuutilersinnejqarsinnaanerata periarfissaqarnera ilanngullugu misissussallugu, tamatumanilu pitsaaqtissat pitsaanngeququtissallugu ersersissallugit.

Ataatsimiititaliarsuup aammattaaq sinaakkutissani tunngavissat aalisarnerullu aqunneqarnissaa pillugit siunnersuuteqassaaq, uumasoqatigiit nutaat tunisassiarineqarsinnaanissaani atorluaasinnaanissat aqqutissiuunneqarnissaat kiisalu uumasoqatigiit nutaat misileraammik aalisarsinnaanissaasa tunngavis-sinniarneqarnissai.

Tunuliaqut

Kalaallit Nunaanni misileraalluni aalisarneq tassaasimavoq uumasoqatigiit ilisimaneqanngitsut pillugit misissorneqarnissaat siunertaralugu aalisarnermik siunnerfeqarneq; ilisimaneqanngitsut misissor-neqarneri; imaluunniit aalisariutsit aalisaatillu nutaat aalisarnermi misissorneqarneri (tamatumani pisat suliareqqaarneri tunisassiasanngortinneqarnerilu). Misileraalluni aalisarnissanut akuersissutit Naalakkersuisunit tunniunneqartarpuit ataatsimoortillugit nalilersorneqartarlutik, ilaatigut inuiaqatigiit soqutigisaasa oqimaaqatigiissarneqarneri misileraalluni aalisarnissani isiginiarneqartarlutik, aammalu

angusassat naatsorsuutigineqartut pissarsissutigineqartussallu, tamatumani Kalaallit Nunaanni aalisarnermik inuussutissarsiornermik ingerlatsisunut tamanut iluaqtigineqarsinnaaneri. Aalisarnermik nakkutilliviup ukiut tamaasa aalisarnermik inuussutissarsiorput, Kalaallit Nunaanni Pingortitaleriffik aammalu Kalaallit Nunaanni Aalisarnermik Akuersissutnik Nakkutillivik suleqatigalugit naliliinerit ingerlattarpai.

Aalisarnermik misileraaneq assersuutigalugu aalisarnerusinnaavoq aalisakkanik uumasoqatigiinnik maanna aalisneqareersunik misileraalluni aalisarneq, assersuutigalugu imartani ammaannartuni aalisakkanik uumasuusut, sumiiffimi (sinerissamut qanittumi imaluunniit avataani) aalajangersimasumik aalisarfiungitsuni aalisakkanillu ilisimaneqareersunik aalisarfiusuni. Aamma aalisarnerusinnaavoq aalisakkanik uumasoqatigiinnik nalinginnaasumik aalisarneqarneq ajortunik aalisarnerusinnaalluni, soorlu assersuutigalugu eqqusaq (søpindsvin) imaluunniit tupissut (skolæst), imaluunniit aamma atortut allat atorlugit aalisarnerusinnaavoq, periutsillu periusineqartunit nalinginnaasunit allaanerusunik aalisarnerusinnaalluni.

7.2.1 Misileraalluni aalisarnerup siunertaa

Ataatsimiititaliarsuup maluginiarpaa misileraalluni aalisarnissap siunertaa inatsimmi atuuttumi ilangulgulu nassuarneqanngitsoq, misileraallunili aalisarnissamik akuersissutissamik qinnuteqarnissamut atatillugu ilanggullugu nassuarneqartoq. Misileraallunilu aalisarneq taaneqartumi ima nassuarneqarsimalluni aalisarnissanik nutaanik aallarnisaanissamik periarfissanik nutaanik ilisimasassanik aqqutis-sarsiviussasoq nassuarneqarsimalluni, aammalu aalisariaatsinik allanik imaluunniit aalisariaatsinik nutaanik periusissanik atuinissat pineqartut nassuarneqarluni. Aalisarneq pillugu ataatsimiititaliarsuup nutaanik aalisarnissanik inerisaanissat aammattaq ukkataraa.

Ataatsimiititaliarsuup nalilerpaa misileraalluni aalisarnerup nakkutigineqarnera maanna atuuttup nutaanik aalisarnissanik inerisaanissat piviusungortinniarnerinik killeqartitsisoq. Nassuarneqarnera killeqaqaaq, Kalaallit Nunaannilu misileraalluni aalisarnissanik inerisaanissanik periarfissanik killiliilluni. Ataatsimiititaliarsuullu siunnersuutigissallugu misileraalluni aalisarnerup nassuarneqarnera siammasin-nerusumik nassuaaserneqassasoq, taamaasilluni Kalaallit Nunaanni aalisarfiusut inerisarneqarnissaasa ikorfartorneqarnissaat tamatigoortumik periarfissaqarnerulersinniarlugu, allatigut nalinginnaasumik tunisassiassanik tunngasunik toqqammaveqartunit allatigut ikorfartorneqarfiusinnaanngitsut periarfis-saqalernissaat anguniarlugu.

Misileraalluni aalisarnerup ingerlannera

Misilitakkat najoqqutaralugit misileraalluni aalisarnermit paassisutissat aalisarnermi nakkutillisoqarfimmi atorneqarsinnaaneri ajornakusoorsimaqaat, ilaatigut paassisutissat amerlasuutigut pitsaassutsimikkut imaluunniit ilusimikkut qaffasissumik inissismasannginneri, taamaasillutillu atorneqarsinnaaneri ajornakusoorlutik, - nakkutillisoqarfimmi imaluunniit ilisimatuussutsikkut. Pitsaassutsikkut ajornartorsiuteqarnerit amerlasuutigut misileraalluni aalisarnerni pilersaarusiorsimannginnernik imaluunniit amigartumik pilersaarusiorsimannginnernik aammalu nalunaarusioriaatsit taamatut aamma isikkoqarnerinik aallaaveqakkajuttarput.

Aalisartup ilisimatusartullu akornani suleqatigiinneq aqqutigalugu misileraalluni aalisarnermik pilersaarusiornermik akuutitsinerup misileraalluni aalisarnermit paassisutissanik takussutissanillu atorneqarsinnaanerusunik kinguneqartartoq misileraanerit takutippaat.

7.2.2 Kajumissaatissat

Ukiuni kingullerni Kalaallit Nunaanni misileraalluni aalisarnerit pilersinneqartut annikitsuinnarmik atorneqarsimasarput. Aningaasaqarnikkut, tamatumani misileraalluni aalisarnissamik aningaasaliissutissanik periarfissat ikittuinnaaneri, tassaasorinarpooq misileraalluni aalisarnissamik killiliinerpaanut ilaasoq. Ingerlatsisussap misileraasussap misileraanerup iluatsinngiffiani aningaasartuutaasunik minnerpaamik matussusiisoqarsinnaanissaanik periarfissaqartoqpasinngiffeqarpat, naatsorsuutigineqarsinnaanngilaq misileraalluni aalisarnerup naammassillugu ingerlanneqarsinnaanissaa, minnerunngitsumik pitsaassutsikkut qaffasissumik pisariaqartinneqartumik ingerlanneqarsinnaanera naatsorsuutigineqar-

sinnaassangilaq, nakkutilliinermilu siunissami aamma atugassiatut naatsorsuutigineqarsinnaasussat eqqarsaatigalugit.

Misileraalluni aalisarnermut kisermaassisinnaanermut periutsip atuutilersinneqarsinnaanerata periar-fissaqarneri kajumissaatissallu Ataatsimiititaliarsuup nalilerpai. Misileraalluni aalisarnermut kisermaassisinnaanermut periuseq tassaavoq ingerlatsisussap misileraasussap aalisarnissami kisermaassilluni aalisarnissamut akuersissummik (licensimik) pissarsissasoq, tamatumani misileraalluni aalisarnerup kingunerisaanik aalisarnerit nutaat imaluunniit aalisarneqareersut ingerlanneqareersullu pisarineqarnissaasa annertusineranik kinguneqartitsippat. Ataatsimiititaliarsuup maluginiarpa misileraalluni aalisarnermut kisermaassisinnaanermut periutsip misileraalluni aalisarnermik toqqaannartumik tapiissuteqarfigissangikkaa, kisiannili taamaallaat ingerlatsisup misileraasup siunissami aalisakkanik nutaanik aalisarneqariinngitsunik nutaanik aalisartoqalerneranik kinguneqartitsup saliulluni aalisagartassin-neqassasoq, tamatumani misileraalluni aalisarnerup kingunerisaanik pilersuni. Tamannalu isumaqarpoq ingerlatsisup misileraasup namminerisaminik misileraalluni aalisarneq aningaasalersussagaa, aningaastigullu kajumissaatissat taamaallaat siunissami pisassarisinnaasanik periarfissat naatsorsuutigilersin-naasassat kisimik kajumissaataassallutik.

Ataatsimiititaliarsuup misileraalluni aalisarnermut kisermaassisinnaanermut periuseq misileraalluni aalisarnermi atorneqarsinnaanera nutaanik aalisarnernik inerisanerni imaluunniit aalisarfioeersuni pisarisat siunissami annertusarneqarnissaani siunnerfeqartuni atorneqarsinnaasutut. Misileraalluni aalisarnermut kisermaassisinnaanermut periuseq taamaattorli killeqartumik atorneqarsinnaasorineqarpoq tamatumani pineqarpata misileraalluni aalisarnermi imaan aalisarnerni pitsaanngitsunik kinguneqartitsinernik misissuinerni imaluunniit saniatigut pisarisuukkat pineqartillugit.

Ullumikkut toqqaannartumik misileraalluni aalisarnermut tapiissutit tunniunneqartarpuit akitsuusiinginnissamik periarfissat aqqutigalugit tamatumani Kalaallit Nunaanni aalisarnermi pisarineqartut isumallutinik atuinermut akitsuutaat pillugit Inatsisartut inatsisaat nr. 46, 23. november 2017-imeersoq najoqqutaralugu, tamannalu aqqutigalugu aalisarnermik inuussutissarsiornermi kajumissaatitut taperneqarnissamik periarfissiisoqarsinnaanera aalisarnerup siuarsarniarneqarnera, tamatumani Aalisarnermut aningaasaliissutinut immikkoortitat pillugit Inatsisartut inatsisaat nr. 15, 20. november 2006-imeersoq kingusinnerusukkut allanganuteqartoq najoqqutaralugu.

Ataatsimiititaliarsuulli nalilerpaa misileraalluni aalisarnermut toqqaannartumik tapiissutissarsinissamik aaqqiissutissat suliarineqartariaqartut. Tapiissutissanik aaqqiissuteqarnermi misileraalluni aalisarnermut kisermaassisinnaanermut periuseq misileraalluni aalisarnermut aaqqiissuteqartariaqarpoq, aammalu immikkut ittumik pissutsini immikkut ittumik aaqqiissuteqartoqartariaqarluni, pisuni assersuutigalugu suliniuteqarnermi ingerlatsisut tamakiisumik imaluunniit ilaannakortumik annaasaqarsinnaanerini, taamaasilluni misileraalluni aalisarnermi peqataasut nalinginnaasumik isertitaqarsinnaaneri qulakkeerneqassalluni. Periarfissiineq taamak ittoq ima ilusilerneqassalluni toqqaannartumik aningaasatigut qulakkeerinissutissatut ilusilerneqarsinnaalluarluni, taamaattorli aamma pisassiissutissanik pisassat qaavatigut pisassiissutissatut ilusilerneqarsinnaalluarluni, tamatumani aningaasartuuteqarneruffiusussani nalimmassaataasinnaassallutik, imaluunniit misileraalluni aalisarnermi isertitat annikilleriarfigisinjaasaanik nalimmassaataasinnaassallutik. Aalajangiisulluinnarpoq pineqartumi tapiissutit aaqqiissutip taamaallaat misileraalluni aalisarnermi akilersinnaanngitsut kisimik pineqassamata, misileraallunilu aalisarnerit aningaasatigut tapiissuteqaratik imaluunniit qularnaveeqquteqaratik ingerlanneqarsinnaanngitsut kisimik pineqassallutik.

Aalisarneq pillugu ataatsimiititaliarsuup innersuussutai

- **Misileraalluni aalisarnerup nassuaataani oqaasertalerneqarnera ima ilusilerneqassasoq, nutaanik ilisimasassanik aalisarnerit siunnerfeqartut pineqassasut, aalisarnerup annertusarneqarnissaanik nalitusarneqarnissaanillu tapiissinnaasunik, aammalu imaluunniit pinngortitami ataqtiginnermik pitsaanngitsumik sunniutinik millisaataasinnaasuni, tamatumani ilanngullugit saniatigut pisarisuukkat. Nassuaatini oqaasertaliinerit siammassinnerusut nutaanik aalisarfissat tapersorsorneqarnissaanik periarfissiiginnarani aammali aalisarfiusut pioreersut inerisarneqarnissaani tapersersuissaaq. Ataatsimiititaliarsuup aalajangersakkanik aalajangersimasu-**

nik siunnersuutinik suliaqarpoq aalisarnermik inatsisissami atugassiasinnaasunik, ilanngussaq D-imik ilanngunneqartut.

- Misileraalluni aalisarnerup aalisarnermik ingerlatsivik nukittorsassavaa. Aalisarnermik inatsimi malittarisassat aalajangersakkat najoqqutaralugit Naalakkersuisut ingerlatsisunit qinnuteqaatit suliarisassavaat. Kalaallit Nunaanni Pinngortitaleriffimmit oqaaseqaatinik Naalakkersuisut aallersinnaapput naliliinermi tamakkiisumi atugassianik.
- Misileraalluni aalisarnernut ataasiakkaanut piumasaqaatit sukumiinerusut Naalakkersuisunit aalajangersarneqartassapput soorlu naammassiinerit nalunaarusiornerillu, aammalu kikkut aalisarnermut periarfissaqartinneqassanersut; misileraalluni aalisarnerit nalinginnaasumik aalisalersinnaanermik periarfissiippat. Malittarisassat assersuutigalugu aammattaaq annertussutsit killilerneqarneranik imaqarsinnaapput, kisermaassiniq, ataavartumik nalunaarsuisussaanerit il.il. Pineqartullu eqqunneqassapput qulakkeerniarlugu misileraalluni aalisarnermit inernerit nalunaarsorneqarnissaat, pisariaqartinneqartullu najoqqutaralugit aalisarneq pillugu tamanut takussutissiarineqarnissaat tamatumani aalisarnermut iluaqtigineqartumik. Siunnersuutigineqarpoq ukiumoortumik nalunaarusiorqartarnissaanik piumasaqaateqartoqassasoq tamanut saqqummiunneqartassalluni, aalisarneq pillugu nalinginnaasunik paasissutissanik imaqartussaq. Siunnerfigineqarpoq misileraalluni aalisarnerit tamarmik tamatumani ilangulguit ukiumoortumik nalunaarusiamni misileraanermik aalisarnermit inernerit angusallu tamanut saqqummiunneqartarnissaat.
- Ingerlatsisut misileraasut inuuussutissarsiutigalugu misileraataasumik aalisarnissamik akuersisummik pissarsisut, akuersisummik tunniussinermi piumasaqaatinik aalajangersakkaniq eququutitsinissamik pituttorneqassapput. Piumasaqaatinik eququutitsinngitsoornerit pisut qanoq inneri aallaavigalugit iliuuserisat tunngavigalugit misileraalluni aalisarnermik inuuussutissarsiutigalugu aalisarsinnaanermik akuersisummik arsaagaasinnaanermik kinguneqartinneqarsinnaassaaq. Taamaasilluni qulakkeerneqassaaq misileraalluni aalisarnermit inernerit nalunaarsorneqarnissaat pisariaqartitallu najoqqutaralugit aalisarnermut iluaqutaasinnaasunik tamanut saqqummiussisoqartassalluni.

Inuuussutissarsiutigalugu misileraalluni aalisarneq annertuumik aningaasartuuteqarfiusinnaallunilu umiarsuaatileqatigiiffinnut ataasiakkaanut navialaffissaqarfiusinnaasarpooq, inernerisassanillu nalornifiusinnaasunik annerttuunik imaqarsinnaasarluni. Taamaammat innersuussutigineqarpoq misileraalluni aalisarnermut tapiissutissanik aaqqissuussamik aalajangersaasoqassasoq. Tapiissutissanik aaqqisuussamik aalajangersaaneq misileraalluni aalisarnermut kisermaassisinnaanermut periuseqartoqar-sinnaaneranik periarfissiisariaqarsorinarpooq, aammalu aaqqiissuteqartoqarsinnaasariaqarsorinarluni pisuni immikkorluinnaq ittuni tamakkiisumik imaluunniit ilaannakortumik misileraalluni aalisartunut nalinginnaasumik isertitaqartoqarsinnaanissaa. Qulakkeerinnineq taama isikkoqartoq toqqaannmartumik aningaasanik tapiissuteqartoqarfiusinnaavoq, imaluunniit misileraalluni aalisarnerup nalaani isertitat appariaateqarnerini. Aaqqiissuteqarneq taama ittoq sukkulluunniit qanorluunniillu ilinerani niuernermut atasumik tunngasinnaasuni arlaannaanniluunniit aalisarnermi tapisiatut atorneqassangilluinnarpooq, misileraanerlu naammassillugu ingerlanneqareerpat atorunnaarsinnejassalluni.

7.3 Imaani uumatitsiveqarneq

Suliassiissut malillugu nunanut allanut niuernermut periarfissat annertusarniarlugit imaan uumatitsiveqarnermik tukertitsiveqarnermillu pilersitsinissamut periarfissat Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliar-suup misissoqqissaarlugulu nassuiassavai.

Imaani uumatitsiveqarneq inatsisitigut aalisarneq pillugu inatsimmi malittarisassaqartinneqanngilaq, kisiannili Nunalerineq pillugu lnatsisartut inatsisaat nr. 5, 2. maj 1996-imeersoq naapertorlugu malittarisassaqartinneqarnerluni.

Tunuliaqtaasut

Imaani uumatitsiveqarneq maanna annikitsuinnarmik ataasiakkaanik misileraaffigineqarpoq, assersuutigalugu qeqqussanik naatitsinermik, nioqquqtiisiornermik nunanullu allanut niueruteqarnermik. Nunami

namminermi nunarsuullu sinnerani tuniniaasinaanermut Kalaallit Nunaanni imaani uumatitsiveqarnerup periarfissaappallu tukertitsiveqarnerup ineriertortinnissaa annertusarneqarsinnaavoq. Sualummik qeq-quasanik periarfissaqarpoq, Kalaallit Nunaatami sineriaata avataani pissuseqatigiinnik arlariinnik qeq-quarpassuaqarmat, kisiannili aamma uiluinnik, uillunik østersinillu tukertitsivinnut suliniutaasinaasut Kalaallit Nunaannut aamma tulluartuusinnaapput.

Kalaallit Nunaata nunani allani misilitakkat qimerluuataarsinnaavai, tassami imaani uumatitsiveqarneq assersuutigalugu Quebecimi, Skotlandimi, Norgemi, Savalimmiuni Islandimilu siaruaassimanerummata.

7.3.1 Aporfiusinnaasut

Imaani uumatitsiveqarnermut atatillugu tassungalu ilanngullugit naatsitsinermut, tunisassiornermut, nunaminertanik tunniussinermut nunanullu allanut niuernissamut akuersissusiorneq pisariaqanngitsumik allaffissornikkut sivisuumik arriitsumillu ingerlatsiffiusartut Ataatsimiititaliarsuup nalilernikuuaa. Pi-neqartup pisortat sullissivianni ataatsimut katarsorneqarsimanginneranik, kisiannili Namminersorlutik Oqartussani kommuninilu susassaqarfinnut arlalinnut siaruaassimaneranik tamanna ilaatigut pissute-qarpoq.

Peqatigisaanik quajaatini toqunartortalinnik ajornartorsiortoqannginneranik takussutissiinissamut piumasaqaateqarnermut ilaatinneqannginnissamut atatillugu uillut il.il. pillugit peqqussusiami EU-mit aalajangersakkanik 1. januar 2019-imiit atuutilersumi ajornartorsiuteqartoqartoq Ataatsimiititaliarsuarmit maluginiarneqarpoq. Danskit inatsisaat taanna Kalaallit Nunaanni suli atuutilersinneqanngimmat misileraataasinaasunut pisariaqanngitsunik akisuunillu aporfissalersuisoqartarpooq. Kalaallit Nunaat inalugalinnik akuluiagaanngitsunik katarsinissamut immikkut akuerisaasimagaluartoq taanna atuuppoq (immikkut akuersissut marsi 2022-p tungaanut atuuppoq).

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup innersuussutai

Imaani uumatitsiveqarneq inatsisitigoortumik nunalerinermik inatsisiliornermut atasuummat Ataatsimiititaliarsuup erseqqissaatigaa, taamaakkaluartorli pineqartoq pillugu Ataatsimiititaliarsuaq ukuninnga innersuussuteqarsinnaavoq:

- Imaani uumatitsiveqarneq pillugu ataatsimut periuserineqartartut pillugit eqaallisaanissaq siuarsarniarlugu qinnuteqartunut Namminersorlutik Oqartusanut attuumassuteqartunut suliamik ingerlatsinermut immikkoortumut ataasiinnarmik saaffiginniffeqarsinnaaneq atuutilersinneqartariaqarpoq.
- Ilaatigut inalugallit pillugit misileraanissamut aporfiaaniarluni Naalakkersuisoq suliamut tassunga akisussaasoq siuliani inatsisip taaneqartup Kalaallit Nunaanni atortuulersinneqar-nissaanut danskit ministeriannut akisussaasumut saaffiginnissuteqartariaqarpoq.

7.4 Angallatinut tunitsivinnik nuussivinnillu atuinermut tunngavissat

Umiarsuarnik tunitsivinnik nuussivinnillu atuinermut tunngaviit pillugit apeqquut, soorlu Aalisarneq pil-lugu Ataatsimiititaliarsuup sulinermini tunngavigisassai naapertorlugit, tunisassiassanik ataavartumik pilersuinerup qulakkeerneqarnissaa pillugu apeqqummut atalluinnarpoq.

- **Tunisassiassanik pilersorneqarneq aalajaatsoq**

Ingerlaavartumik patajaatsumillu tunisassianik pilersorneqarnissap qulakkeerneqarnissaanut ataatsimiititaliarsuaq aalisarnermi sinaakkutaasumik atugassaritinneqartut aqtsinerlu tunis-assiorfiit tunisassiassanik ingerlaavartumik patajaatsumillu qulakkeerinniffigineqarnissaannut qanoq annertunerpaamik tapersiisinjaaneranik tamannalu aqqtigalugu aalisarnermik ingerlat-sisut suliffissaqartisinerup pisariaqanngitsumik allanngornissaata pinngitsoorneqarsinnaaneranik misisoqqissaarneqarlunilu siunnersuusiorfigineqassaaq.

- **Umiarsuarnik tunitsivilisarnermut tunngaviit**

Ataatsimiititaliarsuaq ilaatigut mianerisassamut qulaaniittumut atatillugu umiarsuarnik tunitsi-

viliisarnermut tunngaviit nutarterneqassanersut aamma iluaqtit ajoqutillu allaaserineri ilanngul-lugit qanoq aaqqissuunneqarsinnaanerannik nalilersuissaqaq. Ataatsimiititaliarsuup qulaajassavaa umiarsualigallarnernut taarsiullugu nunap ilaani puttasunik tunitsivilisoqarsinnaanersoq, miane-ralugu tamatigoorneq, nuttarsinnaassuseq aamma suliffissaqartitsinarneq.

Ataatsimiititaliarsuup innersuussutai najoqqutaralugit IOK-mik aaqqiisummit atulersitsineq patajaan-nerusumik tunisassiassanik pilersuinermut tunngavissiisinhaavoq, tassa paggatassilluni aalisarneq assi-giinngiaarnerujussuarmik tunisaqartarnermik tamatiguunnginnerunermillu kinguneqartarmat.

Angallatinik tunitsivinnik nuussivinnillu atuinissami tunngavissat ataatsimiititaliarsuarmit taamaasil-lutik toqqammavagineqarput, IOK-millu atuutitsilernermi nunami suliassaqarfinni aalaakkaanerusumik ataavarnerusumillu suliffissaqartitsisinhaassammat, sulisunut, suliassaqarfinnik piginnittunut aali-sakkanillu tunisassiortunut iluaqutaasussamik. IK-mik aaqqiisummi assingisunik ataavartumik inger-lasoqarnissaanik aamma ajunngequteqarsinnaavoq, taamali annertutiginngitsumik.

Ataatsimiititaliarsuup aalisakkanik suliffissuit aningaasaqarnikkut sulisoqarniarnikkullu ingerlatat pil-lugit tunuliaqutaasumut oqaaseqaasiamenti tulaassisussaatitaanerup kingunerisai pillugit suliaqarpoq, ilaatigut nunami tunisassiortermin isumalluuteqarnissamik pisariaqartitsisunut sumiiffimmi suliffeqar-finnut allanut sunniutit pillugit. Misissueqqissaarsimanermi qanumit inernerisat misissoqqissaarneqar-nissai innersuusutigineqassaaq, tunuliaqutaasumut oqaaseqaatit ataatsimiititaliarsuup nittargaaniim-maata.

Misissueqqissaarnerup tupaallannangitsumik takutippaa nunani tunisassiorfinni aalisakkanik tulaas-suinerit sumiiffigisami suliffissaqartitsinermut aningaasaqarnermullu pingaaruteqaqisut, pingaarute-qassusiallu assigiinngisitaartumik inisisimasoq, sumiiffinni inuussutissarsiornikkut aaqqissuussineq apeqqutaalluni.

Misissueqqissaarnermili avataasiorluni aalisarnerni namminerisanik angallataatinit tulaassuinernut allaaveqarnerusumik tulaassisussaatitaanerup sunniutai aallaavigineqarput, illuatungaani sinerissamut qanittumi aalisarnermi namminerisamik angallataatini tunisassiorqarsinnaanngitsoq. Taakkuli immaqa allatut periarfissatut umiarsuarmik tunitsivissaqarput tamanna Naalakkersuisunit akuerineqarpat.

Nunami tunisassiorfiit suliaqarnerpaaffianni nalliuuteruttornerni killilersuisoqarsinnaasarnerata nalaani amerlanertigut umiarsuarnik tunitsivinnik kissaateqartoqakkajuttarpoq.

Naalakkersuisut umiarsuit tunitsiviit nuussiviusartullu atorlugit aalisartut tunisisinnaanissaat qulak-keerneqarnissaata nunanilu tunisassiorfinni assigiaarnerusumik suliffissaqartitsinissap isertitaqartar-nissallu qulakkeerneqarnissaata akornanni ukiut tamaasa politikkikkut akunnattooruteqartarput.

Suliffissaqartitsinissamik mianerinninnissaq taanna siusinnerusukkut oqaatigineqartutut aalisarnerni amerlanerusuni IOK-mik atuutilersitsinikkut ilaatigut iliuuseqarfingeqarsinnaavoq. Toqqaaniarnermi sumiiffinni suliffissaqartitsinissamik periarfissaqarpiangngitsuni periarfissaqanngitsuniluunniit sulif-fissaqartitsinissamik mianerinninneq oqimaannerusarpoq tunisassiorfinnut taakkununnga sulisussanik tikisitsisoqartariaqarneranut sanilliullugu.

Nunami suliffissuarni tunisassiornerup isumaginninnermi aningaasartuutit ikilisinnissaat inuillu akile-raarutaasa amerlinissaat kommuninit isiginiarneqartarpoq.

Tamanna ataatsimiititaliarsuarmit maluginiarneqarpoq, pingaaruteqarnera sumiiffinni tamani taamak annertutiginngimmat, soorlu aamma allanngortartoq nunap immikkoortuini ilaatigullu nuna tamakkerlugu immikkoortuni allani sulisussarsiortoqarneruleraangat, suliatigut inuttullu nuttarsinnaaneq apeqqutaa-tillugu. Tamatumani ilaatigut siunissamut ungasinnerusumut pilersaarusiorsinnaanermik pisariaqartitsi-neq eqqarsaatigaluq, ilaatigullu assigiimmik pineqarnissaq eqqarsaatigaluq.

Ataatsimiititaliarsuarmi oqaluuserineqarnerani aamma ersarippoq, umiarsuit tunitsiviusinnaasut nuus-

siviusinnaasullu sapinngisamik Kalaallit Nunaanneersuussasut najukkanilu sulisunik atorfinititsineq tunngavigineqassasoq.

Ataatsimiititaliarsuarmit aammattaaq eqqumaffigineqarpoq aalisakkanik katersisinnaanerup pisaria-qartinneqarnerani tulaassisussanit assigiinngisitaartunit takkuttuneersinnaanerink Pisariaqartitsiso-qarsinnaanera, tamatumani aalisakkanik angallassisinnaanernik periarfissaqartitsilernissat, pisisussallu aalisakkanik ataatsimoortumik pisinissaannik periarfissinneqarnissaat. Periarfissaq tamanna kissaatin-ginarpoq, aalisakkap pitsaassutsimigut qaffasissuunissa eqqarsaatigalugu, suliareqqinneqarnissaavammullu tunineqarnissaani, tunngavissat pitsaanerpajaujussammata. Tulaassivissat nuussivissallu angallatit pisariaqartinneqarnerisa immikoortissinnaanissai aammattaaq pisariaqartinneqarpoq, aqut-sinissallu siunissami ingerlanneqartussanut pitsaaqtigineqartussat siunissami kissaatigineqartut aamma eqqarsaatigalugit. Angallateeqqat angallammut tulaassigaangata tamatumalu kingorna tunitsivinnut ingerlatitseqqikkaangata, nuussivittut taaneqarsinnaasarpuit, nunamilu suliffissaqartitsiniarnermiqulakteerinninniarnerni tamanna ajornartorsiutaasarani.

Angallatit tulaassivissat nuussivissallu maanna atorneqarneri pillugit ataatsimiititaliarsuarmut saqqumiunneqartut aallaavigalugit siuliani qulaani taaneqartut siunissami tunngavissatut toqqammavissanik aalajangiiffinginiarnerini isumaliuutersuutigisassani taaneqartut ilanggullugit suliassani ingerlanneqartariaqarsorinarpuit. Aalisarnermik Naalakkersuisoqarfimmi aalisarnermillu inuussutissarsiortuni maannarpiaq tunngavittut toqqammavagineqartut ukioq 2013-imeersut siunertamut naapertuutinngitsut isummersorfigineqarpoq. Suliniaqatigiiq ejimattat assigiinngisitaartut ukiuni kingullerni arlarinni tunngavissatut toqqamavissanik isumaqtigiiiffigisinnaasaminnik ujartuisimapput, iluatsinngitsumilli. Pine-qartumi unammillernarnerpaanut ilaapput tulliutut:

- Soqtigisat assigiinngisitaartorujussuunerit.
- Maannarpiaq toqqammaviginiarneqartut ersarlupput itisiligaanatik, ersarissunik siunnerfeqaratik, politikkikkullu sunik sallussiniarnernik ersarissarneqaratik.
- Maanna toqqammaviginiarneqartut pivusumik aqtsiniarnerni ajornakusoortitsippuit, politikkikkullu soqtigisat taamaasillutik arlalitsigut sulianik ingerlatsiniarnerni amerlasuutigut sunnerne-qarsinnaasarlutik
- Toqqammavagineqartunit immikkut ittumik akuersissuteqakkajuttoqartarpoq, ilaatigut toqqam-mavagineqartut ilaatigut atorunnaarsivinneqarsinnaasarlutik.
- Angallatit akuersissummiq tunineqartut, akuersissutinillu tunniussinermi piumasaqatit eqquutsin-eqarnerannik eqquutitsisoqarneranik imaaliallaannartumik pitsaasumik takussutissinneqanngil-lat.

7.4.1 Inassuteqaatit

Ataatsimiititaliarsuup tamakku tunngavigalugit ataatsimut isigalugu innersuussutigissavai tulliuttut:

- **Aqtsinermut maannakkut tunngaviit malittarisassavinnik taarserneqarsorinarpuit, taakku-lu aalisarneq pillugu inatsisisssami nutaami toqqaannartumik ilangunneqassapput imaluunniit nalunaarut aqtsivik immikoortualunnik aqtsisussajunnaartillugu ilusilersorneqartoq ator-lugu aalajangerneqassallutik.**
- **Malittarisassani tunngaviivinnut siunissami tunngavissani peqassutsimi nungusaataanngitsu-mik aqtsineq aallaavigineqartariaqarpoq (tassani saniatigut aalisarsinnaassuseqarnissaanik tatisiniarnerup ilaa ukiup ilaani annikillisinneqassalluni), alisarsinnaassutsimut aamma sumiiffinni, piffissamut sivisuumut inuaqtigiiq aningaasaqarnerannik mianerinninnissamut naligiis-saarisoqassalluni.**
- **IOK eqquneqartariaqarsorinarpuit, aalisarnerni attuumassuteqarfiusuni, tamatumani qulakteer-niarlugu aalisakkeriviit ataavartumik tulaassuiffigineqarnissaat, aammalu angallatinik tulaas-suiffisanik pisariaqartitsisarnerit apparsarniarlugit.**
- **Qulaani taaneqartut suliat qanoq ittuussusiat najoqqutaralugu allanngujuittunik annertussuse-qanngillat, imarisamigullu aqtsinissamik pilersaarutit takkuttussanut piumasaqaateqassap-put ataasiakkaanut atatillugu, aammalu nakkutilliiniarnerni aammalu taakkunangta takujumi-**

narsaalluni ersarissaanissani.

- Pitsaanerusumik aqutsinerup assigiaarnerusumillu suliassanik suliarinnittarnerup qulakkeer-neqarnerat. Tassunga ilanngullugit qinnuteqaatinik assigiissaarineq digitaliseeriinerlu atorlugit tamassumaluk kingorna tunniullugit (LULI aqqutigalugu), taamaalilluni akuersissutit tamarmik assigiaarneqassallutik, siunissamilu naatsorsueqqissaarinernik il.il. pissarsisoqartarsinnaalluni, tassunga ilanngullugu akuersissutini aalajangersimasuni piumasaqaatit assigiinngitsut eqortinneqarnissaannut tunngatillugu. Suliassaq akuersissutinik aqtsisoqarfimmiliittaria-qarsorinarpoq, ataatsimiititaliarsuullu innerusuussutigissavaa pilersitsisoqassaasoq.
- Umiarsuarni tunitsiviusinnaasunilu sulisorisat sapinngisamik Kalaallit Nunaanneersuussasut tamatigoortumik piumasaqaatigineqarsorinarpoq.

Pisuni aalajangersimasuni inassuteqaatigineqarpoq, angallatit tulaassiviit nuussiviillu akuersissute-qarfigineqarsinnaanissai:

- Piffissami aalajangersimasumi tulaassuiinnarnissaq ingerlanneqarsinnaaqquillugu, tamatumani aalisakkeriviit annertusisamik iluarsanneqarfiini.
- Piviusumik aalisakkerivimmik sanaartortoqarnissaanik aalajangiisoqarsimatillugu, pilersaaru-siornerlu ilumut aallarnerneqarsimatillugu illoqarfimmilu/nunaqarfimm aningaasaliissuteqar-toqarsimatillugu, imaattoqartillugu:
 - Tunitsiveqariinngitsuni imaluunniit tunisassiorsinnaanerup killeqarnerani aamma tunsias-siorsinnaasutsip annertusineqarsinnaaneranik upternarsarneqarsinnaasuni, aammalu
 - Tunitsivimmut tulliuttumut sumiiffik ungasippat.

Piviusunik upternarsisanillu pilersaarusrornerit piussapput, tamatumani ilanngullugit aningasalorsorneqarnissaanut tunngasut.

- Illoqarfimmuit illoqarfimmut aalisakkanik angallassinernut attuumassuteqartuni. Tunisassior-neq sumiiffiup aappaani ajornartorsiortuupat.
- Angallatinik tulaassivilernissat imaluunniit nuussivilernissanik akuersissuteqarfigineqar-sinnaapput, naammaginarsinnaasumik ungasissusilimmi nunami piginnaasaqartoqanngippat, taamaasilluni akuersissuteqarnerup nunami tulaassuviusup ingerlatsineranut ajornartorsiotsilerfigisinnaanngisaani.

7.5 Annertunerusumik naleqalersitsisinnaaneq

7.5.1 Aalisakkanik pisuussutinik pitsaanerusumik atuinermi tamanut tunngasut

Aalisarnermik inuussutissarsiornermi annertunerusumik naleqalersitsisinnaanermik periarfissat aali-sakkamik atuilluarnikkut annertusinnaaqaat.

Tamatumanili tunngavissat sinaakkutit pissutsillu periarfissaannik pisariaqartitsiviavoq.

Tunisassianik ineriartortitsinerup annertusarniarneri pillugit periarfissanik misissuisinnaassagaanni aammalu aalisakkap tamakkiisumik atorluarneqarnissaani taava pisariaqartinneqassaaq periarfissanik killiliissutaasunillu ilisimasassanik annertuunik peqarnissaq.

Tassunga atatillugu apeqqutit arlallit eqqumaffigissallugit pingaaruteqarpoq, tamassuma ataani uku pillugit:

- Ingerlanneqartussanik piareersaaneq aqutsinerlu aamma sumiiffimmi aalajangersimasumi tuni-sassiat sinneruttut naammattumik annertussuseqarnissaannik qulakkeerinninnej
- Innallagissamik imermillu pissarsisinnaaneq akillu unammillersinnaanissaat
- Sulisussaqarsinnaaneq pisariaqartumillu ilisimasaqarnissaq teknologeqarnissarlu
- Ilaatigut avatangiisutununaminertanullu tunngaviusunut tunngatillugu oqartussat piu-maasaqaataat
- Tunisinissamut periarfissat tunisallu akii.

Aalisarneq pillugu ataatsimiititaliarsuup tunngaviusumik paasinninera najoqqutaralugu ilimagineqartariaqarpoq suliffeqarfiit taamatut periarfissanik killiliinernillu missingersuilluarsinnaanerussasut.

Kisiannili assersuutigalugu aalisakkap tamarmi atorneruneqarnissaanik politikkikkut kissaateqarnerup ineriartornera assigiinngitsutigut siuarsarneqarsinnaasoq eqqarsaatigineqarsinnaavoq, taassuma ataani uku atorlugit:

- Ilaatigut igitassat sinneruttut iginneqartartut annikillisinnissaannut kajumissaataasinnasut, tak. aalisakkanit igitassanut avatangiisinut akitsuutit pillugit ataani ilangussaq ilisimatusarnermut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfimmeersoq.
- Suliffeqarfiit ilisimatusarfiillu akornanni anguniagaqarluni suleqatigiinnerunerunissap siuarsarnissaa.
- Nuna akimorlugu suleqatigiinnissanik, ataatsimoorfefalernissanik kajumissaarineq, il.il.

Pisortat piumasaqaatigisaanik ukkataqarnissat, tamatumani suliffeqarfiit tunisassiornissami piumasaqaateqarfigineqarneri piumasaqaatigineqartunillu allannguiffiginissaanik periarfissat, ilaatigut piumasaqaatigineqartuni uumasut nakorsaata nakkutilliinerinut tunngasut, avammut tunisassiornermi piumsaqaatinut tunngasut pineqarsinnaallutik.

Nunani avannarlerni nunanilu avannarlerni killerni misissuisoqarnikuovoq, taakkulu aamma immaqa suliassaqarfimmi periarfissanik killilliinernillu tikkuussisinnassaapput, aamma Kalaallit Nunaannut atatillugu. Kisiannili suliassaqarfinni taakkunani atortut annertoorujussuit pineqarput, taakkunani amerlasuut sukkasoorujussuarmik ineriartortoqarnera peqquaalluni ullutsinnut naleqqukkunnaapallas-sinnaasarlutik.

Atortut tunuliaqutaasut paassisutissat pineqartillugit ataatsimiititaliarsuup paassisutissat taaneqartut sukumiisumik itinerusumik misissuataarnissaanut periarfissaqarsimangilaq, sulinermilii taamaattoq periarfissaasut unammiligassallu pillugit oqallilluni, tamatumani ilangullugit avataaneersunik ataatsimiiitaliarsuarmut saqqummiisoqartitsinernut atatillugu.

Atatasimiititaliarsuup pingaartippaa minnerunngitsumik aalisarnermik inuussutissarsiortut nammineq soqutiginarnerpaatut isigisai najoqqutaralugit piviusorsiortumik nunatsinni ineriartortitsinissamik periarfissaasunik innersuussisoqassasoq. Sulinermi toqqammaviusuni erserpoq ataatsimiititaliarsuup pisuussutinik tunisassiassanik sumiiffikkaartuni sorlerni qanoq siuarsaasoqarnissaanik siunnersuutissanik ataatsimiititaliarsuaq innersuussuteqassasoq.

Soorlu sulinissamut tunngavissiami allaqqasoq nunap immikkoortuini sorlerni tunisassianik tunissariaatsit siuarsarneqassanersut ataatsimiititaliarsuaq siunnersuuteqassaaq.

Suliassaq taanna ajornartorujussuovoq, tassa tamassumunnga inassuteqaataasinnasunik paassisutissat ilisimasallu tunngaviusut tapersiisinnasut tamarmiusut pigineqanngimmata. Sulinermi aningaa-saqarnermilu suut sumilu ingerlanneqarsinnaanersut aamma assigiinngitsorujussuusinnassaguarput, tak. aamma apeqqummik allaaserinninneq qulaaniittoq.

Taamaallaat aalisarneq nammineq tunisallu pillugit paassisutissat ullumikkut katarsorneqartarput. Tassa taamaallaat aalisakkerivinnut eqqunneqartut taakkunani sularineqartut pinnagit paassisutissat katarsorneqartarput.

Kaaviaartitat annertusiniarlugit aalisakkat amerlanerit aalisarneqarnissaat kisiat isiginiarnagu ingerlat-sisut sulihamut attuumassuteqartut aalisakkat pisarineqartut ataasiakkaat naleqarnerulersinnissaannik aamma aalisakkat tamarmiusumik atorneqarnissaannut tunngavissiinissamik suliniuteqarnissaat siunertamut naleqquttuusutut Ataatsimiititaliarsuup isigaa.

Aamma suliffeqarfiit tunisassiornermik ingerlaavartumik naleqqussaasarpot aammalu avammut tuniaanermeri niuerfiit tunisassianik assigiinngitsunik ujartuineq aallaavigalugu akit sapinngisamik qaffasin-nerpaat atorlugit tuniniaaneq siuarsartarlugu.

7.5.2 Nalitusaaviit pillugit misissueqqissaarneq

Nalitusaaviit pillugit misissuinerit juulimi 2018-imi Naalakkersuisunit siusinnerusukkut Kalaallit Nu-naanni aalisakkat tunisassiarineqarneri pillugit misissueqqissaarnerik inniminnigaanni, ilaatigut nalitusaavissat pillugit misissueqqissaarsimanerit ilaatigut ataatsimiititaliarsuup sulinermini atorpai.

Suliaq tamanna apriliimi 2019-imi avataaneersumik siunnersuisartumit suliarineqarpoq, Kalaallit Nu-naanni aalisakkanik tunisassiaassat pillugit nalitusaanerit misissoqqissaarneqarnerik suliap aalisakkat assigiinngitsut ilaatigut raajat, qaleralik saarullik nipisallu.

Ataatsimut isigalugu misissueqqissaarnerup siunnerfigaa Kalaallit Nunaanneersunik aalisakkanik nioq-qutissiarineqartut sorliit nunani sorlerni nioqquqtiissiarineqarnersut taamaasillunilu kalaallit aalisagaataasa tunisassiareqqillugit nalittorsarneqartut pineqarlutik. Aammaattaq kalaallit aalisagaataasa tunisassiaassatut suliat qanoq annertutigisumik nalittorsarneqarneri Kalaallit Nunaanni aammali nunani allani, missingersussallugu, aammalu nunat sorlernut aalisagaq tunineqartarnersoq misissusallugu. Nalitusaaviit pillugit misissueqqissaagaq taamaasilluni naatsorsuutigineqarpoq uumasut sorliit tunisassiallu sorliit nunani allani qanoq annertutigisumik nalitusarneqarsimanerannik ilisimasanik iluaqtigineqarluar-nissaa. Imminermini soqutiginartuuvoq pingaaruteqarlunilu paassisssallugu kalaallit aalisagaataat nunani allani qanoq nalittorsarneqarnersoq qanorlu annertutigisoq pineqarnersoq nunatsinni pissutsinut saniliullugu.

Nalitusaaviit pillugit misissueqqissaarneq marlunngorlugu avinneqarnissaa aalajangiunneqarpoq. Misissueqqissaarneq naammassineqarpoq Naalakkersuisunullu saqqumminneqarluni januaarimi 2020-mi.

Nalitusaaviit pillugit misissueqqissaarnerup aappaa siulleq aalisakkat assigiinngitsut sisamat tunisassiarineqarneri sorliit pineqarnersut ilisamasanik annertusaavoq (saarullik, qaleralik, raajat nipisaallu), qanorlu tunisassiareqqinneri Kalaallit Nunaanni imaluunniit nunani allani suliarineqarneri, aammalu Kalaallit Nunaanni pigineqartunit imaluunniit nunani allani pigineqartunit suliffeqarfinit suliarineqarsimanersut. Misissueqqissaarnerup aammattaaq kalaallit aalisagaataasa nunani sorlerni tunineqartarnersut ilanngullugu takutippaa, aammalu aalisakkap sunik tunngaveqarluni nunani allani nalittorsarlugu suliareqqinneqarternerut peqquataasinaasut ilanngullugit.

Nalitusaaviit pillugit misissueqqissaarnerup siulliup aappaa kingullerlu aningaasaqarnikkut misissueqqissaarnerit ingerlanneqarnerinik imaqassaaq, uumasut ataasiakkat pineqartut tullerissarlugit. Aammattaaq misissorneqarluni inissisorneqassaaq iluanaarutip/nalittorsaanerup annertussussaa aalisakkameersup Kalaallit Nunaanni imaluunniit nunani allani ingerlanneqartarneri. Aammattaaq kaju-missaataasut ineriartortitsinernilu suliniutaasut aalisakkap Kalaallit Nunaanni nalittorsarneqarluni ingerlanneqarsinnaaneri ilanngullugit nassuiarneqarneri. Misissueqqissaarnerup ingerlanneqarnissaa anguniarlugu pisariaqartinneqarput pissutsinut assigiinngitsunut paasisstissat tunngasut, aalisakker-nermik suliassaqaqfiusup assigiinngitsuni immikkoortortaqarfii pillugit attuumassuteqartut, tamatumani aalisarneq, tunisassiorneq aningaasaqarneq avammullu tunisineq. Tamatumani Kalaallit Nunaata kille-qarfiisa iluani pissutsit pineqarlutik aammalu kalaallit aalisagaataasa tunisassiarineqarnerini nalittorsaaqqinnerit pillugit nunani allani paasisstissat pigineqartut.

Piffissaliussamik pilersaarutaaqqaartoq najoqqutaralugu misissueqqissaarnerup aappaa kingullerlu ingerlanneqartussaq marsimi 2020-mi tunniunneqartussaagaluarpoq. Paasisstissanilli suli-ani misissueqqissarnermi atugassiat misissueqqissaarnerup siulliup ingerlannerani tunniussinissat kinguaattoorfiuneri peqquataallutik, aammalu ingerlatseqatigiiifiit amerlanersaasa COVID-19-imik tunillaassuttoqarnera peqquetaligulu piffissakilliornertik nalunaarutigimmassuk ukioq 2020-mi misissueqqissaarnerup piffissalerneqarnera paasisstissanilli sukumiisunik katersinerit pisariaqartin-neqartut kinguartinneqarput.

Maluginiarneqassaaq ingerlatseqatigiiifiit inatsiseqarnikkut najoqqutassat malillugit nunani allani ingerlatatik pillugit paasisstissanik tunniussisussaatitaatinneqannigmata. Taamaasilluni matumani suliami aammattaaq ingerlatseqatigiiifiit namminneq kajumissusertik najoqqutaralugu paasisstissanik tunniusserusussiat aamma aalajangiisooqataavoq. Paasisstissalli nunani allani kalaallit aalisagaataasa tunisassiarineqarneri pillugit nalitusaaviit pillugit misissueqqissaarnissani missingiussinissani alaja-ngiisiulluinnarput.

Ingerlatseqatigiiffiit paassisutissanik ingerlatitseqqinnissai naatsorsuutigineqarpoq naammassine-qarsinnaassasoq misissueqqissaarnerup aappaata ingerlanneqarnerata naammassineqarnerani juunimi 2021-mi. Misissueqqissaarnerit katiterlugin naammassineqarlutik suliarineqarnissai naatsorsuutigine-qarpoq ukiakkut 2021-mi naammassineqarsinnaassasut.

Aalisarnerup, suliareqqiinerit, nunanut allanut tunisinerit tunisessianillu ingerlatitseqqinnerit pillugit paassisutissat pingaaruteqarluinnarmata tamatumani aningasaqaarnikkut suliassaqarfimmilu ataatsimoortumik qanoq ataatsimut sunniuteqarneri, Aalisarneq pillugu ataatsimiititaliap misissueqqissaarnerit inerneril ilanggullugit sulinermi toqqammaveqarsinnaanissi iluatigilluinnarsinnaavaa. Misissueqqissaarnerullu kinguaattooruteqarfiunera ima sunniuteqarpoq. Ataatsimiititaliarsuup misisueqqissaarnerit suliarineqartut siullit naammassineqartut kisiisa sulinermi tunngavigalugit nali-lersuisinnaasimalluni suliassallu misissueqqissaarnerit tulliuttut naammassillugit suliarineqartussat taarsiutissaanik nammineq misissoqqissaakkanik atuilluni Ataatsimiititaliarsuup suliani piffissaliussap iluani naammassillugit suliarisinnaasimanngilai.

7.5.3 Innersuussutit

Ataatsimiititaliarsuup innersuussutigai:

- Aaqqisuussaasumik misissueqqissaarnerit suliarineqartut aappaata naammassineri malitse-qartinneqarlutik pisortani ingerlatsiviusut namminersortullu aalisarnermik ingerlatsiviusut al-lallu attuumassuteqartut suleqatigineqarlutik ukioq 2021-mi kingusinnerusukkut suleqatigiis-suteqarfigineqassasut.
- Nalitusaaviusut annertusarneqarnissaanik suliniutini siullertut aalisarnermik inuussutissarsiu-teqarfiusup nammineq inerisaanissanik piviusorsiortumik nunatsinni ingerlatsiviusinnaasunik tikkuussissasoq, tamatumani soorunani nunap immikkoortuisa aggulunneqarnerini periafisiaasut periafissaqarfiuallaanngitsullu.
- Nunanit allanit suleqatigisanit isumassarsiorfeqarnissat suleqateqarnissallu ujartorneqassasut

Suliniutit assiginngitsut atorlugit ilaatigut aalisakkap atorluarneqarnerata annertusarneqarnissa politikkikkut ineriertornissamik kissaateqartoqarpoq. Tamatumani Ataatsimiititaliarsuup innersuussutigissavaa tamanna tulliuttut aqqtigalugit pissasoq:

- Imermut aqquqteqalernissani pisortaqarfinnit sullissinerup sukkanerusumik ingerlanneqartarnissaa
- Aalisarnermik inuussutissarsiutinik ingerlatsivinni piginnaasanik qaffassaanissat tunaartaler-sugaassasut pingaartinneqassasullu
- Suliffeqarfiit ilisimatusarfiillu akornanni anguniagaqarluni suleqatigiinnerunissap siuarsarnis-saa
- Nunat akornanni suleqatigiinnissanik, ataatsimoorfegalernissanik kajumissaarineq, il.il.
- Ilaatigut igitassat sinneruttut iginneqartartut annikillisinissaannut kajumissaataasinnaasut.

Aalisakkat qaleruallillu qeritinnagit avammut tunisaanerisa siuarsarneqarnissaani maanna minnerungitsumik mittarfiit aqqiissuussaanikkut pitsangorsaavigineqarnerisa kingunerinik ukiualuinnaat qaangiuppata nutaanik periafissiilersinnaassaapput, tassungalu atatillugu

- Tunaartaqartumik namminersortunik-pisortallu akornani tatiginneqatigiilluni suleqatigiiffeqar-neq, matumani
 - Sulianik ingerlatsisut akornanni ersarissaassuteqarnissat, matumani qanoq iliornik-kut periafissanik killiliisunillu niueriusumi naapertuunnerpaamik suliniuteqarnissat
 - Periafissanik misissueqqissaarisoqassasoq matumani suliani tunngavissanik iliuis-sissatut pilersaarusanik sukumiisunik suliaqarneq, ilaatigut tuniseqqinnissamik periafissanik, assartuinissanik angallassinernillu inerisaanissat, kiisalu oqartussanit

piumasqaataasinnasunik aggersussanik isiginninneq tunngavigalugu suliassanik
inerisaanissat.

7.6 Suliffegarnermut ilinniartitaanermullu tunngasut

Ataatsiaamiititaliarsuarmit innersuussutit tunngavimmikkut suliassaqarfinnut pingaarnernut marlunnut agguataarneqarsimapput:

1. Aalisarnermiq inuussutissarsiuteqarnermi ilinniartitaanernik piginnaasanillu ineriartortitsinis-samut pisariaqartitsineq
 2. Aalisarnerni amerlasuunik sulisoqarnissamik pisariaqartitsiviusuni aaqqissuussaanermik naleq-qussaasoqernerani pisariaqartitsinerit suliffegarnermut ilinniartitaanermullu tunngasut

Isumaliutissiissutip aallarniutaani takussutissinneqarpoq ilaatigut assersuutigalugu aalisarnermik inuu-sutissarsiornerup maannarpiaq sulisoqarnikkut suliassaqaarnissanilu isertitaqarnermilu qanoq pingaaru-teqartiginera nuna tamakkerluguunnaangnitsoq aammali sumiiffinni ataasiakkaani. Pissutsit pineqartut ataatsimiititaliarsuup paasinninnera naojqutaralugu pingaaruteqartorujussuartut inissinneqartaria-qartutut isigineqarput, assinganilli aamma eqqumaffigissallugu pingaaruteqarpoq sulisoqarnikkut aali-sakkerinermik inuuussutissarsiorfiusut ilaa sulisussanik amigaateqarfiummat, kalaallinik sulisussanik ilinniarsimasunik naalakkat atorfiiunik atorfeqartunik avataasiorluni aalisarnermi amigaateqarneq, nuna-milu suliffeqarfiiit ilaanni sulisunik ilinniarsimasunik amigaateqartoqarmat, angallatini aalisakkerivinnilu tunisassiornerup avataanni.

Ataatsimiititaliarsuup paasinninera najoqqutaralugu ajornanngippallaqaaq aningasaqarnikkut aaq-qissuussaanikkut aalisarnikkut allannguinissat pisariaqartinneqarsimappata sulisoqarnikkut periarfis-sanik allanik amigaateqarneq peqqutigalugu unititsiinnarnissat tunngavilersuutigissallugu. Ilutigitillugu pingaaruteqarpoq eqqumaffigissallugu inuussutissarsiutinik allanik inuusuttut annertusiartuinnartumik periarfissivinneqarnissaat inuussutissarsiutinillu allanik qinnuteqarnissaannut piviusumik periarfissin-neqarnissaat aqqutissiuunneqarsinnaanissaannillu iliuusissanik pingaarnersiunissat eqqumaffigineqar-tariaqarmata, taamaasillutillu minnerunngitsumik aalisartunut umiatsiaararsorlutik aalisartut suliassa-qarfinnut allanut ikaarsaarnissaannik piviusunngortitsilersinnaanissat.

Tunuliaqt

Taamaammallu ataatsimiitialiarsuup aalisarnermik inuussutissarsiornermik ingerlatsisut ilinniartita-
nermillu sulisoqarnikkullu aallartitanik oqaloqateqarpoq, ataatsimiinnernillu arlalinnik ingerlatisimallu-
ni pisariaqtinnejartunillu misissueqqissaarnerit ingerlannejarneri suliaralugit.

Suliat taaneqartut tunngavigalugit ataatsimiititaliarsuup tamanut saqqummersippaa "Oqaaseqaat tunuliaqtsiisoq, sulisoqarnermut aalisarnermi piginnaasanullu ineriartortitsinissamut ilinniarnissamullutunngasoq".

Pisariaqartitat tunngavigalugit misissueqqissaarnerit taaneqartut toqqammavigalugit suliarineqarput, suliassaqaqfimmilu qitiusumik unammilligassat allaaseralugit, iliuuserineqartariaqartullu arlariit ersaris-sarlugit ataatsimiititaliarsuullu immikkoortumi uani pineqartunut attuumassuteqartunut eqqumaffigine-qartariaqartut ilangullugit.

Ataatsimiititaliarsuarmit innersuussutigineqartut tunngaviusumik suliassaqarfinnut tamakkiinerusunut marlunnut agguataarneqarput:

- Aalisarneq pillugu immikkoortumi ilinniartitaanikkut piginnaanngorsarnikkullu pisariaqartinneqartut
- Aalisarnermi suliassarpasuaqarfiusumi suliffeqarnermut ilinniartitaanermullu tunngasuni aaqqissuussaanikkut nalimmassaanissamut pisariaqartinneqartut

7.6.1 Aalisarneq pillugu immikkoortumi ilinniartitaanikkut piginnaanngorsaanikkullu ineriertortitsinssat

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup aalisarneq pillugu immikkoortumi ilinniartitaaneq piginnaanngorsaanerlu pillugit sulinermini periuseq tulliuttoq annertungaatsiartumik ingerlassimavaa:

- Soqtigisaqaqatigiinnik aallarnisaasumik oqaloqateqarluni ataatsimiinnerit
- Paasissutissanik katersineq tusarniaanernilu siunnersuutissat toqqammavissaanik suliaqarneq
- Soqtigisaqaqatigiinnit paasissutissanik ilassutissanik katersineq innersuussutissatullu siunner-suutissanik aaqqissusseqqinnej

Oqaloqatigiinnernut paasissutissanik tunniussinerni, innersuussutaasinnaasunik siunnersuuteqarnermut oqallinnernullu aalisarneq pillugu immikkoortumi suliffeqarfiiit annersaat, soqtigisaqaqatigiiffiit, ilin-niarfeqarfiiit naalakkersuisoqarfiiillu ilinniartitaanermik, suliffeqarnermik aalisarnermillu immikkoortumik akisussaasut kiisalu Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuarmi ilaasortat allattoqarfialu peqataal-lutillu tunnusseqataasimapput.

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuarmut saqqummiussinissamut ataatsimoortumik aallaaveqarnisaq peqataatsitsinermut tassunga siunertarineqarsimavoq, tassunga ilanngullugit:

- Innersuussutissatut siunnersuutigineqartunut atatillugu unammilligassanik tunngavigineqartaria-qartunillu nassuaanerit.
- Pisariaqartinneqartunik toqqammaveqarluni iliuusissanik tunaartaliinissat tullerissaarinernilu pingaarnersiuinissani siunnersuusiassat.
- Sulisoqarnikkut imminut pilersorsinnaanissap qaffassarneqarnissaanik siunnerfeqarneq - piviussorsiortumik sunniutissat siunissamullu piffissaliussat.
- Aaqqissuussaanikkut pisariaqartinneqartut nassuarneqarneri suliassanillu kinguaattoorfiusin-naasut – "ajornanngitsumik sukkasuumillu anguneqarsinnaasut".
- Nalerassanut tunngatillugu ataqatigiittunik iliuuseqarnissap aaqqissuussaanikkut politikkimi pisariaqartitanut ataqatigiissitsinissaq.
- Ineriertotsinermik siuarsaanissamik kissaatigisanut kajumissaataasinnaasut.
- Aaqqissuussaanikkut naleqqussarnissamik pisariaqartinneqarsinnaasut.
- Anguniakkanut nalerassanullu tunngatillugit ineriertornermik ataavartumik nakkutilliineq – paasissutissanik naleqquttunik qulakeerinninneq.

Paasissutissanik katersineq, ataatsimiilluni oqaloqateqarnerit kingornalu Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup suliassanik suliaqarnerani tulliuttut ilinniartitaanermi piginnaanngorsaanernilu aalisarnermi suliassaqarfimmi unammilligassat paasineqarput:

- Nunagisami inuussutissarsiutigineqartumi pingaernerpaasumi tunaartaqartumik ilinniartitaanikkut piginnaanngorsaanernilu inerisaanissani pingaarnersiukkamik pilersaarummik ataqatigiissumik soqanngilaq.
- Inuttalersuisarneq pillugu nalunaarusiaq, aalisarneq pillugu inatsimmi atortinneqartoq, anguniar-neqartussaagaluartumik avataasiortunik umiarsuaateqartuni nunaqavissunik sulisoqartitsiner-lernissamut anguniakkat angunissaannut tunngatillugu immini siuarsaanngilaq.
- Inuttat allattorsimaffiannik suliffeqarfiiit KANUAANA-imut nalunaarutaat ilinniartitaaneq eqqarsaatigalugu pilersaarusiornissamik siunertaqarluni massakkut atorneqarsinnaanngillat. Tammali ajornanngitsunnguamik iliuuseqarfingineqarsinnaavoq.
- Ilinniartitaanermik piginnaanngorsaanermillu ineriertotsinermik pilersaarusiornermut atugas-

sanik killiffinnik nassuaateqarnissaq ataavartumillu aaqqissuussaanikkut nakkutilliineq pisariaqartinneqarpoq inuussutissarsiu tip tamarmiusup suliassaqarfimmi nammineq pisortallu ineriar-tortitsinermut anguniagaasa anguneqarsimanaerat malinnaaffiginiarlugu.

- Pilerausiorissami pingaaruteqarluinnassaaq ilinniartitaanermi piginnaanngorsaqqiiermilu iliuusissatut siunnersuut aaqqissuussaanikkut politikkikkut aalisarnermi inuussutissarsiorerni pitsaanerusumik ataqtigiissarneqarnissaat.

Inuussutissarsiummit immikkoortumik kivitsinissamut akisussaaqataanissamillu ataatsimut soqutigin-nittoqarlunilu piumassuseqartoqartoq ersarippoq. Aallaavissat taamaammat ukuupput:

- Inuussutissarsiummut tunngatillugu pingaarutilinni tamani ilinniartitaanikkut neqeroorutigineqar-tut ullumikkut kinguaattoorfiusorujussuupput.
- Neqeroorutit aalisarnermik inuussutissarsiummit ujartorneqartunut tamatigut sammitinneqarneq ajorput.
- Umiarsuaateqarfiit kilisaaterujussuarni inuttat piginnaasaqartussaanerinut piumasaqaatinik sanioqqutaarisinnaangillat.
- Sulisut piginnaasaanik piumasaqaatit umiartornermi inatsit malillugu aalajangersarneqarpoq, soorlu aamma pineqartumi nunat tamalaat akornani isumaqatigiissutit attuumassuteqartut eqqu-maffigineqartariaqartut. Imaani sulisartut pillugit isumaqatigiissummi Maritime Labour Convention (MCL), minnerunngitsumillu ILO-p isumaqatigiissutaani nr. 188-imi, atukkat assigiinngitsut ilaatigut sulinermi atukkat, atorfegarnermi atukkanut piumasaqaatit, inuttut isumannaatusumik inissisimasussaatitaaneq, isumaqatiginninniarsinnaatitaaneq kattuffeqarsinnaanerlu, meeqqanik sulisoqarneq pissutsillu allat, imarsiortut aalisartullu minnerpaamik pisinnaatitaaffiisa qulakkeer-neqarnissaat aalajangersarneqarsimapput.
- Nalituunngorsaanerussagaanni suliffissuarmi sulisut ilinniartitaanikkut nalinginnaasumik qaffas-sarneqarnissaat pisariaqarpoq.
- Inuussutissarsiummi sulisorisat suliassaqarfimmut attuumassuteqartumik ilinniagaqartut sivisu-nerusumik sulisorineqartarpot.

Ineriartornermi angungusassat angunissaannut piumasaqaatit pisariaqartut suliassani nassuiarneqar-simasut arlaqartut angunissaannut ataatsimiititaliarsuarmi tullinnguuttut innersuussutigineqarput:

Pilerausiornermik siunnerfik aalisarnermilu aaqqissuussaanermi pissutsinut ataqtigiisitsineq

- Ineriartitsinissamik siunnerfik anguneqassappat suliassaqarfinnilu tamani ineriartorneq kis-saatigineqartoq anguneqassappat piffissaliussassaq ukiuni quliniit ukiut 15-it tikillugit siunis-samut pilerausiorqartariaqassaaq.
- Aalisarnermik inuussutissarsiu tip aaqqissuussaanikkut nalimmassaanissamik pisariaqartit-sineranut ataatsimiititaliarsuup aalisarnerit pingarnerit samminerisa innersuussuteqarfigi-nerisalu nassuiarnerattut aalisariutit immikkoortut akornanni sulisussarsiortarnermut tun-ngavimmik pilersitsinissamut ilapittuutaasinnaavoq.
- Sulisussanik soqutiginnilersitsiniarnermut angallatini kajuminartunik atugassaqartitsisoqr-nissaata qulakkeernissaa ukkatarineqartariaqarpoq, sinerissamut qanittumi umiarsuaatit ila-rujussuanni aalisakkanillu suliffissuarmi tamatuminnga ajornartorsiuteqarfiummat.

Ataavartumik ineriartitsinissamik aaqqissuussaanikkullu nakkutiginninnermik pisariaqartitsineq

- Teknologi atorlugu tunisassiornissamik aalisakkanik inuussutissarsiorfiusuni tamani inerisa-nissat ataavartumik pisariaqartinneqassapput, tamatumani ilinniartitaanikkut piginnaanngor-saanikkullu pisariaqartitat nikerartuartunngortinneqassammata.
- Aalisarnermik inuussutissarsiornermi aaqqissuussaanikkut nalimmassaanissat saniatigut ataa-vartumik pisariaqartinneqassapput, tamannalu ilinniartitaanikkut piginnaanngorsaaqqinnikkul-ku pisariaqartitsinernik aamma sunniuteqassaaq.

Ilinniartitaanermik pilersaarusiornissamut aaqqissuussinissamullu pisariaqartitanik aqtsineq

- Ilinniartitaanermik pilersaarusiornermi atugassanik suliffeqarfiiut pisariaqartitaat aaqqissuussaasumik ataavartumillu katersorneqartariaqarput.
- Suliffeqarfiiut pisariaqartitaat aallaavigalugit ilinniartitaanerit atuagarsorermik suliffimmilu sungiusarnermik paarlakaajaattumik ingerlatsiviusut attanneqassapput, suliffeqarfiiillu namminneq ilinniartitaanermut suliffeqarnissamillu pilersaarusiornermut iliuuserisaat ilinniarfeqarfinni iliuuserineqartunut nalimmassarneqarlutik.
- Piginnaasaviit annertusarnisaanut periarfissat ingerlatsinerillu modulikkaarlugit katitikkat.
- Immikkoortuni allani pisariaqartinneqartunut sammisumik allamik Ilinniaqqinnissanik periarfissat.
- Naqqaniit sanarfinissamut pisariaqartinneqartut iliuuserineqartunilu ataqtigiissitsilerneq.
- Ikittuinnarnut iluaqutaasumik iliuuserineqarnerit pitinnagit tunngaviusumik pisariaqartinneqartunik naaperiaanissamik tulleriaarinermi pingaarnersiuineq.
- Suliatigut avatangiisit nukittuut sanarfinissaannut siunissamut ungasissumut iliuuseqarnissamik pisariaqartitsineq. Atuarfimmi aaqqissuussaanaerup tamanna ikorfartussavaa najukkami politikkikut immikkut soqutigisanit aqunneqarnani.
- Ilinniartitaanermik piginnaangorsaanermillu ineriartortitsinissamut pilersaarusiornissaq pisariaqartinneqartunik nassuaatit isumannaatsut innersuussutillit tunngavigalugit suliarneqartariaqarpoq, maanna paassisutissaatigineqartunit umiarsuaateqarfiiut aalisarnermillu sulifissuit amerlanerunerannik innimiginnittunik.

Pingaarnersiuilluni iliuusissanik siunnersuut

- Aalisarneq pillugu immikkoortumi ilinniartitaanermik piginnaangorsaanermillu ineriartortitsinermik ataatsimut pilersaarut tulleriaarinermilu pingaarnersiuineruneq inuussutissarsiummik oqaloqateqarluni ilusilorsorneqarlunilu ingerlanneqartoq.
 - Aalisarnermut sammisumik ilinniartitaanerni suliatigut avatangiisink nukittuunik pilersitsineq, assersuutigalugu pilersaarusiornermut tunngatillugu atuisunit naamattumik sunniuteqaqataaffiusoq.
 - Ilinniartitaanermut piginnaangorsarnissamullu pisariaqartinneqartut suussusaat assigiinngitsut akornanni pisariaqartinneqartunik tulleriaalarluni pingaarnersiuineq. Imaassinjaavoq tamani pisariaqartitsisoqartoq tamarmilli taamak pinartiginngillat.
 - Suliaqarfingineqartorujussuarni ilinniartitaanerit piginnaangorsaanerillu tulleriaarinermi salliunneqassapput. Ilinniartitaanerit piginnaangorsaanerillu nalilorsorneqarsinnaasunngorsarlugit inerisarneqarnissaat.
- "Ajornannngitsumik sukkasuumillu anguneqarsinnaasut" aallartisapallanneqarsinnaasut sunniuteqarluartullu ukkatarineqassapput.
- Aalisarnermi assigiinngitsuni pisariaqartinneqartunut atatillugu siunnerfillineq aalisarnermi aaqqissuussaanaermik ineriartortitsinissamik naatsorsuutigisanut naleqqussarlugit. Ilinniartitaanerit tamavimmik Kalaallit Nunaanni ingerlanneqartariaqannginnerat pillugu pissutsinik akuersineq.
- Ilinniartitaanermi naammattumik ilinniartoqannginneranik naaperiaaneq, ilanngullugit
 - najugaqarfik qimannagu neqeroorutit naammattut ingerlanneqarnissaat suliffeqarfinnilu ilinniarfissat qulakteernissaat.
 - Ilinniarfinni ilinniartullu najugaqarfiiini illuutit pillugit pisarialimmik annertusaansanut sanaartornissanulluunniit tunngatillugu aningaasaliinissamut pisariaqartinneqarsinnaasut paasinissaat, ilanngullugit aningaasaateqarfinni peqataasunilluunniit naleqquttunit allanit illuutinut atortunullu aningaasaleeqataanissamut periarfissat misissornissaat.

7.6.2 Kalaallit Nunaanni naleqarnerulersitsinissani ingerlaartitsiviit nukittorsarnissaanut ilinniartitaanermik piginnaanngorsaanermillu pisariaqartitat allat

Aalisarnermi nunamilu aalisakkanik tunisassiornermi tigussaasumik pisariaqartinneqartut kisiisa ukkatarineqannginnissaat pingaaruteqarpoq.

Aalisarnermik inuussutissarsiummik attassillunilu ineriartortitsineq Kalaallit Nunaanni piginnaasanik allanik ineriartortitsisimallunilu ineriartortitsiinnarnissaanik aamma tunngaveqarpoq, matumanit tulliutnunut (tamakkiisunngitsumilli) tunngatillugu:

- Nunarsuaq tamakkerlugu nittarsaassineq avammullu niuerfissanut tunisineq.
- Qaffasissumik ingerlatsinermik aqutsineq aningaasaqarnikkullu aqutsineq.
- Tunisassiornermik aningaasaliinermillu pilersaarusiorneq.
- Aalisakkamik atorluaanerulersitsisumik tunisassiassanik inerisaaneq ilisimatusarnerlu.
- Ingerlatassanik piareersaaneq aqutsinerlu.

Inuussutissarsiutaavoq nunarsuaq tamakkivillugu sakkortuumik unammilleqatigiiffiusoq suliffeqarfinnut sulisuinullu annertusiartuinnartumik piumasaqaateqarfiusoq, ilaatigullu annertusiartuinnarmik digitalinngorsaaffiusoq.

Ataatsimiititaliarsuup qaffasissumik pisuussutinik aqutsinermut aningaasaqarnermullu tunngatillugit piginnaanngorsaanermik ilinniartitsinermillu inerisaanissamik pisariaqartitsisoqarnera aalajangersimasunik paasisaqarfigai. Immikkoortumi 7.7 -imi "Aalisarnermi Aningaasaqarneq pillugu Ilisimatusarfik pillugu"-mi qanimut allaaserineqarpoq, innersuussutit aalajangersimasut ilanggullugit. Pineqartut inner-suussutigineqarput.

Siuliani eqqartorneqartunut uiggiullugu Ataatsimiititaliarsuup Danmarkimi suliffeqarfiiit angerlaannisaannut periarfissat tunngaviusussallu aamma oqallisigaat, Kalaallit Nunaannimi aalisakkanik pisuussutinit ullumikkut aallarnerfeqarmata.

Tamatumunnga atatillugu Royal Greenland A/S Polar Seafood A/S-ilu attuumassuteqarnerpaatut naliler-neqarput.

Ilisimaneqartutut piginneqatigiilluni ingerlatseqatigiiffiupput marluk aappaa namminersortunit tamakiisumik pigineqartoq aappaalu pisortanit 100 %-imik pigineqartoq. Imaaliinnarlugu isigissagaanni pineqartut marluullutik ingerlatseqatigiiffiit pillugit inatsisip ataaniippuit.

Paasissutissat tamanit takuneqarsinnaasut naapertorlugit Polar Seafood A/S ukumi kingullermi ukiu-moortumik naatsorsuutit tunniunneqartut naapertorlugit Danmarkimi 140-nik sulisoqarpoq. Assinganik Royal Greenland Danmarkimi 199-inik sulisoqarpoq. Royal Greenland Danmarkimi namminerisanik tunisassiorunnaarnikuvoq, tunisassiorermulli sulifissat Tysklandimut nuussimallugit. Nalinginnaasumik isigigaanni suliffeqarfinni taakkunani Danmarkimi suliffiit sinneruttut tuniniaanermut allaffissornermulu suliffiupput. Ingerlatseqatigiiffiit taakku qitiusumik allaffeqarfii Kalaallit Nunaanniippuit.

Ataatsimiititaliarsuup paasinninera naapertorlugu, ingerlatseqatigiiffiit suleqatigalugit suliffiit amerlanerusut maani nunamiilernissaannut pitsaanerusumik tunngavissaqalernissaannut inuiaqatigiit soqutiginnilluarput. Tamanna ilaatigut suliatigut ilisimasanik piginnaanngorsaanermillu nunami avangiiseqalernissaq suliassaqarfimmilu nunani allani ingerlataqartut attuumassuteqartut suleqatigalugit sanarfinikkut pissaaq.

Ineriartorneq taamaattoq sukkatsinnejassappat suliffeqarfiiit aningaasaqarnikkut nalorninartorsiuler-sinngikkaluarlugit tamanna pisortat-namminersortut sunniutilimmik suleqatigiinnissaanik aningaasi-liinissaannillu ilaatigut pisariaqartitsivoq. Taamaammat pingaaruteqarpoq suliffeqarfiiup ineriartorlu-arnissaanut iluaquatasumik ilutigitillugulu nunami piginnaasanik sanarfinissamik kissaateqarnermut iluaquatasumik aaqqissuussisoqartariaqarpoq.

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup innersuussutigaa,

- Kalaallit Nunaanni aalisakkanik pisuussutinit aallaaveqartumik suliffiit Danmarkimit siunissami angerlaanneqarnissaannut periarfissanik tunngavissanillu ingerlatsisut attuumassuteqartut akornanni oqaloqatigiinneq aqqutigalugu misissueqqissaartoqarnissaa anguniarneqassasoq, aamma
- misissueqqissaarneq taanna naleqquttunik suliatigullu nukittuunik ilinniartitaanikkut avatangiisnik aalisarnermilu aningaasaqarneq pillugu ilisimatusarfimmik pilersitsinissanik ataatsiititaliarsuup innersuussuteqarnera pillugu suleriaqqinnissamut ataqatigiissinnejqassaaq.

7.6.3 Suliffeqarnermut tunngasut

Sinerissamut qanittumi qaleralinniarneq saarullinniarnerlu pillugit isumaliutissiisutip immikkoortuan kiisalu tassunga atatillugu aqtsiveqarfimmi 47-mi qaleralinniarneq pillugu tunuliaqutaasumik oqaase-qammi aamma sinerissamut qanittumi saarullinniarnerup aqunneqarnerata pillugu tunuliaqutaasumik oqaaseqaammi allaaserineqartutut aalisarnerit taakku aqunneqarneranni annertuunik unammilligassarpoq. Aalisarnerni taakkunani aalisarsinnaassutsip pisuussutitigullu tunngavigisat akornanni imminut naapertuttoqanngiinnarani, isertitaqartarneq ataatsimut isigalugu annikippoq.

Aalisarnerit taakku aqunneqarneranni naleqqussajartuaarnissaq taamaalilluni pisariaqarpoq, taman-nalu suliffeqarnermut tungatillugu naalakkersuinikkut suliniutinut attuumassutilinnut atatillugu pisinnaallunilu pisariaqarluni. Immikkoortup matuma siunertaraa aalisarnerit taakku akornannik allaa-serinninnissaq, suliffeqarnermut tunngasut attuumassutillit ilanggullugit, taakkulu tunngavigalugit in-nersuussutaasinaasunik saqqummiussinissaq.

Tamakkiisumik aallaavagineqartut

- Aalisarnerit amerlasuunik sulisoqarnissanik pisariaqartitsiviusut ilaanni pingaarutilinni pisuus-sutitigut tunngavissanut sanilliullugu aalisariuteqarpallaarlunilu aalisartoqarpallaartoq ataatsiititaliarsuup takusinnaavaa.
- Ukiuni kingullerni aalisarsinnaanermut akuersissutit malunnartumik amerliartorsimapput, akit ineriartornerat apeqqutaatillugu inuussutissarsiuutigalugu aalisarnermik aallussivittut, tassa iser-titat tamarmiusut eqqarsaatigalugit isertitamik amerlanerpaartaannik aalisarnermit pissarsisar-tut, ilarpassuisa tunisaasa agguaqatigiissillugu nalingisa isertittagaasalu annikillisimanerannik kinguneqarsimasumik.
- Sinerissap qanittuani saarullinniarnerup qaleralinniarnerullu annerpaartaanni taamaalilluni aali-sarsinnaassutsip annikillisinnejqarnissaata taamatullu aamma pisassiissutit ilisimatuussutsikkullu siunnersuinerit akornanni naapertuttoqaleriartuaartoqarnissaata pisariaqartinneqarnera taku-neqarsinnaavoq. Ataatsimiititaliarsuup ukiuni amerlanngitsuni tamatuma naammassineqarnissaa kaammattutigisimavaa, taamaaliornikkut aalisagaqatigiit ikiliartorunnaarsinnejqarsinnaammata aalisarnermillu inuussutissarsiuutigalugu aalisarnerup immikkoortuisa ilaanni allani inuttatut imaluunniit inuussutissarsiorfinnut allanut sulisussanik amigaateqartunut ikaarsaari-nikkut.
- Tamatuma aalisarnerni taakkunani pingaarutilinni marlunni aalisarsinnaanermut akuersissutaa-tillit ikilinerannik siunissami malitseqassaaq. Tamanna ilaatigut pisinnaavoq pissusissamisoortumik utoqqalineremi aalisarunnaarnikkut inuusunnerpaallu umiatsiaararsorluni aalisarnermut or-nigisaqarnerisa annikillineratigut, ilaatigullu amerlanerusut pitsaanerusunik isertitaqarfiusin-naasunut ikaarsaariartornerisigut, assersuutigalugu aalisarnerup immikkoortuisa ilaanni allani inuttatut imaluunniit inuussutissarsiorfinnut allanut sulisussanik amigaateqartunut ikaarsaari-nikkut.
- Suliffeqarnikkut pissutsit nunatsinni sumiinneq apeqqutaatillugu assigiinngitsorujussuupput. Pif-fissap ingerlanerani taamatuttaaq allangoriartuaartoqartussaassaaq, ilaatigut aatsitassarsior-nermi sanaartornermilu ineriartornerit apeqqutaallutik, inuussutissarsiuutini taakkunani - ullumik-kullu sulisussanik amigaateqarfioresuni - sulisussamik pisariaqartitsinerup annertuseriarujus-suarnissaa naatsorsuutigineqarlni. Inuussutissarsiuutini taakkunani allanilu ullumikkut sulisussa-nik avataaneersunik atorfinitisoqartareerpoq.

- Pissutsit qulaani taaneqartut inuussutissarsiornermi suliassaqarfii akornanni ataqatigiissumik ungasissumullu isigisumik pilersaarusiornissamik suliniutinillu aalajangersimasunik ingerlaavartumik ataqatigiissaarinissamik annertuumik pisariaqartitsiviupput, aalisarnermi aaqqissuussaaner mik naleqqussaaneq suliffissaaleqinerup annertuneruleranik kinguneqaqqunagu, kisiannili
 - inuussutissarsiutini allani suliffiit nutaat sapinngisamik annertunerpaamik sulisunik kalaallnik inuttalerneqarnissaannut periarfissatsialattut iluaqtigineqaqqullugu, aama
 - aalisarnermik inuussutissarsiuteqarnerup immikkoortuini allani sulisussanik pisariaqartinneqartunik piginnaasalinnik amigaateqarnerup, ilaatigut angallatini anginerusuni aalisakkanullu suliffissaqaqarnermi, inerititaqarfiusumik illuatungilerneqarnissaanut atorneqarsinnaani.

Paasissutissat tunuliaqutaasut

Takussutissami 42-mi 2020-mi sinerissamut qanittumi umiatsiaararsorlutik aalisarnissamik akuersisuteqartut tamarmik ukiumikkut agguataarneqarnerat takussutissiarineqarpoq. Paasissutissani tunngaviusuni umiatsiaararsorlutik aalisartut inuit 1.934-upput.

Takussutissiaq 42. 2020-mi sinerissamut qanittumi umiatsiaararsorlutik aalisarnissamut akuersisuteqartut tamarmik ukiumikkut agguataarneqarneri.

Ukiui	Amerlassusii	Procentinngorlugit
20-t inorlugit ukiullit	44	2,3%
20-nit 29-mut ukiullit	307	15,9%
30-nit 39-nut ukiullit	379	19,6%
40-nit 49-nut ukiullit	346	17,9%
50-init 59-inut ukiullit	518	26,8%
60-init 69-inut ukiullit	272	14,1%
70-init qummut ukiullit	68	3,5%
Katillugit	1.934	

Aallerfiit: APN Naatsorsueqqissaartarfillu.

Takussutissami 42-mi takuneqarsinnaasutut aalisarsinnaanermut akuersissutaatillit 15 %-ingajaat 2020-mi 60-inik amerlanernilluunniit ukioqarput. Aalisartut 50-it 59-illu akornanni ukiullit ilangnguk-kaanni takuneqarsinnaavoq umiatsiaararsorlutik aalisartut 55 %-ingajaat 50-it sinnerlugit ukioqartut. Umiatsiaararsorluni aalisarnermut peqataalersartut peqataajunnaartartunit ikinnerupput. 30-it tikillugit ukiulinnut umiatsiaararsorluni aalisarsinnaanermut akuersissutit 20 %-init ikinnerupput.

Ineriartorneq tamanna allangorani ingerlaannassappat umiatsiaararsorluni aalisarsinnaanermut akuersissutaatillit ikiliartuaarnerannik tamanna immini isumaqassaaq.

Ataani piffissap ingerlaneranut naatsorsuusiami inuuusuttut 25-nik taakkulu inorlugit ukiullit umiatsiaararsorlutik aalisarsinnaanermut akuersissutaatillit, taamalu innuttaasut inuuusunnerusut umiatsiaararsorluni aalisarnermut peqataasalererat, sukumiinerusumik misissuataarneqarpoq:

- 2020. 2020-mi inuuusuttut 25-inik taakkulu inorlugit ukiullit katillugit 211-upput.
- 2019. Inuit 2020-mi siuliani taaneqartunut ilaasut 165-iusimapput, 2019-imi aamma umiatsiaararsorluni aalisarsinnaanermut akuersissut atorlugu timalimmik aalisarsimasut. Taamaalilluni taamatut ukiullit inuit 46-upput 2019-imut sanilliullugu 2020-mi nutaatut aalisalersimasut.
- 2018: Inuit 2020-mi siuliani taaneqartunut ilaasut 122-usimapput, 2018-imi aamma umiatsiaararsorluni aalisarsinnaanermut akuersissut atorlugu timalimmik aalisarsimasut. Taamaalilluni taamatut ukiullit inuit 99-iupput 2018-imut sanilliullugu 2020-mi nutaatut aalisalersimasut.

Tabeli 43-mi piffissamut 2026-ip tungaanut qanoq utoqqaatigineq apeqqutaatillugu umiatsiaararsorluni aalisarnermut peqataasinnaasunut siumut naatsorsuineruvoq. Takussutissami 2020-mi umiatsiaar-

sorlutik aalisartunut tamarmiusunut sanilliullugu taakku procentinngorlugit qanoq amerlatiginera ta-kutinneqarpoq, siumullu naatsorsuinermi umiatsiaararsorlutik aalisartut 67-inik ukioqarlutik pisortanit soraarnerussutisiaqalersinnaasut sinerissamut qanittumi umiatsiaararsorluni aalisarnermik qimatsinis-sannik naatsorsuutiginnineq aallaaviulluni.

Tabeli 43. Soraarnerussutisiaallit sinerissamut qanittumi umiatsiaararsorluni aalisarunnaartussatut naatsorsuutigineqartut, umiatsiaararsorlutik aalisartutut 1. decembari 2020-mut sanilliullugu ukiuni pineqartumi decembarip ulluisa aallaqqaataani 67-inik ukioqalersimasutut naatsorsorlugit.

	Amerlassusii	%-inngorlugit
2021	166	8,6%
2022	191	9,9%
2023	217	11,2%
2024	251	13,0%
2025	294	15,2%
2026	340	17,6%

Aallerfiit: APN Naatsorsueqqissaartarfillu.

Aalisarnermi immikkoortunut taakkununnga suliffeqarnikkut immikkut suliniuteqarnissaq pisariaqarso-rinangilaq, taamatullu aamma inunnut ataasiakkaanut pisassiissutinik tuniniarneqarsinnaasunik inun-nulluunniit ataasiakkaanut pisassiissutinik eqqussinissamik ataatsimiititaliarsuup innersuussutaa im-minni aalisarnermi immikkoortut taakku aalisaannarsinnaanerannik allannortitsisussaanani. Taamaalil-luni inuk kinaluunniit pisassiissutinik tunineqarsinnaasunik inunnnulluunniit ataasiakkaanut pisassiissuti-nik pigisalik aalisarnermit anisinneqarnaviangilaq. Pisassiissutinilli tuniniarneqarsinnaasunik eqqus-sinikkut umiatsiaararsorlutik aalisartut utoqqaanerusut pisassiissutit ilaannik pigisaminnik nammineq piumassutsiminnik tunisisinnaalissapput. Tamanna aqqutigalugu pisassiissutit ilaannit pigisaminnit tuni-sinermikkut soraarnerussutisiaalittut inuunerminnut aningaasatigut tapertaasinnaasunik pissarsisinnaas-sapput. Ataasiakkaanut taakku nalingannut pineqartup pisassiissutinit ilaannik pigisaasa annertussusii aalisarnermilu pineqartumi pisassiissutinit pigisat ilaasa akii soorunami aalajangiisuussapput.

Pissusissamisoorporli angallateerarsorlutik aalisartut ataatsimut isigalugit taakkulu ilinniagaqarsima-nikkut tunuliaquataat suliffeqarnermut atatillugu sukumiinerusumik misissuataassallugit. Tassani eqqar-saatigineqarput pisassiissutit ilaannik pigisamik tunisisinnaanissaannut ajornangitsumillu inuussutissar-siutini allani sulilersinnaanissamut periarfissat isumaliutigineqarnissaat.

Tabeli 44-mi taamaalilluni sinerissamut qanittumi aalisartut 2020-mi umiatsiaararsorluni aalisarsin-naanermut akuersissutaillit tamarmik ilinniagaqarsimassutsinut kommuninullu agguataarneqarnerat takutinneqarpoq.

Tabeli 44. 2020-mi angallateeqqamut aalisarsinnaanermut akuersissuteqarlutik sinerissamut qanittumi aalisartut tamarmiusut ilinniagaqarsimassutsimut kommuninullu agguataarlugit.

	Kommune Kujalleq	Kommuneqarfik Sermersooq	Qeqqata Kommunia	Kommune Qeqertalik	Avannaata Kommunia	Ilisimane- qanngilaq	Katil- lugin
Ilisimaneqanngilaq	0	0	0	0	0	1	1
Inuussutissarsiummut ilinniar-titaaneq	31	69	55	33	71	0	259
Atuarfik, 10. klasse tikillugu	85	211	189	250	908	0	1.643
Ilinniarnertuungorniarneq	1	5	4	2	4	0	16
Kisitsisitigut paassisutissaasi-vimmiinngilaq	1	0	0	0	1	0	2
Ingerlaqqiffiusumik ilinniarti-taaneq naatsaq	1	2	0	0	0	0	3
Suppleringskurser	2	0	0	0	0	0	2
Inuussutissarsiummut bache-loriingorniarneq	0	3	2	1	1	0	7
Suppleringskurser	0	0	0	1	0	0	1
Katillugit	121	290	250	287	985	1	1.934

Aallerfiit: APN Naatsorsueqqissaartarfillu.

Tabeli 44-mi takutinneqarpoq angallateerarsorluni aalisarnermi aalisarsinnaanermut akuersissutaatillit ilarparujussui meeqqat atuarfiannit qaffasinnerusumik ilinniagaqanngitsut. Kisitsit taanna nunarput tamaat eqqarsaatigalugu 85 %-it missaaniippoq. Aalisarsinnaanermut akuersissutaatillit inuussutissarsiummik ilinniagallit aamma arlalissupput. Taakku kisitsisinngorlugit nuna tamakkerlugu 13 %-it missaanniipput. Minnerunngitsumik Avannaata Kommuniani umiatsiaararsorlutik aalisarsinnaanermut akuersissutaatillit amerlapput, nunatsinni umiatsiaararsorlutik aalisartut akuersissutaatillit affaat sinerlugit kommunimit ataatsimeersuullutik. Mianersuussinissaq pissutigalugu atortussat sukumiinerusu-mik agguataaqquinneqarsinnaanngillat.

Tabeli 44-mi immikkoortut eqqumaffigisassat pingaarutillit suussusersineqarnissaannut atorneqar-sinnaavoq, ataatsimiitaliarsuup innersuussineratut sinerissamut qanittumi aalisarnerup ilarjussuata aaqqissuussaanermigut allangortinneqarneranut atatillugu suliffeqarnermut tunngatillugu peqatigil-lugu naalakkersuinikkut suliniuteqarnermut pisariaqartumut najoqquṭassiisutut.

Inuussutissarsiutit allat ullumikkut qularnanngitsumillu aamma siunissami annertunerusumik sulisussa-nik amigaateqalersussat, umiatsiaararsorluni aalisarneq qimanniarlugu toqqaraanni iserfiginiarneqarsin-naapput. Taamaalilluni allanik suliaqalersinnaanermut suliniutit siunnerfeqarnerusut ataqtiginnerusullu aamma ilinniartitaanerup allamillu suliaqalersinnaanermut ilinniartitsisarnermi aporfiusartunik piiaanis-saq pisariaqarsinnaapput.

Ilaatigut "Oqaaseqaat tunuliaqutsiisoq, sulisoqarnermut aalisarnermi piginnaasanullu ineriartortitsi-nissamut ilinniarnissamullu tunngasoq"-mi, ukiuni kingullerni Aningaasaqarneq pillugu Siunnersuisoqa-tigiiq nalunaarusiarisartagaanni sulisitsisullu kattuffiisa nalunaarutigisartagaanni inuussutissarsiutini allani suliamik ilinniagaqarsimannngitsunik ilinniarsimasunillu amigaateqartoqartoq takuneqarsinnaavoq. Tunuliaqutaasumik oqaaseqaammi kiisalu isumaliutissiisummut ilanngussami H-mi taamatuttaaq taku-neqarsinnaavoq inuusuttorpassuit inuussutissarsiummut ilinniartitaanermik aallartitsisinnaanissaannut aaqqissuussaanikkut ajornartorsiuteqartoqartoq.

Aalisarneq pillugu Ataatsimiitaliarsuup nalilerpaa inuaqtigijit aningaasaqarniarnerannut annertuumik pingaaruteqartussaasoq umiatsiaararsorlutik aalisartut ikilisinneqarnissaannik innersuussutigineqar-toq inuit pisortanit pilersorneqartut taamaaqqataanik amerleriarnerannik malitseqarpat imaluunniit suliniutitigut attuumassutilitsigut taakku inuussutissarsiutini allani suliersinneqarsinnaappata. Ajornar-torsiut tamanna taamatuttaaq aqutsiveqarfimmi 47-mi sinerissamut qanittumi qaleralinniarnerup aqun-neqarnera pillugu immikkoortumi aamma allaaserineqarpoq. Piffissarli eqqarsaatigalugu suliassaqtit-

sinissamut periarfissat assigiinngitsut pisortat aningasaqarnerannut siunissamut ungasinnerusumut sunniutissaasa sukumiinerusumik nalilersoqqissaarneqarnissaat Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliar-suarmut ajornarsimavoq. Suliassaq taamaattoq Aningaasaqarneq pillugu Siunnersuisoqatiginnit suliari-neqarpat pissusissamisoornerussaaq.

Innersuussutit

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup aalisarnermi namminermi ineriertorneq, najukkani inuiaqati-giit assigiinngitsut qulliunerusumillu inuiaqatigiit ineriertornerat eqqarsaatigalugit innersuussutigaa:

- **Ataatsimiititaliarsuup kaammattuat tamarmiusut malitseqartillugit ilinniartitaanermut sulif-feqarnermullu tunngasuni aqqissuussamik ataqtigisaaqisoqarlunilu suliassaqarfiiit akornanni pilersaarusiortoqassasoq.**

Tamatumunnga atatillugu ataatsimiititaliarsuup innersuussutigaa uku immikkut eqqumaffigineqass-sut:

- **Ilinniartitaanerup, suliffissaqarnerup isertitatigullu pissutsit akornanni nalinginnaasumik ataqtigitoqarnissaa.**
- **Inuussutissarsiorfinni amerlasuuni nalinginnaasumik sulisussanik amigaateqartoqarnera, tamatumalu aalisakkanut suliffissaqarnermut, aatsitassarsiornermut sanaartornermullu tunngasunut atatillugu annertunerulernissaa naatsorsuutigineqarluni.**
- **Aalisarnermik inuussutissarsiuteqarnermi sulisunik ilinniarsimasunik amigaateqarnera.**
- **Inuussutissarsiornikkut suliffeqarnissamullu periarfissat eqqarsaatigalugit sumiiffinniit su-miiffinnut pissutsit assigiinnginnerujussui.**

Tamatumunnga nangissutitut ataatsimiititaliarsuup kaammattuitigaa pilersaarusiortermut atatillugu tamatumani pitsaanerusumik aalajangiinissamut tungavissaqarnissaq ataavartumillu ineriertortitsi-nissaq qularnaarneqassasut, tassami:

- **Nuna tamakkerlugu suliffeqarnermi pisariaqartitsinerit assigiimmik nalilerneqarsinnaanngim-mata, piffissallu ingerlanerini allanngortoqartartussaammat.**
- **Tamanna pisariaqartitsilermat pissutsit qulaani taaneqartut isiginiarlugit ingerlaavartumik aalisarnermi aningasaqarniarnermik nalilersuisarnissamut, taakkulu aalajangiinissamut tunngavissani attuumassutilinni ilaatinneqartarnissaannut.**
- **Tamatumunnga atatillugu kisisisitigut paasissutissat pigineqareersut ineriertortinneqarsin-naasullu ilaatinneqartariaqput.**

Ataatsimiititaliarsuup innersuussutigaa inuussutissarsiutit susassaqartullu akornanni pitsaanerusumik ataqtigisakkamik ataqtigisumillu pilersaarusiorneq qularnaarniarlugu aalajangersimasunik suliniuteqartoqassasoq, tassunga ilanngullugu

- **Ingerlaavartumik pisussaaffileeqataaffiusumillu aalisarnermut, suliffeqarnermut ilinniartitaanermullu tunngatillugu naalakkersuinikkut ingerlatsinerit suliniutillu akornanni suliassaqarfiiit akimorlugit ataqtigisaaqisoqassasoq, tamatumunngalu ilanngullugu aqqissuussaaneq ingerlaavartumik nakkutigineqassasoq.**
- **Piffissap sivikitsup ingerlanerani pisariaqartitsinerlu malillugu sumiiffinnut sulisussanik amigaateqartunut sulisussanik nuussisoqarsinnaanissaanut erseqqinnerusumik pilersaarusiortoqassasoq, tamatumunngalu atatillugu ilinniartitaanerup, aamma aalisarnermut tunngasut eqqarsaatigalugit, pingaaruteqassusia pingartinneqassasoq.**

7.7 Kalaallit Nunaanni Aalisarnermi aningaasaqarneq pillugu ilisimatusarfik

Suliamut atatillugu Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup maluginiarpa, aningaasarsiornikkut misissueqqissaarnernik suliaqarnermut atatillugu Kalaallit Nunaanni ilisimatusartunik aalisarnermi aningaasarsiornermik immikkut piginnaasalinnik pissarsinissaq periarfissaanngitsoq. Aalisarnermi aningaasarsiorneq pillugu immikkut piginnaasaqarfiusumik pituttorsimanngitsumik suliamik sammis-aqarfiusumik / misissueqqissaarnermk institutumik Kalaallit Nunaat peqanngilaq. Pinngortitaleriffimmi Ilisimatusarfimmiluunniit aalisarnermi aningaasarsiorneq pillugu suliaqartoqanngilaq. Aalisarnermi aningaasarsiornikkut misissueqqissaarsinnaanermut suliatigut piginnaasallit pingarnertut qitiusumik allaffissuarmiipput, kiisalu Naatsorsueqqissaartarfimmi kisitsisitigut paasissutissat ineriartortinneqar-lutillu attanneqarsinnaasarput.

Aalisarnermik inuussutissarsiuteqartut taakkununngalu attuumassuteqartut inuussutissarsiortut aningaasarsiorneraisa sunniutai inuussutissarsiummillu ingerlaavartumik inerisaaneq atugarissaarnermut aalajangiisuupput. Aalisarnermit aningaasarsiornermut tunngasunik sulianut misissueqqissaarnerit inuaqatigiinnut tamanut iluaqutaasussanik naalakkersuinikkut, allaffissornikkut inuussutissarsiornermilu aningaasaqarnikkut siunissamut qaninnermut ungasinnermullu patajaatsumik tunngavissanik isumannaareqataasinnaapput. "Kalaallit Nunaanni Aalisarnermi Aningaasaqarneq pillugu Ilisimatusarfik" pil-lugu tunuliaqutaasumut oqaaseqaammi aalisarnermi aningaasarsiornermi suliamik sammisaqarfiusumik aalisarnermi aningaasarsiornermik tunngaviusumik atorsinnaasumillu ilisimasaqarfiusumik pilersitsiner-mi pisariaqartitsineq, periarfissat, iluaqutaasut ajoqutaasullu sammineqarput. Ilisimatusarfip taamaat-tup piginnaasaqarfii pissusissamisoortumik siammasinnerusumik inuaqatigiit aningaasarsiornernut aamma annertunerusumik inuussutissarsiornermi pissutsinut tunngasuussapput, taakkulu imaani isumalluutinik piujuartitsineq tunngavigalugu atuinermut attuumassuteqassapput, kiisalu aalisarnermi pissutsit pillugit misissueqqissaarnermi Naatsorsueqqissaartarfip paasissutissanik tunniussisartuusup atuisullu akornanni ataqtigissaarisuussalluni.

7.7.1 Aalisarnermi Aningaasaqarneq pillugu Ilisimatusarfip aaqqissuussaanikkut attuumassuteqar-nera annertussusialu

Aalisarnermi aningaasarsiorneq pillugu nunani tamalaani suliaqarfinni suliaqartut eqimattakkaatut ilisimatusarfii ilaannut attuumassuteqartarput, amerlanertigut ilisimatusarfimmisumalluutit pillugit ilisimatusarfimmiaamma avatangiisit pillugit aningaasarsiornermi ilisimatusarfimmimaluunniitimaani ilisimatusarnermut ilisimatusarfimmnamminerisamik suliaqartuuusut. Aalisarnermi aningaasarsiornirkut suliaqarfik suliatigut attanneqarsinnaassappat, aalisarnermillaqutsinermut ingerlatsivinni, kattuf-finninamminersortuni aamma aalisarnermik inuussutissarsiortuni atugassanik ilisimatusarneqtunngavigalugu misissuinernek suliatigut illorsoneqarsinnaasunik tunniussisinnaassappat, kiisalu aalisarnermi aningaasarsiornermik ingerlatsisunik ilinniartitsinermut peqataassappat, minnerpaamik sisamanitarf-illit tungaannut ilisimatusarnermik ingerlatsisunik inuttaqartariaqassaaq.

Tassunga ukiumoortumik aningaasartutissat 3-6 mio. kr.-iunissaat naatsorsuutigineqartariaqarpoq, taakkulu ilai ilisimatusarnermik tunngaveqartumik misissueqqissaarnernit, siunnersuisarnernit ilinniar-titsillunilu isertitanit matussuserneqarsinnaassapput.

7.7.2 Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup innersuussutai

Ilisimatusarnermut atugassanillu misissueqqissaarnernut atatillugu aalisarnermi aningaasarsiornermepiffissap ingerlanerani iluaqutaasinnaasut arllallit salliutinnejqarsinnaasut Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuarmit isumaqarfingeqarput, tamannalu tunngavigalugu inuaqatigiit aningaasarsiornerrnut, aalisarnermik inuussutissarsiuteqartunut, kiisalu aalisarnermik inuussutissarsiornermut at-tuumassuteqartunik ilinniartitaanernik salliuutitsinissamut atatillugu aalisarnermi aningaasarsiorneq pillugu misissueqqissaarnerup ingerlannejqarsinnaanissaanut siunissami suliamut atasunik qajannaat-sumik tunngavissiisinnaanermut aallarnisaasinnaaneq isumannaarneqarsinnaassalluni.

8 Ataatsimiititaliarsuup innersuussutaasa aninggaasaqarnikkut allaffissornikkullu kinguneri

8.1 Siulequtsiussaq

Ataatsimiititaliarsuup innersuussutaasa aninggaasaqarnikkut allaffissornikkullu kinguneri sassai pillugit suliassap nassiuarneqarnerani ima allassimasoqarpoq:

"Ilimageqarpoq Ataatsimiititaliarsuup isumaliutissiissutaa pisortanut inuussutissarsior-tunullu aningaasatigut allaffissornikkullu kingunissaanik imaqassasoq. Tamanna ilangnguneqassaaq siunnersuutip inuussutissarsiummut inuiaqatigiinnullu sunniutissaatut ilimageqartut pillugit nalornissuteqarsinnaaneq annikillisinniarlugu.

Ataatsimiititaliarsuaq aalisarneq pillugu inatsisip nutarternissaanut siunnersummik suliaqar-nermini qulakkiissavaa, aalisarnerup imminnut suli akilersinnaanera qulakteerniarlugu taa-maalilluni pisuussutinit akitsuutinit siunissami isertitassat tamarmiusut ikilinnginniassammata, suliaqarneq inatsisit aamma aalisarnermi pisuussutinit akitsuutit pillugit inatsimmik aqtsineq mianeralugit pissasoq."

Ataatsimiititaliarsuup ataatsimut innersuussutaasa aninggaasaqarnikkut allaffissornikkullu kinguneri-sassai immikkoortumi uani nalilerneqarput. Innersuussutaasut ataatsimut tamakkiisumik ilangngussaq F-mi takuneqarsinnaapput.

Inuiaqatigiinnut, pisortanut aalisarnermilu suliffeqarfinnut ataatsimut aningaasatigut kinguneri sinnaa-sanik naatsorsuinerlu nassuiassallugillu ajornaatsuinnaanngitsoq oqaatigisariaqarpoq. Taamatuttaaq aalisarnerup tungaatigut isumalluutnik atuinermi aningaasatigullu pisortat allaffissornikkut qanoq sunnerneqassanersoq nalileruminaappoq. Taamaattumillu innersuussutit aalisarnermi aningaasatigut allaffissornikkullu qanoq sunniuteqarsinnaanerat naatsorsornissaat nalorninaatilerujussuuvoq. Tamanna arlalinnik pissuteqarpoq, ilaatigut:

- Pineqartuni arlalinni innersuussutit amerlapput, tamarmillu ilaatigut imminnut attuumassuteqar-put, ataatsimullu sunniutissai imminnut atasunik inatsisiliornikkut malitseqartitsinermilu suliniuteqarnerni iliuuserisassanit aallaaveqassallutik.
- Nalornissutaasut ilagaat ataatsimiititaliarsuup innersuussutaasa aalisarnerit ataasiakkaat aqun-neqarneri pillugit takussutissat aatsaat ukiut arlallit qaangiuppata sunniutissai ersileriartortus-saammata.
- Siunnersuutaasut ataasiakkaat immikkualuttortaasa kisitsisitigut tunngavissaat, taamaallilunilu ataatsimiititaliarsuup ataatsimut siunnersuutaa amigaateqarpoq, taamaattumillu ataatsimiitita-liarsuup aningaasatigut uumassusilinnillu misissuinerminni nalilersuineri missingiutaaginnarput.
- Siunnersuutigineqartunut pisassat nalimmassariartornissaannut ilutigalugulu killeqanngitsumik aalisarnermit IOK-mut imaluuniit IK-mut ikaarsaariarnissamut ataatsimiititaliarsuup misissueq-qissaarnerni innersuussutinilu tunngatillugu ullumikkut aningaasatigut isertitassat suliassaqartit-sinerlu maanna siunnersuutaasumut sunniutissai toqqaannartumik nalilersinnaangilaa. Tamanna ineriartornissamut naatsorsuutigisamik allatut isikkoqalersitsissaaq, maannakkutut aalisarneq allannguiteqarani ingerlaannassappat siunissami isertitassatigut suliassaqartitsinikkullu appariarfiusussaammat. Sinneqartumik piginnaasaqarneq siunnersuinerlu sinnerlugu pisassiissuteqar-fiusut aalisariutit aaqqissugaanerat allanngunngitsoq akuersissuteqartullu amerlassusaat taama-tut amerlatigiinnarpata siumut sammisumik sinerissap qanittuani aalisartut aamma inuiaqatigiit aningaasatigut annertuumik sunnernerlussavaa.
- Kalaallit Nunaanni aalisarnermi ilisimatuussutsikkut siunnersuisarneq tunisassiani Kalaallit

Nunaata Kitaani raajanut pitsaanerpaamik eqqornerpaamillu ineriertortitaasut tunngaviusut aal-laavagineqarput. Periutsit taama ittut pitsangorsarlugillu ataavartumik inerisarneqarput, imaa-nimi avatangiisit mianernarsinnaasut ataqatigiinnerat ataavartumik allannguuteqarsinnaammatt. Periutsit paassisutissatigullu tunngaviit taakkulu ineriertortinnissaat pisariaqartinneqarpoq, taa-maalilluni aalisagaqatigiinnut allanut, soorlu saarullinnut qaleralinnullu nalilersuinermi pitsaaneru-sumik atorsinnaaqqullugit.

- Pisat siunnersuinermut qanillattortinnejarnissaannut taarsiullugu pisuussutinik aqtsinermi al-lannguinani ullumikkut periutsit taamaallaat nalornissuteqarluni sunniutnik naliliinermut ator-neqarsinnaapput. Siunissaq nalorninartuaannassaaq, nalorninarnerali ataatsimiititaliarsuup in-nersuussuteqarnissaminut patsisigerusunngilaa, aalisakkat amerlassusaasa ikiliartornerannut aaqqiissutaasinnaasunik innersuussuteqarnissat anguniagaammat. Akerlianik ataatsimiititaliar-suaq isumaqarpoq iliuuseqannginneq illorsorneqarsinnaanngitsoq.
- Inuiaqatigiit ineriertornissaannut aalisarnermit isertitat suliassaqartitsinerallu pingarnerpaatut inissisimapput, taamaattorli isaatitsiffiusunit suliassaqartitsiffiusuniillu allanit avissaartinneq-a ratillu avissaartinniarneqassanngillat.
 - Annertuumik aalisarfiusuni IOK-mik eqquassinissamut (imaluunniit IK periarfissatut) aaqqis-suussinerup nalimmassarnissaanut ataatsimiititaliarsuup innersuussutai aalisartuni ataa-siakkaani aamma pisuussutinit iluanaarutini tamarmiusuni isaatitsinerulernissamik kiisalu nioqqutissanik ineriertortitsinikkut naleqarnerulersitsinissamik, aalisarnerillu ilaanni suli-susanik taamaatitsinermik siunertaqarput.
 - Taamatut innersuussinermi aningaasaqarnikkut allaffissornikkullu kingunerusinnaasut aaqqiiviginiarlugit saniatigut aalisarnerit allat imaluunniit inuussutissarsiuut allani suli-aqartitsinnaanerup qulakkeerneqarnissaa pisariaqarpoq, taakku tassaasinnaapput ullumik-kut suliffissat ilinniarsimasunik ilinniarsimanngitsunilluunniit avataanit inuttalerneqartar-tut atorluarnerisigut.
 - Kingunerisinnaasaasa assigiinngissutaat annertuvoq, apeqqutaassaarlu saniatigut suliffis-saqartitsinierneq ilinniartitsinerullu annertusarnerata annertunerusumik aningaasarsior-fiusinnaasunik pilersitsisinnaanera, imaluunniit ajornerpaassaguni kingunerisinnaasaa tassaassaaq innuttaasut amerlanerusut pisortat pilersuinerannik pisariaqartitsisut amerla-nerulernissaat.
- Aningaasaqarluartumik aalisarfiusuni, uani immikkut ilaalluni raajarniarneq eqqarsaatigalugu ataatsimiititaliarsuup innersuussutaani aningaasaqarnikkut sunniutissaani nalorninartoqarpoq.
 - Sinerissap qanittuani raajarniarnermi aaqqinneqanngitsunik aaqqissuussaanermi pis-riaqartitsisoqarpoq (aalisarsinnaassuseqarpallaarneq angallatillu ataatsimut isigalugit pisoqaavallaart). Ataatsimiititaliarsuaq isumaqarpoq ataatsimiititaliarsuup inassute-qataanik malinninneq pisuussutinit iluanaarutinut pitsaasumik sunniuteqassasoq.
 - Avataani raajarniarneq eqqarsaatigalugu ullumikkut ineriertortinnejarnikuovoq anner-tuumik isaatitsiviulerlunilu pisanik naleqarnerulersitsisumik, atuinermullu annertuumik iluaqtissiisumik. Piginnittunik siammaasinnaanermut ataatsimiititaliarsuup suliassaqar-figisaani, aaqqiissutissanut assigiinngitsunik siunnersuuteqarfigineqarpoq, ilaatigut piffissamut ungasinnerusumut isigaluni pisassat qummut killilerneqarnerisa sakkortusi-neqarsinnaanissaat. Ataatsimiititaliarsuaq isumaqarpoq aalisarnermi tassani naammas-sisaqarsinnaassutsimik ajornerulersitsisunik allannguteqartitsinissaq aalisarnermi tassani pisuussutinit iluanaarutit appariaannaasut. Allannguutaasinnaasut misissorneqartut ilaat taamatut sunniuteqarsinnaapput. Raajat pillugit immikkoortumi allaaserineqareersutut siunnersuutaasut assigiinngitsut kingunerisinnaasaat annertuumik nalorninartortaqarput, tassani aamma annertuumik apeqqutaassaaq pisassanik niueqatigiittarnerup killeqan-ngitsumik anguneqarsinnaanissa, aalisarnermilu tassani allanik aalisartitsinnaasunik aningaasalersuisoqarsinnaanersoq, annertuumik sunniuteqarsinnaasumik.

- Ataatsimut isigalugu naliliineq tassaavoq aalisarnermit nalituunngorsaanissamik ineriertortit-sinissaq anguniarlugu assigiinngitsunik innersuussusiorneq, tamannalu aamma pisortat isaatit-sinerulernissaannut tunngaviliisuussaaq. Naliliinermi tassani, aalisakkat ilaannit isaatitsineq an-nikitsuararsuovoq, imaluunniit isaatitsiviunani, aalisarnermillu aqtsinermik allangortitsisoqar-neratigut siunissami tamatuma mumisinneqarnissa periarfissaqarpoq. Ilutigaluguttaaq avataani raajarniarnerup aquinneqarnerata allangortinneratigut, allannguinerit raajarniarnermi atuilluarne-rit apparsarsinnaavai.
 - Inuussutissarsiornermi ingerlataqartut inuiaqatigiillu sinnerisa aningasati-gut iluanaarutit qanoq agguataarneqarnissaat naggataatigut politikkikkut aalajangigassaavoq, tassani aalisarnermi pisuussutinit iluanaarutit qanoq inis-sismaneri apeqqutaasussaassapput. Aalisarnermi pisuussutinit iluanaarutit pillugit ataatsimiititaliarsuup allannguisinnaanermut aalajangersimasumik in-nersuussuteqanngillat, taamaattorli aalisarnerit ataasiakkaat apeqqutaatillugit allannguisinnaanermut periarfissat qimerloorsimavaat.
 - Amerlassutsit ineriertornerat, silaannaap sunniutai akillu allanngornerat pif-fissap ingerlaneran allannguinissaat naatsorsuutigineqassaaq. Isumaliutis-siissummi allassimasutut misissueqqissaarnerit ineriertornerlu aallaavigalugit allannguutit tamakku atuutilissapput. Tamakkunani siunissami silap pissusiata allanngorsinnaanerata kingunerisinnaasai ilangunneqarnikuunngillat. Taama-tuttaaq akit akilersukkallu aalaakkaasuunissaat, tassani nioqqtissat maanna akiusut aallaavigalugit siunissami tunineqarsinnaaneri pingaaruteqarpoq. Tas-sunga atatillugu naqissuserneqartariaqarpoq aningaasaqarnikkut kingunerisin-naasat pillugit misissueqqissaarnerit naatsorsuinerillu inuussutissarsiortunut pisortallu akileraarutitigut akitsuutitigullu niuernerup inissisimaneranut, amer-lassutsinut akillu allanngortarneranut malussarisorujussummata. Nalornis-tilli taakku nalinginnaasumik pingaaruteqarneq ajorput, tassa aalisarnermik aalajangersimasumik aqtsinermi periarfissat assigiinngitsut akornanni assi-giinngissutit takuneqartarmata.
 - Inatsisip naleqquttup inuussutissarsiutip atugassaritinneqartunut allanngortin-neqartunut qaqugukkulluunniit naleqqussarsinnaanissa qulakeersinnaavaa, kisiannili inuussutissarsiut inuiaqatigiilluunniit silap pissusaata allanngornera-nut niuernermlu pissutsinut allanngorartunut soorunami illersorsinnaanagit.

8.2. Anguniakkat angunissaannut pisariaqartut aammalu kingunerisassaannut nali-lersuinermerqqarsaatigisariaqakkat

Qulaani allassimasup naqissuserpaa ataatsimiititaliarsuup aalisarnermut inuiaqatigiillu ineriertornera-nut siunniussai, ataatsimiititaliarsuup innersuussutai angujumallugit ataqtigiiissumik malitseqartinnis-saat pisariaqartoq, tassani suliaqarfiiit akimorlugit, kiisalu pisortat namminersortullu akornanni suleqati-giinnissaq pisariaqarpoq kissaatigineqartutut sunniuteqarlunilu kissaatigineqartut anguneqassappata.

Aqutsinissamut pilersaarusiorneq piffissamut ungasissumut isigisoq (ukiut 10-15) ataatsimiititaliar-suup innersuussutai tamarmiusut anguniarlugit, soqtigisallit tamaasa peqataatillugit sulineq piffissami ingerlatissallugu pitsaassaaq.

Angusassatut kissaatigineqartup anguniakkat ersarissumik aalajangersimatinnagut aamma anguniakka-nik angusaqarnerup siuariartornera ingerlaavartumik nakkutigitinnagu aamma anguniakkat taakku angu-niarlugit iliuusissatut pilersaarutaasinaasut aaqqitsinnagut anguneqarnissa ilimagineqarsinnaanngilaq. Taassuma ataani nalorninartutut allaaserineqartut sillimaffigineqarnissaat pisariaqarpallu piffissamut anguniakkat anguneqarnissaat qulakeerniarlugu suliniutit aaqqinneqartarnissaat pingaaruteqarpoq.

8.3 Kingunissat assigiiungitsut

Ataatsimiititaliarsuup innersuussutaasa kingunerisinhaasaasa nalilersornerini uku tulleriaarinerit aal-laaviupput:

1. Allaffissornikkut aaqqissuussaanikkullu suliniutit aalajangersimasut.
2. Piffissamut ungasinnerusumut aaqqissuussaanikkullu ingerlatsinermi suliniutit, tassani pi-sassat nalimmassarneri, IOK-mik eqqussineq pisassiissutaasullu qummut killilerneqarnerisa nalimmassarnerat ilanngunneqarlutik.
 - a. Inuussutissarsiummut aningaasaqarnikkut kingunerisinhaasai aalisarnernullu ataasiak-kaanut immikkoortillugit.
 - b. Sinerissap qanittuani aalisarnermi aalisartunut ataasiakkaanut aningaasaqarnikkut kingu-nerisinhaasai (umiatsiaararsortut isiginiarlugit).
 - c. Pisortat namminersortullu suliffeqarfitaannut ataasiakkaanut innersuussutit aalisarne-rit ataasiakkaat aqutsiveqarnerannut allangortitsinermi allaffissornikkut kingunerisas- sai.
3. Suliaqarfii allat ataqatigiinnerat, makku ilanngullugit:
 - a. Ilanniartitaanermut suliffissaqartitsinermullu suliniutit pisariaqartinneqartut.
 - b. Ataatsimiititaliarsuup innersuussutai aallaavigalugit ilanniartitaanikkut suliffissaqartit-sinikkullu politikkip allangortinneratigut suliffeqarfii allat aalisarnermik suliaqartuu-nightsut pillugit sunniutissaat.
4. Akileraarutinit pisuussutinit iluanaarutit akitsuutaannit pisortat isertitaat. Taakku akileraaru-tini tamarmiusuni immikkoortinnejarsinnaapput, tamannalu inuussutissarsiutip annertuneru-sumik imminut akilersinnaaneratigut akitsuutillu tunisinermi akit tunngavigalugit naatsorsor-neqartarnerat akilersinneqartarnerallu pissutigalugu aalisarnermi sinneqartooreqarnerannik attuumassuteqanngitsut annertusinerisigut annertusisarpoq.

8.3.1 *Akuersissutinik aqutsisoqarfik arlaannaannulluunniit atanngitsumik maalaaruteqartarfik, pi-sortat nittartagaat, Aalisarnermi Aningaasaqarneq pillugu Ilisimatusarfik il. II.*

Siunnersuutigineqarpoq Aalisarsinnaanermut Akuersissutinik Aqutsisoqarfik aalisarneq pillugu inatsit naapertorlugu ilaatigut ukuninnga suliaqarnissamik akisussaaffeqassasoq:

- Akuersissutinik tunniussineq
- Aalisarneq pillugu inatsisip malitsigisaanik pisassiissutinit pigisanik neqeroortitsineq – sinaak-kutillu aalisarneq pillugu inatsimmi aalajangersakkat imaluunniit tassanngaannit toqqammavilim-mit malittarisassat akuerisat naapertorlugin – agguateqqinneqarnerat.
- Paasissutissanik katersineq tamanullu saqqummiussineq, tassanilu kikkut tamat takusinnaasaan-nik nittarsaassineq, ataatsimiititaliarsuup paasissutissanik katersinermut taakkulu nittarsanne-qartarnissaannut innersuussaanit aallaavillit.
- Suliat pillugit ukiumut nalunaarusiorneq, Naalakkersuisunit Inatsisartunut nassiuunneqartartussaq.

Suliassat tamakku sulariniarnerini isumalluutit tassaasinnaapput suliassat ilaasa ullumikkut naalakker-suosoqarfimmit, tassani KANUAANA-mit ingerlanneqartut aqutsisoqarfimmit tassunga nuunneqassap-put. Taamaattumik aqutsisoqarfimmik pilersitsinissaq annikitsuinnarmik aningaasartuuteqarfiussaaq.

Akileraartnermut siunnersuisooqatigiit sananeqaataat assilillugu arlaannaannullunniit attuumassute-qanngitsumik maalaartarfimmik pilersitsisoqarsinnaavoq, tassungalu atatillugu aningaasartuutaasussat allatseqarfegarnikkut, ingerlatsinikkut il.il. ukiumut 2-2,5 mio. kr. missaannut tagginneqarpoq. Arlaan-naannullunniit attuumassuteqanngitsumik maalaartarfimmik pilersitsinikkut maalarutit naalakkersui-

soqarfimmi sularineqarlutillu aalajangiiffigineqartartut ikilisinneqassagaluarput. Ataatsimut isigalugu aningaasaleeqqinnissamik annikinnerusumik pisariaqartitsisoqassaaq.

Ukiumut pisassiissutinik, pisassiissutinit pigisanik, pisassiissutinik atorluuaneq, pigisaqarneq il.il. pisiniarnermi tunisinermilu qarasaasiami aqutsissut nittartagaq tamanit atorneqarsinnaasoq.

Qarasaasiakkut aqutsissut taama ittoq paasissutissat annertuut maanna KANUAANA-p paasissutissaatai ullumikkut elektroniskiusumik pigeriigai aallaavigalugit qarasaasiamic aqutsisummut pioreersumut inissinneqarsinnaapput. Ataatsimiititaliarsuulli aalisarnermut tunngasuni paasissutissanik katersinermi tamanullu nittarsaanermi pisoqassappat paasissutissanik nutaanik katersinissaq, qarasaasiakkut nuttaamik aqutsissusiornermik, isikkussaanik nalimmassaanermik immaqalu ingerlaavartumik aqutsinermut aningaasartutissat annikitsumik qaffaavagineqarsinnaaneri pisariaqarsinnaavoq.

Tunngaviatigut annertunerusumik aningaasaleeqqinnissamik pisariaqartitsinissaq naatsorsuutigine-qanngilaq, tamannali ataatsimiititaliarsuup innersuussuteqarnera aallaavigalugu misissueqqissaarnikkut tamanna paasinarsisinneqarumaarpooq. Taasani ullumikkut aalisarnermi paasissutissat suut pigineqarnersut aaqqissuussamik, ataatsimut paasiniarneqassapput, taamaalluni paasissutissat pigineqareersut aallaquaataanit sularineqaqqinnginnerussammata. Paasissutissanik katersinermi kingullerpaatut atuisut peqataatillugit paasissutissanik katersinikkut pisortanut aalisarnermilu inuussutissarsiornermi aningaasartuutit annikillisarneqarsinnaapput.

Aalisarnermi Aningaasaqarneq pillugu Ilisimatusarfik

Aalisarnermi aningaasaqarnikkut avatangiisimik pilersitsinissaq innersuussutaasoq, suliamut pikkorifilinnit ingerlanneqartoq suliamullu pikkoriffilinnit ilisimatuussutsikkut misissuilluarnikkut assersuutigalugu aalisarnermi allaffissortunit suliffeqarfinnit namminersortunit kattuffinnillu, kiisalu aalisarnermi aningaasaqarnermi ilisimasalinnik ilinniartitsinermut atugassanik pilersitsinissamut innersuussineq pilersinneqassappat minnerpaamik ilisimatusartunik inunnik sisamanit arfinilinnut inuttaqarnissaa pisariaqartutut nalilerneqarpoq.

Tassunga ukiumut 3-6 mio. kr.-nik aningaasartuutaasussatut nalilerneqarpoq tamannalu ilaatigut ilisimatuussutsikkut misissueqqissaarnernit, siunnersuinernit ilinniartitsinikkullu isaatitsissutinit aningaasorsorneqarsinnaanissaa naatsorsuutigineqarpoq.

Aalisagaqassutsimik misissuinernut isumalluutit annertusinissaanik tamassuma kinguneranik pisariaqartitsineq

Ataatsimiititaliarsuaq ilaatigut innersuussuteqarpoq aalisarnerit aalisagaqassutsimik piujuartitsisumik tunngaveqarlutik ingerlatsinerat aamma allagartalerneqarsinnaassasoq. Tamanna assersuutigalugu MSC-mit misissueqqinnissamik piumasaqarnermic kinguneqarsinnaavoq, tassunga ilaatigut ilanngullugu immap naqqani qalorsuarsorluni aalisarfiusartunik immap naqqani uumasoqarfinnik ullumikkut isumalluutigineqanngitsumik misissueqqissaarneq.

Taamatut pisariaqartitsinermik sukumiinerusumik erseqqissaanissamik ataatsimiititaliarsuaq periarfissaqarnikuunngilaq taamaammallu tamassumunnga atasunik aningaasatigut kingunerisinnaasaanik nalilersuinikuunani. Taarsiullugu Pinngortitaleriffik inuussutissarsiorut (allagartaliinissamik iluaqute-qartussaasut) oqaloqatigalugit isumalluutinik pisariaqartitsinermik missingiilluni aningaasalersuinissamillu siunnersuusiorluni misissueqqissinnaanermut tunngatillugu pingaarnersiuilluni tulleriaakkanik sukumiinerusumik nalilersuinissaa naleqquitsaaq

8.3.2 Aqutsinermi suliniutit - aalisarnerni ataasiakkaani aningaasaqarnermi kingunissai

Raajarniarneq

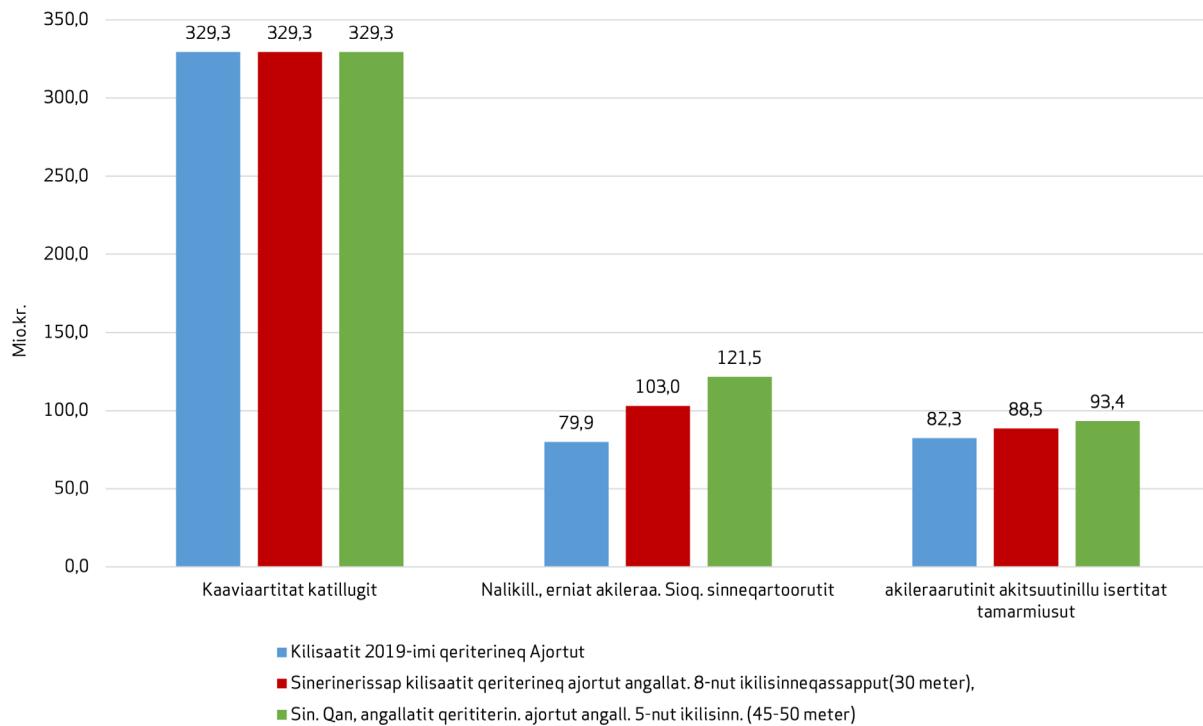
Takussutissiami ataaniittumi (Tabeli 45) raajarniarnermut periusaasinnaasut sisamat maannakkut pisutsinut sanilliullugu sanilliunneqarput (maannakkut aalisarnermut inatsit tamassuminngalu aqutsineq aallaavigalugit tunngaviusumik periarfissaq). Imaappoq pisuussutinit iluanaarutit nalaanni periutsimi 1-imi allaqqappat “ajunngitsorujussuuvoq” isumaqarpoq periuseq 1 tunngavigalugu aqutsineq raajarniarnermi maannakkut aqutsinerup ingerlanneranut tunngatillugu pisuussutinit iluanaarutit pitsaasorujus-suarmik ineriartortut.

Tabeli 45. Raajarniarnermik aqutgsinermut periusaasinnaasut sisamat maannakkut pissutsinut saniliulligit sannilliullugit (tunngavismik periarfissaq maannakku aalisarneq pillugu inatsit tamassuminngalu aqtsineq aallaavigalugit).

	Tunngaviusumik periarfissaq Maannakkut aalisarnermik inatsit taassuminngalu aqtsineq	Periuseq 1 <i>Pisuussutinit iluanaarutinik taassuminngalu annertusisamik akileraaruser-suineq</i>	Periuseq 2a <i>Pisassiissutit amerlaner-paaffissaat piginnittunerullu annertuner-paaffissaa</i>	Periuseq 2b <i>Periuseq 2-mit allauerusoq -pisassiissutit toqqaannan-nigtsumik pigisat ilanngulligit</i>	Model 3 Isumaqatigin-niniarneq
Piginnittuunerup siamarnerata sunniutaa	(Pingaartumik avataasiорluni aalisarnermi ikittunut katersuussimapput)	Ajorpoq	Sunniuteqanngilaq / Ajungilaq	Ajunngilaq	Sunniuteqanngilaq / Ajungilaq
Atuisinnaatitaanerup siamarnerata sunniutaa	(Pingaartumik avataasiорluni aalisarnermi ikitsunut katersuussimapput)	Ajortorujus-suuvoq	Sunniuteqanngilaq	Sunniuteqanngilaq	Sunniuteqanngilaq / Ajungilaq
Pisuussutinit iluanaarutit	(Avataasiорluni aalisarnermi pisuussutit erniaat annertungaatsiartut)	Ajunngitsorujus-suuvoq	Sunniuteqanngilaq / Ajungilaq	Sunniuteqanngilaq / Ajungilaq	Sunniuteqanngilaq
Akileraarusiinermit isertitat tamarmiusinnaasut	(Avataasiорluni aalisarnermi annertungaatsiarput)	Ajunngitsorujus-suuvoq	Sunniuteqanngilaq / Ajungilaq	Sunniuteqanngilaq / Ajungilaq	Sunniuteqanngilaq
Niernemi aningaasalersuineq	(Avatasiorluni aallasarnermi ajortorsiuti-taqanngilaq)	Ajunngilaq	Sunniuteqanngilaq / Ajorpoq	Sunniuteqanngilaq / Ajorpoq	Sunniuteqanngilaq / Ajungilaq
Suliffissaqartitsineq	(Sinerissap qanittuaniaalisarnermi annertunerungaatsiarpoq)	Ajorpoq	Sunniuteqanngilaq / Ajorpoq	Sunniuteqanngilaq / Ajorpoq	Sunniuteqanngilaq / Ajorpoq
Nunap immikkoortuini sunniutai	(Aalisariutaatileqatigiifit avataasiortunik kilisaataatillit Nuumi angerlarsimaffeqartut)	Ajorpoq	Sunniuteqanngilaq	Sunniuteqanngilaq	Sunniuteqanngilaq / Ajorpoq
Umiarsuaateqarfiiat ajutoorfigisinnaasaat	(Annikippoq, inerissalli qanittuania angallatit suliffeqarfissuarnik aningsuunik marlunnik isumalluuteqarput)	Ajunngilaq	Sunniuteqanngilaq / Ajorpoq	Sunniuteqanngilaq / Ajorpoq	Sunniuteqanngilaq / Ajungilaq
Inuiaqatigiit ajutoorfigisinnaasaat	(Annikippoq)	Sunniuteqanngilaq	Sunniuteqanngilaq	Sunniuteqanngilaq	Sunniuteqanngilaq
Ersarissuutitsineq	(Akunnappoq)	Ajunngilaq	Ajunngilaq	Ajunngitsoru-jussuovoq	Sunniuteqanngilaq
Allaffisornermut piumasaaqateqarneq	(Appasippoq)	Sunniuteqanngilaq	Sunniuteqanngilaq / Ajorpoq	Sunniuteqanngilaq / Ajorpoq	Sunniuteqanngilaq / Ajorpoq

Sinerissamut qanittumi raajarniarnermi aaqqissugaanikkut tlluarsarnerup kingunissai Raajarniarneq pillugu innersuussutinut atatillugu iluanaarutit annersaat nalilerneqarpoq tassaajumaatoq angallatini nutaaliaasuni ingerlalluartunilu aningaasaliinikkut sinerissamut qanittumi raajarniarnermi aaqqissugaanikkut tlluarsarnissaq (takussutissiaq 53). Taamatut aaqqissugaanikkut tlluarsarnerup kingunerissavaa pisassiissutit kinguneqarluarnerusumik iluaqtiginissaannut aalisarnermilu pisuussutinut iluanaarutit qaffatsinniarlugit sinerissamut qanittumi angallatit amerlassusiisa ikilisariaqarnerat.

Takussutissiaq 53. Raajarniutit sinerissamut qanittumi raajarniarnerinnarmik ingerlatsisut amerlassusiisa ikilisinnerisigut aningaasaqarnikkut kingunissai (100 pct.-imik tulaassisussaatitaasut)

Aalisakkanik qaortunik nerpilinnik avataasioluni aalisarneq

Aalisarnermi tessani pineqarput ukiumut ataatsimut akuersissutit. Avataasioluni saarullinniarneq eqqaassanngikkaanni pisuussutinit tunngaviit aamma pisaqarnissamut piginnaasap akornanni ajunngitsumik naapertuuttoqarpoq aamma aalisarneq kilisaatininit ingerlalluarnerusunit ingerlanneqarluni.

IOK-mik eqquassinissaq siunniunneqarpoq, aalisarneq pillugu politikkimi diamanti naapertorlugu pisuussutinit iluanaarutit ilaagitut pitsaanerulersitsilaarsinnaasoq. Tunumi avataasioluni saarullittassiissutinut tulluarsaanissamut pisariaqartitsineq allamik sammiveqarpoq. Aalisarnermi tessani pisuussutinit iluanaarutit annertussusaannut nunami suliffissuarnut tulaassuisussaatitaanerup annertussusaa apequaavoq, ataatsimut isigalugit allannguisoqarnissaanik ataatsimiititaliarsuarmit siunnersuutigineqanganitsoq, kisiannili akuttungitsumik nalilersuiffigineqartarnissaa innersuussutigalugu aamma nuna takmakkerlugu nunallu immikkoortuini nalinginnaasumik suliffeqarnikkut pissutsinut naleqqiunneqartarluni.

Aalisarnernut taakkununnga ataatsimiititaliarsuup ataatsimut innersuussutaasa kingunerisaanik naatsorsuinerit taamaallillutik nalorninartoqarput, taakkulu kingunerisaanik annertussusiliisumik misissueq-qissaarnernik tunngaveqarnani. Aallaavittulli naatsorsuutigineqarpoq siunissami qanittumi tamanna sunnuteqassangitsoq siunissamilu ungasinnerusumi pitsaanerulaassasoq.

Siunissami qaninnerusumi ataatsimiititaliarsuup ataatsimoortumik innersuussutai aallaavigalugit aalisarnermi tessani ajoqtaalaartumik sulisoqarnikkut allanngortoqassaaq, siunissamili ungasinnerusumi tamanna naligiiffiulissalluni. Tamanna takussutissiami ataaniittumi takutinneqarpoq.

Qaqortunik nerpilinnik avataasioluni aalisarneq	Ukiut 0 - 5	Ukiut 5 - 10	Ukiut 10 kingorna
Pisuussutinit iluanaarutit ineriartorneri	Sunniuteqanngilaq (0)	Annikitsumik pitsaavoq (+)	Annikitsumik pitsaavoq (+)
Sumiiffini suliffiit ineriartornerat	Annikitsumik ajortumik (-)	Sunniuteqanngilaq (0)	Sunniuteqanngilaq (0)

Aalisagaqatigiinnik ikerinnaasiortunik aalisarneq

Aalisarnermi tessani ullumikkut pineqarput ukiumut ataatsimut akuersissutit, ilaatigut Kalaallit Nunaata imartaani, ilaatigullu nunat tamalaat imartaanni ingerlanneqartoq. Aalisarneq allanut naleqqiullugu nutaaajuvoq annertuumik allanngorarluni. Kalaallit Nunaata pisassiissutit aalajangersarneqarsimasut iluaqutigisimanngilai, kalaallillu angallataannut tapertatut nunat allamiut angallataannik attartortoqartariaqarsimalluni. Ataatsimiititaliarsuup siullermik innersuussutigaa paggatassiilluni aalisarneq eqquneqassasoq siunissamilu IOK-mik aaqqiissuussineq.

Ataatsimiititaliarsuaq naliliivoq paggatassiineq tunngavigalugu piffissami nakkutiginninnissaq pillugu innersuussut pisuussutinik pitsaaneruseumik iluaquteqarnermik kinguneqassasoq pisassiissutilu aalajangersarneqartut annertunerusumik iluaqutigineqalissasut pisuussutinillu iluanaarutinik qaffatsisisin-naalluni.

Aalisarneq taanna patajaannerulersimappat, piffissamilu taamaasinerani IOK eqqunneqarsimalerluni, tamanna namminermi pisuussutinit iluanaarutit suli pitsanngoriarternenik kinguneqarsinnaavoq.

Aalisarnernut taakkununnga ataatsimiititaliarsuup tamarmiusumik innersuussutaasa kingunerisinnaasanik naatsorsuinermeri nalorninartoqarpoq, aamma taakku kingunerisaanik annertussusiliisumik misisueqqissaarnernik tunngaveqarnani. Aallaavittulli naatsorsuutigineqarpoq siunissami qanittumi taman-na sunniuteqassangitsoq siunissamilu ungasinnerusumi pitsaanerulaassasoq.

Ataatsimiititaliarsuup ataatsimoortumik innersuussutai aallaavigalugit aalisarnermi tessani pitsaa-nerulaartumik sulisoqarnikkut allanngortoqassaaq. Tamanna takussutissiami ataaniittumi takutinneqarpoq.

Ikerinnaasiortuni aalisarnerit	Ukiut 0 - 5	Ukiut 5 - 10	Ukiut 10 kingorna
Pisuussutinit iluanaarutit ineriartorneri	Pitsaavoq (++)	Pitsaavoq (++)	Pitsaavoq (++)
Sumiiffinni sulisoqarnikkut ineriartorneq	Sunniuteqanngilaq (0)	Annikitsumik pitsaavoq (+)	Annikitsumik pitsaa-voq (+)

Sinerissap qanittuani qaleralinniarneq

Aalisarnermi tessani isumalluutinit tunngaviit, aalisarsinnaassuseq akuersissutillu atulersinneqarsimasut amerlassusiisa akornanni naleqqutinngitsoqarnera pineqarpoq. Tamanna biologit siunnersuinerannut pisassiissutit annertusiartortumik tulluarsarnissaannik pisariaqartitsivoq. Umiatsiaararsornermi IOK-p eqqunneqarneratigut nammineq kajumissuseq tunngavigalugu aalisarnermi tessanngaa aninissamut periarfissiisoqassaaq qaleralinniartullu sinneruttut pisassiissutinut amerlanerpaaaffissaat politikkikkut aalajangersarneqartut aallaavigalugit piujuartitsinermik tunngaveqartumik angallatinii aningaasalersuinissamut piffissamut sivisuumut pilersaarusiorsinnaallutik.

Aalisarnermut tassunga ataatsimiititaliarsuup innersuussutaasa kingunissai pisassiissutit maannak-kutut qaffasitsigisumik inissisimaneri aallaavigalugit isumaliutissiisummi misissoqqissaarneqarput. Tassanngaanniit kisitsisit ataani issuarneqarput (tabeli 46):

Tabeli 46. Ataatsimiittitaliarsuup pisassiissutit ullumikkutut annertussuseqartiuunarlugit sinerissap qanittuaní qaleralinnut inassuteqaataasa aningaasatigut kingunissai naatsorsukkat.

Mio.kr.	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
TAC allanngortinnagu akuersisummillu pigisaqartut amerlassusaat									
Tunisinermi nalinga	274,4	219,5	164,6	109,8	54,9	0,0	0,0	0,0	0,0
Akileraannginnermi sinneqartoortut	170,0	134,0	97,9	62,0	26,4	0,0	0,0	0,0	0,0
Pisortat isertitaat	64,1	50,0	33,1	17,1	4,3	0,0	0,0	0,0	0,0
IOK-mik aqqissuussineq TAC-lu siunnersuinermut naleqqussarnera									
Tunisinermi nalinga	274,4	252,5	230,6	208,8	186,9	219,4	253,0	285,6	317,1
Akileraannginnermi sinneqartoortut	170,0	158,1	145,7	132,8	118,4	139,9	162,3	183,8	203,8
Pisortat isertitaat	64,1	63,1	60,7	57,1	50,1	61,0	72,5	83,4	92,0

Qulaani tabelip takutippaa ilaatigut peqassutsip pilerseqqinneranik, ilaatigut IOK-p kingunerisaanik pisaqarsinnaassutsip annertusiartortumik tulluarsarnerisigut piffissap ikaarsaariarfiusup kingorna pisuussutinit iluanaarutit annertusiartortumik pitsanngoriartussasut, soorlu aamma siunissami ungasinerusumi piffissap immikkoortuanut siullermut naleqqiullugu ilaatigut sulifflit amerlinissaannut tunngavissaqassasoq. Tamana takussutissiami ataaniittumik takutinneqarpoq.

<i>IOK-mik sinerissamut qanittumi qaleralinniarneq</i>	<i>Ukiut 0 - 5</i>	<i>Ukiut 5 - 10</i>	<i>Ukiut 10 kingorna</i>
<i>Pisuussutinit iluanaarutit ineriartorneri</i>	<i>Ajortumik (-)</i>	<i>Annikitsumik pitsasumik (+)</i>	<i>Pitsasumik (++)</i>
<i>Sumiiffinni suliffeqarnikkut ineriartorneq</i>	<i>Ajortumik (-)</i>	<i>Sunniuteqanngilaq (0)</i>	<i>Annikitsumik pitsasumik (+)</i>

IOK-mik eqqussinermi allatut periarfissatut IK-p eqqunneqarneratigut taamaaqataanik isumaliutissiisummi misisueeqqissaartoqarsimavoq.

<i>IK-mik sinerissamut qanittumi qaleralinniarneq</i>	<i>Ukiut 0 - 5</i>	<i>Ukiut 5 - 10</i>	<i>Ukiut 10 kingorna</i>
<i>Pisuussutinit iluanaarutit ineriartorneri</i>	<i>Ajortumik (-)</i>	<i>Sunniuteqanngilaq (0+)</i>	<i>Annikitsumik pitsasumik (+)</i>
<i>Sumiiffinni suliffeqarnikkut ineriartorneq</i>	<i>Annikitsumik ajortumik (-)</i>	<i>Sunniuteqanngilaq (0)</i>	<i>Annikitsumik pitsasumik (+)</i>

Sinerissamut qanittumi saarullinniarneq

Aalisarnermi tassani pisuussutinit tunngaviit pineqarput, pisaqarsinnaassutsip akuersissutillu atulersin-neqarsimasut amerlassusiisa akornanni naleqqutinngitsoqarnera. Tamanna biologit siunnersuinerannut pisassiissutit annertusiartortumik tulluarsarnissaannik pisariaqartitsivoq. Pisassiissutit niuerutigine-qarsinnaasut nammineq pigisat eqqunneqarnerisigut nammineq kajumissuseq tunngavigalugu aalisarnermi tassannga aninissamut periarfissiisoqassaaq saarullinniartullu sinneruttut piujuartitsinermik tunngaveqartumik angallatini aningaasalersuinissamut piffissamut sivisuumut pilersaarusiorsinnaal-lutik.

Aalisarnermut tassunga ataatsimiititaliarsuup innersuussutaasa kingunissai pisassiissutit maannak-kutut qaffasitsigisumik aalajangiussimasutut inissisimaner aallaavigalugit isumaliutissiisummi misis-soqqissaarneqarput. Tassanngaanniit kisitsisit ataani issuarneqarput.

Tabelimi ataaniittumi sinerissap qanittuani saarullinniarnermi periarfissaasinnaasut marluk aningaasatigut kingunissaat takutinneqarpoq. Periarfissaq 1-imi (TAC aalisarsinnaanermullu akuersiissutillit amerlassusaat allanngortinnagit) naatsorsutigineqarpoq TAC piffissami tamarmi 26.300 tonsiunerat aalisarsinnaanermullu akuersiissutillit amerlassusaat 1.192-iusut allanngussanngitsut. Nalilersuinermi ilimagineqarpoq TAC-mik aalisarsinnaassuseq aalisarnerup 2029-mi ajutuuvinnissaata tungaanut ukiut-mut 13 procentip missaani appariartassasoq.

Oqaatigineqassaaq periarfissaq 1-imi siunertaammat sinerissap qanittuani saarullinniarneq ajutuuvip-pat aningaasatigut kingunissaanik takutitsinissaq. Biologit naliliinerat malillugu saarulleqassutsip ajutuunnissaa ilimanangnilaq. Kisiannili appariartoqqissinnaavoq taamaalliluni aningaasaqarnermi ajutuinnermik kinguneqarluni. Periarfissaq 1-imi saarulleqarnerup oqimaaqtigilernissaa tunngavigine-qarpoq, kisanili pisarineqarsinnaasut ikilissallutik. Ilimagineqarpoq aalisartut maannakkutut amerlas-suseqartillugit, ukiumut 10.000 tonsit aamma 20.000 tonsit akornanni aalisartoqarsinnaassasoq.

Annertussutsit taakkua aalisarneqarsinnaagaluartut saarulleqassutsimik annertuallaamik atuineq anni-killisinniarlugu aalisartullu ataasiakkaat isertitaat qaffatsinniarlugit aalisartut ikilisinnissaat pinartumik pisariaqartinneqartoq. Periarfissaq 2-mi (periuseq IOK aamma TAC siunnersummut naleqqussarlugu) ilimagineqarpoq periuseq IOK atuutilersinnejassasoq TAC-lu siunnersummut ukiunit tallimani 2022-mit 2025-mut naleqqussarlugu 2029-p tungaanut qaffariaqqissasoq. Ilimagineqarpoq aalisarsinnaaner-mut akuersiissutillit piffissap ingerlanerani piumassutsiminnik soraarninngornerisigut imaluunniit pisas-siissutinit pigisamik tunisinerisigut ikilissasut.

Tabeli 47. Ataatsimiittitaliarsuup pisassiissutit ullumikkutut annertussuseqartiinnarlugit sinerissap qanittuani saarullinniarnermut inassuteqaataasa aningaasatigut kingunissai naatsorsukkat.

Mio.kr.	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
TAC allanngortinnagu akuersiissummillu pigisaqtut amerlassusaat									
Tunisinermi nalinga	175,2	153,3	131,4	109,5	87,6	65,7	43,8	21,9	0,0
Akileraannginnermi sinnejartoortut	75,7	65,0	54,4	43,7	33,1	22,4	11,8	1,1	0,0
Pisortat isertitaat	7,9	3,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
IOK-mik aaqqissuussineq TAC-llu siunnersuinermut naleqqussarnera									
Tunisinermi nalinga	175,2	154,8	134,4	114,0	93,6	73,3	93,6	114,0	134,4
Akileraannginnermi sinnejartoortut	75,7	70,5	61,5	52,8	42,9	33,1	42,9	52,8	61,5
Pisortat isertitaat	7,9	18,0	16,5	15,7	11,7	7,7	11,7	15,7	16,5

Paasissutissiisut: Akileraartarnermut Aqtsisoqarfimmi KANUANA-milu kisitsisit tunngavigalugit nammineq naatsorsuinerit.

Nassuaat: Tabelimi qulaaniittumi pisortat isertitaat taamaallaat tassaapput inuit akileraarutaannit isertitat tamarmiusut.

Qulaani tabelip takutippaa ilaatigut peqassutsip pilerseqqineranik, ilaatigut IOK-p kingunerisaanik pisqarsinnaassutsimik annertusiartortumik tulluarsarnerisigut piffissap ikaarsaariarfiusup kingorna pisuussutinit iluanaarutit annertusiartortumik pitsangoriartussasut, soorlu aamma siunissami unga-sinnerusumi piffissap immikkoortuanut siullermut naleqqiullugu ilaatigut suliffiit amerlinissaannut tunngavissaqassasoq. Tamana takussutissiami ataaniittumi takutinneqarpoq.

Sinerissamut qanittumi saarullinniarneq	Ukiut 0 - 5	Ukiut 5 - 10	Ukiut 10 kingorna
Pisuussutinit iluanaarutit ineriartorneri	Ajortumik (-)	Annikitsumik pitsasumik (+)	Annikitsumik pitsasumik (+)
Sumiiffinni suliffeqarnikkut ineriartorneq	Ajortumik (-)	Sunniuteqanngilaq (0)	Annikitsumik pitsasumik (+)

Saattuarniarneq

Tabellip ataaniittut takutippaa ilaatigut peqassutsip pilereqqinneranut, ilaatigut IOK-p kingunerisanik pisaqarsinnaassutsimik annertusiartuaartumik tulluarsaalluni piffissap ikaarsaariarfiusup kingorna pisuussutinit iluanaarutit annertusiartortumik pitsaangoriartussasut, soorlu aamma piffissami immik-koortumut siullermut naleqqiullugu ilaatigut sulisut amerlinissaannut siunissamut ungasinnerusumik tunngavissaqassasoq. Tamanna takussutissiami ataaniittumi takutinneqarpoq.

Saattuarniarneq	Ukiut 0 - 5	Ukiut 5 - 10	Ukiut 10 kingorna
Pisuussutinit iluanaarutit ineriartorneri	Annikitsumik pitsasumik (+)	Annikitsumik pitsasumik (+)	Annikitsumik pitsasumik (+)
Sumiiffinni suliffeqarnikkut ineriartorneq	Annikitsumik ajortumik (-)	Sunniuteqanngilaq (0)	Annikitsumik pitsasumik (+)

Nipisanniarneq

Tabelip ataaniittut takutippaa ilaatigut peqassutsip pilereqqinneranut, ilaatigut IOK-p kingunerisanik pisaqarsinnaassutsimik annertusiartuaartumik tulluarsaalluni piffissap ikaarsaariarfiusup kingorna pisuussutinit iluanaarutit annertusiartortumik pitsaangoriartussasut, soorlu aamma piffissami immik-koortumut siullermut naleqqiullugu ilaatigut sulisut amerlinissaannut siunissamut ungasinnerusumik tunngavissaqassasoq. Tamanna takussutissiami ataaniittumi takutinneqarpoq.

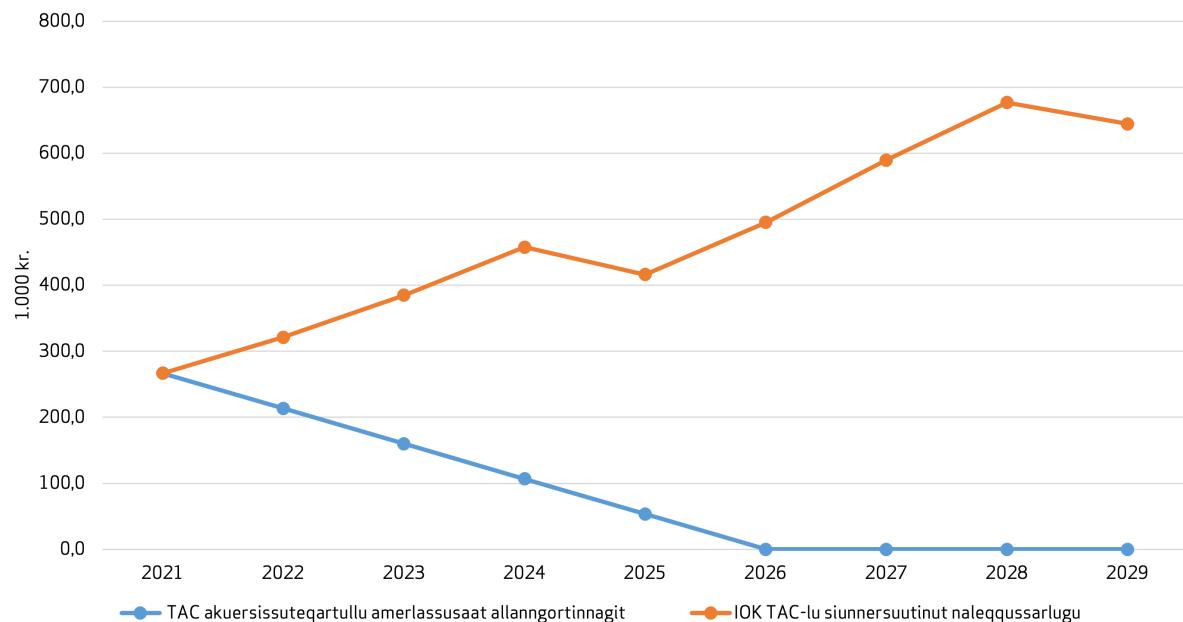
Nipisaat	Ukiut 0 - 5	Ukiut 5 - 10	Ukiut 10 kingorna
Pisuussutinit iluanaarutit ineriartorneri	Sunniuteqanngilaq (0)	Annikitsumik pitsasumik (+)	Annikitsumik pitsasumik (+)
Sumiiffinni suliffeqarnikkut ineriartorneq	Annikitsumik ajortumik (-)	Sunniuteqanngilaq (0)	Annikitsumik pitsasumik (+)

8.3.3 Sinerissap qanittuani aalisarnermi umiatsiaararsorlutik aalisartut sammillugit aalisartunut ataasiakkaanut aningaasatigut kingunissai

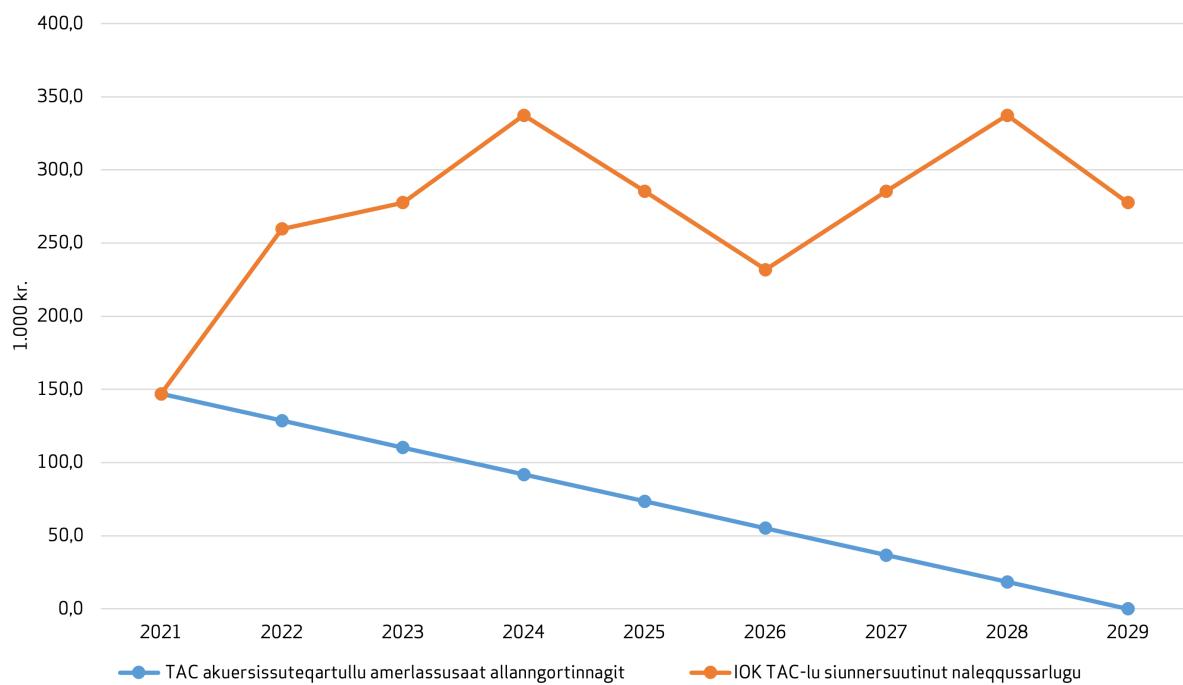
Ataatsimiititaliarsuup isumaa naapertorlugu aqtsinermik aaqqissuussinermi umiatsiaararsortut ataasiakkaat aalisarnerup pingaarnertut inuussutissarsiutiginissaanut piviusunik periarfissaqarnissaat uumassusilinnillu piujuartitsumik pisassiissutinik aalajangersaaneq aallaavigalugu pitsasumik iser-titaqarnissaq aallaavigineqarnissaat pingaaruteqartoq. Ataatsimiititaliarsuup misissueqqissaarnerata takutippaa umiatsiaararsorluni aalisarnermi ataatsimut ullumikkut isigalugu tamanna ajornartoq. Taa-maattumik pisassiissutit tulluarsarlugit pisaqarsinnaassutsillu tamarmiusup appartinneratigut annertu-riartortumik tulluarsaasoqarnissaq pisariaqartinneqarpoq.

Sinerissamut qanittumi qaleralinniarnermik saarullinniarnermillu aqtsinermut ataatsimiititaliarsuup innersuussutai, pisariaqartumik oqimaaqatigiissitsinermik pilersitsinissamut siunertaqartut ataanit-tumi takutinneqarput, piffissami ukiut qulit ingerlanerini agguaqatigiissillugu isertitat naatsorsorneri aallaavigalugit maannakkut piujuartitsinngitsumik aqtsinerup ingerlatiinnarneranut sanilliunneqarlung (takussutissiaq 54 aamma takussutissiaq 55).

Takussutissiaq 54. Sinerissamut qanittumi qaleralinniarneq – aqutseriaaseq TAC-lu allanngortinnagit, illuanilu TAC-ip biologit siunnersuinerannut tulluarsarlugu IOK-p eqqunneqarnerani sumiiffimmi 47-mi sinerissamut qanittumi qaleralinniarnermi umiatsiaararsortuni isertitat agguaqatigiissinnerisa inerriartorneri.

Takussutissiaq 55. Sinerissamut qanittumi saarullinniarneq – aqutseriaaseq TAC-lu allanngortinnagit, illuanilu TAC-ip biologit siunnersuinerannut tulluarsarlugu IOK-p eqqunneqarnerani sumiiffimmi 47-mi sinerissamut qanittumi qaleralinniarnermi umiatsiaararsortuni isertitat agguaqatigiissinnerisa inerriartorneri.

8.3.4 Aalisarnerit ataasiakkaat aqunneqarnerisa allanngortinneqarnissaannut pisortanut suliffeqarfinnullu allaffisornikkut kinguerisinnaasai.

Sinerissap qanittuani aalisarnermi IOK-mut ikaarsaerneq – qalerallit aallaavigalugit

Qalerlinnut aqtsiveqarfimmi 47-mi killeqanngitsumik aalisarnermit IOK-mut ikaarsaerneq Aalisarnermut Piniarnermullu Naalakkersuisoqarfimmit qanoq isumaqarnersoq naliliinissamat aallaavigineqassaaq. Naliliineq nalorningaatsiarnermik ilaqpooq, tassami aqtsinerup siumut isigisumik qanoq ingerlannisaa politikkikkut aalajangiinermik sunnerneqartussaammat.

Piareersarneq piffissarlu ikaarsaariarfiusoq

Umiatsiaararsorluni aalisartunut 1.000-nit amerlanerusunut IOK-mik eqquassinermi aqtsivimmik ukiut mut suliarineqarsinnaasunut amerlassusaannut, kommuninik suleqateqarnernut, suleriutsinulluunnit nutarsaanernut pisariaqartitsinernut imaluunnit aaqqissuussinernut nutaanut ataani allaaserineqartunut sunniutigisinnaasai qanorlu isumaqarsinnaanerat takuneqarsinnaavoq. Alloriarnerlu siulleq tassaassaaq IOK-mik eqquassinissamat piareersarneq piffissamillu ikaarsaariarfegartitsineq.

2012-mi aalisariutinut anginerusunut IOK-mik atulersitsinermi misilitakkat uani aallerfigineqarsinnaapput. Aallaqqaammullu naatsorsuutigineqassaaq IOK-mik eqquassinissamat piareersarnermi avataanit siunnersortissanik atuinissaq pisariaqartinneqassasoq. Taamatuttaarlu piffissami ikaarsaariarfiusumi aalisartunik ikiortaasussamik sulisunik amerlanerusunik atorfinititsisoqarnissaa pisariaqassaaq. Periutsimi nutaami, pisassarilikkat nutaat pisassiissutinillu qanoq niuertoqarsinnaanera umiatsiaararsortut 1.000 sinnerlugit amerlassusillit ikiorneqassapparta inunniq 2-3-nik amerlanerusunik piffissami qaamatini 6-12-ni ikaarsaariarfiusumi atorfinititsisoqarnissaa pisariaqartinneqassasoq naatsorsuutigineqassaaq. Atorfinititsinneqartussat amerlassusaat qanorlu sivisutigisumik atorfegartinneqarnissaat apeqputaatillugu aningaasarsiassanut aqtsisussanullu aningaasat 450.000 - 1.300.000 kr. atorneqrissaat naatsorsuutigineqarpoq.

Angallatinut anginerusunut IOK-mik eqquassinermi misilitakkat aallaavigalugit inatsisitigut suliaqtussamik ikiorteqarnissaq aamma pisariaqartinneqassaaq, tassani aalisartut pisassaasa annertussusaat pillugu maalaaruteqarnissaat annertunerpaassasoq naatsorsuutaalluni. Suliassat tamakku ataatsimiiitaliarsuup innersuussutaatut naammagittaalliorfissat pilersinneqarsinnaasumit suliarineqarsinnaapput.

Aalisarnermut immikkoortortaqarfik (imaluunniit aalisarsinnaanermut akuersissutinik aqtsisoqarfik ataatsimiitaliarsuup siunnersuuta)

Politikkikkut kissaateqartoqarneratigut sinerissap qanittuani aalisarnermut akuersissutinik tunnus-sisarneq 2017-mi Naalakkersuisoqarfimmit kommuninut tunniunneqarpoq. Tamanna ima isumaqarpoq kommunit ullumikkut akuersissutinik tunniussinermi sulinermi atorneqartartoq Aalipi aqququtigalugu isersinnaareerput. Aalipi tassaavoq Naalakkersuisoqarfimmi akuersissutinik tunniussinermi periuseq atorneqartartoq kommunit killilimmik iserfigisinnaasaat.

Umiatsiaararsorlutik aalisartut ukiumi qaangiuttumi akuersissummik peqareersimasunut kommunit tunniusseqqissinnaapput. Aalisariutinut anginerusunut akuersissutaassappat imaluunnit aalisartunngorniartunut nutaanut tunisisoqassappat kommunit Aalisarnermut Piniarnermullu Naalakkersuisoqarfimmit qinnuteqaammik ingerlatitseqqittarput. Aalisariutinut akuersissutit aalisartunngornianut nutaanut ukiumullu pisassat pillugit nalunaarutit kiisalu autsiveqarfimmi 47-mi aalisariutit IOK-qartut pisassanik niuererat naalakkersuisoqarfimmi akuersissutinik immikkoortortaqarfimmit suliarineqartarput. Tamatumalu saniatigut kommunit akuersissutinik tunniussinerni periutsinilu tapertatut sullittarlugit.

Akuersissutinik tunniussinermut immikkoortortaqarfimmi maannakkorpiaq inuit pingasut ukiumut suliarisinnaasaatut naatsorsorneqarpoq.

Ullumikkut aqtsiveqarfimmi 47-mi angallatit 150 missaanniittut IOK-qarput. Naatsorsuutigineqassaa-lu umiatsiaararsortunut IOK eqqunneqassappat ukiumut pisassat 1.000-it tikillugit nalunaarutiginissaat ararlinnik pisassanillu niuerutiginninnerit ingerlatissagaat. Naalakkersuisoqarfimmi imaluunniit aalisinnaanermut akuersissutinik aqtsisoqarfimmi ataatsimiitaliarsuup siunnersuutigisaani suliassaaq

tamanna suliarineqassappat naatsorsuutigisariaqarpoq ikinnerpaamik inummik ataatsimik sulisussamik ilaqqinnissaq. Tamatumanilu aningaasarsianut pisortamullu atuinissat 450.000 kr.-nik amerlinissaannik nassataqassaaq.

Kommunit

Ullumikkut kommunit akuersissutinik tunniussinissaminni Aalipi aqutigalugu isersinnaammata, kommunit aalisartunut ukiumi siuliani akuersissutinik peqareersunut akuersissutinik tunniussinissaq taamaalaat perarfissaraat. Taamaattumik kommunit allanik allanguisinnaanggillat, allanut isersinnaannginnaamik.

Taama agguataarinnissimaneq maannakkut ingerlasoq ingerlatiinnarneqarsinnaavoq, taamaalilluni Naalakkersuisoqarfimmit IOK pisassanillu niuerneq akisussaaffigineqarluni. Imaluunnit kommunit sulias-sanik amerlanerusunik tunineqarsinnaapput, taamaalillutik assersuutigalugu kommunit ukiumut pisassanik nalunaarutiginninnerit ingerlassinnaalissallugit. Pisassanillu niuerutiginninneq Naalakkersuisoqarfimmit akuerineqarlunilu ingerlanneqartassaaq. Pisassat tunineqarsinnaanissaat kissaatigigaanni, tamanna Naalaakkersuisoqarfimmi suliarineqartarpoq, kommuninullu suliassanngortinnejqarsinnaassanani. Tassani pissuttaavoq siumut utimullu tunniunneqartut 150-it missaanit 1.000-it sinneqartut taamatut suliarineqartussaammata. Uani pineqarput januarip aallaqqaataa sioqqullugu pisassanik tunniussineq aamma juulip aallaqqaataata kingorna pisassiissutinik utertitsineq.

Ukiumut pisassat nalunaarutigisarnissaannut kommunit suliaqalernissaat kissaatigineqarpot tamanna Aalipi-mi aqutsisummiq isertaatsip annertusineratigut ilanngunneqarsinnaavoq. Suliassap annertussaa isumaqtigiiutigitinnagu nalimmassaanerup tamassuma qanoq akeqarsinnaanera naatsorsorumi-naappoq.

Taamatut allanguisinnaaneq kommunini sulisoqarnerulernissaanik kinguneqarsinnaanera naatsorsuutigineqanngilaq. Taamaattorli pisassiinermik immikkoortortaqarfimmi sulisussanik amerlanerusunik pisariaqartitsinissaq allannguiteqanngilaq, tassani pisassanik niuerneq taamatullu pisassanik eqatsu-mik nuussisinnaaneq angallatin 150-iustunit IOK-qartunit 1.000-it sinneqartunut amerleriertussaaneri pissutigalugu. Taassumal u saniatigut naatsorsuutigineqassaaq aalisartut umiatsiaararsortut IOK-mut ikaarsaerneranni IOK qanoq ingerlariaaseqarnersoq pillugu ikiorneqarnissaminnut pisariaqartitsinissaat naatsorsuutigisariaqarpoq.

Taassuma saniatigut qarasaasiами aaqqissuussaanikkut nalimmassaasoqarnissaa pisariaqarsinnaavoq, tamatumunngalu tunngasut qulaani allaaserisami aamma immikkut takuneqarsinnaavoq.

Ilimagineqarpoq ataatsimiitaliarsuup siunnersuutaatut aalisarsinnaanermut akuersissutinik aqutsisoqarfimmik pilersitsinikkut allannguinissanik aamma suliassat Aalisarsinnaanermut Akuersissutinik Aqutsisoqarfimmi katarsornerisigut pisariillisaanissamut perarfissaqassasoq.

8.3.5 Immikkoortunut allanut ataqtigiiinneq - tamatuma kingunerisaanik ilinniartitaanikut sulisoqar-nikkullu sulinuitit

Ataatsimiitaliarsuaq isumaqarpoq aalisarnerni suliassarpssuaqarfiusut ilaanni pisaqarsinnaassutsip tulluarsarnissaa pillugu ataatsimiitaliarsuup innersuussuteqarnera aalisartut aalisarnernik taakkunin-ga qimatsinissamik toqqaasut suliffeqarnissamut allatigut perarfissaqarnerat qitiulluinnartoq.

Tamanna suliffisanik ujarlerneremi immaqalu ullumikkut sulisussanik avatanii eqqussuiffiusuni aalisar-nermik ingerlataqarfinni suliffissamik nassaarnissamut allamut atuarnissamut piukkunnarsarnissamullu iluaqtaasinjaavoq, tak. sulisoqarneremi ilinniartitaanermilu pissutsit pillugit immikkoortumi sammisa-qarnerusumik aamma malunnartumik sakkortunerusumik siunnerfeqartumik suliniuteqarnissap pisariaqartinneranik allaaserisaq.

Taamatut allamut atuarnikkut piukkunnarsarnikkullu sulinuitit kingunerisaannik imaluunniit suliffe-qarnikkut minnerunngitsumillu ilinniartitaanermut tunngasuni taamatut suliniuteqarnissamut suli ningaasani allanik pilersuisoqarnissaanik pisariaqartitsisoqarneranik ataatsimiitaliarsuaq naatsor-

suiniarsimanngilaq. Pisariaqartitsinermut tassunga suli annertunerusumik ilaatigut sammitinneqarsin-naasutut naatsorsuutigineqartariaqartunik ullumikkut kontoni assigiinngitsuni aningaasanut inatsimmi aningaasanik immikkoortitsisoqarsimavoq, kisianni aalisakkerivinni aalisariutinilu immikkoortuni pingaarutilinni ullumikkut avataaniit sulisussanik eqqussisoqarflusartuni pisariaqartitsinernik ataavar-tunuk salliuinneqartunillu suliniuteqarnissap pisariaqartinneqarnera takuneqarsinnaalluni.

Ilinniarfefqarfiit attuumassuteqartut aalisarnermillu inuussutissarsiuteqartut akornanni suleqatigiinner-mi siunissamut ungasinnerusumut pilersaarusoqarnissaanik aalajangersimasumik pisariaqartitsiso-qarpoq suliallu annertussusia pisariusuunerata inuiaqatigiinnit nassuerutigineqarlungi. Kilisaatini atorfinni pitsaanerpaamik akilerneqartuni sulisussanik nammineq pilersuisoqassappat, taamaalilluni Savalimiuniisulli Kalaallit Nunaat qanillattortinnejassappat, suliassaq taanna kivinniarlugu ikinner-paamik ukiut 10-15-it atorneqassapput. Ataatsimiititaliarsuup isumaa naapertorlugu tamanna siunis-samut ungasinnerusumut pitsaasumik aningaasaliinerussaaq.

8.3.6 Ataatsimiititaliarsuup innersuussutaata malitsigisaanik ilinniartitaanikkut sulisoqarnikkullu politikkip allangortinnerani aalisarnerup avataani inuussutissarsiutinut allanut kingunissat

Ullumikkut sulisussanik amigaateqarflusuni ingerlataqarfinni allani sulisussanik allanik nassaarnissamut taamaaqataanik suliniuteqarnissaq annertuitigut tulluarsinnaalluarpoq. Tamanna assersuutigalugu sanaartornermi aatsitassarsiornermilu.

Aalisarnerup ilaaniit sulisussanik amigaateqarflusunut inuussutissarsiutinut allanut sulisinnaasut nuut-sinneqarnissaat iluatsinneqartoq nalilerneqarpoq inuiaqatigiit aningaasaqernerannut iluaqtaallunilu, inunnut pineqartunut iluaqtaassasoq aamma inuussutissarsiutip pineqartup ineriertortinneranut iluaqtaassaaq.

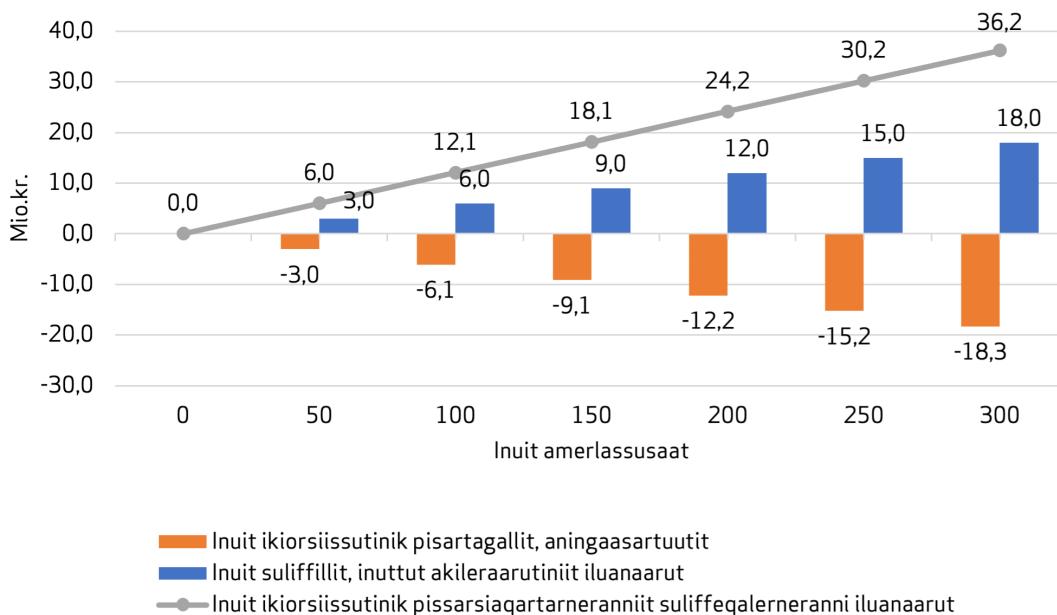
Taamatut allamut atuarnikkut piukkunnarsarnikkullu suliuniutit kingunerisaannik imaluunniit suliffeqar-nikkut ilinniartitaanermullu tunngasuni taamatut suliniuteqarnissamut suli aningaasanik allanik pilersuisoqarnissaanik pisariaqartitsisoqarneranik ataatsimiititaliarsuaq naatsorsuiniarsimanngilaq.

Pisariaqartitsinermut tassunga suli annertunerusumik ilaatigut sammitinneqarsinnaasutut naatsor-suutigineqartariaqartunik ullumikkut kontoni assigiinngitsuni aningaasanut inatsimmi aningaasanik immikkoortitsisoqarsimavoq, kisianni avaqqunneqarsinnaanani piffissami ikaarsaariarfiusumi suliniutit annertusinissaat immikkullu sammitinneqarnissaat pisariaqartinneqassasoq. Tassani aamma ataqtigii-sinneqartumik pilersaarusoqarnissaanik pisariaqartitsisoqartoq takuneqarsinnaavoq, minnerunngit-sumik sinerissamut qanittumi saarullinniarnermut qaleralinniarnermilu ataatsimiititaliarsuarmit siunni-unneqartunut ikaarsaariarnermi aaqqissuussinernut ataqtigii-sinneqartariaqarneranni.

Taamatut suliffeqarnikkut suliniutinut aningaasaliissutit qaffanneqarsinnaaneri aningaasaliinertut iluaqtaasumik isigineqarsinnaapput. Inuussutissarsiutinik allanik suliffissaqarnisamut periarfisaqan-gippat pisortanit ikorsiissutisisartut amerlanerulerneqarput, inuit pineqartut inuiaqatigiillu ataatsimoorlutik siunnerfeqartumik suliffeqarnikkut suliniuteqartoqarpal tamanna iluanaarutaarujussuas-saaq.

Titartakkami tulliuttumi aalisartut aalisarunnaartut tamarmik pisortanit ikorsiissuteqalerneranni aningaasartuutit kiisalu aalisartut tamarmik allamik suliffittaarneranni aamma pisortat iluanaarutaat sanilliullugit takutinneqarpoq (takussutissiaq 56). Naatsorsuutini pisortat ikorsiissutaat ikorsiissutit annerpaaffisa 50 procenterigaat tunngavissaatinneqarpoq. Pisortat ikorsiissutaasa annerpaaffissaat SIK-p akissaataasi minnerpaaffissaata 65 procenteraa. Inuk sulilersoq SIK-p sanaartornermi sulisunut akissaataasa minnerpaaffissaata nalinganik akissarsiaqassasoq tunngavissaatinneqarpoq. Takussutissami ukiukkaartumik sunniutit takutinneqarput. Aalisartut 100-t pisortat ikorsiissutaannittussatut ilimagineqartut suliffeqalerpata, ukiumi siullermi pisortat ikorsiissutaannut sanilliullugu 6,1 mio. kr.-nik pisortat iluanaaruteqassapput, akileraarutinillu iluanaarutit 6 mio. kr.-nik qaffassapput, katillugit iluanaarut 12,1 mio. kr. Ukiuni tulliuttuni iluanaarutit taamaallaat akileraarutinit iluanaarutineersuus-sapput. Aalisartut SIK-p akissaataasa minnerpaaffissaannik akissaateqarflusumik suliffeqalerpata, iluanaarutit suli qaffasinnerussapput.

Takussutissiaq 56. Aalisartut aalisarunnaartut pisortat ikorsiissutaannik pisartagaqalerneranni aningaaasartuutaannik aamma aalisartut allamik suliffissaqalernerannut pisortat iluanaarutaannik sa-nilliussineq.

Aallerfik: Aningaaqaqrnermut Naalakkersusoqarfik aamma nammimeq naatsorsukkat.

Nassuaat: Inuit pisortanit ikorsiissutit qimallugit sulilerneranni ilanngaseereerluni iluanaarut, pisortat ikorsiissutaannut aningaaasartutini sipaarutit inuillu akileraarutaannit iluanaarutitut naatsorsorneqartarput. Akissarsiat minnepaaffiat naatsorsukkani atorneqartoq 187.325 kr.-niuvoq, ukiumullu pisortanit ikorsiissutit 60.881 kr.-iutinneqarput.

Akissaatit qaffasinnerusut kingunerat takutikkumallugu inuup pisortanit ikorsiissutinik pisartagaqarunaarluni SIK-p sanaartornermi ilinniarsimanngitsunut minnepaamik akissaatai takutinneqarput. Sulisut ilinniarsimanngitsut aallaqqaasiussamik akissarsiaat Sulisitsisunit tunninunneqartut kiisalu sanaartornermi ilinniarsimasut aallaqqaammut akissaatini inissisimaffiat aamma Sulisitsisunit tunniunneqarlutik.

8.3.7 Akileraarutiniit pisuussutinillu iluanaarutinit akitsuutiniit pisortat isertitai pillugit aningaaasati-gut kingunissai

Aalisarneq pillugu politikkimi allannguutissanut Aalisarneq pillugu Ataatsimiitaliarsuup siunnersuutai erseqqissumik pingarnertigut siunnerfigaat naammassisqarsinnaassuseq taamaalillunilu aalisarnerni assigiinngitsuni pisuussutinit iluanaarutit pitsaanerulissasut. Pitsangoriaatsip taassuma qanoq annerutiginissaanut apeqqutaapput allannguutissatut siunnersuutit suut naammassineqarnersut, tak. qulaani missiuinerit.

Atorluanissamut pisinnaatitaaffeqarnermi avataasiorlunilu raajarniarnerup iluani piginnittut annikinнерумик eqiterunissaat pillugu allannguutissat pillugit isumaliutigineqartussatut siunnersuutigineqartut aalisarnerup taassuma iluani pisuussutinit iluanaarutit annikillisinnaavai. Aappaatigulli aalisarnermut tassunga aamma atuullutik aningaaasatigut sinneqartooruterparujussuit, pisuussutinit iluanaarutinit akitsuutip qaffannissa periarfissaalluni. Aalisarnerni allani amerlanerni siunissami ungasinnerusumi naammassisqarsinnaassuseq aamma pisuussutinit iluanaarutit qaffanneri taamaalilluni aamma akileraarutitigut isertitat qaffanneri pisuussutinit iluanaarutinit akitsuutit qaffannissaat periarfissaalis-saaq.

Aalisarnerit ilaanni tulluarsarneqartussani akileraarutitigut iluanaarutit annikilligallarsinnaapput, tamanni pissanersoq sulisoqarnermi politikkikkut suliniutit aalisarnerunngitsunilu ingerlataqarfinni allani sulisut amerlinissamut periarfissaqarnersut apeqqutaapput.

Pingaarnertigut naliliineq tassaavoq ataatsimiitaliarsuup siunnersuutaa akileraarutinit iluanaarutit qaffannissaannut aamma pisuussutinit iluanaarutinit akitsuutit qaffannissaannut tunngavissiisinhaasoq, pingaartumik siunissami akunnattumi ungasinnerusumilu.

Ilanngussaq

Tassunga ilanngullugit:

- A. Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup sulineranut tunngavissiaq
- B. Ukuninnga takussutissiaq:
 - 1. Ataatsimiititaliarsuarmi ilaasortat aamma suliamik ingerlatsinermi taaseqaasinnaanatik peqataasartut
 - 2. Taaseqataasinnaanatik politikkikkut peqataasartut
 - 3. Allatseqarfik
- C. Aalisagaqtigiiit pillugit takussutissiaq - 2020-mi aqutsinermut killiffik
- D. Aalisarneq pillugu inatsisissami aalajangersakkanut ataasiakkaanut siunnersuutit aalajangersimasut
- E. Ataatsimiititaliarsuup inassuteqaatai tamarmiusut immikkoortumut ilanngussatut
- F. Aalisarneq Pillugu Ataatsimiititaliarsuarmi ilaasortanit ikinnerussuteqarluni oqaaseqaatit
- G. Taarsiisussaatitaanani killilersuineq pillugu allakkiaq Gorrissen Federspielimit ataani ilanngussaq ilanngullugu
- H. Ilanngussaq suliffeqarnermi ilinniartitaanermilu pissutsit pillugit takussutissianik tabelinillu imaqartoq
 - I. Isumaliutissiissummi takussutissianik tabelinillu allattuivik
 - J. Oqallinnissamut naqoqqutassiat Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuarmiit
 - K. Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup isumaliutissiissutaata oqaasertaanut nassuaat
 - L. Atuakkat najoqqutarineqartut

Ilanngussaq A

Aalisarneq pillugu Isumalioqatigiissitap suliassaat

8-3-2019 - Tapiliussat kingullit Naalakkersuisunit ulloq 19-12-2019 akuerineqarnikut.

1. Tunuliaqutaasut

Aalisarneq pillugu Inatsisartut inatsisissaat nutaaq ukiuni arlalinni suliarineqarnikuvoq. Siumut, Atasutip aamma Nunatta Qitornaata akornanni naalakkersuisooqatigiinnissamik isumaqatigiissutaat 2. oktobari 2018-imeersoq naapertorlugu aalisarneq pillugu inatsisip naammassineqarnissaa partiit sukumii-sumik sulissutiginiarpaat.

Aalisarneq Kalaallit Nunaanni inuussutissarsiuutit pingarnersaraat. Aalisarnerup ineriertortittuarnissaa naleqqussartuarnissaalu pingaaruteqarput. Aalisarneq pillugu inatsisissaq inuussutissarsiummut piffissami sivisumi atorneqarsinnaassaaq, naalakkersuisooqatigiillu taamaammat – immikkoortumi soqutigisaqartut suleqatigalugit – nunami namminermi naapiffiusinnaasoq inuiaqatigiinni tamani annertunerpaamik iluaquqteqarnissamik qulakkeerniiffiusussaq, suliarissavaat. Tamassumunnga atatillugu aalsartut inuusuttu periarfissaat tamassumunngalu sinaakkutaasumik atugassarititat pisariaqartut pit-saasuussapput.

Naalakkersuisooqatigiit siunertaraat aalisakkanik pisassiissutitut aalajangerneqartut tamarmik pisari-neqartassasut annertunerpaamillu atorneqartassasut, naalakkersuisooqatigiit tassunga atatillugu angu-niakkap taassuma anguneqarnissaa qulakkeerniarlugu allaffisornermi aporfiiit pisariaqanngitsut tamarmik peerneqassasut siunertaraat.

2019-imut aningaasanut inatsit pillugu isumaqatigiissutikkut, naalakkersuisooqatigiit Inuit Ataqatigiinnut Demokraatinullu isumaqatigiissutigisaatigut, aalisarneq pillugu ataatsimiititaliarsuarmik 2019-imi pilersitsinissaq politikkut siamasissumik isumaqatigiissutigineqarpoq.

Aningaasanut inatsit pillugu isumaqatigiissutip oqaasertaa Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup sulinissaanut sammiviliivoq, imatullu oqaasertaqarluni:

"Aalisarneq pillugu ataatsimiititaliarsuaq

Ilaatigut inuussutissarsiortunit taakkulu kattuffiinit sinniisoqartumik ataatsimiititaliarsuarmik pilersitsisoqassasoq peqataasut isumaqatigiipput. Ataatsimiititaliarsuaq aalisarnermut tunngasuni ineriertortitsinissaq siuarsarniarlugu aamma aalisarnerup aalisakkallu inuiaqatigiinnut tamakkiisumik iluaquutanissaat qulakkeerniarlugu aalisarnermut inatsisissamut allanullu suliniutinut attuumassute-qartunut siunnersuteqassaaq. Aalisarnermik inuussutissarsiuteqarneq nunami pingarnertut inuus-sutissarsiutaavoq.

Inuussutissarsiortnerup pingaaruteqassusaa namminersorlutik ingerlatsisuni suliffeqartitsinikkut iser-titligullu, nuanut allanut niuernermi kisitsisitigut kiisalu pisortat aningaasaataatigut soorlu akile-raarutitigut akitsuutitigullu takutinneqarpoq. Aalisarneq pillugu politikki ataqtigigittoq suliassaqarfim-milu pilersaarusiorneq inuiaqatigiinni naleqarnerulersitsinerup aalajangiussimanissaanut annertusisinn-naaneranullu iluaqutaassaaq.

Tamanna tunngavigalugu aalisarneq pillugu ataatsimiititaliarsuup pilersinnissaanut ingerlannissaanullu 2 mio. kr.-t 2019-imut immikkoortinneqarput, ataatsimiititaliarsuaq aalisarnermut tunngatillugu inatsisissap suliarineqarnissaanut siunnersummik saqqumiissaq aalisarnermillu inuussutissarsiutip pilersaarusiornissaanut tapertassanik kaammattuutinillu ukiorpaalunni ujartorneqarsimasunik saqqumiussissalluni.

Ataatsimiititaliarsuarmi ilaasortat naatsorsuutigineqarpoq aningaasanut inatsisip akuerineqarnerata kingunitsianngua toqqarneqassasut, tassa ataatsimiititaliarsuup sulineranut immikkut suliassamut tunngavissiamik Naalakkersuisut piareersaassammata.

2. Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup sulinerani siunertaq sinaakkutillu

Ataatsimiititaliarsuup sulinerani siunertaq pingarnerpaaq taamaalliluni tassaavoq Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup aalisarneq pillugu inatsisissamut suliniutissanullu tassunga atasunut allanut aalisarnerup ineriaartornissamut periarfissaanut pitsaasumik tapersiisinnasunik inuiaqatigiillu aalisarnermik pisuussutinillu annertunerpaamik iluaquteqarnissaannut qulakkeerinneqataasinnaasunik inassuteqaateqartoqarnissaa.

Tamassuma kinguneraa Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuaq:

- Aalisarneq pillugu Inatsisartut inatsisaata nutarternissaanut inatsisitigut sinaakkusiisinnasunik siunnersuusussaaq. Aalisarneq pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. 18, 31. oktober 1996-imeersoq atuutilersinneqarnerata kingorna 13-eriarluni allangortinnejarnikuuvooq, taamaammat paasiuminartumik, nalitsinnut naleqquttumik atuisussanut piuminarsakkamik aalisarneq pillugu inatsisi-liornissaq pisariaqartinneqarpoq.
- aalisarnermik inuussutissarsiummut immikkoortumut pilersaarummut anguniakkamut qulaaniittumut tapersiisussamik inassuteqaatissatut siunnersuusussaaq.

Aalisarneq pillugu politikkimi qulliunerusumik anguniakkat ataatsimiititaliarsuup sulinermini sinaakkutissai:

- Nungusaataanngitsumik ingerlatsineq tunngavigalugu aalisarnerup inuiaqatigiit aningaasaqarneranni piffissami sivisuumi annertunerpaamik pissarsissutaanissaa.
- Aalisarneq pillugu inatsisissaq suliniutillu tassunga tunngasut allat nalornissuteqarnermik an-nikillisitsisussanik imminnut atatitsilissapput, patajaatsunik sinaakkutaasumik atugassaqartitsilissapput, taamaallilunilu inuussutissarsiutip ineriaartorteqqinnejarnissaanut iluaqutaasumik aningaasaliisarnermik pilerinartunngortitsissallutik. Tamanna pissaaq aningaasaliinernut qularnaveeqquisiisinnaleralersillugu aalisarnerullu angusaqarfialluarsinnaaneranik siuarsaassalluni, taamaalliluni inuussutissarsiummi pisortat aningaasatigut tapiissuteqartinnagit aalisariutinik nutaaliaasunik nunamilu suliffissuarnik ullutsinnut naleqquttunik aserfallatsaalisoqarsinnaaniassamat nutarsaasoqarlunilu.

Aalisarneq pillugu politikkimi qulliunerusumik tunngaviit ataatsimiititaliarsuup sulinermini sinaakkutissai:

Pisuussutinik nungusaataanngitsumik atuineq:

- Aalisarneq aalisakkat amerliartoqqinnissaat annertunerpaamillu atuineq qulakkeerniarlugit aalisakkanik pisuussutinik peqassutsikkut nungusaataanngitsumik atuineq tunngavigalugu ingerlan-neqassaaq, aalisarneq taamaalliluni qaugorsuarmulluunniit suliffissaqartitsinermut inuiaqatigiilu aningaasaqarneranmut suli tapersiisinnanialiassamat.
- Piffissami sivisunerusumi aalisariutit aalisarsinnaassusiisa taakkulu aalisarnissamut periarfissaasa akornanni patajaatsumik piffissami sivisuumi oqimaaqatigiissitsilerniarluni naleqquttumik pissarsiaritinneqarsinnaasunik killiliineq (TAC pisasiissutillu) kiisalu aalisariaatsini ataasiakkaani aalisarsinnaassutsimik killiliinikkut pissarsiarineqarsinnaasunik killiliineq.

Inuiaqatigiit taamaallilutik nunap aalisakkanik pisuussutaanik naleqquttumik nungusaataanngitsumillu atuineq tunngavigalugu malittarisassanik sinaakkutaasunillu atugassaritinnejartunik qulakkeerinniffigineqassapput. Aamma siunertaavoq sinaakkutaasumik atugassarititat ingerlatsisut nutaat ajornanngerusumik ingerlatsilersinnaaniassammata naleqquttumik naleqqussarneqassasut.

Aalisarnermik sunniuteqarluartumik nakkutilliineq nungusaataanngitsumik aalisarneq pillugu takor-luukkap piviusunngortinnissaanut ingerlatiinnarnissaanullu qitiuvoq. Tamanna eqqortissinnaajumallugu

aalisarnermik nakkutilliineq inatsisitigut pisariaqartunik sinaakkuteqartinnejassaaq sakkussaqartinneqassallunilu.

3. Suliassaq angusallu

Ataatsimiititaliarsuup sulinermini ilaatigut suliniutaasinnaasoq ataaseq arlallilluunniit ataaniittut anguniakkap qulaaniittup angunissaanut tapersiisinnaasut naleqqussusiat misissoqqissaassavai nalilersorlugillu. Ataatsimiititaliarsuarli suliniutaasinnaasut taakku kisiisa misissornissaannut killilerneqanngilaq, nammineerlunili suliniutissanik naleqquttunik allanik saqqummiisinhaalluni.

Pisuussutinik atuinermut sinaakkutinik aqutsineq:

- **Pisassiissutissanik tamarmiusunik (AC) aalajangiisarneq**

Ataatsimiititaliarsuaq aalisagaqatigiinnik ataasiakkaanik ukiumut pisarineqarsinnaasutut tamarmiusutut akuerineqartut qanoq naleqqunnerpaamik aalajangerneqartarsinnaanersut siunnersuusiaaqq. Ataatsimiititaliarsuup pisassanik agguassinermeri akitsorterussinermik aqutseriaatsit pillugit periarfissanik siunnersuusiaaqq. Tassunga ilanngullugu taakkuninnga aalajangiinermi teknikkut-allaffissornikkut iluaqutit ajoqutillu inatsillu malillugu aqutsinermeri pinissaat naliersussavai.

- **Raajarniarnermi sinerissap qanittuani avataanilu immikkoortut killinginik nalilersueqqinneaq**

Sinerissap qanittuani avataanilu raajarniarnerit akornanni s̄omilinik angallatinillu maannakkut killiliineq allanngortinnejarsinnaanersoq nalilersorneqassaaq. Killingisa allanngortinneranni iluaqutit ajoqutillu qulaajarneqassapput.

- **Kalaallit Nunaata sineriaani aqtsiveqarfinnik immikkoortitsineq**

Aqtsiveqarfinni sineriammik qanoq immikkoortitsisoqarsinnaanersoq nalilersorneqassaaq. Isumalioqatigiissitap aalisarnermi aqtsiveqarfinnik periarfissanik amerlanerusunik siunnersuuteqassaaq, aalisagaqatigiit ataasiakkaat naleqqussaaffigalugit. Taamatut immikkoortitsinermeri iluaqutit ajoqutillu qulaajarneqassapput.

- **Aalisarnermik nakkutilliinerup pitsangorsaaviginera**

Nakkutilliinermeri oqartussat unioqqutitsilluni killilersugaanngitsumillu aalisartoqarneranik nakkutilliinermeri pisariaqartunik sakkoqartinneqassapput. Ataatsimiititaliarsuup taassuma ataani teknologimik nutaamik eqqussisinnaaneq siunertamik taassuminnga pitsangorsaataasinnaanersoq suliniutinillu allat sulinermerik pitsangorsaataasinnaanersut nalilersussavai. Ataatsimiititaliarsuup nakkutilliinermeri oqartussat unioqqutitsinernut kinguneqartitsinissaminut periarfissai pitsangorsarneqarsinnaanerinut siunnersuusiaaqq.

Ataatsimiititaliarsuup aamma siunnersuutigissavaa qanoq aalisakkani nakkutilliisoqarfip eresa-riissuunerusinnaanersoq, aamma ingerlatsiviup iluani sumi aalisarnermi nakkutilliinerup inissinsaai pitsaanerpajunersoq nalilersussallugu.

Piginnittuunermi pisassiissutillu pillugit pissutsit kiisalu aningaasaliissuteqartitsisinhaaneq:

- **Raajarniarnermi aallanillu aalisakkanik aalisarnermi pisassiissutit ilaannik pigisanik piginnit-tuunermik naatsorsueriaaseq.**

• Pisassiissutit ilaannik piginnittuunermik naatsorsueriaatsimik suliaqartoqassaaq, tassani ilaassallutik pisassiissutit ilaannik toqqaannanngitsumik piginnittuuneq aamma pisassiissutit ilaannik aalajangiisuuulluni sunniuteqarneq. Tassani periutsit assigliinngitsut, ilaatigut pisassiissutit ilaannik toqqaannanngitsumik piginnittuusarnermi kiisalu pisassiissutit ilaannik aalajangiisuuulluni sunniuteqartarnermi, iluaqutit ajoqutillu qulaajarneqassapput.

- **Aningaasaliinermi pilersaarusrionermilu pissutsit**

• Ataatsimiititaliarsuaq pisassiissutinik aalisarsinnaanermullu akuersissutinik tunniussisar-

neq pillugu siunnersuusiussaaq, taamaalilluni sapinggisamik ukiunut arlalinnut atuutissallutik, angallatillu ataasiakkaat imminut akilersinnaasumik aalisarnissamut, aningaasaliissutit ernior-tinnissaannut periarfissiisunik aningaasaleeqqinnissamullu periarfissiisunik pisassiissutinik tunngavissaqarnissaat qulakkeerneqassalluni.

- **Ingerlaavartumik patajaatsumillu tunisassanik qulakkeerinninneq**

Ataatsimiititaliarsuaq aalisarnermi sinaakkutaasumik atugassaritinneqartut aqtsinerlu tunisasiortfiit tunisassiaasanik ingerlaavartumik patajaatsumillu qulakkeerinniffigineqarnissaannut qanoq annertunerpaamik tapersiisinnaaneranik tamannalu aqqutigalugu aalisarnermik ingerlat-sisut suliffissaqartitsinerup pisariaqan-ngitsumik allangornissaata pinngitsoorneqarsinnaaneranik misissueqqissaassaaq siunnersuusiorlunilu.

- **Umiarsuarnik tunitsivilisarnermut tunngaviit**

Ataatsimiititaliarsuaq ilaatigut mianerisassamut qulaaniittumut atatillugu umiarsuarnik tunitsivilisarnermut tunngaviit nutarterneqassanersut aamma iluaqutit ajoqutillu allaaserineri ilanngul-lugit qanoq aaqqissuunneqarsinnaanerannik nalilersuissaqaq. Ataatsimiititaliarsuup qulaajassa-vaan umiarsualigallarnernut nunap ilaani tunitsiviit puttasut taarsiutigineqarsinnaanersut, miane-ralugu tamatigoorneq, nuttarsinnaassuseq aamma suliffissaqartitsinarneq.

- **Pisassiissutinik atuineq**

Ataatsimiititaliarsuaq angallatinut pisassiissutit tamaasa pisarineqarsinnaanngortillugit taman-nalu aqqutigalugu aningaasatigut pissarsiat annertusarlugit, pisassiissutit - killiliussatut sukumiinerusut aalajangersakkat iluanni – pisariaqartumik eqaatsumik niuersinnaanerisa qulakkeerne-qarnissaanut siunnersuusiussaaq. Qaleralinniarneq eqqarsaatigalugu, matumanı umiatsiaaqqa 6 meterimik naannerusut ilanngullugit, Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinermullu Naalakkersui-soqarfik suleqatigiisitaliornikuuvoq, ilaatigut pisassiissutinik pitsaanerpaamik atuinissaq pillugu inassuteqaammik saqqummiussisussamik. Suleqatigiissitamit inassuteqaat isumalioqatigiißitap nalilersussavaa tamannalu pillugu innersuusummiq saqqummiussissalluni.

Pisassiissutaasartut atorluarneqartarnerat qulakkeerniarlugu ataatsimiititaliarsuup aalisakkat sorliit pisassarineqartassanersut pillugit suut piginnaatitaaffigineqarnissaanik najoqqutassanik siunnersuusiussaaq, akuersissutilisarnermik maleruagassat mianeralugit.

- **Angallatinik naleqqussaaneq kinguaariillu nikinneri**

Aalisarnermik inuussutissarsiuteqartut angallatinik naleqqussaassagunik sapinggisamik nammin-neq aningaasalersussavaat. Ataatsimiititaliarsuaq taamaammat inuussutissarsiortut aningaasaliinernut taakkununnga pisariaqartunik aningaasaliisusarsinnaalernissaannut tassungalu peqatigi-tillugu aningaasatigut taperserneqaratik angallatinik naleqqussaasinnaanngortillugit kinguaariillu nikissinnaasunngortillugit aalisarnermik aqtsinerup aaqqissuunniarneqarnissaanut siunnersuu-siussaaq. Tassani aalisartut nutaat aalisartullu inuusuttut aalisarnermut pulatinnissaasa periarfis-siuunnissaat isiginiarneqassaaq.

- **Ajutooriaannaanertik nalunagu aningaasaleerusuttunik pissarsiortarneq, tassunga ilanngullugit soraernerussutisiassanut ileqqaakkannik aningaasaateqarfiit inuussutissarsiummi piginnitu-nik aaqqissuussinermi ilanngunniessamut periarfissarisinnaasaat**

Aalisarnermik inuussutissarsiuteqartut ajutooriaannaanertik nalunagu aningaasaleerusuttunik pisariaqartumik qanoq pissarsiortarsinnaanerat ataatsimiititaliarsuup qulaajassavaa. Aalisar-neq ineriartorteqqinniarlugu kinguaariillu siunissami nikinneri aningaasalersornissaannut nunanit allanit allatulluunniit namminersortunit aalisarnermut ajornannginnerusumik annertunerusumik aningaasaliisoqarsinnaaneranik pisariaqartitsinermik misissuissaqaq.

Soraernerussutisiassanut ileqqaakkannik aningaasaateqarfiit aningaasaliisartulluunniit allat aalisarnermik inuussutissarsiummi piginnituunermik aaqqissuussinermut ilanngussinnaanerat nalilersorneqassaaq, taamaalilluni qulaajarneqassalluni aningaasaliisoqarnissaanik periarfis-

saqarnerulersitsisoqarsinnaanersoq taamaattoqassappallu tamassumani sunik piumasaqaateqartoqassanersoq. Periutsini assigiinngitsuni iluaqtit ajoqutillu allaaserineqassapput.

- **Aalisagaqatigiit nutaat atorneqarnissaannut kajumissuseqalersitsineq**

- Ataatsimiititaliarsuaq aalisarnermi sinaakkutaasumik atugassaritinneqartussanik aqtsinis-samullu siunnersuusiussaaq, taamaalilluni aalisagaqatigiit nutaat niuernermi soqtiginartut atorneqarnissaannut kajumissuseqalersitsissalluni.

Unammillernissamik qulakkeerinninneq aalisarnermilu piginnittuunermik annertunerusumik siammaa-sinnaaneq

- **Aalisarnermi piginnittuunermut tunngasut**

Ataatsimiititaliarsuuq qulaaniittut aallaavigalugit aalisarnermi piginnittuunerup annertunerusumik siamarneqarsinnaaneranut periarfissat misissoqqissaassavai siunnersuusiorlunilu. Aalisarnermi aningaasaqarnermik inuussutissarsiummilu pisassiissutinik piginnittunik ajortumik sunneeriataarsinnaanerup annikillineqarnissaa eqqarsaatigalu agguaaqqissinnaaneq pisassiissutinillu atorun-naarsitsisinnaaneq ukiuni arlalinni naleqquyttuni atuutsikkiautuaarneqassapput.

- **Aalisartut inuusuttut inuussutissarsiummi ingerlatsilersinnaanerat**

Namminersorluni aalisarnermut qanoq iliorlutik inuusuttut aalisartut ikaarsaartinneqartassaner-sut ataatsimiititaliarsuuq nalilersuiffigissavaa.

Kalaallit Nunaata kitaani raajanik pisarineqarsinnaasutut akuerineqartunik tamarmiusut aggu-arneri

Kalaallit Nunaata kitaani raajanik pisassiissutit 43/57-init agguarerisa sinerissap qanittuan raajarniarnermut 50 procentinut avataasiornilu raajarniarnermut 50 procentinut allangortinera pillugu iluaqtit ajoqutillu nalilersorneqassapput. Tassunga peqatigitillugu angallatinut avataasiortunit sinerissap qanittuan angallatinut pisassiissutinik pigisanik tunisisinnaanermut periarfissat annikillisinneqartariaqarnersut nalilersorneqassaaq.

- **Raajarniarsinnaanermut akuersissutit piffissamut killiliigaanngitsut siumut nalunaaruteqarluni atorunnaarsinnerat**

Raajarniarsinnaanermut akuersissutit sivikinnerpaamik ukiunut tallimanut siumut nalunaaruteqarluni lnatsisartut inatsisaatigut utertinneqarsinnaanerisa qanoq iliorluni pitsanggortinneqarnissaa aamma ikaarsaariarnermi aaqqiinerit siumullu nalunaaruteqarnerit suut atuutilersinneqartaria-qarnersut nalilersorneqassapput. Iluaqtit ajoqutillu qulaajarneqassapput. Tassunga ilanngul-lugu ilaagitut inuaqatigiit ingerlatsinermilu aningaasaqarneq isigalu, ilaagitullu inatsisilerineq tunngavigalugu isigalugu, atorunnaarsitsisinnaanermut piffissaq qanoq sivisutigisariaqarnersoq qulaajarneqassaaq.

Aalisakkanik pisuussutinik atuinermi annertunerusumik naleqalersitsineruneq:

- **Aalisarnermi kalaallit aqumiut amerlanerusut**

Kalaallit Nunaanni aalisariutini kalaallit aqumiut qanoq iliorluni amerlineqarnissaat naleqqunner-paajunersoq nalilersorneqassaaq. Aaqqiissutissatut periutsini iluaqtit ajoqutillu qulaajarneqas-sapput, tessunga ilanngullugit inatsisitigut iliuusaasinnaasut immikkoortumilu piginnaanngorsaa-nermi suliniut naleqqussarneqarsinnaaneri.

- **Misileraalluni aalisarneq**

Misileraalluni aalisarnermik pilersitsinissamut periarfissat, tessunga ilanngullugu misileraalluni aalisarnermi immikkut piginnaatitaasinnaanerup periusaasinnaasup atuutilersinneqarnissaa, aam-ma iluaqtit ajoqutillu qulaajarneqassapput.

- **Aalisarnermik immikkoortup aamma immikkoortuni killilikkaní ineriertornerup imminnut ataneri**
 - Ataatsimiititaliarsuup immikkoortunut allanut tunngatillugu kingunissaatut ilimagineqartut siunnersummiu piumasaqaatissat misissoqqissaassavai nassuiarlugillu, tassunga ilangulg-lugu piginnaanngorsaanissamik pisariaqartitsineq, taamaalilluni ilinniartitaanermi, suliffis-saqartitsinermi pissutsit, taamaalilluni suliffeqarneq pillugu periusissiaq, unammilleqatigiin-nermi pissutsit taakkulu pillugit malittarisassat. Tassani ataatsimiititaliarsuup siunnersuusior-figissavaa nuttarnermi tapiissutit aamma sulisussaaqeinqermi suliniutit, soorlu meeqqeriviit, inissat allallu.
- **Imaani pinngortitsineq aamma aalisakkanik tukertitsinermik ineriertortitsineq**
 - Ataatsimiititaliarsuup nalunaajassavaa imaani pinngortitsinermik pilersitsinissaq aamma aali-sakkanik tukertitsinermik ineriertortitsineq avammut tunisassiorneq annertusarniarlugu.
- **Nalittorsaaneq**
 - Ataatsimiititaliarsuup nunami namminermi nalittorsaaneq anguniarlugu tunisassiat ineriertor-tinnerani periutsit siuarsarniarlugit akuersissutinik tunniussisarneq pisassiisarnermilu male-ruagassanut tunngavissanik siunnersuusiusaaq. Tassani ataatsimiititaliarsuup nunap ilaani tu-laanneqartartut pillugit tunisassioriaatsit sorliit ineriertortinnejassanersut siunnersuuteqas-salluni.
- **Aalisarnermik immikkoortoq pillugu paasissutissat**

Misissueqqissaarnermut pilersaarusrornermullu atugassatut aalisarnermik immikkoortoq pillugu paasissutissanik naleqqutunik pisortat pissarsisinnaanerannik taamaattoqarpallu taakku qanoq naleqqussartariaqarnerannik nalilersuineq, iluaqtinik ajoqtinillu allaaserinninneq ilanggullugu.

Siunnersuutit ataatsimiititaliarsuarmiit suliarineqartut aningaasatigut allaffissornikkullu kingunissaat:

Ilimagineqarpoq Ataatsimiititaliarsuup isumaliutissiisutaa pisortanut inuussutissarsiortunullu aningaa-satigut allaffissornikkullu kingunissaanik imaqassasoq. Tamanna ilangunneqassaaq siunnersuutip inuussutissarsiummut inuiaqatigiinnullu sunnitissaatut ilimagineqartut pillugit nalornissuteqarsinna-neq annikillisinniarlugu.

Ataatsimiititaliarsuaq aalisarneq pillugu inatsisip nutaternissaanut siunnersummik suliaqarnermini qulakkiissavaa, aalisarnerup imminnut suli akilersinnaanera qulakteerniarlugu taamaalilluni pisuussutinit akitsuutinit siunissami isertitassat tamarmiusut ikilinnginniassammata, suliaqarneq inatsisit aamma aali-sarnermi pisuussutinit akitsuutit pillugit inatsimmik aqtsineq mianeralugit pissasoq.

4. Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup suliaata inernera

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup sulinini isumaliutissiisuteqarnermik naggassisavaa, tassanilu aalisarnermik immikkoortup ineriertortinnejassanut anguniakkat tunngaviillu qulaani allaaseri-neqartut mianeralugit ataatsimiititaliarsuup inassuteqaataasa missingersuutinut inuiaqatigiillu ani-ngaasaqarnerannut, suliffissaqartitsinermut, inuit atugaannut kiisalu inatsisilerinermut tunngasut kingu-nissaaluu qulaajarneqassapput.

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup isumaliutissiisummini aalajangersakkanut aalajangersimasu-nut aalisarneq pillugu inatsimmik nutaamik piareersaalluni suliaqarnissami ilangunneqarnissaat naleq-quuttut nalilerneqartunik siunnersuutaasinnaasunik suliaqarnissani toqqarsinnaavaa.

Ilimagineqarpoq Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuaq isumaliutissiisumminik tunniussinerminut tapiliullugu aalisarneq pillugu isumasloqatigiissitsissasoq, tassani taanna saqqummiunneqassalluni oqal-lisigineqarlunilu.

5. Aaqqissuussaaneq, piffissaq isumalluutillu

Aalisarneq pillugu Ataatsimiitaliarsuaq marts 2019 pilersinneqassaaq, kattuffiillu uku KNAPK, SQAPK, SIK, GE, Kukkunersiusartut, Pinngortitaleriffik kiisalu Grønlandsbanken ilaasortaatitassaminik ataatsimik innersuussuteqarnerat tunngavigalugu Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinermullu Naalakkersuisumit inuttalersorneqassalluni. Kommunit ataatsimut ilaasortassamik ataatsimik inas-suteqaateqassapput. Ataatsimiitaliarsuarmut siulittaasoq Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinermullu Naalakkersuisoqarfillu ataatsimoorlutik sumulluunniit attuumassuteqanngitsut aalisarnermi aningaasaqarnermik imaluunniit aalisarnermik aqutsinermi immikkut ilisimasaqartunik marlunnik ilaasortassanik innersuussissapput, tassani ilaasortaasussap aappaa siulittaasumut tulliussalluni. Taa-maalillutik ilaasortat aqqaneq-marlunngorput taamaattumillu taasinерit assigiitsillugit siulittaasup taasinera aalajangiisuussaaq. Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinermullu Naalakkersuisoqarfik, Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfik, Inuussutissarsiornermut Naalakkersuisoqarfik aamma Aki-leraartarnermut Aqutsisoqarfik aalajangeeqataasinnaanatik peqataassapput.

Politikkut partiit Inatsisartuni ilaasortaatitaqartut tamarmik ataatsimiitaliarsuarmut ataatsimi-giaqquneqartartussanik toqqaasinnapput. Politikkut alaatsinaatsitaq ataatsiminniisanut tamanut immikkut aggersarneqartarpog. Ataatsimiinnissamut piumasaqaatit qanorlu akulikitsigisumik ataatsi-miittoqartanissaa pillugu Aalisarneq pillugu Ataatsimiitaliarsuup suleriaasissaani tamanna allassima-vog. Tamatumunnga pissutaavoq isumalioqatigiissitap sulinera naalakkersuinermik ingerlataqarnermut atatinniarlugu isumalioqatigiissitallu sulinera isumassarsisitsisarnissaq pillugu aammalu pilersin-iarlugu oqallittarfik isumalioqatigiissitap misissueqqissaarnerigallagaanik inassuteqaatigigallagaanillu oqaluuserinnittarfiusussaaq.

Naalakkersuisut Kalaallit Nunaanni eqqartuussissuserisut suliffeqarfiutaanni ataatsimit ataatsimiitaliarsuup siulitaasussaanik toqqaassapput. Ataatsimiitaliarsuarmut siulittaasoq suleqatigalugu ataatsimiitaliarsuarmut allatseqarfimmik toqqaasoqassaaq. Ataatsimiitaliarsuarmut siulittaasup, sumulluunniit attuumassuteqanngitsut immikkut ilisimasaqartut marluk allatseqarfifillu aningaasarsiaat aningaasarsiat pillugit inatsit naapertorlugu aalajangerneqassapput, tak. Inatsisartuni Naalakkersuisu-nilu il. il. ilaasortat aningaasarsiaqartitaanerat il. il. pillugit Inatsisartut inatsisissaat nr. 22, 18. december 2003-meersoq.

Avataaniit allatseqarneq Naalakkersuisut aningaasalersussavaat, taassuma ataatsimiitaliarsuup sulinera tapersorsorsinnaavaa matumani avataaniit ikiortiusinnaasoq alla ilanngullugu, tamannalu ataatsimiitaliarsuup sulinissaanut 2019-imni aningaasanut inatsimmi illikartinneqarsimasut atorlugit ingerlanneqassaaq. Naatsorsuutigineqarpoq ataatsimiitaliarsuup ilaasortai allat aalisarnermik inuus-sutissarsiuqebarnermi inissisimanermikkut soqutigisaqarnermikkullu peqataassasut akissarsiaqartinne-qassanatillu.

Ataatsimiitaliarsuaq suliani pillugu isumaliutissiisummik kingusinnerpaamik 2020-imni junip naanera-ni tunniussissaq, ataatsimiitaliarsuulli pisariaqartippagu piffissaliussaq sivitsorneqarsinnaassaaq. Ataatsimiitaliarsuup sulinini pillugu angusami immikkoortuinik ingerlaavartumik tunniussisarnissani toqqarsinnaavaa.

Tamassuma saniatigut ataatsimiitaliarsuarmut siulittaasup aamma Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinermullu Naalakkersuisoqarfiup akornanni piffissamut pilersaarut sukumiinerusoq isumaqatigiis-sutigisinnavaat. Naalakkersuit kingusinnerpaamik 2020-mi ukiakkut ataatsimiinnermi inatsisissasut siunnersuutivimmik saqqummiisinnanissaat siunertaavoq. Naatsorsuutigineqarpoq Naalakkersuisut sulinermi siuariartorneq pillugu Inatsisartuni ataatsimiitaliat suliamut attuumassuteqartut akuttun-ngitsumik ilisimatittassagaat.

Ilanngussaq B

Aalisarneq Pillugu Ataatsimiititaliarsuarmi ilaasortat, taaseqataasinnaanatik peqataasut kiisalu allattoqarfimmiut allattorsimaffiat

Ilaasortat:

Jens Paulsen, siulittaasoq

Peder Andersen, siulittaasup tullia

Eskild Kirkegaard, aalajangersimasumik attuumassuteqarani ilaasortaq

Henrik Sandgreen, KNAPK

Erik Lange, SQAPK

Jess G. Berthelsen, SIK

Brian Buus Pedersen, 2021 juli-p qeqqata tungaanut, Sulisitsisut kattuffiat

Bent Sørensen 2021 juli-p qeqqaniit, Sulisitsisut kattuffiat

Gerth B. Lynge, NUSUKA

Knud Østergaard, Kukkunersiuisoqatigiit

Helle Siegstad, Pinngortitaleriffik

John Jakobsen, Grønlandsbanken

Juliane Henningsen 2020 september-imiit, Kommunit

Palle Frederiksen (piffissaq oktober 2019 - september 2020, Kommunit

Paneeraq Olsen (oktober 2019-p tungaanut), Kommunitnit

Suliamut tunngatillugu taaseqataasinnaanani peqataasoq:

Jørgen I. Olsen, Aalisarnermut Piniarnermullu Naalakkersuisoqarfik

Mads Nedergaard, KANUAANA

Tove Rossen, Akileraartarnermut Aqutsisoqarfik

Hilmar Ogmundsson, Aningasaqarnermut Nunamullu Namminermut Naalakkersuisoqarfik

Sussi Wille, Isumaginninnermut Sulisoqarnermullu Naalakkersuisoqarfik

Paornánguaq Kleist

Politikkikkut taaseqataasinnaanani peqataasoq:

Jens-Frederik Nielsen, Demokraatit

Piitannguaq T. Kromann, Partii Naleraq

Aslak W. Jensen, Siumut

Nikolaj Rosing, Atassut

Hans Aronsen, Inuit Ataqatigiit

Aqqaluqaq B. Egede (tunuarpoq), Inuit Ataqatigiit

Karl-Kristian Kruse (tunuarpoq), Siumut

Nikkulaat Jeremiassen (tunuarpoq), Siumut

Pele Broberg (tunuarpoq), Partii Naleraq

Simigaq Heilmann (tunuarpoq), Demokraatit

Nikolaj Rosing (tunuarpoq), Atassut

Louis Sigurdsen (tunuarpoq), Suleqatigiissitsisut

Kim Lyberth (tunuarpoq), Suleqatigiissitsisut

Aleqa Hammond (tunuarpoq), Nunatta Qitornai

Allattoqarfik:

Peter Hansen, Aningaasaqarnermut Nunamullu Namminermut Naalakkersuisoqarfik

Thomas Rassing, Aalisarnermut Piniarnermullu Naalakkersuisoqarfik

Ole U. Lønberg-Jensen, Aalisarnermut Piniarnermullu Naalakkersuisoqarfik

Rasmus Bæk, Aalisarnermut Piniarnermullu Naalakkersuisoqarfik

Ilanngussaq C - Aalisagaqatigiiit pillugit takussutissiaq - 2020-mi aqutsinermut killiffik

Nassuaatit qalipaataat:			RAAJAT				Oqaaseqaatigerusutat:
	Qorsuk: uumassusilitmut isumannaatsumik killissap iluani	Qorsuk: aap	Siunnersuiner- mut atatillugu Kalaalit Nunaata pisassiissutai	2020-mi siunnersuineq	2020-mi kalaalit Nunaata pisassiissutai	2020-mi pisat tons-inngorlugit	
Aappaluttoq: uumassusili- nut isumannaatsu- mik killissap avataani	Aappaluttoq: naamik						Raajanut aqutsinermut pilersaartut naapertorlugu 2020-mi Kalaalit Nunaat raajanik 1.617 tonsnik Ca- nadamut immikkorttisivoq
Qasertoq: paassisutis- sat naammangillat							
Suussuseq	Aalisagaqatigiiat aamma killiffik takuuq assiliaq C.1	Aqutsinissamik pilersaartut	Siunnersuiner- mut atatillugu Kalaalit Nunaata pisassiissutai	2020-mi siunnersuineq	2020-mi kalaalit Nunaata pisassiissutai	2020-mi pisat tons-inngorlugit	Ataatsimut aali-sagaqassuseq
Kiraani Raajat (P.borealis)	Aap	100%	110.000	110.000	NAFO, ukiut mut	NAFO, ukiut mut	Aalisagaqatigiiat arotsimoorussat Canada peqatigalugu
Tunumi	Naamik	238%	2.000	4.750	3.172	NAFO, ukiut mut	Aalisagaqatigiiat arotsimoorussat Island peqatigalugu

AVATAASIORLUNI AALISARNERIT							
Suussuseq	Aalisaggatigiaat kilifflitu takuuq assiliaq C.1	Aqtutsinissamik pilersaarut	Siunnersuineq/ Pisassiiissuitit as-siigningissutaat	2020-mi siunnersuineq	2020-mi Kalaalit Nu-naata pisas-siissutai	2020-mi pisat	Slunnersuineq aqqutigalugu
Kitani	Qalerallit	Aap	50%	36.370	18.184	18.146	Ataatsimut aali-sagaqassuseq Canada peqati-galugu
		Tunumi	Naamik	37.6%	21.360	8.031	Ataatsimut aali-sagaqassuseq Island Savalim-miullu peqatiga-lugit
Kitani	Saarulliit	Naamik	-	0	0	103	Ataatsimut aali-sagaqassuseq Island Savalim-miullu peqatiga-lugit
		Kangia-kujataatalu kitaa	Aap	552%	3.409	18.824	ICES, ukiumut Naamik
Suluppaakkat (S. Norvegicus)	Suluppaakkat (S. Mentella)	Tunumi	Naamik	10%	43.568	4.357	Ataatsimut aali-sagaqassuseq Island peqati-galugu
		Tunumi	Naamik	100%	914	5.842	ICES, ukiumut Naamik
Irmingerip Imartaani suluppaakkat ikerinnarsiorut	Tunumi	Naamik	-	0	1.224	1.533	NEAFc-miisumaqtigii-sutip kingona aalisarneq 2021-mi matunedarpoo. Aalisagqassutsip naamman-ginannignerä pissutigalugu aalisamnerup ammarneqar-nissaa naatsorsuutigineqarsiinaamngikkalarpoo.

KERINNAASIORNIK AALISARNEQ

Suussuseq	Aalisagagatigiaat kil-lifflitu takuuq assiliaq C.1	Aqtutsinissamik pilersaarut	Siunnersuineq/ Pisasiitissutit as-sigilngissutaat	2020-mi siunnersuineq	2020-mi Kalaalit Nunaata pi-sasiiusutai	2020-mi pisat	Siunnersuineq aqquqigalugu	Ataatsimut aali-sagaqassuseq	Oqaaseqaatigerusutat:
Kitraani	Naamik	-	Soqangnilaq	Soqangnilaq	617		Naamik		Sinerissap qanittuuni aali-sariutit umiatsiaaqanillu pisat
Ammassat	Kangia, Island aamma Jan Mayen	Naamik	15%	127.300	19.095	9.160	ICES, Imaani Ilisimatusar-nermut Insti-tuti (Island), ukiumut	Ataatsimut aali-sagaqassuseq Island Norgelu peqatigalugit	Agguaaassineq pillugu Island Norgelu peqatigalugu aqut-sinssamut isumaqatigiis-sut: Kalaallit Nunaat (15%), Island (80%), Norge (5%)
Avaleraasartuut	Atlantikup avannaa	Naamik	6,5%	922.064	59.934	26.613	ICES, ukiumut	Ataatsimut aali-sagaqassuseq EU, Savalimmiut, Island Norgelu peqatigalugit	Tunumi aalisameqarsimmasut 14 tonsit saniatigut 2020-mi pisat nunaat tamalaat imartaaniinnaq kalaallit aalisariutaannit pisarine-qarput
Ammassassuit	Atlantikup kangimut Avannaani	Naamik				525.595	25.000	ICES, ukiumut	Aalisagaqassuseq ataatsimut UK, Norge, Savalim-miut, Island Rus-landilu peqatig-a-lugit (Kalaallit Nunaat naala-gaaffittut imaa-nut sinerialittut akuerisaangilaq)
Saarullernat	Atlantikup avannaa	Naamik	0,54%	1.161.615	6.273	1.874	ICES, ukiumut	Ataatsimut aali-sagaqassuseq Norge, Island, Savalimmiut, EU UK-lu peqatiga-lugit (Kalaallit Nunaat naala-gaaffittut imaa-nut sinerialittut akuerisaangilaq)	NEAFEC-milk ukimoortumik isumaqatigissut aqquqigalugu Kalaallit Nunaat siun-nersueq naapertorlugu TAC-ip tamarmiusup 0,54 %-inik pissarsisarpoq.

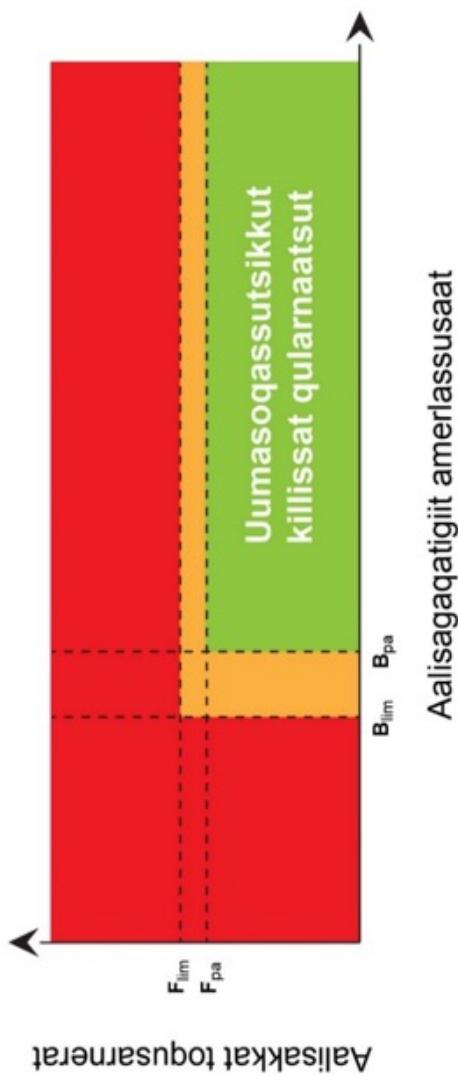
SINERISSAP QANITTUANI AALISARNERIT

Suuussuseq	Aalisagaqatigiaat kilifillutakuuk assiliaq C.1	Aqutsinissamik pitersaarut	Siunnersuineq/ Pisassisutit as-siqinnissutaat	2020-mi siunnersuineq	2020-mi Kalaalit Nunaata pis-assiisutai	2020-mi pisat	Siunnersuineq aqutigalugu	Ataatsimut aali-sagaqassuseq	Oqaaseqaatigerusutat:
Qeqertarsuup Tunumi	Naamik	182%	5.120	9.325	7.574	NAFO, ukiq allortarluu	Naamik		
Uummannaq	Naamik	173%	5.800	10.028	10.677	NAFO, ukiq allortarluu	Naamik		
Upernavik	Naamik	159%	5.330	8.457	7.602	NAFO, ukiq allortarluu	Naamik		
Qalerallit	Kalaalit Nunaata sinnerai	-	Soqangilaq	Killeqanggit-sumik aali-sanneq	1.994	Soqangilaq	Naamik	Sinerissap qanittuani qaleralliniannerup aqunnearnera 2021-mi nutaa-milk nalunaqasiornikkut allangortimeqarpooq tassaniilaatigut Pinngortitaleriffimmit nutamik ilisimatiusutsutikkut siunnersuineq naapertorlugu siusinnerusukkut "Kalaallit Nunaata sinnerai" aqutiseqarfusimasi aqutiseqarfinnik nutaanik ilisaritsisoqarpooq.	
Saarullit	Kitaani	Naamik	542%	5.537	30.000	17.534	CES, ukiumat	Naamik	
Uluuit	Kitaani	Naamik	-	Ingen	2.520	540	Pinngortitale-riffik, 2004-milt	Naamik	Aqutsinerimut pilersaantut 2021-mi aasap ingelitanerani Naalakkersuisunit akuerineqassasoq naatsorsuutigineqarpooq.
Kapisilit	Kitaani	Naamik	-	0	20.7	32	CES, ukiut pingasukkaar-lugit	Ataatsimut aali-sagaqassuseq nunat aqganillit peqatgalugit	
Nipisat	Kitaani	Aap	118%	1.159	1.362	1.321	Pinngortitariffik, ukiq allortarluu	Naamik	

SAATTUAT							
Suussuseq	Aalisagagatigiaat kilifillutakuuk assiliaq C.1	Aqutsinissamik pilersaarut	Siunnersuineq/ Pisassisutit asiglunngissutaat	Siunnersuineq/ 2020-mi siunnersuineq	2020-mi Kalaalit Nunaata pis- assiisutai	2020-mi pisat	Siunnersuineq aqutigalugu Aalisagagatigiaat gilaat attatsimo- orussat
Saattuat	Upernavik	Naamik	-	Soqannngilaq	400	400	Soqannngilaq Naamik
	Qeqertarsuup Tunuani	Naamik	131%	400	525	516	Pinggortita- teriffik, ukiq allortarluu Naamik
	Sisimiut	Naamik	167%	300	500	642	Pinggortita- teriffik, ukiq allortarluu Naamik
	Maniitsoq	Naamik	-	Soqannngilaq	225	78	Soqannngilaq Naamik
	Nuuk-Paamiut	Naamik	100%	1.200	1.200	1.150	Pinggortita- teriffik, ukiq allortarluu Naamik
	Qaqortoq-Narsaq	Naamik	-	Soqannngilaq	225	163	Soqannngilaq Naamik

PISARISUUKKAT							
Suussuseq	Aalisagagatigiaat kil-lifflutakuuk assiliaq C.1	Aqtutinissamik pilersarut	Siunnersuineq/ Pisassiissutit as-siilngissutaat	2020-mi siunnersuineq	2020-mi kalaalit Nunaata pi-sassiiutsutai	2020-mi pisat	Siunnersuineq aqutitalugu
Raajat (P. montagu)	Kitaani	Naamik	-	Soqanngilaq	-	36	Soqanngilaq
Qeeraq mililik	Kitaani	Naamik	-	975	-	198	Soqanngilaq
Qeeraaraq	Kitaani	Naamik	-	0	-	NAFO, ukiutmut	Naamik
Tingittuut	Tunumi	Naamik	-	Soqanngilaq	1.500	235	Soqanngilaq
	Kitaani	Naamik	-	Soqanngilaq	1.000	19	Soqanngilaq
Tupissutit	Tunumi	Naamik	763%	131	1.000	48	ICES, ukiut sisamakkaar-lugit
	Kitaani	Naamik	-	Soqanngilaq	1.000	12	Soqanngilaq
Nataarnat	Tunumi	Naamik	-	Soqanngilaq	1.000	14	Taamaassinnavaoq
Egalukkut	Kitaani	Naamik	-	Soqanngilaq	5.000	0	Naamik
Eqlugaasat	Kitaani	Naamik	-	Soqanngilaq	2.000	0	Naamik

Takusassiaq C.1. Uumassusilinnut isumannaatsumik killillussamut sanilliullugu peqassutsip inissisimaneranik nailersuinissamut innersuussutit ICES-imit atorneqatput.

Takussutissiamut nassuaat: Piujuartitsumik annertunerpaamik atorluaneq (MSY) piffissap ingerlanerani aalisagaqatigiit atasiunnarmik annertunerpaamik pisarineqarsinnaane-rannut nassuaataavoq. Uumassusilinnut isumannaatsumik killiliussap iluaniinissaat piumasaaqaataavoq piujuartitsumillu annertunerpaamik atorluanissamik qulakkeerinninnis-samut naammannani. MSY qorsuup iluaniippoq, sumeerpiaernerulli aalisagaqatigiit qanoq ingerlaartnerat aalisarnissamullu periuseq toqqarneqartoq aalajangiiusuullik. Teknik-kikkut itsilernera Oqallissiamti qupperneq 28 takuuq.

Ilanngussaq D:

Aalisarneq pillugu inatsisissami aalajangersakkanut ataasiakkaanut siunnersuutit aalajangersimasut

Kapitali 1

Inatsisip siunertaa

§ 1. Kalaallit aalisakkanik pisuussutaat kalaallit inuaqatigiit ataatsimut pigisaraat. Inatsisartut inatsisaata matuma siunertaraa inuaqatigiit siunissami aalisarnermiit sapinngisamik annertunerpaamik iluanaaruteqarnissaasa qulakkeerneqarnissaa peqatigisaanillu aalisarnermik inuussutissarsariummi tunngaviusunik piumasaqaatit ataqatigiissut patajaatsullu pilersinneqarlutik.

Immikkoortoq 2. Inatsisartut inatsisaannik uuminnga aqtsinermi pingaartinneqassapput aalisakkanik pisuussutit piujuartitsinermik tunngaveqartumik atorluarneqassasut imatullu amerlassuseqartillugit siunissami ungasinnerusumi piujuartitsisumik annertunerpaamik atorluarneqarsinnaas-sallutik.

Immikkoortoq 3. Inatsisartut inatsisaannik matuminnga aqtsinermi aamma pingaartinneqassapput

- 1) aalisarnermi piginnaasat aalisarnermilu perarfissat akornanni oqimaaqatigiittoqassasoq, piginnaasallu sunniuteqarluartumik iluaqtigineqassasut,
- 2) inuussutissarsiutip inuaqatigiillu ineriertortinnissaanut aningaasaliinissap kajuminnartuunisiaa,
- 3) sumiiffinni inuuniarnikkullu isiginninnerit ilanngunneqarnissaat eqqarsaatigineqassasoq,
- 4) nunanut allanut aamma nunat tamalaat akornanni isumaqatigiissutit malinnejqarnissaat,
- 5) aalisarnerup imaani uumasunut ajoquutanera minnerpaaffianitinneqassasoq,
- 6) inuit sukisaarsaarfegarnissamut perarfissaqarnerat sianigalugu eqqarsaatigineqassasoq,
- 7) soqutigisaqaqatigiit, aamma
- 8) aalisarnerup taassuminngalu aqtsinerup paasiuminartuunissa,

Atuuffia

§ 2. Inatsisartut inatsisaat aalisakkanik pisuussutinik atuinermut Kalaallit Nunaatalu aalisarnermut oqartussaaffigisaani aalisakkanik pisuussutinik atuiffiusut aqunneqarnerannut kiisalu Kalaallit Nunaata aalisarnermut oqartussaaffigisaata avataani kalaallit aalisariutaasa aalisarnerannut atuup-poq.

Kapitali 5

Pisarineqarsinnaasut amerlassusissaannik aalajangersaaneq agguassinerlu

TAC

§ 3. Ukiumut pisarineqarsinnaasut tamarmiusut amerlassusaat aalisagaqtigiinnut tamanut Naalakker-suisunit aalajangersarneqartarpuit.

Immikkoortoq 2. Aalisagaqtigiinnut pisarineqarsinnaasut tamarmiusut aqutsinissamut pilersaarut eqqortoq naapertorlugu ilisimatuussutsikkullu siunnersuinerit tunngavigalugit aalajangersarneqassap-put, takuuq § 4.

Immikkoortoq 3. Aalisagaqtigiinnut pisarineqarsinnaasutut akuerisaasunut tamarmiusunut ilaassapput imartani Kalaallit Nunaata oqartussaaffigisaaniittuni pisat kiisalu nunani tamalaani isumaqtigiissutit naapertorlugin imartat Kalaallit Nunaata oqartussaaffigisaata avataani kalaallit aalisartut pisaat.

Immikkoortoq 4 Immikkoortoq 1 apeqqutaatinnagu aalisagaqtigiit aqutsinermut pilersaarummut ilaangippata imaluunniit TAC-mi aqutsinissamut immikkut pissutissaqarluni tulluanngippat aalisagaqa-tigiinnut TAC-mik aalajangersaannginnissaq Naalakkersuisunit toqcarneqarsinnaavoq.

Kapitali 6

Ukiunut arlalinnut aqutsinissamut pilersaarutit

§ 4. Naalakkersuisut Kalaallit Nunaata imartaani aalisagaqtigiinnut pingaarutilinnut aalisarnernullu ta-manut ukiunut arlalinnut aqutsinissamut pilersaarutinik akuersissapput.

Immikkoortoq 2. Aqutsinissamut pilersaarutinut siunnersuutit, takuuq immikkoortoq 1, soqutigisaqtut suleqatiginerisigut nunanilu tamalaani isumaqtigiissutit naapertorlugin sularineqassapput.

Immikkoortoq 3. Aqutsinissamik pilersaarut makkuninnga imaqassaaq:

- 1) Aalisagaqtigiinnik imaluunniit aalisagaqtigiinnik arlalinnik aamma aalisarnernik nunallu immik-koortuanut pilersaarummut ilaasumik allaaserinninneq.
- 2) Pilerautip nutarternissaanut suleriaassisaaq piffissaliussarlu.
- 3) Aalisarnernik aqutsinissamut anguniakkat ersarissut inatsimmi anguniakkat naapertorlugin pilersaarummi ilaasut, takuuq § 1.
- 4) Aalisagaqtigiinnut kisitsisitigut anguniakkat taakkulu aalisarnikkut sunnerneqarnerat inatsisiti-gut anguniakkanut naapertuuttut, takuuq normu 3.
- 5) Anguniakkat angunissaannut piffissaliussat.
- 6) Aalisagaqtigiinnut TAC-mik aamma imaluunniit pisassiissutinik aalajangersaanermut malitta-risassat, normu 4-mi nassuarneqartut, anguniakkanut naapertuutissapput. Malittarisassanut ilaasinnaapput ukiut akornanni pisassiissutinik atorluaanermi nikerartitsisinnaanermut periar-fissat, taakkuli kisitsisit atorlugit uttuteqarluni anguniakkat anguneqarnissaat pillugu angu-niakkanut akerliusinnaanatik, takuuq normu 4.
- 7) Teknikikkut iliuuseqarnerit pillugit maleruagassat anguniakkat anguniarlugit pilersinneqartut, takuuq normu 3 aamma 4.

Immikkoortoq 4. Aqutsinissamik pilersaarut taakku saniatigut sammisanik allanik imaqarsinnaavoq, soorlu:

- 1) Pisassiissut agguarnissaannut malittarisassat.
- 2) Paasissutissanik katersinissamut pilersaarut, paasissutissanik katersineq pillugu nalinginnaasu-mik pilersaarutit avataaniittut.
- 3) Immikkut nakkutilliinissamut malittarisassat, pilerautip naammassineqarnissaanut nakkuti-ginninnermullu pisariaqartut.

Immikkoortoq 5. Aqutsinissamik pilersaarutit akuerineqarsimasut, takuuq immikkoortoq 1, aqutsinissamik pilersaarutip pilersaarutaasumik nutarterneqarnissaat sioqqullugu taamaallaat immikkut pisuni al-lanngortinneqarsinnaapput, takuuq aalajangersakkami immikkoortoq 3, normu 2.

Kapitali 7

Paasissutissanik katersineq suliaqarnerlu

§ 5. Inatsimmik matuminnga aqutsinermut paasissutissat pisariaqartinneqartut ketersorneqarnissaat, suliarineqarnissaat ingerlateqqinnissaallu Akuersissutinut Ingerlatsiviup akisussaaffigai.

Immikkoortoq 2. Akuersissutinut Ingerlatsivik paasissutissat pillugit tamakkiisumik takussutissiuussaaq, takuuq immikkoortoq 1. Tamakkiisumik takussutissiamissapput oqartussat, suliffeqarfiiit, allalluunniit katersinermik suliarinninnermillu isumaginnissimasut pillugit paasissutissat.

Immikkoortoq 3. Akuersissutinut Ingerlatsivik aalisarsinnaanermut akuersissummik tunineqarsimamunut imaluunniit kalaallit erfalasuat atorlugu angallatinik piginnittunut atuisunulluunniit, angallatinik nunanit allanit pigineqartunik piginnittunut atuisunulluunniit Kalaallit Nunaannit akuersissuteqarlutik aalisartunut, kiisalu aalisakkerivinnut allanullu, paasissutissanik aalisarnerup aqunneqarnissaanut pisariaqartinneqartunik tunniusseqqusisinnavaavooq. Tassunga ilaatigut ilaapput akuersissummik piginnittut aalisakkerivinnillu piginnittut, ingerlatseqatigiiffinnik piginnittuunermut tunngasut, angallatit sorliit atorneqarnersut, pisat, tulaassinerit, nunami tunisassiorneq, pisassiissutinik niuerneq, suliffeqarneq aamma aalisarnermi nunamilu tunisassiornermi aningaasaqarneq pillugit paasissutissat.

Immikkoortoq 4 Pilersuisut, takuuq immikkoortoq 3, paasissutissanik qanoq Naalakkersuisunut tunnus-sinissaat pillugu malittarisassanik Naalakkersuisut aalajangersaasinnaapput.

Immikkoortoq 5. Naalakkersuisut paasissutissat ketersorneqarnissaannut, suliarineqarnissaannut ingerlateqqinnissaannullu akuersissutip oqartussanut, suliffeqarfinnut allanullu, soorlu suliffeqarfinnut namminersortunut, tamakkiisumik ilaannakortumilluunniit tunniussinissaq pillugu malittarisassanik aalajangersaasinnaapput, takuuq immikkoortoq 2.

Immikkoortoq 6. Ilisimatuussutsikkut atugassanik paasissutissanik ketersinissaq siunertaralugu ilisi-matuussutsikkut alaatsinaattunik ilaasoqarnissamut angallatip naalagaata pisussaaffilernissaa pillugu malittarisassanik Naalakkersuisut aalajangersaasinnaapput.

Paasissutissanik pissarsisinnaaneq ingerlatitseqqittarnerlu

§ 6. Akuersissutinut Ingerlatsiviup paasissutissat ketersorneqartut, takuuq § 5, immikkoortoq 1, aqut-sinermut nakkutilliinermut, misissueqqissaarnermut ilisimatusarnermullu siunertanut atugassanngortis-savai.

Immikkoortoq 2. Akuersissutinut Ingerlatsivik tamanut saqqummiussinikkut allatigulluunniit tamakkiisumik takussutissiamik makkuninnga imaqartunik tamanut pissarsiarineqarsinnaasunngortitsisinnaavoq:

- 1) Akuersissutinik piginnittut aamma aalisarnermi suliareqqiinermik suliaqartut kiisalu taakkunani piginnittuunerup aaqqissugaanera pillugu paasissutissat, tessunga ilanngullugu taakkununnga pissiissutit pillugit naatsorsuinerit,
- 2) Aalisakanut ataasiakkaanut TAC-it pisassiissutilu pillugit paasissutissat.
- 3) Pisassiissutit amerlassusiat pisassiissutinilu pigisat aalisagaqtigiinnut aamma akuersissutinik pigisalinnut agguataarlugit.
- 4) Aalisariutit pillugit paasissutissat, tessunga ilanngullugit teknikkut paasissutissat, piginnaasaq, pisinnaasat, pisassiissutinik atuineq, tunisat annertussusii aamma tunisat nalingi.
- 5) Tunisat annertussusii aamma tunisinerit nalingi suliffissuarnut agguarneri pillugit paasissutissat.
- 6) Pisassiissutinik niuernerit pillugit paasissutissat.

- 7) Pisassiissutit iluaqtigineri pillugit paasissutissat aalisakkanut ukiunullu pisassiiffiusunut aggularugit.
- 8) Akuersissutinik pigisaqartut angallatillu ataasiakkaat Kalaallit Nunaanni nunanilu allani aalisarnermut akitsuutinut akiliutaat pillugit paasissutissat.

Imm. 3. Akuersissutinut Ingerlatsiviup tamakkiisumik takussutissiaq ingerlaavartumik nutartertassavaa, takuuq immikkortoq 2.

§ 7. Inatsisartut ukiakkut ataatsimiinneranni aalisarnermi ineriarneq pillugu ukiumoortumik nalunaarut Naalakkersuisut saqqummiutissavaat. Ukiumoortumik nalunaarut Kalaallit Nunaata aalisarnikkut aningaasaqarnerank aalisarnernillu aqutsinermik imaqassaaq, tassunga ilangullugit paasissutissat katersorneqartut taakkulu atorneqarneri pillugit takussutissiaq, aqutsinermi pilersaarutit atuuttut, aqutsinermi pilersaarutit nutarterneqarsimasut allaassutaasinnaasullu aamma aalisakkerivinnut inatsisini malittarisassat atuuttut pillugit takussutissiaq, tassunga ilangullugit oqartussaaneq pillugu aala-jangersakkat suut atorneqarsimanersut.

Kapitali 11

Aalisarnermi uumassusilinnik misissuinerit misileraallunilu inuussutissarsiutigalugu aalisarnerit

Aalisarnermi uumassusilinnik misissuinerit ilinniagaqarnermullu atatillugu aalisarnerit

§ 8. Aalisarnermi uumassusilinnik misissuinissami Akuersissutinut Ingerlatsiviup akuersissuteqarsimassaa piumasaqaataavoq, taamaattoq immikkoortoq 3 takuuq.

Immikkoortoq 2. Akuersissutinut Ingerlatsivik Pinngortitaleriffimmit akuersissummik,

aalisarnermi uumassusilinnik misissuinissamut akuersissummik tunniussisoqarnissaanut nalilersuinissamut atugassamik pissarsiniassaaq, immikkoortoq 1 takuuq.

Immikkoortoq 3. Pinngortitaleriffik Akuersissutinut Ingerlatsivimmit akuersissummik peqqaanngikka-luarluni aalisarnermi uumassusilinnut misissuinernik ingerlatsisinnaavoq.

Immikkoortoq 4. Ilanniartitsinissaq siunertalarugu aalisarneq aalisarnermut killilersuutaasut atuuttut apeqqutaatinnagit Akuersissutinut Ingerlatsiviup akuersissuteqarneratigut ingerlanneqarsinnaavoq.

Immikkoortoq 5. Aalisarnermi uumassusilinnut misissuinerit aalisarnerup ingerlannissaanut malittarisassanut atuuttunut ilaannigillat. Naalakkersuisulli akuersissutini imm. 1 aamma 4 malillugit atortussanganngortinneqartuni misissuinissanut malittarisassanik erseqqinnerusunik aalajangersaasinnaapput.

Inuussutissarsiutigalugu misileraalluni aalisarneq

§ 9. Inuussutissarsiutigalugu misileraalluni aalisarnermi ilisimasanik nutaanik aalisarnermi naleqarnerulersitsinissamut iluaqutaasinnaasunik pissarsiniartarnissaq imaluunnit nerisaqaqatigiinnerup kissaatanganngitsumik annikillisitsilluni sunnerneqannginnissaa siunertaavoq.

Immikkoortoq 2. Inuussutissarsiutigalugu misileraalluni aalisarnissami Akuersissutinut Ingerlatsivimmit akuersissuteqarsimanissaq piumasaqaataavoq.

Immikkoortoq 3. Inuussutissarsiutigalugu misileraalluni aalisarnissamut qinnuteqaatit Akuersissutinut Ingerlatsivimmut nassiuunneqassapput, makkuninngalu imaqassallutik:

- 1) Misileraalluni aalisarnermi siunertamut nassuaat, tassaniissalluni misileraalluni aalisarnerup aalisarnermi sutigut naleqarnerulersitsinissamut iluaqutaasinnaanera naatsorsuutigineqarsinnanersoq.
- 2) Misileraalluni aalisarnerup ingerlanneratigut, angusassallu ilimagineqartut tunniunnerisigut misi-

Ieraalluni aalisarnermi ilimagineqarsinnaasut allaaserinerat.

- 3) Misileraalluni aalisarnerup nalunaarusiorfiginerata allaaserinera, soorlu angusarineqartunik tamaut saqqummiussineq.
- 4) Misileraalluni aalisarnerup aningaasalersornissaa pillugu paassisutissat, soorlu Akuersissutinut Ingerlatsivimmit tapiissuteqartoqarnissaanik qinnuteqartoqarsimanersoq.

§ 10. Naalakkersuisut inuussutissarsiutigalugu misileraalluni aalisarnissanut ataasiakkaanut piumasa-qaatinik erseqqinnerusunik aalajangersaassapput, soorlu misileraalluni aalisarnerup ingerlannissaanut nalunaarusiorfigisarnissaanullu, inuussutissarsiutigalugulu misileraalluni aalisarneq nalinginnaasumik aalisarnermik kinguneqassappat, kikkut aalisarsinnaanissaannut malittarisassat.

§ 11. Aalisartoq inuussutissarsiutigalugu misileraalluni aalisarnissamut akuersissummik angusaqarsi-masoq akuersissummi aalajangersarneqartutut misileraalluni aalisarnerup ingerlannissaanut nalunaaru-siorfigisarnissaanullu pisussaaffeqarpoq, takuuk § 10.

Immikkoortoq 2. § 9, immikkoortoq 3 naapertorlugu inuussutissarsiutigalugu misileraalluni aalisarner-mut pilersaarutini allannguutit pingaarutillit Akuersissutinut Ingerlatsivimmit akuerineqarsimassapput.

Immikkoortoq 3. Immikkoortoq 1 aamma 2 naapertorlugit piumasaqaatit eqqortinneqarsimangippata inuussutissarsiutigalugu misileraalluni aalisarnermut akuersissut arsaarinnissutigineqassaaq.

Nakkutigineqartumik aalisarneq

§ 12. Akuersissutinut Ingerlatsivik Pinngortitaleriffimmuit innersuussuteqartoqarneratigut aalisakkanut niuerutigalugu aalisarnissamut ilisimatuussutsikkut tunngavissaqanngitsumut, tassanilu paassisutissat niuernermut tunngassutillit ilisimatuussutsikkut tunngavissamik pilersitsinissamut pisariaqartutut nali-lerneqarsimatillugit, nakkutigineqartumik aalisarnissamut akuersissuteqarsinnaavoq.

Immikkoortoq 2. Naalakkersuisut nakkutigisamik aalisarnissamut malittarisassanik erseqqinnerusunik aalajangersaasinnaapput.

Siunnersuummi aalajangersakkanut ataasiakkaanut nassuaatit

§ 1-imut

Immikkoortoq 1-imut

Inatsisartut inatsisaanni tunngavik pingaaruteqarluinnartoq tassaavoq aalisakkanik pisuussutit inuia-qatigiinnit ataatsimut pigneqarmata, siunertarlu pillugu aalajangersakkami erseqqissarneqarluni. Aalajangersakkami tamatuma saniatigut Inatsisartut inatsisaanni pingarnertigut siunertaq aalajanger-sarneqarpoq, tassa pisuussutinik iluaquteqarneq inuiaqatigiinnut kalaallinut aamma immikkoortoq 2-mi aamma 3-mi allanneqartut eqqarsaatigisassat tunngavigalugit siunissami ungasinnerusumi Kalaallit Nunaata aningaasaqarneranuit iluaqutaasumik pissalluni. Inatsisartut inatsisaannik matuminnga aqt-sinermi nalornisoqartillugu siunertaq pillugu aalajangersagaq inatsisip sinnerani aalajangersakkat nas-suarnerinut tapertatut atorneqassaaq.

Immikkoortoq 2-mut

Aalajangersakkami pissutsit marluk pingartinneqarput, tassa mianersornissamut tunngavik tunngavi-galugu aalisakkat atorluarneqarnissaat piujuartinnissaallu. Aalisakkanik pisuussutinik atuineq siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu piujuartitsinerussaaq, amerlassusaallu piujuartitsisumik atorluarne-qarnerpaallutik allanngutsaaliorneqassallutik, taamaalilluni siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu iluanaaruteqarfiunerpaanissaanut anguniakkamut pingarnermut tapersiilluni. Anguniakkap ilaa NP, Naalagaaffiit Peqatigiit, Aalisarneq pillugu isumaqatigiissutaanni 1995-imeersumi nalinginnaasumik tunngavinnut naapertuuppoq (*UN agreement on Straddling Fish Stocks and Highly Migratory Fish*

Stocks), taanna Kalaallit Nunaat sinnerlugu Danmarkimit decembarip 19-ianni 2003-mi atortussanngor-tinneqarluni.

Immikkoortoq 3-mut

Aalajangersakkami anguniakkat ilaat alla, inatsimmik aqtsinermi pingaartinneqartussaq aalajangersar-neqarpoq. Aalajangersagaq tamanik eqqartuinngilaq, eqqarsaatigisassallu assigiinngitsut pingaartinne-qarnerinut sammisaq aalajangersimasoq apeqquaalluni allanngorarsinnaalluni.

Normu 1

Sapinngisamik aningaasaqarnikkut annertunerpaamik iluanaaruteqarnissaq pillugu pingaarnertigut anguniagaq naapertorlugu pingaaruteqarpoq aalisarnissamut periarfissat aalisarnermilu piginnaasat akornann oqimaaqtigijitqarnissaa, piginnaasallu kinguneqarluartumik atorluarneqarnissaa. Aala-jangersakkap taamaattumik erseqqissarpaa piginnaasap annertussusaa pingaartinneqassasoq, taanna taamaalilluni aalisarnissamut periarfissanut oqimaaqtigijissinneqarluni kinguneqarluartumillu atorluar-neqarluni.

Normu 2

Immikkoortoq 1-imik pingaarnertut anguniakkami aalajangersarneqartut aalisarnermik inuussutissar-siummi ataqatigiinnermik pilersitsisoqarnissaa patajaatsunillu tunngaviusunik piumasaqaateqarnerit peqatigisaanik inuiaqtigijit siunissami ungasinnerusumi aalisarnermiit sapinngisamik annertunerpaamik iluaquserneqarnissaat pillugu anguniakkap anguniarneqarneranut piumasaqaataavoq ingerlataqarfimmi aningaasaliinissap kajuminartuuunissaa. Aningaasaliinissap kajuminartuuunissaa aamma aalisarnermik inuussutissarsiutip ineriartuinnarnissaanut pingaaruteqarpoq peqatigisaanillu pisuussutinik aqutsine-rup, nakkutiliinermi oqartussat aamma aalisarnermik inuussutissarsiortut akornann pitsasumik tati-ginartumillu suleqatigiinnissaq tunngavigineqassalluni. Aalajangersakkami taamaattumik aningaasali-inissap kajuminartuuunissaa anguniakkap ilaatut pingaartitassatut aalajangersarneqarpoq, aalisarnermik aqtsinermi pingaartinneqartussaq.

Normu 3

Aalisarnermut tunngavissanik ilusilersuinermut atatillugu sumiiffinni inuuniarnikkullu eqqarsaatigisasanut sunniutit isumaliutiginissaat pisariaqarsinnaavoq, tassunga ilanngullugu sulisoqarneq. Taamatut politikkikkut oqimaaqtigijissitsinermi naatsorsuutigineqarpoq tamanna ima pissasoq eqqarsaati-gisassat taakku ilanngunneqarnerini paasuminartuunissaq qulakkeerniarlugu iluaqutit akornutillu al-laaserineqassasut, nassuarneqarlutillu erseqqissarneqarlutik. Tamanna immikkut pingaaruteqartutut nalilerneqarpoq tamatuma pisuussutinit iluanaarutit tamarmiusut annikillisinnaammagit imaluunniit eqqarsaatigisassat qulaani taaneqartut allat akerlilerlugit.

Normu 4-mut

Kalaallit Nunaat aalisarnermut tunngasuni nunanik arlalinnik isumaqatigiissuteqarpoq, soorlu aamma aalisarnermik ingerlataqarfimmut pingaaruteqartunik nunat tamalaat isumaqatigiissutaannik arlalinnik Kalaallit Nunaat atortussanngortitsisimasoq, tassunga ilaatigut ilanngullugit NP imaani pisin-naatitaaffiit pillugit isumaqatigiissutaat, NP aalisarneq pillugu isumaqatigiissutaat, FAO Code of Conduct for Responsible Fisheries, aamma NP uumasut assigiinngisitaartuuneri pillugit isumaqatigiissutaat. Tamatuma kingunerisaanik nunat tamalaat isumaqatigiissutaat arlallit aamma isumaqatigiissutit allat naapertorlugit Kalaallit Nunaata aalisarnermik aqtsinermi malittussaavai.

Tamanna amerlasuunik pissuteqarpoq, tassunga ilanngullugit avatangiisitigut upternarsaanissamut periarfissap eqqarsaatiginer, assersuutigalugu Kalaallit Nunaanni aalisakkanik tunisassianut MSC-mik allagartaliineq, tamannalu aqqutigalugu ilaatigut isumaqatigiissutit tamakku eqqortinnissaanni niuerfin-nut isersinnaanerit il.il. qulakkeernissaat pingaaruteqarluni.

Normu 5

Aalajangersakkami aalajangersarneqarpoq aalisarnerit imaani uumasoqarnermut ajortumik sunniutai sapinngisamik annikinnerpaaffianiitinneqassasut. Tamanna ilaatigut anguneqassaaq saniatigut pisat kissaatiginngisat imaanilu avatangiisink sunniutit killeqartinnissaat aalisarnerit aaqqissuunneqarlutillu

ingerlanneqassasut. Immikkut pingaaruteqarpoq aalisakkanut illersorneqartunut imaanilu uumasoqar-finnut malussajasunut sunniutit eqqarsaatigineqassasut.

Normu 6

Aalajangersakkami inuussutissarsiutigalugu pisuussutinik iluaquteqarnerup saniatigut inuaqatigiit kalaallit sukisaarsaarfegarnissamik pisariaqartitaat pingartinneqassasut aalajangersarneqarpoq. Tamatuma kingunerisaanik saniatigooralugu aalisarnermut naleqqiullugu inuit pisariaqartitaannik isumaginnineq pingartinneqassaaq.

Normu 7

Aalajangersakkami inatsimmik aqutsinermi soqutigisaqartut peqataatinneqarnissaat aalajangersarneqarpoq. Aalisarneq pillugu inatsisip 1991-imi allangortinneqarneranut atatillugu Aalisarnermut Siunnersuisoqatigiit inatsisitigut pilersinneqarput tamannalu pillugu aalajangersakkat suli atuupput, kapitali 12 takuk. Siunnersuummi matumani soqutigisaqartut peqataatinneqarnissaannut tunngavik siuarlugu nuunneqarpoq, siunertaq pillugu aalajangersakkamut ilaatinneqalerluni. Tassani siunertaq aamma tassaavoq inatsimmik aqutsinermi soqutigisaqartut peqataatinneqarnissaannut tunngaviup pingaaruteqassusaata ersarissaqqinneqarnissaa, taamaattorli naalakersuinikkut ingerlataqartut akuliutsinginnissaat isiginiarlugu. Tassa imaappoq; pisassiissutit aalajangersaaffigneranni aqunnerannilu aqutsnissamik pilersaarutini qanoq ineriartortoqarnerani, soorlu tamanna § 5 malillugu akuersissuteqarnermi, soqutigisallit ilanngunneqartarnissaat pingaaruteqarpoq.

Normu 8

Aalisakkanik pisuussutinik iluaquteqarnermut naleqqiullugu paasiuminartuunissaq pingarpoq, taa-maalilluni inatsimmik aqutsineq tunngaveqarlularluni pisinnaassammat. Aalajangersakkami taamaattumik aalajangersarneqarpoq aalisarnernik aqutsineq aalisarnerillu ingerlanneqarnerisa paasiuminartuunissaat pingartinneqassasoq. Tamanna ilaatigut pissaaq aalisarnerit, aalisagaqassuseq pisallu pillugit paasisutissat attuumassuteqartut katarsorneqarnerisigut tamanit pissarsiarineqarsinnaasunngortilligit.

Inuaqatigiit ataatsimut pisuussutaannik iluaquteqarnermi paasiuminartuuneq pillugu tunngavik aatsitassanut tunngasunut naapertuuppoq, tessani massakkut annertunerusumik paasiuminartoqarluni.

§ 2-mut

Immikkoortoq 1-imut

Aalajangersakkami aalajangersarneqarpoq inatsisip atuuffia tassaasoq aalisakkanik pisuussutinik iluaquteqarneq aamma Kalaallit Nunaata aalisarnikkut oqartussaaffigisaata iluani pisuussutinik iluaquteqartunik aalisarnernik aqutsineq aamma kalaallit angallataasa Kalaallit Nunaata aalisarnikkut oqartussaaffigisaata avataani aalisarnerat.

Inatsimmi § 1-imu siunertaq naapertorlugu aalisarnermik aqutsinissamut tapersiinissamut inatsisip imaraattaaq:

1. aqutsinermi ilisimatuussutsikkullu misissuinerni siunnersuinissamilu atugassanik nalunaarsukkanik paasisutissanillu katersineq,
2. pisuussutit, aqutsineq, aalisarnerit pisanillu suliarinnineq pillugit paasisutissiisarneq,
3. misileraanissamut aaqqissuussinerit soorlu misileraalluni aalisarnerit § 1, immikkoortoq 1-imu siunertaq naapertorlugu aalisarluni inuussutissarsiummik ineriartortitsinissamut siunertaqartut,
4. aalisarnernik nutaanik pilersitsineq,

5. aqutsinermik suliaqartut, inuussutissarsiortut ilisimatusartullu akornanni suleqatigiinneaq,
6. inatsisip naammassineqarnissaanut ikorfartuinermut sammisunik nakkutilliinissamat iliuutsit.

§ 3-mut

Immikkoortoq 1

Aalajangersakkami aalisaqatigiinnut tamanut pisarineqarsinnaasut tamarmiusut Naalakkersuisunit aala-jangersarneqarsinnaanerat aalajangersarneqarpoq.

Immikkoortoq 2-mut

Ukiumoortumik pisarineqarsinnaasut tamarmiusut, takuuk immikkoortoq 1, aqutsinissamik pilersaarum-mut attuumassutilimmuit naapertuuttumik aalajangersaaffiusarnissaat aalajangersakkatigut aalajanger-neqarpoq, taannalu § 4 naapertorlugu suliarineqarsimavoq. Tamanna isumaqarpoq ukiumoortumik pisari-neqartussat akuerineqartut aqutsinissamik pilersaarutini aalajangersaaffigineqartut malinneqarnissaat Naalakkersuisut qulakkiissagaat. Aqutsinissamik pilersaarutini malittarisassat malissinnaaniarlugit ilisimatuussutikkut siunnersuinerup kingulliup ilannguttarnissaa nalinginnaasumik aamma pisariaqartas-saaq.

Immikkoortoq 3

Aalajangersakkami ersarissarneqarpoq aalisagaqatigiinnut pisarineqarsinnaasunut tamarmiusunut pisat tamarmik Kalaallit Nunaata akisussaaffigisai ilaassasut. Tassa imaappoq Kalaallit Nunaata aalisarnermi oqartussaaffigisaani Kalaallit Nunaata nunallu allat pisarisaat. Aalisagaqatigiit nunat tamalaat imar-taanni aamma aalisarneqarpata nunat tamalaat imartaanni kalaallit aalisariutaasa pisaat pisarineqarsin-naasunut tamarmiusunut aamma ilanngunneqartassapput.

Immikkoortoq 4

TAC-mik aqutsinissamut immikkut pissuteqarluni pissutsit tulluarsimangippata imaluunniit aalisagaqa-tigiit aqutsinermut pilersaarummut ilaatinneqanngippata, takuuk § 4, aalisagaqatigiinnut ataasiakka-a-nut TAC-mik aalajangersaasoqannginnissaa Naalakkersuisunit toqqarneqarsinnaavoq. TAC-mik aqutsi-nissamut pissutsit immikkut ittut akerliliisinnaasut tassaasinnaapput, aalisagaqatigiit pillugit ilisimasat naammannginnerat imaluunniit tamatuma allaffissornikkut tulluartuunnginnera.

§ 4-mut

Immikkoortoq 1

Maani aalajangersakkami Kalaalit Nunaata imartaani aalisagaqatigiinnut pingaaruteqartunut tamanut ukiunut arlalinntu aqutsinissamik pilersaarutinut Naalakkersuisut Inatsisartunit akuerineqartussamik siunnersuusior-tussanngortinnejqarput. "Aalisagaqatigiit pingaarutillit" tassaapput aalisagaqatigiit pisas-iissutigineqartunut ilaasut. Aalisarnerit pingarnerit tassaapput aalisarnerit inatsimmi anguniagassat angunissaannut aqtsiffiunissaannik pisariaqartutut naliliiffigineqartut.

Immikkoortoq 2-mut

Aalajangersakkami uani Naalakkersuisut soqutigisaqartut suleqatigalugit ukiunut arlalinntu aqutsinissamik pilersaarutinut siunnersuusior-tussanngortinnejqarput.

Aqutsinissamik pilersaarutinik suliaqarnermi piumasqaatit assigiinngitsuussapput apeqquaalluni aali-sagaqatigiit amerlassusiat, aalisarnermik inuussutissarsiummut pingaaruteqarneri kiisalu ilisimasanut tunngaviiut tunuaniiittut. Taamaalilluni aqutsinissamut atortuni, kukkunersiuinerni periusissanilu assi-giinngitsoqarsinnaassaaq, ilaatigut aalisagaqatigiit kalaallit aalisarnerannut aningaasaqarnerannullu qanoq pingaaruteqartingersut kiisalu ilisimasanut tunngavigineqartut pingarnerunngitsut.

Immikkoortoq 3

Aalajangersakkami uani ukiunut arlalinntu aqutsinissamik pilersaarutinut tunngavigineqartut pingarne-rit aalajangersarneqarput, matumanilu sunik imaqassanersut ilanngullugit.

Normu 1

Aalisagaqatigiit, aalisarnerit sumiiffiillu aqutsinissamik pilersaarummi pineqartut matumani nassuiaaffigineqarput.

Normu 2

Aqutsinermi paasiuminartuunissaq tapersorsorniarlugu aalisarnerullu patajaatsuunissaa tapersorsorniarlugu aqutsinissamik pilersaarutit tamarmik ukiunut arlalinnut tunngasuussapput. Peqatigisaanik pingaaruteqarluni pilersaarutit ullutsinnut naleqquttuunissaat aamma aalisagaqatigiit aalisarnerillu pillugit ilisimasanik tunngaveqassallutik. Aqutsinissamik pilersaarut taamaattumik pilersaarutip nutar-terneqarnissaanut suleriaatsimik imaqartariaqarpoq.

Normu 3

Aalisarnernik aqutsinissamik pilersaarummi ilaatinneqartunik aqutsinissamut anguniakkat aalajangersimasut aalajangersarneqassasut. Anguniakkat inatsimmi anguniakkanut § 1, immikkoortoq 3-mi aalajangersarneqartunut naapertuuttuussapput. Anguniakkanut ilaasinnaapput pissutsit aningaasarsiorer-mut, isumaginninnermut, uumassusilinnut, avatangiisinut najukkanullu tunngassutillit.

Normu 4-mut

Aalajangersakkami aalajangersarneqarpoq kisitsisitigut anguniakkanik taakkulu aalisarnikkut sunner-neqarnerannik aqutsinissamik pilersaarut imaqassasoq. Anguniakkat aalisarnernut aalisagaqatigiinnullu innersuussissutit nalinginnaasumik iluseqartinneqassapput. Siunissami kinguaassiorsinnaassuseq qulakteerniarlugu aalisagaqatigiinnut innersuussissutit aalisagaqatigiit amerlassusaannut innersuus-sisuusariaqarput.

Aalisarnerup aalisagaqatigiit amerlassusaannut sunniutinut innersuussissutit ima ilusilorsorneqassapp-put, aalisarnerit siunissamut ungasissumut piujuartitsinerat takuneqarsinnaassalluni, peqatigisaanillu iluanaaruteqarnissamut anguniagaq naapertorlugu aalisagaqatigiit atorluarneqassallutik.

Normu 5

Pilersaarutit anguniakkat anguneqarnissaannut piffissaliussanik imaqassapput. Aalisagaqatigiit uumas-susilerinikkut aarlerinarpata aalisaqatigiit amerlisaqqinnissaannut piffissalersuinissaq pingaaruteqar-luinnarpoq.

Normu 6

Aalajangersakkami aalajangersarneqarpoq aqutsinissamik pilersaarutit pisarisinnaasat amerlanerpaaf-filernissaannut maleruagassaqartinnejartassasut. Malittarisassat ilusilorsorneqassapput taamaalillutik immikkoortoq 3-mi aalajangersarneqartunut anguniakkanut naapertuullutik, taamaalillutillu nungusaa-taanngitsumik aalisarneq tapersorsorlugu aamma iluanaarutissatut anguniakkat aalajangersarneqartut kiisalu Kalaallit Nunaata atortussangortissimasai nunani tamalaani isumaqatigiissut naapertussallugit. Maleruagassat pisassiissutit ukiuisa akornanni nuussisinnaanermut periarfissanik imaqassapput. Nuus-sisinnaaneq pisaqarfiusinnaasut ukiuisa akornanni nikerarsinnaanernik killilersuinissamut anguniakkatut paasineqarsinnaavoq.

Normu 7

Pisassat amerlassusissaannik aalajangiinissamut maleruagassat saniatigut immikkoortoq 3-mi 4-milu anguniakkat angunissaannut teknikkut maleruagassaqarnissaa pisariaqartuaannassaaq. Assersuutigi-neqarsinnaavoq aalisarnermut atortorissaarutit, ukiumi piffissanut sumiiffinnullu kiisalu pisassiissutinut maleruagassiorneq.

Immikkoortoq 4

Aalajangersakkami matumani aqutsinissamik pilersaarutini sammisat allat ilanngunneqarsinnaanerat ammaanneqarpoq. Taakku tassaasinnaapput nakkutilliinissamut iliuutsit immikkut ittut, nalunaaruteqarnissamut piumasaqaatit, aalisarnerit assigiinggaitsut aamma/imaluunniit sumiiffiit akornanni pisassiis-sutissanik agguanissamut maleruagassat.

Immikkoortoq 5

Aqutsinissamik pilersaarutit aalajangersakkami immikkoortoq 1 malillugu akuerineqartut aqutsinissamik pilersaarutip nutarternissaanut piffissaliussatut allassimasoq sioqqullugu pisuni taamaallaat aalajangersimasuni sanequnneqarsinnaavoq, takuuk aalajangersakkami immikkoortoq 3, normu 2. Naalakkersuinerterik ingerlataqartut akuliutinnginnissaannik tunngavik isiginiarlugu aalajangersagaq ilanngunneqarpoq aamma aalisarnermi soqtigisaqartut suleqatigalugit aqutsinissamik pilersaarutit aalajangersarneqarsimasut allangortinneqannginnissaat qulakkeerniarlugu immikkorluinnaq pisoqarera pissutigalugu allannguinissaq pineqanngippat.

Immikkorluinnaq pisut sakkortuumik paasiniarneqassapput, tassaasinnaappullu aalisagaqatigiinni ikileriarujussuartoqarnera akerlianilluunni amerlieriarujussuartoqarnera pillugit ilisimasat nutaat up- pernarsarneqartut. Tamanna aamma nunat marluk nunani tamalaani aalisarnerterik aqutsinermi isumaqatigiissuteqarnerisa kingunerisinnaavaa. Naalakkersuisut aqutsinissamik pilersaarummik avaqqutsisinaassappata avaqqutsineq tunngavilersorluagaassaaq, Inatsisartunullu ukiumoortumik nalunaarusiamit takuneqarsinnaassalluni, takuuk § 7. Aalajangersakkamik taassuminnga atuinermi mianersortussaaner- mut tunngavineqartoq isiginiarneqassaaq.

§ 5-imut

Immikkoortoq 1

Manna aalajangersagaq aqqutigalugu Naalakkersuisut Kalaallit Nunaanni aalisarneq pillugu paassis- tissanik tamanik inatsisip aqunneqarnissaanut naleqquttunik pissarsisinnaapput. Tamanna inatsimmi anguniakkat naapertorlugit aalisarnermut suliassaqarfiup illersorneqarsinnaasumik aqunneqarnissaanut paassisutissanik naammattunik peqarnissaq qulakkeerniarlugu pissaaq. Kalaallit Nunaanni aalisarner- mut attuumassuteqartunik paassisutissanik katersinermut, suliarinninnermut ingerlatitseqqinnermullu Naalakkersuisut akisussaanerat aalajangersakkami aalajangersarneqarpoq.

Aalajangersakkami matumani siunertaq tassaavoq inatsimmik matuminnga aqtsineq pillugu paasis- tuttisanut tunngaviusunik naammaginartunik pilersitsisumik kinguneqarluartumik paassisutissanik katersisarnerup pilersinnejcarnerata qulakkeerneqarnera tassunga ilanngullugu kisitsisitigut paassisutis- sat misissueqqissaarnermullu siunertat, kiisalu ineriartortsineq aamma inatsisissatut siunnersuutit nalunaarutilu allangortinneqarneri. Paassisutissanut tunngaviusut aamma kalaallit aalisarneranni pisuussutinit iluanaarutinut akitsuutit atuuttut siunissamiittullu nalilernissanuut, ilaatigut nakkutil- liinermi ilisimatusarnermilu atugassatut, ilaatigut aalisarnerterik inuussutissarsiuteqarneq tamakkerlugu pillugu, ilaatigut inuussutissarsiortut nioqqutissiornerisa pilersaarusiornissaanut atugassatut ilaatigullu nakkutiliinissamut atugassatut atorneqassapput. Aalajangersakkami tassani siunertarineqartoq tas- saavoq, paassisutissanik tamanik aalisarnerterik aqutsinermut attuumassuteqartumik misissueqqissaar- nissamut pisariaqartunik katersinissamut Naalakkersuisut tunngavissaqarnissaat. Tassani inatsisitigut suliaqarnerterik, nalitusaavinnik misissueqqissaarnerik, kisitsisitigut paassisutissanik kiisalu nakkutiliin- issaq siunertaralugu paassisutissanik misissueqqissaarnerit ilaatinneqarput.

Immikkoortoq 2

Aalajangersakkami tassani inatsimmut ilaasunik paassisutissanik katersinermut suliarinninnermullu kiap isumaginnittuunissaata qaqugukkulluunniit uppernarsarneqarsinnaanera qulakkeerneqarpoq.

Immikkoortoq 3

Aalajangersagaq tassaavoq inatsimmi 1996-imeersumi § 25-mi tunngavinnik ingerlatitseqqinnee, taak- kualu annikitsumik iluarsineqarput. Inuussutissarsiutigalugu aalisarnermut soqtigisaqartunut paasis- tutissanik aalisarnerterik aqutsinermi pisariaqartunik tunniusseqqusinissamut aalajangersagaq manna aqqutigalugu Naalakkersuisut tunngavissaqalerput, tassunga ilanngullugit nakkutiliinermut, misissue- qqissaarnermut ilisimatusarnermullu siunertat. Maani aalajangersakkami siunertarineqarpoq, Naalakk- kersuisut Kalaallit Nunaanni inunnut suliffeqarfimnullu aalisarnermi suliffeqarfimmik ingerlataqartunut, akuersissummik pigisaqartunut, angallatinik Kalaallit Nunaanneersunik nunanit allaneersunillu piginnit-

tunut atuisunullu, tunisaviorfinnut allanullu paasissutissanik aalisarnermi aqtsinermi pisariaqartunik piumasaqarsinnaanissaat. Aalisarnermi peqataasut tamaasa eqqarsaatigalugit paasissutissanik katersinissamut erseqqissumik inatsisitigut tunngaveqarnissaq qulakkeerniarlugu aalajangersagaq ilanngunnerpoq.

Aalajangersagaq malillugu paasissutissat ketersorneqartut inatsimmik akisussaassuseqartumik naammattumillu aqtsinermi ingerlativiup isumaginnissinnaaneranut pisariaqassapput. Taaguummik "pisariaqartuuneranik" naliliinermi naleqqiussinermi tunngavik Naalakkersuisunit atorneqarpoq, tassa imaappoq paasissutissat pineqartut ketersinerisa pisariaqartuuneri taakkulu atorneqarnerinut atasunut aningaaasartutinut naapertuunissaat qulakkeerneqassasoq.

Paasissutissat assersuutigalugu tassaasinnaapput kisitsisitigut paasissutissanik, nakkutilliinermut aamma ingerlatitseqqinnermi suliassanik isumaginninnermut pisariaqartut imaluunniit ilisimatuussutsik-kut siunnersuusiornermut imaluunniit inatsimmik aqtsinermi atugassanik misissueeqqissaarernut.

Malugineqassaaq paasissutissat Naatsorsueqqissaartarfimmit toqqortarineqartut aalisarnermi nakutilliineq siunertaralugu atorneqarsinnaangimmata.

Aalajangersagaq paasissutissanik eqqarsaatigineqarsinnaasunik tamanik katersinissamut annertuumik periarfissiinngilaq, kisianni taakku pisariaqarpata paasissutissanik pissarsiniarnissamut Naalakkersuisunut erseqqissumik tunngavissiilluni. Tassunga tunngatillugu oqaatigineqassaaq assersuutigalugu pisassiissutit aalajangersarnissaannut atugassanik ilisimatuussutsikkut misissuinerit aalisarnermi aki-sussaassuseqartumik aqtsinermut pisariaqarluinnarmata. Naatsorsuutigineqarpoq tassaanerussasoq Pinngortitaleriffimmi ilisimatusarnermi ingerlatat aalajangersakkamut tessunga ilaatinneqassasut imaluunniit siunertap taamaaqataanut suliffeqarfiit allat.

Suliffeqarfinni oqartussanilu pisariaqanngitsumik isumalluutinik atuineq annikillisarniarlugu inatsit naapertorlugu nalunaaruteqartarnerit ingerlaannartumik pisarnissaat sapinngisamik qulakkeernieqassaaq. Tamanna assersuutigalugu tassaasinnaavoq internet aqqutigalugu immersuiffissat digitaliusut ikorsiullugit paasissutissanik tunniussineq, qarasaasiami toqqorsivimmuit toqqaannartumik paasissutissat toqqorneqarlutik taannalu aqqutigalugu allaffissornikkut pisariillisaasoqarluni.

Immikkoortoq 4

Sapinngisamik paasissutissanik katersinermut pilersuinermullu erseqqissunik tunngavinnik periutsinillu piareersaasoqartariaqarpoq, soorlu aamma suleriaatsit sapinngisamik annertunerpaamik ingerlaannartumik pisinnaanissaat qulakkeerneqassasoq. Aalajangersakkap taassuma atorneqarnerani qulakkeerneqartariaqarpoq ilaatigut pissusissamisoortumik tusarniaanikkut paasissutissanik pilersuisut pillugit aningaaasartutinik Naalakkersuisut naliliissasut, aamma paasissutissanik pilersuineq pillugu piumasaqaatinut nutaanut naleqqiullugu naleqqiussinermik oqimaaqtigissitsineq qulakkeerneqarluni.

Immikkoortoq 5

Aalajangersakkami aalajangersarneqarpoq katersinermut, suliariinninnermut oqartussanullu allanut ingerlatitseqqinnermut tamakkiisumik ilaannakuusumilluunniit Naalakkersuisut piginnaatitsisinaasut, takuuq immikkoortoq 1. Aalajangersagaq taanna atorlugu immikkoortoq 1 malillugu suliassap oqartusanut suliffeqarfinnulluunniit namminersortunut allanut suliassanngortinnissaanut Naalakkersuisut piginnaatinneqarput. Taanna assersuutigalugu tassaasinnaavoq nakkutilliinermi oqartussat attuumas-suteqartut, komunit suliffeqarfiilluunniit namminersortut.

Maluginiarneqassaaq inuit pisortanut suliassanik suliariinnittut sulinermut atatillugu nipangiussisussaa-titaammata, takuuq pinerluttulerineq pillugu Kalaallit Nunaannut inatsimmi § 51.

Immikkoortoq 6

Aalajangersakkami ilisimatuussutsikkut atugassanik paasissutissanik katersinissaq siunertaralugu ilisimatuussutsikkut alaatsinaattunik ilaasoqarnissamut angallatit pisussaaffeqarnerat pillugu malit-tarisassanik aalajangersaanissamut Naalakkersuisut pisinnaatinneqarput. Aalajangersakkami ilisima-tuussutsikkut alaatsinaattut suliassanik sunik suliaqarsinnaanerinik Naalakkersuisut killilersuinissamut

periarfissinneqanngillat. Taamaallaat angallammi naalakkap ilaatisinissamut pisussaaffianut sinaak-kutissat angallammiinnerannilu ilisimatuussutsikkut alaatsinaattumut atukkat pillugit piumasaqaatit erseqqinnerusut, tassunga ilanngulligit nerisaqarneq unnuiffissarlu pillugit malittarisassat.

§ 6-imut

Aalisarnermi aqtsinermilu ammasumik pissuseqarnissaq siuarsarniarlugu aalajangersakkami tassani siunertaavoq aalisarneq aamma aalisariutit pisaasa katitigaanerat pillugit paasissutissanik attuumas-suteqartunik imaqtumik tamakkiisumik takussutissiamik Naalakkersuisut suliaqarlutillu tamanut saqqummiussassasut. Tassunga ilaapput paasissutissat uumassuseqarnermut, aningaasaqarnermut, teknikkimut avatangiisitigullu pissutsinut tunngasut kiisalu aalisarnermik ingerlataqarfimmi ingerla-taqartunik suliffeqarfinnik aamma aalisakkanit nioqqtissaliornermi kiisalu inuussutissarsiummi sulisuni pissutsinik aningaasaqarnikkut tamakkiisumik takussutissiisussat.

Aalajangersagaq ilanngunneqarpoq ammasuuniarneq qulakteerniarlugu, aamma kalaallit inuiaqatigiinni innuttaasut tamarmik paasissutissanik Kalaallit Nunaanni aalisarnermut tunngasunik pissarsisinnaanis-saat qulakteerniarlugu.

Immikkoortoq 1

Aalajangersagaq aqqutigalugu Naalakkersuisut paasissutissanik immikkoortoq 1 naapertorlugu kater-sorneqarsimasunik suliffeqarfinnut ilisimatusarnikkut aqtsinikkulluunniit paasissutissanik misissueq-qissaarnissamut soqtigisaqartunut tunniussisussanngortinneqarput.

Immikkoortoq 2-mut

Normu 1

Takussutissiaq aalisarnermi akuersissutinik piginnittut tassungalu atasut inuussutissarsiutit naatsor-sornerik imaqqassaaq, tassunga ilanngullugu piginnittuunerup aaqqissugaanera pillugu naatsorsuineq aamma pisassiissutit pigisat pillugit takussutissiaq.

Normu 2

Aalajangersagaq malillugu tamakkiisumik takussutissiaq ukiunut ataasiakkaanut aalisakkanullu TAC pisassiissutillu pillugit paasissutissanik imaqqassaaq. TAC-ip pisassiissutillu pillugit paasissutissat sani-tigut ilisimatuussutsikkut siunnersuisarneq aalisarnerillu akornanni, assersuutigalugu sinerissap qanit-tuani avataanilu aalisarnerni, pisassiissutit agguataarneqarnerat pillugit paasissutissanik takussutissiaq imaqqassaaq.

Normu 3

Aalajangersagaq manna naapertorlugu, pisassiissutit annertussusaannik agguanerit akuersissutinillu pigisaqartunut aalisakkanut ataasiakkaanut agguarlugit pisassiissutit pillugit paasissutissat tamak-kiisumik takussutissiap imarissavai. Matumani ilaapput pisassiissutit annertussusaat aamma pisissiis-tunit pigisat suliffeqarfiiut inunnit ataasiakkaanit pigineqartut aqqutigalugit inunnut ataasiakkaanut agguanneqarsinnaasut.

Normu 4-mut

Aalajangersagaq taanna malillugu takussutissiaq aalisariutit pillugit paasissutissanik imaqqassaaq, tas-sunga ilanngulligit teknikkut pissutsit, piginnaasaq atorneqarnerilu, tunisat amerlassusaat tunisallu nalingi. Angallatip pisaqarsinnaassusaanut angallatip usisinnaassusaa, uuttuutai, maskiinaata sakkor-tussusia, il.il. pillugu paasissutissat apeqqutaaqataapput. Aalajangersagaq ilanngunneqarpoq angallatit ataasiakkaat pisaat tamakkiisumik malinnaavigisinnajumallugit ammalluinnartumillu ingerlatsisoqr-nissaa qulakteerniarlugu. Angallatinut meterinit arfinilinnit naannerusunut atatillugu paasissutissanut piumasaqarsinnaaneq killeqartinneqarsinnaasariaqarpoq.

Normu 5

Aalajangersakkami tassani siunertaq tassaavoq paasissutissat, tunisinermi annertussutsit aamma tunisinerit nalingi suliffissuarnut agguarneri tamanit pissarsiarineqarsinnaanissaat. Aalisarnermi suliffissaqarneq inuiaqatigiinnut pingaaruteqarluinnarpoq sulisinnaasut ilarujussui aalisarnermik suliffissuarni sulillutik. Taamaammat soqtigisaqartut tamarmik tulaassinermut kisitsisinik pisassiissutinillu niuernekajornaatsumik tamakkiisumillu takunnissinnaanissaat pingaaruteqarpoq.

Normu 6

Takussutissiaq pisassiissutinik niuerneq pillugu paasissutissanik imaqassaaq. Tamanna pisassiissutit annertussusiisa amerlassusaat, illuatungeriit kikkut niueqatigiissimancerat, niueqatigiissutit annertussusaat aamma pisassiissutinik niueqatigiissutit nalingat pillugit paasissutissanik Naalakkersuisut tamanut saqqummiisinjaanerannik kinguneqassaaq.

Normu 7

Ammalluinnartumik ingerlatsinissaq qulakteerniarlugu matumani aalajangersakkami Naalakkersuisut pisassiissutinit pisat ukiunut pisassiiffiusunut aalisakkanullu agguakkat pillugit ilisimatitsinissamut pi-sussaaffilerneqarput.

Normu 8

Naalakkersuisut inuussutissarsiutigalugu aalisarnermik soqtigisaqartunut aalisarnermi akitsuutinik tamanik matumani aalajangersakkami tamanut saqqummiussisussangortinneqarput. Takussutissiaq suliffeqarfii Kalaallit Nunaanni nunanilu allani aalisarnermut akitsuutinut akiliuteqarsimasut, taakkualu amerlassusaat pillugit, paasissutissanik imaqarpoq.

Aalajangersakkamut aamma suliffeqarfii inummit ataatsimit pigineqartut ilaapput. Tamanna isumaqarpoq inuit ataasiakkaat - suliffeqarfiiup aqqa allaqqalluni - aalisarnermi akitsuutinik qanoq akiliisimancerat pillugu takussutissiamit takuneqarsinnaassasoq.

Immikkoortoq 3

Aalajangersakkami uani Naalakkersuisut tamakkiisumik takussutissiamik nutarterisarnissaat siunertaavoq, takuuq immikkoortoq 1.

§ 7-imut

Aalajangersakkami aalajangersarneqarpoq aalisarneq taassuminngalu aqtsineq pillugu nalunaarummik lnatsisartut upernaakkut ataatsimiinneranni Naalakkersuisut saqqummiussissasut. Tassani pineqarpoq ukiumoortumik nalunaarut ilaatigut Kalaallit Nunaanni aalisarnermi ineriarternermik allaaserinnillunilu misissueqqissaartoq. Nalunaarut tassunga ilanngullugu aqtsinermi pilersaarutit atuuttut pillugit takussutissiamik imaqassaaq Kalaallit Nunaanni aalisarnermut inatsisitigut malittarisassat atuuttut aamma allaassutaasinnaasut pillugit nassuaat ilanngullugu.

Siunertaavoq aalajangersagaq Kalaallit Nunaanni aalisarneq pillugu paasissutissat annertusinerinut iluaquataassasoq, aamma Kalaallit Nunaanni aalisakkatigut pisuussutit inuiaqatigiinnit kalaallinit pigineqarneri pillugit tunngavimmik tunngaveqarluni. Nalunaarut annertuumik siunnerfeqarpoq aamma Kalaallit Nunaanni aalisarneq pillugu pitsaassuseqartumik oqallinnerup tunngaveqarnissaata qulakteerneqarnissaa siunertalarugu. Taamaattumik pingarpoq nalunaarutip Kalaallit Nunaanni aalisarnermi ajornartorsi-utaasunik ineriarternissamullu periarfissat immikkut suliarippagut. Nassuaammit aamma piginnaatitsinermi aalajangersakkat suut atorneqarsimanersut takuneqarsinnaassaaq kiisalu allaassutaasinnaasut aamma aqtsinermi pilersaarutit nutarterneqarsimasut pillugit nassuaateqarluni. Siunertaavoq aalajangersakkap aalisarnermi taassuminngaaq aqtsinerup paasiuminartuunissaanik iluaquataanissaa.

Ukiumoortumik nalunaarutip TAC pillugu nassuaat atuuttoq taarserlugulu annertusissavaa. Paasiumi-nartuuneq annertusiniarlugu aamma naalakkersuinikkut ingerlataqartut akuliuttanginnissaannik tunngaviup eqqortinneqarnissaa qulakteerniarlugu aalajangersagaq eqqunneqarpoq.

§ 8-mut

Immikkoortoq 1-imut

Aalisarnerup uumassusilerinikkut misissuiffiginissaanni Naalakkersuisunit akuersissuteqarsimanissaq pisariaqartoq aalajangersakkatigut aalajangersarneqarpoq. Aalajangersagarli Pinngortitaleriffik aali-sarnerup uumassusilerinikkut misissuiffiginissaanik kissaateqarsimappat atorneqassanngilaq, takuuk aalajangersakkami immikkoortoq 3.

Immikkoortoq 2-mut

Misileraalluni aalisarneq aalisarnermut immikkoortumut nukittorsaanissa, taamaalillunilu inuiaqatigiinnut iluaquataalernissa, amerlanertigut tunngavigineqarpoq. Aalisagaqatigiinnut aalisakkamulluunniit immikkut ittunut aalisarnerup uumassusilerinikkut misissuiffiginissa ilumut piviusorsiortuunersoq aamma aalisarnerup allatut uumassusilerinikkut misissuiffigeqqinnissa ilumut pisariaqartinneqar-nersoq naliliiffiginiarlugit Naalakkersuisut Pinngortitaleriffimiit oqaaseqaammik piniartussaapput. Oqaaseqaatigineqartoq naliliinermut tamarmut ilanngunneqassaaq.

Immikkoortoq 3-mut

Naalakkersuisut akuersissuteqartinngikkaluarlugit Naalakkersuisullu ilanngutinngikkaluarlugit Pinngor-titaleriffiup aalisarnermi uumassusilerinikkut misissuinernik nammineerluni aallartitsisinnaanera inger-latsisinnaaneralu aalajangersagaq manna aqqtigalugu aalajangersarneqarpoq.

Immikkoortoq 4-mut

Aalisarneq ilinniartitsinissaq siunertaralugu ingerlanneqartoq Naalakkersuisut akuersissuteqarnerisigut ingerlanneqarsinnaavoq. Aalajangersakkatigut aamma aalajangersarneqarpoq aalisarnerit ilinniartitsi-nissamik siunertallit naak aalisarnermut killilersuinissanut aalajangersaasoqarsimagaluartoq pisinnaas-sasut. Tamannalu isumaqarpoq Naalakkersuisut akuersissummi piumasaqaatinik aalisarnermi nalingin-naasumik atuutsinnejartartunit sakkukinnerusunik nalunaaruteqarsinnaassasut.

Immikkoortoq 5-imut

Aalisarnermi uumassusilerinikkut misissuinerit aallaavimmikkut aalisarnerup ingerlannissaanut malit-tarisassanut ilaangillat. Aalajangersakkatigulli aalisarnermi uumassusilerinikkut misissuinissanut akuersissutit aamma aalisarnernut ilinniartitsinernik siunertalinnut akuersissutit Naalakkersuisunut nalunaarutigineqarsimasut piumasaqaatinut arlalinnut erseqqinnerusumik aalajangersaaffigineqarsin-naasut aalajangersarneqarpoq. Matumani assersuutigalugu sumiiffimmi erseqqinnerusumik nassuarne-qartumi misissuinerit, immikkut ittunik atortoqarluni misissuinerit imaluunniit teknikki immikkut ittoq atorlugu misissuinerit pineqarput.

§ 9-mut

Immikkoortoq 1-imut

Aalajangersakkami inuussutissarsiutigalugu misileraalluni aalisarnermi siunertarineqartoq nassuarne-qarpoq. Inuussutissarsiutigalugu misileraalluni aalisarnerup aalisarnermut immikkoortup ineriartortit-siffiunissaanut, taamaalillunilu inuiaqatigiit ineriartornissaannut iluaquataanissa aallaaviuvoq. Tassani assersuutaasinnaapput aalisagaqatigiinnut ilisimasanik nutaanik pissarsiniarnerit, teknikkut atortut nutaat atorneqarnerat imaluunniit aalisarfiiut nutaat misissuiffignerit.

Inuussutissarsiutigalugu misileraalluni aalisarneq aalisariutaatileqatigiinnut ataasiakkaanut aningaasar-tornarlunilu navianartortaqarsinnaavoq, angusarineqartussallu annertuumik nalornissutigineqarsinnaas-sallutik. Inuussutissarsiutigalugu misileraalluni aalisarnissamut kajumissuseqalernissaq siuarsaaffigi-niarlugu Kalaallit Nunaanni aalisarnermi pisarineqartut pisuussutinik atuinermut akitsuutaat pillugit Inatsisartut inatsisaat nr. 46, 23. november 2017-imeersoq kingusinnerusukkullu allanngortinneqartoq naapertorlugu aalisariutaatileqatigiit akitsuutinut akiliuteqannginnissaat pilersinneqarsimavoq aamma Aalisarnermut aningaasaliissutinut immikkoortitat pillugit Inatsisartut inatsisaat nr. 15, 20. november 2006-imeersoq naapertorlugu aalisariutaatileqatigiit tapiissutinik tunineqarsinnaanerat periarfissinne-qarluni.

Immikkoortoq 2-mut

Inuussutissarsiutigalugu misileraalluni aalisartoqassappat misileraalluni aalisarnissamut Naalakkersuisunit akuersisummiq nalunaaruteqartoqarsimanissa piumasarineqarpoq.

Immikkoortoq 3-mut

Aalajangersagaq inuussutissarsiutigalugu misileraalluni aalisarnissaq pillugu qinnuteqaammut piumasaqatinik imaqarpoq, takuuk normu 1-4.

§ 10-mut

Immikkoortoq 1-imut

Naalakkersuisut misileraalluni aalisarnissanut ataasiakkaanut piumasaqatinik erseqqinnerusunik aalajangersaassasut aalajangersakkatigut taaneqarpoq. Tamatuma kingunerissavaa misileraalluni aalisarneq nalinginnaasumik aalisarnissamik periarfissiissappat aalisarnissamut, nalunaarusiortarnissamut kiisalu kikkut aalisarsinnaanerannut Naalakkersuisut malittarisassanik aalajangersaasinnaanissaat. Aalajangersagaq aqqutigalugu Naalakkersuisut assersuutigalugu amerlassutsinut killiliinerit, immikkuul-larissuunerit, ingerlaavartumik nalunaarusiortarnerit pillugit malittarisassanik aalajangersaasinnaapput.

§ 11-imut

Immikkoortoq 1-imut

Aalisartut § 9, immikkoortoq 2 naapertorlugu inuussutissarsiutigalugu misileraalluni aalisarnissamut akuersisummiq angusaqarsimasut akuersisummi tunniunneqartumi piumasarineqartut aalajangersar-neqartut naapertorlugit aalisarnermik ingerlatsinissamik pisussaaffeqarnerat aalajangersagaq manna aqqutigalugu aalajangersarneqarpoq. Aalajangersagaq eqqunneqarpoq misileraalluni aalisarnermi angusarineqartut nalunaarsortarnissaat, pisariaqarpallu aalisarnermut iluaqutaasussamik tamanut saqqummiuttarnissaat qularnaarniarlugu.

Immikkoortoq 2-mut

Qinnuteqaatigineqartut saniatigut misileraalluni aalisarnermi malunnartumik allannguinerit Naalakkersuisunit akuerneqarnissaat piumasaqataammat aalajangersakkatigut aalajangersarneqarpoq, takuuk § 9, immikkoortoq 3 normu 1-4.

Immikkoortoq 3-mut

Akuersisummi piumasaqatinik amigartumik eqqortitsinerit inuussutissarsiutigalugu misileraalluni aalisarnissamut akuersissutit arsaarinnissutaanerannik kinguneqarsinnaammat aalajangersakkatigut erseqqissarneqarpoq. Tassungalu atatillugu pissutsinut naapertuutumik periaaseqarnissaq isiginarne-qassaaq, tamatumalu kingunerissavaa unioqqutitsinerit suunngitsut akuersisummiq arsaarinninnermik aallaaviatigut kinguneqartassanngimmata, matumani aalisartoq suunngitsumik akerliusumik iliuuseqar-simassappat. Akerlianilli piumasaqatinik sakkortuumik, utertuartunik piaaralunilu unioqqutitsisoqarsi-mappat Naalakkersuisut akuersisummiq arsaarinninnissamik periarfissaqarput.

§ 12-imut

Immikkoortoq 1-imut

Aalajangersakkatigut Naalakkersuisut aalisagaqtigiinnut nakkutigisamik aalisarnissap pilersinnissaanut periarfissinneqarput, matumani niuerutigalugu aalisarnissamut ilisimatuussutsikkut tunngavissa-mik peqarsimanngippat, niuerutigalugu aalisarnissamik pilersitsinissap nalilersuiffiginnginnerani ilisimatuussutsikkut tunngavissamik pilersitsinissaq paassisutissanillu allanik pissarsiniarnissaq pisa-riqartinneqarnersoq naliliiffigisimatillugu. Aalajangersagaq assersuutigalugu pisuni aalisagaqtigiit ikileriarujussuarfigisaanni imaluunniit pisut avataaneersut aalisarnermik sunniuteqarfingisimasaanni,

niuerutigalugulu aalisarnissap ammarnissaa sioqquullugu paasissutissanik allanik pisariaqartitsisoqarsi-matillugu atorneqarsinnaavoq.

Aalajangersagaq aqqutigalugu nakkutigisamik aalisarnissaq innersuussutigissallugu Pinngortitaleriffik periarfissaqarpoq. Tamatuma saniatigut nakkutigisamik aalisarnerup pilersinnissaanut isummersorner-mut atatillugu oqaaseqaammik Pinngortitaleriffik tunniussaqaqquullugu Naalakkersuisut qinnuigisin-naavaat.

Immikkoortoq 2-mut

Aalajangersagaq aqqutigalugu nakkutigisamik aalisarnissamut Naalakkersuisut malittarisassanik erseq-qinnerusunik aalajangersaanissaanut periarfissinneqarput.

Ilanngussaq E

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup inassuteqaatai tamarmiusut aamma immikkoortumut pilersaarut pillugu inassuteqaatit

Ataatsimiititaliarsuup inassuteqaataanik tamarmiusunik takunnitsinnaalerniarluni taakku isumaliutissiisummut ataani ilanngussamut uani katarsorneqarput.

Sulinissamut tunngavissami allaqqavoq ataatsimiititaliarsuaq ilaatigut aalisarnermik inuussutissariummut immikkoortumut pilersaarummut inassuteqaateqassasoq, takkunanilu anguniakkat sulinissamut tunngavissami allaqqasut taperserneqarput.

Ataatsimiititaliarsuaq isumaqarpoq inassuteqaatini tamarmiusuni isumaliutissiisummi paasissutissat misissueqqissaarnerillu taperserneqartut kiisalu tunuliaqtaasumik allakkiat suliarineqarnikuusut aalisarnermik inuussutissarsiummut immikkoortumut pilersaarutip suliarinssaanut tunngavissaalluartut.

Immikkoortumut pilersaarummi taamaattumi ataatsimiititaliarsuup inassuteqaatai aallaavigineqassapput, peqatigitillugulu aalisagaqassuseq, aningasaqarneq inuillu atugaanni pissutsit aallaavigalugit aalisarnermik inuussutissarsiutip nungusaataangitsumik ineriertortinnissaata qulakkeernissaanik mianerisassat ilanngunneqarlutik, taamaallilunilu FN-mi imminut nappassinnaanermut anguniakkanut aamma sanilliunneqarsinnaassallutik.

Immikkoortumut pilersaarut aalaangersimasoq taamaalliluni pissusissamisuussaaq tamannalu aallaavigalugu suliarinissaa ajornanngikanissalluni.

Inassuteqaatai tamarmiusut

3 Aalisarneq pillugu politikkimi anguniakkat pingaanertullu tunngaviit

3.1 Aalisakkanik pisuussutit inuiaqatigiit pigisaraat

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup innersuussutai

Taamaattumik innersussutigineqarput:

- Kalaallit Nunaanni atuisinnaatitaanermik tunniussineq inuiaqatigiinnut utertitsinissaq ilanngullugu piffissamut killilerneqartariaqartoq,
- Atuisinnaatitaanermik tunniussinermut piumasaqaatit pisuussutinillu iluanaarutinut akitsuutit atorlugit atuisinnaatitaanermut akiliinissamut atugassaritinneqartut pillugit malittarisassanik aalajangersaasoqassasoq.
- Pisassiissutinik atuisinnaatitaanerit tamarmik aallaaviusumik pisassiissutitut nammineq pigisatut niuerutigineqarsinnaasutut ilusilersorneqassasut, aamma
- Atuisussaatitaaneq atuutilersinneqassasoq, tassanili immikkut akuersissuteqartoqarsinnaavq, tassani inuiaqatigiinnik sullissineq, sivisuumik napparsimaneq, angallatip ajutoora assigisaallu pissutigalugit aalisarsinnaanermik akuersissutilik pisinnaatitaaffimmik atuisinnaanginnerani.

3.2 Politikkikkut akuliutinnginnissamik tunngavik

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup innersuussutigaa makkua aalisarneq pillugu inatsimmut tapiliunneqassasut:

- aalisarneq pillugu aqtsivimmi tunngavissamik aqtsinermi politikkikkut akuliuttussaannginermik tunngavimmik atulersitsisoqassasoq/inerisaasoqassasoq,
- aalisarneq pillugu inatsisissami Naalakkersuisut ataanni akuersissutinut immikkut aqtsisoqarfimmik pilersitsisoqassasoq, suliassaanik pisinnaatitaaffiinillu inatsimmi ersarissumik maleruagassalimmik, soorlu tamanna isumaliutissiisummi taaneqareersoq, aamma
- maalaartarfimmik pilersitsisoqassasoq.

SQAPK-mit aallartitaasoq ikinnerussuteqarluni aqtsinermi politikkikkut akuliutinnginnissamik tunngavik isumaqatigingilaa. Sinerissap qanittuani qaleralinnik aalisarneq pillugu quequttami aqtsinermut tunngasumi SQAPK-mit aallartitaasoq ikinnerussuteqarluni oqariartuutai arlariit ataatsimoortinneqarsimasut innersuussutigineqarput. Taamatuttaaq isumaliutissiisummut ataatsimut ikinnerussuteqarluni oqariartuutaasut assilineri immikkut ilangussatut ilaatinneqarput.

Maalaarfissamik pilersitsinissamut tunngatillugu makkua innersuussutigineqarput:

- peqataasut saniatigut "inuit imaluunniit peqatigiiffiit nalinginnaasumik soqutigisallit" maalaarsinnaanissamut periarfissaqassasut;
- maalaartarfik imatut katitigaassasoq, aalisarnermik inuussutissarsiummit naleqquttuneersut amerlaqatigiit inuillu suliatigut attuumassuteqartut kiisalu siulittaasoq Nunatta Eqqartuussiveqarfianit innersuussineratigut toqqaerneqartoq, kiisalu
- maalaartarfissap pilersinneqarnissaanut sinaakkutissat alajangersarneranni, maalaartarfimmi sorianut piumasaqaataasinaasut, maalaarnissamut ulla killigititaasut, maalaarnermi kinguartsigallartarnissat kiisalu maalaartarfip suleriusissaanik sinaakkusersuinissaq isummerfigineqassapput.

3.2.1 Aalisarsinnaannermut akuersissutinik, pisassiissutinit pigisanik il.il. politikkikkut akuliutinnginnissamik tunngavik tunngavigalugu tunniussarnermut ingerlatsiviit suleriaatsillu

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup inassuteqaatai

Ataatsimiititaliarsuaq naliliivoq suliassat pisassiissutinik aningaasaateqarfimmit sularineqarsinnaasut akuersissutinillu aqtsisoqarfimmit sularineqarsinnaasut kiisalu akuersissutinik aqtsisoqarfegarnissaq innersuussutigalugu. Assiginngissut annertunerpaaq politikkikkut akuliutinnginnissamut tunngavimmut aqtsinermilu pissutsinut attuumassuteqarsinnaapput.

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup innersuussutigaa Inatsisartut Naalakkersuisullu aalisarnermut sinaakkutinik alajangigaannik teknikkikkut aqtsisussamik akuersissutinik aqtsisoqarfimmik pilersitsisoqassasoq.

3.3 Aalisakkanik nungusaataanngitsumik atuineq aalisarnermik aqtsinermi tunngavittut

- Pisuussutinik aqtsineq uumassusilinnik piujuartitsissaq inuiaqatigiillu piffissami sivisuumi annertunerpaamik pissarsinissaannut tunngaviussalluni. Taamaammat aqtsineq tunngavinnik ukuninnga tunngaveqartariaqarpoq:
- TAC pisassiissutillu tassunga atasut aalisagaqatigiit siunissamut sivisuumut amerliartornissannut qulakeerininnissamut amerlassutsit qaangissannangikkaat. Tamassuma ilaatigut kinguneraa sumiiffiit pisassiivigineqanngitsut aalisagaqatigiinnik pisassiivigineqartunik aqtsinermi atorneqarsinnaanngitsut.
- Ilisimatuussutsikkut siunnersuutit aalisagaqatigiit aallaavigalugit qaffasissumik pitsaassuseqassasut.
- TAC-nik aalajangersaanernut atatillugu aalisagaqartigiinnik pingaanernik tamanik aalisarnissamut periarfissat allanngorarerannut tunngatillugu patajaallisaatit ilanngullugit ilisimatuussutsikkut siunnersuineremi tunngavigineqartunik ilisimatuut, atuisut aqtsisullu akornanni inerriartortinneqartunik aqtsinermut pilersaarusiortarnissaq inatsisini aalajangersarneqassasoq. Tassa aqtsinermut pilersaarutinut atatillugu politikkikkut akuliutinnginnissamik tunngavik atorneqassasoq.
- Aqtsinermut pilersaarutit nunat tamat akornanni pitsaassutsinut tunngavinnullu naapertuuttiissasut. Aqtsinermut pilersaarutit atuuttut nalilersorneqassapput immaqalu nutarterterneqarlutik, taamaalillutik nunat tamat akornanni pitsaassutsinut tunngavinnullu naapertuutunngortinneqassallutik.
- Ilisimatuut, atuisut aqtsisullu suleqatigiinneranni periutsinik qulaani sinaakkutit iluanni inerriartitsineq malittarisassiuunneqassaaq, tamannalu pillugu nunat tamat akornanni periuseq nalinnginnaasoq akuerineqartoq aallaavigalugu pissaaq.

3.4 Aningaasaqarnikkut piujuartitsineq atugarissaarnermut toqqammavittut

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuarmi amerlanerussuteqartut tamanna tunngavigalugu inner-suussutigaat

- **Aalisarnermik aqutsinermi aalisarnerni ataasiakkaani atugassarititaasunut immikkullaris-sunut naleqqussarlugu inunnut ataasiakkaanut pisassiissutit niuerutigineqarsinnaasut (IOK) tunngavigineqassasoq.**

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuarmi ikinnerussuteqartut tassaasoq SQAPK-p sinniisua sineris-sap qanittuani umiatsiaararsorluni qaleralinniarnermut tunngatillugu inassuteqaat tamanna taperser-sinnaangilaat. Ilanngussaq F-imik ikinnerussuteqartut oqaaseqaataat innersuussutigineqarpoq.

3.4.6 Pisuussutinit iluanaarutit akileraarusersuinerlu kiisalu aningaasaqarnermik aqutsinermi tunngaviit

Pineqartoq 1. Akileraarutit akitsuutillu allat oqilisaaviginiarlugit pisuussutinit iluanaarutinut akitsuutit atorneqartariaqarput, taamaalliluni pisassiissutinik tamakkiisumik atuinissap, aalisar-nermut aningaasaaliinissap sunniuteqarluartumillu aalisarnerup attanneqarnissaata ingerlatsinermi aningaasaqarnikkut soqutiginarnerat attanneqassalluni.

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup innersuussutigaa, pisuussutinit iluanaarutit siunissami ungasinnerusumi patajaatsuuissaat naapertuuttumillu agguarneqarnissaat qulakteerniarlugi pi-suussutinit iluanaarutinut akitsuutit annertussuissaat aalajangiunneqassasoq.

Pineqartoq 2. Aalisarnerni assigiinngitsuni pisuussutinit iluanaarutinut akitsuutit aalisarnerni ataasiak-kaani pisuussutinit iluanaarutinut naapertuuttumik aalajangerneqassapput.

Tunngaviup tamatuma malinneqarnissaat qulakteerniarlugi Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup innersuussutigaa:

- **Aalisarnerni assigiinngitsuni pisuussutinit iluanaarutit inissisimanerannik ersarissumik takus-sutissaqarnissaq anguniarlugu aalajangersimasumik akuttussusilimmik aningaasaqarnermik misissuisitsisoqartassaaq.**
- **Aalisarnerni assigiinngitsuni pisuussutinit iluanaarutit annertunerusumik assigiinngissutaan-nut pissutaasut nalilersorneqassapput.**
- **Akitsuutit aalisarnerni assigiinngitsuni pisuussutinit iluanaarutit nikingassutaasa pisuussutit amerlassusaannut tuninissaannullu periarfissaannut kiisalu aalisarnerni aalajangersimasu-ni aningaasartuutitigut atukkat immikkullarisssusaannut siunissami ungasissumi eqortunik tunngavissaqartitsissanersut nalilersorneqassaaq.**

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup aamma innersuussutigaa aalisarnerni assigiinngitsuni pisuussutinit iluanaarutit ataavartumik annertunerusumik nikingassuteqarnerat uumassusilinnut teknikkimillu atukanut immikkullarisssunut attuumassuteqartinneqarsinnaanngitsut pisuussuti-nit iluanaarutinut akitsuutit allanngortiinnarnagid aqutsinerup allanngortinneqartariaqarsinnaanera aamma nalilersorneqassasoq.

Pineqartoq 3. Pisuussutinit iluanaarutinut akitsuutit pisuussutinit iluanaarutinut tunngatillugu piffissap ingerlanerani aaqqinnejartassapput.

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup innersuussutigaa aalisarnermi atukkat pisariaqartitsiler-sitsippata pisuussutinit iluanaarutinut akitsuutinik pisariitsumik allanngortinneqarsinnaalersillugit inatsit aaqqissorneqassasoq.

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup peqatigitillugu innersuussutigaa pisuussutinit iluanaaruti-nut akitsuutit naatsorsornissaannut tunngaviit nunani tamalaani pisuussutinit iluanaarutinik naat-sorsuinermi aningaasaqarnikkut tunngavigineqartut malillugit naatsorsorneqartassasut, taakkulu tunngavigalugit aalisarnerni assigiinngitsuni pisuussutinit iluanaarutinut akitsuutit nalilersorneqar-tassasut. Paassisutissanut tunngavissat pitsaanerujartillugit pisuussutinit iluanaarutinik naatsor-suinermi nunani tamalaani tunngavigineqartut atorneqarnerannik ersarissunik tatiginartunillu misis-suisoqarsinnaalissaq.

Pineqartoq 4. Pisuuussutinit iluanaarutinut akitsuutit inuiaqtigiiinnit kissaatigineqartumik aaqqissuusaanermik naleqqussaanissamik siuarsaaqataassapput.

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup innersuussutaanut qulaaniittunut tapiliullugu pisuuussutinit iluanaarutinut akitsuutit aaqqissuussaanermik nalimmassaanermut aalisarpallaarnermillu annikilisaa-nermut tunngatillugu aalisarneq pillugu politikkimi sakkutut atorneqarnissaat innersuussutigaa.

3.4.8 Maannakkut aaqqissuussineq tunngaviusunik naammassinnippa?

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup peqatigitillugu eqqumaffigaa, aalisarneq pillugu politikkimi pisassiissutinit iluanaarutit sunniutilimmik akileraarutitigullu eqqarsaatigisassat najukkani inuuniarnikkullu eqqarsaatigisassanut oqimalutarneqartariaqarsinnaammata, aamma takuuk inuit atugaannik piujuartitsineq pillugu immikkoortoq.

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup innersuussutigaa politikkikkut nalilersuineq taamaattoq ersarissuutitsinissamik tunngaveqassasoq. Taassuma qulakkiissavaa, najukkani inuuniarnikkullu eqqarsaatigisassat ilanngunneqarneranni pitsaaqutit ajoqutillu nassuarneqarlutillu ersarissarneqarnissaat. Taamaalilluni assersuutigalugu akileraarutinit pisuuussutinit iluanaarutinik isertitanillu an-naasaqarneq pitsasumik ajortumillu sunniutinut allanut tunngatillugu nalilersorneqassalluni.

3.5 Inuit atugaannik piujuartitsineq

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuaq taamaammat inassuteqateqarpoq,

- sinaakkutinik aalajangersaanermut tunngatillugu najugaqartunik inuillu atugaannik eqqarsateqarnissamik peqataatitsinerup pitsaaqutai ajoqutau lu pisuuussutinit katilligit iluanaarutit ikilinerannik nassataqarsinnaanerat nassuarneqarlunilu, qulaajarneqarlunilu ersarissarneqassasoq.
- eqqarsaatigisassatut naleqquttut nalilersorneqassasut najukkami nunalu tamakkerlugu immikkoortuni aalisarneq pillugu immikkoortuunngitsuni ineriertortitsinissamut periarfissanut pisa-riaqartinneqartunullu tunngatilligit politikkinkit eqqarsateqarnerup ataqtigiiissaarinerillu isigiaatigalugit isummertoqartariaqarpoq.
- Immikkoortortami 7.7-im Aalisarnermi Aningaasaqarneq pillugu llisimatusarfik innersuussutigineqartoq, ajornartorsiutinik qulaani taaneqartunik qulaajaanermut atugassanik arlaannut attuumassuteqanngitsunik misissueqqissaarnissamut peqataasinnaavoq, eqqarsaatigisassat as-sigiinngitsut politikkikkut nalilersorneqarnerannut atatillugu aalajangiinissanut tunngaviullu-arsinnaasunik.
- Aalisarnerni IOK-mik aaqqissuussinermut ilaasuni piginnittuunerup siammarnissaata qulakkeerneqarnissaa siunertarlugu pisassiissutit amerlanerpaaffilernissaat atuutilersinneqassasoq.

3.6 Aalisarnermik aqutsinermi paasissutissat pitsaanerusut ersarinnerusumillu periuseqarneq tunngavigalugu aqutsineq

Ataatsimiititaliarsuup innersuussutigai:

- **Paasissutissanik katersinermut kina akisussaanersoq ersarissumik allassimassaaq.**
 - **Paasissutissanik katersinermut oqartussaqarfik sorleq akisussaasuunersoq inatsimi taassumaluunniit ataani akisussaaffit agguanneqarneranni ersarissumik allassimasariaqarpoq.**
 - **Oqartussaqarfik akisussaasoq katersinermut naammattunik isumalluuteqarnissaa qulakkeerneqassaaq.**
- **Paasissutissat suut tunniunneqassanersut ersarissumik nassuarneqassaaq.**
 - **Paasissutissat suut tunniunneqartassanersut ersarissumik nassuarneqassaaq.**
 - **Aalisarneq pillugu immikkoortoq pillugu paasissutissat suut nalunaarsorneqarsima-**

- nersut aaqqissuussamik ataatsimut misissorneqartariaqarput paassisutissat assigiit marloriarluta katersunnginniassavagut.
- Paassisutissanut pisariaqartinneqartunut naleqqussarlugit paassisutissanik katersisqarsinnaaqquillugu paassisutissanik katersinermut sinaakkutit ilusilersornerannut ingerlanneqarnerannullu atuisussat peqataatinneqarnerusariaqarput.
- Kikkut paassisutissanik tunniussissanersut ersarissumik nassuiardeqassaaq.
 - Inuk paassisutissanik tunniussisoq immikkut piumasaqaatinik, taamaassappallu sunik naammassinnissinnaassaneroq allassimasariaqarpoq.
 - Kina paassisutissanik tunniussissanersoq kiallu akisussaaffiginerai ersarissumik allassimasariaqarpoq. Assersuutigalugu angallatip naalagaata pisat nalunaarutigissavaai, aalisakkerivimmisortap tunisat nalunaarutigissavai aqutsisullu aningaasaqarneq pillugu paassisutissat nalunaarutigissallugit.
 - Paassisutissat qanoq tunniunneqassanersut ersarissumik nassuiardeqassaaq.
 - Paassisutissat tamarmik internetikkut isumannaatsumik nalunaaruteqarneq aqqutigalugu immersugassat digitaliusut atorlugit tunniunneqartariaqarput, paassisutissallu paassisutissaasivimmut ingerlaannaq toqqorterneqarlutik.
 - Paassisutissat qanoq misissorneqarlutillu kukkunersiorneqassanersut ersarissumik nassuiardeqassaaq.
 - Paassisutissat misissornissaannut pitsaassusaasalu qulakteernissaannut immikkut periuseqarnissamut aalajangersaasoqassaaq.

3.6.2. Paassisutissanik nutaanik katersuinissamut nutaanillu nalunaarsuinissanut innersuussutit

Paassisutissanik pitsaanerusumik katersinermut atuinermullu tunngatillugu Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup tulliuttut innersuussutigai:

- Aalisarnermi paassisutissat ersarinnerusut aalisarnermilu paassisutissat immikkualuttortaannik ataavartumik saqqummiussinerit inatsisitigut aalajangersarneqartariaqarpoq.
- Aalisarnermi paassisutissat pingaaruteqartut katersorneqartalernissaannut annertusisamik pisinnaatitsineq inatsisitigut aalajangersarneqartariaqarpoq.
- Aalisarnermi paassisutissat pisortatigut saqqummiussinnaanerisa killeqarneri inatsisitigut atorunnaarsinnejartariaqarpoq.
- Paassisutissanik katersinermut tunngavissanik ersarissunik suliaqartoqartariaqarpoq.
- Suleriaatsit nammineq ingerlasinnaalernissaat qulakteerneqartariaqarpoq, paassisutissat internetimi immersugassat digitaliusut atorlugit tunniunneqarsinnaalersillugit, allaffissornikkulu pisariillaataasumik paassisutissat ingerlaannaq toqqorneqartalerlutik.
- Aalisarnermi suliffeqartitsineq aningaasarsiallu pillugit nalunaarsuinerit nutaat.
- Aalisarnermi naatsorsuutinik nalunaarsueriaaseq nutaaq.
- Aalisarnermi nalilinnik tamanik naatsorsueriaaseq nutaaq (**satelitregnskab**).
- Aalisarneq pillugu immikkoortumi tunisassiornermik nalunaarsueriaaseq nutaaq.
- Paassisutissanik nalunaaruteqarnermut internetikkut pisortani aaqqiissut nutaaq, assinganilu internetikkut pisortani isaariaq aalisarnermit paassisutissat pisortatigoortut pissarsiarineqarsinnaasut takuneqarsinnaassallutik, takukkit aalisarneq pillugu inatsimmi nassatarisaanillu nalunaarutaasinnaasuni aalajangersakkat.

3.7 Teknikkikkut malittarisassat

Aalisarnermut Isumalioqatigiissitap kaammattuutigaa:

- **Teknikkikkut malittarisassat siunertat aalajangersimasut anguneqarnissaannut atorneqassasut,**
- **Teknikkikkut malittarisassanik pisariaqartitsineq aqutsinermut pilersaarusrornermut ilaatinne-qassasoq,**
- **Teknikkikkut malittarisassanut ataasiakkaanut siunertat nassuiardeqassasut.**

3.8 Aalisarnermik sunniuteqartumik nakkutilliineq

3.8.1 Ataatsimiititaliarsuarmiit innersuussutigineqartut tunngaviusut

Ataatsimiititaliarsuup aqutsiveqarfimmi immikkoortut nakkutilliinissamut annertunerpaamik tunngavissiisut paasivai, taakkunanilu malittarisassanik atuutitsinnera saniatigut eqqortitsinissamut tunngapput.

Taamaalilluni innersuussutigineqarpoq periutsinik imaattunik atuutsitsisoqalissasoq:

- **Periuseq immikkuualuttunik aqutsinerup sammneqarneranut taarsiullugu sinaakkutinik sam-misaqarfiusoq**
- **Periuseq immikkuualuttunik aqutsinerup akerlianik killilersuinermi tunngaviatigut ajornartor-siutinik iliuuseqartafiusoq.**
- **Aalisarnermik aqutsineq ersarissunik sinaakkusiisoq, aalisartullu tunisassiornermi atortut taakkulu atorneqartarnerat eqqarsaatigalugu sinaakkutit taakku iluanni namminneq aalaja-niisarlutik.**
- **Ajornartorsiutinik aaqqinneqartussatut kissaatigineqartunut tunngatitanik ilassutaasumik kil-lilersuinerit (assersuutigalugu aalisarsinnaassutsip naleqqussarneqarnera).**
- **Aqutsinermut pilersaarutit inatsisinik tunngaveqassapput.**
- **Aalisarnermi nalunaarutit aalisarnermillu nakkutilliinerup digitalinngorsarneqarnissaata isigi-niarneqarnera.**
- **Aalisarnermik nakkutilliiviup naleqquttumik akuttussusilimmik avataaneersunit nalilersorne-qartarnissaa.**

3.8.2 Nalilersuineq

Ataatsimiititaliarsuup innersuussutaata imarisaani pingarnerit nalilersugassat makkuupput:

"Aalisarnermi akuersissutinik nakkutilliinerup nalilersorneqarnerani minnerpaamik makku isiginia-gassaapput:

1. **Attuumassuteqarneq, tassa imaappoq KANUAANA suliassanik assigiinngitsunik pisariaqartinneqartunik inatsimmilu aalajangersarneqartunik suliaqarpa?**
2. **Pisuussutit tunngavigisat, tassa imaappoq aalisarneq ingerlatissallugu, aqussallugu nakkutigissallugulu naammattunik pisuussutissaqarnersoq, aamma pisuussutit naammaginarnerpaamik atorneqartarpat?**
3. **Paasissutissanik katersineq, tassa imaappoq paasisat attuumassutillit aalisarneq pillugu aqutsivimmi atugassaasut aamma tassunga atatillugu uumasoqatigiaanik naliliinissamut kiisalu ilisimatuussutsikkut siunnersuinermut paasisanik atugassa-nik katersisoqartarpa, aamma katersinermi periaatsit pisariitsuunersut sunniute-qarnersullu?**
4. **Paasissutissanik suliaqarneq, tassa imaappoq paasissutissanik katersinermi suliaqarneq sunniuteqarnersoq, aamma paasissutissanut pisariaqartunut naapertuun-nersut, tassungalu atatillugu aalisarneq pillugu nakkutilliisoqarfik naammattumik IT-mut atortulersuuteqarnersoq kiisalu paasissutissat pillugit suliaqarnissamut, paasissutissanik uninngatitsinissamut paasissutissanillu atuinissamut piginnaa-saqartoqarnersoq?**

5. Sunniuteqartitsineq, tassa imaappoq KANUAANA-p suliassani aningaasaqarnikkut sunniuteqartumik anguniakkanullu naleqquttumik ingerlappai, tassungalu atatil-lugu inuussutissarsiummut aqutsinermut akissaajaatit nakkutilliinermut suliassa-nut tunngasunut naleqquttuuppat?
6. Suliassat ataqatigiinnerat, tassa imaappoq assigiinnngitsutigut nakkutilliinermut suliassat ataqatigiissarneqarsimappat, tassungalu tunngatillugu Kalaallit Nunaanni nakkutilliinermik suliassanut attuumassutilinnut atatillugu?"

3.8.3 Sunniuteqarnerusumik nakkutilliinissaq siunertaralugu inassuteqaatit aalajangersimasut

Ataatsimiititaliarsuup innersuussutigaa:

- allaffissornikkut pillaammik akiliisitsisarnermut eqqartuussiviillu avaqqullugit arsaarinnittar-nermut malittarisassat tunngaviit qulaani taaneqartut malillugit atuutilersinneqassasut, aam-ma
- periarfissaq inatsimmi tamani atuutissasoq, taamaalilluni nalunaaruteqartarneq tulaassinerlu pillugit inatsimmi malittarisassanik unioqqutitsineq tunngavigalugu pillaammik akiliisitsinerit arsaarinninnerilluunniit allaffissornikkut aalajangerneqarsinnaallutik.

3.8.4 Aalajangersakkat aalisarneq pillugu inatsimmi piginnaatitsinikkut nalunaarutikkut atuutilerneqalersut

Matuman ippersuussutigineqarpoq:

Elektroniskimik logbogit atuutilersinneqarnissaat

- Ilaatigut aalisarnermik nakkutilliiviup annertunerusumik digitaliseeriinissaa Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup siusinnerusukkut innersuussutiginikuua, maannakkulli inatsisini angal-latit tamakkisumik takissusaanni 17 meteri sinnerlugu takitigisut E-logboginut ikaarsaarnisa-annik pisussaaffilernissaat pillugu pisariaqartunik malittarisassaqanngilaq. Piginnaatitsinerup pisariaqartup piaartumik qualkeerneqarnissaa innersuussutigineqarpoq.

Aalisakkat qaleruallillu avammut tunineqartussat akuersissummik allagartalersinnaanerannut ersa-rissumik piginnaatitsineq

- Avammut tuniniaanissamut periarfissaqarnitsinni pisariaqartoq pingaaruteqartoq tassaavoq aalisakkat aalisakkaniillu tunisassiat Kalaallit Nunaanneersut pitsaassusaasa tatigineqarnis-saa. Soorunami tamassumunnga pitsasunik malittarisassani tunngaveqassaaq, innersuussuti-gineqarporlu malittarisassani tunngaviit taamaattut pilersinneqassasut.

Nunat tamat akornanni isumaqatigiissutit ilanngunneqarnerat

Kalaallit Nunaat nunat tamat akornanni suleqatigiiffinni arlalinni ilaasortaavoq nunallu tamat akor-nanni isumaqatigiissutit arlallit atortussangortinnikuullugit, tassunga ilanngullugit Port State Control, NAFO, NEAFC il.il. Isumaqatigiissutit tamarmik atortussangortinnejarnikuunngillat, KANUAANA taamaammat isumaqatigiissutit Kalaallit Nunaata imminut pisussaaffinngortinnikuusata malitsinne-qarnisaannut pisariaqartunik sakkussaqanngilaq.

5 Anguniakkat tunngaviillu aalisariaatsinut taakkununngalu tapiissuteqartarnermut atorneqartarnerat

5.3 Maannakkut tapersiisarnermut tunngatillugu pingaarnertut naliliineq

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup tamanna tunngavigalugu innersuussutigai

- Anguniakkat aalisarnerlu pillugu politikkip naapertutilernissaa anguniarlugu aalisarnermi ta-piissuteqartarnerup nutarterneqarnissaa - ilaatigut aalisarneq pillugu inatsimmi takuneqarsin-naasoq - tapersiinissamullu politikkimut atuuppoq.
- Isumaliutiginnilluarnissaq, qanoq ililluni aningaasat immikkoortitat imaluunniit aningaasaqar-nermut inatsisip ilaanit iluaqtissatut siunertamut tulleeriaarneqarsinnaanersut, anneruleriar-tortumik uumassusilinnik piujuartitsineq aningaasatigullu piujuartitsisumik ineriertorneq taas-

suma ataani nutaaliorneq ineriarortillugu aamma kissaatigisamik aaqqissugaanikkut ineriar-tornikkut ingerlatillugu. Tassani minnerunngitsumik, ineriarorneq taamaattoq namminersortut aningaasaliinerinnaatigut pisinnaanngilaq.

- Tapersiisarneq, aalisarnermik ineriarortitsinissamik pisortanit tapiiffigineqarnissamik pisaria-qartitsisunut, ullumikkut pissutsinut sanilliullugu angusassamik toraagaqarnerusumik ukkata-rineqartumillu ingerlanneqassaaq.
- Siunissami ingerlataqarfinnut tapersiisarnermut aaqqissuussamik nalilersuisarneq ingerlanne-qartassaaq.
- Siunissami nalilersuisarnissat aalisarnermut killilersuutaassanngillat, kisianni aamma tapiisar-nermik imaqassapput, nunami aalisakkerinermut atugassanik.

6 Aalisagaqatigiaat ataasiakkaat iluaqutigineqarnerannut suliaqarfuit akornanni anguniakkat periutsillu

Pineqartoq 1. Piujuartitsinermik iluaquteqarneq toqqammavigalugu aqtsinermut pilersaarutinik inatsi-tigut toqqammaviliineq

Ataatsimiititaliarsuup innersuussutigaa, aalisarneq pillugu inatsimmi aalajangersagaqassasoq, aali-sarnerni pingaarutilinni aalisagaqatigiinnilu tamani ukiuni arlalinni atuuttusanik aqtsinissamik pi-lersaarusoqqaqassasoq pituttuisunik, ilaatigullu annertunerpaamik piujuartitsisumik atorluaanissa-mik anguniagaqarneq naapertorlugu TAC-p inissinneqartarnissaanik malittarisassalimmik. Aalisagaqa-tigiinnut annertunerpaamik piujuartitsilluni atorluaanissamik anguniagaqarnissamik naleqqutinngit-sunik ullumikkut TAC-nut pisassiissutinullu aalajangiiffigineqartartut, TAC-tigut pisassiissutitigullu naleqqussaavagineqartassapput, taamaasillutik ilisimatuussutsikkut innersuussutinut naleqquttun-gorlugit. Taamaasilluni aqtsinermik tulluarsaaneq ingerlanneqarsinnaassaat tulluarsariartuaartil-lugu ukiuni arlalinnut inissillugu.

Pineqartoq 2. Aalisarnerit aalisagaqatigiinnik ataatsinik iluaquteqartunut assigiimmik atugassaritita-a-sut.

Ataatsimiititaliarsuup innersuussutigaa, aalisagaqatigiinnik ataatsinik aalisarnerit tamarmik assi-giimmik atugassaqartitsiviussasut. Tunngavik tamanna immikkut illuinnartunik pisariaqartitsisoqar-pat aatsaat avaqquneqarsinnaassaq.

Pineqartoq 3. Aalisakkanik pisuussutit inuiaqatigiit pigaat pisuussutinillu atuisussaatitaaneq piffissami aaliangersimasumi killilimmik pissaaq.

Ataatsimiititaliarsuup innersuussutigaa pisassiissutinit pigisat piffissamut ataatsimut tunniunneqar-tassasut, tak. Immikkoortut uku:

- IOK-nik aalisarnerit tamaasa eqqarsaatigalugit innersuussutigineqassaaq siumut ukiuni arla-linni atuisinnaanermut pisinnaatitsisummik tunniussisoqartassasoq, taamaalilluni aalisartut ataasiakkaat aningaasaliinissamut periarfissaqarnissaat anguniarneqassalluni;
- Atuisinnaanermut pisinnaatitsisummik pigisaqtut pisinnaatitsissutip naammatsilernerani ingerlaavartumik pisinnaatitsisummik tunineqartarnissaannut periuseq eqquuneqarsinnaavoq, tamatumani atuisinnaanermut pisinnaatitsissut uterteqquneqarsimangippat;
- Ingerlaavartumik nutarterinissamut piumasaqaatit nutaat sivikinnerpaamik ukiunik pingasunik sivisussusilerlugit inatsisiliullugit ilisimatitsissutigineqassaaq. Piffissaliussat sivisussusis-saannut tunngatillugu apeqquaalluinnassaaq akuliuffigisassat annertussusaat;
- Atuisinnaanermut pisinnaatitsisummik nutarterisoqassangippat, qulequttami siuliani sam-mineqartumi immikkoortoq 2-mi periutsit oqaatigineqartut atorneqassapput, imatut paasillugu pisassiissutaasut utertinneqarsimasut akitsorterussinikkut-/neqeroortitsinikkut periuseqar-luni ingerlanneqartassasut, taamaalilluni politikkikkut aalajangikkami pisassiissutit tuniniarne-qassapput, kinaassusersiornertaqanngitsumik, neqeroorummik tunniussinikkut, kingusinneru-sukkullu neqeroorutit takkuttut uppernarsaaserlugit pisassiisarnermi aqtsisoqarfimmit sulia-rineqarlutillu aalajangiiffigineqartassapput.

- Pisassanik agguagarsianik atorunnaarsitsineq tamatuma kingorna piffissamik pisassanik agguagarsiffiup sivisoqataanik siumut nalunaaruteqarnikkut pissasoq, aamma
- tamanut ammasumik tuniniaaneq aallaavigalugu pisassanik pisassat qaffasinnerpaaffiisa qaa-
ngiissutaannik tunniussinernut periutsinik ersarissunik atulersitsisoqassasoq.

**Aqtsineq nutaaq aalisarnermut inatsimmi aalajangersimasunik sinaakkutinik aallaaveqassasoq, pi-
sassanik pisinnaatitaaffinnut tamanut ammasumik qarasaasiakkut iserfissaqassasoq, akuerissutinik
pisassiissutinillu agguagarsianik sinneruttunik agguaassinermi ersarissunik periuseqarnissaq ataatsi-
miititaliarsuup kaammattuutigaa.**

Pineqartoq 4. Siunnersuinerunermik periuseqarnikkut akuersissutinik pisassiissutinillu pissarisanik ag-
guaasarnermi periusissiaq

**Tamanna aallaavigalugu siunnersuutigineqarpoq aalisarneq pillugu inatsimmi sukumiinerusumik nas-
suaaserneqartut ilaasa suliaqartussami aalisarsinnaanermut akuersiissutini aqutsiveqarfimmik piler-
sitsinissaq pillugu ataatsimiititaliarsuup inassuteqaataa aallaavigalugu aalisarnernik ataasikkaanik
aqutsisoqassasoq.**

Pineqartoq 5. Inummut ataatsimut pisassiissutissanik tunniussassat kaavliaartinneqarsinnaasut (IOK)
TAC-imik aqutsinermi tunngavittut pingaarnertut inisisimasut aammalu Inummut ataatsimut pisassiis-
sutissanik tunniussassat kaavliaartinneqarsinnaanngitsut (IK) imaluunniit paggatassisarnerit periarfis-
saapput.

**Ataatsimiititaliarsuarmi amerlanerussuteqartut innersuussutigaat, IOK atuisussaatitaanernik aqutsi-
nissamik tunngaviliisuusariaqartoq.**

**SQAPK-mit ilaasortap innersuussutiga, sinerissap qanittuani atuisussaatitaanermik aqutsinerit IK-
mik tunngaveqarluni umiatsiaararsortunut ingerlanneqassasoq imaluunniit maanna aqutseriaaseq
ukiumentataatsimut ukiunulluunniit arlalinnut atuuttusanut akuersissutinik tunniussisarnermik.**

Pineqartoq 6. IOK-mik IK-millu atuutitsilerneq

**Ataatsimiititaliarsuup innersuussutiga, IOK-mik aamma IK-mik atuutsitsilerneq aalisarnerni ataa-
siakkaani pisarisimasanik aallaaveqarluni aallartinneqassasoq. Tamannalu tunaartaqartinneqassaaq,
ukiuni kingullerni tallimaasuni ukiut pingasut pitsaanaerpaat aallaaviginerisigut.**

Pineqartoq 7. Pisassat nuunneqarsinnaanerinut aqqut

**Ukiumi pisassiissutigineqartut annertunerpaamik atorluarneqarnissaat qulakkeerniarlugu ataatsi-
miititaliarsuup innersuussutigaakuersisummik pigisaqartoq ukiut nikinneranni annertunerpaamik
15 procentinik nuussisinnaatitaasarnissaq. Innersuussutigineqarportaaq eqaatsumik pisassiisarneq
ataatsimiititaliarsuup innersuussutaanut ukiumut pisassiissutaasut tuniniartarnerannut ataaniittoo
aallaavigalugu ataatsimoortinneqarnissaat.**

**Ataatsimiititaliarsuarmi ikinnerussuteqartup tassaasup GE-p sinniisua pisassiissutinik ukiumit ukiu-
mut nuussisinnaanerup killilernissaa tunngaviusumik akerleraa, kisiannili GE isumaqarpoq 20%-iusa-
riaqarneranik GE-p isumaqarfigisaanik 15 %-imik killiliisoqarpat pisassiissutinik ukiumit ukiumut
nuussisinnaanermi immikkut akuersissuteqarnissaq periarfissaasariaqartoq, assersuutigalugu angal-
latip ajutornerani, force majeure-mik pisoqarnera il.il.**

Pineqartoq 8. Ukiumut pisassarititaasunik tuniniaasinnaaneq aamma pisassiisutinik atuisussaatitaaner-
mut piumasaqaat.

**Ataatsimiititaliarsuup innersuussutiga, akuersisummik pigisaqartup ukiumut pisassiissutaasut 8
%-iat tunniussinnaassagai. Ataatsimiititaliarsuup innersuussutigaattaaq, ukiumut pisassiissutinik
tunniunneqartoq pisassiissutinik nuunneqarsinnaasunit ilanngaatigineqarumaartoq.**

Ataatsimiititaliarsuarmi ikinnerussuteqartup tassaasup GE-p sinniisua, ukiumut pisassiissutinik

maannakkut tamatigoortumik tunniussisinnaanerup allangortinneqarnissaanut tamassuminngalu killiliisoqarnissaanut tunngavissaqanngitsoq. Killingata 8 %-imut aalajangerneqarnissaanik siunner-suut ikinnerussuteqartup isumaa malillugu aalisariutaatileqatigiiffiit namminersortut mikinerusut pisassiissutinik aalisariutaatileqatigiiffiit anginerusunut tunniunneqartunik annasaqarnerannik kinguneqassasoq. Aalisariutaatileqatigiiffiit taakku ingerlaqqissinnaannginnerat tunisassiorfinnullu tunineqartut apparpata suliffissaqartitsinermut ajortumik kinguneqara pissutit taamaaginnartillugit kingunerissavaa.

Killilersuinerit imatut sakkortutigippata pisuussutit soorlu ullumikkut taamatut pisoqartartoq aali-sarluarneqariaannaanngippata inuiaqatigiinnut ajortumik kinguneqarsinnaanera ikinnerussuteqartup erenumassutigaa. Taamatut killilersuinerit pisassiissutit nammineq pigisat niuerutigineqarsinnaasut (IOK) aalisarnerup aaqqissuussaanerata naleqqussariartuaartinneqarnissaanut tapersiisussat atuuti-lersinnejarnissaanni siunertaq aamma akornuseriaannaavaat.

Ataatsimiititaliarsup innersuussutigaa, akuersisummik pigisaqartoq ukiumut pisassisutaasunik pisussaaffilerneqassasoq taakkua 85 %-iinik pinngitsoorani atuisussanngorlugu. Sinneruttut 15 % akuersisummik pigisaqartup ukiut nikinnerini nuussinnaavai imaluunniit 5 % tikillugit tunisinnaavai. Taakkualu ukiumut pisassiissutaasunit sinneruttunit ilanngaatigineqassapput. Annertunerusumik, ukiumut pisassiissutaasunit, tunisineq taamaallaat pisinnaavoq, akuersissuteqartup tunngavilersonnaappagu, immikkuullarissumik peqquteqartumik ukiumut pisassiissutinik aalisarsinnaannginnini. Tamanna tassaasinnaavoq ajutoorneq, inuttut inissisimaneq, imaluunniit aningaasalersuinermut tunngassutilimmik, soorlu ukiut ingerlanerini pisassatut tunngavinnik annertusaaneq.

Ataatsimiititaliarsumi ikinnerussuteqartoq tassaasoq GE-p sinniisua isumaqarpoq atuisussaatitaanerup atuutilersinnejarnerata kingunissai tamannalu qanoq pissanersoq nassuarneqanngitsut, GE-llu taamaammat siunnersuut akuerisinnaanngilaa. Pisassiissutinik ukiumut ukiumut nuussisinnaanermik ukiumullu pisassiissutit tunniunneqarsinnaanerat killilersorneqarpata pisassiissutit tamakkerlugit pisarineqanngitsooriaannaapput – tamannalu atuissussaatitaanermik alajangersafermut nammineq tunngavilersonnaappagu.

Pineqartoq 9. Aningaasaleeqatigiiffiit, soraarnerussutisianik katersiviit il.il. ammaannerisigut nammineq aningaasaatinik aningaasalersuinermi kalaallit aningaasaliisinnaanerisa ajornannginnerulersinnera.

Aalisarnermi piginnittuunerup siaruarsinnaanera pisinnaaqqullugu, aalisarnermut inatsimmi aalisariutinik piginnittuunermi aalajangersakkani, inunnit ataasiakkaanit suliffeqarfinnilluunniit (tassani aalisaqatigiiffiit) kiisalu "soraarnerussutisianik katersivinnit, aningaasaleeqatigiiffiinnt assigisaaniluunniit inuunnaat ataatsimooqatigiiffiinit" pigineqarsinnaanerat ilannguneqassasoq lsumalioqatigiis-sitap kaammattuutigaa.

6.2 Raajarniarneq

Ataatsimiititaliarsuaq innersuussuteqarpoq aalisarsinnaanermut maannakkut periarfissat atorlugit angallatit raajat maannakkutut annertussusaannik aalisartussat amerlisillugit inerartortitsinissamik siunnersuuteqartoqassanngitsoq.

Ataatsimiititaliarsuaq taarsiullugu innersuussuteqarpoq raajarniarnermi piginnittuunerup siammarnissaa pillugu politikkikut kissaataasinjaasoq raajarniarnermi umiarsuaateqarfinnut pioreersunut amerlanerit aningaasaliinissaasa ajornannginnerulersinneratigut, pisassiissutinit pigisanik pisarneq tunisisarnerlu ersarinnerulersinnerisigut pissasoq aamma pisassiissutinit pigisanik annertunerusunik tunisisinnaanngortitsinikkut pisassiissutinik piffissamut killilimmut atuisinnaalersitsisoqassasoq.

Pineqartoq 1. Avataasiorluni sinerissallu qanittuani raajarniarnermi aalisarsinnaanermut akuersissutilit periarfissaannik naligiisitsineq tamassumalu kinguneranik pisassiissutit amerlanerpaaffissaannik na-leqqussaaneq.

Ataatsimiititaliarsuaq innersuussuteqarpoq Kalaallit Nunaata Kitaani raajarniarnermut sinaakkutit

ingerlatsisunut tamanut tunngaviusumik assigiilersinnejassasut, aalisarsinnaanermut periarfissat immikkoortortami ataatsimi aqunnejassasut kiisalu avataasiorluni sinerissallu qanittuani angallatit immikkoortinnerat atorunnaarsinnejassasoq. Kisiannili angallatit mikinerusut aalisarnerat immikkut mianerineqartariaqarpoq, tak. tamanna pillugu kingusinnerusukkut immikkut innersuussut.

Pisassiissutit amerlanerpaaffissaata naleqqusssarnera

Ataatsimiititaliarsuaq taamaammat innersuussuteqarpoq:

- pisassiussutit pigisanik inuit ataasiakkaat piginnituusinnaanerisa amerlanerpaaffissaannik naleqquttumik atuutilersitsisoqassasoq, aamma
- piginnituuneq ingerlatseqatigiiiffimi piginneqataassutit ingerlatseqatigiiiffiup pisassiissutit pigisaanik gangerlugit naatsorsorneqartassasoq. Tamassuma assersuutigalugu kinguneris-savaa NN umiarsuaateqarfimmi TAC-p 15 %-ianik pisassiissutinit pigisaqartumi 10 %-imik pi-ginneqataassuteqartoq ingerlatseqatigiiiffimi piginneqataassuteqarnermigut TAC-p 1,5%-ia-nik pisassiissutinit pigisaqartoq.

Malittarisassani atuuttuni pisassiissutit qummut killissaasa sukatereqqiffigineqarnissaat kissaatigi-neqarpat, ataatsimiititaliarsuaq periutsnik marlunnik ukunninga siunnersuuteqarsinnaavoq:

1. Pisassiissutit amerlanerpaaffissaat umiarsuaateqarfinnut inunnulu ataasiakkaanut 10%-itut aalajangerneqassaaq, kisiannili umiarsuaateqarfiiit toqqaannanngitsumik pigisinhaasaat naat-sorsuineremi ilannguneqassanatik, aamma
2. Toqqaannanngitsumik piginnituuneq naatsorsuineremi ilanngunneqassaaq, pisassiissutillu amerlanerpaaffissaat TAC-p 18-20%-atut aalajangerneqassalluni. Ataaniittumi 20%-i atorne-qarpoq.

Ataatsimiititaliarsuaq inassuteqaateqarpoq pisassiissutinit toqqaannanngitsumik pigisat annertuner-paaffissaannik naatsorsuineremi periuseq 2 atorlugu pisassiissutinit toqqaannanngitsumik pigisat ilanngullugit aalajangerneqassasut, aamma:

- Pisassiissutit pigisat aalisariutaatileqatigiiiffiup ataatsip pigisinhaasai 20 procentiusinnaasut.
- Aalisariutaatileqatigiiiffiup, ingerlatseqatigiiiffiup Inuulluunniit ataatsip taasuma qanigisai ilanngullugit pisassiissutinit pigisanik katillugit 20 procentinik pigisaqarsinnaassasut.
- Pisassiissutinik toqqaannanngitsumik pigisat pisassissutit qummut killissaannik naatsorsui-nermi ilanngunneqartassasut.

GE-p sinniisua Brian Buus Pedersen (BBP) aamma kukkunersiuisunit toqqagaat Knud Østergaard (KØ), pisassiissutit amerlanerpaaffissaat piginnituunerup siammarnissaanut sakkuunera pillugu oqaase-qarput:

Umiarsuaateqarfiiit amerlinerat aamma/imaluunniit tonnage qaffannera aalisarsinnaassutsip appa-riartornera pissutigalugu inuiaqatigiit aningasaqarneranni annaasaqarnermik kinguneqassasoq isu-maliutissiisummi annertuunik takussuteqarpoq.

Pisassiissutit amerlanerpaaffissaannik siunnersuut una aalisarnermi piginnituunerup ullumikkornit siammareruneranit pisassiissutit amerlanerpaaffissaasa appasinnerunerusup atorneqarneqarnissa-anik politikkikkut aalajangiisoqarpat annertuumik ingerlatsisunut ilaatigut Royal Greenland A/S-mut aamma Polar Seafood A/S-mut pisassiissutinik annertuunik annaasaqartussanut imatut annertutigi-sumik kinguneqassaaq ingerlatseqatigiiiffinni maannakkut naleqalersitsisarnernut tunngaviit anner-toorujussuarmik allanngussallutik.

Kalaallit Nunaanni aalisarnermik inuussutissarsiummi siumut ilimagineqanngitsunik annertuunik al-lanngissaq aamma kilisaatinik nutaalialaasunik pissarsinerup, ingerlatsinerup ingerlaavartumillu ine-riartortsinerup imaluunniit Kalaallit Nunaata nunat tamat akornanni aalisakkanik tunisassianik niu-erfinni tuniniaaneranik ineriartortsinerup il.il. saniatigut aalisarnermi ullumikkut pisutut aningasa-lersuinermi annertuumik ajutoorfioriaannaalluni.

GE-p, BBP-mik sinniisoqartup aamma kukkunersiusut sinniisuata, KØ-p ilaatigut umiarsuaateqarfinitik nutaanik pioreersunilluuniit pisassiissutinik agguateqqinnejartussanik tigusisussanik kikkut aningasalersuisinnaanerat aningasaleersuerusinnaanersullu nassuarneqannginera ataatsimiititaliarsup sulineranik ingerlaavartumik isornartorsiortarpaat. GE-p sinniisua, BBP, aamma kukkunersiusut sinniisuata, KØ, isumaqarput aningasalersuinerup allangortinneqarnissaa piviusorsioruntuungitsoq nunaniillu allanit Kalaallit Nunaanni aalisarnermut piginneqataalernissamik periarfissiisoqartinnagu.

Tamanna tunngavigalugu aamma assigiinngiiaartorpassuarnik ajutoorfissaqartillugu, pisassiissutit amerlanerpaaffissaattut siunnersuutigineqartup inuiaqtigiiinnut kinguneqartussaattillugu, GE, Brian Buus Pedersenimit sinniisoqartoq aamma kukkunersiusunit toqqarneqartoq Knud Østergaard, inner-suussuteqarput pisassiissutini pigisat amerlanerpaaffissaat umiarsuaateqarfip ataaatsip toqqaannartumik toqqaannangitsumillu pigisinnaasai maannakkut annertussusaannut 25 %-inut nikinnaveer-sinneqassasut.

Isumaqtiginninniarnermi periuseq pillugu

Ataatsimiititaliarsuaq inassuteqaateqarpoq pisassiissutit amerlanerpaaffissaat pillugit malittarisas-sat nutaat eqqaarsaatigalugit Royal Greenland A/S-mut immikkut malittarisassanik atuutilersitsiso-qassanngitsoq.

Tulaassisussaatitaanerup naleqqussarnera

Pisat ilaasa naleqquttut tulaanneqartarnissaat qulakkeerneqarnissaa siunertaralugu ataatsimiititaliarsuaq innersuussuteqarpoq, pisassiissutinit pigisat niuerutigineqarsinnaasut tulaanneqartussaati-taasut aamma pisassiissutinit pigisat niuerutigineqartussaatitaanngitsut atuutilersinneqassasut.

Aallaaviusumik siunnersuutigineqarpoq tulaanneqartussaatitaasut ullumikkutut annertussusilerlugit aalajangerneqassasut. Siunnersuutigineqarpoq taakkuninnga aalajangiineq suliffeqarnermi il.il. pisariqartitsinermik takutitsisumik naleqqussarnissamut periarfissat qulakkeerniarlugit nalunaarutikkut malittarisassiuunneqassasoq. Peqatigitillugu siunnersuutigineqarpoq TAC-p ilaa tulaanneqartussaati-taasup tulaanneqartussaatitaanngitsullu akornanni sanilliussilluni annertussutsit Naalakkersuisut aalajangissagaat.

Pineqartoq 2. Sinerissamut qanittumi raajarniarnermi aalisariutit nutarternissaannut pitsaanerusumik sinaakkusiinikkut tunisassiornerup annertusinissaanut periarfissiisumik sinaakkutit

Ataatsimiititaliarsuaq innersuussuteqarpoq sinaakkutaasumik atugassaqartinneqartut sinerissap qa-nittuani raajarniarnermik nutarterineq siuarsassagaat.

Pineqartoq 3. Angallatit mikisut aalisarnerinik immikkut mianerinninneq

Ataatsimiititaliarsuaq innersuussuteqarpoq angallatit mikinerusut mianerineqarnissaannut periarfissiisoqassasoq. Tamassuma aqtsinermut pilersaarutikkut aamma sumiiffinnik taamaallaat angallatit aalajangersimasumik pisinnaasaqarnerminnik ilisarnaateqartut, assersuutigalugu angissutsimikkut, aalisarfigisinnaasaannik nalunaarutikkut aalajangiinikkut pinissaa innersuussutigineqarpoq.

Pineqartoq 4. Ikaarsaariarnermi aaqqissuussinerit

Immikkoortunut 1-imut 4-mullu tunngatillugit ataatsimut oqaatigineqassaaq inassuteqaatit imminnut qanimat atammata, ataatsimiititaliarsuullu sinerissap qanittuani raajarniutinik niuernermi atugassa-ritinneqartut atorlugit nutarterinissamik periarfissiisoqarnissaa raajarniarnermilu piffissami sivisuumi pisuussutinit iluanaarutit qulakkeerneqarnissaat siunertaralugit innersuussutigaa aalisarneq pil-lugu inatsimmi nutaami ataatsimiititaliarsup tamanut tunngasunik ataatsimut innersuussutai aamma innersuussutaanik raajarniarnermut immikkut tunngasunik tunngaveqassasoq.

Siuinissami allaffissorneq /atuisinnaatitaanermut aqtsineq

Ataatsimiititaliarsuaq raajanik pisassiissutit amerlanerpaaffissaat pillugit malittarisassanik sukate-rinermik atuutilersitsinermik innersuussuteqarpoq, tak. IOK atorlugu aqtsinermut atuuttumut tunn-

gatillugu aqtsinermut nutaamut ikaarsaariarnermi isumaliutit pillugit immikkoortoq:

- pisassiissutinit pigisat tunngaviit uku naapertorlugit tunniunneqartassasut:
 - pisassiissutinit maannakkut pigisat ukiut qulit siumut tunniunneqassasut,
 - pisassiissutinit pigisat ukiut tamaasa tunniunneqartassasut, ukiuni qulini siumut (*ingerlaavartumik*)
 - malittarisassatut maannakkut atuuttutut pisassiissutit amerlanerpaaffissaannik ataanneqaler-sitsisinnaasumik pisassiissutinik pigisanik tunisisoqarsinnaassasoq,
 - ukiunik qulinik siumut nalunaaruteqarluni piffissap atorunnaarsitsiviusup naanerata kingorna ukiut tulliuttut tallimat qaangiutinngeranni aaqqissuussaaneq nutaaq atuutilersinneqareersi-massasoq. Tamanna pinngippat pisassiissutit sinneruttut pisortat pissavaat, taakku tamassuma kingorna soqutiginnittunut tunnissinnaavai tunillugilluunniit, killiligaangnitsumik neqeroortit-sineq aallaavigalugu pisassiissutinik sinneruttunik tunniussisarnermut tunngaviit ersarissut atuutilersinneqassasut, tak. politikkikkut akuliutinnginnissaq tassungalu ilanngullugu aalisar-sinnaanermut akuersissutinik aqtsiveqarfimmik inatsisitigut aalajangikkanik pilersitsineq pil-lugit immikkoortumi tamanna pillugu innersuussutit.

Ataatsimiititaliarsuaq aamma innersuussuteqarpoq, aqtsineq aalisarneq pillugu inatsimmit sinaak-kutinik ersarissunik aalajangersarneqartunik tunngaveqassasoq, atuisinnaatitaaneq pillugu pisortat nittartagaqassasut aamma aalisarsinnaanermut akuersissutinik atuisinnaatitaanernillu sinneruttunik agguasarnermut arlalinnik ersarissumik nassuiaasersortunik periuseqartoqassasoq.

6.2.12 Maannakkut pisassiissuteqarsinnaatitaaneq allanngortillugu inatsisissatut siunnersuutissamik inatsisilerinermi sukumiinerusumik nalilersuineq

Innersuussutigineqarpoq inatsisartut siunnersuummi aalajangersaanerusinnaasut maannakkut pisas-siissuteqarsinnaatitaanermik allannguisut Inatsisartunut inarutaasumik saqqummiunneqanngin-ne-ranni pinngitsaaliisummik taarsiissutalimmik pigisanik piginnikkunnaarsitsinerusinnaaneq pillugu apeqqutaasinnaasunut/ikaarsaariarnermi malittarisassaasinnaasunut tunngatillugu inatsisilerin-ri sukumiinerusumik nalilersorneqassasut. Nalilersuineq taanna raajarniarnermut tunngatillugu al-lannguutissatut siunnersuutinut tunngatillugu immikkut pingaaruteqarpoq.

6.3 Raajaangitsunik aalisagaqtigiillu ikerinnaasiortuunngitsunik aalisagaqtigiiinnik allanik avataasior-luni aalisarneq

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup innersuussutai

- Aqtsinermut pilersaarutit suliarineqassasut, tassani aamma pisassiissutinit naleqquttumik pi-gisaqalersinnaaneq taakkunanngalut atorunnaarsitsisinnaanermut siumut nalunaaruteqarnissaq aamma qulakteerneqassallutik, piffissamut sivisuumut aningaasalersuisarnissamut sinaakku-siiniarluni periutsip IOK-p atorneqarnissaa naleqqunnerpaajussalluni.
- Avataasiorluni qaleralinniarnermut, saarullinniarnermut suluppaagarniarnermullu periutsimik IOK-mik atuutilersitsisoqassasoq.
- Ukiut ataaatsimut maannakkut aalisarsinnaanermut akuersissuteqartarnermit IOK-mut ikaarsaariarnermi agguassinermermi tunngavik aalajangerneqassasoq.
- Aallaaviusumik siunnersuutigineqarpoq aalisarsinnaanermut akuersissuteqartut ataasiakkat siunissami pisassiissutinit pigisassaanni piffissap ingerlanerani pisat tunngavigneqassasut, assersuutigalugu ukiuni kingullerni tallimani ukiut pitsaanerpaat pingasut.
- Periutsimik IOK-mik atuutilersitsinermut atatillugu periutsip IOK-p taamaatinneqarnissaanut naleqquttumik piffissaliinissaq inatsimmi aalajangerneqassasoq, taannalu siunnersuutigineqar-poq aalisarnermi annertuumik aningaasaqarnissamik pisariaqatitsiviusorujussuarmi ukiut qulit 15-nillu akornannut aalajangerneqassasoq.
- Pisassiissutinik ukiup tullianut nuussisarneq ukiumilu tulliuttumi pisassiissutissanik siumut atuisinnaaneq atuutilersinneqassasoq, tassani aalisarsinnaanermut akuersissutillit ataasiak-kaat 15 procentinik ukiut akornanni nuussisinnaatinneqassallutik, tamannalu pisassiissutinik

sunniuteqartumik atuinermut tapersiissasooq. Taakkunangna pisassiissutit aamma ukiumut pi-sassiissutit annertunerpaamik 5 procentii tunineqarsinnaassapput.

- Aalisarsinnaanermut akuersissuteqartoq tunngavilersuutissaqarluangippat, assersuutigalugu annertuumik aserfallatsaaluiunissaq pillugu imaluunniit aalisarsinnaanermut akuersissutillip aalisariutaataa aserorsimanera, ukiumut pisassiissutinik tamarmiusunik imaluunniit ukiumut pisassiissutinik annertuunik tunisinissaq inerteqquaassasoq.
- Aalisarsinnaanermut akuersissutililit ataasiakkaat pisassiissutit 85 procentiinik atuisussati-taassasut.
- Aalisarsinnaanermut akuersissutilinnut tamanut tulaassisussaatitaaneq pillugu aalajangersaa-neq assigiissasoq.
- Norgemut Ruslandimullu pisassiissutinik paarlaasseqatigiittarnerit pillugit isumaqatigiissutit atorunnaarsinneqarpata, pisassiissutit Kalaallit Nunaannut aalisarneqartut pineqarpata, taak-ku utertinnejassasut. Pisassiissutinik agguassisarneq ingerlanneqartassaaq, apeqqutaatillugu aalisarnermik ingerlalluarnerusut pisinnaatitaaffii pillugit apeqqut, taamaatullu kinguneris-in-naavaa, piginnittussaatitaasut unnerluutiginnissinnaatitaallutik, kiisalu aalisariutinut nutaanut ilanngunneq illuatungaatigut unammillernarsinnaavoq, IOK-mik periutsimik atuutilereersumut tunngatillugu.
- Ukiumit IOK-mik atuutilersitsiviusumit piffissaq ukiuni quliniit 15-inut ikaarsaariarfik aallar-tissasoq, tassani aalisariutaatileqatigiiifiit avataani qaleralinnik pisassiissutinit pigisaminnit pisassiissutit qaffasinnerpaaffissaannut 16,67 procentiusunut naleqqussarnerat aallartissallu-ni.
- Raajarniarnermi aamma avataasiorluni qaleralinniarnermi aalisagaqatigiinnik naleqarnerpaaju-sunik aalisakkanik assigiinngitsunik pisassiissutit qaffasinnerpaaffissaat tamarmiusoq 19,6 procentinit appasinnerussanngitsoq. Tamanna pissaaq Kalaallit Nunaata kitaani raajarniarner-mut tamarmiusumut pisassiissutit qaffasinnerpaaffissaat 20 procentinut aalajangerneqarpat aamma Kalaallit Nunaata kitaani tunumilu avataasiorluni qaleralinniarnermi pisassiissutit qaf-fasinnerpaaffissaat 16,67 procentinut aalajangerneqarpat.

Ataatsimiititaliarsuaq aalisagaqatigiinnik aalisakkat naliginaasunik allanik pisassiissutit amerla-nerpaaffissaannik innersuussuteqanngilaq. Assersuutigalugu saarullinniarneq ullumikkut qanoq isik-koqarnersoq tunngvigalugu tamassuminnga nalilersuisoqarpoq. GE isumaqarpoq saarulleqassuseq maannakkutut taamatut appasitsigitillugu avataani aalisarnermi tassani IOK-mik maannakkut atuutilersitsinissaq tunngavissaqanngitsoq. Aalisarnermi tassani aali-sartut ikittuararsuupput, taakkulu IOK-mik atuutilersitsinermi TAC-p siunissami annertuneruju-suanngornissaanik periarfissiisoqarpat avataani aalisarnermi kisermaassilissapput.

6.4 Avataasiorluni ikerinnarsiortunik aalisarneq

Aalisarnermik Ataatsimiititaliarsuup innersuussutai:

- Ikerinnarsiortunik aalisarnernik assigiinngitsunik aqutsinermut pilersaarusiortoqassaaq.
- Kalaallit Nunaata nammineq kissaatigisamisut nunatut sinerialittut inissisimaneranik takutit-sinissaq qulakkeerniarlugu ikerinnarsiortumik aalisarnerni ataasiakkaani pisassiissutinik aala-jangiisoqarnissaa.
- Ikerinnarsiortunik aalisarneq aalisariutit Kalaallit Nunaanni nalunaarsorneqarsimasut aallaavi-galugit pagatassiissutigalugit aalisagassatut aqunneqassasoq innersuussutigineqarpoq. Ava-leraasartuunut, ammassassuarnut saarullernanullu pisassiissutaasartut Kalaallit Nunaata imar-taani aalisarfiusuni akuersissutinik killeqanngitsumik pisassiissutitalinnik aalisarneqartas-sasut, taamatullu aalisarneq unitsinneqartassasoq aalisagaqatigiinnut aalajangersimasunut pisassiissutit nungunneqaraangata. Tamatumunngaa aalisarnerup imminent akilersinnaasumik ingerlanissaanut kajumissaarinissaq siunertarineqarpoq, taamatullu aamma uppernarsarniar-lugu Kalaalit Nunaata imartaani, Tunumi, ammassassuit avaleraasartuullu pisarineqartuartar-sinnaasut.
- Savalimmiut Islandillu imartaanni, kalaallit aalisariutaannut aalisakkanik ikerinnarsiortunik pi-

sassiisarneq, ukiumut pisassiissutitut agguanneqartarnissaat, kisiannili tassani naliliiffigine-qartariaqarpoq pitsaanerussanersoq atorluaanerussanersorlu allaffissornikkullu persaqquser-suutaannginnerussanersoq, pisassiissutinik paarlalaqateqartoqarsinnaassappat, attartortoqarsinnaassappat attartortitsisoqarsinnaassappallu, tamannalu ingerlatseqatigiiffiit ukiumoortumik pisassinneqartartut akornanni ingerlanneqartassanersoq.

- Avataasiorluni ikerinnarsiortunik aalisakkanik aalisarnermi IOK atorlugu pisasseeriaatsip eqqunneqarnissaa pissasoq innersuussutigineqarpoq, Kalaalit Nunaat ataavartumik atuuttussamik Atlantikup avannaani pisassiissutissanik isumaqatigiissuteqareerpat aalisarnerlu ima inerikkiartortigisimappat, allaat ataavartumik pisassiisinnaanissamik tunngaviliisussaalersimalluni.

Ataatsimiititaliarsuarmi ikinnerussuteqartut, GE-p sinniisuanik inuttaqartoq, avaleraasartoorniarnermi maannamut pisinnaatitaaffit paggatassiilluni aalisarnermik aqunneqarnissaanik siunnersuummit illukartinneqarnera akuerisinnaanngilaat. GE-p isumaa malillugu umiarsuaateqarfiiit ukiuni arlainni maannamut avaleraasartoorniaartartut namminerlu ajutooriaannaallutik tassunga aningaasaliinikut pisassiissutinik maannakkut qulakkeerinniffigineqarnerminnik annaasaqarnissaat naleqqutinngilaq. Allaffissornikkut aqutsiviup aalisarnermi tassani maannakkut ingerlatsisut akornanni pisassiissutinik ukiumoortumik agguasarnermini isumallutinik atuisarnissaa paggatassiilluni aalisarnermik atuutilersitsinissamut tunngavilersuutigineqarnera akuerineqarsinnaanngilaq. Aamma paggatassiilluni aalsarnikkut ullumikkornit qanoq angusaqarfiunerunissaa ilimanarnerulersinneqannngilaq.

6.5 Sinerissap qanittuani qaleralinniarneq

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuaq innersuussuteqarpoq sumiiffimmi 47-mi sinerissap qanittuani qaleralinniarnermi TAC pisassiissutillu biologit siunnersuutaannut naleqqussarneqassasut pisassiissutillu siunnersuinermut tassunga naleqqussarnerannut ikaarsaariarnermi aaqqissuussisoqas-sasoq. Sumiiffimmi 47-mi TAC siunnersuinermut ukiut tallimat ingerlaneranni naleqqusariartortinnejarnissaa aallaavigineqarpoq.

Ataatsimiititaliarsuaq innersuussuteqarpoq aalisartut namminneq piumassutsimik aalisarunnaarnisaannik kissaateqalersitisussanik suliffeqarneq ilinniartitaanerlu pillugit politikkimi suliniutit allanik periarfissiivittut peqatigalugit aaqqissuunneqarnissat qulakkeerniarlugu piffissap ikaarsaariar-fiusup ilaatut immikkut eqqumaffigineqassasut. Tamanna aalisarnermik inuussutissarsiutip ilaani inuussutissarsiutilluunniit immikkoortuini allani sulisussanik ujartuiffiusuni pisinnaavoq.

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuarmi ikinnerussuteqartut, SQAPK-mit inuttaqartoq, umiat-siaararsorluni aalisarnermi IK-mut allatut siunnersuutaat imatut kinguneqassaaq:

Immikkoortut akornanni pisassiissutinik nuussineq

- Aqutsiveqarfinni pingasuni tamani angallatit umiatsiaaqqallu akornanni pisassiissutit agguanneranni tunngaviup allanngortinneratigut pisassiissutinik atajuartumik nuussineq.
 - Angallatit pisassiissutinut tunngavigisaat atajuartumik ikilinerannik kinguneqassaaq.
 - Pisassiissutinik agguassinermermi allannguinissamut angallateqatigiinni IOK-mik aaqqissuussinerup ukiunik qulinik piffissalerlugu atorunnaarsinnejarnissaanik piumasaqaatitaqarpoq.
 - Pisassiissutit angallatinit nuunneqarnissaat taamaammat aatsaat pisinnaavoq TAC pisassiissutillu ilisimatuussutsikkut siunnersuinermut tamakiisumik nalimmassarneqarsimappata.
- Ukiut pisassiissutini atorneqanngitsuni ukiuni ikaarsaariarfiusuni tallimani-arfinilinni umiatsiaasarsortunut nioqqutigineqarsinnaanissaasa imaluunniit pisassiissutinit pigisat umiat-siaararsortunut atajuartumik nioqqutigineqarnissaasa akuerineqarnissaat.
 - Angallatinut umiatsiaaqqanullu pisassiissutit tamarmiusut atorneqarnissaannut tapersiisinaavoq.
 - Pisassiissutinik tunngaviit apparneranni aalisarsinnaanermullu akuersissutillit ikilineranni umiatsiaararsorlutik aalisartut piffissami ataatsimi qaffasinnerusunik pisassinneqarnissaat qulakkeerneqassaaq.

- Ataatsikkut atulersinneqarsinnaapput umiatsiaararsortunullu IK-mik aaqqiissut atulersineqarluni.
- Angallatit umiatsiaaqqanut ukiumut pisassiissutinik tunisinerat piffissami killilimmik aaqqiinerusariaqarpoq.
- Angallatit immikkoortuini umiatsiaaqqallu immikkoortuini akuersisummit pigisaqartut pisassiissutinik atuisussaatitaalernissamik siunissami pisussaatinneqartariaqarput, umiusoqarpat allatulluunniit assingusumik pisoqarpat uppernarsineqarsinnaasumik ukiumut pisassiissutit immikkoortut iluini taamaallaat tunineqarsinnaassallutik.

Umiatsiaararsornermi anginerpaaffiliinissamat eqqarsaatersuutit aammalu aalisariutinik killiliineq

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuarmi amerlanerussuteqartut innersuussutaat

Sumiiffik 47-mi (FK-47) angallatinut periuseq IOK atuuttoq ingerlatiinnarneqassaaq.

- Umiatsiaararsortunut (JK-47 aamma JK-46), aamma sumiiffimmi 46-mi (FK-46) angallatinut IOK-mik aaqqiissut atuutilersinneqassaaq. Pisassiissutinit pigisat ukiuni kingullerni tallimani ukiuni pingasuni pitsaanerpaani piffissap ingerlanerani pisat tunngavigalugit tunniunneqassapput.
- TAC siunnersuinermut ukiut tallimat ingerlaneranni naleqqussarneqassaaq, aqtsiveqarfintta mani TAC-t ukiup siuliani TAC siunnersuinerullu nikingassutaat ukiut naleqqussarnermut piffisalunneqartut amerlassusaannik agguarlugit inernerannik ikilineqassallutik. Tamanna sumiiffimmi 47-mi TAC-p ukiumut 2.000 tonsit missaannik appartinneqarneranik kinguneqassaaq.
- Sumiiffimmi 47-mi sinerissap qanittuani umiatsiaararsorluni qaleralinniarnermut IOK-mik aaqqiissutip atuutilersinneqarnerani 6 meterimik angissusermut killiliussami pisassiissutit amerlanerpaaffissaat 0,4-0,6 pct.-ip iluanuitinnejarluarsinnaanera innersuussutigineqarpoq.
- IOK-mik atulersitsinnginnermi pisassiissutinillu amerlanerpaaffiliinnginnermi umiatsiat annerpaa mik 6 meteriunissaannik aalajangersakkap naleqquttuunera immikkut nalilersorneqarnissaa innersuussutigineqarpoq.
- Sumiiffimmi 46-mi sinerissap qanittuani qaleralinniarnermi IOK-mik aaqqiissutip atuutilersinneqarnerani pisassiissutit amerlanerpaaffilerneqassasut, amerlanerpaaffissallu aalajanger-niarlugit ataatsimiititaliarsup misissueqqissaarsimaneratut misissueqqissaartoqartariaqartoq innersuussutigineqarpoq.
- Sumiiffimmi 47-mi TAC-p ilisimatuussutsikkut siunnersuinermut naleqqussarneqarnerani ukiuni tallimani-arfinilinni ikaarsaariarnerup ingerlanerani angallatit immikkoortut ukiumut pisassiissutinik atorneqangitsunik aamma/imaluunniit pisassiissutinit pigisanik umiatsiat immikkoortuinut killilimmik nioqquteqarsinnaanissaat innersuussutigineqarpoq.
- IOK-mik aaqqiissutip atuutilersinnerani piffissami ikaarsaariarfimmi TAC-p siunnersuinermut naleqqussarneqarnerani pisassiissutit ilaani immikkoortitsilluni inuuusuttut aalisartut immikkut mianerineqassangillat. Tamassuma kingorna aalisartut inuuusuttut pisassiissutinit pigisanik pisinissaannik aalisalernissaannillu ajornannginnerulersitsisumik tapersiisarnermik aaqqisuussisoqarsinnaavoq.

SQAPK-mit ikinnerusuteqartut oqaaseqaataat

SQAPK sinerissap qanittuani qalerallit pillugit immikkoortumut ikinnerussuteqarlutik oqaaseqaateqarput, taannalu tamaat ilanngussaq F-mi atuarneqarsinnaavoq. SQAPK tassani allappoq sinerissap qanittuani qaleralinniarnermi umiatsiaaqqanut IOK-p atuutilersinneqarnissaa akerleralugu. IOK-mik atuutilersitsinermi ajornartorsiutiginerpaasaat tassaavoq pisassiissutit aalisartunut ikinnerusunut katersuutissammata. Umiatsiaaqqanut pisassiissutit 0,65 %-imut amerlanerpaaffissalerneqarnerat naammattumik appaunerunngitsoq SQAPK isumaqarpoq. Aalisartut inuuusuttut pisassiissutinik pisissappata ataatsimullu isigalugu aalisartut ikilisussaammata inuuusuttut aalisartut siunissami aalisartungornissamat periarfissaqarnerat aamma ernumassutigaat.

Ikaarsaariarnissamut suliaqarneq

Nalilersuineq oqimaaqtigiiqtsinerlu pisassiissutit aalisagaqassutsimi piujuartitsisumik annikilli-sikiartuaarnissaanik ataatsimiititaliarsuup innersuussutaanik aaqqissuussinermut atatillugu pilersaarusrornermut tamarmiusumut ilanngunneqassasut ataatsimiititaliarsuaq innersuussuteqarpoq.
Nalilersuinermi tassani suliffissaqartitsinermi ilinniartitaanermilu sulinuitissanik aalajangersimasunik siunnersuutaasinnaasunik pisariaqartitsineq erseqqissarneqassaaq avataasiorlunilu aalisarnermi qaleralinnik pisanik tulaassisussaatitaanerup annertusigallartinneqarnissaata naleqquttuunera nali-lersorneqassalluni.

6.5.2. Kalaallit Nunaata sinnerani sinerissap qanittuani qaleralinniarneq

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuaq taamaammat inassuteqaateqarpoq.:

- Sumiiffinnut tallimanut, Sisimiut-Maniitsoq, Nuuk, Paamiut-Qaqortoq aamma Qaanaaq aamma Tunu aqutsinermut pilersaarusiortoqassasoq.
- Sumiiffinni sisamani Sisimiut-Maniitsoq, Nuuk, Paamiut-Qaqortoq aamma Qaanaaq pisassiissutit taakkununnga immikkut pisassiissutit atorlugit aqutsisoqassasoq.
- Aqutsiveqarfimmi Tunumi pisassiissutit atuutilersinneqassasut.
- Aqutsiveqarfinni sisamani tamani periuseq IOK atuutilersinneqassasoq. Aamma Tunumi sumiifimmut pisassiisoqareerpat.
- Pisassiissutinit pigisat ukiut kingulliit tallimat aallaavigalugit ukiut aalisarfiusut pitsaanerit tunngavigalugit naatsorsorneqassasut.
- Pisassiissutinit pigisat ukiunut pingasunut tallimanut ataavartumik tunniunneqartassasut.
- Aalisarsinnaanermut akuersissutinut ataasiakkaanut 85 procentimik atuisussaatitsisoqassasoq.
- 15 procentinik ukiumut ukiumut nuussisinnaaneq atuutilersinneqassasoq, taakkununnga annertunerpaamik 5 procentit aalisarsinnaanermut akuersissutilimmum allamut tunniunneqarsinnaassasut.
- Ukiumut pisassiissutinik tamanik imaluunniit ukiumoortumik pisassiissutinik 5 procent pointimit annertunerusumik tunniussinissaq aalisarsinnaanermut akuersissuteqartup ukiumut pisassiissutiminik aalisarsinnaannginnerminut teknikkut pissuteqarneq tunngavilfersorsinnaap-pagu akuerineqarsinnaassasoq. Taakku tassaasinnaapput angallatip ajutornerata kinguneranik imaluunniit aningaasaliinerup kinguneranik, tassani assersuutigalugu pisassiissutini tunngaviit ukiuni arlalinni annertusiartortinnejarlutik.

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuaq aamma inassuteqaateqarpoq,

- pisassiissutinit pigisanik atuisinnaatitaanermi pisassiissutit qaffasinnerpaaffissaannik aalisar-tunut qaleralinnik pingarnertut aalisartut naleqquttumik tunngaviliisinnaasunik atuutilersit-sisoqassasoq aammalu periutsimik IOK-mik marloqiusamik pisariaqartitsisoqarnersoq isumaliutigineqassasoq, tassa angallammut 6 meterimik angissusilimmum anginerusumulluunniit aamma umiatsiaaqqanut (angallatit meterimit mikinerusut). Apeqqut tassaavoq ataatsimiititaliarsuup sumiiffik 47-mi sinerissap qanittuani qaleralinniarnermut tunngatillugu nalilersuineratut aalisagaqatiginnik assigiinnik aalisarnermik aqutsinermi assigiinnik atugassaqartitsineq aallaavigalugu tunngaviit pingarnerit qulaaniittut sananeqarsinnaanersut.
- Tamanna pitinnagu umiatsiaaqqat angissusaasa 6 meterimik annertunerpaaffeqarnissaannik maannamut aalajangerneqartup naleqquttuuneranik immikkut nalilersuisoqassasoq.

6.6. Sinerissamut qanittumi saarullinniarneq

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup innersuussutai

- Sinerissamut qanittumi saarullittassiissutit annertusiartuaartumik biologit siunnersuutaannut tulluarsarneqassasut.
- Ilisimatuut, atuisut aqutsisullu suleqatigiinnerisigut sinerissap qanittuani saarullinniarneq pillugu pisarineqarsinnaasut allangorarneranut tunngatillugu patajaalisaatit ilanngullugit aqut-sinermut pilersaarusiortoqassasoq.
- Aqutsinermut pilersaarutit nuna tamat akornanni pitsaassutsinut tunngavinnulu naapertuutis-sapput.
- Sinerissamut qanittumi saarullinniarnermi pisassiissutinik niuerutigineqarsinnaasunik nammineq pigisanik aaqqissuussinermik eqquissisoqassasoq.
- Pisassiissutinik niuerutigineqarsinnaasunik nammineq pigisanik aaqqissuussinermik eqquissi-nermi isumaliutigineqassasoq marloqiusamik pisassiissutinik niuerutigineqarsinnaasunik nammineq pigisanik aaqqissuussinermik sanasoqarluni, ataaseq angallatinut 6 meterinik takune-rusunut ataaserlu umiatsiaararsortunut.
- Pisassiissutinik niuerutigineqarsinnaasunik nammineq pigisanik aaqqissuussinermi nutaami pisassiissutit nammineq pigisat ukiuni kingullerni tallimani ukiut pitsaanerpaamik pisaqarfiusi-masut pingasut tunngavigalugit naatsorsorneqassasut.
- Akuersissuteqartut ataasiakkaat pisassiissutit 85 pct.-iinik iluaquteqarnissamik pisussaaffi-lerneqassasut.
- Pisassiissutinik nuussisoqarsinnaassasoq, akuersissuteqartut ataasiakkaat pisassiissutaasa 15 pct.-ii ukiut akornanni nuunneqarsinnaallutik, aamma pisassiissutit sunniuteqarluartumik iluaqutiginissaannut iluaqutaasoq. Taakkunannga pisassiissutit annerpaamik 5 pct.-ii ukiumut pisassiissutit tunineqarsinnaassasut.
- Tamanna pitinnagu umiatsiaaqhat angissusaasa 6 meterimik annertunerpaaffeqarnissaannik maannamut aalajangerneqartup naleqquttuuneranik immikkut nalilersuisoqassasoq.
- Ukiumut pisassiissutinik tamarmiusunik imaluunniit ukiumut pisassiissutit ilaani annertune-rusunik tunisineq akuerineqarnani, akuersissuteqartoq pitsasumik tunngavissaqanngippat, as-sersuutigalugu annertunerusumik aserfallatsaaliniissaq imaluunniit akuersissuteqartup angal-lataata umiunera.
- Pisassiissutinik niuerutigineqarsinnaasunik nammineq pigisanik aaqqissuussinermik eqquissi-nermut atatillugu pisassiissutinik niuerutigineqarsinnaasunik nammineq pigisanik aaqqissu-us-sinerup naammaginartumik atorunnaarsinnissaanut piffissaliussaq inatsisikkut aalajanger-sarneqassaaq, aalisarnermi annertuumik suliffiusumi tassani siunnersuutigineqarluni ukiunut pingasunut-tallimanut inissinneqassasoq.
- Pisassiissutinit nammineq pigisanik piginnituunermut pisassiissutinut qummut killiisoqassa-soq.

Ataatsimiititaliarsuaq inassuteqaateqarpoq aalisartut namminneq piumassutsimik aalisarunnaarnis-saannik kissaateqalersitsisussanik suliffeqarneq ilinniartitaanerlu pillugit politikkimi suliniutit al-lanik periafissiivittut peqatigalugit aaqqissuunneqarnissat qulakeerniarlugu piffissap ikaarsaa-riarfiusup ilaatut immikkut eqqumaffigineqassasut. Tamanna aalisarnermik inuussutissarsiutip ilaani inuussutissarsiutilluunniit immikkoortuini allani sulisussanik ujartuiffiusuni pisinnaavoq.

6.7 Saattuarniarneq

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup inassutai

- Saattuarniarnermi inatsimmik tunngaveqartumik aqutsinissamik pilersaaruteqarnissamik tunngaveqarnissamik tamatigoortumik toqqammaveqarnerup aammattaaq saattuarniarnerni TAC-nik aalajangersaanissanik kinguneqassaaq, pisassat periafissarineqartunut nikerarneri-nut sanilliullugit aalaakkaasumik ilisimatuussutsikkut siunnersorneqarnermik toqqammaveqar-

tinneqassallutik. Aqutsinermik pilersaarut januaarimi 2021-mi ukiuni tallimani atuuttussatut eqqunneqartoq, taamaasilluni tunngaviusumik toqqammavittut pituttuissaq.

- Aqutsiveqarfinni arfineq pingasuuusunit pingasuni akuersissuteqarnissamut killiliinerup peer-neqarnissaa isumaliutigineqartariaqarnissaa siunnersuutigineqarpoq.
- TAC-mi siunnersuineq malinneqartariaqarpoq, ataatsimiititaliarsuup tamanna pillugu ataatsimut isigalugu tunngaviliussai malillugit.
- IOK saattuarniarnermi eqqunneqartariaqarsorinarpoq
 - Pisassiissutit qaffasinnerpaaffissai
 - Angallatit ingerlatsilluarnerpaat ataatsimut pisassiissutit 15 %-iinik pisaqartassapput
 - Ataatsimut isigalugu tunngaviliussat malillugit pisassiissutit agguaanneqartariaqarput (qangali aalisarneq tunngavigalugu)
 - Pisassiissutit aqutsiveqarfiiut immikkoortuinut tamanut nalunaarutigineqartarnissaat, taamaasillunilu imartani pisassiiffigineqarfiusuni taamaallaat aalisarsinnaanissaq.
 - Akuersissutit ataasiakkaat atuisussaatitaanermik 85 %-imik piumasaqaateqarfingeqarnissaq ilanngunneqassasoq
 - Akuersisummik eqaatsumik inissiineq 15 %-imiinnissaa eqqunneqassasoq, tamatumani annerpaamik 5 pct.-pointimik akuersisummik piginnittumut allamut ingerlatit-seqqittoqarsinnaalernissaa
 - Ukioq naallugu pisassiissut tamakkiisumik ingerlateqqinnejqarsinnaanissaa imaluunniit ukiumoortumik pisassiissutit annertussusaani 5 pct. point-imut annerusoq akuersissutigineqarsinnaassaaq akuersisummik piginnittup tunngavilersorsinnaappagu teknikkimik peqquteqartumik ukiumoortumik pisassiissutigisani tamakkerlugu aalsarsinnaajunnaarsimallugu. Tamanna peqquteqarsinnaavoq ajutoornerup kingunerisaanik imaluunniit aningaasaliiffigisat tunngavigalugit kinguneqarneri, assersuutigalugu pisassiissutinik tunngaveqarnerit ukiut arlariit ingerlasimanerini sanarfinerit.

6.8 Nipisannik aalisarneq

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup inassuteqaatai:

- Nipisanniarnermik aqutsinermut pilersaarut ilisimatuut, atuisut aqutsisullu akornanni suleqatigiinnikkut ineriartortinneqassasoq aammalu pisarineqarsinnaasut allanngorarnerannut tunngatillugu patajaallisaatit ilanngullugit biologit siunnersuutaannik tunngaveqassasoq aammalu nunat tamat akornanni pitsaassutsinut tunngavinnullu naapertuutissasoq.
- Nipisanniarneq paggatassiilluni aalisarnermit IOK atorlugu killilersuinermut allanngortinneqassasoq.
- Aallaaviusumik siunnersuutigineqarpoq aalisarsinnaanermut akuersissutillit ataasiakkaat pif-fissap ingerlanerani pisat tunngavigalugit pisassiissutinit siunissami pigisaqassasut assersuutigalugu ukiuni tallimani kingullerni ukiut pitsaanerit pingasut atorlugit.
- Periutsimik IOK-mik atuutilersitsinermut atatillugu periutsimut IOK-mut piffissaq atorunnaarsitsivissaq naleqquttumik siumut nalunaarutiginera inatsisitigut aalajangersarneqassasoq, taannalu aalisarnermut tassunga annikitsuararsuarmik aningaasaqarnissamik pisariaqartitsiviusumut sivisunerpaamik ukiut tallimaanissaat siunnersuutigineqarpoq

7 Sammisat allat

7.1 Kalaallit nunat tamalaat imartaanni aalisarnerat

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuaq inassuteqaateqarpoq:

- Avataasiortunik kilisaataatileqatigiit siunissami nunat tamalaat imartaanni aalisarnissamik pisinnaatitaaffinnik qulakkeerinninnissamut qanoq pitsaanerusunik kajumissuseqalersinneqas-sanersut sukumiinerusumik misissorneqassasut, tassunga ilanngullugit
- Kalaallit nunat tamalaat imartaanni aalisarnermik siuarsaanissamut pisuussutinut akitsuutit inuttalersuinernullu malittarisassat sakkukillisinneqarnissaannut pisariaqartitat misissorlugit.
- Kilisaataatileqatigiiffinni inuiaqatigiinnilu kalaallit nunat tamalaat imartaanni aalisarnissanut pisinnaatitaaffinnik atorluaaneranni siunissami ungasinnerusumi iluanaarutaasinnaasut annaasaqataasinnaasullu misissorlugit.

7.2 Misileraalluni aalisarneq

Aalisarneq pillugu ataatsimiititaliarsuup innersuussutai

- Misileraalluni aalisarnerup nassuaataani oqaasertalerneqarnera ima ilusilerneqassasoq, nutaan-nik ilisimasassanik aalisarnerit siunnerfeqartut pineqassasut, aalisarnerup annertusarneqarnissaanik nalitusarneqarnissaanillu tapiisinjaasunik, aammalu imaluunniit pinngortitami ataqatigiinnermik pitsaanngitsumik sunniutinik millisaataasinnaasuni, tamatumani ilanngullugit saniatigut pisarisuukkat. Nassuaatini oqaasertaliinerit siammassinnerusut nutaanik aalisarfissat tapersorsorneqarnissaanik periarfissiignnarani aammali aalisarfiusut pioreersut inerisarneqarnissaani tapersersuissaaq. Ataatsimiititaliarsuup aalajangersakkani aalajangersimasunik siunnersuutinik suliaqarpoq aalisarnermik inatsisissami atugassiasinjaasunik, ilanngussaq D-immi ilanngunneqartut.
- Misileraalluni aalisarnerup aalisarnermik ingerlatsivik nukittorsassavaa. Aalisarnermik inatsimi malittarisassat aalajangersakkat najoqqutaralugit Naalakkersuisut ingerlatsisunit qinnutequaatit suliarisassavaat. Kalaallit Nunaanni Pinngortitalerifimmit oqaaseqaatinik Naalakkersuisut aallersinjaapput naliliinermi tamakkiisumi atugassianik.
- Misileraalluni aalisarnernut ataasiakkaanut piumasaqaatit sukumiinerusut Naalakkersuisunit aalajangersarneqartassapput soorlu naammassiinerit nalunaarusiornerillu, aammalu kikkut aalisarnermut periarfissaqaqtinnejassanersut; misileraalluni aalisarnerit nalinginnaasumik aalisalersinjaanermik periarfissiippat. Malittarisassat assersuutigalugu aammattaaq anner-tussutsit killilerneqarneranik imaqarsinjaapput, kisermaassinissat, ataavartumik nalunaarsuussaa-nerit il.il. Pineqartullu eqqunneqassapput qulakkeerniarlugu misileraalluni aalisarnermit inernerit nalunaarsorneqarnissaat, pisariaqartinnejartullu najoqqutaralugit aalisarneq pillugu tamanut takussutissiarineqarnissaat tamatumani aalisarnermut iluaqtigineqartumik. Siun-nersuutigineqarpoq ukiumoortumik nalunaarusiorqartarnissaanik piumasaqaateqartoqassa-soq tamanut saqqummiunneqartassalluni, aalisarneq pillugu nalinginnaasunik paasissutissanik imaqartussaq. Siunnerfigineqarpoq misileraalluni aalisarnerit tamarmik tamatumani ilanngul-lugit ukiumoortumik nalunaarusiamisileraanermik aalisarnermit inernerit angusallu tamanut saqqummiunneqartarnissaat.
- Ingerlatsisut misileraasut inuussutissarsiutigalugu misileraataasumik aalisarnissamik akuer-sissummik pissarsisut, akuersissummik tunniussinermi piumasaqaatinik aalajangersakkani eququutitsinissamik pituttorneqassapput. Piumasaqaatinik eququutitsinngitsoornerit pisut qanoq inneri aallaavigalugit iliuuserisat tunngavigalugit misileraalluni aalisarnermik inuussutis-sarsiutigalugu aalisarsinjaanermik akuersissummik arsaagaasinnaanermik kinguneqartinne-qarsinjaassaaq. Taamaasilluni qulakkeerneqassaaq misileraalluni aalisarnermit inernerit nalunaarsorneqarnissaat pisariaqartitallu najoqqutaralugit aalisarnermut iluaqutaasinnaasunik tamanut saqqummiussisoqartassalluni.

7.3 Tukersitsiviit

Aalisarneq Pillugu Ataatsimiititaliarsuup innersuussutai Aalisarneq Pillugu Ataatsimiititaliarsuaq erseqqissaavoq, tukertitsiviit inatsisitigut nunalerinermut inatsisit ataaniittooq, taamaakkaluartoq Ataatsimiititaliarsuaq immikkoortunut inassuteqaateqarsinnaavoq:

- Ingerlatseriaatsit oqinnerusut siuarsarniarlugit tukertitsivinnut tunngatillugu matu ataasiinaaq iserfissamik piriuseq qinnuteqaatinut tunngatillugu sullissinermi eqqunneqartariaqaraluarpoq, Namminersorlutik Oqartussat ataaniittooq.
- Misileraanermi aporfiusinnaasut peerniarlugit soorlu inalugalinnik, immikkoortoqarfimmi akisussasausoq Nalakkersuisuni ilaasortaq dansk-it minister-iat akisussasausoq saaffigisinnaasariaqarpaa inatsit eqqartorneqartoq Kalaallit Nunaanni atuutilersinneqarniassammatt

7.4 Angallatinut tunitsivinnik nuussivinnillu atuinermut tunngavissat

Inassuteqaatit Ataatsimiititaliarsuup tamakku tunngavigalugit ataatsimut isigalugu innersuussutigis-savai tulliuttut:

- Aqutsinermut maannakkut tunngaviit malittarisassavinnik taarserneqartariaqarput, taakkulu aalisarneq pillugu inatsisissami nutaami toqqaannartumik ilanngunneqassapput imaluunniit nalunaarut aqtsivik immikkoortualunnik aqtsisussajunnaartillugu ilusilersorneqartoq atorlugu aalajangerneqassallutik.
- Malittarisassani tunngaviivinnut siunissami tunngavissani peqassutsimi nungusaataanngitsumik aqtsineq aallaavagineqartariaqarpoq (tassani saniatigut aalisarsinnaassuseqarnissaanik tatisiniarnerup ilaa ukiup ilaani annikillisinnejassalluni), alisarsinnaassutsimut aamma sumiiffinni, piffissamut sivisuumut inuiaqatigiit aningaasaqarnerannik mianerinninnissamut naligiis-saarisoqassalluni.
- IOK eqquneqartariaqarsorinarpooq, aalisarnerni attuumassuteqarfiusuni, tamatumani qulakkeer-niarlugu aalisakkeriviit ataavartumik tulaassuiffigineqarnissaat, aammalu angallatinik tulaas-suiffissanik pisariaqartitsisarnerit apparsarniarlugit.¹
- IOK eqquneqartariaqarsorinarpooq, aalisarnerni attuumassuteqarfiusuni, tamatumani qulakkeer-niarlugu aalisakkeriviit ataavartumik tulaassuiffigineqarnissaat, aammalu angallatinik tulaas-suiffissanik pisariaqartitsisarnerit apparsarniarlugit.
- IOK eqquneqartariaqarsorinarpooq, aalisarnerni attuumassuteqarfiusuni, tamatumani qulakkeer-niarlugu aalisakkeriviit ataavartumik tulaassuiffigineqarnissaat, aammalu angallatinik tulaas-suiffissanik pisariaqartitsisarnerit apparsarniarlugit.
- Qulaani taaneqartut suliat qanoq ittuussusiat najoqqutaralugu allanngujuittunik annertussuse-qanngillat, imarisamigullu aqutsinissamik pilersaarutit takkuttusanut piumasaqaateqassap-put ataasiakkaanut atatillugu, aammalu nakkutilliiniarnerni aammalu taakkunannga takujumi-narsaalluni ersarissaanissani.
- Pitsaanerusumik aqutsinerup assigiiarnerusumillu suliassanik suliarinnittarnerup qulakkeer-neqarnerat. Tassunga ilanngullugit qinnuteqaatinik assigiiassaarineq digitaliseeriinerlu atorlugit tamassumalu kingorna tunniullugit (LULI aqqutigalugu), taamaalilluni akuersissutit tamarmik assigiiarneqassallutik, siunissamilu naatsorsueqqissaarinernik il.il. pissarsisoqartarsinnaal-luni, tessunga ilanngullugu akuersissutini aalajangersimasuni piumasaqaatit assigiinnngitsut eqqortinneqarnissaannut tunngatillugu. Suliassaq akuersissutinik aqutsisoqarfimmittariaqar-sorinarpooq, ataatsimiititaliarsuullu innersuussutigissavaa pilersitsisoqassaasoq.
- Umiarsuarni tunitsiviusinnaasunilu sulisorisat sapinngisamik Kalaallit Nunaanneersuunissaat tamatigoortumik piumasaqaatigineqartariaqarpoq.

¹ Maluginiarneqarpoq Ataatsimiititaliarsuarmi ikinnerussuteqartut taassaasut SQAPK sinerissap qanittuani qaleralinnik aalisinermi IOK innersuussutigingikkaat IK-li innersuussutigigaat

Pisuni aalajangersimasuni inassuteqaatigineqarpoq, angallatit tulaassiviit nuussiviillu akuersissuteqarfingeqarsinnaanissai:

- Piffissami aalajangersimasumi tulaassuiinnarnissaq ingerlanneqarsinnaaqullugu, tamatumani aalisakkerivit annertusisamik iluarsanneqarfiini.
- Piviusumik aalisakkerivimmik sanaartortoqarnissaanik aalajangiisoqarsimatillugu, pilersaarsiornerlu ilumut aallarnerneqarsimatillugu illoqarfimmilu/nunaqarfimmii aningaasaliissuteqar-toqarsimatillugu, imaattoqartillugu;
- tunitsiveqariinngitsuni imaluunniit tunisassiorsinnaanerup killeqarnerani aamma tunsiassior-sinnaasutsip annertusineqarsinnaaneranik upernarsarneqarsinnaasuni, aammalu
- tunitsivimmut tulliuttumut sumiiffik ungasippat.

Piviusunik upernarsisanillu pilersaarusrornerit piussapput, tamatumani ilanngullugit aningasalorsorneqarnissaanut tunngasut.

- Illoqarfimmuit illoqarfimmuit aalisakkanik angallassinernut attuumassuteqartuni. Tunisassior-neq sumiiffiup aappaani ajornartorsiortiuppat.
- Angallatinik tulaassivilernissat imaluunniit nuussivilernissanik akuersissuteqarfingeqarsin-naapput, naammaginarsinnaasumik ungassisusilimmi nunami piginnaasaqartoqanngippat, taa-maasilluni akuersissuteqarnerup nunami tulaassuviusup ingerlatsineranut ajornartorsiortitsi-lerfigisinnaanngisaani

7.5 Annertunerusumik naleqalersitsisinhaaneq

Ataatsimiititaliarsuup innersuussutigai:

- Aaqqissuussaasumik misissueqqissaarnerit suliarineqartut aappaata naammassineri malitse-qartinneqarlutik pisortani ingerlatsiviusut namminersortullu aalisarnermik ingerlatsiviusut al-lallu attuumassuteqartut suleqatigineqarlutik ukioq 2021-mi kingusinnerusukkut suleqatigiis-suteqarfingeqassasut.
- Nalituraaviusut annertusarneqarnissaanik suliniutini siullertut aalisarnermik inuussutissarsi-teqarfiusup nammineq inerisaanissanik piviusorsiortumik nunatsinni ingerlatsiviusinnaasunik tikkuussissasoq, tamatumani soorunani nunap immikkoortuisa aggulunneqarnerini periarfis-sasut periarfissaqarfiallaangitsullu.
- Nunanit allanit suleqatigisanit isumassarsiorfeqarnissat suleqateqarnissallu ujartorneqassasut

Suliniutit assigiinngitsut atorlugit ilaatigut aalisakkap atorluarneqarnerata annertusarneqarnissaa politikkikkut ineriartornissamik kissaateqartoqarpoq. Tamatumani Ataatsimiititaliarsuup innersuussutigissavaa tamanna tulliuttut aqqutigalugit pissasoq:

- Imermut aquteqalernissani pisortaqarfinnit sullissinerup sukkanerusumik ingerlanneqartar-nissaa
- Aalisarnermik inuussutissarsiutinik ingerlatsivinni piginnaasanik qaffassaanissat tunaartaler-sugaassasut pingaartinneqassasullu
- Suliffeqarfijit ilisimatusarfilla akornanni anguniagaqarluni suleqatigiinnerunissap siuarsarnis-saa
- Nunat akornanni suleqatigiinnissanik, ataatsimoorfekalernissanik kajumissaarineq, il.il.
- Ilaatigut igitassat sinneruttut iginneqartartut annikillisinnissaannut kajumissaataasinhaasut.

Aalisakkat qaleruallillu qeritinnagit avammut tunisaanerisa siuarsarneqarnissaani maanna minnerungitsumik mittarfiit aaqqiissuussaankkut pitsangorsaavigineqarnerisa kingunerinik ukiualuinnaat qaangiuppata nutaanik periarfissiilersinnaassaapput, tassungalu atatillugu

- Tunaartaqtumik namminersortunik-pisortallu akornani tatiginneqatigiilluni suleqatigiiffefar-neq, matumani
 - Sulianik ingerlatsisut akornanni ersarissaassuteqarnissat, matumani qanoq iliornik-kut periarfissanik killiliisunillu niuerfiusumi naapertuunnerpaamik suliniuteqarnissat
 - Periarfissanik misissueqqissaarisoqassasoq matumani suliani tunngavissanik iliuu-

sissatut pilersaarusanik sukumiisunik suliaqarneq, ilaatigut tuniseqqinnissamik periarfissanik, assartuinissanik angallassinernillu inerisaanissat, kiisalu oqartussanan piumasaqaataasinaasunik aggersussanik isiginninneq tunngavigalugu suliassanik inerisaanissat.

7.6 Suliffeqarnermut ilinniartitaanermullu tunngasut

7.6.1 Aalisarneq pillugu immikkoortumi ilinniartitaanikkut piginnaanngorsaanikkullu ineriertortitsinissat

Ineriertornermi angungusassat angunissaannut piumasaqaatit pisariaqartut suliassani nassuiarneqar-simasut arlaqartut angunissaannut ataatsimiititaliarsuarmiit tullinnguuttut innersuussutigineqarput:

Pilersaarusiornermik siunnerfik aalisarnermilu aaqqissuussaanermi pissutsinut ataqatigiisitsineq

- Ineriertortitsinissamik siunnerfik anguneqassappat suliassaqarfinnilu tamani ineriertorneq kis- saatigineqartoq anguneqassappat piffissaliussassaq ukiuni quliniit ukiut 15-it tikillugit siunis- samut pilersaarusiortoqartariaqassaaq.
- Aalisarnermik inuussutissarsiutip aaqqissuussaanikkut nalimmassaanissamik pisariaqartit- sineranut ataatsimiititaliarsuup aalisarnerit pingarnerit samminerisa innersuussuteqarfifi- nerisalu nassuiarnerattut aalisariutit immikkoortut akornanni sulisussarsiortarnermut tunn- gavimmik pilersitsinissamut ilapittuutaasinnaavoq.
- Sulisussanik soqtiginnilersiniarnermut angallatini kajuminartunik atugassaqartitsisoqar- nissaata qulakkeernissaa ukkatarineqartariaqarpoq, sinerissamut qanittumi umiarsuaatit ila- rujussuanni aalisakkanillu suliffissuarmi tamatuminnga ajornartorsiuteqarfiummat.

Ataavartumik ineriertortitsinissamik aaqqissuussaanikkullu nakkutiginninnermik pisariaqartitsineq

- Teknologi atorlugu tunisassiorissamik aalisakkanik inuussutissarsiortiusuni tamani inerisa- nissat ataavartumik pisariaqartinneqassapput, tamatumani ilinniartitaanikkut piginnaanngor- saanikkullu pisariaqartitat nikerartuartunngortinneqassammata.
- Aalisarnermik inuussutissarsiornermi aaqqissuussaanikkut nalimmassaanissat saniatigut ataa- vartumik pisariaqartinneqassapput, tamannalu ilinniartitaanikkut piginnaanngorsaaqqinnikkul- lu pisariaqartitsinernik aamma sunniuteqassaaq.

Ilinniartitaanermik pilersaarusiornissamut aaqqissuussinissamullu pisariaqartitanik aqtsineq

- Ilinniartitaanermik pilersaarusiornermi atugassanik suliffeqarfiit pisariaqartitaat aaqqissuus- saasumik ataavartumillu katersorneqartariaqarput.
- Suliffeqarfiit pisariaqartitaat aallaavigalugit ilinniartitaanerit atuagarsornermik suliffimnilu sungiusarnermik paarlakaajaattumik ingerlatsiviusut attanneqassapput, suliffeqarfiillu nam- minneq ilinniartitaanermut suliffeqarnissamillu pilersaarusiornermut iliuuserisaat ilinniarfe- qarfinni iliuuserineqartunut nalimmassarneqarlutik.
- Piginnaasaviit annertusarnisaanut periarfissat ingerlatsinerillu modulikkaarlugit katitikkat.
- Immikkoortuni allani pisariaqartinneqartunut sammisumik allamik Ilinniaqqinnisanik periarfis- sat.
- Naqqaniit sanarfinissamut pisariaqartinneqartut iliuuserineqartunilu ataqatigiisitsilerneq.
- Ikittuinnarnut iluaqutaasumik iliuuserineqarnerit pitinnagit tunngaviusumik pisariaqartinne- qartunik naaperiaanissamik tulleriaarinermi pingarnersiuineq.
- Suliatigut avatangiisit nukittuut sanarfinissaannut siunissamut ungasissumut iliuuseqarnissa- mik pisariaqartitsineq. Atuarfimmi aaqqissuussaanerup tamanna ikorfartussavaa najukkami po- litikkikkut immikkut soqtigisanit aqunneqarnani.
- Ilinniartitaanermik piginnaanngorsaanermillu ineriertortitsinissamut pilersaarusiornissaq pis- ariaqartinneqartunik nassuaatit isumannaatsut innersuussutitallit tunngavigalugit suliarine- qartariaqarpoq, maanna paassisutissaatigineqartunit umiarsuaateqarfiiit aalisarnermillu sulif- fissuit amerlanerunerannik innimiginnittunik.

Pingaarnersiuilluni iliuusissanik siunnersuut

- Aalisarneq pillugu immikkoortumi ilinniartitaanermik piginnaanngorsaanermillu ineriertortitsi-nermik ataatsimut pilersaarut tulleriaarinermilu pingaarnersiuineruneq inuussutissarsiummik oqaloqateqarluni ilusilersorneqarlunilu ingerlanneqartoq.
 - Aalisarnermut sammisumik ilinniartitaanerni suliatigut avatangiisink nukittuunik pilersitsineq, assersuutigalugu pilersaarusrornermut tunngatillugu atuisunit naam-matumik sunniuteqaqataaffiusoq.
 - Ilinniartitaanermut piginnaanngorsarnissamullu pisariaqartinneqartut suussusaat assigiinngitsut akornanni pisariaqartinneqartunik tulleriaalarluni pingaarnersiuineq. Imaassinnavaq tamani pisariaqartitsisoqartoq tamarmilli taamak pinartiginnigillat.
 - Suliaqarfingeqartorujussuarni ilinniartitaanerit piginnaanngorsaanerillu tulleriaari-nermi salliunneqassapput. Ilinniartitaanerit piginnaanngorsaanerillu nalilersorneqar-sinnaasunngorsarlugit inerisarneqarnissaat.
- "Ajornanngitsumik sukkasuumillu anguneqarsinnaasut" aallartisapallanneqarsinnaasut sunniu-teqarluartullu ukkatarineqassapput.
- Aalisarnermi assigiinngitsuni pisariaqartinneqartunut atatillugu siunnerfiliineq aalisarnermi aaqqissuussaanermik ineriertortitsinissamik naatsorsuutigisanut naleqqussarlugit. Ilinniartitaanerit tamavimmik Kalaallit Nunaanni ingerlanneqartariaqannginnerat pillugu pissutsinik akuersineq.
- Ilinniartitaanermi naammattumik ilinniartoqannginneranik naaperiaaneq, ilanggullugit
 - najugaqarfik qimannagu neqeroorutit naammattut ingerlanneqarnissaat suliffeqar-finnilu ilinniarfissat qulakteernissaat.
 - Ilinniarfinni ilinniartullu najugaqarfiini illuutit pillugit pisarialimmik annertusaanis-sanut sanaartornissanulluunniit tunngatillugu aningaasaliinissamut pisariaqartinne-qarsinnaasut paasinissaat, ilanggullugit aningaasaateqarfinni peqataasunilluunniit naleqquttunit allanit illuutinut atortunullu aningaasaleeqataanissamut periarfissat misissornissaat.

7.6.2 Kalaallit Nunaanni naleqarnerulersinissani ingerlaartitsiviit nukitorsarnissaanut ilinniartitaanermik piginnaanngorsaanermillu pisariaqartitat allat

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup innersuussutigaa,

- Kalaallit Nunaanni aalisakkanik pisuussutinit aallaaveqartumik suliffiit Danmarkimit siunissami angerlaanneqarnissaannut periarfissanik tunngavissanillu ingerlatsisut attuumassuteqartut akornanni oqaloqatigiinneq aqqutigalugu misissueqqissaartoqarnissaa anguniarneqassasoq, aamma
- misissueqqissaarneq taanna naleqquttunik suliatigullu nukittuunik ilinniartitaanikkut avatangiisink aalisarnermilu aningaasaqarneq pillugu ilisimatusarfimmik pilersitsinissanik ataatsimittitaliarsuup innersuussuteqarnera pillugu suleriaqqinnissamut ataqtigissinnejassaaq.

7.6.3 Suliffeqarnermut tunngasut

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup aalisarnermi namminermi ineriertorneq, najukkani inuiaqatiit assigiinngitsut qulliunerusumillu inuiaqatigiit ineriertornerat eqqarsaatigalugit innersuussutigaa:

- Ataatsimiititaliarsuup kaammattuat tamarmiusut malitseqartillugit ilinniartitaanermut suliffeqarnermullu tunngasuni aaqqissuussamik ataqtigissaarisoqarlunilu suliassaqarfiiit akornanni pilersaarusrortoqassasoq.

Tamatumunnga atatillugu ataatsimiititaliarsuup innersuussutigaa uku immikkut eqqumaffigineqassasut:

- Ilanniartitaanerup, suliffissaqarnerup isertitatigullu pissutsit akornanni nalinginnaasumik ataqatigiittooqarnissaa.
- Inuussutissarsiorfinni amerlasuuni nalinginnaasumik sulisussanik amigaateqartoqarnera, tamatumalu aalisakkanut suliffissaqarnermut, aatsitassarsiornermut sanaartornermullu tunngasunut atatillugu annertunerulernissaa naatsorsutigineqarluni.
- Aalisarnermik inuussutissarsiuteqarnermi sulisunik ilinniarsimasunik amigaateqarnera.
- Inuussutissarsiornikkut suliffeqarnissamullu periarfissat eqqarsaatigalugit sumiiffinniit sumiiffinnut pissutsit assigiiunginnerujussui.

Tamatumunnga nangissutitut ataatsimiititaliarsuup kaammattuutigaa pilersaarusrornermut atatillugu tamatumani pitsaanerusumik aalajangiinissamut tunngavissaqarnissaq ataavartumillu ineriartortitsi-nissaq qularnaarneqassasut, tassami:

- Nuna tamakkerlugu suliffeqarnermi pisariaqartitsinerit assiguummik nalilerneqarsinnaanngim-mata, piffissallu ingerlanerini allanngortoqartartussaammat.
- Tamanna pisariaqartitsilermat pissutsit qulaani taaneqartut isiginiarlugit ingerlaavartumik aalisarnermi aningasaqarniernermik nalilersuisarnissamut, taakkulu aalajangiinissamut tunngavissani attuumassutilinni ilaatinneqartarnissaannut.
- Tamatumunnga atatillugu kisitsisitigut paasissutissat pigineqareersut ineriartortinnejarsin-naasullu ilaatinneqartariaqarput.

Ataatsimiititaliarsuup innersuussutigaa inuussutissarsiutit susassaqartullu akornanni pitsaanerusumik ataqatigiissakkamik ataqatigiissumillu pilersaarusrorneq qularnaarniarlugu aalajangersimasunik suliniuteqartoqassasoq, tassunga ilanngullugu

- Ingerlaavartumik pisussaaffileeqataffiusumillu aalisarnermut, suliffeqarnermut ilanniartitaanermullu tunngatillugu naalakkersuinikkut ingerlatsinerit suliniutillu akornanni suliassaqarfiiit akimorlugit ataqatigiissaarisqassasoq, tamatumunngalu ilanngullugu aaqqissuussaaneq ingerlaavartumik nakkutigineqassasoq.
- Piffissap sivikitsup ingerlanerani pisariaqartitsinerlu malillugu sumiiffinnut sulisussanik amigaateqartunut sulisussanik nuussisoqarsinnaanissaanut erseqqinnerusumik pilersaarusrort-qassasoq, tamatumunngalu atatillugu ilanniartitaanerup, aamma aalisarnermut tunngasut eqqarsaatigalugit, pingaarteqassusia pingartinneqassasoq.

7.7 Kalaallit Nunaanni Aalisarnermi aningaasaqarneq pillugu ilisimatusarfik

Ilisimatusarnermut atugassanillu misissueqqissaarnernut atatillugu aalisarnermi aningaasarsiornermi piffissap ingerlanerani iluaqutaasinnaasut arlallit salliuutinneqarsinnaasut Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuarmi isumaqarfingineqarput, tamannalu tunngavigalugu inquiaqtigiit aningaasarsiornerannut, aalisarnermik inuussutissarsiuteqartunut, kiisalu aalisarnermik inuussutissarsiornermut attuumassuteqartunik ilanniartitaanernik salliuutitsinissamut atatillugu aalisarnermi aningaasarsiorneq pillugu misissueqqissaarnerup ingerlanneqarsinnaanissaanut siunissami sulihamut atasunik qajannaatsumik tunngavissiisinnaanermut aallarnisaasinnaaneq isumannaarneqarsinnaassalluni.

Ilanngussaq F:

Aalisarneq Pillugu Ataatsimiititaliarsuarmi ilaasortanit ikinnerussuteqarluni oqaaseqaatit

Imarisai:

- Sulisitsisut (GE) sinniisuisa ikinnerussuteqarlutik oqaaseqaataat, Brian Buus Pedersen
- GE-p sinniisuata Brian Buus Pedersenip (BBP) aamma kukkunersiusartut sinniisutut toqqarsimasaata Knud Østergaardip (KØ) piginnittuunerit siammarnissaannut pisassiissutit amerlanerpaaffissaat sak-kussatut tikkuarpaat
- SQAPK-mit ikinnerussuteqarluni akerliunermut oqaaseqaat
- SQAPK-mit ikinnerussuteqarluni oqaaseqaat

Kalaallit Nunaanni Sulisitsisut (GE) sinniisusa ikinnerussuteqarlutik oqaaseqaataat, Brian Buus Petersen:

Pisassiissutnik nuussisinnaanerit pillugit

Ataatsimiititaliarsuarmi ikinnerussuteqartut tassaasut Sulisitsisunit sinniisutut toqqarneqarsimasut pisassanik nuussisarnerit killilerneqarnissaat tunngaviusumik akerlerinngikkaluarlugu nammineq kis-saatertik malillugu 20%-imut killiliisoqarani 15%-imut killiliisoqassappat pisassiissutinut nuussisarnerit killissaat assersuutigalugu umiartoqarsimatillugu, siumut naatsorsuutigeriinngisanik pisoqartillugu il.il. immikkut akuersissuteqarsinnaanissaq periarfissiissutigineqarnissaa kissaatigaat.

Ukiumut pisassanik tunisaqartarneq pisassiissutinillu atuisussaatitaaneq

Ataatsimiititaliarsuarmi ikinnerussuteqartut tassaasut Sulisitsisunit sinniisutut toqqarneqarsimasoq ukiumut pisassanik tunniussisinnaanermut tassungalu atatillugu killiliisinnaanerit eqqarsaatigalugit ma-anamut eqatsumik periuserineqartut allangortittariaqarsorinngilaat. 8%-imik killiliisoqarnissaanik siunnersuut ikinnerussuteqartut isumaat naapertorlugu aalisariutaatillit nammineersinnaannginerulaartut pisassaminnik aalisariutaatilinnit anginerusunit tunniunneqarsimasunik annaasaqassapput. Tamatuma kingunerisaanik aalisariutaatillit tamakku ingerlaqqissinnaajunnaassapput nunamilu tunisasiornfinnut suliffissaqartitsiniarnermut kingunerluttussamik ikileriassallutik.

Ikinnerussuteqartut aarleqqtigaaat pisuussutit massakkutut uummaaritsigisumik aalisarneqartanngipata killilersuinerit ima eqartigilissasut allaat inuiaqatigiinnut annertuumik sunniuteqarnerlussinnaalutik. Killilersuinerit kingunerisaannik pisassiissutit pigisat niuerutaasinnaasut (IOK) eqqunneqarneranni siunertarineqartut, tassalu aalisarnerup aaqqissugaanerata naleqqussariartornissaanut iluaqtissatut, siunertarineqartut paarlattuanik pisoqarsinnaavoq.

Ataatsimiititaliarsuarmi ikinnerussuteqartut tassaasut GE-mit (Sulisitsisunit) sinniisutut toqqarneqarsimasut pisassiissutnik atuisussaatitaanerup atuutilersinneqarneratigut sunniutissat tamannalu qanorpiaq pisassanersoq erseqqissumik paasniaqqaartariaqarsorivaat, taamaattumillu siunnersuut GE-mit tapersinneqarsinnaanngitsoq. Pisassiissutaasussanit nuussisinnaanerit killilersorneqarnerisa saniatigut ukiumut pisassanik tunniussisalernikkut pisassat tamakkerlugin pisarineqartarunnaarnissaat GE-mit aarleqqtigineqarpoq - tamannami pisassiissutnik atuisussaatitaanerup aalajangersarnerani pingaarnertut tunngavigineqarsimagaluarmat.

Ikerinnarsiortunik aalisarneq

Avaleraasartorniarnermi paggatassiilluni aqutsilernissaq anguniarlugu avaleraasartorniarnermi oqalut-tuarisaaneq aallaavigalugu piginnaatitaaffiusimasut atorunnaarsinniarneqarneri ataatsimiititaliarsuarmi ikinnerussuteqartut tassaasut GE-mit (Sulisitsisunit) sinniisutut toqqarneqarsimasup akuerisinnaanngila. GE-p isumaa naapertorlugu aalisariutaatilinnut ukiuni arlaqalersuni avaleraasartorniartarsimasunut namminneq akilerlugillu akisussaaffigisaminnik aningaasaliisarsimasunut massakkullu pisassiissutnik qulakkiikkamik pissarsisinaajunnaartussanut taama pisoqarnera naammaginanngilluinnarpoq. Paggatassiilluni aalisartitsisalerniarnermut taama tunngavilersorneq, tassalu tamakkuningga aalisarnissamut ukiut tamaasa maannamut aalisartartunut ikittunnguanut pisassiisalernissamut allaffissornikkut nukin-nik atuiniarneq akuerineqarsinnaanngilaq. Tamatuma saniatigut paggatassiilluni aalisartitsilernissat ullumikkut aalisariaatsinut sanilliullugu pitsanngoriaatissaat qulaajarneqarsimanngillat.

Avataasiorluni saarullinniarneq

Massakkutut saarulliit taama akunnatigitillugit avataasiorluni saarullinniarnermi IOK-mik massakkuegallartoq eqquassinissaq tunngavissaqanngitsutut GE-mit isumaqarfingineqarpoq. Aalisarnermi tassani pisassanik aalisartut amerlangillat, siunissamilu TAC amerlineqangaatsiassappat massakkullu IOK-mik atuutilersilluni tamatuma kingunerisaanik taakkuussapput aalisakkanik tamakkuningga kisimik atui-sinnaasussat.

GE-p aallartitaata Brian Buus Pedersenip (BBP) aamma kukkunersiusartut sinniisutut toqqarsimasaata Knud Østergaardip (KØ) piginnittuunerit siammarnissaannut pisassiissutit amerlanerpaaffisaat sakkussatut tikkuarpaat:

Aalisariutaillit amerlanerusut aamma/imaluunniit aalisariutit amerlanerusut aalisalersinnaalernerisigut aalisarnerup ingerlaavartumik ingerlanneqarsinnaajunnaarneratigut inuiaqatigiit aningaasaqarniarneranut annaasaqaataanissaata isumaliutissiisummi erseqqissumik allassimanissaa pingaarute-qarpoq. Pisuussutit inuiaqatigiit ataatsimoorlutik pigisaat nalikillissapput pisuussutinit iluanaarutinit akitsuutit, akileraarutit, suliffissaqartitsinikkut il.il. isertinneqartartut annikilleriarneratigut inuiaqatigiit aningaasaqarniarneranut annertuumik ajorseriarnerermik kinguneqartussamik.

Pisassiissutit amerlanerpaaffilerneqarnissaannik siunnersuut taama isikkoqartillugu, piginnittut siammasinnerusunngortinnissaat anguniarlugu pisassiissutit maannakkumit ikinnerusunik ikinnerpaaffilerneqarnissaat naalakkersuinikkut aalajangiiffigineqassappat, tamanna pingartumik aalisarnermik ingerlat-sut annerusortaanut marluusunut soorlu Royal Greenland A/S-mut Polar Seafood Greenland A/S-mullu annertoorujussuarmik sunnuteqarnerlussaaq, taakkumi pisassiissutit amerlasuut annasussanngortus-saassammatigik ingerlatseqatigiiffiit taakku marluusut massakkut naleqalersitsiffigisartagaasa (aalisarneq, tunisassiorfiit, tuniniaanerlu) toqqammavii annertuumik allangngussapput.

Taamaattoqarpat Kalaallit Nunaanni aalisarnermik ingerlatsisunut massakkut ilisimangnisatsinnik annertoorujussuarmik allangngortsisoqassaaq aalisarnerup aningaasaliiffiginissaanut ullumikkornit aarlerinarnerusumik inisisimalerneranik kinguneqartumik, tassani aalisariutitaartornerit, ingerlatsineq kilisaatinillu nutaaliaanerusunik ingerlaavartumik nutarterisarnerit, nunanilu tamalaanni aalisakkanit tunisassianik il.il. tunitsiviusartunik attassiniarnerit ineriartortitsinerillu eqqarsaatigalugit.

Pisassiissutit amerlasuut nutaamik agguarneqaqqittussat kilisaataatileqatigiinnit pioreersunit nutaaniilluunniit sorlernit aningaasalersorneqarsinnaallutillu aningaasalersorneqassanersut apeqqutilliarnerminni akineqarneq ajornertik GE sinniisuata BBP-p aamma kukkunersiusartut sinniisuata KØ-p ataatsimiititaliarsuarmi sulinermi ingerlaavartumik isornartorsiortarsimavaat. GE-p sinniisuua BBP aamma kukkunersiusartut sinniisuua KØ, isumaqarput Kalaallit Nunaanni aalisarneq nunanit allamiunit annertunerusumik piginneqataasinnaalernissaq ammaanneqartinnagu naleqqussaanerup aningaasalersornissaq piviusorsiuungitsoq.

Tamanna tunngavigalugu kiisalu pisassiissutit amerlanerpaaffilerneqarnissaannut atatillugu inuiaqati-giinnut tamarmiusunut aarleqqutissat assigiinnngitsut arlaqartut tunngavigalugit GE-mit sinniisup Brian Buus Pedersenip kukkunersiusartunillu sinniisup Knud Østergaardip inassutigaat pisassiissutinit nam-mineq pissat kilisaataatileqatigiit toqqaannartumik toqqaanannngitsumillu pigisinnaasaat massakkut 25%-iusoq allangngortinneqarsinnaajunnaarlugu parnaarneqassasoq.

SQAPK-mit ikinnerussuteqarluni akerliunermut oqaaseqaat

Aalisarnermut ataatsimiisitaliarsuup

Inassuteqaatissatut siunnersuutissaatut aalajangersaanermi

Aalisarnermullu ataatsimiisitaliarsuup ataatsimiinnerani 13. april 2021-mi pisumi

Sinerissap qanittuani qaleralinniarneq pillugu aalajangiiffiusutut oqaluuserisamut,

Tassa umiatsiaaqqat pisassiissutinit pigisanik niuerutaasinnaasunillu pisassinneqarnissaannut

atatillugu SQAPK akuersaanngilaq.

Imai:

- 1. Aallaqqaasiut**
- 2. Pisassiissutit niuerutaasinnaanerannut akerliunermut tunngavik**
- 3. Akerliunitsinnut patsisaanerpaat**
- 4. Taamaattumik siunissaq ernumanartuuvoq**
- 5. Aalisarneq pillugu Ataatsimiisitaliarsuamut siunnersuuteqaraluarneq**
- 6. Naggasiut**

Sinerissap Qanittuani Aalisartut Piniartullu Kattuffiat

The Organisation in near coast Greenland For Fisherman and hunters

www.sqapkgl.dk e-mail: sqapk.00@gmail.com M:+299 25 37 93

Uunga

Namminersorlutik oqartussat

Aalisarneq pillugu Ataatsimiisitaliarsuaq

Siulittaasoqarfimmut

Att/ Siulittaasoq Jens Paulsen

Arfininngorneq, apriilip 14-iat, 2021

Aalajangiussamut ikinnerussuteqarluni SQAPK-miit oqaaseqaat

Aallaqqaasiut

Matumuuna Sinerissap Qanittuani Aalisartut Piniartullu Kattuffiat SQAPK, sinerissap qanittuani qale-ralinniarneq pillugu Aalisarneq pillugu Ataatsimiisitaliarsuup ullormi 13. april 2021 ataatsimiinnerani oqaluuserineqartumut ikinnerussuteqarluta akerliunerput matumuuna allaganngorlugu tunniupparput. Tamannalu isumaqarpoq oqaaseqaat Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup inassuteqaatissatut siun-nersuutanut ilanggullugu Inatsisartunut tunniunneqarnissaanik.

Sinerissap Qanittuani Aalisartut Piniartullu Kattuffiat isumaqartuaannarpoq sinerissap qanittuani aali-sarneq, tassaassasoq inuiaat kalaallit inuussutissarsiutaat. Tamanna ullumikkut siunissamilu aalisartut aalisartuujuannarnissaanik isumaqarpoq, ilisimareerparpullu sinerissamut qanittumi qaleralinniarneq nunatta avannaani nunattaluunniit sinnerani ingerlanneqarpat nunatsinnut aningaasaqarnikkut pingaaru-teqarnerpaamik inisisimasut ilagigaat. Taamatullu inisisimanera nunatsinni ilaqtariippassuarnik napatisisuuneranik malitseqartoq, siulermik aalisartunit namminermit, kiisalu aalisakkanik tunitsivinni sulisunik ilaquaanillu, illoqarfinni inunnik angallassisutnik piginnittunit sulisuinillu, pisiniarfennik assi-giinngitsunit, kommuninit minnerungitsumillu Kalaallit Nunaannut aningaasarsiornikkut inuuniarnikkullu aningaasarsiornermut annertuumik sunniuteqartoq.

Pisassiissutit niuerutaasinnaanerannut akerliunermut tunngavik

Aalisarneq pillugu Ataatsimiisitaliarsuup aallartinneranit ilaasortaavugut, tamatumanilu ilisarnaatigiler-simallugu, sinerissap qanittuani qaleralinniarneq eqqarsaatigalugu umiatsiaaqqamik qaleralinniat pisas-siissutinik pigisanik niuerutaasinnaasunillu pisassinneqarnissaanni pisassiissutinit pigisat niuerutaasin-naannginnissaanik sakkortuumik anguniagaqarnerput.

Tamannalu Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup ilaasortaanit sinneruttunit tamanit ajoraluaqisu-mik ilassineqanngitsoq, taamatullu tapersiinnginnej siunissamut qaninnerusumut ungasinnerusumullu eqqarsarluarnerunngitsoq isumaqarpugut tamannalu aalajangiussisimanerput suli maannamut attallugu.

Ataatsimiinnermi ilaatigut oqaatigaara naaperiutigisinnaallugu oqaatigisinnaagipput apeqqutigalugu, ullumikkut umiatsiaaqqamik sinerissamut qanittumi qaleralinniarnermi inisisimaneq taamatut inisisi-matillugu pisassiissutinit pigisanik pisassiinissaq piffissaanersoq apeqquserlugu, immitsinnut qalleriar-fissaqannginnerput anigorummallugu, aammalu tamanna iluatsinngilaq.

Akerliunitsinnut patsisaanerpaat

Tapersiisinjaannginnitsinnut tunngaviunerpaajuaannarpoq ullumikkut 2021 sinerissamut qanittuni umiatsiaaqqamik qaleralinniarneq 1.120-nit ikinnerungitsunik akuersissutaateqarfiuvoq. Aqtsiveqarfimmilu 47-mi pingasunik avinneqarsimasumi 14.300 tons paggatassatut pisassarineqarlutik. Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup ataatsimiittarnerani qalliartuaarsimavoq aalajangiinissaq, aalajangiinis-sarlu qalliartortillugu oqallinnerit sakkortuumik ilaatigut ingerlasarsimapput.

Ullormilu 13. april aalajangiussiffigineqartumik pisassiissutinit 0,4 %-imit 0,6%-imut inassuteqaat imaqassasoq ataatsimiisitaliarsuarmi ilaasortanit amerlanerusunit isumaqarfingineqarpoq. Tamannalu tassaassaaq 57,2 tonsinit 85,8 tonsit akornanni pisassiissutinit pigisassatut umiatsiaaqqanut agguaan-neqarnerannik kinguneqalerumaartussaq. Taamaasilluni takunngitsoorneqarsinnaanngilaq ullumikkut umiatsiaaqqamik aalisartut 1.120-usunit aalisartut 250-it 166-illu kisimik siunissami aalisartuuleratar-sinnaanerat. Tamannalu tassa akueriumanngilluinnagarput, taamatullu isikkoqartitsineq tunngavigalugu

ataatsimiinnermi oqaaseqarninnut ilangullugu naaperiutigisaraluara tassaasoq. Taamatut inissisimatil-luta massakkut pisassiinissaq naleqqutinngitsoq piviusuusoq upternarsarneqarsinnaalerpoq.

Siulittaasoqarfimmut aamma paasiniaqqaaqqugaluariga aalisartut 870-it 954-illu akornanni qaqititsiso-qassappat tamanna kommunit aningaasaqarnerannut qanoq kinguneqarsinnaanersoq misissoqqaerne-qassasoq, tamannalu akuerineqanngilaq.

Taamaattumik siunissaq ernumanartuuvoq

Qulaanili allatakka isumaqanngillat ukiut tulliit sukkasuumik anguneqarnissaannik paasinninnermik, taamaattorli niuerutaasinnaasumik pisassiinerup qanorluunniit kaavisinneqaraluaruni pinngitsoornani aalisartunit aalisartuujunnaarsitsinermik qanorluunniit malitseqartinneqartussaavoq, pisassiissutit eqi-terukkiartornerannik kinguneqartussaagami.

Tamannalu inuiaqatigiinni atukkatigut oqimaattorsiornermik suli annerusumik malitseqartussaassallu-ni, taamaattumik taamatut aalajangiinerup malitsigisaanik imaani inuussutissarsiutaasinnaasut nutaat tunisassiarineqarnerinik piaartumik aqqutissiuinissamik malitseqartinneqartariaqaraluarpoq. Pisasiissutinit pigisanik niuerutaasinnaasunillu umiatsiaaqqanut agguassassinssap ullumikkut naleqqutin-ningilluinnarnera ersarippoq, taamaattumik SQAPK-mit ernumanartutut isigaarput siunissami kalaallit aalisartutoqqat, taamatut taatigit kinguaariit ingerlaneranni aalisartuuusimaneri tunngavigalugit taama-tut taasariaqarmata. Siunissami aalisarnermut annertuumik isiginnaaginnartunngortinneqarnissaanik kinguneqaratatarsinnaammat.

Aalisakkat siusinnerusukkut nammineerluni inuuniutaasimasut inuiannit allanit aalisarneqarnerat isigin-naartuuffigalugu, tamanna akuerisinnaanngilluinnarpalput.

Aalisarneq pillugu Ataatsimiitaliarsuamut siunnersuuteqaraluarneq

Sinerissap Qanittuani Aalisartut Piniartullu Kattuffiannit tamanut oqinnerusumik sinerissallu qanittuani qaleralinniarnermik ullumikkornit sakkortunerusumik aalisarnermut pisortaqafrimmit aqutsinissamik tunngaveqartumik, taamaattorli inuiaqatigut ingerlaasiannut oqinnerusumik sunniuteqarsinnaalluar-tumik Aalisarneq pillugu Ataatsimiitaliarsuarmut siunnersuuteqaraluarlugut paasilluarneqartumik, eqqumiilluinnartumillu paasilluarneqaraluarluni akuersaarneqangitsumik naaperiaaffigineqanngit-sumilluunniit. Taamatut naaperiuteqanginnerluunniit paasisariaqarsoraara isummamik aalajangiusse-reerluni Aalisarneq pillugu Ataatsimiitaliarsuaq pilersaarusrusiorneqarlunilu suliassatigut aalajangersaaf-figineqareersimaneranik, aammalu paassiuminaatsumik suleqatigiffigineqarsimaneranik.

Naggasiut

Naggataatigut SQAPK-miit oqaatigissuarput Umiatsiaaqqat pisassiissutinit pigisassanik niuerutaa-sinnaasunillu pisassinneqarnissaannik Aalisarneq pillugu Ataatsimiitaliarsuarmi ilaasortat amer-lanerussutilit isumaat ataqqigatsigu, taamaattorli taamatut isikkoqartumik sinerissap qanittuani qaleralinniarneq eqqarsaatigalugu inassuteqaatissatut siunnersummik tunniussinissaanut atatillugu ikinnerussuteqarluta akerliunerput erseqqissaqqittariaqarlugu.

Ilanngulluguttaaq oqaatigissuara siunniunneqartup malitsigisaanik, sinerissap qanittuani qaleralinniarneq eqqarsaatigalugu aalisarnermi aningaasaliisinnassuseqarneq, Namminersorlutik Oqartussat avataatigut pisinnaajunnaarlugu inissiinissamik aqqutissiuinermut atatillugu ujartuinerit pisariaqarlun-inarnerat.

Tamanna paasineqassaaq aalisarnermi atortutigut nutaamilluunniit aalisariutitaarnissamik siunertaqaqr-tuni. Inuit ataasiakkaat, piginneqatigiffiit, tunitsiviit, aningaaserivilluunniit aalisartunik akiitsulersui-nermikkut pisassiissutinik pigisanik niuerutaasinnaasunillu eqiterussilernissaannik mattussinertut. Taamaasilluni aalisartut aalisakkanik nunatta pigisanik atuisuunerannik atuuaannarnissaannillu iller-suinermerik attassiuuannarnissamik siunertaqarneq aatsaat anguneqassammat.

Inussiarnersumik

SQAPK sinnerlugu Aalisarneq pillugu Ataatsimiitaliarsuarmi ilaasortaq

Erik Lange

SQAPK-mit ikinnerussuteqarluni oqaaseqaat

Aalisarneq pillugu Ataatsimiitaliarsuaq

Inassuteqaatissatut siunnersuutissaatut aalajangersaanermi

Aalisarneq pillugu Ataatsimiitaliarsuup ataatsimiinnerani 23. juni 2021-mi pisumi

sinerissap qanittuani qaleralinniarneq pillugu oqaluuserisamut,

Aqutsiveqarfiit pisassiiffiunngitsut kiisalu aqutsiveqarfiit angissusilorsorneqarnerat pillugu

Oqaaseqaat

Imai:

- 1. Aallaqqaasiut**
- 2. Aqutsiveqarfiiut aaqqissuussaanerat aalisartunut pisassisutillu annertussusaannut naleqqus-sarneqassaaq**
- 3. Akerliunitsinnut tunngavilersuutit**
- 4. Taamaattumik siunissaq ernumanartuuvoq**
- 5. Aalisarneq pillugu Ataatsimiisitaliarsuamut siunnersuuteqaraluarneq**
- 6. Naggasiut**

Sinerissap Qanittuani Aalisartut Piniartullu Kattuffiat

The Organisation in near coast Greenland For Fisherman and hunters

www.sqapkgl.dk e-mail: sqapk.00@gmail.com M:+299 25 37 93

Uunga

Namminersorlutik Oqartussat

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuaq

Siulittaasoqarfimmut

Att/ Siulittaasoq Jens Paulsen

Sisamanngorneq, juunip 24-at, 2021

Sinerissap qanittuani qalerallit suffisarnerat pillugu Pinngortitaleriffiup allakkiaanut oqaaseqaat

Aallaqqaasiut

Siullermik, Sinerissap Qanittuani Aalisartut Piniartullu Kattuffiannit pingaartutut isigaarput, inuiaqati-giillu aningaaasarsiornerannut pitsaasumik nassataqartussaasoq qularutissaangitsoq, Naalakkersuisut aqutsiveqarfiit iluanni pisassiiffiunngitsunik aalisarfissaliisarnissaannik periarfissaqarnissaat.

Aalisagaqatigiit assigiinngitsut, aalisarneqarnerannilu ukiumut pisassiiffiusartut pillugit, pingaarpooq Naalakkersuisut periarfissaqartuassasut aqutsiveqarfiit iluanni pisassiiffiunngitsunik aalisarfissaliin-nissamut. Qaleralinniarnerup iluani taamatut aqutsineq misilittagaqarfioresoq aalisartut isaannik isigalugu pitsaasumik nassataqartarsimavoq, inuiaqatigiillu isertitaqassussaat eqqarsaatigalugu ukiumut isertitat annertuseriarnerannik aalisarnermilu atortunik siuarsaanermut allaat aqqutissiuussismalluni. Taamaattumik SQAPK-p illersortuaannarpaa aqutsiveqarfiit iluanni pisassiiffiunngitsunik aalisarfissa-liisarnerit. Taamatut aallaqqaasiisinnarlunga suffisarnermut Pinngortitaleriffiup allakkiaanut oqaase-qaat tikissuara.

Qalerallit suffisarnerat

Aalisarneq pillugu Ataatsimiisitaliarsuup 14-inissaannik ataatsimiinnerani ilaatigut sammivarput qalerallit sinerissamut qanittumi suffisarnerat, tamatumani Pinngortitaleriffiup saqqummiussaa avataanit qaleraleeqqat sinerissamukartut sinerissami sumiiffimmi nikippiarnatik uumasuuusarnerat pillugu sine-rissallu qanittuani qaleralinnik suffisoqartanninginera pillugu saqqummiussaq aallaavigalugu.

SQAPK-miit aalisartutut uppernarsaatissaqartumillu ilisimalluarparput qalerallit sinerissap qanittuani kangerlunni ukiumut sisamarlarlutik qalerallit suffisarnerat aalisartunik ilisimaneqarluarmat. Tamatumani Upernaviup eqqaani, Uummannap sullorsuan, Qeqertarsuullu Tunuani qaammatini aalajangersimasuni ataatsikkut suffisarnerat pisarluni, taamaattumik tunngavissaqanngitsutut ippoq Pinngortitaleriffim-miit oqaatigineqarpat qalerallit sinerissap qanittuani suffineq ajortut. Aamma tamatumunnga upp-ernarsataaginnarpoq Pinngortitaleriffik nammineerluni 2014 WWF Københavnimi ataatsimeeqatiginerani seqersittakkakut saqqummiummagu sinerissap qanittua annertooq qalerallit suffisarfigigaat oqaati-galugu. 14-inissaannillu ataatsimiinnermi oqaatigineqarpoq sinerissap qanittuani suffisoqartarneranut suffisoqartanninginneranulluunniit Pinngortitaleriffik uppernarsaatissaqanngitsoq.

Taama tutsuiginanngitsigisumik Aalisarneq pillugu Ataatsimiisitaliarsuaq saqqummiussissappat SQAPK-miit peqataaffigisinnaanngilarput. Umiatsiaaqqat niuerutaasinnaasunik pisassinneqarnissaat anguju-maanarlugu pisassiissutilu eqiterunneqarnissaanik siunertaqartumik suliniaannarluni taama tutsuigi-nanngitsigisumik suliat akuersaarneqarsinnaanngillat.

Naggataatigut oqaatigissuara piffissami matumani Pinngortitaleriffik aamma SQAPK qanittumik suleqa-tigiinnissaq pillugu attaveqarfigeqatigiinnerat ingerlammat, suliassaqarfiit pillugit pitsaasumik inerne-qartussamik. Tassami ataqatigiinnissaq pisariaqarpoq, pingaartumik assigiinngissutip annertuup qanin-nerusumik inernilerneqartarnissaa siunertaralugu suleqatigiissinnaaneq tamanut takussutissartalimmik kinguneqartinneqassappat.

Naggataatigut SQAPK-miit Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuaq piumaffigissuarput oqaaseqaat uani pineqartoq ataatsimiisitaliarsuup suliaanit peerneqassammat, tassami pissusissamisoorsinnaangilaq Pinngortitaleriffimmiit uppernarsaatissaqartinneqanngitsut piviusuusutut tunngavilersuutigissal-lugit tunngavissaqanngilluinnarmat.

Inussiarnersumik Inuulluaqqusillunga
SQAPK sinnerlugu Aalisarneq pillugu Ataatsimiisitaliarsuarmi ilaasortaq
Erik Lange

Ilanngussaq G

ALLAKKIAQ

Taarsiiffiusussaanngitsumik iluarsiissuteqarnissaq pillugu eqqarsaatersuutit

Thomas Rassingimit

Aallaqqaasiut

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup inunnut ataasiakkaanut pisassiissutit niuerutigineqarsinnaasut (IOK-t) pillugit innersuussutaanut atatillugu una allakkiaq suliarineqarpoq, aaqqissuusseqqinnermut IOK-millu atulersitsinermut atatillugu inatsisitigut eqqarsaatersuutigineqarsinnaasut qulaajarniarlугит.

Pisassiissutinit pigisanik atuutilersitsineq kiisalu pisinnaatitaaffinnik agguasseqqinnerup arsaarinni-nissamut pisinnaatitsinissamut tunngasunik eqqarsaatissiissutinik arlalinnik malitseqarpoq. Akuliunneq tunniussinertut imaluunniit taarsiiffiusussaanngitsumik killilersuinertut iliuuseqarnersoq pillugu naliler-suineq, naalagaaffiup inatsisai pillugit atuakkat malillugit - akuliunnerup qanoq ittuuneranik ataatsimut missiliinermik tunngaveqassaaq¹. Tassunga ilaapput ileqqusumik 1) nuussinermi piumasaqaataasut, 2) naliginnaasumik illuani aalajangersimasumik piumasaqaataasoq, 3) sakkortussutsimik piumasaqaat aamma 4) pissutaasumik piumasaqaat.

Inatsisitigut tunngavissaq

2.1 Tunngaviusumik inatsit

Piginnittuunermut tunngaviusumik inatsimmi § 73-imit illersugaavoq tassanilu

§ 73, imm. 1 malillugu piginnittuussuseq unioqqutitassaanngilaq, kinaluunniit pigisani tunniutissallugit pinngitsaalineqarsinnaanngilaq tamanut iluaqtissaasut pillugit allatut ajornarluinnarsimangippat. Arsaarneqarneq inatsisit naapertorlugit taamaallaat pisinnaavoq arsaarinissutillu nalgisaa inornagu taarsiissutigineqassalluni. Pinngitsaalilluni arsaarininneq taamaallaat pisinnaavoq "piginnittumut illersugaasumut" "pigisamut" akuliuttoqarpat akuliunnerlu "tunniussinertut" iluseqarpat.

Tunngaviusumik inatsimmi § 73 imatut oqaasertaqarpoq:

"§ 73. Imm. 1. Piginnittuussuseq unioqqutitassaanngilaq. Kinaluunniit pigisani tunniutissallugit pinngitsaalineqarsinnaanngilaq, tamanut iluaqtissaasut pillugit allatut ajornarluinnarsimangippat. Arsaarininneq inatsit naapertorlugu taamaallaat pisinnaavoq, tamakiisumik taarsiiffigitinnikkut.

Imm. 2. Pigisamik arsaarinissuteqarnissaq pillugu inatsisissatunit siunnersuut akuersisutigineqarpat, Folketingimi ilaasortat pingajorarterutaasa siunnersuutip akuerineqavinnissaanut ulluonnaat pingasut sioqqullugit piumasarisinnaavaat kunngip aalajangersa-nissaanut inassuteqaateqarnissaq, tamanna pissalluni Folketingimut qinersineq nutaaq pereerpat taamalu siunnersuut Folketingimut ilaasortanit ataatsimiittunit kingumut akuersissutigineqarpat.

Imm. 3. Piginnittuussusermik arsaarinissutip suulluunniit inatsimmi tunngaveqarnera taarsiissutillu annertussusaat pillugu apeqqutit suulluunniit eqqartuussisunut suliassisutigineqarsinnaapput. Taarsiissutigineqartup annertussusiata misilinneqarnera inatsisiornikkut eqqartuussisunut suliassanngortinnejqarsinnaavoq, tamanna siunertaralugu pilersinneqarsimasumut."

1 Takuuk Max Sørensen, Statsforfatningsret, 2. udg. Ved Peter Germer (1979), s. 412 ff., Alf Ross, Dansk Statsforfatningsret, 3. udg. Ved Ole Espersen (1980), s. 665 ff., og Jens Peter Christensen m.fl., Grundloven med kommentarer (2015), s. 459 ff.

Tunngaviusumik inatsimmi § 73, imm. 1, attuumassuteqarpoq, iluarsiissutip annertussusiani utertitsi-nissaq imaluunniit pigisamik arsaarinninnej siunnerfiuppat, "pigisaq" tassaappat tunngaviusumik inatsimmi atorsinnaassuseqartoq. Akuersissut aalajangersimasumik killiligaanngitsoq raajarniarnissamut akuersissutaaguni imaluunniit qaleralinniarnissamut akuersissutaaguni tunngaviusumik inatsisip iluani piginnittussaanermut illersugaasumut tunngasuuusutut isigisariaqarpoq taamaattumillu tunngaviusumik inatsimmi § 73-imit illersugaalluni. Naalagaaffiulli inatsisai pillugit atuakkat naapertorlugit pisin-naatitaaffimmik piginnittuuneq tassaavoq inatsimmik akuersisummilluunniit tunngavilik, pisortallu pigisaannik inatsisiliorneq tunngavigissagaanni pisinnaatitaaffimmik piginnittup pisinnaatitaaffiup allangortinneqarsinnaannginnera naatsorsuutigisinnaanngilaa, pisinnaatitaaffimmik piginnittumut namminersortutut pigisamut naleqqiullugu.²

Pigisamik arsaarinninssamik imaluunniit taarsiiffiusussaanngitsumik iluarsiissuteqarnissamik ataatsimut naliiliinissamut aalajangiisuuusarpoq inatsisiliornermi ileqqut sorliit atorniarneqarnersut, matumani 1) pingartinneqarluni iliuuserisamut pissutaasoq, 2) iliuuserisaq nalinginnaasuunersoq imaluunniit aalajangersimasuunersoq, 3) iliuuserisap sakkortussusia, 4) iliuutsip tunngavigineraa pi-sinnaatitaaffinnik nuussineq maannamut piginnittuusup piginnittunngortussallu akornanni imaluunniit pisinnaatitaaffimmik atorunnaarsitsisoqarnersoq.

Nuussinissamut piumasaqaat malillugu pigisap allamut nuunneqarnera pinngitsaalilluni arsaarinnin-ne-rusinnaavoq imaluunniit pisinnaatitaaffimmik allamut tunniussinerusinnaalluni. U.1980.955-imi Østre Landsretimi eqqartuussinerup tapersiilluni erseqqissarpaa (Greendanemik eqqartuussineq) Kalaallit Nunaannut siumut utimullu imaatigut assartuinermi kisermaassinerup ingerlateqqinnejkalernera pinngitsaalilluni arsaarinnilluni akuliunnerusoq tamannalu umiarsuaatileqatigiffiup Greendanep manna tikillugu umiarsuaatileqatigiffimmik ingerlatsinerata naalagaaffimmut nuunneqarneranik kinguneqar-luni.

Piginnittulli pigisani pigiinnarpagu, maannamullu oqartussaanerminik killilerneqaannarluni tamanna taarsiissuteqarfiunngitsumik iluarsiinerussaaq. U.1981.394-imi immummik kisermaassilluni niuer-nissamut pisinnaatitaaffiup ingerlanissaanik sivikillisaanermik eqqartuussineq pillugu Højestereti isumaqarpoq tamanna pinngitsaalilluni taarsiissutitalimmik atorunnaarsitsinerunngitsoq, pisinnaati-aaffinnik pigisaqartut immummik tunisassiornertik ingerlatiinnarsinnaammassuk ingerlataqartuniilli allanit unammillerneqaannarlutik. Eqqartuussut imummik tunisassiorfiup kisermaassilluni ingerlatsi-sinnaaneranik sivikilliliinermut tunngassuteqarpoq, Danmarkip EF-imut ilaasortaalerneranik pissute-qartumik pisariaqalersimasoq. Højesteretimit pingartinneqarpoq immummik tunisassiorfiup suliffe-qarfimmik ingerlatsisinnaaneranik arsaarneqanngimmat unammillernerunermilli eqqorneqarluni.

Suliani taaneqareersutut aaqqissuussineq taanna naliliinerusussaavoq **nalinginnaasutut** imaluunniit **aalajangersimasutut**. Imaappoq akuliunnermi piginnittut aalajangersimasut ikittuinnaat eqqorneqar-tussaapput imaluunniit nalinginnaasutut tunngavissaq atoraanni piginnittut amerlasuut eqqorneqartus-saallutik. Aallaaviatigut akuliunneq nalinginnaasoq atorneqartillugu tamanna pinngitsaalilluni pigisamik arsaarinninnertut isigineqarneq ajorpoq, akuliunnerli aalajangersimasoq pineqartillugu tassani eqqorne-qartussaapput ikittut piginnittulli aalajangersimasut tamannalu pinngitsaalilluni pigisamik arsaarinnin-nertut isigineqartussaavoq. U.1972.603H-mi (Nunniugaq pillugu eqqartuussut) Højesteretip akuliunneq pigisamik pinngitsaalilluni arsaarinninnertut nalilinngilaa. Eqqartuussummi pineqarput aktiaatileqatigiiit Fur-imi illumikkununniukkunassasimaneri tamatumalu kingorna illuuttitut pigisaq eqqissisimatita-lerpoq pinngortitap eqqissisimatitaanissaanik inatsit malillugu. Aktiaatileqatigiiit unnerluutigineqar-poq nuna nunniorfigineqartoq eqqissisimatitaammat pigisamik pinngitsaalilluni arsaarinninnerusoq, tunngaviusumik inatsimmi § 73 malillugu illersugaasumik. Eqqartuussiviup akuliunneq pigisamik pinngit-saalilluni arsaarinninnertut isiginngilaa, akuliunneq piginnittunut aalajangersimasunut tunnganngimmat, sinerissamili piginnittunut tamanut atuuttoq unnerlugu.

2 Jens Peter Christensen allallu, Grundloven med kommentarer (2015), qupp. 453

Sakkortussusilimmik piumasaqaatip malitsigisussaavaa akuliunnerup sakkukilliartornera ilutigalugu pigisamik pinngitsaalilluni arsaarinninnissap pinngitsoortinnejqarsinnaanera. Akuliunnerup sakkortussusianik naliliinermi pingaartinnejqartarpoq annaasaqaataasussanik annertussusiliinissaq, akuliunnermi eqqorneqartussanut tuttussat pineqartillugit. Eqqartuussummi U.1981.394H-mi (Imummik kisermaassilluni niuersinnaatitaaneq pillugu eqqartuussut) Højesteretip aalajangersarpaa immummik nioqqutissiornermi kisermaassilluni pisinnaatitaaffeqarnerup atorunnaarsinneqarnera pigisamik pinngitsaalilluni arsaarinnissutaangitsoq, tassani immulorfiiit marluk pineqartillugit aalajangersaanermi sunniutaasusat killeqarmata.

Sakkortussusilimmik piumasaqaatinut tunngatillugu, eqqarsaatissiissutinut piginnaatitaaffiit pillugit agguataareqqinnermut tunngatillugu kiisalu IOK-nik eqqussisarneq aaqqiissuteqarfingeqartariaqarpoq, taamaasilluni suliniaqatigiit periarfissinneqassammata naleqqussarnissaannut kiisalu inatsisit nutaat malillugit tulluarsarnissaminnut, tamatuma akulerunnerup sakkortussusaa millisarneqassammat³. Tamanna pisinnaavoq piffissami ikaarsaariarfimmi kiisalu akuersissutinut periarfissanik suliniaqatigiinnut atuutsitsilerneq, minnerunngitsumik sakkortuumik eqqugaasunut.

Atorunnaarsitsinissamut piffissaliussap sivisussusaa apeqqutaassaaq atukkat qanoq ittuuner, matumani tunisinermut tunngasut, akitsuutillu aalisarnermut tunngatillugu malinneqartussat.

Iliuutsimut tunngavigisaq malillugu akuliunnermut suna tunngaviunersoq pingaarutilerujussuuvoq. Imaappoq akuliunneq nalinginnaasumik tunngavissaqarluartumillu pissuteqarpat taava tamanna pigisamik pinngitsaalilluni arsaarinninnerugajuttanngilaq. Oqaatigisariaqarpoq inatsisilerinermi najoqqutasat tamatumunnga tunngasut tamakkiisumik isumaqatigiinngimmata, suup pingaaruteqartinnerunissaq pineqartillugu, akuliunneq nalinginnaasumik tunngavissaqarluartunersoq pineqartillugu taamalu eqqartuussinermi ileqquusut malillugit nalilerneqartariaqarluni.

Eqqartuussummi U.1981.394H-mi (Imummik kisermaassilluni niuerneq pillugu eqqartuussummi), siuliani eqqartorneqartumi højesteretimi eqqartuussisoq peqataasoq oqarpoq, ataatsimut naliliinermut tunngaviusunut ilaasoq akuliunnerup tunngavilersorluagaanera, atugassarititaasut tunngavigineqarnatik. Killormoortuanik Østre Landsretimi allatut aalajangiisoqarpoq, U.1980.9550-mi (Greendane-pillugu sullami) inatsimmik atuutilersitsinissamut tunngasumi, Kalaallit Nunaannut Kalaallit Nunaanniillu pigisanik imaatigut assartuinermi umiarsuaateqarfiiit namminersortut ingerlatsinissaminnik pisinnaatitaaffimmik tunineqanngitsoornerat pillugu. Østre Landsretimi pingaartinnejqartut ilagaat, inatsimmi pineqartumi namminersorlutik inuussutissarsiortut pingaarutilimmik iluaquserniarneqarnerat, Den Kgl. Grønlandske Handelimit kisermaassisuulluni ingerlatsisumut tuttussamik taamalu pinngitsoortinniagaalluni Aalbor-gimi assartuisarfip nuunneqarnerata kinguneranik aningaasatigut annaasaqaateqaqqinnissaq.

Nalinginnaasumik atuuttussangortinnejqarpoq pigisanut akuliunnermi soqutigisap inuiaqatigiinnut qanoq pingaaruteqartiginera najoqqutaralugu akuliunnikkut piginnittumik kalluaanissaq isiginiarneqartarluni, piginnittumik pinngitsaalilluni arsaarinninnissaq atornagu⁴.

2.2 Inuttut piginnaatitaaffiit pillugit Europami naalagaaffiit isumaqatigiissutaanni tapiliussaq siuleq, artikel 1.

Inuttut pisinnaatitaaffiit pillugit Europami naalagaaffiit isumaqatigiissutaat Kalaallit Nunaanni atuutilersinneqarpoq naalakkut nr. 814, Inuttut pisinnaatitaaffiit pillugit Europami naalagaaffiit isumaqatigiissutaata (EMRK) Kalaallit Nunaannut atuuttussangortinnejqarnissaq pillugu inatsit, 19. september 2001-imeersoq malillugu. Naalakkut atuuttussangortinnejqarpoq Inuttut pisinnaatitaaffiit pillugit Europami naalagaaffiit inatsisaanni § 5 tunngavigalugu, tak. Inatsit pillugu nalunaarut nr. 750, 19. oktober 1998-imeersoq.

3 Jens Peter Christensen allallu, Grundloven med kommentarer (2015), qupp. 458.

4 Orla Friis Jensen allallu., Rapport fra Det uvildige udvalg, Omsættelige kvoter og andre metoder til regulering af regefiskeriet, 2005, qupp. 117.

Inuttut pisinnaatitaaffiit pillugit Europami naalagaaffiit isumaqatigiissutaanut tapiliussami 20. marts 1952-imeersumi artikel 1 imm. 1 imatut oqaasertaqarpoq:

"Artikel 1

Pigisamik illersuineq

1. *Inuk nammieq imaluunniit inuk inatsimmik illersugaasoq kinaluunniit pisinnaatitaavoq akornusersorneqarnani illuutiminik iluaquteqarnissaminut. Kinaluunniit pigisaminik arsaarneqassanngilaq, taamaallaat arsaarinninneq inuiaqatigiit soqutigisaannut tunngatillugu pisinnaavoq aamma tamanna taamaallaat pissaaq inatsisit kiisalu inatsisini inuiannut tamanut tunngasuni aalajangersakkat nalinginnaasut malillugit.*
2. *Aalajangersakkat siuliani taaneqartut atorlugit akuliunniartoqassanngilaq naalagaaffiup inatsisiniq pineqartunik atuutitsinissamut pisinnaatitaaffeqarneranut, taakku pisariaqartutut isigineqarpata piginnittussaatitaanerup atuuttussaatitaanerani tamat soqutigisaat imaluunniit akileraarutit, akitsuutit allat akileeqqusissutillu akilerneqarnissaat qulakkeerniarlugit.*

Isumaqartoqarsinnaavoq pisassiissutinit pissarsiassanik utertitsineq aammattaaq tassaasoq artikel 1, nr. 1 malillugu piginnittussaassusermut akuliunneq.

Aalajangersagaq taanna malillugu inuk imaluunniit inatsisiortoq kinaluunniit pisinnaatitaavoq pigisani pillugu ataqqineqarnissaminik taamalu pigisaminik arsaarneqannginnissamik, tamanna inuiaqatigiit soqutigisaat tunngavigalugu pinngippat aamma tamanna taamaallaat pissaaq inatsisit kiisalu inatsisini inuiannut tamanut tunngasuni aalajangersakkat nalinginnaa-sut malillugit. Aalajangersagaq taanna tunngavigalugu akuliunneq akuerineqarsinnaasumik siunertaqartariaqarpoq, inuiaqatigiit soqutigisaat anguniagaalluni tamannalu anguniakkamut naapertuuttuusariaqarpoq (atsikkutigiissakkamik tunngave-qarneq) kiisalu inerteqquataasussaanani.

2.3 Norgemi Høyesterettimi eqqartuussut 23. oktober 2013-imeersoq

Norgemi høyesterettskammeret eqqartuussut 23. oktober 2013-imeersoq suliami nr HR-2013-2200-P(Rt-2013-1345) isummerfigineqarsimavoq suliaq aaqqissuussinermi ukiut 25-t tungaannut killilimmik piffissaliineq, 2007-imi nalunaarutikkut atuutilersinnejarsimasoq.

Suliami pineqarpoq Aaqqissuussaanermi pisassiissarnermut systemimi siunertaaqqaarsimanersoq aalisariutit amerlassusaannik ikilisaanissaq tamatuma akuerisamik ingerlannissaanut angallatip allap angallatip atorunnaarsinnejartup tunngaviusumik pisassaanik pissarsisinnejcarneratigut, 2005-imiit 2007-imi ukiut 25-t tikillugit piffissamik killiliinerup atuutilersinnejcarnera tikillugu, aaqqissuussinermi pisassiissutit killilersugaanngikkaluarput. Umiarsuaatileqatigiiffiup Volstad AS-ip aaqqissuussaanermi pisassiissutinik killiligaanngitsunik piginnittusup suliassiissutigaa tunngavilersuutigalugu piffissamik killiliineq Norgemi tunngaviusumik inatsimmi § 97 naapertorlugu unioqqutitsinerusoq, tassani allaqqamat inatsisiornermut akerliusumik inerteqqueteqarneq kingumoortumik atuutilersinnejarsinnaangit-soq aamma Inuttut pisinnaatitaaffiit pillugit Europami naalagaaffiit isumaqatigiissutaanni tapiliussami siullermi artikel 1-imi aalajangersakkamik unioqqutitsisoqartoq. Volstad AS-imit tunngavilersuutigine-qarpoq aaqqissuussamik pisassiissuteqartarnermut peqqussut atorsinnaanngitsoq aaqqissuussaanermi pisassiissutit 2007 sioqquillugu tunniunnejarsimasut pineqartillugit.

Eqqartuussivimmi eqqartuussisut amerlanerussuteqartitsisut qulingiluaasut aalajangersarpaat pif-fissamik killiliineq tunngaviusumik inatsimmi § 97-imik tassalu inatsisiornikkut kingumoortumik inerteqqueteqarsinnaannginnej neq imaluunniit inuttut pisinnaatitaaffiit pillugit Europami naalagaaffiit isumaqatigiissutaanni tapiliussami siullermi artikel 1 unioqqutinnejqarngitsut. Eqqartuussiviup tunngavilersuutigaa piffissamik killiliineq umiarsuaateqarfinnut annertuumik imaluunniit naapertuilluartuunngitsumik sunniuteqanngitsoq, taamaammallu Tunngaviusumik inatsimmi § 97 aamma Inuttut pisinnaatitaaffiit pillugit Europami Naalagaaffiit isumaqatigiissutaanni artikel 1 unioqqutinnejqarsimannngitsut.

3. Inerniliussaq

Qanoq ilinikku iluarsiinerit taarsiiffiusussaanngitsut imaluunniit pigisamik pinngitsaaliilluni arsaarin-nittoqarneranik naliliinermi aalajangiisuussaaq pissutsit siuliani taaneqareersut qanorpiaq aalajanger-simasumik naliliiffigineqassanersut. Aallaaviatigut naliliisoqarpoq piffissamik killiliinissamik atuuti-lersitsinissaq orniginarnerpaasoq - taamalu sinerissamut qanittumi qaleralinniarnermi pisassiissutinit pissarsiat utertinneqartussat - tunngaviusumik inatsimmi § 73 malillugu pigisanik pinngitsaaliilluni arsaarinnissutitut isigineqarsinnaanngitsut imaluunniit Inuttut pisinnaatitaaffiit pillugit Europami naalagaaffiit isumaqtigiissutaanni tapiliussami siullermi artikel 1-imik unioqqutitsinngitsut. Tamannali anguneqassappat pissutsit arlaqartut isiginiarneqartariaqarput, soorlu makkuusut:

- Ikaarsaariarfimmi aaqqissuussinermik ilimasaarutitalimmik pilersitsineq, peqataasut periarfis-sillugit iluarsiinermut nutaamik tulluarsarsinnaanissaannik. Inassutigineqassaaq sukumiinerusu-mik misissuiffigineqassasoq ikaarsaariarfimmi aaqqissuussineq tulluarsagaq qanoq ittoq piler-sinnejassanersoq, utertitsinissap atuutilersinneqannginnerani, minnerunngitsumik aalisarnermi atugassarititaasunut pingaaruteqartorujussuussammat ikaarsaariarfimmi aaqqissuussineq piumasaqaatinut naapertuutissanersoq.
- Peqataasut pingaartumik akuliunnermi immikkut sakkortuumik eqqugaasussat eqqarsaatigalu-git immikkut akuversisummik pisinnaanngornissaat, ataasiakkaatut immikkut akuerineqarnissa-mik qinnuteqarsinnaanngorlugit taamalu ikaarsaariarfimmi aaqqissuussinermut sivisunerusumik piffissalerneqarsinnaanngorlugit.
- Utertitsinissamut piffissaliussap kigaatsumik pisinnaanngortinneqarsinnaanera, raajartassiis-sutissanik piffissamik killiliinertut ittumik, taamalu utertitsiartuaarnissamut periarfissiisoqar-luni.
- Naggataatigut pisassiissutissanit pissarsiassanik agguassineq tunngavilersorluagaasariaqar-poq.

Ilanngussaq G-mut takussutissiaq

22. marts 2021

Raajarniaarneq pillugu Aalisarneq pillugu
Ataatsimiititaliarsuup inassuteqaataanut
oqaaseqaatit

Gorrissen Federspiel

1 Aallaqqaasiineq inerniliinerlu

1. Polar Seafood A/S-ip ("Polar Seafood") Kalaallit Nunaanni raajarniarneq pillugu Aalisarneq pillugu Ataatsimiitaliarsuup inassuteqaataanik aallarniutaasumik nalilersueqqulluta qinnuivigaatigut. Aaqqissuussaanerit assigiinngitsut aaqqinneqarnissaannik aaqqinneqarnissaat siunertalarugu raajarniarneq pillugu inassuteqaatissatut siunnersuutaagallartut pillugit Aalisarneq pillugu Ataatsimiitaliarsuup ulluni 23.-26. Marsi 2021 ataatsimiinnissaanut allagaqaat tiguarput. Allakkiaq taaneqartoq ilanngussaq 169.
2. Allagaqaat inassuteqaatinik arlalinnik, raajarniarnermi atusinnaatitaanerup siarmarnissaanik quilliunerusumik siunertamik imaqarpoq. Allagaqaat siulliullermik sinerissap qanittuani avataanilu raajarniarnerup maannakkut immikkoortunnerisa (3 somilimik killeqarfik) atorunnaarsinneqarnissaanik imaqarpoq, taamaalluni sinerissap qanittuani avataasiorlunilu raajarniarnerit immikkoortinneqarunnaassallutik. Aamma allaqqavoq Kalaallit Nunaata kitaani raajarniarnermi pisassiissutit qaffasinnerpaaffisa appartinneqarnissaannik inassuteqaateqartoqartoq, taamaalluni ilaatigut suliffeqarfipataatsip pisassiissutinit pigisaasa qaffasinnerpaaffissaat 10%-inut aalajangerneqarluni. Allagaqaammik paasinninnerput malillugu inassuteqaatigineqarpoq pisassiissutit qaffasinnerpaaffissaasa appartinneqarat piffissap ukiut qulit qaangiunneranni atuutilersinneqarnissa inassuteqaatigineqarpoq.
3. Allagaqaammi naggassiullugu allaqqavoq pisassiissutit qaffasinnerpaaffissaasa appartinneqarnerat imaa sinnaasoq Royal Greenland A/S-imut (**Royal Greenland**) atuutitinneqassanngitsoq, tassa tamanna "Suliffeqarfip (Royal Greenlandip) pisinnaatitaaffinnik aalisariutaatileqatigiiffinnut namminersortunut nuussineranik" kinguneqavittusaammat, tamannalu allagaqaat malillugu Royal Greenlandip namminersortungorsnarneranut assersuunneqarsinnaavoq. Inassuteqaatit ilaatigut suliffeqarfimmuit ataatsimut pisassiissutit qaffasinnerpaaffissaat 10%-i atuutilersinneqarnissaanik inassuteqaammik imaqarpoq.
4. Naliliivugut allagaqaammi inassuteqaatit, tassunga ilanngullugu pisassiissutit qaffasinnerpaaffissaasa appartinneqarnerat aamma pisassiissutit qaffasinnerpaaffissaannik killilinerit nutaat Royal Greenlandimut atuutitinneqannginnissaannik isumaliutit inatsisilerinermi arlalinnik isumaliuteqartitsilersut. Apeqqutit eqqarsarnartoqartullu killilersuinissatullu siunnersuutit taakkuninnga kinguneqartitsisut Ataatsimiitaliarsuullu isumaliutimini ilannguttariaqagai ataani nassuiarpagut. Ataatsimiitaliarsuaq taamaakkaluartoq inassuteqaatiminik ingerlatitseqqissappat apeqqutit eqqarsarnartoqartullu ataaniittut allakkiaavimmi nassuissavagut.

2 Pisassiissutit qaffasinnerpaaffissaannik appaaneq pinngitsaaliisummik taarsiissutitalimmik pigisanik piginnikkunnaarsitsinertut isikkoqarpoq

5. Inuuussutissarsiornermi pisinnaatitaaffinnut akuliunneq aamma Tunngaviusumik inatsimmi § 73-imi aamma Europami Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Isumaqtigiiisummut (**EMRK**) ilassutaasumik isumaqtigiiisummi artikilimi illorsorneqarpoq, tak. ilaatigut eqqartuussineq Gorrisen Federspiel

taaneqartartoq Greendane (U 1980.955 Ø). Pisassiissutit qaffasinnerpaaffissaannik appaaneq naliliinertut malillugu Tunngaviusumik inatsimmi § 73-imi ilaavoq, tamassumalu kinguneraa Ataatsimiititaliarsuup isumaliuteqarnermini uku ilannguttariaqarai:

- Tunngaviusumik inatsit aamma EMRK malillugit illersuineq kinguneqarpoq pisassiissutinit pigisat appertinnerat taarsiissutinik akiliilluni naleqquttumillu siumut nalunaaruteqarluni pisinnaassaasoq. Eqqartuussivinni suleriuseq malillugu taarsiissuteqarnissamik nalilersuineremi annaasaqaataaviusut siunissamilu iluanaarutissatut ilimagineqartut aallaavigineqartariaqarput. Annaasavinnik nalilersuineremi piffissaq aningaasaliiffiusoq aallaavigineqartariaqarpoq, taannalu pinngitsaaliisummik taarsiissutitalimmik pigisanik piginnikkunnaarsitsineremi pigisamik tunngaveqarpoq. Pisassiissutit qaffasinnerpaaffissaasa appertinnerat angallatinik piginnittuunermut kinguneqaannassanngilaq, aammali naleqalersitsiviususartunut arlalinnut, tassunga ilanngullugit tunisiorfiit tunisallu taarsiissutinik siumullu nalunaaruteqarnermik naatsorsuineremi aamma ilanngunneqartussat.
- Naliliivugut siumut nalunaaruteqarpoq piffissaq aningaasaliiffiusoq eqqarsaatigalugu sivikinnerpaamik ukiut 25-iussasut.
- Maannakkut iluanaaruteqartarneq aalisarnerullu ineriertornissaanik ilimagineqartut aallaavigalugit annaasat paasissutissat pigisagut malillugit ukiut qulit aalajangiusimaneqassappata koruunit milliardit arlaliussapput.

3 Inassuteqaatit innuttaasut piginnaatitaaffittut ilimagisaannik illersuineq pillugu tunngaviusumik tunnginnut akerliusinnaapput

6. Pinngitsaaliisummik taarsiissutitalimmik pigisanik piginnikkunnaarsitsineq pillugu malittarisassat assigalugit innuttaasut piginnaatitaaffiinik illersuineq pillugu tunngavinnut atuupput. Innuttaasut oqartussat iliuuserivigisaannik tatiginnillutik iliuuseqartut piginnaatitaaffigisamittut ilimagisatik akimorlugit oqartussat iliuuseqarnerannik pissuteqartunik annaasaminnik taarsiivigineqarsinnaapput.
7. Pisassiissutinik piffissamut killigaanngitsunik atuutilersitsineq 1990-ikkunni politikkikkut pissutit tunngavigalugit isigineqartariaqarput, tassani Kalaallit Nunaanni aalisarneq ajornartorsiorfiusorjussuulluni. Oqartussat tassani iliuuseqarnerat tassaavoq pisassseeriaatsip allanngortinnera, tamannalu annertunertigut ullumikkut suli atuuppoq, tassunga ilanngullugu pisassiissutit piffissamut killigaannginnerannik annertuumik allannguineq. Tassa siunertaq tassaani kuovoq inuussutissarsiummi aningaasaliinerit siuarsarnissaat, ilaatigut Polar Seafood tamassuma kingorna aaqqissuussineq taanna tatigalugu aningaasaliinikuulluni. Pisassiissutit piffissamut killigaasunngortinneqassappata inuussutissarsiortut tamanna tunngavigalugu taarsiiviginneqarsinnaatitaassapput.

4 Inassuteqaatit assigiinngitsitsinissamik inerteqquteqarnermut aamma Kalaallit Nunaata nunat tamat akornanni pisussaaffiinut akerliusinnaapputAnbefalingerne

8. Qulaani oqaatigineqartutut Kalaallit Nunaata kitaani aalisarnermi raajanik pisassiissutinik Gorrisen Federspiel

maannakkut agguasarnerup allanngortinna angallatinut aningaasaliisarnernut sunniuteqaannassanngilaq, aammali tunisassiornerit tamarmik kalluarneqartussaallutik. Polar Seafood Kalaallit Nunaata avataaniittunik tunisassiorfeqarpoq, taakkulu akuliunnermi aamma kalluarneqartussaapput. Taamaammat akuliunneq Kalaallit Nunaata nunat tamat akornanni pisussaaffiinut akerliussanersoq nalilersussallugu pisariaqarpoq, tassunga pingaartumik ilanngullugu akuliunneq naalagaaffimmuit iluaqtaasumik assigiinngitsinerunersoq, tassa Royal Greenland tassani ilanngunneqartussaanngimmat.

9. Aamma aqutsinermi inatsisilerinikkut tunngavait nalinginnaasut aamma Tunngaviusumik inatsimmi § 74 malillugit Royal Greenlandimik ersarissumik iluaqtaasumik inatsinik atuutilersitsisoqarsinnnaanersoq nalorninarpoq.

5 Inassuteqaat unammilleqatigiinneq pillugu inatsisilerinermi arlalinnik eqqarsarnartoqartitsilerput

Aamma naliliivugut aaqqissuussineq allakkiami siunnertuutigineqartoq, taanna malillugu Royal Greenland pisassiissutit qaffasinnerpaaffissaannut ilaatinneqassanani, unammilleqatigiinnerup ajoquserneqarneranik tapersiinerusinnaavoq, tak. Kalaallit Nunaanni unammilleqatigiinneq pillugu inatsimmi § 12¹. Killersuinermi Royal Greenland niuernermi annertunerpaatut inissinneqassaaq, pisassiissutit qaffasinnerpaaffissaasa allanngortinnejnarnerata kingunerinnaanik. Tamanna inuuussutissarsiummut inuiaqatigiinnullu ajoqtaasumik atornerlueriaannaaneq annertusisitsinnaavoq, tak. Kalaallit Nunaanni unammilleqatigiinneq pillugu inatsimmi § 11.

-oOo-

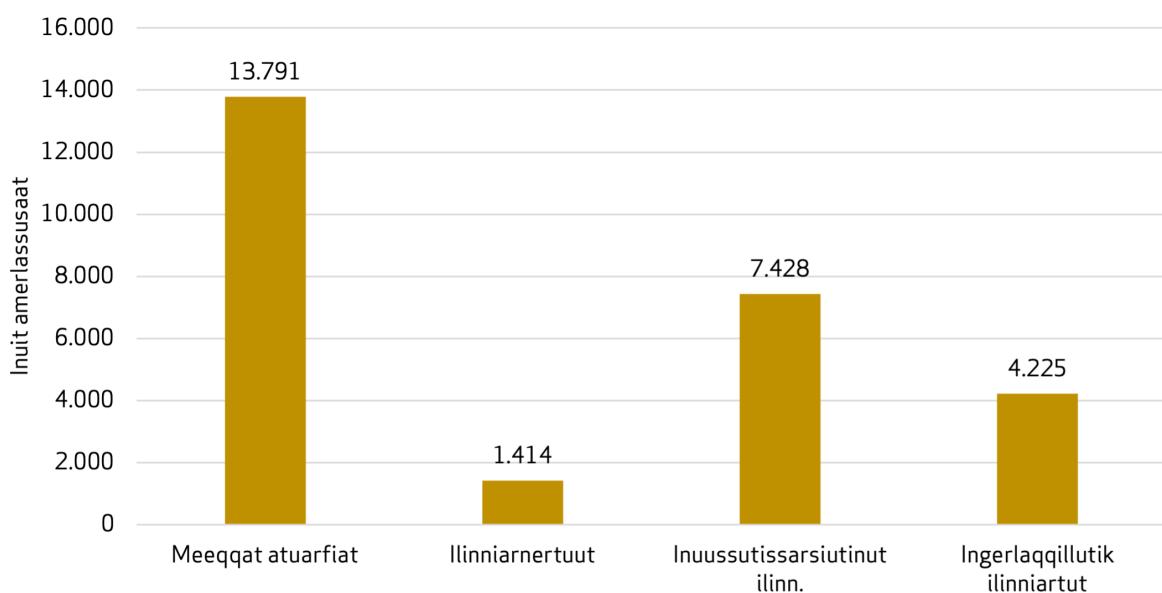
København, ulloq 22. marts 2021

Jacob Skude Rasmussen

¹ Inatsisartutlov nr. 1 af 15. maj 2014 om konkurrence.

Ilanngussaq H**Suliffeqarnermi ilinniartitaanermilu pissutsit pillugit takussutissiat tabelillu**

Takussutissiaq H.1. 2019-imi ilinnigaqareernermikkut nunaqavissut 18-niit 65-sinut ukiullit sulisin-naasut.

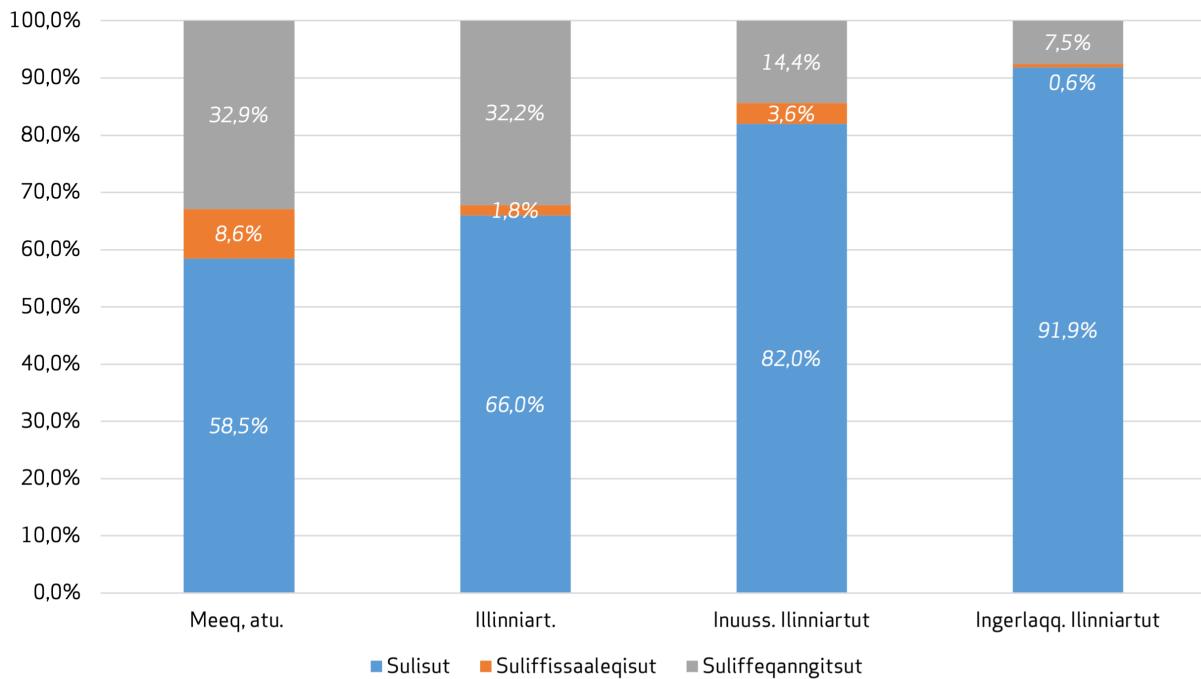
Takussutissiaq H.1. Umiatsiaararsortutut inuussutissarsiutinillu allani nikerartumik suliffeqartarneq, 2019.

Pingaarnertut inuussutissarsiut	Paasisat amerlassusaat	Pissarsiat
01. Nunalerineq orpippassuaateqarnerlu inussutissarsitillu taakkununnga assingusut	11	0,9%
02. Aalisarneq, aalisarnermik aallaavilimmik inuussutissarsiutit niuernerlu	581	48,3%
03. Aatsitassarsiorneq	3	0,2%
04. Naammassillugit tunisassiorfiit	12	1,0%
05. Nukissiuutit imermillu pilersuineq	26	2,2%
06. Sanaartorneq	79	6,6%
07. Amerlasuukkaarlugit niuerneq, niuertarfiit: qamutit motoorilinnik iluarsaassineq	81	6,7%
08. Assartuineq nassiussalerinerlu	70	5,8%
09. Unnuscarfiit neriniartarfiillu	19	1,6%
10. Tusagassiisarneq attaveqartarnerlu	12	1,0%
11. Aningaaseriviit aningaasanillu ingerlatsiviit, sillimmasiisarfiit	3	0,2%
12. Pigisat aalaakkaasut	3	0,2%
14. Allaffissornikkut kiffartuussinerit ikuinerillu	13	1,1%
15. Pisortat aqutsinerat sullissinerallu	271	22,5%
16. Sullissivittut inuussutissarsiutit allat	16	1,3%
17. Ilisimatitsissutigineqanngitsut	2	0,2%
Pingaarerit tamakkerlugit	1.202	

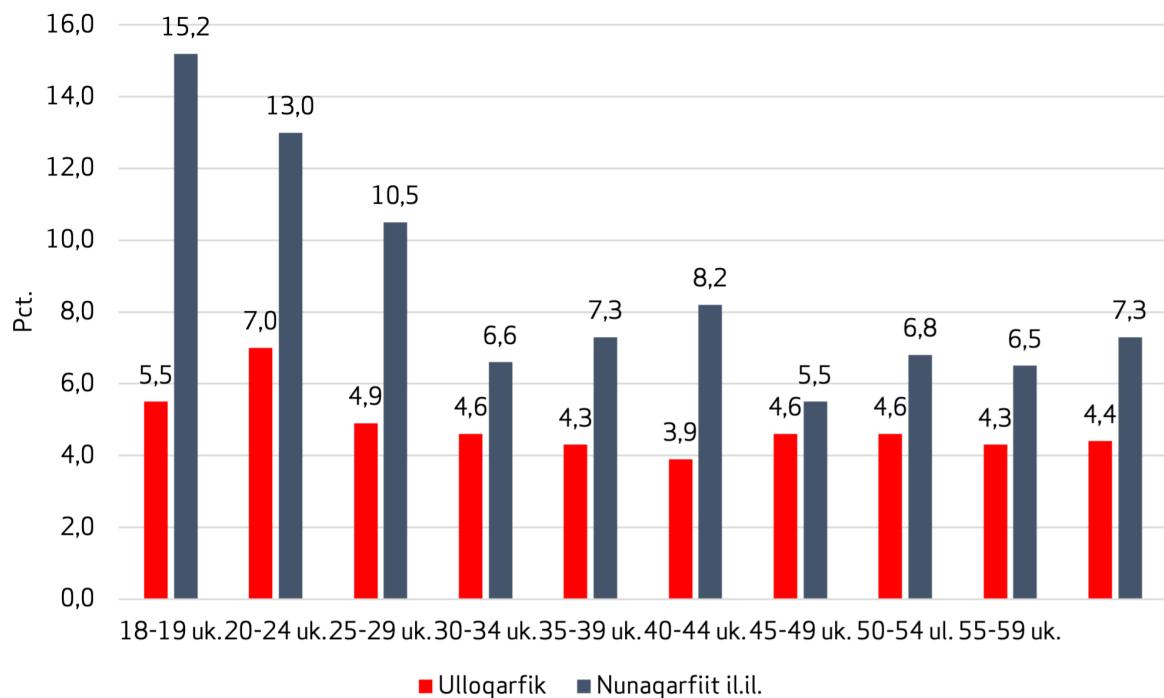
Aallerfiit: KANUAANA aamma Naatsorsueqqissaartarfik.

Nassuaat: Umiatsiaararsortut 1.007-it inuussutissarsiutimik saniatigut allamik inuussutissarsiuteqanngillat.

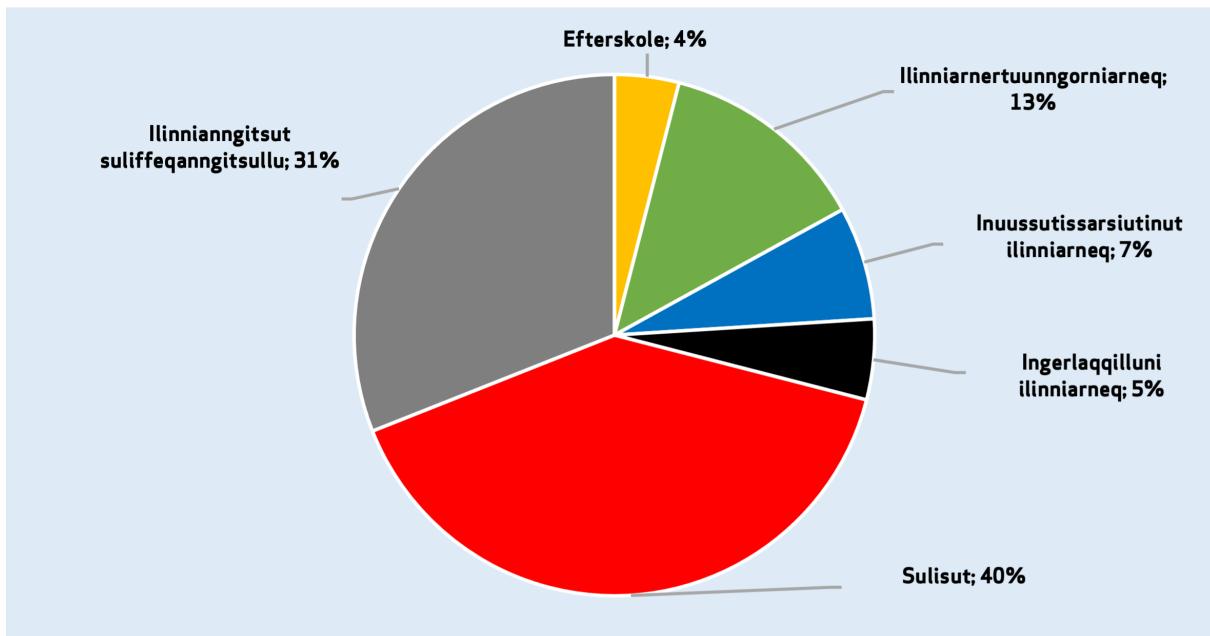
Takussutissiaq H.2. Ilanniagaqareernikut inuussutissarsiorut, 18-niit 65-nik ukiullit 2010-2018-imi.

Takussutissiaq H.3. 2019-imi qaammatikkaartumik ukiukkaarlugillu suliffissaaleqisut (agguaqatigiis-sillugit).

Takussutissiaq H.4. Inuusuttut 18-nit 25-inut ukiullit ilinniagaqartut, suliffeqartut kiisalu ilinniagaqaratillu suliffeqanngitsut 2019-imi killiffiat.

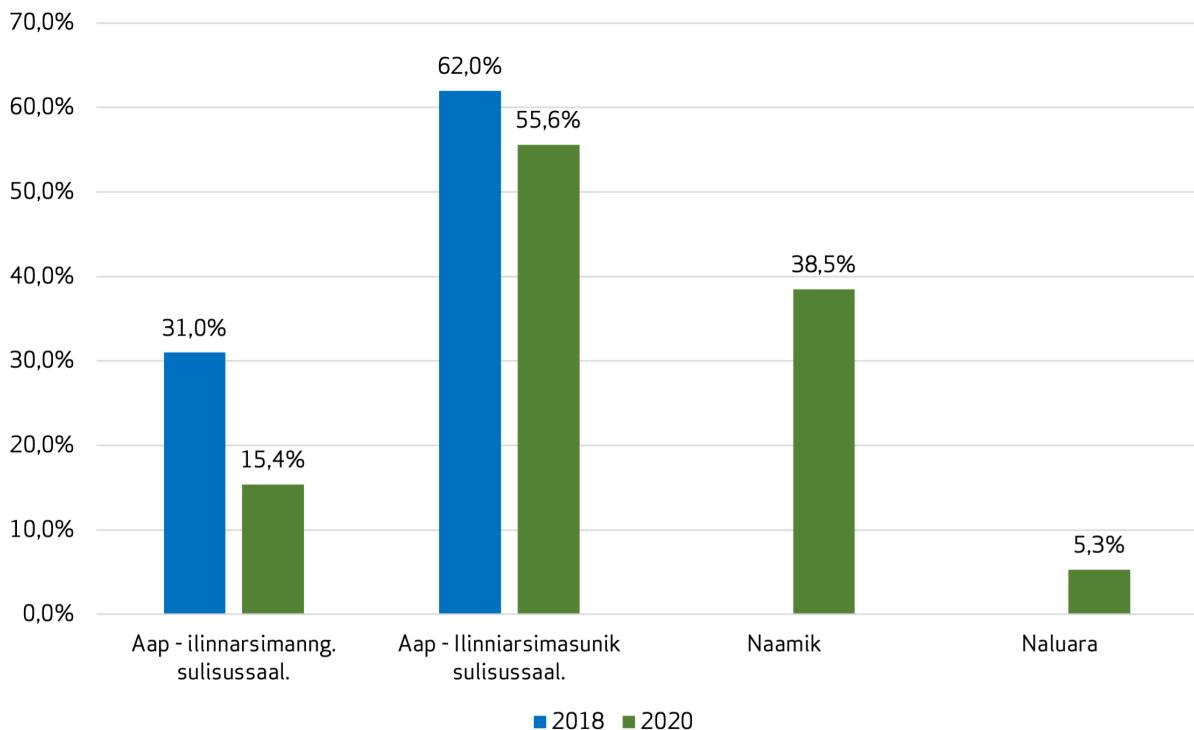
Aallerfik: Naatsorsueqqissaartarfik.

Tabeli H.2. Imarsiornermik Ilinniarfimmi soraarummeersimasut amerlassusaat, 2014-2020.

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Fiskeskipper af 1. grad, EUD	0	4	4	1	3	3	4
Fiskeskipper af 3. grad, EUD	5	6	4	4	5	9	7
Sætteskipper, EUD	1	5	2	3	1	0	1
Kystsskipper, EUD	5	5	7	4	2	5	6

Aallerfik: Naatsorsueqqissaartarfik - kisitsisit Imarsiornermut Ilinniarfimmeersut.

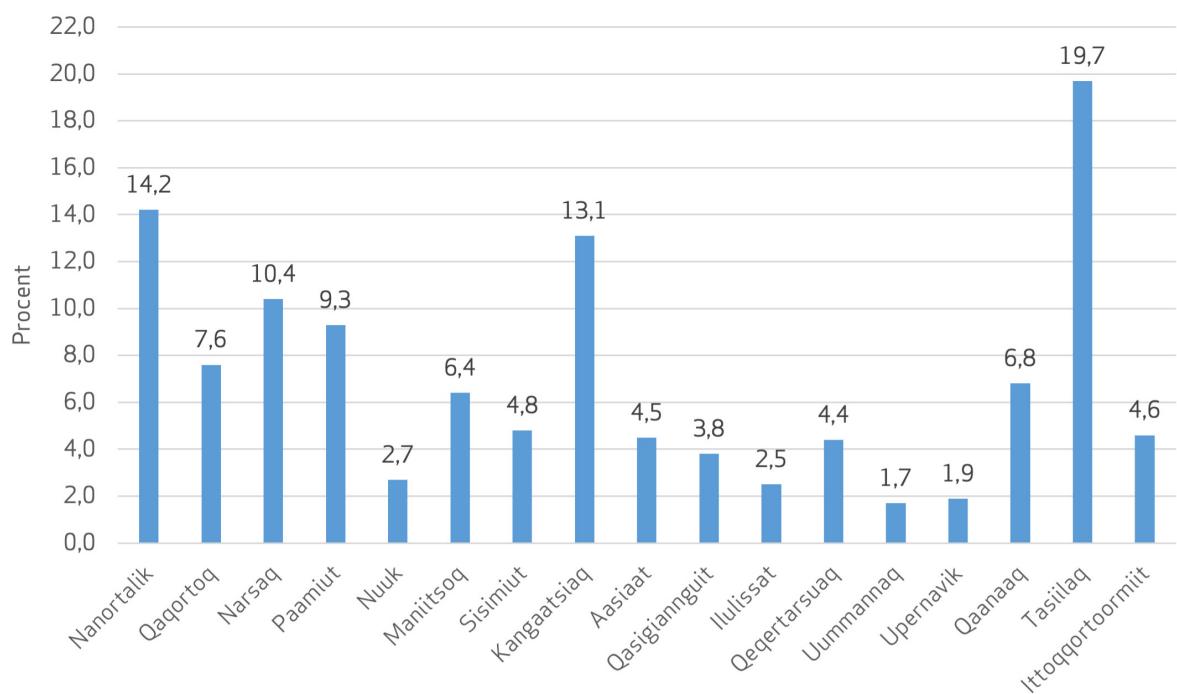
Takussutissiaq H.5. Sulisussaaleqisarneq pillugu Grønlands Erhverv-imit kisitsisitigut paasissutissat.

Aallerfik: Sulisitsisut.

Sulisitsisuni suliffeqarfíut ilaasortat 350-it missaanniittut suliassaqarfinnut assigiinngitsunut qulinut agguataarsimaut sulisussaaleqisarneq pillugu misissuiffigineqarnerannit angusat (december 2020). Suliffeqarfíut 320 missat peqaataaqquneqarsimapput akissutillu 172-it tiguneqarsimallutik (akissutit procentinngorlugit 54 % / 2018: 51,3 %).

Takussutissiaq H.6. 2019-imi agguaqatigiissillugit suliffissaaleqisut procentinngorlugit (nunaqavissut 18-niit 65-inik ukiullit).

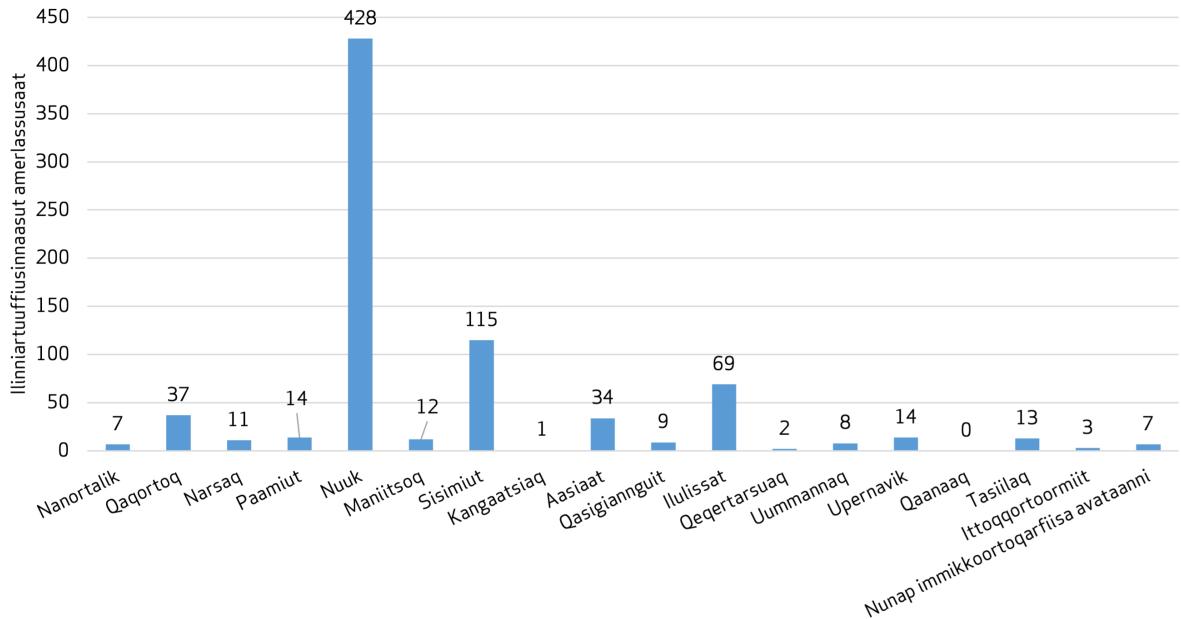
Aallerfik: Naatsorsueqqissaartarfik

Takussutissiaq H.3. 2019-imni nunatta avataanit suliartortut - Suliassaqarfimmut pingarnernut qaammatikkaarlugillu agguarlugit.

Innaallagissamik imermillu pilersuineq	Danmark (Kalaallit Nunaanni inunngorsimasoq)	383
	Danmark (Kalaallit Nunaata avataani inunngorsimasoq)	65
	Nunat Avannarliit	1
	Europa	2
	Afrika	0
	Amerika	0
	Asien	0
Sanaartorneq	Danmark (Kalaallit Nunaanni inunngorsimasoq)	1.692
	Danmark (Kalaallit Nunaata avataani inunngorsimasoq)	302
	Nunat Avannarliit	11
	Europa	13
	Afrika	0
	Amerika	1
	Asien	5

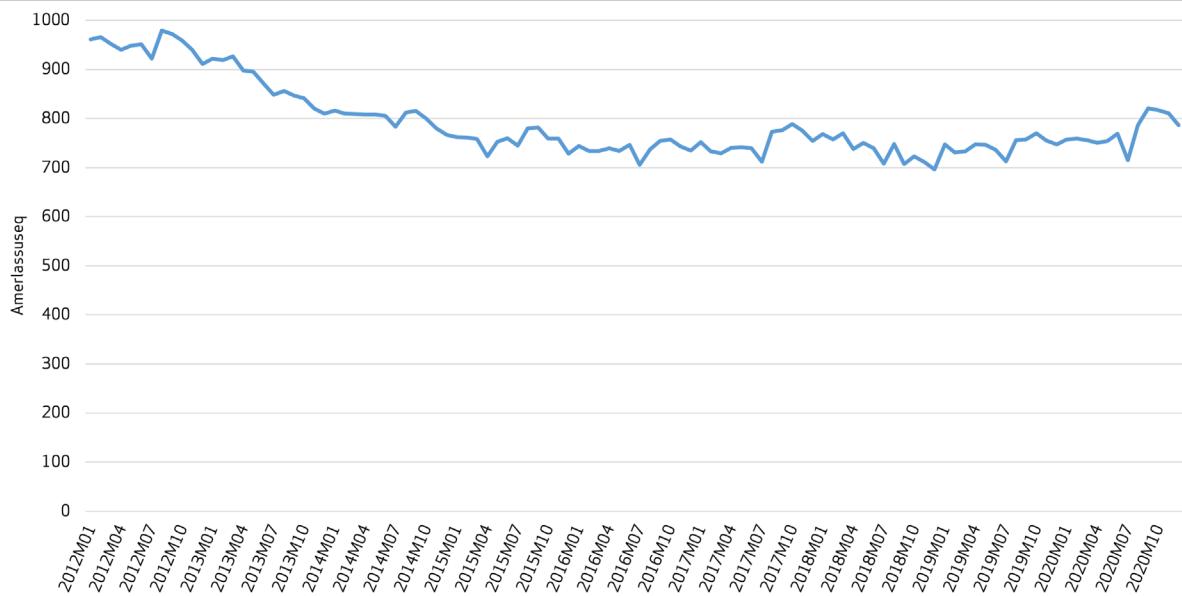
Aallerfik: Naatsorsueqqissaartarfik.

Takussutissiaq H.7. Ilinniarfissat - nunap immikkortukkaarlugit, decembari 2020.

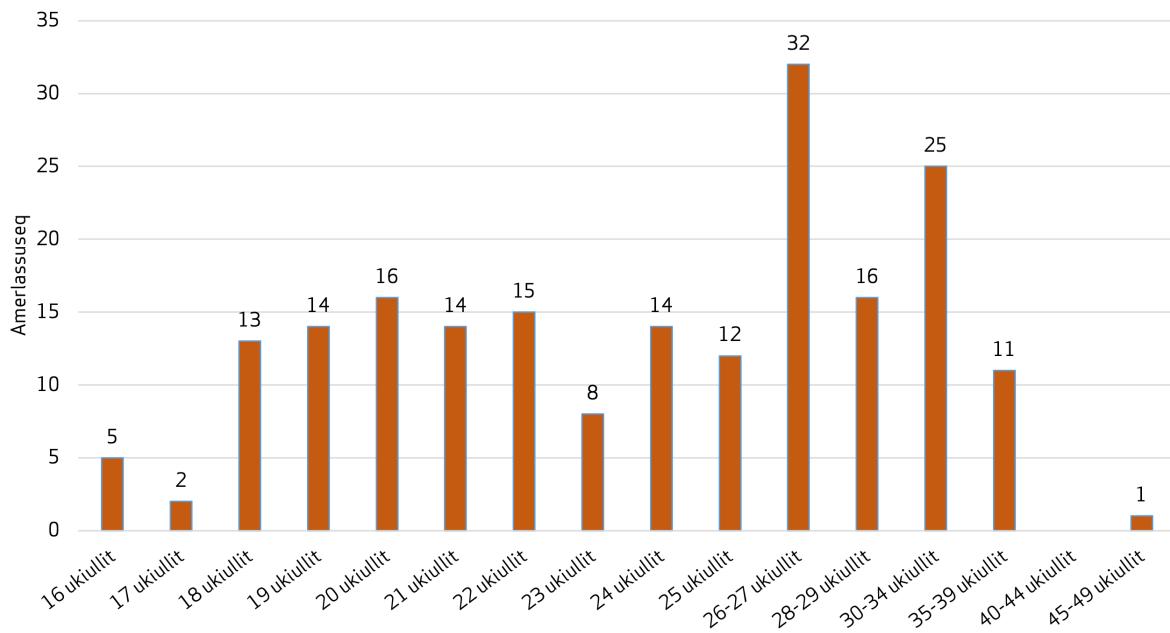
Aallerfik: Naatsorsueqqissaartarfik. Ilinniarfut nalunaarsorneqarnerat. Decembari 2020.

**Takussutissiaq H.8. Ilinniarfissat praktikkerfissallu amerlassusaasa qaammatikkaarlugit ineriaartorne-
rat, 2012-2020.**

Aallerfik: Naatsorsueqqissaartarfik. Ilinniartut naatsorsorneqarnerini kisitsisit 2012-2020. Ilusilersukkami suliffeqarfinni ilinniartut Namminersorlutik Oqartussanit tapiffingineqartartut kisimik laatinneqarput.

**Takussutissiaq H.9. Sanaartornermi ilinniartut amerlassusaat ukioqatigiikkutaarlugit decembari
2020.**

Ilanngussaq I

Isumaliutissiisummi takussutissiat allattorsimaffiat

Takussutissiaq 1. Sulisut amerlassusai aalisarnermillu inuussutissarsiornermi, tunisassiorfinni niuerne-milu aalisarnermut atassuteqartuni piffissami 2015-2019 akileraarutit ilanngaatiginagit angusaat.

Takussutissiaq 2. Aalisarnermik inuussutissarsiummi kiisalu tunisassisorfinni niuernermilu suliffeqarfii-t pissarsiaat procentinngorlugit, nammieq pigisat erniorneri akiliisinhaassuseqarnerallu, 2015-2019.

Takussutissiaq 3. Ingerlatseqatigüffit iluanni suliffeqarfinni aalisarnermik suliaqartuni suliffissuarnilu aalisarnermut tunngassuteqartuni niuernermilu sulisumut ataatsimut kaaviaartitat piffissami 2010-2019.

Takussutissiaq 4. Aalisartup namminersortup aningaasaqarnera 2012-2019.

Takussutissiaq 5. Kalaallit Nunaanni sulisut tamarmiusut aamma aalisarnermik inuussutissarsiummi su-lisut, 2010-2019.

Takussutissiaq 6. Sineriammi suliffissaaleqisut 2011-2021 nalunaarsorneqarnerat. Kisitsisit aprilimi naatsorneqartarput.

Takussutissiaq 7: Aalisarnermik inuussutissarsiummit akileraarutit pisuussutinillu iluanaarutinit akitsuutit aqqutigalugit pisortat isertittagaat, 2014-2019.

Takussutissiaq 8. 2006-2020 raajat qaleralillu akitsuutaannit iluanaarutit million kr.-nngorlugit.

Takussutissiaq 9. Pisortat isertitaat Namminersorlutik Oqartussat isertitaattut procentinngorlugit, 2014-2019.

Takussutissiaq 10. Aalisagaqassutsimi killinut qularnaatsunut tunngatillugu aalisagaqassutsimik naliler-suinermi tunngaviit Nunat Tamat Akornanni Immamik Ilisimatusarnermi Siunnersuisoqatigiit (ICES) atu-gaat.

Takussutissiaq 11: Aalisagaqatigiinnik toqqaqrneqartunik biologit pisassiissutissatut innersuussutaannut atatillugu TAC-it inissinneqarsimasut, 2013-2021.

Takussutissiaq 12: Aalisarneq pillugu politikkip diamantiani aalisarnerup inissisimanera.

Takussutissiaq 13. Aalisarnerup aningaasatigut annertuumik sakkortussuseqarnera (avataani/sineris-samut qanittumi raajat, qaleralilit allallu aamma ikerinnarsiortut) taakkulu aalisarnermi politikkimi dia-mantimi inissitsiterneri.

Takussutissiaq 14. Suliaqarnermut annertuumik sakkortussiliilluni aalisarneq (sinerissap qanittuani qaleralinniarneq aalisariummik 6 m sinnerlugu angissusilimmik aamma umiatsiaaqqamik sinerissap qa-nittuani saarullinniartut, saattuarniartut nipsisallu suanniartut) taakkulu aalisarnermi diamantimut inis-sinneqarnerat.

Takussutissiaq 15. Kalaallit Nunaata Kitaani biologit raajanut siunnersuutaat, TAC rajaallu pisat, 1990-2021.

Takussutissiaq 16. Raajarniutit amerlassusaasa 2002-mit 2021-mut allanngoriartornerat.

Takussutissiaq 17. Kitaata avataani sinerissallu qanittuani angallatit raajanik pisaasa allanngorarnerat, 2002-2020.

Takussutissiaq 18. Avataasioluni raajarniernermit sinerissap qanittuani raajarniernermut ukiumut pi-sassiissutinik tunisisarneq, 2010-2020.

Takussutissiaq 19. Raajat tullaanneqartut annertussusaasa ineriertornerat, 2000-2020.

Takussutissiaq 20. Raajat akiisa allanngorarnerat, 2010-2020.

Takussutissiaq 21. Raajat akitsuutaannit isertitat tamarmiusut, 1996-2020.

Takussutissiaq 22. Aalisariutit ikerinnarsiorunik aalisakkanik aalisartut ukiuni 2012-2020 amerlassut-simikkut nikerarerat.

Takussutissiaq 23. Sumiiffimmi 47-mi sinerissap qanittuani qaleralinniarsinnaanermut akuersissutit tuniunneqartartut amerliartornerat, 2013-2020.

Takussutissiaq 24. Sumiiffimmi 47-imí tunineqartut agguaqatigiissillugu angissusaasa centimeter-in-ngorlugu allanngoriartornerat, 2010-2018.

Takussutissiaq 25. Sumiiffimmi 47-mi angallatit amerlassusaasa umiatsiaaqqallu amerlassusaasa al-lanngoriartornerat, 2013-2020.

Takussutissiaq 26. Sumiiffimmi 47-mi umiatsiaarorsorluni aalisarnermi qalerallit umiatsiaaqqamut ataatsimut naatsorsorlugit annertussutsinut aggualugit tunineqartut amerlassusaat, 2020.

Takussutissiaq 27. Sumiiffimmi 47-mi tunineqartut nalingisa allanngoriartornerat, umiatsiaaqqanut angallatinullu aggualugit, 2013-2020.

Takussutissiaq 28. Sinerissap qanittuani qaleralinnut pisuussutinut akitsummit isertitat tamarmiusut allanngoriartornerat, 2016-2020.

Takussutissiaq 29. Sinerissap qanittuani qaleralinniarnermi angallatit tunisaasa nalingat aamma akile-raarutit sioqqullugit sinneqartoortut allannguutissaattut ilimagineqartut, 2022-2026.

Takussutissiaq 30. Pisortat sinerissap qanittuani qaleralinniarnermit isertitaasa appariaatissaattut ili-magineqartut, 2022-2026.

Takussutissiaq 31. Pisortat qaleralinnik tunisassiorfnnit isertitaasa allannguutissaattut ilimagineqar-tut, 2022-2029.

Takussutissiaq 32. Sinerissap qanittuani angallatit qaleralinniartut tunisaasa nalingisa akileraarutillu sioqqullugit sinneqartoortutaasa allannguutissaatut ilimagineqartut, 2022-2029.

Takussutissiaq 33. Pisortat sinerissap qanittuani qaleralinniarnermit isertitaasa allannguutissaattut ili-magineqartoq, 2022-2029.

Takussutissiaq 34. Pisortat qaleralinnik tunisassiorfnnit isertitaasa allannguutissaatut ilimagineqartut, 2022-2029.

Takussutissiaq 35. 2022-2029 sinerissap qanittuani angallatit qaleralinniartut tunisaasa nalinganni, aki-leaarutinullu akiliinissaat sioqqullugu sinneqartoortuaanni allannguutissatut ilimagisat.

Takussutissiaq 36. 2021-2029 sumiiffimmi 47-mi umiatsiaarorsorluni qaleralinniarnermi akuersissutaa-tillit (pisassiissutinit pigisaqartut) amerlassusaasa ineriarornerat.

Takussutissiaq 37. Sinerissap qanittuani qaleralinniarnermi pisortat isertitaasa allannguuteqarnissaan-nut ilmagisat, 2022-2029.

Takussutissiaq 38. Pisortat aalisakkerivinnit qaleralilerisunit isertitaasa allannguutissaattut ilimagine-qartut, 2022-2029.

Takussutissiaq 39. Qaleralinnik pisat amerliartornerat aallaavigalugit umiatsiaararsortut ukiumut aningaasaqarnerisa ineriarornerat.

Takussutissiaq 40. Tunisinermi akit appariartortillugit umiatsiaarsorluni imminut akilersinnaasumik aali-snarluni pisat ikinnerpaaffissaasa ineriarornerat.

Takussutissiaq 41. Sumiiffik 46-mi sinerissap qanittuani qaleralinniarsinnaanermut akuersissutit tuniunneqartut atorneqartullu amerlassusaasa allanngorarnerat, 2013-2020.

Takussutissiaq 42. Sumiiffik 46-mi qaleralinnik pisat angallatinut umiatsiaaqqanullu aggualugit, 2013-2020.

Takussutissiaq 43. Sumiiffik 47-mi tunineranni nalingi angallatinut umiatsiaaqqanullu aggualugit allan-ngoriartornerat, 2013-2020.

Takussutissiaq 44. Sinerissamut qanittumi saarullinniutit ineriarorneri, 2013-2020.

Takussutissiaq 45. Sinerissamut qanittumi saarullinniarnermi tunisinermi nalit ineriarorneri inuussutis-sarsiutigalugu sunngiffimmilu aalisarnernut aggularugit, 2013-2020.

Takussutissiaq 46. Ataatsimiittitaliarsuup pisassiissutit ullumikkutut annertussuseqartiinarlugit sine-rissap qanittuani qaleralinnut inassuteqaataasa aningasatigut kingunissai naatsorsukkat.

Takussutissiaq 47. Saattussanik pisat annertussusaat, 2013-2020.

Takussutissiaq 48. 2020-imi saattussanik pisat angallatit amerlassusaat akuttussusilerlugit agguataar-lugit.

Takussutissiaq 49. 2020-mi angallatinit aalisagaqtigiinnik allanik aamma aalisarsimasunit saattuanit kaaviiartitat annertussusii.

Takussutissiaq 50. Kalaallit Nunaata Kitaani sinerissap qanittuani nipesanniarneq pillugu siunnersuutit, TAC pisallu annertussusiat, 2013-2020.

Takussutissiaq 51. Aaliartut 2020-mi nipesannik pisaasaa tunineqarneranni nalingisa kriternerat.

Takussutissiaq 52. Svalbardip imartaani ullut raajarniarfissat kalaallit piffissami 2012-2020-imi ator-luarsimasaat takutinneqarput 2012-2020.

Takussutissiaq 53. Raajarniutit sinerissamut qanittumi raajarniarnerinnarmik ingerlatsisut amerlassu-siisa ikilisinnerisigut aningaasaqarnikkut kingunissai (100 pct.-imik tulaassisussaatitaasut)

Takussutissiaq 54. Sinerissamut qanittumi qaleralinniarneq - aqutseriaaseq TAC-lu allanngortinnagit, il-luanilu TAC-ip biologit siunnersuinerannut tulluarsarlugu IOK-p eqqunneqarnerani sumiiffimmi 47-mi si-nerissamut qanittumi qaleralinniarnermi umiatsiaararsortuni isertitat agquaqtigiissinnerisa ineriaror-neri.

Takussutissiaq 55. Sinerissamut qanittumi saarullinniarneq - aqutseriaaseq TAC-lu allanngortinnagit, il-luanilu TAC-ip biologit siunnersuinerannut tulluarsarlugu IOK-p eqqunneqarnerani sumiiffimmi 47-mi si-nerissamut qanittumi qaleralinniarnermi umiatsiaararsortuni isertitat agquaqtigiissinnerisa ineriaror-neri.

Takussutissiaq 56. Aalisartut aalisarunnaartut pisortat ikorsiissutaannik pisartagaqalerneranni ani-ngaasartuutaannik aamma aalisartut allamik suliffissaqalernerannut pisortat iluanaarutaannik sanillius-sineq.

Isumaliutissiissummi tabelit allatorsimaffiat

Tabeli 1. Aalisarnermik inuussutissarsiuuteqarnermi ilanngaateqanngitsumik naleqalersitsinerunerat an-ner-tussusaat, BVT ingerlaavartumik akit atorlugit piffissami 2010-2020.

Tabeli 2. Aalisarnermik inuussutissarsiummi ilanngaateqanngitsumik naleqalersitsinerunerup (BVT) an-ner-tussusaat, piffissami 2010-2020 ingerlaavartumik akit atorlugit, inuussutissarsiuutini allani (sanaar-tornermi) kisitsisinut assingusut sanilliullugit.

Tabeli 3. Sinerissap qanittuani aalisarnermi, raajat ilanngunnagit, akuersissutinut tunniussanut atorne-qartunullu takussutissiaq.

Tabeli 4. CPR/CVR normut immikkullarilluinnartut sinerissap qanittuani inuussutissarsiuutigalugu aali-sarsinnaanermut akuersissutilit (ukiuni ataasiakkaani) 2013-20, tassani pineqarput qalerallit, saattuat, saarulliit nipisaallu.

Tabeli 5. Tunisinerit nalingisa qaffakkiartornerat million kr.-inngorlugit (avataa+sineriak) kommunikkaar-lugit, ukiuni 2013-2020.

Tabeli 6. Tons-inngorlugu tunisat annertussusaasa amerliartornerisa katinne, taakku 2013-2020-imut kommunerujussuarnut aggularugit.

Tabeli 7. Kalaalit Nunaanni aalisakkerivinni ukioq tamaat suliffiit amerlassusaat 2017-2019.

Tabeli 8. Avataasiorluni sinerissallu qanittuani raajarniarnermi akissarsiat 2017-imi kisitsisit aallaavi-galugit.

Tabeli 9. Qaleralinniarnermit raajarniarnermi illu pisuussutit akitsutaannit isertitat tamarmiusut, sine-rissap qanittuani avataasiorlunilu aalisarnermi piffissami 2014-imit 2020-mut akitsuutinillu isertitat ta-marmiusut katillugit naatsorsorlugit

Tabeli 10. Inuussutissarsiutigalu aalisartut namminersortut 2012-imi 2019-imilu isertitaasa inissisi-mannerannik takussutissiaq.

Tabeli 11. Aalisakkanik suliffissuarmi isertitat kommunikaartumik nalunaarsorneqarneri ukioq naallugu sulisunut sulisunullu ataasiakkaanut.

Tabeli 12. Aalisarnernut assigiinngitsunut tunngatillugu uuttuutit assigiinngitsut nalilersorneri.

Tabeli 13. Avataasiorluni sinerissallu qanittuani aalisarnermi aningaaasanik annertuunik pisariaqartitsi-viusut aaliarnermilu annertuumik suliassaqarfiusut agguarneqarnerat.

Tabeli 14. 2019-imi avataasiorluni raajarniarnermi ingerlatseqatigiiffinnik taakkulu pisassiissutinit pi-gisaannik takussutissiaq.

Tabeli 15. 2019-imi sinerissap qanittuani raajarniarnermi ingerlatseqatigiiffinnik taakkulu pisassiissuti-nit pigisaannik takussutissiaq.

Tabeli 16. Raajanik inuussutissarsiuteqarnermi ukiuni toqqakkani aningasaqaarneq, 2013-2019.

Tabeli 17. Naliginggaasumik aalisakkanik avataasiorluni aalisarnermi ingerlatseqatigiiffinnik, angallatinik pisassiissutinillu takussutissiaq, 2021.

Tabeli 18. Kalaallit Nunaanni qaleralinnik, saarullinnik suluppaakkainillu avataani pisassiissutinit pigisat naatsorsukkat, 2021.

Tabeli 19. Avataani naliginggaasumik aalisakkanik aalisarnermi ingerlatseqatigiiffinnut nutaanut pisasiissutigineqartut ineriantornerat, 2017-2020.

Tabeli 20. Akuersissutit tunniunneqartartut aalisagaqtigiiinnut sumiiffinnullu assigiinngitsunut agguataarlugit nalunaarsorneqarneri ukiunilu 2012-2020 ingerlatseqatigiiffiit akuersissutinik tunineqartarsi-masut amerlassusaat.

Tabeli 21. Kalaallit Nunaannut aalisakkanut ikeringgaasiortunut pisassiissutaasartut ukiuni, 2012-2020, ineriantorneri.

Tabeli 22. 2012-2020-imi aalisakkat ikeringgaasiortut pisarineqartarnerisa annertussusaasa nikerartar-nerinut takussutissiaq. Aalisakkat suussusaannut aalisarfinnullu immikkoortiterneqarput.

Tabeli 23. Sumiiffimmi 47-mi aqutsiveqarfinni ataasiakkaani siunnersuutit, TAC-p qalerallillu pisarine-qartartut tamarmiusut tonsinngorlugit ineriantornerannik takussutissiaq, 2013-2020.

Tabeli 24. Sinerissap qanittuani qaleralinniarnermi TAC-p pisallu annertussusaasa ineriantornissaattut ilimagisat, 2021-2026.

Tabeli 25. Pisat aningasaqaarnerullu agguaqatigiissillugu allannguutaat, angallatinut umiatsiaaqquanullu agguarlugit, 2022-2026.

Tabeli 26. Aqtseriaatsip allanngunnginnissaa, sumiiffimmi 2021-mi pisassiissutit attatiinneqarnissaat aalisarneqarsinnaasullu ikiliartornissaat ilimagalugu tunisassiorfinni kaaviiartitanut, sinneqartoorti-nut suliffissaqartitsinermullu kingunissaatut ilimagineqartut, 2022-2026.

Tabeli 27. Pisassiissutit siunnersuutinut naleqqussarnerani sumiiffimmi 47-mi sinerissap qanittuani qa-leralinnt TAC-p allanngoriartornera, 2021-2029.

Tabeli 28. Agguaqatigiissillugu pisat aningasaqaarnerullu allannguutaat, angallatinut umiatsiaaqquanullu agguarlugit, 2022-2029.

Tabeli 29. Tunisassiorfiit kaaviiartitsinerannut, sinneqartoortutaannut suliffissaqartitsinerannullu sun-iutissaatut ilimagineqartut, 2022-2029.

Tabeli 30. Tabeli 30. Sumiiffimmi 47-mi sinerissap qanittuani qaleralinniarnermi TAC-p 2021-2029-imi pisassanik siunnersuinermut nalimmassaanikkut ineriarornera.

Tabeli 31. 2022-2029 pisani aningaasaqarnermilu agguaqatigiissillugu allannguutit angallatinut umiat-siaaqqanullu aggualugit.

Tabeli 32. Aalisakkerivinni kaaviaartitanut, sinneqartoorutinut suliffissaqartitsinermullu kinguneqaatis-satut ilimagineqartut, 2022-2029.

Tabeli 33. Sumiiffimmi 47-mi umiatsiaararsortup ataatsip qaleralinnik pisai amerlanerpaat 2021-mi pi-sassiissutinut procentinngorlugit allanngortillugit naatsorsorlugit.

Tabeli 34. Umiatsiaararsortut piffissami 2016-imiit 2020-mut 60-init 90 tonsit sinnerlugit pisaqartut amerlassusaat.

Tabeli 35. Sumiiffik 47-mi umiatsiaaqqanut qaleralinnik pisassiissutit naleqqussarneranni pisat annertussusaannut assiqinngitsunut sanilliullugu pisassiissutinit pigisat annertussusaat, 2021-2029.

Tabeli 36. Sumiiffik 46-mi aqutsiveqarfanni siunnersuutit pisassiissutilu, 2021.

Tabeli 37. Sinerissamut qanittumi saarullinniarnermi ineriarorneq inuussutissarsiuti-galugu sunngiffimilu aalisarnernut aggualugit, 2013-2020.

Tabeli 38. Sinerissamut qanittumi saarullinniarnermi siunnersuinerup, TAC-p pisallu annertussaasa al-lanngorneri, 2013-2020.

Tabeli 39. Sinerissamut qanittumi saarullinniarnermi ineriarorneq inuussutissarsiuti-galugu aamma sunngiffimmi aalisarnernut aamma angallatit suunerinut aggualugit, 2013-2020.

Tabeli 40. Kalaallit Nunaata Kitaani sinerissap qanittuani nipsanniarnermut siunnersuutit, TAC pisaallu annertussusaat, 2013-2020.

Tabeli 41. Inuit/ingerlatseqatigiiffit nipsanniarinjaanermut akuersissutillit amerlassusaat.

Tabeli 42. 2020-mi sinerissamut qanittumi umiatsiaararsorlutik aalisarnissamut akuersissuteqartut tamarmik ukiumikkut aguataarneqarneri.

Tabeli 43. Soraernerussutisiallit sinerissamut qanittumi umiatsiaararsorluni aalisarunnaartussatut naatsorsuutigineqartut, umiatsiaararsorlutik aalisartutut 1. decembari 2020-mut sanilliullugu ukiuni pi-neqartumi decembarip ulluisa aallaqqaataani 67-inik ukioqalersimasutut naatsorsorlugit.

Tabeli 44. 2020-mi angallateeqqamut aalisarsinnaanermut akuersissuteqarlutik sinerissamut qanittumi aalisartut tamarmiusut ilinniagaqarsimassutsimut kommuninullu aguataarlugit.

Tabeli 45. Raajarniarnermik aqtgsinermut periusaasinnaasut sisamat maannakkut pissutsinut sanilliul-lugit sannilliullugit (tunngavismik periarfissaq maannakku aalisarneq pillugu inatsit tamassuminngalu aqtsineq aallaavigalugit).

Tabeli 46. Ataatsimiittitaliarsuup pisassiissutit ullumikkutut annertussuseqartiinnarlugit sinerissap qa-nittuani qaleralinnut inassuteqaataasa aningaasatigut kingunissai naatsorsukkat.

Tabeli 47. Ataatsimiittitaliarsuup pisassiissutit ullumikkutut annertussuseqartiinnarlugit sinerissap qa-nittuani saarullinniarnermut inassuteqaataasa aningaasatigut kingunissai naatsorsukkat.

Ilanngussaq J

Oqallinnissamut naqqutassiat Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuarmiit

<https://naalakkersuisut.gl/kl-GL/Naalakkersuisut/Naalakkersuisoqarfiit/APN/Fiskerikommissionen/Baggrundsnotater>

1. Aningaasanik aqtseriaatsini tunngaviit - *Hilmar Ogmundsson aamma Peder Andersen*
2. Aalisarneq pillugu paasissutissat ilaatigut ingerlatsinermut siunertanut ilaatigullu innuttaasunut tunngasut pillugit saqqummiussineq - *Hilmar Ogmundsson aamma Thomas Rassing*
3. Maannakkut ingerlatsinermut sinaakkutit tamannalu pillugu siunissami mianerisassat soqutiginaate-qartut - *Eskild Kirkegaard*
4. Aalisarnermik inuussutissarsiornermi suliffeqarneq aningaasaqarnerlu pillugit paasissutissat attuun-massuteqartut - *Hilmar Ogmundsson*
5. Kalaallit Nunaanni pisassiissutinik aningaasaateqarfik - inuiaqatigiit aalisakkanik pisuussutaannik aqtsineq - *Peder Andersen*
6. Kalaallit Nunaanni Aalisarnermi Aningaasaqarnermut Iisimatusarfik - *Peder Andersen*
7. Pisassiissutit pigisat (IK), Pisassiissutit pigisat tunineqarsinnaasut (IOK) amma aalisarneq pillugu politikkimi diamanti - *Peder Andersen*
8. Nunap immikkoortuani 47-mi sinerissap qanittuani qaleralinniarnerup killiffia unammillernartortaalu - *Hilmar Ogmundsson aamma Rasmus Bæk*
9. Raajarniarnermi killiffik unammilligassallu - *Hilmar Ogmundsson aamma Peder Andersen*
10. Sinerissamut qanittumi saarullinniarnermi killiffik ajornartorsiutillu - *Hilmar Ogmundsson aamma Rasmus Bæk*
11. Oqaaseqaat tunuliaqutsiisoq, sulisoqarnermut aalisarnermi piginnaasanullu ineriertortitsinissamut ilinniarnissamullu tunngasoq - *Peder Andersen aamma Jens Paulsen*
12. Aalisakkanik suliffissuit aningaasarsiornikkut sulisoqarnikkullu iliuusaat - *Hilmar Ogmundsson aamma Peder Andersen*
13. Killiffik unammilligassallu artinik allanik raajaanngitsunik avataasioluni aalisarnermi - *Hilmar Ogmundsson aamma Rasmus Bæk*
14. Aalisarnermut inatsimmut tunngatillugu maalaartarfissamik pilersitsisinnaanissamut eqqarsaater-suutit - *Thomas Rassing aamma Jens Paulsen*
15. Aalisarnermik inuussutissarsiortunut tapiissutit - *Peder Andersen aamma Jens Paulsen*
16. Aqutsinissamut pilersaarusrornermi suleriaaseq pitsaanerpaaamik suliaqarneq - *Eskild Kirkegaard*
17. Kalaallit Nunaanni aalisakkanik pisuussutit malittarisassiuunneqartarneri anguniakkallu arlaliusut - *Peder Andersen aamma Jens Paulsen*
18. Avataasioluni aalisakkanik ikerinnarsiortunik aalisarnerup killiffia ajornartorsiutillu - *Rasmus Bæk aamma Hilmar Ogmundsson*
19. EU-mik nunanillu allanik aalisarneq pillugu isumaqatigiissutit - *Aalisarneq pillugu ataatsimiititaliar-suup allattoqarfia*
20. Tunumi Kalaallit Nunaatalu avataani raajarniarneq - *Hilmar Ogmundsson*

21. Tulaassisussaatitaanerup allanngortinneqarnera - pisassiisarneq akitsuusiisarnerluunniit - *Peder Andersen*
22. Aningaasaqarnermut aqutseriaatsini periutsit aalisarnermi pisuussutit erniaat akileraarusersuine-rallu - *Peder Andersen aamma Jens Paulsen*
23. Avataasiortunut raajanut pisassiissutit siamarneqarnissaat - aningaasatigut kingunerisassat nali-iiiffiqineqarnerat - *Peder Andersen aamma Jens Paulsen*

Ilanngussaq K

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup isumaliutissiisstaaata oqaasertaanut nassuaat

Naalisaa-neq	Oqaaseq	Nassuaat
	Iluanaarutit amerlassusiati	Iluanaarutit amerlassusiata takutippaat, aningaasaliissutinut sanilliul-lugu suliffeqarfimmi sinneqartoorut qanoq annertutigilersimanersoq.
	Agreement on Port State Measures to Prevent, Deter and Eliminate, Illegael, Unreported and Unregulated Fiserhing	Isumaqtigiiissut pituttusoq siulleq unioqqutitsilluni, nalunaarutigine-qanngitsunik killilersugaanngitsumillu aalisarnernik (IUU) akiuiniarnis-samut immikkut anguniagaqarfivoq. Isumaqtigiiissuteqarnikkut siu-nertarineqarpoq, umiarsuit IUU-mik aalisarnerannik, umiarsualivinnik atuinerannik aamma pisaminnik tulaassisarnerannik pinngitsoortitsinis-saq.
	Quajaatit toqunartortallit	Quajaatinik nioqqutissiornermi toqunartunut ataatsimut taaguut
	Aalisarnerit sulinermik annertuumik pisariaqartitsiffiusut	Aalisarnerit taakkunani isumallut pingarneq tassaalluni sulisoqar-niarneq
AMA	Arbejdsmarkedsbidrag	
AKO	Issittumi Sakkutuut	Danskit naalagaaffiata sakkutuinik Kalaallit Nunaanniitsisoqarnera AKO-mit akisussaaffigineqarpoq
	Naalakkersuinikkut sulial-lit akulerutinnginnissaan-nut tunngavik	Politikkut aalajangiinerit pillugit tunngavik illuatungaanilu tunngavis-sat maleruagassiallu aamma taakkuningga aqutsinerup immikkoortil-luinnarnissaannut tunngavik.
APK	Avataasiorluni Piginneqatigiit Kattuffiat	Nunatsinni avataasiorlutik aalisartut aamma avammut tunisassiertut kattuffiat
	Barentshavet	Havet nord for Norge og Rusland
Blim	Blim tassaavoq aalisaga-qatigiinnut killiliussaq (aalisagaqtigiiinnut)	Taanna aalisagaqtigiiinnut killissarititaasumiippat, tassani amerliar-torsinnaanerat aalisakkat suffisinnaasut ikippallaarnerat pissutigalugu ajortumik sunnerneqarsinnaalluni
Bpa	Bpa tassaavoq aalisaga-qatigiinnut mianersortumik killiliussaq	Aalisagaqtigiiinnut mianersortumik killissarititaasumiippat, Blimimi aalisagaqtigiiit annertussusaannik aalajangiinermi nalornissutaasin-naasut eqqarsaatigineqarsimallutik
BRT	Tonsinngorlugit nalunaar-sukkat	Umiarsuup iluani aamma qaavani inini matoqqasuni tamani usisinnaas-susaata annertussusaa, tonsinngorlugu uutorneqarsimasoq
BT	Tamakkiisumik usitussu-seq	Umiarsuup annertussusilerneqarnera, nunat tamat maleruaqqusaat malillugit nunami namminermi imarsiornermut oqartussaasunit uuttor-neqarsimasoq aamma naatsorsorneqarsimasoq
BVT	Naleqarnerulersitsinerit	BVT tassaavoq akitsuutinik ilanngaaeereerluni tunisassiat ataatsimut nalingat (BNP), tassa imaappoq tunngaviusumik akinut naatsorsorlugit.
CBD	Uumassusillit Assigiin-ngiaarluiunnarnerat pillugu Isumaqtigiiissut	FN-ip uumassusillit assigiinngiaarluiunnarnerat pillugu isumaqtigii-isstaa
C&P	Cooked and peeled (prawn)	(Raajat) uutat aamma qalipajakkat
EBIT	Earnings before interest and taxes	Pingaarnertut ingerlatsinermi angusat
	Namminerisamik aningaa-saatit ernialersorneri	Namminerisamik aningaasaatit ernialersorneqarnerat aningaasaliinerit qanoq ernialersornerinut takussutissaavoq

	Umiarsuup allattaavii elektroniskiusut	Umiarsuup ullorsiutaanut elektroniskiusumik allattuineq
EU	European Union	Den Europæiske Unioq tassaavoq Europami naalagaaffiit arlariit akornanni suleqatigiiffik
EEZ	Exclusive Economic Zone	Aningaasarsiornikkut immikkut oqartussaaffik
	Pisaqarsinnaanermut immikkoortortaq	Aalisakkanik suliffissuarmi aalisakkamik pisarineqartumik isumaginnitarfiusoq
	Aalisarnermi akisussaas-suseqartumik pissusiler-sornissamut najoqqutas-siaq	FN-ip Inuussutissanut Nunalerinermullu Suleqatigiiffiata ataani tunngavinnut naoqqutassiat nunani tamalaani pitsaassutsinut naapertuiluwartumik akissuteqarnissaq, ingerlatsinissaq aamma uumasut nerisareqatigiittarnerat uumasullu assiginngisitaartuunerat ataqqillugu pisuussutinik uumassusilinnik ineriertortitsinissaq eqqarsaatigalugu
	Aalisakkanik suliffissuaq	Pisanut imaluunniit aalisakkat suliarineqarnissaannut immikkoortoqarfiiit
	Aalisarnermik nakkutil-liineq	Aalisarnerup nakkutigineqarnera malittarisassat atuuttut malillugit ingerlanneqassaaq
3M	Flemish Cap	NAFO-p malittarisassaqartitsiviisa iluanni nunat tamalaat aalisarnikkut oqartussaaffiat
Flim	Flim aalisarnermut killiliisuuvoq	Aalisagaqtigiiinnik aalisarnermut killissarititaasoq taanna aalisagaqtigiiinnut killiliussaq ataallugu pisinnejqassanngilaq
	Misileraanissamut pisassiissutit	Misileraalluni aalisarnermut pisassiissutit
Fpa	Fpa tassaavoq aalisarnermut mianersortumik killiliineq	Aalisarnermut qummut killiliineq taanna aalisagaqtigiiinnut mianersortumik killiliussaq ataallugu pisinnejqassanngilaq
	Paasiuminassuseq	Isumaqaqpoq paassisutissat, naleqqussaanerit, periutsit aamma aala-jangiinerit attuumassuteqarsinnaasut tamarmik takuneqarsinnaassut, paasinartuussasut aamma pisariaqanngitsumik kingusinaarnatik saqqummiunneqartassasut.
KANU-AANA	Kalaallit Nunaanni Aalisarsinnaanermut akuersissutinik Nakkutil-liisoqarfik	Nakkutillinermut oqartussaqriftut Kalaallit Nunaanni Namminersorlutik Oqartussat aalisarnermut piniarnermullu inatsisaata eqquutsinneqarnissaa qulakkiissallugu.
Pinngortitalleriffik	Pinngortitalleriffik	Pinngortitalleriffik Namminersorlutik Oqartussat pinngortitamik ilisimatusarfiataat
	Suffisinnaasut amerlassusaat	Saarulliit suffisinnaalereersimasut amerlassusaat
	Avataasioluni aalisarneq	3 somilit avataanni aalisarneq
	Aalisakkat qaqqartumik nerpillit	Matumani qalerallit, saarulliit, suluppaakkat, saarullernat aamma saarulliusaat (aamma tinguttuut)
	Pisassiissutit ilaat tulaassinissamik pisussaaffittallit	Pisassiissutit ilaat tulaanneqartussaapput nunami suliareqqinnejqarnissaat siunertalarugu
	Tunisinermi akit	Akiliut aalisartup pisisumit toqqaannaq tigusaa
IOK	Pisassiissutinit nammineq pigisat niuerutigineqarsinnaasut	Inunnut ataasiakkaanut pisassiissutit niuerutigineqarsinnaasut (tunilligit aamma pisiaralugit)
IK	Inunnut ataasiakkaanut pisassiissutit	Inunnut ataasiakkaanut pisassiissutit pisassiissutinik niueruteqarnisamut periarfissartaqanngitsut

ICES	International Council of Exploration of the Sea	Nunani tamalaani lmaatigut llisimatusarnermut Siunnersuisoqatigiit
	Umiatsiaararsorluni aalisartoq	Inuk umiatsiaaqqamiit aalisartoq
	Umiatsiaaqqanut akuersissut	Umiatsiaaqqamiit, snescooteriniit, qamutiniit il.il. aalisarsinnaanermut akuersissut
KNAPK	Kalaallit Nunaanni Aalisartut Piniartullu Kattuffiat	Kalaallit Nunaanni Aalisartut Piniartullu Kattuffiat
	Aalisarnerit aningaasatigut annertuumik pisariaqartitsiffiusut	Aalisarnerit taakkunani pisuussut pingaerneq tassaalluni aningaasalii-neq
	Isumaqtigiiissuteqarsi-mallutik illuatungeriit	Illuatungeq aallamik peqateqarluni isumaqtigiiissusorsimasoq.
	Arnarluk	Arnarluk
	Pisassiissutinit pigisat	TAC-mit tamarmiusumit pissarsiaq, IK-mut IOK-mullu atatillugu atorne-qarajuttoq
	Pisassiissutinik paarlaan-nermut isumaqtigiiissut	Tassani aalisarsinnaatitaanermut pisinnaatitaaffinnik paarlaateqati-giinnissaq pillugu nunat marluk akunnerminni isumaqtigiiissusiortarput
	Pisassiissutaasussanit nuussisinnaanerit	Pisassiissutinik atuinissap (ilaannakortumik) siumoortumik atornissaan-nut aamma/imaluunniit kinguartinnissaanut periarfissaq
	Pisassiissutinik agguas-seriaaseq	Nunat, pisassiissutit ilaannik piginnittut, immikkoortut akornanni pi-sassiissutinik agguassineq pisassiissutit ilaannik piginnituuneq %-in-ngorlugu takutippaa
	Pisassiissutit amerlaner-paaffissaat	Pisassiissutinit pigisanik piginnittuunermut amerlanerpaffiliineq
	Sinerissap qanittuani aalisarneq	3 somilit iluanni aalisarneq
LOA	Lenght over all	Angallat tamakkerlugu takissuseq
	Oqaaseqtiginni tunngaviusuni assigimmik pisin-naatitaaffeqarnissaq	Akiliisinnaajunnaarnermi pigisanit akiligassaqarfigisat siulliutinneqar-piarsinnaangngitsut, pigisat pigisaannit assigimmik naammassiniaaffigi-neqassapput.
LULI	LULI	KANUANA-mi aalisarnermut paassisutissaasivik
	Pissaanermik killormuul-lersitsinermut ilinniut	Tassani aqtsinermi piviusorsiortuunissaq pisariaqarpoq
MSC	Imartanik Ingerlatsiner-mut Siunnersuisooqatigiit	Kattuffik namminersortoq aalisakkanik tunisassianik nalunaaqutsersui-nermik sulissuteqartoq
Piujuarti-sisumik annertu-nerpaamik atuineq	Maximum Sustainable Yield	Piujuartitsineq tunngavigalugu annertunerpaamik atuineq
	Pisassiissutit ataqtigii-sakkat	Ataqatigiiakkamik aalisarnissamut pisassiissutit
NAFO	Atlantikup Avannaata Kitaani Aalisarneq pillugu Suleqatigiiiffik (NAFO)	Atlantikup Avannaata Kitaani Aalisarneq pillugu Suleqatigiiiffik

	Sinneqartoortit anner-tussusaat	Sinneqartoortit annertussusaat kisitsisitigut takussutissiisoq, inger-latsinermut aningaasartuutit akilerneqareerpata ingerlatseqatigiiffiup ilanngaaseereerluni kaaviiartitai procentinngorlugu qanoq annertutigi-sumik sinneqartoortuteqarfiunersut.
	Ikerinnaasiortunik aali-sarneq	Aalisakanik imaani ikerinnaasiortunik aalisarneq, tassa imaappoq naqqaniungitsoq.
	Port State Control (PSC)	Naalagaaffiup umiarsualiveqarfiusup nakkutilliinera
	Tunisassiornissamut pi-sassiissutinit pigisat	Pisassiissutit ilaat angallammi tunisassiarineqarsinnaasut pisartullu avaqqullugit toqqaannaq avammut nioqquitalugit
	Iluanaarutit	Tassani pineqartumi pisortat akileraarutitigut akitsuutitigullu isertitaat
RFMO	Regional Fisheries Management Organisation	Nunap immikkoortuan aalisarnermik aqutsinermut suleqatigiiffik (ass. NEFO aamma NEAFC).
	Allamiit allamukartoq	Aalisagaqqat
	Akissuteqaat	Oqartussaqarfinnit appasinnerusunit aalajangiinerit oqartussaqarfinnut qaffasinnerusunut ingerlateqqissinnaanerat (akissuteqartillugit)
	Imminut akilersinnaassuseq	Imminut akilersinnaassuseq taaguutaavoq, assilianngorlugu takutinniar-neqaraangat, suliffeqarfik aningaasaliissutigisaminik qanoq erniortitsi-nissaminut pikkoritsignerinoq.
	Pisuussutitigut tunnga-vigisat	Uani aalisakkat imaluunniit raajat amerlassasusaat angallatip aningaasaqarneranut tunngaviupput
	Pisuussutinit iluanaarutit	Aalisarnermeersut aningaasartuutit tamakkerlutik aamma aalisartumut/umiarsuaateqarfimmut naammaginartumik iluanaarutit akilerne-qareernerisa kingornagut iluanaarutaasumut sinneruttumut taagut atuuppoq.
	Pisuussutinit iluanaarutinut akitsuut	Pisat amerlassusaannut akitsuutit pisuussutinit iluanaarutinut attu-massutillit aamma aalisakanik pisuussutinit ataatsimoorussanik iluaquteqarnermit inuiaqatigiit iluanaaruteqarnissaannik qulakkeerin-neqataasut.
SQAPK	Sinerissap Qanittuani Aalisartut Piniartullu Kattuffiat	Avannaani umiatsiaaqqamiit qaleralinniarlutik aalisartunut peqatigiif-feeraq
	Kingulliulluni atuisoq	Tunisassiamik kingulliulluni atuisuusoq, uani aalisakkamik tunisassiar-neqarsimasumik nerisaqartoq
	Akiliisinnaassuseqarneq	Akiliisinnaassuseqarneq aningaasatigut kisitsisaavooq pingaerneq an-nerterusumik annaasaqarnermi ingerlatseqatigiiffiupiminut napatiissinnaanera pillugu oqaluttuartoq
FAO	Rhe Food and Agriculture Organization of the United Nations	FN-ip Inuussutissanut Nunalerinermullu Suleqatigiiffia
NEAFC	Atlantikup Avannaata Kangiani Aalisarneq Pillugu Kommissioni	RFMO Atlantikup Avannaata Kangiani ataatsimoorussamik aalisarnermik aqutsinermik suliaqarpoq
3N	The Nose og the Bank	NAFO-p malittarisassaqartitsiviisa iluanni nunat tamalaat aalisarnikkut oqartussaaffiat
UNCLOS	UNCLOS tassaavoq United Nations Convention on the Law of the Sea.	Naalagaaffiit Peqatigiit Imartanut Pisinnaatitaaffiit pillugit lsumaqtigiissutaat
TAC	Pisarineqarsinnaasut katillugit	Pisarineqarsinnaasutut akuerisaasut tamarmiusut

	United Nations Straddling Fish Stock Agreement	FN-ip imaani pisinnaatitaaffiit pillugit isumaqatigiissutaanni aalisaga-qatigiinnik ingerlaartunik piujuartitsinissamut aqutsinermullu tunngatil-lugu aalajangersakkat atuutilersinneqarnissaanut FN-ip isumaqatigiis-sutaa
	Aningaasaqar-nermut Siunnersuisoqatigiit	Aningaasaqarnermut Siunnersuisoqatigiit
	Ukiumut pisassiissutit	Pisassiissutit annertussusaat (kg) ukiumi pisassiiffiusumi aalisarneqarsinnaasut
	Ukioq naallugu suliffiit	Sulinerup sivisussusaa ukioq naallugu suliffeqartitsinermut naapertuut-toq. Tassani pineqartumi akunnerit 2080-iupput.

Ilanngussaq L Atuakkat najoqqtarineqartut

Bønsing, Sten, 2013, Almindelig Forvaltningsret, 3. udg.

Christensen, Jens Peter m.fl., 2015, Grundloven med kommentarer

Copenhagen Economics, 2013, Fiskeriets økonomiske aftryk i Grønland.

Inuussutissarsiornermut, Suliffeqarnermut, Niuernermut Nukissiuuteqarnermullu Naalakkersuisoqarfik aamma Aalisarnermut Piniarnermullu Naalakkersuisoqarfik, 2017, nunaqarfinni isorliunerusunilu aalisarnermut inuussutissarsiutip suliffissaqartitsinerulersinnaanissaanut periarfissat pillugit nalunaarusiaq.

Aningaasaqarnermut Akileraartarnermullu Naalakkersuisoqarfik, 2017, Kalaallit Nunaanni aalisarnermi pisuussutinit iluanaarutit pillugit nassuaat aamma pisuussutinit iluanaarutinit akitsuusersueriaasissat nutaat pillugit siunnersuut.

Aalisarnermut Piniarnermullu Naalakkersuisoqarfik, 2021, Kalaallit Nunaata Kitaani saattussanik aqutsinissamut pilersaarut 2021-2025

Aalisarnermut Piniarnermullu Naalakkersuisoqarfik, 2021, Kalaallit Nunaata kitaani raajarniarnissamut aqutsinissamut pilersaarut 2021-2025.

Aalisarnermut Piniarnermullu Naalakkersuisoqarfik, 2021, Kalaallit Nunaani Kitaani avataasierluni qale-ralinniarnermi aqutsinissamut pilersaarut 2021-2025.

Aalisarnermut Piniarnermullu Naalakkersuisoqarfik, 2021, Kitaani Kujataata aamma Tunup avataanni saarullinnik aqutsinissamik pilersaarut 2021-2023.

Aalisarnermut Piniarnermullu Naalakkersuisoqarfik, 2021, Kalaallit Nunaata Kitaani saattuarniarnerup ineriarnerata allaaserineqarnera. 2013-2019.

Aalisarnermut Piniarnermullu Naalakkersuisoqarfik, 2020, Sinerissap qanittuani saarullinniarnerup ingerlanera pillugu nassuaat

Aalisarnermut Piniarnermullu Naalakkersuisoqarfik, 2019, qaleralinniarneq pillugu nassuaat. Upernavik, Uummannaq aamma Qeqertarsuup Tunua. Suliakkiissutaasumit Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuarmut akissutit.

FAO, 1995, Code of Conduct for Responsible Fisheries.

FAO, 2008, Fisheries management. FAO Technical guidelines for responsible fisheries. 3. Managing fishing capacity.

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuaq, 2009, Aalisarneq pillugu ataatsimiititaliarsuup isumaliuter-suussutaa

Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuaq, 2019, Aalisagaativut - atugarissaarnerput. Oqallisissiaq.

KANUAANA, EF-imit uppernarsaasiisarnermut Kalaallit Nunaata Aalisarsinnaanermut Akuersissutinik Nakkutilliisoqarfiata aaqqissuussinera pillugu. EF-imit uppernarsaasiisarneq pillugu suleqatigiissitamiit.

Namminersornerullutik Oqartussat, 2005, Pisassiissutit niuerutigineqarsinnaasut raajarniarnermillu kil-lilfersuinerit allat. "Ataatsimiititaliap sumulluunniit attuumassuteqanngitsup" nalunaarusiaa.

KNAPK, Nordeco, Oceans North aamma University of Alberta/Ilisimatusarfik), 2021, Atuisut, ilisimatuut aamma Kalaallit Nunaanni aalisarnermik ingerlatsisut akornanni suleqatigiinneq. Aalisarnermik ingerlat-sinermi atuisut ilisimasaannik atuisarnissaq pillugu Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuarmut inner-

suussutit. Isummernissamut tunngavissiat.

Unammilleqatigiinnermut Aalajangiisartut, 2019, unammilleqatigiinnermut inatsimmi § 2, imm. 4 malil-lugu Unammilleqatigiinnermut Aalajangiisartut Aalisarnermut Piniarnermullu Naalakkersuisumut saaffiginnissut.

Revsbech, Karsten allallu. 2016, Forvaltningsret Almindelige emner, arfinilissaanik saqqummersitaq.

Ross, Alf, 1980, Dansk Statsforfatningsret, Ole Espersenimit pingajussaanik saqqummersitaq

Sørensen, Max, 1979, Statsforfatningsret, Peter Germerimit aappassaanik saqqummersitaq

Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiitaliaq, 2011, Pigissaarnissarput atugarissaarnis-sarpullu - maannakkut iliuuseqarifigisariaqarput. Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiiti-taliap isumaliutiissutaa.

Vestergaard, Niels, 2020, Kalaallit Nunaanni aalisakkanik nioqqutissiornerup naleqarnerulersinneqartar-nerata aqquaanik paasiniaalluni misissueqqissaarneq - immikkoortoq 1.

Aningaasaqarnermut Siunnersuisooqatigiit, 2020, Nunatta aningaasaqarnera. Ukiumoortumik nalunaaru-siaq.

Aningaasaqarnermut Siunnersuisooqatigiit, 2019, Nunatta aningaasaqarnera. Ukiumoortumik nalunaaru-siaq.

Aningaasaqarnermut Siunnersuisooqatigiit, 2018, Nunatta aningaasaqarnera. Ukiumoortumik nalunaaru-siaq.

Aningaasaqarnermut Siunnersuisooqatigiit, 2018, Aalisarnermik aqtsinermi pisuussutinik atuinermi malittarisassat (Harvest Control Rules). Isummernissamut tunngavissat 2018:1.

Aningaasaqarnermut Siunnersuisooqatigiit, 2017, Nunatta aningaasaqarnera. Ukiumoortumik nalunaaru-siaq.

